

ព្រះ
ព្រ័តបិដកច្បារសី
និង
សេចក្តីប្រធានាសារខ្មែរ
សុត្តន្តបិដក
ខុទ្ទកនិកាយ បឋមនិទ្ទេស
ទុតយកាគ

៦៥

ផ្សព្វផ្សាយដោយសម្តេចព្រះអភិសិរីសុកត្តាមហាសង្ឃរាជាធិបតី ប្តូរ គ្រី
សម្តេចព្រះមហាសង្ឃរាជនៃគណៈធម្មយុត្តិកនិកាយ
នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

ព. ស. ២៥៥៣

SUTTANTAPIṬAKA

KHUDDAKANIKĀYA

MAHĀNIDDESA

DUTIYABHĀGA

65

សម្តេចព្រះអភិសិរីសុគន្ធាមហាសង្ឃរាជានិបតិ បួរ ត្រី
សម្តេចព្រះមហាសង្ឃរាជ នៃគណៈបច្ចុប្បន្និកនិកាយ នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

និយមវចនៈ

ព្រះត្រៃបិដកត្រូវបានបង្កើតឡើង ប្រមាណ៥០០ឆ្នាំមកហើយ ក្រោយអំពីការរំលត់ព្រះខន្ធ ចូលកាន់ ព្រះបរមនិព្វានរបស់សម្តេចព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធព្រះបរមគ្រូជាអម្ចាស់នៃយើងគ្រប់គ្នា ។ គ្រប់ប្រទេស អ្នកកាន់ព្រះពុទ្ធសាសនា និងប្រទេសខ្លះមួយចំនួនមិនមែនអ្នកកាន់ព្រះពុទ្ធសាសនា គ្រប់អង្គការ ពុទ្ធិកសមាគម និងតាមបណ្ណាល័យជាតិធំៗ តែងតែបានទទួលយកមកតម្កល់ ទុកធ្វើជាគ្រឹះ ដើម្បីធ្វើការស្រាវជ្រាវសិក្សាស្វែងយល់ តាមអ្វីដែលហៅថាព្រះពុទ្ធវាចា (ពុទ្ធជម៌) ។ កាលដើមឡើយគេនាំគ្នា កត់ត្រាលើស្លឹករឹត ព្រមទាំងសរសេរចារឹកលើផែនថ្ម និងលើផែនលោហៈ ក៏មាន លុះចំណេរតមក ក៏បាននាំគ្នាបោះពុម្ពលើក្រដាសចងក្រងជាសៀវភៅ (គម្ពីរ) រហូតបច្ចុប្បន្ន នេះ បច្ចេកវិជ្ជាកាន់តែ ចម្រើនឡើង គេបានវាយបញ្ចូលក្នុងកុំព្យូទ័រ តែទោះបីជាបច្ចេកទេស ម៉ាស៊ីនចម្រើនឡើងយ៉ាងណា ក៏នៅមិនអាចបោះបង់សៀវភៅចោលបានឡើយ ដូច្នេះហើយទើប យើងខ្ញុំបានខិតខំធ្វើឲ្យកើតមាន ឡើងនូវក្រុមអក្សរព្រះត្រៃបិដក ដើម្បីជួយធ្វើឲ្យអក្ខរៈខ្លះដែលរលុប មិនអាចអានច្បាស់បាន ឲ្យមាន ការច្បាស់តាមតួអក្ខរៈឡើងវិញ ។

ដោយសទ្ធាជ្រះថ្លាដ៏មុតមាំដែលមានចំពោះព្រះពុទ្ធសាសនា ហើយក៏ជាកាតព្វកិច្ចមួយដ៏ធំ ក្នុងគួរនាំជាពុទ្ធបរិស័ទ ដែលបានប្រគល់កាយថ្វាយជីវិត អ្នកធ្វើដំណើរតាមស្នាមព្រះបាទសម្តេច ព្រះពុទ្ធអង្គ រួមកម្លាំងទ្រទ្រង់ បានធ្វើការលះបង់កម្លាំងកាយ វាចា ចិត្ត ទ្រព្យធនផ្ទាល់ ព្រមទាំងបបួល ពុទ្ធបរិស័ទ ញាតិមិត្តជិតឆ្ងាយ ក្នុងនិងក្រៅប្រទេសធ្វើឡើង ដើម្បីជាពុទ្ធបូជា ធម្មបូជា សង្ឃបូជា ។

សូមសេចក្តីឧស្សាហ៍ក្នុងការជាកុសលនេះ សម្រេចប្រយោជន៍ជូនដល់ព្រះពុទ្ធសាសនាជូនដល់ ពុទ្ធបរិស័ទ សូមបានប្រកបតែនឹងសេចក្តីសុខចម្រើនរុងរឿង ក្នុងលោកនេះផង និងលោកដទៃខាងមុខ ទៀតផង ជាភិយ្យោភាពតរៀងទៅ ។

រត្តបទុមធម៌ ថ្ងៃទី ០៨ ខែមិថុនា ឆ្នាំ ២០០៩

→ បួរ-ត្រី

សេចក្តីណែនាំក្នុងការអាន

១) ប្រសិនបើលោកអ្នកអាន បានឃើញពាក្យទាំងឡាយណា ដែលមានសញ្ញាលេខបូកនៅពីខាងក្រោម ហើយបន្ទាប់មកបានឃើញព្យញ្ជនៈមួយតួទៀតនៅខាងចុងពាក្យនោះ សូមមេត្តាកត់សម្គាល់ថា ព្យញ្ជនៈដែលនៅខាងចុងនោះ គឺជាដើមរបស់ព្យញ្ជនៈដែលមានសញ្ញាលេខបូកនៅពីខាងក្រោម ដោយកំហុសបច្ចេកទេសកុំព្យូទ័រ ។

ឧទាហរណ៍

-ពាក្យខ្មែរ: សមុល ក្នុងពាក្យនេះ ព្យញ្ជនៈ ល គឺជាដើមរបស់ព្យញ្ជនៈ ម ដូច្នេះពាក្យនេះគឺ សម្ម ។

-ពាក្យបាលី: តសុស គឺ តស្ស ។

២) ចំពោះពាក្យខ្មែរ យើងសម្រេចយកតាមវចនានុក្រមខ្មែរ របស់សម្តេចព្រះសង្ឃរាជជាតិញ្ញាណោ (ជួន-ណាត) ជាគោល ។ ប៉ុន្តែបើពាក្យទាំងឡាយណា ដែលអាចសរសេរតាមបែបបុរាណក៏ត្រឹមត្រូវដែរនោះ យើងខ្ញុំសូមរក្សានូវពាក្យទាំងនោះទុកដដែល ។

៣) ចំពោះ សន្ធិកាច្រាប់ពាក្យខុស-ត្រូវ ដែលមាននៅផ្នែកខាងចុងនៃព្រះត្រៃបិដកច្បាប់ដើម ក្រុមយើងខ្ញុំសូមមិនដាក់ទៀតទេ ព្រោះក្រុមការងារយើងបានកែតម្រូវតាមនោះរួចរាល់ហើយ ។

សុត្តន្តបិដក

ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ទុតិយភាគ

៦៥

ព.ស.២៥០៣

សុត្តន្តបិដកេ

ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ទុតិយោ ភាគោ

នវមោ មាគន្ធិយសុត្តនិទ្ទេសោ

[១] ទិស្វាន តណ្ហា អរតិញ្ច រាតំ
នាហោសិ ឆន្ទោ អបិ មេច្ឆនស្មី
តិមេវិទំ មុត្តកវីសបុណ្ណ
ចាទាបិ នំ សម្មសិតុំ ន ឥច្ឆេ ។

[២] ទិស្វាន តណ្ហា អរតិញ្ច រាតំ នាហោសិ
ឆន្ទោ អបិ មេច្ឆនស្មិនិ តណ្ហាញ្ច អរតិញ្ច រាតញ្ច
មារធិតោ ទិស្វា បស្សិត្វា មេច្ឆនធម្មេ ឆន្ទោ វា រាគោ
វា បេមំ វា នាហោសិតិ ទិស្វាន តណ្ហា អរតិញ្ច
រាតំ នាហោសិ ឆន្ទោ អបិ មេច្ឆនស្មី ។

សុត្តន្តបិដក

ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ទុតិយភាគ

មាគន្ធិយសុត្តនិទ្ទេស ទី ៩

[១] (ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ថា) ឯចំណង់ក្នុងមេបុន មិន
មាន (ដល់តថាគត) ព្រោះឃើញនាងតណ្ហា នាងអរតី
និងនាងរាគាឡើយ (ចំណង់ក្នុងមេបុន នឹងមានដល់តថាគត
ព្រោះឃើញ) នូវសរីរៈនៃជីតារបស់អ្នកនេះ ដ៏ពេញដោយមូត្រ
និងករិស ដូចម្តេចកើត តថាគតមិនត្រូវការ ដើម្បីប៉ះពាល់
នូវសរីរៈនៃជីតានោះ សូម្បីដោយជើងឡើយ ។

[២] ពាក្យថា ឯចំណង់ក្នុងមេបុន មិនមាន (ដល់តថាគត) ព្រោះ
ឃើញនាងតណ្ហា នាងអរតី និងនាងរាគាឡើយ សេចក្តីថា ចំណង់ក្តី
តម្រេកក្តី សេចក្តីស្រឡាញ់ក្តី ក្នុងមេបុនធម្ម មិនមាន ព្រោះឃើញ
ព្រោះប្រទះ នូវមារជីតា ឈ្មោះតណ្ហា ១ អរតី ១ រាគា ១ ហេតុ
នោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ឯចំណង់ក្នុងមេបុន មិនមាន (ដល់តថាគត)
ព្រោះឃើញនាងតណ្ហា នាងអរតី និងនាងរាគាឡើយ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

[៣] កិមេវិទំ មុត្តករីសបុណ្ណំ ចាទាបិ ទំ
 សម្មសិតំ ន ឥច្ឆេតិ កិមេវិទំ សរីរំ មុត្តបុណ្ណំ
 ករីសបុណ្ណំ សេម្ហបុណ្ណំ រុទិរុបុណ្ណំ^(១) អដ្ឋិសដ្ឋ្យាដំ ញារុ-
 សម្ពន្ធនំ រុទិរមំសារលេបទំ ចម្មារិទន្ធនំ ឆរិយា បដិច្ចន្តំ
 ធិញារធិន្តំ ឧត្សរី បត្សរី^(២) កិមិសដ្ឋ្យនិសេវិតំ ធានា-
 កលិមលបរិបូរំ ចាទេន អក្កមិតំ ន ឥច្ឆេយ្យំ
 កុតោ បន សំវាសោ វា សមាគមោ វាតិ កិមេវិទំ
 មុត្តករីសបុណ្ណំ ចាទាបិ ទំ សម្មសិតំ ន ឥច្ឆេ^(៣) ។

តេនាហា ភកកា

១ ម. រុហិរុបុណ្ណំ ។ ២ ម. ឧត្សរន្តំ បត្សរន្តំ ។ ឱ. មត្សរី ។ ៣ ឱ. ម. ឥតោ បរិ
 អនច្ឆរិយញោតំ មនុស្សោ យំ ទិញេ កាមេ បត្តយន្តោ មានុស្សកេ កាមេ ន ឥច្ឆេយ្យ
 មានុស្សកេ វា កាមេ បត្តយន្តោ ទិញេ កាមេ ន ឥច្ឆេយ្យ យំ ត្វំ ឧតោបិ ន ឥច្ឆេសិ ន
 សាទិយសិ ន បត្តេសិ ន បិហេសិ នាភិជប្បសិ កិរុន្តេ ទស្សនំ កតមាយ ត្វំ ទិដ្ឋិយា
 សមន្នាគតោតិ បុច្ឆតីតិ អត្ថិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

[៣] ពាក្យថា (ចំណង់ក្នុងមេបុននឹងមានដល់តថាគត ព្រោះ ឃើញ) នូវសរីរៈនៃជីតារបស់អ្នកនេះ ដ៏ពេញដោយមូត្រនិងករិស ដូច ម្តេចកើត តថាគតមិនត្រូវការ ដើម្បីប៉ះពាល់នូវសរីរៈនៃជីតានោះ សូម្បី ដោយជើងឡើយ អធិប្បាយថា (ចំណង់ក្នុងមេបុននឹងមានដល់តថាគត ព្រោះឃើញ) នូវសរីរៈនេះដ៏ពេញដោយមូត្រ ពេញដោយករិស ពេញ ដោយស្មេស្ម ពេញដោយឈាម មានរាងឆ្អឹង វិត្តរតដោយសរសៃ លាបដោយឈាមនិងសាច់ ពាសដោយស្បែក បិទបាំងដោយសម្បុរ ថ្ងៃ មានប្រហោងតូចប្រហោងធំ តែងហូរចេញហូរចូល ជាលំនៅនៃ ពួកដង្កូវ ដ៏ពេញដោយមន្ទិលមិនស្អាតផ្សេងៗ ដូចម្តេចបាន តថាគត មិនត្រូវការ ដើម្បីជាន់ដោយជើងឡើយ ការនៅរួមឬការសមាគម មាន មកពីណា ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) (ចំណង់ក្នុងមេបុននឹងមានដល់ តថាគតព្រោះឃើញ) នូវសរីរៈនេះ ដ៏ពេញដោយមូត្រនិងករិស ដូចម្តេច កើត តថាគតមិនត្រូវការ ដើម្បីប៉ះពាល់នូវសរីរៈនៃជីតានោះ សូម្បីដោយ ជើងឡើយ ។ ហេតុនោះ ទើបព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ហើយថា

នវមោ មាគន្ធិយសុត្តនិទ្ទេសោ

ទិស្វាន តណ្ហា អរតិញ្ច រាតំ
 ឆាយោសិ ឆន្ទោ អបិ មេច្ចុនស្មី
 កិមេវិទំ មុត្តករីសបុណ្ណំ
 ចាទាបិ នំ សម្មសិតំ ន ឥច្ឆេតិ ។

[៤] ឯតាទិសញ្ចេ រតនំ ន ឥច្ឆសិ
 ធារី នវិទ្ធោហិ ពហូហិ បត្តិតំ
 ទិដ្ឋិតតំ សីលវតានុដីវិតំ
 ករូបបត្តិញ្ច វទេសិ កីទិសំ ។

[៥] ឥទំ វទាមីតិ ន តស្ស ហោតិ (មាគន្ធិយាតិ ភក្កវា)
 ធម្មេសុ^(១) និច្ឆេយ្យ សមុត្តហីតំ
 បស្សញ្ច^(២) ទិដ្ឋិសុ អនុក្កហាយ
 អជ្ឈត្តសន្តិ បចិនំ អទស្សំ ។

១ ម. ន ច ធម្មេសុ ។ ២ ម. សយញ្ច ។

មាគន្ធិយសុត្តនិទ្ទេស ទី ៩

ឯចំណង់ក្នុងមេបុន មិនមាន (ដល់តថាគត) ព្រោះឃើញ
នាងតណ្ហា នាងអរតី និងនាងរាគាឡើយ (ចំណង់ក្នុងមេ-
បុននឹងមានដល់តថាគត ព្រោះឃើញ) នូវសរីរៈនៃធីតារបស់
អ្នកនេះ ដ៏ពេញដោយមូត្រនិងករិស ដូចម្តេចកើត តថាគត
មិនត្រូវការ ដើម្បីប៉ះពាល់នូវសរីរៈ នៃធីតានោះ សូម្បី
ដោយជើងឡើយ ។

[៤] (មាគន្ធិយព្រាហ្មណ៍សួរថា) បើព្រះអង្គមិនត្រូវការនារីរតន៍
បែបនេះ ដែលពួកនរិន្រ្ទមានប្រមាណច្រើន ប្រាថ្នាហើយទេ
តើព្រះអង្គ ពោលនូវទិដ្ឋិ សីល វ័ត ជីវិត កិរិយាកើត
ក្នុងភព បែបណាវិញ ។

[៥] (ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្ចាស់មាគន្ធិយៈ) ការជ្រើសរើស
ហើយប្រកាន់ ក្នុងធម៌ទាំងឡាយថា អាត្មាអញពោលនូវ
ពាក្យនេះដូច្នោះ មិនមានដល់តថាគតនោះទេ ព្រោះតថាគត
ឃើញ (ទោស) ក្នុងទិដ្ឋិទាំងឡាយ មិនប្រកាន់ ហើយ
បានពិចារណាឃើញ នូវសេចក្តីស្ងប់ខាងក្នុង ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

[៦] ឥទំ វទាមីតិ ន តស្ស ហោតីតិ ឥទំ
 វទាមីតិ ឥទំ វទាមិ ឯតំ វទាមិ ឯត្តកំ វទាមិ
 ឯត្តាវតា វទាមិ ឥទំ ទិដ្ឋិតតំ វទាមិ សស្សតោ
 លោកោតិ វា ។ បេ ។ នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ
 តថាគតោ បរម្មរណាតិ វាតិ ។ ន តស្ស ហោតីតិ
 ន មយ្ហំ ហោតីតិ^(១) ឥទំ វទាមីតិ ន តស្ស ហោតិ ។
 មាគន្ធិយាតិ ភកវា តំ ព្រាហ្មណំ នាមេន អាលបតិ ។
 ភកវាតិ ការវាជីវចនំ ។ បេ ។ សច្ចិកា បញ្ញត្តិ
 យទិទំ ភកវាតិ មាគន្ធិយាតិ ភកវា ។

[៧] ធម្មេសុ និច្ឆេយ្យ សមុក្កហិតន្តិ ធម្មេសូតិ
 ទ្វាសដ្ឋិយា ទិដ្ឋិតតេសុ ។ និច្ឆេយ្យាតិ និច្ចិនិត្វា វិនិច្ចិ-
 និត្វា វិចិនិត្វា បវិចិនិត្វា តុលយិត្វា តិរយិត្វា វិការ-
 យិត្វា វិក្ខតំ កត្វា ឱទិត្តាហោ វិលត្តាហោ វត្តាហោ
 កោដ្ឋាសត្តាហោ ឧច្ចយត្តាហោ សមុច្ចយត្តាហោ ឥទំ

១ ឱ. ម. ន មយ្ហំ ហោតិ ឯត្តាវតា វទាមីតិ ន តស្ស ហោតីតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

[៦] ពាក្យថា តថាគតពោលពាក្យនេះ របស់បទថា អាត្មា
 អញពោលពាក្យនេះ ដូច្នោះ មិនមាន ដល់តថាគតនោះទេ សេចក្តីថា
 តថាគតពោលពាក្យនេះ ពោលពាក្យនុ៎ះ ពោលពាក្យមានប្រមាណ
 ប៉ុណ្ណោះ ពោលពាក្យមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះ ពោលទិដ្ឋិនេះថា លោកទៀង
 ដូច្នោះក្តី ។ បេ ។ សត្វស្លាប់ហើយ កើតទៀតក៏មិនមែន មិនកើតទៀត
 ក៏មិនមែនដូច្នោះក្តី ។ ពាក្យថា មិនមាន ដល់តថាគតនោះ គឺមិនមានដល់
 តថាគតទេ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អាត្មាអញពោលពាក្យនេះ
 ដូច្នោះ មិនមានដល់តថាគតនោះទេ ។ ពាក្យថា ម្ចាស់មាគន្ធិយៈ គឺព្រះមាន
 ព្រះភាគ ត្រាស់ហៅព្រាហ្មណ៍នោះដោយចំឈ្មោះ ។ ពាក្យថា ព្រះមាន
 ព្រះភាគ គឺជាពាក្យហៅដោយគោរព ។ បេ ។ ការបញ្ញត្តិថា ព្រះមាន
 ព្រះភាគ នេះ កើតដោយការត្រាស់ដឹង ហេតុនោះ លោកពោលថា
 ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ហៅថា មាគន្ធិយៈ ។

[៧] ពាក្យថា ក្នុងធម៌ទាំងឡាយ នៃបទថា ការជ្រើសរើសហើយ
 ប្រកាន់ក្នុងធម៌ទាំងឡាយ គឺក្នុងទិដ្ឋិ ៦២ ។ ពាក្យថា ជ្រើសរើស គឺការ
 ជ្រើសរើស ពិចារណា រិះរក រិះគិត ថ្វីងមើល លែលក ធ្វើឲ្យច្បាស់លាស់
 ធ្វើឲ្យប្រាកដ ហើយប្រកាន់ដោយជួរ ប្រកាន់ដោយចន្លោះ ប្រកាន់ថា
 ប្រសើរ ប្រកាន់ដោយចំណែក ប្រកាន់ដោយគំនរ ប្រកាន់ដោយ
 គំនរធំ ប្រកាន់ បបោសអង្កែល ចូលចិត្ត ចុះចិត្ត ចុះចិត្តស៊ប់ថា

នវមោ មាគន្ធិយសុត្តនិទ្ទេសោ

សច្ចំ តច្ចំ តថំ ភូតំ យាថាវំ អវិបរីតន្តិ កហិតំ បរា-
 មដ្ឋំ អភិទិវិដ្ឋំ អជ្ឈោសិតំ អធិមុត្តំ នត្ថិ ន សំវិជ្ជតិ
 នុបលព្ពតិ បហីនំ សមុច្ឆិដ្ឋំ រូបសន្តំ បដិប្បស្សន្តំ
 អកព្វប្បត្តិកំ ញាណក្ខិណា ទឡន្តិ ធម្មេសុ និច្ឆេយ្យ
 សមុត្តហិតំ ។

[៨] បស្សញ្ច ទិដ្ឋិសុ អនុក្កហាយាតិ ទិដ្ឋិសុ
 អាទីនវំ បស្សន្តោ ទិដ្ឋិយោ ន កណ្ណាមិ ន បរា-
 មសាមិ ន អភិទិវិសាមិ អថវា ន កណ្ណិតព្វា ន បរាម-
 សិតព្វា ន អភិទិវិសិតព្វាតិ វាម្យិ បស្សញ្ច ទិដ្ឋិសុ
 អនុក្កហាយ ។ អថវា សស្សតោ លោកោ ឥទមេវ
 សច្ចំ មោយមញ្ញន្តិ ទិដ្ឋិកតមេតំ ទិដ្ឋិកហានំ
 ទិដ្ឋិកន្តារោ ទិដ្ឋិវិស្វកាយិកំ ទិដ្ឋិវិប្បន្តិតំ ទិដ្ឋិសញ្ញា-
 ជនំ សនុក្ខំ សវិយាតំ សឧទាយាសំ សបរិទ្យាហំ

មាតិកាសុត្តនិទ្ទេស ទី ៩

ពាក្យនេះ ជាពាក្យទៀង ជាពាក្យពិត ពាក្យប្រាកដ ពាក្យមែន
ពាក្យទៀងទាត់ ពាក្យមិនប្រែប្រួលដូច្នោះ មិនមាន មិនមានព្រម តថាគត
មិនបាន តថាគតលះបង់ ផ្តាច់បង់ ឲ្យស្ងប់ រម្ងាប់ហើយ ធ្វើមិន
គួរឲ្យកើតឡើងទៀត ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់
ត្រាស់ថា) ការជ្រើសរើសហើយប្រកាន់ ក្នុងធម៌ទាំងឡាយ ។

[៨] ពាក្យថា តថាគតឃើញ (ទោស) ក្នុងទិដ្ឋិទាំងឡាយ មិនប្រ-
កាន់ អធិប្បាយថា តថាគតកាលឃើញទោស ក្នុងទិដ្ឋិទាំងឡាយ មិនប្រ-
កាន់ មិនបបោសអង្កែល មិនជាប់ចិត្ត នូវទិដ្ឋិទាំងឡាយ ឬថា ទិដ្ឋិទាំង-
ឡាយ តថាគតមិនគប្បីប្រកាន់ មិនគប្បីបបោសអង្កែល មិនគប្បីជាប់ចិត្ត
ហេតុនោះ(ទ្រង់ត្រាស់ថា) តថាគតឃើញ (ទោស) ក្នុងទិដ្ឋិទាំងឡាយ មិន
ប្រកាន់ ដោយប្រការយ៉ាងនេះឯង ។ មួយទៀត ដំណើរគឺទិដ្ឋិ សេចក្តី
ប្រកាន់គឺទិដ្ឋិ ផ្លូវព្រាយគឺទិដ្ឋិ ចម្រុងគឺទិដ្ឋិ ការអន្ទះអន្ទែងគឺទិដ្ឋិ សញ្ញា-
ជនៈគឺទិដ្ឋិនុ៎ះថា លោកទៀង ពាក្យនេះឯង ជាពាក្យពិត ពាក្យដទៃ
ជាមោឃៈ ឯទិដ្ឋិនេះ ប្រកបដោយទុក្ខ ប្រកបដោយសេចក្តីថ្នាំងថ្នាំក់
ប្រកបដោយសេចក្តីចង្អៀតចង្អល់ ប្រកបដោយសេចក្តីក្រហល់ក្រហាយ

៦

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ន និព្វិទាយ ន វិរាគាយ ន និរោធាយ ន ឧបស-
មាយ ន អភិញ្ញាយ ន សម្មោធាយ ន និព្វាណាយ
សំវត្តតីតិ ទិដ្ឋិសុ អាទីនវំ បស្សន្តោ ទិដ្ឋិយោ ន
កណ្ណាមិ ន បរាមសាមិ ន អភិទិវិសាមិ អថវា ន
កណ្ណាតព្វា ន បរាមសិតព្វា ន អភិទិវិសិតព្វាតិ
ឯវម្បិ បស្សព្វា ទិដ្ឋិសុ អនុក្កហាយ^(១) ។ អសស្សតោ
លោកោ អន្តវា លោកោ អនន្តវា លោកោ តំ ដីវំ តំ
សរីរំ អញ្ញំ ដីវំ អញ្ញំ សរីរំ ហោតិ តថាគតោ បរម្មរណា
ន ហោតិ តថាគតោ បរម្មរណា ហោតិ ច ន ច
ហោតិ តថាគតោ បរម្មរណា នេវ ហោតិ ន ន
ហោតិ តថាគតោ បរម្មរណា ឥនមេវ សច្ចំ មោឃ-
មញ្ញន្តិ ទិដ្ឋិកតមេតំ ទិដ្ឋិកហានំ ទិដ្ឋិកត្តារោ ទិដ្ឋិ-
វិស្វកាយិកំ ទិដ្ឋិវិប្បន្និតំ ទិដ្ឋិសញ្ញាជនំ សទុក្ខំ
សរិយាតំ សឧចាយាសំ សបរិទ្ធាហំ ន និព្វិទាយ
ន វិរាគាយ ន និរោធាយ ន ឧបសមាយ

១ ម. ឯត្តន្តរេ អថវា សស្សតោ លោកោតិ ទិស្សតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

មិនប្រព្រឹត្តទៅព្រម ដើម្បីសេចក្តីនឿយណាយទេ ដើម្បីប្រាសចាក
តម្រេកទេ ដើម្បីសេចក្តីរលត់ទុក្ខទេ ដើម្បីសេចក្តីស្ងប់រម្ងាប់ទេ ដើម្បី
អភិញ្ញាទេ ដើម្បីកិរិយាត្រាស់ដឹងទេ ដើម្បីព្រះនិព្វានទេ តថាគត
ឃើញទោស ក្នុងទិដ្ឋិទាំងឡាយដូច្នោះ ទើបមិនប្រកាន់យក មិន
បបោសអង្កែល មិនជាប់ចិត្តនូវទិដ្ឋិទាំងឡាយ ឬថា ទិដ្ឋិទាំងឡាយ
តថាគតមិនគប្បីប្រកាន់យក មិនគប្បីបបោសអង្កែល មិនគប្បីជាប់ចិត្ត
ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) តថាគតឃើញទោស ក្នុងទិដ្ឋិទាំងឡាយ មិន
ប្រកាន់ ដោយប្រការយ៉ាងនេះឯង ។ ដំណើរគឺទិដ្ឋិ ការប្រកាន់គឺទិដ្ឋិ
ផ្លូវឆ្ងាយគឺទិដ្ឋិ ចម្រូងគឺទិដ្ឋិ សេចក្តីអន្ទះអន្ទែងគឺទិដ្ឋិ សញ្ញាជនៈគឺ
ទិដ្ឋិនុ៎ះថា លោកមិនទៀង លោកមានទីបំផុត លោកមិនមានទីបំផុត
ដីវៈនោះ សរីវៈនោះ ដីវៈដទៃ សរីវៈដទៃ សត្វស្លាប់ហើយកើតទៀត
សត្វស្លាប់ហើយមិនកើតទៀត សត្វស្លាប់ហើយកើតទៀតក៏មាន មិន
កើតទៀតក៏មាន សត្វស្លាប់ហើយកើតទៀតក៏មិនមែន មិនកើតទៀត
ក៏មិនមែន ពាក្យនេះឯងជាពាក្យពិត ពាក្យដទៃជាមោឃៈ ឯទិដ្ឋិ
នេះ ប្រកបដោយទុក្ខ ប្រកបដោយសេចក្តីថ្នាំងថ្នាក់ ប្រកបដោយ
សេចក្តីចង្អៀតចង្អល់ ប្រកបដោយសេចក្តីក្រហល់ក្រហាយ មិន
ប្រព្រឹត្តទៅព្រម ដើម្បីសេចក្តីនឿយណាយទេ ដើម្បីសេចក្តីប្រាស
ចាកតម្រេកទេ ដើម្បីសេចក្តីរលត់ទុក្ខទេ ដើម្បីសេចក្តីស្ងប់រម្ងាប់ទេ

នវមោ មាគន្ធិយសុត្តនិទ្ទេសោ

ន អភិញ្ញាយ ន សម្ពោធាយ ន និព្វានាយ សំវត្តតីតិ
 ទិដ្ឋិសុ អាទីនវំ បស្សន្តោ ទិដ្ឋិយោ ន កណ្ណាមិ ន
 បរាមសាមិ ន អភិនិវិសាមិ អថវា ន កណ្ហាតព្វា
 ន បរាមសិតព្វា ន អភិនិវិសិតព្វាតិ ឯវម្បិ
 បស្សព្វា ទិដ្ឋិសុ អនុក្កហាយ ។ អថវា ឥមា
 ទិដ្ឋិយោ ឯវកហិតា ឯវបរាមជ្ជា ឯវកតិកា កវន្តិ
 ឯវអភិសម្បរាយាតិ ទិដ្ឋិសុ អាទីនវំ បស្សន្តោ
 ទិដ្ឋិយោ ន កណ្ណាមិ ន បរាមសាមិ ន អភិនិ-
 វិសាមិ អថវា ន កណ្ហាតព្វា ន បរាមសិតព្វា ន
 អភិនិវិសិតព្វាតិ ឯវម្បិ បស្សព្វា ទិដ្ឋិសុ អនុក្កហាយ ។
 អថវា ឥមា ទិដ្ឋិយោ និរយសំវត្តនិកា តិរច្ឆានយោនិ
 សំវត្តនិកា បិត្តិវិសយសំវត្តនិកាតិ ទិដ្ឋិសុ អាទីនវំ
 បស្សន្តោ ទិដ្ឋិយោ ន កណ្ណាមិ ន បរាមសាមិ នាភិនិ-
 វិសាមិ អថវា ន កណ្ហាតព្វា ន បរាមសិតព្វា នាភិនិ-
 វិសិតព្វាតិ ឯវម្បិ បស្សព្វា ទិដ្ឋិសុ អនុក្កហាយ ។

មាគន្ធិយសុត្តនិទ្ទេស ទី ៩

ដើម្បីអភិញ្ញាទេ ដើម្បីកិរិយាត្រាស់ដឹងទេ ដើម្បីព្រះនិព្វានទេ តថា-
 គតឃើញទោស ក្នុងទិដ្ឋិទាំងឡាយដូច្នោះ ទើបមិនប្រកាន់ មិនបបោស
 អង្កែល មិនជាប់ចិត្ត នូវទិដ្ឋិទាំងឡាយ ឬថា ទិដ្ឋិទាំងឡាយ តថា-
 គត មិនគប្បីប្រកាន់យក មិនគប្បីបបោសអង្កែល មិនគប្បីជាប់ចិត្ត
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) តថាគតឃើញទោស ក្នុងទិដ្ឋិទាំងឡាយ
 មិនប្រកាន់ ដោយប្រការយ៉ាងនេះឯង ។ មួយទៀត តថាគតឃើញ
 ទោសក្នុងទិដ្ឋិទាំងឡាយថា ទិដ្ឋិទាំងនេះ ដែលតថាគត ប្រកាន់យ៉ាង
 នេះ បបោសអង្កែលយ៉ាងនេះ មានគតិយ៉ាងនេះ មានលោកខាងមុខយ៉ាង
 នេះ ទើបមិនប្រកាន់ មិនបបោសអង្កែល មិនជាប់ចិត្ត នូវទិដ្ឋិទាំងឡាយ
 ឬថា ទិដ្ឋិទាំងឡាយ តថាគតមិនគប្បីប្រកាន់ មិនគប្បីបបោសអង្កែល
 មិនគប្បីជាប់ចិត្ត ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) តថាគតឃើញទោសក្នុងទិដ្ឋិ
 ទាំងឡាយ មិនប្រកាន់ ដោយប្រការយ៉ាងនេះឯង ។ មួយទៀត
 តថាគតឃើញទោស ក្នុងទិដ្ឋិទាំងឡាយថា ទិដ្ឋិទាំងនេះ ប្រព្រឹត្តទៅ
 ដើម្បីនរក ប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីតិរច្ឆានកំណើត ប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីបិត្តិ-
 វិស័យ ទើបមិនប្រកាន់ មិនបបោសអង្កែល មិនជាប់ចិត្ត នូវទិដ្ឋិ
 ទាំងឡាយ ឬថា ទិដ្ឋិទាំងឡាយ តថាគត មិនគប្បីប្រកាន់ មិនគប្បី
 បបោសអង្កែល មិនគប្បីជាប់ចិត្ត ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) តថាគត
 ឃើញទោសក្នុងទិដ្ឋិទាំងឡាយ មិនប្រកាន់ ដោយប្រការយ៉ាងនេះឯង ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

អថវា ឥមា ទិដ្ឋិយោ អនិច្ចា សង្ខតា បដិច្ចសមុប្បដ្ឋា
 ខយធម្មា វយធម្មា វិរាគធម្មា និរោធធម្មាតិ ទិដ្ឋិសុ
 អាទីនវំ បស្សន្តោ ទិដ្ឋិយោ ន កណ្ណាមិ ន បរាម-
 សាមិ ធាកិទិវិសាមិ អថវា ន កណ្ណាតព្វា ន បរាម-
 សិតព្វា ធាកិទិវិសិតព្វាតិ ឯវម្បិ បស្សព្វា ទិដ្ឋិសុ
 អនុក្កហាយ ។

[៧] អជ្ឈត្តសន្តិ បចិនំ អទស្សន្តិ អជ្ឈត្តំ រាគស្ស
 សន្តិ ទោសស្ស សន្តិ មោហស្ស សន្តិ កោធស្ស
 ឧបនាហស្ស មក្ខស្ស បណ្ណាសស្ស ឥស្សាយ មច្ឆវិយស្ស
 មាយាយ សាបេយ្យស្ស ចម្កស្ស សារម្កស្ស មាទស្ស
 អតិមាទស្ស មទស្ស បមាទស្ស សព្វក្កិលេសានំ
 សព្វទុច្ចរិតានំ សព្វទរថានំ សព្វបរិទ្ធាហានំ សព្វសន្តា-
 ចានំ សព្វាកុសលាកិសង្ខារានំ សន្តិ រូបសន្តិ និព្វតិ
 បដិប្បស្សន្តិ ។ បចិនន្តិ បចិនន្តោ វិចិនន្តោ បវិចិនន្តោ
 តុលយន្តោ តិរយន្តោ វិការយន្តោ វិភូតំ ករោន្តោ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

មួយទៀត តថាគតឃើញទោស ក្នុងទិដ្ឋិទាំងឡាយថា ទិដ្ឋិទាំងនេះ មិនទៀង គឺបច្ច័យតាក់តែងឡើងហើយ អាស្រ័យបច្ច័យកើតឡើងហើយ មានកិរិយាអស់ទៅ ជាធម្មតា មានកិរិយាសូន្យទៅ ជាធម្មតា មានកិរិយាប្រាសទៅជាធម្មតា មានកិរិយារលត់ទៅជាធម្មតា ទើបមិនប្រកាន់ មិនបបោសអង្កែល មិនជាប់ចិត្ត នូវទិដ្ឋិទាំងឡាយ ឬថា ទិដ្ឋិទាំងឡាយ តថាគត មិនគប្បីប្រកាន់ មិនគប្បីបបោសអង្កែល មិនគប្បីជាប់ចិត្ត ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) តថាគត ឃើញទោសក្នុងទិដ្ឋិទាំងឡាយ មិនប្រកាន់ ដោយប្រការយ៉ាងនេះឯង ។

[៧] ពាក្យថា បានពិចារណាឃើញ នូវសេចក្តីស្ងប់ខាងក្នុង គឺ សេចក្តីស្ងប់រាគៈ សេចក្តីស្ងប់ទោសៈ សេចក្តីស្ងប់មោហៈ ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងខាងក្នុង និង សេចក្តីស្ងប់ សេចក្តីស្ងប់រម្ងាប់ សេចក្តីរលត់ សេចក្តីស្ងប់ស្ងៀម នៃកោធនៈ ឧបនាហៈ មក្ខៈ បឡាសៈ ឥស្សា មច្ឆរិយៈ មាយា សាថេយ្យៈ ថម្មៈ សារម្មៈ មានៈ អតិមានៈ មទៈ បមាទៈ និងកិលេសទាំងអស់ ទុច្ចរិតទាំងអស់ សេចក្តីក្រវល់ក្រវាយទាំងអស់ សេចក្តីក្រហល់ក្រហាយទាំងអស់ សេចក្តីអន្ទះសាទាំងអស់ អភិសង្ខារជាអកុសលទាំងអស់ ។ ពាក្យថា បានពិចារណា គឺកាលពិចារណា កាលត្រិះរិះ កាលរំពឹង កាលប្តឹង កាលលែលក កាលបំភ្លឺ កាលធ្វើឲ្យច្បាស់ថា

នវមោ មាគន្ធិយសុត្តនិទ្ទេសោ

សព្វេ សង្ខារា អនិច្ចាតិ បចិនន្តោ វិចិនន្តោ បវិចិនន្តោ
 តុលយន្តោ តិរយន្តោ វិការយន្តោ វិភូតំ កកោន្តោ សព្វេ
 សង្ខារា ទុក្ខាតិ សព្វេ ធម្មា អនត្តាតិ ។ បេ ។ យន្តិញ្ចិ
 សមុទយធម្មំ សព្វន្តំ និរោធធម្មន្តិ បចិនន្តោ វិចិនន្តោ
 បវិចិនន្តោ តុលយន្តោ តិរយន្តោ វិការយន្តោ វិភូតំ
 កកោន្តោ ។ អទស្សន្តិ អទស្សំ អទក្ខិ បស្សី បដិវិជ្ឈន្តិ
 អជ្ឈត្តសន្តិ បចិនំ អទស្សំ ។ តេនាហា ភកកា

ឥទំ វនាមីតិ ន តស្ស ហោតិ
 ធម្មេសុ និច្ឆេយ្យ សមុក្កហីតំ
 បស្សញ្ចា ទិដ្ឋិសុ អនុក្កហាយ
 អជ្ឈត្តសន្តិ បចិនំ អទស្សន្តិ ។

[១០] វិនិច្ឆយា យានិ បកហ្មិតានិ [ឥតិ មាគន្ធិយោ]

តេ វេ មុនិ ព្រុសិ អនុក្កហាយ
 អជ្ឈត្តសន្តិតិ យមេតមត្តំ
 កចំ នុ ដីវេហិ បវេទិតន្តំ ។

មាគន្ធិយសុត្តនិទ្ទេស ទី ៩

សង្ខារទាំងឡាយទាំងពួង មិនទៀង កាលពិចារណា កាលត្រិះរិះ
 កាលរំពឹង កាលប្តឹង កាលលែលក កាលបំភ្លឺ កាលធ្វើឲ្យច្បាស់ថា
 សង្ខារទាំងឡាយទាំងពួង ជាទុក្ខ ថា ធម៌ទាំងឡាយទាំងពួង ជាអនត្តា
 ។ បេ ។ កាលពិចារណា កាលត្រិះរិះ កាលរំពឹង កាលប្តឹង កាល
 លែលក កាលបំភ្លឺ កាលធ្វើឲ្យច្បាស់ថា វត្ថុណាមួយមានសភាពកើត
 ឡើងហើយ វត្ថុទាំងអស់នោះ មានកិរិយារលត់ទៅវិញ ជាធម្មតា ។
 ពាក្យថា បានឃើញ គឺបានជួប បានយល់ បានប្រទះ បាន
 ត្រាស់ដឹង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បានពិចារណាឃើញ
 នូវសេចក្តីស្ងប់ខាងក្នុង ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា
 ការជ្រើសរើសហើយប្រកាន់ក្នុងធម៌ទាំងឡាយថា អាត្មា
 អញពោលនូវពាក្យនេះ ដូច្នោះ មិនមានដល់តថាគតនោះទេ
 ព្រោះតថាគត ឃើញ (ទោស) ក្នុងទិដ្ឋិទាំងឡាយ មិន
 ប្រកាន់ ហើយបានពិចារណាឃើញនូវសេចក្តីស្ងប់ខាងក្នុង ។
 [១០] (មាគន្ធិយព្រាហ្មណ៍សួរថា) ធម្មជាតិជាគ្រឿងជ្រើសរើស
 ណា ដែលបុគ្គលកំណត់ហើយ ព្រោះអង្គជាមុនិ មិន
 ប្រកាន់ នូវធម្មជាតិជាគ្រឿងជ្រើសរើសទាំងនោះ ហើយ
 ត្រាស់សេចក្តីណាថា សេចក្តីស្ងប់ខាងក្នុង សេចក្តីនោះ
 អ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយ សម្តែងហើយ ដូចម្តេចហ្ន៎ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

[១១] វិនិច្ឆយា យានិ បកប្បិតានីតិ វិនិច្ឆយានិ
 វុច្ចន្តិ ទ្វាសដ្ឋិ ទិដ្ឋិកតានិ ។ បកប្បិតានីតិ កប្បិតា
 អភិសង្កតា សណ្ឋាបិតាតិបិ បកប្បិតា ។ អថវា អនិច្ចា
 សង្កតា បដិច្ចសមុប្បន្នា ខយធម្មា វយធម្មា វិរាគធម្មា
 និរោធធម្មា វិបរិណាមធម្មាតិបិ បកប្បិតាតិ វិនិច្ឆយា
 យានិ បកប្បិតានិ ។ ឥតិ មាគន្ធិយោតិ ឥតីតិ បទសន្ធិ
 ។ បេ ។ បទានុបុព្វតានមេតំ ឥតីតិ ។ មាគន្ធិយោតិ
 តស្ស ព្រាហ្មណស្ស ធាមំ សង្កា សមញ្ញា^(១) វោហារោតិ
 ឥតិ មាគន្ធិយោ^(២) ។

[១២] តេ វេ មុនិ ព្រូសិ អនុក្កហាយ អជ្ឈត្ត-
 សន្តិតិ យមេតមត្តន្តិ តេ វេតិ ទ្វាសដ្ឋិ ទិដ្ឋិកតានិ ។
 មុនិតិ មោនំ វុច្ចតិ ញាណំ ។ បេ ។ សង្កជាលមតិច្ច សោ
 មុនិតិ ។ អនុក្កហាយាតិ ទិដ្ឋិសុ អាទីនវំ បស្សន្តោ
 ទិដ្ឋិយោ ន កណ្ណាមិ ន បរាមសាមិ ធាកិទិ-
 វិសាមីតិ បក្កណ្ណាសិ^(៣) អជ្ឈត្តសន្តិតិ ច ភណសិ ។

១ ម. សមញ្ញា បញ្ញត្តិ ។ ២ ឱ. អយំ បាហោ មាគន្ធិយាតិ ។ ល ។ មាគន្ធិយោតិ
 នត្តិ ។ ៣ ម. ច ភណសិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

[១១] ទិដ្ឋិ ៦២ លោកហៅថា ធម្មជាតិជាគ្រឿងជ្រើសរើស របស់បទថា ធម្មជាតិជាគ្រឿងជ្រើសរើស ដែលគេកំណត់ហើយ ។

ពាក្យថា គេកំណត់ហើយ គឺគេសម្រេច តែងតាំង រៀបចំ គេតែងតាំងដូច្នោះខ្លះ ។ ឬថា មិនទៀង បច្ច័យតាក់តែង អាស្រ័យបច្ច័យ ហើយទើបកើតឡើង មានកិរិយាអស់ទៅ ជាធម្មតា សូន្យទៅ ជាធម្មតា ប្រាសទៅជាធម្មតា រលត់ទៅជាធម្មតា ប្រែប្រួលទៅជាធម្មតា គេតែង តាំងដូច្នោះខ្លះ ហេតុនោះ (ព្រាហ្មណ៍ពោលថា) ធម្មជាតិជាគ្រឿង ជ្រើសរើសណា ដែលគេកំណត់ហើយ ។ ពាក្យថា ដូច្នោះ ក្នុង បទថា មាគន្ធិយព្រាហ្មណ៍ពោលដូច្នោះ គឺជាបទសន្ធិ ។ បេ ។ ពាក្យថា ដូច្នោះ នុ៎ះ ជាលំដាប់បទ ។ ពាក្យថា មាគន្ធិយៈ ជានាម ជាកិរិយារាប់ ជាឈ្មោះ ជាពាក្យហៅព្រាហ្មណ៍នោះ ហេតុនោះ មានពាក្យថា មាគន្ធិយព្រាហ្មណ៍ ពោលដូច្នោះ ។

[១២] ពាក្យថា នូវធម៌ទាំងនោះ ក្នុងបទថា ព្រះអង្គជាមុនិ មិនប្រកាន់ នូវធម៌ទាំងនោះ ហើយត្រាស់នូវសេចក្តីណាថា សេចក្តីស្ងប់ខាងក្នុង គឺ បានដល់ទិដ្ឋិ ៦២ ។ ញាណ ហៅថា មោនៈក្នុងបទថាមុនិ ។ បេ ។ មុនិនោះ កន្លងបណ្តាញជាគ្រឿងជាប់ចំពាក់ ។ ពាក្យថា មិនប្រកាន់ គឺព្រះអង្គប្រកាន់ថា តថាគតឃើញទោសក្នុងទិដ្ឋិទាំងឡាយ មិនប្រកាន់ មិនបបោស អង្កែល មិនជាប់ចិត្តនូវទិដ្ឋិទាំងឡាយ ទាំងត្រាស់ថា សេចក្តីស្ងប់ខាងក្នុង ។

នវមោ មាគន្ធិយសុត្តនិទ្ទេសោ

យមេតមត្តន្តិ យំ បរមត្តន្តិ តេ វេ មុនី ព្រុសិ

អនុក្កហាយ អជ្ឈត្តសន្តិភិ យមេតមត្តំ ។

[១៣] កថំ នុ ធិវេហិ បវេទិតន្តន្តិ កថន្តភិ

សំសយបុច្ឆា វិមតិបុច្ឆា ទ្វេន្ត្រកបុច្ឆា អនេកំស-

បុច្ឆា ឯវំ នុ ខោ ន នុ ខោ កិណ្ណុ ខោ កថំ

នុ ខោតិ កថំ នុ ។ ធិវេហិភិ^(១) បណ្ឌិតេហិ

បញ្ញវន្តេហិ ពុទ្ធិមន្តេហិ ញ្ញាណីហិ វិការីហិ មេជា-

វីហិ ។ បវេទិតន្តិ វេទិតំ បវេទិតំ អាចិក្ខិតំ ទេសិតំ

បញ្ញបិតំ បដ្ឋបិតំ វិវិតំ វិភទិតំ^(២) ឧត្តាដីកតំ

បកាសិតន្តិ កថំ នុ ធិវេហិ បវេទិតន្តំ ។ តេនាហា

សោ ព្រាហ្មណោ

វិនិច្ឆយា យានិ បកប្បិតានិ

តេ វេ មុនី ព្រុសិ អនុក្កហាយ

អជ្ឈត្តសន្តិភិ យមេតមត្តំ

កថំ នុ ធិវេហិ បវេទិតន្តន្តិ ។

១ ម. ធិវេហិភិ ធិវេហិ ។ ២ ម. វិវុដ្ឋំ វិភក្តំ ។

មាតិកាសុត្តនិទ្ទេស ទី ៩

ពាក្យថា នូវសេចក្តីណា គឺព្រះអង្គជាមុនិ មិនប្រកាន់នូវធម៌ទាំងនោះ ត្រាស់នូវសេចក្តីដ៏ឧត្តមណាថា មានសេចក្តីស្ងប់ខាងក្នុង ហេតុនោះ (ព្រាហ្មណ៍ពោលថា) នូវសេចក្តីណា ។

[១៣] ពាក្យថា ដូចម្តេចហ្ន៎ ក្នុងបទថា ដែលអ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយសម្តែងហើយ ដូចម្តេចហ្ន៎ គឺជាការសួរដោយសង្ស័យ សួរដោយឆ្លើងត្ងល់ សួរដោយមន្ទិល សួរដោយចំណែកច្រើន ដោយពាក្យថា យ៉ាងនេះឬហ្ន៎ មិនមែនទេហ្ន៎ ដូចម្តេចហ្ន៎ ដោយប្រការដូចម្តេចហ្ន៎ ហេតុនោះ (ព្រាហ្មណ៍ពោលថា) ដូចម្តេចហ្ន៎ ។ ពាក្យថា អ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយ គឺបណ្ឌិត អ្នកមានបញ្ញា មានបញ្ញាជាគ្រឿងត្រាស់ដឹង អ្នកមានញាណ អ្នកមានការយល់ច្បាស់ អ្នកមានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងពុះពារទាំងឡាយ ។ ពាក្យថា សម្តែងហើយ គឺពន្យល់ សម្តែង ប្រាប់បង្ហាញ បញ្ញត្ត តាំងទុក បង្កើប វែកញែក ធ្វើឲ្យរាក់ ប្រកាសហើយ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍ពោលថា អ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយ សម្តែងហើយ ដូចម្តេចហ្ន៎ ។ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះ ទូលថា

ធម្មជាតិ ជាគ្រឿងជ្រើសរើសណា ដែលបុគ្គលកំណត់ហើយ ព្រះអង្គជាមុនិ មិនប្រកាន់ធម៌ទាំងនោះ ហើយត្រាស់នូវសេចក្តីណាថា សេចក្តីស្ងប់ខាងក្នុង សេចក្តីនោះ អ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយ សម្តែងហើយ ដូចម្តេចហ្ន៎ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

[១៤] ន ទិដ្ឋិយា ន សុតិយា ន ញ្ញាណោ
 [មាតទ្ធិយាតិ ភកវា] សីលពូតេនាបិ ន សុទ្ធិមាហា
 អទិដ្ឋិយា អស្សុតិយា អញ្ញាណា
 អសីលតា អពូតា នោបិ តេន
 ឯតេ ច និស្សន្នេ អនុក្កហាយ
 សន្តោ អនិស្សាយ កវំ ន ជប្បេ ។

[១៥] ន ទិដ្ឋិយា ន សុតិយា ន ញ្ញាណោ-
 នាតិ ទិដ្ឋេនបិ សុទ្ធិ វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ មុត្តិ វិមុត្តិ
 បរិមុត្តិ នាហ ន កាថេសិ ន កណាសិ ន
 ទីបយសិ ន វោហារសិ ។ សុតេនបិ សុទ្ធិ វិសុទ្ធិ
 បរិសុទ្ធិ មុត្តិ វិមុត្តិ បរិមុត្តិ នាហ ន កាថេសិ
 ន កណាសិ ន ទីបយសិ ន វោហារសិ ។ ទិដ្ឋសុតេនបិ
 សុទ្ធិ វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ មុត្តិ វិមុត្តិ បរិមុត្តិ នាហ ន
 កាថេសិ ន កណាសិ ន ទីបយសិ ន វោហារសិ ។
 ញ្ញាណោនបិ សុទ្ធិ វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ មុត្តិ វិមុត្តិ បរិមុត្តិ
 នាហ ន កាថេសិ ន កណាសិ ន ទីបយសិ ន
 វោហារសីតិ ន ទិដ្ឋិយា ន សុតិយា ន ញ្ញាណោ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

[១៤] (ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់តបថា ម្ចាស់មាគន្ធិយៈ) អ្នក
 ប្រាជ្ញមិនពោលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ ព្រោះការឃើញទេ ព្រោះ
 ការឮទេ ព្រោះការដឹងទេ ព្រោះសីលនិងវត្ថុទេ ទាំង
 មិន (ពោលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ) ព្រោះការមិនឃើញ ព្រោះ
 ការមិនឮ ព្រោះការមិនដឹង ព្រោះមិនមានសីល ព្រោះ
 មិនមានវត្ថុនោះទេ ទាំងលះបង់ មិនប្រកាន់ធម៌ទាំងនោះ
 ជាអ្នកស្ងប់ មិនអាស្រ័យ មិនគប្បីប្រាថ្នាក្នុង ។

[១៥] ពាក្យថា ព្រោះការឃើញទេ ព្រោះការឮទេ ព្រោះការ
 ដឹងទេ អធិប្បាយថា អ្នកប្រាជ្ញ មិនពោល មិនថ្លែង មិនពណ៌នា
 មិនពន្យល់ មិនសម្តែង នូវសេចក្តីស្អាត ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធិ ការផុត
 ផុតស្រឡះ ផុតជុំវិញ ព្រោះការដែលឃើញ ។ មិនពោល មិនថ្លែង មិន
 ពណ៌នា មិនពន្យល់ មិនសម្តែងនូវសេចក្តីស្អាត ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធិ
 ការផុត ផុតស្រឡះ ផុតជុំវិញ ព្រោះការដែលឮ ។ មិនពោល មិនថ្លែង
 មិនពណ៌នា មិនពន្យល់ មិនសម្តែងនូវសេចក្តីស្អាត ស្អាត
 វិសេស បរិសុទ្ធិ ការផុត ផុតស្រឡះ ផុតជុំវិញ ព្រោះការដឹង ហេតុនោះ
 (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រោះការឃើញទេ ព្រោះការឮទេ ព្រោះការដឹងទេ ។

នវមោ មាគន្ធិយសុត្តនិទ្ទេសោ

មាគន្ធិយាតិ កកវា តំ ព្រាហ្មណំ ឆាមេន
អាលបតិ ។ កកវាតិ ការវាជិវចនំ ។ មេ ។ សច្ចិកា
បញ្ញត្តិ យទិទំ កកវាតិ មាគន្ធិយាតិ កកវា ។

[១៦] សីលពូតេនាបិ ន សុទ្ធិមាហាតិ សី-
លេនបិ សុទ្ធិ វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ មុត្តិ វិមុត្តិ បរិមុត្តិ
នាហ ន កកេសិ ន កណាសិ ន ទីបយសិ
ន វោហារសិ ។ វត្តេនបិ សុទ្ធិ វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ
មុត្តិ វិមុត្តិ បរិមុត្តិ នាហ ន កកេសិ ន
កណាសិ ន ទីបយសិ ន វោហារសិ ។ សីលពូ-
តេនបិ សុទ្ធិ វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ មុត្តិ វិមុត្តិ បរិមុត្តិ
នាហ ន កកេសិ ន កណាសិ ន ទីបយសិ ន
វោហារសីតិ សីលពូតេនាបិ ន សុទ្ធិមាហា ។

[១៧] អទិដ្ឋិយា អស្សុតិយា អញ្ញាណា អសី-
លតា អពូតា នោបិ តេនាតិ ទិដ្ឋិបិ ឥច្ឆិតព្វា
ទសវត្ថុកា សម្មាទិដ្ឋិ អត្ថិ ទិដ្ឋំ អត្ថិ យិដ្ឋំ

មាគន្ធិយសុត្តនិទ្ទេស ទី ៩

ពាក្យថា មាគន្ធិយៈ គឺព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ហៅ ព្រាហ្មណ៍នោះ ដោយចំឈ្មោះ ។ ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគ ជាពាក្យហៅដោយគោរព ។ បេ ។ សេចក្តីបញ្ញត្តិថា ព្រះមានព្រះភាគនេះ (កើត) អំពីការត្រាស់ដឹង ហេតុនោះ (មានពាក្យថា) ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ហៅថា មាគន្ធិយៈ ។

[១៦] ពាក្យថា អ្នកប្រាជ្ញមិនពោលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ ព្រោះសីល និងវត្ថុទេ សេចក្តីថា អ្នកប្រាជ្ញ មិនពោល មិនថ្លែង មិនពណ៌នា មិន ពន្យល់ មិនសម្តែងនូវសេចក្តីស្អាត ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធិ ការ ផុត ផុតស្រឡះ ផុតជុំវិញ សូម្បីព្រោះសីលទេ ។ អ្នកប្រាជ្ញ មិនពោល មិនថ្លែង មិនពណ៌នា មិនពន្យល់ មិនសម្តែង នូវសេចក្តីស្អាត ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធិ ការផុត ផុតស្រឡះ ផុតជុំវិញ សូម្បីព្រោះវត្ថុទេ ។ អ្នកប្រាជ្ញ មិនពោល មិនថ្លែង មិនពណ៌នា មិន ពន្យល់ មិនសម្តែងនូវសេចក្តីស្អាត ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធិ ការផុត ផុត ស្រឡះ ផុតជុំវិញ សូម្បីព្រោះសីលនិងវត្ថុទេ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ ថា) អ្នកប្រាជ្ញមិនពោលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ សូម្បីព្រោះសីលនិងវត្ថុទេ ។

[១៧] ពាក្យថា ទាំងមិន (សម្តែងនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ) ព្រោះការ មិនឃើញ ព្រោះការមិនឮ ព្រោះការមិនដឹង ព្រោះមិនមានសីល ព្រោះ មិនមានវត្ថុនោះទេ អធិប្បាយថា ទិដ្ឋិដែលគួរប្រាថ្នាក៏មាន បានដល់សម្មា- ទិដ្ឋិមានវត្ថុ ១០ គឺ ទានដែលបុគ្គលឲ្យហើយមានផល ការបូជាធំមានផល

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

អត្ថិ ហុតំ អត្ថិ សុកតទុក្កជាធំ កម្មាធំ ផលំ វិចារកោ
 អត្ថិ អយំ លោកោ អត្ថិ បរោ លោកោ អត្ថិ មាតា
 អត្ថិ បិតា អត្ថិ សត្តា ឱបចាតិកា អត្ថិ លោកេ សម-
 ណាព្រាហ្មណា សម្មត្តតា សម្មាបដិបដ្ឋា យេ ឥមញ្ច
 លោកំ បរញ្ច លោកំ សយំ អភិញ្ញា សច្ចិកត្វា
 បវេទេន្តីតិ ។ សវនម្បិ ឥច្ឆិតពុំ បរតោ យោសោ សុត្តំ
 គេយ្យំ វេយ្យាករណំ កាថា ឧទានំ ឥតិវុត្តកំ ជាតកំ
 អព្ភតធម្មំ វេទលុំ ។ ញាណម្បិ ឥច្ឆិតពុំ កម្មស្សកត-
 ញ្ញាណំ សទ្ធានុលោមិកញ្ញាណំ អភិញ្ញាញាណំ សមា-
 បត្តិញ្ញាណំ ។ សីលម្បិ ឥច្ឆិតពុំ ចាតិមោក្ខសំវរោ ។
 វត្តម្បិ ឥច្ឆិតពុំ អដ្ឋ ធុតត្តានិ អារញ្ញិកដ្ឋំ បិណ្ឌាចាតិ-
 កដ្ឋំ បំសុក្ខុលិកដ្ឋំ តេជីវិកដ្ឋំ សបទានចារិកដ្ឋំ
 ខលុបច្ឆាកត្តិកដ្ឋំ នេសដ្ឋិកដ្ឋំ យថាសន្តតិកដ្ឋំ ។
 អទិដ្ឋិយា អស្សុតិយា អញ្ញាណា អសីលតា អព្ភតា
 ឆោបិ តេនាតិ នបិ សម្មាទិដ្ឋិមត្តេន នបិ សវនមត្តេន
 នបិ ញាណមត្តេន នបិ សីលមត្តេន នបិ វត្តមត្តេន
 អដ្ឋត្តសន្តិប្បត្តោ ហោតិ នបិ វិទា ឯតេហិ ធម្មេហិ
 អដ្ឋត្តសន្តិ ចាបុណាតិ អបិច សម្ភារា ឥមេ ធម្មា ហោន្តិ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ការបូជាតូចមានផល ផលវិបាករបស់កម្ម ដែលបុគ្គលធ្វើល្អនិងធ្វើអាក្រក់
 មាន លោកនេះមាន លោកដទៃមាន មាតាមានគុណ បិតាមានគុណ
 ពួកសត្វជាឱបបាតិកៈមាន ពួកសមណព្រាហ្មណ៍អ្នកប្រព្រឹត្តត្រូវ ប្រតិបត្តិ
 ត្រូវ ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ត្រាស់ដឹងលោកនេះ និងលោកខាងមុខ ដោយ
 បញ្ញាដ៏ក្រៃលែង ដោយខ្លួនឯង មានក្នុងលោក ។ ការស្តាប់ដែលគួរ
 ប្រាថ្នាក៏មាន បានដល់ការឃោសនា អំពីសម្មាសម្ពុទ្ធដែលដទៃគឺ សុត្តៈ
 គេយ្យៈ វេយ្យាករណៈ គាថា ឧទានៈ ឥតិវុត្តកៈ ជាតកៈ អព្វតធម៌
 វេទល្លៈ ។ ញាណដែលគួរប្រាថ្នាក៏មាន គឺ កម្មស្សកតញ្ញាណ សច្ចា-
 នុលោមិកញ្ញាណ អភិញ្ញាញាណ សមាបត្តិញ្ញាណ ។ សីលដែលគួរ
 ប្រាថ្នាក៏មាន បានដល់បាតិមោក្ខសំរេសីល ។ វត្ថុដែលគួរប្រាថ្នាក៏មាន
 បានដល់ធុត្តង្គទាំង ៨ គឺអារញ្ញិកង្គៈ ១ បិណ្ឌបាតិកង្គៈ ១ បង្សុក្ខលិកង្គៈ ១
 តេជីវិកង្គៈ ១ សបទានចារិកង្គៈ ១ ខលុបច្ឆាកត្តិកង្គៈ ១ នេសជ្ជិកង្គៈ ១
 យថាសន្តតិកង្គៈ ១ ។ ពាក្យថា ទាំងមិន (សម្តែងនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ) ព្រោះ
 ការមិនឃើញ ព្រោះការមិនឮ ព្រោះការមិនដឹង ព្រោះមិនមានសីល
 ព្រោះមិនមានវត្ថុនោះទេ បានសេចក្តីថា បុគ្គលដែលដល់សេចក្តីស្ងប់ខាង
 ក្នុង មិនមែនត្រឹមតែយល់ត្រូវ មិនមែនត្រឹមតែឮ មិនមែនត្រឹមតែដឹង មិន
 មែនត្រឹមតែសីល មិនមែនត្រឹមតែវត្ថុ ឬថា ដល់សេចក្តីស្ងប់ខាងក្នុង ព្រោះ
 រៀបចំកធម៌ទាំងនេះ ក៏មិនមែនដែរ មួយទៀត ធម៌ទាំងនេះ ជាសម្ភារៈ

នវមោ មាគន្ធិយសុត្តនិទ្ទេសោ

អដ្ឋត្ថសន្តិ ចាបុណិតំ អទិកន្តំ ដុសិតំ សច្ចិកាតុន្តិ
អទិដ្ឋិយា អស្សតិយា អញ្ញាលោកា អសីលតា អព្វតា
នោបិ តេន ។

[១៨] ឯតេ ច និស្សជ្ជ អនុក្កហាយាតិ ឯតេហិ^(១)
កណ្តាបក្ខិកាណំ ធម្មាណំ សមុក្កាតតោ បហាណំ ឥច្ឆិតព្វំ ។
តេជានុកេសុ កុសលេសុ ធម្មេសុ អតម្មយតា
ឥច្ឆិតព្វា ។ យតោ កណ្តាបក្ខិកា ធម្មា សមុក្កាត-
ប្បហានេន បហីនា ហោន្តិ ឧច្ឆិទ្ទមូលា តាលាវត្ថុកតា
អនការដ្ឋតា អាយតី អនុប្បាទធម្មា តេជានុកេសុ
ច^(២) កុសលេសុ ធម្មេសុ អតម្មយតា ហោតិ ឯត្តា-
វតាបិ ន កណ្តាតិ ន បរាមសតិ នាភិទិវិសតិ អថវា
ន កណ្តាតព្វា ន បរាមសិតព្វា នាភិទិវិសិតព្វាតិ ឯវម្បិ
ឯតេ ច និស្សជ្ជ អនុក្កហាយ ។ យតោ កណ្តា ច
ទិដ្ឋិ ច^(៣) មាណោ ច បហីនា ហោន្តិ ឧច្ឆិទ្ទមូលា
តាលាវត្ថុកតា អនការដ្ឋតា អាយតី អនុប្បាទធម្មា^(៤)

១ ឱ. ឯតេ ។ ម. ឯតេតិ ។ ២.៣ ចសទ្វោ នត្តិ ។ ៤ អនុប្បាទធម្មាតិ ។

មាតិកាសុត្តនិទ្ទេស ទី ៩

ដើម្បីដល់ ដើម្បីបាន ដើម្បីប៉ះពាល់ ដើម្បីធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ សេចក្តី
ស្ងប់ខាងក្នុង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ទាំងមិនសម្តែងនូវសេចក្តីបរិ-
សុទ្ធ) ព្រោះការមិនឃើញ ព្រោះការមិនឮ ព្រោះការមិនដឹង ព្រោះ
មិនមានសីល ព្រោះមិនមានវត្តនោះទេ ។

[១៨] ពាក្យថា លះ មិនប្រកាន់ធម៌ទាំងនុ៎ះអធិប្បាយថា ការលះបង់
ដោយការគាស់រំលើងនូវធម៌ជាពួកខ្មៅដោយធម៌ទាំងនុ៎ះ ត្រូវតែប្រាថ្នា ។
ការមិនមានចំណង់ក្នុងធម៌ទាំងឡាយ ជាកុសល ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងធាតុបី
គប្បីប្រាថ្នា ។ ធម៌ទាំងឡាយជាពួកខ្មៅដែលលះបង់ហើយ ដោយការ
លះបង់ ដោយការគាស់រំលើងឫសគល់ហើយ ធ្វើមិនឲ្យមានទីកើត ដូចជា
ទីកើតនៃដើមឆ្នោត ដល់នូវការមិនមាន មានការមិនកើតឡើង តទៅជា
ធម្មតា ទាំងមិនមានចំណង់ក្នុងធម៌ទាំងឡាយ ជាកុសល ប្រព្រឹត្តទៅក្នុង
ធាតុបី ដោយហេតុណា សប្បុរសមិនប្រកាន់ មិនបបោសអង្កែល
មិនជាប់ចិត្ត ដោយហេតុមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះឯង ឬថា ធម៌ជាពួក
ខ្មៅទាំងឡាយ សប្បុរស មិនគប្បីប្រកាន់ មិនគប្បីបបោសអង្កែល
មិនគប្បីជាប់ចិត្ត ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) លះ មិនប្រកាន់នូវធម៌
ទាំងនុ៎ះ ដោយប្រការយ៉ាងនេះឯង ។ តណ្ហា ទិដ្ឋិ និង មានៈ សប្បុរស
លះបង់ហើយ ផ្តាច់ផ្តួលឫសគល់ហើយ ធ្វើមិនឲ្យមានទីកើត ដូចជាទីកើត
នៃដើមឆ្នោត ដល់នូវការមិនមាន មានការមិនកើតឡើងតទៅជាធម្មតា

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ឯត្តារតាបិ ន កណ្ណាតិ ន បរាមសតិ នាភិទិវិសតីតិ
 ឯវម្បិ ឯតេ ច និស្សន្ទ អនុក្កហាយ ។ យតោ បុញ្ញា-
 ភិសង្ខារោ ច អបុញ្ញាភិសង្ខារោ ច អានេញ្ញាភិសង្ខារោ
 ច បហីនា ហោន្តិ ឧច្ឆិទ្ធមូលា តាលារតុកតា
 អនការដ្ឋតា អាយតី អនុប្បាទធម្មា^(១) ឯត្តារតាបិ ន
 កណ្ណាតិ ន បរាមសតិ នាភិទិវិសតីតិ ឯវម្បិ ឯតេ
 ច និស្សន្ទ អនុក្កហាយ ។

[១៩] សន្តោ អនិស្សាយ ភវំ ន ជយេតិ សន្តោតិ
 រាគស្ស សន្តត្តា សន្តោ នោសស្ស សន្តត្តា សន្តោ
 មោហស្ស សន្តត្តា សន្តោ កោជស្ស ឧបនាហស្ស
 មក្ខស្ស បដ្ឋាសស្ស ឥស្សាយ មច្ឆិយស្ស មាយាយ
 សាបេយ្យស្ស ថម្កស្ស សារម្កស្ស មាទស្ស អតិមាទស្ស
 មទស្ស បមាទស្ស សព្វត្តិលេសានំ សព្វទុច្ឆិរិតានំ
 សព្វទរថានំ សព្វបរិទ្យាហានំ សព្វសន្តាចានំ ស-
 ព្វាកុសលាភិសង្ខារានំ សន្តត្តា សមិតត្តា រូបស-
 មិតត្តា វិជ្ជាតត្តា និព្វតត្តា វិតតត្តា បដិប្បស្សន្តត្តា
 សន្តោ រូបសន្តោ និព្វតោ បដិប្បស្សន្តោតិ សន្តោ ។

១ ម. អនុប្បាទធម្មាតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ដោយហេតុណា សប្បុរសមិនប្រកាន់ មិនបបោសអង្រែល មិនជាប់
 ចិត្ត ដោយហេតុមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះឯង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
 លះ មិនប្រកាន់ ដោយប្រការយ៉ាងនេះ ។ បុញ្ញាកិសង្ខារ អបុញ្ញា-
 កិសង្ខារ និង អានេញ្ញាកិសង្ខារ សប្បុរសលះបង់ហើយ ផ្តាច់ផ្តិល
 ឫសគល់ហើយ ធ្វើមិនឲ្យមានទីកើត ដូចជាទីកើតនៃដើមត្នោត ដល់នូវ
 ការមិនមាន មានការមិនកើតទៅជាធម្មតា ដោយហេតុណា សប្បុរស
 មិនប្រកាន់ មិនបបោសអង្រែល មិនជាប់ចិត្ត ដោយហេតុមានប្រមាណ
 ប៉ុណ្ណោះឯង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) លះ មិនប្រកាន់ធម៌ទាំងនុ៎ះ
 ដោយប្រការយ៉ាងនេះឯង ។

[១៧] អធិប្បាយពាក្យថា ជាអ្នកស្ងប់ មិនអាស្រ័យហើយ មិនគប្បី
 ប្រាថ្នាភព ត្រង់ពាក្យថា ជាអ្នកស្ងប់ សេចក្តីថា ជាអ្នកស្ងប់ ព្រោះស្ងប់
 រាគៈ ជាអ្នកស្ងប់ ព្រោះស្ងប់ទោសៈ ជាអ្នកស្ងប់ ព្រោះស្ងប់មោហៈ
 ជាអ្នកស្ងប់ រម្ងាប់ រំលត់ ស្ងប់ រម្ងាប់ ព្រោះស្ងប់ រម្ងាប់ ចូលជិតរម្ងាប់
 ផុត រំលត់ ឲ្យទៅប្រាស ស្ងប់ រម្ងាប់ នូវកោធនៈ ឧបនាហៈ មក្ខៈ បឡាសៈ
 តស្សា មច្ឆរិយៈ មាយា សាលេយ្យៈ ចម្កៈ សារម្កៈ មានៈ អតិមានៈ
 មទៈ បមាទៈ កិលេសទាំងពួង ទុច្ចរិតទាំងពួង សេចក្តីក្រវល់ក្រវាយ
 ទាំងពួង សេចក្តីក្រហល់ក្រហាយទាំងពួង សេចក្តីក្តៅក្រហាយទាំងពួង
 អកិសង្ខារជាអកុសលទាំងពួង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជាអ្នកស្ងប់ ។

នវមោ មាគន្ធិយសុត្តនិទ្ទេសោ

អនិស្សាយាតិ ទ្វេ និស្សយា តណ្ហានិស្សយោ ច
ទិដ្ឋិនិស្សយោ ច ។ បេ ។ អយំ តណ្ហានិស្សយោ
។ បេ ។ អយំ ទិដ្ឋិនិស្សយោ ។ តណ្ហានិស្សយំ
បហាយ ទិដ្ឋិនិស្សយំ បដិនិស្សន្តិត្វា ចក្កំ អនិស្សាយ
សោតំ អនិស្សាយ យានំ អនិស្សាយ ជីវំ អនិស្សាយ
កាយំ អនិស្សាយ មនំ អនិស្សាយ រូបេ សន្នេ
តន្តេ រសេ ដោដ្ឋព្វេ កុលំ កលំ អាវាសំ លាកំ
យសំ បសំសំ សុខំ ចីវរំ បិណ្ឌាចាតំ សេនាសនំ
តិលានប្បច្ចយកេសជ្ជបរិក្ការំ កាមធាតុំ រូបធាតុំ
អរូបធាតុំ កាមករំ រូបករំ អរូបករំ សញ្ញាករំ
អសញ្ញាករំ នេវសញ្ញាណសញ្ញាករំ ឯកវោការករំ
ចតុវោការករំ បញ្ចវោការករំ អតីតំ អនាគតំ បច្ចុប្បន្នំ
ទិដ្ឋសុតមុតិវិញ្ញាតព្វេ ធម្មេ អនិស្សាយ អត្តណ្ហិត្វា
អបរាមសិត្វា អនកិទិវិសិត្វាតិ សន្តោ អនិស្សាយ ។
ករំ ន ជយ្យតិ កាមករំ ន ជយ្យយ្យ រូបករំ ន
ជយ្យយ្យ អរូបករំ ន ជយ្យយ្យ ន បជយ្យយ្យ
ន អភិជយ្យយ្យាតិ សន្តោ អនិស្សាយ ករំ ន ជយ្យ ។

មាតិកាសុត្តនិទ្ទេស ទី ៩

ពាក្យថា មិនអាស្រ័យ បានដល់ការអាស្រ័យ ២ គឺ តណ្ហានិស្ស័យ ១
 ទិដ្ឋិនិស្ស័យ ១ ។ បេ ។ នេះ តណ្ហានិស្ស័យ ។ បេ ។ នេះ ទិដ្ឋិនិស្ស័យ ។
 បុគ្គលលះតណ្ហានិស្ស័យ រលាស់ចោលទិដ្ឋិនិស្ស័យ មិនអាស្រ័យភ្នែក
 មិនអាស្រ័យត្រចៀក មិនអាស្រ័យច្រមុះ មិនអាស្រ័យអណ្តាត មិន
 អាស្រ័យកាយ មិនអាស្រ័យចិត្ត មិនអាស្រ័យ មិនប្រកាន់ មិនបបោស
 អង្កែល មិនជាប់ចិត្ត នូវរូប សំឡេង ក្លិន រស ផ្សព្វ ត្រកូល គណៈ
 អាវាស លាភ យស សេចក្តីសរសើរ សុខ ចីវរ បិណ្ឌបាត សេនា-
 សនៈ គិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ កាមជាតុ រូបជាតុ អរូបជាតុ កាមភព
 រូបភព អរូបភព សញ្ញាភព អសញ្ញាភព នេវសញ្ញានាសញ្ញាភព
 ឯកវេការភព ចតុវេការភព បញ្ចវេការភព អតីត អនាគត បច្ចុប្បន្ន
 និងធម៌ទាំងឡាយ ដែលឃើញ ឮ ប៉ះពាល់ ឬគប្បីដឹង ហេតុនោះ
 (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជាអ្នកស្ងប់ មិនអាស្រ័យ ។ ពាក្យថា មិនគប្បីប្រាថ្នា
 ភព សេចក្តីថា មិនគប្បីប្រាថ្នាកាមភព មិនគប្បីប្រាថ្នារូបភព មិនគប្បី
 ប្រាថ្នា មិនគប្បីប្រាថ្នាដោយប្រការៈ មិនគប្បីប្រាថ្នាចំពោះអរូបភព
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជាអ្នកស្ងប់ មិនអាស្រ័យ មិនគប្បីប្រាថ្នាភព ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

តេជាហា ភក្កវា

ន ទិដ្ឋិយា ន សុតិយា ន ញ្ញាលោន

សីលពូតេជាបិ ន សុទ្ធិមាហា

អទិដ្ឋិយា អស្សុតិយា អញ្ញាលោ

អសីលតា អពូតា ជេបិ តេន

ឯតេ ច និស្សន្ទ អនុក្កហាយ

សន្តោ អនិស្សាយ កវំ ន ជប្បេតិ ។

[២០] នោ ចេ កិវ ទិដ្ឋិយា ន សុតិយា ន ញ្ញាលោន

[ឥតិ មាគន្ធិយោ]

សីលពូតេជាបិ ន សុទ្ធិមាហា

អទិដ្ឋិយា អស្សុតិយា អញ្ញាលោ

អសីលតា អពូតា ជេបិ តេន

មញ្ញាមហំ មោមុហាមេវ ធម្មំ

ទិដ្ឋិយា ឯកេ បច្ចេន្តិ សុទ្ធិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ហើយថា

(ម្នាលមាគន្ធិយៈ) អ្នកប្រាជ្ញ មិនពោលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ
ព្រោះការឃើញទេ ព្រោះការឮទេ ព្រោះការដឹងទេ
ព្រោះសីលនិងវត្ថុទេ ទាំងមិន (ពោលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ)
ព្រោះការមិនឃើញ ព្រោះការមិនឮ ព្រោះការមិនដឹង
ព្រោះមិនមានសីល ព្រោះមិនមានវត្ថុនោះទេ ទាំងលះ
មិនប្រកាន់នូវធម៌ទាំងនោះ ជាអ្នកស្ងប់ មិនអាស្រ័យ
ហើយ មិនគប្បីប្រាថ្នាក៏ ។

[២០] (មាគន្ធិយព្រាហ្មណ៍ទូលដូច្នោះថា) ប្រសិនបើអ្នកប្រាជ្ញ
មិនពោលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ ព្រោះការឃើញទេ ព្រោះ
ការឮទេ ព្រោះការដឹងទេ ព្រោះសីលនិងវត្ថុទេ ទាំង
មិន (ពោលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ) ព្រោះការមិនឃើញ
ព្រោះការមិនឮ ព្រោះការមិនដឹង ព្រោះមិនមានសីល
ព្រោះមិនមានវត្ថុនោះទេ ខ្ញុំព្រះអង្គសម្គាល់ធម៌ (របស់
ព្រះអង្គ ថាជាធម៌) នាំសត្វឲ្យវង្វេងជ្រប់ សមណ-
ព្រាហ្មណ៍ពួកខ្លះ ជឿសេចក្តីបរិសុទ្ធ ព្រោះទិដ្ឋិ ។

នវមោ មាគន្ធិយសុត្តនិទ្ទេសោ

[២១] នោ ចេ កិវ ទិដ្ឋិយា ន សុតិយា ន
ញ្ញាលោនាតិ ទិដ្ឋិយាមិ សុទ្ធិ វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ មុត្តិ
វិមុត្តិ បរិមុត្តិ ឆាហា ន កថេសិ ន កណាសិ ន ទីប-
យសិ ន វោហាសិ ។ សុតេនបិ សុទ្ធិ វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ
មុត្តិ វិមុត្តិ បរិមុត្តិ ឆាហា ន កថេសិ ន កណាសិ
ន ទីបយសិ ន វោហាសិ ។ ទិដ្ឋសុតេនបិ សុទ្ធិ
វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ មុត្តិ វិមុត្តិ បរិមុត្តិ ឆាហា ន
កថេសិ ន កណាសិ ន ទីបយសិ ន វោហាសិ ។
ញ្ញាលោនបិ សុទ្ធិ វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ មុត្តិ វិមុត្តិ បរិមុត្តិ
ឆាហា ន កថេសិ ន កណាសិ ន ទីបយសិ ន
វោហាសីតិ នោ ចេ កិវ ទិដ្ឋិយា ន សុតិយា ន
ញ្ញាលោន ។ ឥតិ មាគន្ធិយោតិ ឥតីតិ បទសន្ធិ
។ បេ ។ បទានុបុព្វតាមេតំ ឥតីតិ ។ មាគន្ធិយោតិ
តស្ស ព្រាហ្មណស្ស ឆាមន្តិ ឥតិ មាគន្ធិយោ ។

មាគន្ធិយសុត្តនិទ្ទេស ទី ៩

[២១] ពាក្យថា ប្រសិនបើ (អ្នកប្រាជ្ញ) មិនពោល (នូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ) ព្រោះការឃើញទេ ព្រោះការឮទេ ព្រោះការដឹងទេ អធិប្បាយថា អ្នកប្រាជ្ញមិនពោល គឺមិនថ្លែង មិនពណ៌នា មិនបំភ្លឺ មិនពន្យល់ នូវសេចក្តីស្អាត ស្អាតវិសេស សេចក្តីបរិសុទ្ធ ការផុត ការផុតស្រឡះ ការផុតដោយជុំវិញ សូម្បីដោយការឃើញទេ ។ អ្នកប្រាជ្ញមិនពោល គឺមិនថ្លែង មិនពណ៌នា មិនបំភ្លឺ មិនពន្យល់ នូវសេចក្តីស្អាត ស្អាតវិសេស សេចក្តីបរិសុទ្ធ ការផុត ការផុតស្រឡះ ការផុតដោយជុំវិញ សូម្បីដោយការឮទេ ។ អ្នកប្រាជ្ញមិនពោល គឺមិនថ្លែង មិនពណ៌នា មិនបំភ្លឺ មិនពន្យល់ នូវសេចក្តីស្អាត ស្អាតវិសេស សេចក្តីបរិសុទ្ធ ការផុត ការផុតស្រឡះ ការផុតដោយជុំវិញ សូម្បីដោយការឃើញ ទាំងការឮទេ ។ អ្នកប្រាជ្ញមិនពោល គឺមិនថ្លែង មិនពណ៌នា មិនបំភ្លឺ មិនពន្យល់ នូវសេចក្តីស្អាត ស្អាតវិសេស សេចក្តីបរិសុទ្ធ ការផុត ការផុតស្រឡះ ការផុតដោយជុំវិញ សូម្បីដោយការដឹងទេ ហេតុនោះ (ព្រាហ្មណ៍ពោលថា) ប្រសិនបើ (អ្នកប្រាជ្ញ) មិនពោល (នូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ) ព្រោះការឃើញទេ ព្រោះការឮទេ ព្រោះការដឹងទេ ។ ពាក្យថាដូច្នោះ របស់បទថា មាគន្ធិយៈទូលដូច្នោះ ជាបទសន្ធិ ។ បេ ។ ពាក្យថា ដូច្នោះនុ៎ះ ជាលំដាប់បទ ។ ពាក្យថា មាគន្ធិយៈ ជាឈ្មោះ ព្រាហ្មណ៍នោះ ហេតុនោះ មានពាក្យថា មាគន្ធិយៈ (ទូល) ដូច្នោះ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

[២២] សីលពូតេនាមិ ន សុទ្ធិមាហាតិ សីលេនមិ
 សុទ្ធិ វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ វត្តេនមិ សុទ្ធិ វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ
 សីលពូតេនមិ សុទ្ធិ វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ មុត្តិ វិមុត្តិ បរិ-
 មុត្តិ នាហ ន កថេសិ ន កណាសិ ន ទីបយសិ ន
 វោហារសីតិ សីលពូតេនាមិ ន សុទ្ធិមាហ ។

[២៣] អទិដ្ឋិយា អស្សុតិយា អញ្ញាណា អសីលតា
 អពូតា នោមិ តេនាតិ ទិដ្ឋិមិ ឥច្ឆិតញាតិ ឯវំ កណាសិ
 សវនម្បិ ឥច្ឆិតពូត្តិ ឯវំ កណាសិ ញាណាម្បិ ឥច្ឆិតពូត្តិ
 ឯវំ កណាសិ សីលម្បិ ឥច្ឆិតពូត្តិ ឯវំ កណាសិ វតម្បិ
 ឥច្ឆិតពូត្តិ ឯវំ កណាសិ ន សក្កោសិ ឯកំសេន អនុ-
 ជានិត្តំ ន សក្កោសិ ឯកំសេន បដិក្ខិបិត្តិ អទិដ្ឋិយា
 អស្សុតិយា អញ្ញាណា អសីលតា អពូតា នោមិ តេន ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

[២២] ពាក្យថា អ្នកប្រាជ្ញ មិនពោលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ ព្រោះសីល និងវត្ថុទេ សេចក្តីថា អ្នកប្រាជ្ញមិនពោល គឺមិនថ្លែង មិនពណ៌នា មិនបំភ្លឺ មិនពន្យល់ នូវសេចក្តីស្អាត ស្អាតវិសេស សេចក្តីបរិសុទ្ធ សូម្បីដោយសីលទេ នូវសេចក្តីស្អាត ស្អាតវិសេស សេចក្តីបរិសុទ្ធ សូម្បីដោយវត្ថុទេ នូវសេចក្តីស្អាត ស្អាតវិសេស សេចក្តីបរិសុទ្ធ ការផុត ការផុតស្រឡះ ការផុតដោយជុំវិញ សូម្បីដោយសីលនិងវត្ថុទេ ហេតុនោះ (ព្រាហ្មណ៍ពោលថា) អ្នកប្រាជ្ញមិនពោលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ ព្រោះសីល និងវត្ថុទេ ។

[២៣] ពាក្យថា ទាំងមិន (ពោលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ) ព្រោះការមិនឃើញ ព្រោះការមិនឮ ព្រោះការមិនដឹង ព្រោះមិនមានសីល ព្រោះមិនមានវត្ថុនោះទេ សេចក្តីថា ព្រះអង្គពោលយ៉ាងនេះថា ទិដ្ឋិដែលគួរប្រាថ្នាក៏មាន ព្រះអង្គពោលយ៉ាងនេះថា ការស្តាប់ដែលគួរប្រាថ្នាក៏មាន ព្រះអង្គពោលយ៉ាងនេះថា ការដឹងដែលគួរប្រាថ្នាក៏មាន ព្រះអង្គពោលយ៉ាងនេះថា សីលដែលគួរប្រាថ្នាក៏មាន ព្រះអង្គពោលយ៉ាងនេះថា វត្ថុដែលគួរប្រាថ្នាក៏មាន ព្រះអង្គមិនអាចដើម្បីយល់តាម ដោយដាច់ខាត ព្រះអង្គមិនអាចដើម្បីបដិសេធ ដោយដាច់ខាត ហេតុនោះ (ព្រាហ្មណ៍ពោលថា) ទាំងមិន(ពោលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ) ព្រោះការមិនឃើញ ព្រោះការមិនឮ ព្រោះការមិនដឹង ព្រោះមិនមានសីល ព្រោះមិនមានវត្ថុនោះទេ ។

នវមោ មាគន្ធិយសុត្តនិទ្ទេសោ

[២៤] មញ្ញាមហំ មោមុហមេវ ធម្មន្តិ មោមុហធម្មោ
 អយំ តុយ្ហំ ពាលធម្មោ មុទ្ធិធម្មោ អញ្ញាលាធម្មោ
 អមរាវិក្ខេបធម្មោតិ ឯវំ មញ្ញាមិ ឯវំ ជាធាមិ ឯវំ អាជា-
 ធាមិ ឯវំ បដិវិជ្ឈាមីតិ មញ្ញាមហំ មោមុហមេវ ធម្មំ ។

[២៥] ទិដ្ឋិយា ឯកេ បច្ចេន្តិ សុទ្ធិន្តិ ទិដ្ឋិយា ឯកេ
 សមណព្រាហ្មណា សុទ្ធិ វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ មុត្តិ វិមុត្តិ
 បរិមុត្តិ បច្ចេន្តិ ។ សស្សតោ លោកោ ឥនមេវ សច្ចំ
 មោយមញ្ញន្តិ ទិដ្ឋិយា ឯកេ សមណព្រាហ្មណា សុទ្ធិ
 វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ មុត្តិ វិមុត្តិ បរិមុត្តិ បច្ចេន្តិ ។ អស-
 ស្សតោ លោកោ ។ បេ ។ នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ
 តថាគតោ បរម្មរណា ឥនមេវ សច្ចំ មោយមញ្ញន្តិ
 ទិដ្ឋិយា ឯកេ សមណព្រាហ្មណា សុទ្ធិ វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ
 មុត្តិ វិមុត្តិ បរិមុត្តិ បច្ចេន្តិតិ ទិដ្ឋិយា ឯកេ បច្ចេន្តិ
 សុទ្ធិ ។ តេនាហ សោ ព្រាហ្មណោ

មាតិកាសុត្តនិទ្ទេស ទី ៩

[២៤] ពាក្យថា ខ្ញុំព្រះអង្គសម្គាល់ធម៌ (របស់ព្រះអង្គ ថាជាធម៌) នាំសត្វឲ្យវង្វេងជ្រប់ សេចក្តីថា ខ្ញុំព្រះអង្គសម្គាល់យ៉ាងនេះ ដឹងយ៉ាងនេះ ដឹងច្បាស់យ៉ាងនេះ យល់ច្បាស់យ៉ាងនេះថា ធម៌របស់ព្រះអង្គនេះ ជាធម៌ញ៉ាំងសត្វឲ្យវង្វេង ជាធម៌ពាល ជាធម៌ងងឹត ជាធម៌ប្រាសចាកញ្ញាណជាអមរវិក្ខេបធម៌ ហេតុនោះ (ព្រាហ្មណ៍ពោលថា) ខ្ញុំព្រះអង្គសម្គាល់ធម៌ (របស់ព្រះអង្គ ថាជាធម៌) នាំសត្វឲ្យវង្វេងជ្រប់ ។

[២៥] ពាក្យថា សមណព្រាហ្មណ៍ពួកខ្លះ ជឿសេចក្តីបរិសុទ្ធ ព្រោះការឃើញ សេចក្តីថា សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយពួកខ្លះ ជឿថា សេចក្តីស្អាត ស្អាតវិសេស សេចក្តីបរិសុទ្ធ ការផុត ការផុតស្រឡះ ការផុតដោយជុំវិញ ព្រោះការឃើញ ។ សមណព្រាហ្មណ៍ពួកខ្លះ ជឿសេចក្តីស្អាត ស្អាតវិសេស សេចក្តីបរិសុទ្ធ ការផុត ការផុតស្រឡះ ការផុតដោយជុំវិញ ព្រោះការឃើញថា លោកទៀង ពាក្យនេះឯងពិត ពាក្យដទៃជាមោឃៈ ។ សមណព្រាហ្មណ៍ពួកខ្លះ ជឿសេចក្តីស្អាត ស្អាតវិសេស សេចក្តីបរិសុទ្ធ ការផុត ការផុតស្រឡះ ការផុតដោយជុំវិញ ព្រោះការឃើញថា លោកមិនទៀង ។ បេ ។ សត្វស្លាប់ហើយ កើតទៀតក៏មិនមែន មិនកើតទៀតក៏មិនមែន ពាក្យនេះឯងពិត ពាក្យដទៃជាមោឃៈ ហេតុនោះ (ព្រាហ្មណ៍ពោលថា) សមណព្រាហ្មណ៍ពួកខ្លះ ជឿសេចក្តីបរិសុទ្ធ ព្រោះការឃើញ ។ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះពោលថា

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ដោ ចេ កិវ ទិដ្ឋិយា ន សុតិយា ន ញ្ញាលោន
 សីលពូតេនាបិ ន សុទ្ធិមាហា
 អទិដ្ឋិយា អស្សុតិយា អញ្ញាលោ
 អសីលតា អពូតា ដោបិ តេន
 មញ្ញាមហំ មោមុហាមេវ ធម្មំ
 ទិដ្ឋិយា ឯកេ បច្ឆេន្តិ សុទ្ធិន្តិ ។

[២៦] ទិដ្ឋិសុ និស្សាយ អនុបុច្ឆមាដោ
 [មាគន្ធិយាតិ ភកវា]

សមុត្តហីតេសុ បមោហាមាតា
 ឥតោ ច នាទ្ធកិ អណុម្បិ សញ្ញំ
 តស្មា តុវំ មោមុហាតោ ទហាសិ ។

[២៧] ទិដ្ឋិសុ និស្សាយ អនុបុច្ឆមាដោតិ មាគន្ធិយោ
 ព្រាហ្មណោ ទិដ្ឋិ និស្សាយ ទិដ្ឋិ បុច្ឆតិ លក្កនំ និស្សាយ
 លក្កនំ បុច្ឆតិ ពន្ធនំ និស្សាយ ពន្ធនំ បុច្ឆតិ បលិពោធំ
 និស្សាយ បលិពោធំ បុច្ឆតិ ។ អនុបុច្ឆមាដោតិ
 បុនប្បុនំ បុច្ឆតិ ទិដ្ឋិសុ និស្សាយ អនុបុច្ឆមាដោតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ប្រសិនបើអ្នកប្រាជ្ញ មិនពោលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ ព្រោះការ
ឃើញទេ ព្រោះការឮទេ ព្រោះការដឹងទេ ព្រោះសីល
និងវត្ថុទេ ទាំងមិន (ពោលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ) ព្រោះការមិន
ឃើញ ព្រោះការមិនឮ ព្រោះការមិនដឹង ព្រោះមិនមានសីល
ព្រោះមិនមានវត្ថុនោះទេ ខ្ញុំព្រះអង្គសម្គាល់ធម៌ (របស់
ព្រះអង្គ ថាជាធម៌) នាំសត្វឲ្យវង្វេងជ្រប់ សមណព្រាហ្មណ៍
ពួកខ្លះ ជឿសេចក្តីបរិសុទ្ធ ព្រោះទិដ្ឋិ ។

[២៦] (ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ថា ម្ចាស់មាគន្ធិយៈ)
អ្នកអាស្រ័យទិដ្ឋិទាំងឡាយហើយ ទើបសួររឿយៗ អ្នកដល់នូវ
សេចក្តីភ័ន្តច្រឡំក្នុងទិដ្ឋិទាំងឡាយ ដែលប្រកាន់ហើយ មិន
បានឃើញសញ្ញាសូម្បីតិចតួច អំពីធម៌នេះ ហេតុនោះ ទើប
អ្នកយល់ថាជាធម៌នាំឲ្យសត្វវង្វេងជ្រប់ ។

[២៦] ពាក្យថា អ្នកអាស្រ័យទិដ្ឋិទាំងឡាយហើយ ទើបសួរ
រឿយ ៗ សេចក្តីថា មាគន្ធិយព្រាហ្មណ៍អាស្រ័យទិដ្ឋិ ហើយសួរទិដ្ឋិ
អាស្រ័យការជាប់ចំពាក់ ហើយសួរការជាប់ចំពាក់ អាស្រ័យចំណង
ហើយសួរចំណង អាស្រ័យបលិពោធិ ហើយសួរបលិពោធិ ។
ពាក្យថា សួររឿយៗ គឺ សួរញឹកញយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
អ្នកអាស្រ័យទិដ្ឋិទាំងឡាយហើយ ទើបសួររឿយ ៗ ។

នវមោ មាតន្ទិយសុត្តនិទ្ទេសោ

មាតន្ទិយាតិ ភក្កវា តំ ព្រាហ្មណំ ជាមេន អាលបតិ ។
ភក្កវាតិ ការវាជិវចនំ ។ បេ ។ សច្ឆិកា បញ្ញត្តិ យទិទំ
ភក្កវាតិ មាតន្ទិយាតិ ភក្កវា ។

[២៨] សមុត្តហីតេសុ បមោហមាតាតិ យា ទិដ្ឋិ
តយា កហិតា បរាមដ្ឋា អភិជិវិដ្ឋា អន្លោសិតា អទិ-
មុត្តា តាយេវ តំ ទិដ្ឋិយា មូទ្គោសិ បមូទ្គោ សមូទ្គោ
មោហំ អាតតោសិ បមោហំ អាតតោសិ សម្មោហំ
អាតតោសិ អន្ធការំ បក្ខុញោសីតិ សមុត្តហីតេសុ
បមោហមាតា ។

[២៩] ឥតោ ច ធាទ្ធិក្ខិ អណុម្បិ សញ្ញត្តិ ឥតោ
អជ្ឈត្តសន្តិតោ វា បទិបត្តិតោ វា ធម្មទេសនតោ វា
យុត្តសញ្ញំ វា បត្តសញ្ញំ វា លក្ខណសញ្ញំ វា ការណ-
សញ្ញំ វា ហានសញ្ញំ វា ន បទិលកសិ កុតោ
ញាណត្តិ វេម្បិ ឥតោ ច ធាទ្ធិក្ខិ អណុម្បិ សញ្ញំ ។

មាគន្ធិយសុត្តនិទ្ទេស ទី ៩

ពាក្យថា មាគន្ធិយៈ គឺព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ហៅ នូវព្រាហ្មណ៍នោះ ដោយចំណេះ ។ ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគ ជាពាក្យហៅ ដោយ គោរព ។ បេ ។ សេចក្តីបញ្ញត្តិថា ព្រះមានព្រះភាគ នេះ (កើត) អំពី ការត្រាស់ដឹង ហេតុនោះ (មានពាក្យថា) ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ ហៅថា មាគន្ធិយៈ ។

[២៨] ពាក្យថា អ្នកដល់នូវសេចក្តីភ័ន្តច្រឡំ ក្នុងទិដ្ឋិទាំងឡាយ ដែលប្រកាន់ហើយ សេចក្តីថា ទិដ្ឋិណាដែលអ្នកប្រកាន់ បបោស អង្កែល ចូលចិត្ត ចុះចិត្ត ចុះចិត្តស៊ប់ អ្នកជាបុគ្គលវង្វេង វង្វេងជ្រប់ វង្វេងស៊ប់ ជាអ្នកដល់នូវសេចក្តីវង្វេង ដល់នូវសេចក្តីវង្វេងជ្រប់ ដល់ នូវសេចក្តីវង្វេងស៊ប់ ជាអ្នកស្ទុះទៅកាន់សេចក្តីងងឹតងងល់ក្នុងទិដ្ឋិនោះ ឯង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកដល់នូវការភ័ន្តច្រឡំ ក្នុងទិដ្ឋិទាំង- ឡាយ ដែលប្រកាន់ហើយ ។

[២៩] ពាក្យថា អ្នកមិនបានឃើញសញ្ញា សូម្បីបន្តិចបន្តួច អំពីធម៌នេះ សេចក្តីថា អ្នកមិនបានសញ្ញាដែលគួរហើយក្តី សញ្ញាដែលដល់ហើយក្តី សញ្ញាជាគ្រឿងចំណាំក្តី សញ្ញាជាហេតុក្តី សញ្ញាជាទីតាំងក្តី អំពីធម៌ដែល មានសេចក្តីស្ងប់ខាងក្នុងនេះក្តី អំពីសេចក្តីបដិបត្តិនេះក្តី អំពីធម្មទេសនានេះ ក្តី តើញាណ (នឹងមានមក) អំពីណា ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកមិន បានឃើញសញ្ញាសូម្បីបន្តិចបន្តួច អំពីធម៌នេះ ដោយប្រការយ៉ាងនេះឯង ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

អថ វា អនិច្ចំ វា អនិច្ចសញ្ញានុលោមំ វា ទុក្ខំ វា ទុក្ខ-
សញ្ញានុលោមំ វា អនត្តំ វា អនត្តសញ្ញានុលោមំ វា
សញ្ញាប្បាទមត្តំ វា សញ្ញានិមិត្តំ^(១) វា ន បដិលកសិ
កុតោ ញាណានិ ឯវម្បិ ឥតោ ច ឆាន្ទក្ខិ អណ្តាម្បិ សញ្ញំ ។

[៣០] តស្មា តុំ មោម្មហតោ ទហាសីតិ តស្មាតិ
តស្មា តំការណា តំហេតុ តប្បច្ចយា តំនិទាណា មោម្ម-
ហធម្មតោ ពាលធម្មតោ ម្មន្ទធម្មតោ អញ្ញាណធម្មតោ
អមរាវិក្ខេបធម្មតោ ទហាសិ បស្សសិ ទក្ខសិ ឱលោ-
កេសិ និដ្ឋាយសិ ឧបបរិក្ខសីតិ តស្មា តុំ មោម្ម-
ហតោ ទហាសិ ។ តេនាហា ភកវា

ទិដ្ឋិសុ និស្សាយ អនុបុគ្គមាណោ
សមុត្តហីតេសុ បមោហាមាតា
ឥតោ ច ឆាន្ទក្ខិ អណ្តាម្បិ សញ្ញំ
តស្មា តុំ មោម្មហតោ ទហាសីតិ ។

១ ម. សញ្ញានិមិត្តំ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

មួយវិញទៀត អ្នកមិនបានសញ្ញាថា បញ្ចក្ខន្ធ មិនទៀង ឬអនុលោម
តាមសញ្ញាថា បញ្ចក្ខន្ធ មិនទៀង សញ្ញាថា បញ្ចក្ខន្ធ ជាទុក្ខ ឬអនុ-
លោមតាមសញ្ញាថា បញ្ចក្ខន្ធ ជាទុក្ខ សញ្ញាថា បញ្ចក្ខន្ធ ជាអនត្តា ឬ
អនុលោមតាមសញ្ញាថា បញ្ចក្ខន្ធ ជាអនត្តា កិច្ចត្រឹមតែកិរិយាញ៉ាំងសញ្ញា
ឲ្យកើតឡើង ឬនិមិត្តក្នុងសញ្ញា តើញ្ញាណនឹងមានមកអំពីណា ហេតុនោះ
(ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនបានឃើញសញ្ញាសូម្បីបន្តិចបន្តួច អំពីធម៌នេះ ។

[៣០] ពាក្យថា ហេតុនោះ ទើបអ្នកយល់ថាជាធម៌នាំសត្វ
ឲ្យវង្វេងជ្រប់ ត្រង់ពាក្យថា ហេតុនោះគឺ ព្រោះហេតុដូច្នោះ
ព្រោះការណ៍នោះ ព្រោះហេតុនោះ ព្រោះបច្ច័យនោះ ព្រោះនិទាននោះ
ទើបអ្នកយល់ឃើញ ក្រឡេកឃើញ រំពឹងឃើញ ពិចារណាឃើញ
ថាជាធម៌ញ៉ាំងសត្វ ឲ្យវង្វេងជ្រប់ ថាជាធម៌ពាល ថាជាធម៌ក៏ន្តច្រឡំ
ថាជាធម៌ប្រាសចាកញ្ញាណ ថាជាអមរវិក្ខេបធម៌ ហេតុនោះ (ទ្រង់
ត្រាស់ថា) ហេតុនោះ ទើបអ្នកយល់ថាជាធម៌ញ៉ាំងសត្វ ឲ្យវង្វេងជ្រប់ ។
ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

អ្នកអាស្រ័យទិដ្ឋិទាំងឡាយហើយសួររឿយៗ ដល់នូវសេចក្តី
ក៏ន្តច្រឡំ ក្នុងទិដ្ឋិទាំងឡាយ ដែលប្រកាន់យកហើយ មិន
បានឃើញសញ្ញាសូម្បីបន្តិចបន្តួច អំពីធម៌នេះ ហេតុនោះ
ទើបអ្នកយល់ថាជាធម៌នាំឲ្យវង្វេងជ្រប់ ។

នវមោ មាគន្ធិយសុត្តនិទ្ទេសោ

[៣១] សមោ វិសេសី ឧទ វា និហីនោ
 យោ មញ្ញតិ សោ វិទេថ តេន
 តិសុ វិទាសុ អវិកម្យមាណោ
 សមោ វិសេសីតិ ន តស្ស ហោតិ ។

[៣២] សមោ វិសេសី ឧទ វា និហីនោ យោ
 មញ្ញតិ សោ វិទេថ តេនាតិ សទិសោហាមស្មីតិ វា
 សេយ្យោហាមស្មីតិ វា ហីនោហាមស្មីតិ វា យោ មញ្ញតិ
 សោ តេន មាណេន តាយ ទិដ្ឋិយា តេន វា បុគ្គលេន
 កលហំ ករេយ្យ ភណ្ណានំ ករេយ្យ វិត្តហំ ករេយ្យ
 វិវាទំ ករេយ្យ មេធាកំ ករេយ្យ ន តំ ឥមំ ធម្មវិនយំ
 អាជាតាសិ អហំ ឥមំ ធម្មវិនយំ អាជាតាមិ កី តំ
 ឥមំ ធម្មវិនយំ អាជាទិស្សសិ មិច្ឆាបដិបន្នោ តូមសិ
 អហាមស្មិ សម្មាបដិបន្នោ សហិតម្ម អសហិតន្តេ បុរេ
 វេទនីយំ បច្ឆា អវេច បច្ឆា វេទនីយំ បុរេ អវេច អទិចិណ្ណន្តេ
 វិបរាវត្តំ អាហេមិតោ តេ វាណោ និក្ខហិតោសិ^(១)

១ ឱ. ម. និក្ខហិតោ តូមសិ ។

មាតិកាសុត្តនិទ្ទេស ទី ៩

[៣១] បុគ្គលណា សម្គាល់ថាស្មើ ថាប្រសើរ ឬថាថោកទាប
បុគ្គលនោះ គប្បីនិយាយទទឹងទាស់ ដោយសេចក្តីសម្គាល់
នោះ បុគ្គលណា មិនញាប់ញ័រក្នុងមានៈ ៣ យ៉ាង ការ
ប្រកាន់ថាស្មើ ថាប្រសើរ (ឬថាថោកទាប) នៃបុគ្គលនោះ
មិនមានឡើយ ។

[៣២] ពាក្យថា បុគ្គលណា សម្គាល់ថាស្មើ ថាប្រសើរ ឬថា
ថោកទាប បុគ្គលនោះ គប្បីនិយាយទទឹងទាស់ ដោយសេចក្តីសម្គាល់
នោះ អធិប្បាយថា បុគ្គលណាសម្គាល់ថា អាត្មាអញប្រហែលនឹងគេក្តី
ថាអាត្មាអញប្រសើរក្តី ថាអាត្មាអញថោកទាបក្តី បុគ្គលនោះ គប្បីធ្វើ
ជម្នះ គប្បីធ្វើការទាស់ទែង គប្បីធ្វើការប្រកាន់ខុស គប្បីធ្វើវិវាទ គប្បី
ធ្វើការប្រកួតប្រកាន់ ព្រោះមានៈនោះ ព្រោះទិដ្ឋិនោះ ឬព្រោះបុគ្គល
នោះថា អ្នកមិនចេះធម្មវិន័យនេះទេ ខ្ញុំចេះដឹងធម្មវិន័យនេះ អ្នកនឹង
ចេះធម្មវិន័យនេះ ដូចម្តេចបាន អ្នកជាបុគ្គលប្រតិបត្តិខុស ខ្ញុំប្រតិ-
បត្តិត្រូវ ពាក្យរបស់ខ្ញុំទើបប្រកបដោយប្រយោជន៍ ពាក្យរបស់អ្នកមិន
ប្រកបដោយប្រយោជន៍ទេ ពាក្យដែលគេត្រូវនិយាយមុន អ្នកនិយាយ
ក្រោយ ពាក្យដែលគេត្រូវនិយាយក្រោយ អ្នកនិយាយមុន ពាក្យ
ដែលអ្នកសន្សំមកយូរហើយ ត្រូវយើងឲ្យវិលត្រឡប់ហើយ វាទៈ
របស់អ្នក យើងលើកចោលហើយ អ្នកត្រូវយើងសង្កត់សង្កិនបានហើយ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ចរ វាទប្បមោក្ខាយ និព្វេជេហិ វា សចេ បហោសីតិ
សមោ វិសេសី ឧទ វា និហីនោ យោ មញ្ញតី សោ
វិវេទេថ តេន ។

[៣៣] តីសុ វិទាសុ អវិកម្បមាដោ សមោ
វិសេសីតិ ន តស្ស ហោតីតិ យស្សេតា តិស្សោ វិទា
បហីនា សមុច្ឆិដ្ឋា រូបសន្តា បដិប្បស្សន្តា អភព្ធុប្បត្តិកា
ញាណក្តិដា ទន្សោ សោ តីសុ វិទាសុ ន កម្បតិ ន
វិកម្បតិ អវិកម្បមាទស្ស បុគ្គលស្ស សទិសោហាម-
ស្មីតិ វា សេយ្យោហាមស្មីតិ វា ហីនោហាមស្មីតិ វា ។
ន តស្ស ហោតីតិ ន មយ្ហំ ហោតីតិ តីសុ វិទាសុ
អវិកម្បមាដោ សមោ វិសេសីតិ ន តស្ស ហោតិ ។
តេនាហ ភកវា

សមោ វិសេសី ឧទ វា និហីនោ

យោ មញ្ញតី សោ វិវេទេថ តេន

តីសុ វិទាសុ អវិកម្បមាដោ

សមោ វិសេសីតិ ន តស្ស ហោតីតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

អ្នកចូរត្រាច់ទៅ ដើម្បីដោះវាទះចុះ ឬបើអ្នកអាច អ្នកចូរដោះចុះ ហេតុ
នោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលណាសម្គាល់ថាស្មើ ថាប្រសើរ ឬថោក
ទាប បុគ្គលនោះ គប្បីនិយាយទទឹងទាស់ ដោយសេចក្តីសម្គាល់នោះ ។

[៣៣] ពាក្យថា បុគ្គលណា មិនញាប់ញ័រ ក្នុងមានៈ ៣ យ៉ាង
ការប្រកាន់ ថាស្មើ ថាប្រសើរ (ឬថាថោកទាប) មិនមានដល់បុគ្គលនោះ
សេចក្តីថា មានៈទាំងឡាយ ៣យ៉ាងនុ៎ះ បុគ្គលណាលះបង់ ផ្តាច់បង់ ស្ងប់
រម្ងាប់ កម្ចាត់បង់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណ
ហើយ បុគ្គលនោះ រមែងមិនញាប់ញ័រ មិនរំជួលក្នុងមានៈទាំង ៣ កាល
បើបុគ្គលមិនញាប់ញ័រហើយ (រមែងមិនមានសេចក្តីប្រកាន់ថា) អាត្មាអញ
ជាបុគ្គលស្មើនឹងគេដូច្នោះផង ជាបុគ្គលប្រសើរជាងគេដូច្នោះផង ជាបុគ្គល
ថោកទាបជាងគេដូច្នោះផង ។ ពាក្យថា មិនមានដល់បុគ្គលនោះ សេចក្តីថា
មិនមានដល់តថាគត ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលមិនញាប់ញ័រ
ក្នុងមានៈ ៣ យ៉ាង (ការប្រកាន់ថា) ស្មើ ថាប្រសើរ រមែងមិនមានដល់
បុគ្គលនោះ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

បុគ្គលណា សម្គាល់ថាស្មើ ថាប្រសើរ ឬថាថោកទាប បុគ្គល
នោះ គប្បីនិយាយទទឹងទាស់ ដោយសេចក្តីសម្គាល់នោះ
បុគ្គលណា មិនញាប់ញ័រក្នុងមានៈ ៣ ការប្រកាន់ថាស្មើ ថា
ប្រសើរ (ឬថាថោកទាប) មិនមានដល់បុគ្គលនោះឡើយ ។

នវមោ មាគន្ធិយសុត្តនិទ្ទេសោ

[៣៤] សច្ចន្តិ សោ ព្រាហ្មណោ កី វទេយ្យ

មុសាតិ វា សោ វិវេច កេន

យស្មី សមំ វិសមំ វាបិ នត្តិ

ស កេន វាទំ បទិសញ្ញុជេយ្យ ។

[៣៥] សច្ចន្តិ សោ ព្រាហ្មណោ កី វទេយ្យាតិ

ព្រាហ្មណាតិ សត្តន្តំ ធម្មានំ ពាហិតត្តា ព្រាហ្មណោ

។ បេ ។ អនិស្សិតោ តាទិ បុច្ចតេ ស ព្រហ្មាតិ សច្ចន្តិ

សោ ព្រាហ្មណោ ។ កី វទេយ្យាតិ សស្សតោ លោកោ

ឥនមេវ សច្ចំ មោយមញ្ញន្តិ ព្រាហ្មណោ កី វទេយ្យ

កី កថេយ្យ កី ភណេយ្យ កី ទីបយេយ្យ

កី វេហារេយ្យ ។ អសស្សតោ លោកោ ។ បេ ។

មាតិកាសុត្តនិទ្ទេស ទី ៩

[៣៤] ព្រាហ្មណ៍នោះ គប្បីពោលថា (សេចក្តីយល់) នេះ ត្រូវពិតដូចម្តេចបាន ឬក៏ព្រាហ្មណ៍នោះ គប្បីពោលទទឹង ទាស់ថា (ពាក្យរបស់អ្នក) ជាពាក្យកុហកដោយប្រការដូច ម្តេចបាន សេចក្តីសម្គាល់ថាស្មើឬមិនស្មើ មិនមានក្នុងព្រះ ខ្លីណាស្រពអង្គណា ព្រះខ្លីណាស្រពអង្គនោះ គប្បីផ្សាយ វាទៈ ដោយប្រការដូចម្តេចបាន ។

[៣៥] អធិប្បាយពាក្យថា ព្រាហ្មណ៍នោះ គប្បីពោលថា សេចក្តី យល់នេះ ត្រូវពិតដូចម្តេចបាន ត្រង់ពាក្យថា ព្រាហ្មណ៍ គឺ បុគ្គលឈ្មោះថា ព្រាហ្មណ៍ ព្រោះបន្ទាត់បង់ធម៌ ៧ ។ បេ ។ ជាបុគ្គល មិនអាស្រ័យ ជាតាទិបុគ្គល បុគ្គលនោះ លោកហៅថា ព្រាហ្មណ៍ ហេតុនោះ (ទ្រង់ ត្រាស់ថា) ព្រាហ្មណ៍នោះ (គប្បីពោលថា) សេចក្តីយល់នេះត្រូវពិត ។ ពាក្យថា គប្បីពោលដូចម្តេចបាន សេចក្តីថា ព្រាហ្មណ៍ គប្បីពោល ដូចម្តេច គប្បីថ្លែងដូចម្តេច គប្បីពណ៌នាដូចម្តេច គប្បីបំភ្លឺដូចម្តេច គប្បីពន្យល់ដូចម្តេចថា លោកទៀង ពាក្យនេះឯងពិត ពាក្យដទៃជា មោឃៈ ។ គប្បីពោលដូចម្តេច គប្បីថ្លែងដូចម្តេច គប្បីពណ៌នាដូចម្តេច គប្បីបំភ្លឺដូចម្តេច គប្បីពន្យល់ដូចម្តេចថា លោកមិនទៀង ។ បេ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ តថាគតោ បរម្មរណា ឥនមេវ
សច្ចំ មោឃមញ្ញន្តិ ព្រាហ្មណោ កី វទេយ្យ កី
កថេយ្យ កី ភណេយ្យ កី ធិបយេយ្យ កី វេហា-
រេយ្យាតិ សច្ចន្តិ សោ ព្រាហ្មណោ កី វទេយ្យ ។

[៣៦] មុសាតិ វា សោ វិវេទេ កេនាតិ ព្រាហ្ម-
ណោ មយ្ហំ វ សច្ចំ តុយ្ហំ មុសាតិ កេន មាណេន
កាយ ទិដ្ឋិយា កេន វា បុគ្គលេន កលហំ ករេយ្យ
ភណ្ណានំ ករេយ្យ វិត្តហំ ករេយ្យ វិវាទំ ករេយ្យ
មេធាតំ ករេយ្យ ន ត្វំ ឥមំ ធម្មវិនយំ អាជាតាសិ
។ បេ ។ និព្វេជេហិ វា សចេ បហោសីតិ មុសាតិ
វា សោ វិវេទេ កេន ។

[៣៧] យស្មី សមំ វិសមំ វាបិ នត្តិតិ យស្មី
អរហន្តោ ទីណាសវេ សទិសោហាមស្មីតិ មាណោ នត្តិ
សេយ្យាហាមស្មីតិ អតិមាណោ នត្តិ ហីណោហាមស្មីតិ
ឱមាណោ នត្តិ ន សំវិជ្ជតិ នុបលព្ពតិ បហីនំ សមុច្ឆិន្តំ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

សត្វស្លាប់ហើយកើតទៀតក៏មិនមែន មិនកើតទៀតក៏មិនមែន ពាក្យនេះ
ឯងពិត ពាក្យដទៃជាមោឃៈ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រាហ្មណ៍
នោះ គប្បីពោលថា (សេចក្តីយល់) នេះ ត្រូវពិត ដូចម្តេចបាន ។

[៣៦] ពាក្យថា ព្រាហ្មណ៍នោះ គប្បីពោលទទឹងទាស់ថា
(ពាក្យរបស់អ្នក) ជាពាក្យកុហក ដោយប្រការដូចម្តេចបាន សេចក្តីថា
ព្រាហ្មណ៍ គប្បីធ្វើដម្លោះ គប្បីធ្វើការទាស់ទែង គប្បីធ្វើសេចក្តីប្រកាន់
ខុស គប្បីធ្វើវិវាទ គប្បីធ្វើសេចក្តីប្រកួតប្រកាន់ថា អ្នកមិនចេះដឹងធម្ម-
វិន័យនេះទេ ។ បេ ។ បើអ្នកអាច អ្នកចូរដោះចុះ ដោយមានដូច
ម្តេច ដោយទិដ្ឋិដូចម្តេច ឬដោយបុគ្គលដូចម្តេចថា ពាក្យរបស់ខ្ញុំពិត
ពាក្យរបស់អ្នកកុហក ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រាហ្មណ៍នោះ
គប្បីពោលទទឹងទាស់ថា (ពាក្យរបស់អ្នក) ជាពាក្យកុហក ដោយប្រការ
ដូចម្តេចបាន ។

[៣៧] ពាក្យថា សេចក្តីសម្គាល់ថាស្មើក្តី មិនស្មើក្តី មិនមាន
ក្នុងព្រះខីណាស្រពអង្គណា សេចក្តីថា ព្រះអរហន្តខីណាស្រពអង្គណា
មិនមានសេចក្តីប្រកាន់ថា អាត្មាអញជាបុគ្គលស្មើនឹងគេ មិនមានសេចក្តី
ប្រកាន់ខ្ពស់ថា អាត្មាអញជាបុគ្គលប្រសើរជាងគេ មិនមាន មិនមាន
ព្រម មិនគប្បីបាននូវសេចក្តីប្រកាន់ទាបថា អាត្មាអញជាបុគ្គលថោក
ទាបជាងគេ គឺថាកិលេសជាតនោះ ព្រះខីណាស្រពលះបង់ ផ្តាច់ផ្តិល

នវមោ មាគន្ធិយសុត្តនិទ្ទេសោ

រូបសន្តំ បដិប្បស្សន្តំ អកតុប្បត្តិកំ ញ្ញាណាត្តិណា ទន្សន្តិ
យស្មី សមំ វិសមំ វាបិ នត្ថិ ។

[៣៨] ស កេន វាទំ បដិសញ្ញាជេយ្យាតិ សោ
កេន មាណេន កាយ ទិដ្ឋិយា កេន វា បុគ្គលេន
វាទំ បដិសញ្ញាជេយ្យ បដិប្បវេយ្យ^(១) កលហំ កវេយ្យ
ភណ្ណានំ កវេយ្យ វិត្តហំ កវេយ្យ វិវាទំ កវេយ្យ
មេធាកំ កវេយ្យ ន ត្វំ ឥមំ ធម្មវិនយំ អាជាតាសិ
។ បេ ។ និព្វេជេហិ វា សចេ បហោសីតិ ស កេន
វាទំ បដិសញ្ញាជេយ្យ ។ តេនាហា ភក្កវា

សច្ចន្តិ សោ ព្រាហ្មណោ កី វេយ្យ

មុសាតិ វា សោ វិវេទេថ កេន

យស្មី សមំ វិសមំ វាបិ នត្ថិ

ស កេន វាទំ បដិសញ្ញាជេយ្យាតិ ។

១ ម. បដិពលេយ្យ ។

មាតិកាសុត្តនិទ្ទេស ទី ៩

រម្ងាប់ ស្ងប់រម្ងាប់ មិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណ
ហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) សេចក្តីសម្គាល់ថាស្មើក្តី មិនស្មើ
ក្តី មិនមានក្នុងព្រះខ័ណ្ឌស្រពអង្គណា ។

[៣៨] ពាក្យថា ព្រះខ័ណ្ឌស្រពអង្គនោះ គប្បីផ្សាយវាទៈ
ដោយប្រការដូចម្តេចបាន សេចក្តីថា ព្រះខ័ណ្ឌស្រពអង្គនោះ គប្បី
ផ្សាយ គប្បីផ្សព្វផ្សាយវាទៈ គប្បីធ្វើជម្លោះ គប្បីធ្វើសេចក្តីទាស់ទែង
គប្បីធ្វើការប្រកាន់ខុស គប្បីធ្វើវាទ គប្បីធ្វើសេចក្តីប្រកួតប្រកាន់ថា
អ្នកមិនចេះធម្មវិន័យនេះទេ ។ បេ ។ ឬបើអ្នកអាច ចូរអ្នកដោះចុះ ដោយ
មានដូចម្តេច ដោយទិដ្ឋិដូចម្តេច ឬក៏ ដោយបុគ្គលដូចម្តេចបាន
ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រះខ័ណ្ឌស្រពអង្គនោះ គប្បីផ្សាយវាទៈ
ដោយប្រការដូចម្តេចបាន ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ហើយថា
ព្រាហ្មណ៍នោះ គប្បីពោលថា (សេចក្តីយល់) នេះ ត្រូវពិត
ដូចម្តេចបាន ឬក៏ព្រាហ្មណ៍នោះ គប្បីពោលទទឹងទាស់
ថា (ពាក្យរបស់អ្នក ជាពាក្យកុហក ដោយប្រការដូចម្តេច
សេចក្តីសម្គាល់ថា ស្មើក្តី មិនស្មើក្តី មិនមានក្នុងព្រះខ័ណ្ឌ-
ស្រពអង្គណា ព្រះខ័ណ្ឌស្រពអង្គនោះ គប្បីផ្សាយវាទៈ
ដោយប្រការដូចម្តេចបាន ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

[៣៩] ឱកម្មហាយ អនិកេតសារី
កាមេ^(១) អកុព្វំ មុនិ សន្តវាជី
កាមេហិ វិត្តោ អបុរេត្តវាជោ
កមំ ន វិត្តយ្ហ ជនេន កយិរា ។

[៤០] អថ ខោ ហាលិន្ទកានិ តហាបតិ យេនា-
យស្មា មហាកច្ចាជោ តេនុបសង្កមិ ឧបសង្កមិត្វា
អាយស្មន្តំ មហាកច្ចាជំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ
ឯកមន្តំ និសិទ្ធោ ខោ ហាលិន្ទកានិ តហាបតិ អាយ-
ស្មន្តំ មហាកច្ចាជំ ឯតទរោច វុត្តមិទំ ភន្តេ កច្ចាន
ភកវតា អដ្ឋកវត្តិកេ មាតន្ទិយប្បញ្ញោ

ឱកម្មហាយ អនិកេតសារី
កាមេ អកុព្វំ មុនិ សន្តវាជី
កាមេហិ វិត្តោ អបុរេត្តវាជោ
កមំ ន វិត្តយ្ហ ជនេន កយិរាតិ

ឥមស្ស នុ ខោ ភន្តេ កច្ចាន ភកវតា សង្ខិត្តេន
កាសិតស្ស កមំ អត្តោ វិត្តារេន ទដ្ឋញ្ញោតិ ។ រូបធាតុ ខោ
តហាបតិ វិញ្ញាណស្ស ឱកោ រូបធាតុភកវិទិត្តេន បន
វិញ្ញាណំ ឱកសារីតិ វុច្ចតិ វេទនាធាតុ ខោ តហាបតិ

១ ឱ. ម. តាមេ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

[៣៩] អ្នកប្រាជ្ញលះបង់លំនៅ មិនមានការរលឹកអាល័យ
ចំពោះលំនៅ មិនធ្វើសេចក្តីស្ម័គ្រស្មាលក្នុងកាម ជាអ្នកទំនេរ
ចាកកាមទាំងឡាយ មិនធ្វើវដ្តៈឲ្យជាប្រធាន មិនធ្វើជំទាស់
នូវពាក្យជាមួយជនទេ ។

[៣០] គ្រានោះឯង ហាលិន្ទកានិគហបតី បានចូលទៅរកព្រះ
មហាកថានៈមានអាយុ លុះចូលទៅដល់ហើយ ទើបថ្វាយបង្គំព្រះ
មហាកថានៈមានអាយុ ហើយអង្គុយនៅក្នុងទីសមគួរ លុះហាលិន្ទកា-
និគហបតី អង្គុយក្នុងទីសមគួរហើយ ទើបពោលចំពោះព្រះមហាកថានៈ
មានអាយុយ៉ាងនេះថា បពិត្រព្រះកថានៈដ៏ចម្រើន ពាក្យនេះព្រះមាន
ព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ទុកហើយ ក្នុងមាគន្ធិយប្បញ្ញាអដ្ឋកវគ្គ ថា

អ្នកប្រាជ្ញលះបង់លំនៅ មិនមានការរលឹកអាល័យចំពោះលំនៅ
មិនធ្វើសេចក្តីស្ម័គ្រស្មាលក្នុងកាម ជាអ្នកទំនេរ ចាកកាមទាំងឡាយ
មិនធ្វើវដ្តៈឲ្យជាប្រធាន មិនធ្វើជំទាស់នូវពាក្យជាមួយជនទេ ។

បពិត្រព្រះកថានៈដ៏ចម្រើន សេចក្តីនៃពាក្យនេះ ដែលព្រះមានព្រះភាគ
ទ្រង់សម្តែងហើយ ដោយសេចក្តីសង្ខេប តើលោកម្ចាស់យល់ឃើញ
ដោយសេចក្តីពិស្តារ ដោយប្រការដូចម្តេចហ្ន៎ ។ ម្នាលគហបតី រូបធាតុ
ជាលំនៅរបស់វិញ្ញាណ ឯវិញ្ញាណដែលមានកិរិយាជាប់ទាក់ទង ដោយ
ភាគៈក្នុងរូបធាតុ ហៅថា រលឹកអាល័យលំនៅ ម្នាលគហបតី វេទនាធាតុ

នវមោ មាគន្ធិយសុត្តនិទ្ទេសោ

សញ្ញាធាតុ ខោ កហាបតិ សង្ខារធាតុ ខោ កហាបតិ
 វិញ្ញាណស្ស ឱកោ សង្ខារធាតុភកវិនិពន្ធព្វា បន
 វិញ្ញាណំ ឱកសារីតិ វុច្ចតិ ឯវំ ខោ កហាបតិ
 ឱកសារី ហោតិ ។ កថព្វា កហាបតិ អនោកសារី
 ហោតិ ។ រូបធាតុយា ខោ កហាបតិ យោ នន្ទោ យោ
 វាកោ យា នន្ទិ យា តណ្ហា យេ ឧចាយុចាណា
 ចេតសោ អធិដ្ឋានភិកិវេសានុសយា តេ តថាគតស្ស
 បហីនា ឧច្ឆិទ្ធមូលា តាលាវត្តកតា អនការដ្ឋតា
 អាយតី អនុប្បាទធម្មា តស្មា តថាគតោ អនោកសារីតិ
 វុច្ចតិ ។ វេទនាធាតុយា ខោ កហាបតិ សញ្ញាធាតុយា
 ខោ កហាបតិ សង្ខារធាតុយា ខោ កហាបតិ វិញ្ញាណ-
 ធាតុយា ខោ កហាបតិ យោ នន្ទោ យោ វាកោ យា
 នន្ទិ យា តណ្ហា យេ ឧចាយុចាណា ចេតសោ
 អធិដ្ឋានភិកិវេសានុសយា តេ តថាគតស្ស បហីនា
 ឧច្ឆិទ្ធមូលា តាលាវត្តកតា អនការដ្ឋតា អាយតី
 អនុប្បាទធម្មា តស្មា តថាគតោ អនោកសារីតិ
 វុច្ចតិ ឯវំ ខោ កហាបតិ អនោកសារី ហោតិ ។

មាតិកាសុត្តនិទ្ទេស ទី ៩

ម្នាលគហបតី សញ្ញាធាតុ ម្នាលគហបតី សង្ខារធាតុ សឹងជាលំនៅ
 របស់វិញ្ញាណ ឯវិញ្ញាណដែលមានកិរិយាជាប់ទាក់ទង ដោយរាគៈ ក្នុង
 សង្ខារធាតុ ហៅថា ការរលឹកអាល័យលំនៅ ម្នាលគហបតី វិញ្ញាណ
 នឹកអាល័យទីលំនៅយ៉ាងនេះឯង ។ ម្នាលគហបតី ព្រះតថាគត មិនមាន
 ការរលឹកអាល័យលំនៅ តើដូចម្តេច ។ ម្នាលគហបតី ចំណង់ តម្រេក
 សេចក្តីរីករាយ សេចក្តីប្រាថ្នា ឧបាយនិងឧបាទាន ការតាំងស៊ប់ សេចក្តី
 ប្រកាន់មាំ និងការដេកត្រាំនៅនៃចិត្ត ណា ក្នុងរូបធាតុ កិលេសទាំងនោះ
 ព្រះតថាគត លះបង់ ផ្តាច់ផ្តិលឫសគល់ ធ្វើមិនឲ្យមានទីកើត ដូចជាទី
 កើតនៃដើមឆ្នោត ដល់នូវការមិនមាន ជាធម៌មិនមានការកើតតទៅទៀត
 ហេតុនោះ ព្រះតថាគតគេហៅថា មិនមានវិញ្ញាណរលឹកអាល័យលំនៅ ។
 ម្នាលគហបតី ចំណង់ តម្រេក សេចក្តីរីករាយ សេចក្តីប្រាថ្នា ឧបាយនិង
 ឧបាទាន ការតាំងស៊ប់ សេចក្តីប្រកាន់មាំ និងការដេកត្រាំនៅនៃចិត្តណា
 ក្នុងវេទនាធាតុ ម្នាលគហបតី ក្នុងសញ្ញាធាតុ ម្នាលគហបតី ក្នុងសង្ខារធាតុ
 ម្នាលគហបតី ក្នុងវិញ្ញាណធាតុ កិលេសទាំងនោះ ព្រះតថាគត លះបង់
 ផ្តាច់ផ្តិលឫសគល់ហើយ ធ្វើមិនឲ្យមានទីកើត ដូចជាទីកើតនៃដើមឆ្នោត
 ដល់នូវការមិនមាន ជាធម៌មិនមានការកើតតទៅទៀត ហេតុនោះ ព្រះ
 តថាគតគេហៅថា មិនមានវិញ្ញាណរលឹកអាល័យលំនៅ ម្នាលគហបតី
 ព្រះតថាគត គេហៅថា មិនមានវិញ្ញាណរលឹកអាល័យលំនៅយ៉ាងនេះឯង ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

កថញ្ច កហាបតិ និកេតសារី ហោតិ ។ រូបនិមិ-
ត្តនិកេតសារីនិពន្ធុំ ខោ កហាបតិ និកេតសារីតិ
រុច្ចតិ ។ សទ្ធិនិមិត្តកន្ធិនិមិត្តរសនិមិត្តដោជ្ជពូជនិមិត្ត-
ធម្មនិមិត្តនិកេតសារីនិពន្ធុំ ខោ កហាបតិ និកេត-
សារីតិ រុច្ចតិ វរំ ខោ កហាបតិ និកេតសារី ហោតិ ។
កថញ្ច កហាបតិ អនិកេតសារី ហោតិ ។ រូបនិមិត្ត-
និកេតសារីនិពន្ធុំ ខោ កហាបតិ តថាកតស្ស បហីនា
ឧច្ឆិទ្ធមូលា តាលារត្តកតា អនការដ្ឋតា អាយតី
អនុប្បាទធម្មា តស្មា តថាកតោ អនិកេតសារីតិ
រុច្ចតិ ។ សទ្ធិនិមិត្តកន្ធិនិមិត្តរសនិមិត្តដោជ្ជពូជនិមិត្តធម្ម-
និមិត្តនិកេតសារីនិពន្ធុំ ខោ កហាបតិ តថាកតស្ស
បហីនា ឧច្ឆិទ្ធមូលា តាលារត្តកតា អនការដ្ឋតា អាយតី
អនុប្បាទធម្មា តស្មា តថាកតោ អនិកេតសារីតិ
រុច្ចតិ វរំ ខោ កហាបតិ អនិកេតសារី ហោតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ម្នាលគហបតី វិញ្ញាណរលឹកអាល័យលំនៅ តើដូចម្តេច ។ ម្នាលគហ-
 បតី វិញ្ញាណមានការរលឹកអាល័យនិងការជាប់ចំពាក់ ក្នុងរូបដែលជានិមិត្ត
 ជាទីរលឹកអាល័យ លោកពោលថា ការរលឹកអាល័យលំនៅ ។ ម្នាល
 គហបតី វិញ្ញាណមានការរលឹកអាល័យ និងការជាប់ចំពាក់ ក្នុងសំឡេង
 ដែលជានិមិត្ត ក្លិនដែលជានិមិត្ត រសដែលជានិមិត្ត ផោដ្ឋព្វៈដែលជានិមិត្ត
 ធម្មារម្មណ៍ដែលជានិមិត្ត ជាលំនៅ លោកពោលថា ការរលឹកអាល័យ
 លំនៅ ម្នាលគហបតី វិញ្ញាណមានការរលឹកអាល័យលំនៅ យ៉ាងនេះ
 ឯង ។ ម្នាលគហបតី ព្រះតថាគត មិនមានការរលឹកអាល័យលំនៅ តើដូច
 ម្តេច ។ ម្នាលគហបតី ការរលឹក និងការជាប់ចំពាក់ ក្នុងរូបដែលជានិមិត្ត
 ជាលំនៅ ព្រះតថាគតលះបង់ ផ្តាច់ផ្តិលឫសគល់ ធ្វើមិនឲ្យមានទីកើត
 ដូចជាទីកើតនៃដើមឆ្នោត ដល់នូវការមិនមាន ជាធម៌មិនមានការកើតត
 ទៅទៀត ហេតុនោះ ព្រះតថាគតគេហៅថា មិនមានការរលឹកអាល័យ
 លំនៅ ។ ម្នាលគហបតី ការរលឹក និងការជាប់ចំពាក់ ក្នុងសំឡេងដែលជា
 និមិត្ត ក្លិនជានិមិត្ត រសជានិមិត្ត ផោដ្ឋព្វៈជានិមិត្ត ធម្មារម្មណ៍ជានិមិត្ត ព្រះ
 តថាគតលះបង់ ផ្តាច់ផ្តិលឫសគល់ ធ្វើមិនឲ្យមានទីកើត ដូចជាទីកើត
 នៃដើមឆ្នោត ដល់នូវការមិនមាន ជាធម៌មិនមានការកើតតទៅទៀត ហេតុ
 នោះ ព្រះតថាគតគេហៅថា មិនមានការរលឹកអាល័យលំនៅ ម្នាល
 គហបតី ព្រះតថាគត មិនមានការរលឹកអាល័យលំនៅ យ៉ាងនេះឯង ។

នវមោ មាគន្ធិយសុត្តនិទ្ទេសោ

កថញ្ច កហាបតិ កាមេ សន្តវជាតោ ហោតិ ។ ឥធន
 កហាបតិ ឯកច្ចោ តិហីហិ^(១) សំសដ្ឋោ វិហារតិ សហនដ្ឋិ
 សហសោកី សុខិតេសុ សុខិតោ ទុក្ខិតេសុ ទុក្ខិតោ
 ឧប្បន្នេសុ កិច្ចករណីយេសុ អត្តនា វោយោកំ អា-
 បដ្ឋតិ ឯវំ ខោ កហាបតិ កាមេ សន្តវជាតោ ហោតិ ។
 កថញ្ច កហាបតិ កាមេ ន សន្តវជាតោ ហោតិ ។
 ឥធន កហាបតិ ភិក្ខុ តិហីហិ អសំសដ្ឋោ វិហារតិ ន
 សហនដ្ឋិ ន សហសោកី ន សុខិតេសុ សុខិតោ ន
 ទុក្ខិតេសុ ទុក្ខិតោ ឧប្បន្នេសុ កិច្ចករណីយេសុ
 ន អត្តនា វោយោកំ អាបដ្ឋតិ ឯវំ ខោ កហាបតិ
 កាមេ ន សន្តវជាតោ ហោតិ ។ កថញ្ច កហាបតិ
 កាមេហិ អវិត្តោ ហោតិ ។ ឥធន កហាបតិ ឯកច្ចោ
 កាមេសុ អវិត្តរកោ ហោតិ អវិត្តច្ចដ្ឋោ អវិត-
 បេមោ អវិតបិចាសោ អវិតបរិដ្ឋាហោ អវិតតណ្ហោ
 ឯវំ ខោ កហាបតិ កាមេហិ អវិត្តោ ហោតិ ។

១ ម . ឯកច្ចោ ភិក្ខុ តិហីហិ ។

មាតិកាសុត្តនិទ្ទេស ទី ៩

ម្នាលគហបតី បុគ្គលជាអ្នកសិទ្ធស្នាលក្នុងកាម តើដូចម្តេច ។ ម្នាលគហបតី ភិក្ខុខ្លះក្នុងសាសនានេះ ជាអ្នកច្រឡំក្រឡំ ដោយគ្រហស្ថទាំងឡាយ មានសេចក្តីរីករាយជាមួយ មានសោកជាមួយ កាលបើគ្រហស្ថទាំងឡាយ ដល់នូវសុខ ក៏ដល់នូវសុខ កាលបើគ្រហស្ថទាំងឡាយដល់នូវទុក្ខ ក៏ដល់នូវទុក្ខ កាលបើកិច្ចការដែលគ្រហស្ថទាំងឡាយ គប្បីធ្វើកើតឡើងហើយ ក៏ដល់នូវការចូលទៅប្រកប (ជួយ) ដោយខ្លួនឯង ម្នាលគហបតី ភិក្ខុជាអ្នកសិទ្ធស្នាលក្នុងកាម យ៉ាងនេះឯង ។ ម្នាលគហបតី ភិក្ខុជាអ្នកមិនសិទ្ធស្នាលក្នុងកាម តើដូចម្តេច ។ ម្នាលគហបតី ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ ជាអ្នកមិនច្រឡំក្រឡំដោយគ្រហស្ថទាំងឡាយ មិនរីករាយជាមួយ មិនមានសោកជាមួយ មិនដល់នូវសុខជាមួយនឹងគ្រហស្ថដែលដល់នូវសុខ មិនដល់នូវទុក្ខជាមួយនឹងគ្រហស្ថដែលដល់នូវទុក្ខ កាលបើកិច្ចការដែលគ្រហស្ថគប្បីធ្វើកើតឡើងហើយ ក៏មិនដល់នូវការចូលទៅប្រកបដោយខ្លួនឯងឡើយ ម្នាលគហបតី ភិក្ខុជាអ្នកមិនសិទ្ធស្នាលក្នុងកាមទាំងឡាយ យ៉ាងនេះឯង ។ ម្នាលគហបតី ភិក្ខុមិនទំនេរចាកកាមទាំងឡាយ តើដូចម្តេច ។ ម្នាលគហបតី ភិក្ខុពួកខ្លះក្នុងសាសនានេះ ជាអ្នកមិនប្រាសចាករាគៈ មិនប្រាសចាកឆន្ទៈ មិនប្រាសចាកសេចក្តីស្រឡាញ់ មិនប្រាសចាកសេចក្តីស្រេកឃ្មាន មិនប្រាសចាកសេចក្តីអន្ទះអន្ទែង មិនប្រាសចាកសេចក្តីប្រាថ្នាក្នុងកាមទាំងឡាយ ម្នាលគហបតី ភិក្ខុមិនទំនេរចាកកាមទាំងឡាយយ៉ាងនេះឯង ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

កថញ្ច កហាបតិ កាមេហិ វិត្តោ ហោតិ ។ ឥធិ កហាបតិ
 ភិក្ខុ កាមេសុ វិត្តាភោ ហោតិ វិត្តច្ឆន្ទោ វិត្តបេមោ
 វិត្តបិទាសោ វិត្តបរិទ្ធាហោ វិត្តតណ្ហោ ឯវំ ខោ កហាបតិ
 កាមេហិ វិត្តោ ហោតិ ។ កថញ្ច កហាបតិ បុរេក្ខរាណោ
 ហោតិ ។ ឥធិ កហាបតិ ឯកច្ចស្ស ឯវំ ហោតិ ឯវំរូទោ
 សិយំ អនាគតមន្ទានន្តិ តត្ថ ធឹ ធឹ សមន្ទាតមេតិ^(១) ឯវំ-
 វេទនោ សិយំ ឯវំសញ្ញោ សិយំ ឯវំសង្ខារោ សិយំ ឯវំ-
 វិញ្ញាណោ សិយំ អនាគតមន្ទានន្តិ តត្ថ ធឹ ធឹ សមន្ទាត-
 មេតិ ឯវំ ខោ កហាបតិ បុរេក្ខរាណោ ហោតិ ។ កថញ្ច
 កហាបតិ អបុរេក្ខរាណោ ហោតិ ។ ឥធិ កហាបតិ ភិក្ខុណោ
 ន ឯវំ ហោតិ^(២) ឯវំរូទោ សិយំ អនាគតមន្ទានន្តិ តត្ថ
 ធឹ ន សមន្ទាតមេតិ ឯវំវេទនោ សិយំ ឯវំសញ្ញោ សិយំ

១ ម. សមន្ទានេតិ ។ ២ ឱ. ឥធិ កហាបតិ ឯកច្ចស្ស ឯវំ ហោតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ម្នាលគហបតី ភិក្ខុជាអ្នកទំនេរចាកកាមទាំងឡាយ តើដូចម្តេច ។ ម្នាល
 គហបតី ភិក្ខុក្នុងធម្មវិន័យនេះ ជាអ្នកប្រាសចាករាគៈ ប្រាសចាកឆន្ទៈ
 ប្រាសចាកសេចក្តីស្រឡាញ់ ប្រាសចាកសេចក្តីស្រែកឃ្លាន ប្រាស
 ចាកសេចក្តីអន្ទះអន្ទែង ប្រាសចាកសេចក្តីប្រាថ្នា ក្នុងកាមទាំងឡាយ
 ម្នាលគហបតី ភិក្ខុជាអ្នកទំនេរចាកកាមទាំងឡាយ យ៉ាងនេះឯង ។ ម្នាល
 គហបតី ភិក្ខុអ្នកធ្វើវដ្តៈឲ្យជាប្រធាន តើដូចម្តេច ។ ម្នាលគហបតី ភិក្ខុ
 ពួកខ្លះក្នុងសាសនានេះ មានសេចក្តីប្រាថ្នាយ៉ាងនេះ ថាអាត្មាអញសូមឲ្យ
 មានរូបយ៉ាងនេះ ក្នុងអនាគតកាល ទើបញ្ចាំងសេចក្តីរីករាយឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ
 រឿយ ។ ក្នុងរូបនោះ អាត្មាអញសូមឲ្យមានវេទនាយ៉ាងនេះ សូមឲ្យមាន
 សញ្ញាយ៉ាងនេះ សូមឲ្យមានសង្ខារយ៉ាងនេះ សូមឲ្យមានវិញ្ញាណយ៉ាង
 នេះ ក្នុងអនាគតកាល ទើបញ្ចាំងសេចក្តីរីករាយឲ្យប្រព្រឹត្តទៅរឿយ ។ ក្នុង
 ខន្ធមានវេទនាជាដើមនោះ ម្នាលគហបតី ភិក្ខុអ្នកធ្វើវដ្តៈឲ្យជាប្រធានយ៉ាង
 នេះឯង ។ ម្នាលគហបតី បុគ្គលអ្នកមិនធ្វើវដ្តៈឲ្យជាប្រធាន តើដូចម្តេច ។
 ម្នាលគហបតី ភិក្ខុក្នុងធម្មវិន័យនេះ មិនមានសេចក្តីប្រាថ្នាយ៉ាងនេះថា
 អាត្មាអញ សូមឲ្យមានរូបយ៉ាងនេះ ក្នុងអនាគតកាល ទាំងមិនញ្ចាំងសេចក្តី
 រីករាយឲ្យប្រព្រឹត្តទៅរឿយ ។ ក្នុងរូបនោះ (មិនមានសេចក្តីប្រាថ្នាយ៉ាងនេះ
 ថា) អាត្មាអញសូមឲ្យមានវេទនាយ៉ាងនេះ សូមឲ្យមានសញ្ញា យ៉ាងនេះ

នវមោ មាតន្ទិយសុត្តនិទ្ទេសោ

ឯវំសង្ខារោ សិយំ ឯវំវិញ្ញាណោ សិយំ អនាគតមន្ទានន្តិ
 តត្ថ នន្ទិ ន សមន្ទាតមេតិ ឯវំ ខោ កហាបតិ អបុរេក្ខរាណោ
 ហោតិ ។ កថញ្ច កហាបតិ កថំ វិត្តយ្ហ ជនេន កត្តា
 ហោតិ ។ ឥធិ កហាបតិ ឯកច្ចោ ឯវុបិ កថំ កត្តា
 ហោតិ ន ត្ថំ ឥមំ ធម្មវិនយំ អាជាណសិ ។ មេ ។
 និព្វេជេហិ វា សចេ បហោសីតិ ឯវំ ខោ កហាបតិ
 កថំ វិត្តយ្ហ ជនេន កត្តា ហោតិ ។ កថញ្ច កហាបតិ
 កថំ ន វិត្តយ្ហ ជនេន កត្តា ហោតិ ។ ឥធិ កហាបតិ
 ភិក្ខុ ន ឯវុបិ កថំ កត្តា ហោតិ ន ត្ថំ ឥមំ ធម្មវិនយំ
 អាជាណសិ ។ មេ ។ និព្វេជេហិ វា សចេ បហោសីតិ
 ឯវំ ខោ កហាបតិ កថំ ន វិត្តយ្ហ ជនេន កត្តា
 ហោតិ ។ ឥតិ ខោ កហាបតិ យន្តំ វុត្តំ ភកវតា
 អដ្ឋកវត្តិកេ មាតន្ទិយប្បញ្ញោ ។

ឱកម្មហាយ អនិកេតសារី
 កាមេ អកុព្វំ មុនិ សន្តវានិ
 កាមេហិ វិត្តោ អបុរេក្ខរាណោ
 កថំ ន វិត្តយ្ហ ជនេន កយិរាតិ ។

មាតិកាសុត្តនិទ្ទេស ទី ៩

សូមឲ្យមានសង្ខារយ៉ាងនេះ សូមឲ្យមានវិញ្ញាណយ៉ាងនេះ ក្នុងអនាគត-
 កាល ទាំងមិនញ៉ាំងសេចក្តីរីករាយ ឲ្យប្រព្រឹត្តទៅរឿយ ។ ក្នុងខន្ធមាន
 វេទនាជាដើមនោះ ម្នាលគហបតី ភិក្ខុជាអ្នកមិនធ្វើវដ្តៈឲ្យជាប្រធាន
 យ៉ាងនេះឯង ។ ម្នាលគហបតី ភិក្ខុជាអ្នកធ្វើជំទាស់ នូវពាក្យដោយ
 ជន តើដូចម្តេច ។ ម្នាលគហបតី ភិក្ខុពួកខ្លះក្នុងសាសនានេះ ជា
 អ្នកធ្វើពាក្យមានសភាពយ៉ាងនេះថា អ្នកមិនយល់ធម្មវិន័យនេះទេ ។ បេ ។
 ឬប្រសិនបើអ្នកអាច អ្នកចូរដោះចុះ ម្នាលគហបតី ភិក្ខុជាអ្នកធ្វើជំ-
 ទាស់នូវពាក្យដោយជន យ៉ាងនេះឯង ។ ម្នាលគហបតី ភិក្ខុអ្នកមិន
 ធ្វើទទឹងទាស់នូវពាក្យដោយជន តើដូចម្តេច ។ ម្នាលគហបតី ភិក្ខុ
 ក្នុងធម្មវិន័យនេះ ជាអ្នកមិនធ្វើពាក្យ មានសភាពយ៉ាងនេះថា អ្នកមិន
 យល់ធម្មវិន័យនេះទេ ។ បេ ។ ឬបើអ្នកអាច អ្នកចូរដោះចុះ ម្នាល
 គហបតី ភិក្ខុអ្នកមិនធ្វើទទឹងទាស់នូវពាក្យដោយជន យ៉ាងនេះឯង ។
 ម្នាលគហបតី ពាក្យដែលព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ទុក ក្នុងមាតិ-
 កាសុត្តនិទ្ទេស ក្នុងអដ្ឋកវគ្គិកៈ យ៉ាងនេះឯង ។

អ្នកប្រាជ្ញលះបង់លំនៅ មិនមានការរលឹកអាល័យ ចំពោះ
 លំនៅ មិនធ្វើសេចក្តីស្ម័គ្រស្មាលក្នុងកាម ជាអ្នកទំនេរចាក
 កាមទាំងឡាយ មិនធ្វើវដ្តៈឲ្យជាប្រធាន មិនគប្បីធ្វើជំទាស់
 នូវពាក្យដោយជនទេ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ឥមស្ស ខោ កហាបតិ ភកវតា សង្ខត្តេន កាសិតស្ស

ឯវំ វិត្តារេន អត្តោ ទដ្ឋព្វោ ។ តេនាហា ភកវា

ឱកម្មហាយ អនិកេតសារី

កាមេ អកុព្វំ មុនិ សន្តវានី

កាមេហិ វិត្តោ អបុរេក្ខរាជោ

កមំ ន វិត្តយ្ហ ជនេន កយិរាតិ ។

[៤១] យេហិ វិវិត្តោ វិចរេយ្យ លោកេ

ន តានិ ឧត្តយ្ហ វទេយ្យ ជាកោ

ឯលម្ពដំ កណ្តាការិដំ យថា

ជលេន បង្កេន ច ទូបលិត្តំ

ឯវំ មុនិ សន្តិវទោ អតិធ្វោ

កាមេ ច លោកេ ច អនូបលិត្តោ ។

[៤២] យេហិ វិវិត្តោ វិចរេយ្យ លោកេតិ យេហិតិ

ទិដ្ឋិតតេហិ ។ វិវិត្តោតិ កាយទុច្ចរិតេន វិត្តោ

វិវិត្តោ បរិវិត្តោ វចីទុច្ចរិតេន មនោទុច្ចរិតេន រាគេន

។ មេ ។ សព្វាកុសលាភិសដ្ឋារេហិ វិត្តោ វិវិត្តោ

បរិវិត្តោ ។ វិចរេយ្យាតិ ចរេយ្យ វិហារេយ្យ ឥរិយេយ្យ

វត្តេយ្យ ចាលេយ្យ យថេយ្យ យាថេយ្យ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ម្នាលគហបតី សេចក្តីនៃពាក្យនេះឯង ដែលព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ហើយ ដោយសង្ខេប អ្នកគប្បីយល់ ដោយសេចក្តីពិស្តារយ៉ាង នេះចុះ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ហើយថា

អ្នកប្រាជ្ញលះបង់លំនៅ មិនមានការរលឹកអាល័យ ចំពោះ លំនៅ មិនធ្វើសេចក្តីស្ម័គ្រស្មាល ក្នុងកាម ជាអ្នកទំនេរ ចាកកាមទាំងឡាយ មិនធ្វើវដ្តៈឲ្យជាប្រធាន មិនគប្បីធ្វើ ជំទាស់នូវពាក្យដោយជនទេ ។

[៤១] នាគស្ងាត់ចាកធម៌ទាំងឡាយណា ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងលោក មិនគប្បីពោលប្រកាន់ទិដ្ឋិទាំងនោះទេ ឯលម្អជាតកណ្តកវារិ- ជាត មិនប្រឡាក់ដោយទឹកផង ដោយភក់ផង យ៉ាង ណាមិញ មុនិជាអ្នកពោលនូវសេចក្តីស្ងប់ មិនប្រាថ្នាមិន ប្រឡាក់ ក្នុងកាមផង ក្នុងលោកផង ក៏យ៉ាងនោះឯង ។

[៤២] ពាក្យថា នាគស្ងាត់ចាកធម៌ទាំងឡាយណា ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងលោក ត្រង់ពាក្យថា ចាកធម៌ទាំងឡាយណា គឺចាកទិដ្ឋិទាំងឡាយ ។ ពាក្យថា ស្ងាត់ គឺស្ងាត់ ស្ងាត់វិសេស ស្ងាត់ដោយប្រការ ចាកកាយទុច្ចរិត ចាកវចី- ទុច្ចរិត ចាកមនោទុច្ចរិត ចាករាគៈ ។ បេ ។ ស្ងាត់ ស្ងាត់វិសេស ស្ងាត់ ដោយប្រការ ចាកអភិសង្ខារ ជាអកុសលទាំងពួង ។ ពាក្យថា ប្រ- ព្រឹត្តទៅ គឺ ត្រាច់ នៅ ទៅ ប្រព្រឹត្ត រក្សា ប្រព្រឹត្តទៅ ឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ។

នវមោ មាគន្ធិយសុត្តនិទ្ទេសោ

លោកេតិ មនុស្សលោកេតិ យេហិ វិវិត្តោ វិចយេយ្យ
លោកេ ។

[៤៣] ន តានិ ឧត្តយ្ហ វេយ្យ ជាកោតិ ជាកោតិ
អាកុំ ន ករោតីតិ ជាកោ ។ ន កច្ឆតីតិ ជាកោ ។
នាកច្ឆតីតិ ជាកោ ។ កចំ អាកុំ ន ករោតីតិ
ជាកោ ។ អាកុំ វុច្ឆន្តិ ចាបកា អកុសលា ធម្មា
សន្តិលេសិកា ចោនោព្ភរិកា សទរា ទុក្ខវិចារកា
អាយតី ជាតិជរាមរណីយា ។

អាកុំ ន ករោតីតិ កិញ្ចុ លោកេ

[សភិយាតិ ភគវា]

សព្វសំយោកេ វិសដ្ឋ ពន្ធនានិ

សព្វត្ថ ន សដ្ឋតិ វិមុត្តោ

ជាកោ តានិ វុច្ឆតេ តថត្តាតិ

ឯវំ អាកុំ ន ករោតីតិ ជាកោ ។

កចំ ន កច្ឆតីតិ ជាកោ ។ ន ធម្មាកតី កច្ឆតិ ន ទោ-
សាកតី កច្ឆតិ ន មោហាកតី កច្ឆតិ ន ភយាកតី កច្ឆតិ

មាតិកាសុត្តនិទ្ទេស ទី ៩

ពាក្យថា ក្នុងលោក បានដល់មនុស្សលោក ហេតុនោះ ទ្រង់ត្រាស់ថា ស្ងាត់ចាកធម៌ទាំងឡាយណា ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងលោក ។

[៤៣] អធិប្បាយពាក្យថា នាគមិនគប្បីពោលប្រកាន់នូវទិដ្ឋិទាំង នោះទេ ត្រង់ពាក្យថា នាគ សេចក្តីថា ឈ្មោះថា នាគ ព្រោះហេតុមិនធ្វើ បាប ។ ឈ្មោះថានាគ ព្រោះមិនលុះ ។ ឈ្មោះថានាគ ព្រោះមិនមក ។ ចុះឈ្មោះថា នាគ ព្រោះមិនធ្វើបាប តើដូចម្តេច ។ អកុសលធម៌ទាំងឡាយ ដ៏លាមក មានសេចក្តីសៅហ្មងព្រម មានកិរិយាញ៉ាំងសត្វឲ្យកើតក្នុងភព ទៀត ប្រកបដោយសេចក្តីក្រវល់ក្រវាយ មានសេចក្តីទុក្ខជាផលជាបច្ច័យ នៃជាតិ ជរា និងមរណៈ ទៅក្នុងអនាគត លោក ហៅថា បាប ។

(ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ថា ម្ចាស់សភិយៈ)

បុគ្គលមិនធ្វើបាបតិចតួច ក្នុងលោក ស្រាយនូវចំណង់ទាំង- ឡាយ ក្នុងកិលេសជាគ្រឿងប្រកបទាំងពួង មិនជាប់នៅ ក្នុងកិលេសទាំងពួង ជាបុគ្គលផុតស្រឡះហើយ ហេតុនោះ លោកហៅថា នាគ ជាតាទិបុគ្គល មានខ្លួនដ៏ទៀង

បុគ្គលឈ្មោះថា នាគ ព្រោះមិនធ្វើបាប យ៉ាងនេះឯង ។

ចុះបុគ្គលឈ្មោះថា នាគ ព្រោះមិនលុះ តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលមិន លុះឆន្ទាគតិ មិនលុះទោសាគតិ មិនលុះមោហាគតិ មិនលុះភយាគតិ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ន រាគវសេន កច្ចតិ ន ទោសវសេន កច្ចតិ ន មោហា-
វសេន កច្ចតិ ន មាណវសេន កច្ចតិ ន ទិដ្ឋិវសេន កច្ចតិ
ន ឧទ្ធច្ចវសេន កច្ចតិ ន វិចិកិច្ចាវសេន កច្ចតិ ន អនុ-
សយវសេន កច្ចតិ ន វក្កេហិ ធម្មេហិ យាយតិ និយ្យតិ
វុយ្ហតិ សំហារិយតិ វរំ ន កច្ចតីតិ នាកោ ។

កថំ នាកច្ចតីតិ នាកោ ។ សោតាបត្តិមក្កេន យេ
កិលេសា បហីនា តេ កិលេសេ ន បុណេតិ ន បច្ចេតិ ន
បច្ចាកច្ចតិ សកទាតាមិមក្កេន អនាតាមិមក្កេន អរ-
ហត្តមក្កេន យេ កិលេសា បហីនា តេ កិលេសេ ន
បុណេតិ ន បច្ចេតិ ន បច្ចាកច្ចតិ វរំ នាកច្ចតីតិ នាកោ ។

ន តានិ ឧត្តយ្ហ វទេយ្យ នាកោតិ នាកោ ន តានិ
ទិដ្ឋិតតានិ កហេត្វា ឧត្តហេត្វា កណ្ហិត្វា បរាមសិត្វា
អភិទិវិត្វា វទេយ្យ កថេយ្យ កណោយ្យ ទីបយេយ្យ
វោហារេយ្យ សស្សតោ លោកោ អសស្សតោ លោកោ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

មិនលុះដោយអំណាចរាគៈ មិនលុះដោយអំណាចទោសៈ មិនលុះដោយ
អំណាចមោហៈ មិនលុះដោយអំណាចមានៈ មិនលុះដោយអំណាចទិដ្ឋិ
មិនលុះដោយអំណាចឧទ្ធច្ចៈ មិនលុះដោយអំណាចវិចិត្តិកិច្ចា មិនលុះដោយ
អំណាចអនុស័យ មិនប្រព្រឹត្តទៅ មិននាំទៅ មិនរសាត់ទៅ មិននាំ
ទៅព្រម ដោយធម៌ទាំងឡាយជាពួក បុគ្គលឈ្មោះថា នាគ ព្រោះមិន
លុះ យ៉ាងនេះឯង ។

ចុះបុគ្គលឈ្មោះថា នាគ ព្រោះមិនមក តើដូចម្តេច ។ កិលេស
ទាំងឡាយណា ដែលលោកលះបង់ហើយ ដោយសោតាបត្តិមគ្គ លោក
មិនមក គឺមិនវិលមក មិនត្រឡប់មក កាន់កិលេសទាំងឡាយនោះ
ទៀតទេ កិលេសទាំងឡាយណា ដែលលោកលះបង់ហើយ ដោយ
សកទាតាមិមគ្គ ដោយអនាតាមិមគ្គ ដោយអរហត្តមគ្គ លោកមិនមក
គឺមិនវិលមក មិនត្រឡប់មកកាន់កិលេសទាំងឡាយនោះទៀតទេ បុគ្គល
ឈ្មោះថា នាគ ព្រោះមិនមក យ៉ាងនេះ ។ ពាក្យថា នាគមិនគប្បីពោល
ប្រកាន់នូវទិដ្ឋិទាំងនោះទេ បានសេចក្តីថា នាគគប្បីមិនកាន់យក មិន
ប្រកាន់យក មិនទទួលយក មិនបបោសអង្អែល មិនជាប់ចិត្ត ហើយ
ពោល ថ្ងៃង ពណ៌នា បំភ្លឺ ពន្យល់នូវទិដ្ឋិទាំងឡាយនោះទេ គឺមិនគប្បី
ពោល ថ្ងៃង ពណ៌នា បំភ្លឺ ពន្យល់ថា លោកទៀង លោកមិនទៀង

នវមោ មាគន្ធិយសុត្តនិទ្ទេសោ

។ បេ ។ នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ តថាភតោ បរម្មរណា
ឥនមេវ សច្ចំ មោយមញ្ញត្តិ វេយ្យ កថេយ្យ ភណេយ្យ
ធិបយេយ្យ វេហាយ្យាតិ ន តានិ ឧត្តយ្ហ វេយ្យ
នាកោ ។

[៤៤] ឯលម្ពុជំ កណ្តាការិជំ យថា ជលេន
បង្កើន ច ទូបលិត្តត្តិ ឯលំ វុច្ចតិ ឧទកំ ។ អម្ពុ
វុច្ចតិ ឧទកំ ។ អម្ពុជំ វុច្ចតិ បទុមំ ។ កណ្តាកោ
វុច្ចតិ ខវណ្ណោ ។ វារិ វុច្ចតិ ឧទកំ ។ វារិជំ វុច្ចតិ
បទុមំ វារិជំ វារិសម្ពុរំ ។ ជលំ វុច្ចតិ ឧទកំ ។ បង្កើត
វុច្ចតិ កទ្ធិមោ ។ យថា បទុមំ វារិជំ វារិសម្ពុរំ ជលេន
ច បង្កើន ច ន លិម្បតិ ន សំលិម្បតិ ទូបលិម្បតិ
អលិត្តំ អសំលិត្តំ អទូបលិត្តត្តិ ឯលម្ពុជំ កណ្តាការិជំ
យថា ជលេន បង្កើន ច ទូបលិត្តំ ។

[៤៥] ឯវំ មុនី សន្តិវោ អភិទ្វោ កាមេ ច
លោកេ ច អទូបលិត្តោតិ ឯវន្តិ ឱបម្ពុសម្បជិចា-
ទនា^(១) ។ មុនីតិ មោនំ វុច្ចតិ ញាណំ ។ បេ ។
សន្តិជាលមតិច្ច សោ មុនិ ។ សន្តិវោតិ

១ ម. ឱបម្ពុសំបដិបាទនំ ។

មាតិកាសុត្តនិទ្ទេស ទី ៩

។ បេ ។ សត្វស្លាប់ហើយកើតទៀតក៏មិនមែន មិនកើតទៀតក៏មិនមែន
ពាក្យនេះឯងពិត ពាក្យដទៃជាមោឃៈ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
នាគមិនគប្បីពោលប្រកាន់នូវទិដ្ឋិទាំងនោះទេ ។

[២២] ពាក្យថា ឯលម្ពជាត កណ្តកវារិជាត មិនប្រឡាក់ដោយ
ទឹកផង ដោយភក់ផង យ៉ាងណាមិញ អធិប្បាយថា ទឹក លោក
ហៅថា ឯលៈ ។ ទឹក ហៅថា អម្ព ។ ឈូកហៅថា អម្ពជាត ។
បន្ទា ហៅថា កណ្តកៈ ។ ទឹក ហៅថា វារិ ។ ឈូកកើតក្នុងវារិ
មានវារិជាដែនកើត ហៅថា វារិជាត ។ ទឹក ហៅថា ជលៈ ។ ភក់
ហៅថា បង្កៈ ។ ឈូកកើតក្នុងវារិ មានវារិជាដែនកើត មិនប្រឡាក់
មិនជាប់ មិនទទឹក មិនប្រឡាក់ មិនជាប់ មិនទទឹកហើយ ដោយទឹក
ផង ដោយភក់ផង យ៉ាងណាមិញ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
ឯលម្ពជាត កណ្តកវារិជាត មិនប្រឡាក់ដោយទឹកផង ដោយភក់ផង
យ៉ាងណាមិញ ។

[២៣] អធិប្បាយ ពាក្យថា មុនិជាអ្នកពោលនូវសេចក្តីស្ងប់ មិន
ប្រាថ្នា មិនប្រឡាក់ក្នុងកាមផង ក្នុងលោកផង យ៉ាងនេះឯង ត្រង់ពាក្យ
ថា យ៉ាងនោះ ជាពាក្យញ្ញាំងឧបមាឲ្យសម្រេច ។ ពាក្យថា មុនិ សេចក្តី
ថា ញាណ ហៅថា មោនៈ ។ បេ ។ មុនិនោះ កន្លងហើយនូវបណ្តាញ
ជាគ្រឿងជាប់ចំពាក់ ។ ពាក្យថា ពោលនូវសេចក្តីស្ងប់ សេចក្តីថា

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

សន្តិវាទោ មុនិ តាណាវាទោ លេណាវាទោ សរណាវាទោ
 អភយវាទោ អច្ចុតវាទោ អមតវាទោ និព្វានវាទោតិ ឯវំ
 មុនី សន្តិវាទោ ។ អតិទ្វោតិ កេដោ វុច្ចតិ តណ្ហា យោ
 រាគោ សារាគោ ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោភោ អកុសល-
 មូលំ ។ យស្សេសោ កេដោ បហីនោ សមុច្ឆិន្ទោ
 រូបសន្តោ បដិប្បស្សន្តោ អភព្វប្បត្តិកោ ញាណត្តិនា
 ទន្លោ សោ វុច្ចតិ អតិទ្វោ ។ សោ រូបេ អតិទ្វោ
 សទ្ទេ កន្ទេ រសេ ដោដ្ឋព្វេ កុលេ កលោ អាវាសេ
 លាកេ យសេ បសំសាយ សុខេ ចីវេ បិណ្ឌាទាតេ
 សេនាសនេ តិលានប្បច្ចយកេសដ្ឋបរិក្ខារេ កាម-
 ធាតុយា រូបធាតុយា អរូបធាតុយា កាមភវេ រូបភវេ
 អរូបភវេ សញ្ញាភវេ អសញ្ញាភវេ នេវសញ្ញានាសញ្ញា-
 ភវេ ឯកវេការភវេ ចតុវេការភវេ បញ្ចវេការភវេ
 អតីតេ អនាគតេ បច្ចុប្បន្នេ ទិដ្ឋសុតមុតវិញ្ញាតព្វេសុ
 ធម្មេសុ អតិទ្វោ អកតិកោ អមុច្ឆិកោ អនន្តោ-
 បន្តោ វីតកេដោ ចត្តកេដោ វន្តកេដោ មុត្តកេដោ
 បហីនកេដោ បដិនិស្សដ្ឋកេដោ វីតរាគោ ចត្តរាគោ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

មុនិពោលនូវសេចក្តីស្ងប់ ពោលនូវទីពឹង ពោលនូវទីជ្រក ពោលនូវទីព្យាបាល
 ពោលនូវទីមិនមានភ័យ ពោលនូវទីមិនច្យុត ពោលនូវទីមិនស្លាប់ ពោល
 នូវព្រះនិព្វាន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មុនិ ជាអ្នកពោលនូវ
 សេចក្តីស្ងប់ យ៉ាងនេះ ។ ពាក្យថា មិនប្រាថ្នា អធិប្បាយថា តណ្ហា
 លោក ហៅថា សេចក្តីប្រាថ្នា បានដល់ តម្រេក តម្រេកខ្លាំង ។ បេ ។
 អភិជ្ឈា លោកៈ អកុសលមូល ។ សេចក្តីប្រាថ្នានោះ បុគ្គលណា
 លះបង់ ផ្តាច់បង់ ឲ្យស្ងប់ ឲ្យរម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុត
 ដោយភ្លើងគឺញាណហើយ បុគ្គលនោះ លោក ហៅថា មិនប្រាថ្នា ។
 បុគ្គលនោះ មិនប្រាថ្នាក្នុងរូប មិនប្រាថ្នា ក្នុងសំឡេង ក្លិន រស ផ្សព្វ
 ត្រកូល ពួក អាវាស លាភ យស សេចក្តីសរសើរ សុខ ចីវរ
 បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ បរិក្ខារគឺថ្នាំជាបច្ច័យសម្រាប់អ្នកជំងឺ កាមធាតុ
 រូបធាតុ អរូបធាតុ កាមភព រូបភព អរូបភព សញ្ញាភព អសញ្ញាភព
 នេវសញ្ញានាសញ្ញាភព ឯកវេការភព ចតុវេការភព បញ្ចវេការភព
 អតីត អនាគត បច្ចុប្បន្ន ក្នុងធម៌ទាំងឡាយ ដែលឃើញ ឮ ប៉ះពាល់
 ឬគប្បីដឹង មិនជាប់ មិនចំពាក់ មិនជ្រប់ មិនលង់ មានសេចក្តីប្រាថ្នាទៅ
 ប្រាសហើយ មានសេចក្តីប្រាថ្នាឃ្នាតចេញហើយ មានសេចក្តីប្រាថ្នា
 ខ្ចាក់ចោលហើយ មានសេចក្តីប្រាថ្នាផុតហើយ មានសេចក្តីប្រាថ្នាលះ
 បង់ហើយ មានសេចក្តីប្រាថ្នាកម្ចាត់បង់ហើយ មានរាគៈទៅប្រាសហើយ

នវមោ មាគន្ធិយសុត្តនិទ្ទេសោ

វន្តរាគោ មុត្តរាគោ បហីនរាគោ បដិទិស្សដ្ឋរាគោ
 ទិច្ឆាតោ ទិព្វតោ សីតិភូតោ សុខប្បទិសំវេទី ព្រហ្ម-
 ភូតេន អត្តនា វិហារតីតិ ឯវំ មុនី សន្តិវោ អភិទ្ធោ ។
 កាមេ ច លោកេ ច អនូបលិត្តោតិ កាមាតិ
 ឧទ្ធានតោ ទ្វេ កាមា វត្ថុកាមា ច កិលេសកាមា
 ច ។ បេ ។ ឥមេ វុច្ឆន្តិ វត្ថុកាមា ។ បេ ។ ឥមេ
 វុច្ឆន្តិ កិលេសកាមា ។ លោកេតិ អនាយលោកេ
 មនុស្សលោកេ ទេវលោកេ ខន្ធលោកេ ធាតុលោកេ
 អាយតនលោកេ ។ លេចោតិ ទ្វេ លេចា តណ្ហាលេចា
 ច ទិដ្ឋិលេចា ច ។ បេ ។ អយំ តណ្ហាលេចា ។ បេ ។
 អយំ ទិដ្ឋិលេចា ។ មុនិ តណ្ហាលេបំ បហាយ
 ទិដ្ឋិលេបំ បដិទិស្សទិដ្ឋិត្វា កាមេ ច លោកេ ច ន
 លិម្បតិ ន សំលិម្បតិ នូបលិម្បតិ អលិត្តោ អសំលិត្តោ
 អនូបលិត្តោ ទិក្ខុទ្ធោ ទិស្សដ្ឋោ វិប្បមុត្តោ វិសញ្ញុត្តោ
 វិមរិយាទិកតេន ចេតសា វិហារតីតិ ឯវំ មុនី សន្តិ-
 វោ អភិទ្ធោ កាមេ ច លោកេ ច អនូបលិត្តោ ។
 តេនាហ ភក្កវា

មាតិកាសុត្តនិទ្ទេស ទី ៩

មានរាគៈឃ្នាតចេញហើយ មានរាគៈខ្នាក់ចោលហើយ មានរាគៈផុត
ហើយ មានរាគៈលះបង់ហើយ មានរាគៈកម្ចាត់បង់ហើយ មិនមាន
សេចក្តីប្រាថ្នា រលត់ហើយ មានត្រជាក់ មានកិរិយាសោយសុខជា
ប្រក្រតី មានខ្លួនដ៏ប្រសើរ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មុនិ ជាអ្នក
ពោលនូវសេចក្តីស្ងប់ មិនប្រាថ្នា យ៉ាងនេះ ។ ពាក្យថា កាម ក្នុងបទ
ថា មិនប្រឡាក់ ក្នុងកាមផង ក្នុងលោកផង សេចក្តីថា តាម
ឧទ្ធាន កាមមាន ២ គឺ វត្ថុកាម ១ កិលេសកាម ១ ។ បេ ។ ទាំង
នេះ ហៅថា វត្ថុកាម ។ បេ ។ ទាំងនេះ ហៅថា កិលេសកាម ។ ពាក្យ
ថា លោក បានដល់អបាយលោក មនុស្សលោក ទេវលោក ខន្ធ-
លោក ធាតុលោក អាយតនលោក ។ ពាក្យថា ប្រឡាក់ បាន
ដល់ការប្រឡាក់ ២ គឺ ការប្រឡាក់គឺតណ្ហា ១ ការប្រឡាក់គឺទិដ្ឋិ ១ ។ បេ ។
នេះ ការប្រឡាក់គឺតណ្ហា ។ បេ ។ នេះ ការប្រឡាក់គឺទិដ្ឋិ ។ អ្នកប្រាជ្ញ
លះបង់ការប្រឡាក់គឺតណ្ហា រលាស់ចោលការប្រឡាក់គឺទិដ្ឋិ មិនប្រឡាក់
មិនប្រឡាក់ព្រម មិនជាប់នៅ ក្នុងកាមផង ក្នុងលោកផង មិនប្រឡាក់
មិនប្រឡាក់ព្រម មិនជាប់ ចេញ រលាស់ចេញ ផុតស្រឡះ ប្រាស
ចេញ មានចិត្តប្រកបដោយកិលេសដូចជាទំនប់ទៅប្រាសហើយ ហេតុ
នោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មុនិពោលនូវសេចក្តីស្ងប់ មិនប្រាថ្នាក្នុងកាមផង
ក្នុងលោកផង យ៉ាងនេះ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

យេហិ វិវត្តោ វិចយេយ្យ លោកេ
ន តានិ ឧត្តយ្ហ វេទេយ្យ ណាកោ
ឯលម្ពុដំ កណ្តាការិដំ យថា
ជលេន បង្កេន ច អន្ធិបលិត្តំ
ឯវំ មុដិ សន្តិវេទោ អភិទ្ធា
កាមេ ច លោកេ ច អន្ធិបលិត្តោតិ ។

[៤៦] ន វេទក្ខ ទិដ្ឋិយា ន មុតិយា
ស មានមេតិ ន ហិ តម្មយោ សោ
ន កម្មុនា ដោបិ សុតេន នេយ្យោ
អន្ធិបដិគោ ស និវេសនេសុ ។

[៤៧] ន វេទក្ខ ទិដ្ឋិយា ន មុតិយា ស មានមេតិ
នាតិ បដិក្ខេទោ ។ វេទក្ខតិ វេទោ វុច្ចតិ ចតុសុ
មក្កេសុ ញាណំ បញ្ញា បញ្ញាច្រ្ទិយំ បញ្ញាពលំ ធម្មវិច-
យសម្ពោជ្ឈង្គោ វិមំសា វិបស្សនា សម្មាទិដ្ឋិ ។ តេហិ
វេទេហិ ជាតិជរាមរណាស្ស អន្តកតោ អន្តប្បត្តោ
កោដិកតោ កោដិប្បត្តោ បរិយន្តកតោ បរិយន្តប្បត្តោ
វោសានកតោ វោសានប្បត្តោ តាណាភតោ តាណាប្បត្តោ
លេណាភតោ លេណាប្បត្តោ សរណាភតោ សរណាប្បត្តោ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

នាគស្ងាត់ចាកធម៌ទាំងឡាយណា ប្រព្រឹត្តទៅ ក្នុងលោក
មិនគប្បីពោលប្រកាន់ទិដ្ឋិទាំងឡាយនោះទេ ឯលម្ពជាត កណ្ត-
កវាវិជាត មិនប្រឡាក់ ដោយទឹកផង ដោយកក់ផង យ៉ាង
ណាមិញ មុនិ ជាអ្នកពោលនូវសេចក្តីស្ងប់ មិនប្រាថ្នា មិន
ប្រឡាក់ ក្នុងកាមផង ក្នុងលោកផង យ៉ាងនោះឯង ។

[៤៦] វេទគូបុគ្គលនោះ មិនលុះមាន៖ ព្រោះទិដ្ឋិទេ
ព្រោះការប៉ះពាល់ទេ ដ្បិតវេទគូបុគ្គលនោះ មិនសម្រេច
ដោយមាន៖នោះ ជាបុគ្គលដែលកម្មដឹកនាំមិនបាន ដែល
សុតៈដឹកនាំមិនបាន វេទគូបុគ្គលនោះ មិនជាប់ចំពាក់ក្នុង
លំនៅទាំងឡាយ ។

[៤៧] អធិប្បាយពាក្យថា វេទគូបុគ្គលនោះ មិនលុះមាន៖ព្រោះទិដ្ឋិ
ទេ ព្រោះការប៉ះពាល់ទេ ត្រង់ពាក្យថា មិន គឺជាពាក្យហាមឃាត់ ។ ពាក្យ
ថា វេទគូ សេចក្តីថា ញាណ បញ្ញា បញ្ញាទ្រុយ បញ្ញាពលៈ ធម្មវិចយៈ
សម្មោជ្ឈង្គ វីមំសា វិបស្សនា សម្មាទិដ្ឋិក្នុងមគ្គ ៤ លោកហៅថា វេទ ។
បុគ្គលទៅកាន់ទីបំផុត ដល់ទីបំផុត ទៅកាន់ទីខាងចុង ដល់ទីខាងចុង
ទៅកាន់ទីបំផុតដោយជុំវិញ ដល់ទីបំផុតដោយជុំវិញ ទៅកាន់ទីអវសាន
ដល់ទីអវសាន នៃជាតិ ជរា មរណៈ ទៅកាន់ទីពឹងពួន ដល់ទីពឹងពួន
ទៅកាន់ទីជ្រកកោន ដល់ទីជ្រកកោន ទៅកាន់ទីរព្យក ដល់ទីរព្យក

នវមោ មាគន្ធិយសុត្តនិទ្ទេសោ

អភយកតោ អភយប្បត្តោ អច្ចុតកតោ អច្ចុតប្បត្តោ
អមតកតោ អមតប្បត្តោ ជិញ្ញាណកតោ ជិញ្ញាណប្បត្តោ ។
វេទានំ វា អន្តំ កតោតិ វេទតូ ។ វេទេហិ វា
អន្តកតោតិ វេទតូ ។ សត្តន្តំ វា ធម្មានំ វិទិតត្តា
វេទតូ សក្កាយទិដ្ឋិ វិទិតា ហោតិ វិចិត្តិច្ឆា វិទិតា
ហោតិ សីលព្វតបរាមាសោ វិទិតោ ហោតិ វាគោ
វិទិតោ ហោតិ ទោសោ វិទិតោ ហោតិ មោហោ
វិទិតោ ហោតិ មាដោ វិទិតោ ហោតិ ។ វិទិតស្ស
ហោន្តិ ចាបកា អកុសលា ធម្មា សន្តិលេសិកា
ចោដោព្វវិកា សទរា ទុក្ខវិចារកា អាយតី ជាតិជរា-
មរណីយា ។

វេទានិ វិចេយ្យ កេវលានិ (សភិយាតិ ភកវា)
សមណានំ យានិ បត្តិ ព្រាហ្មណានំ
សព្វវេទនាសុ^(១) វីតរាគោ
សព្វំ វេទមតិច្ច វេទតូ សោ^(២) ។

១ ម. សព្វវេទនាសុ ។ ២ ឱ. តិសទ្ធា អត្ថិ ។

មាតិកាសុត្តនិទ្ទេស ទី ៩

ទៅកាន់ទីមិនមានភ័យ ដល់ទីមិនមានភ័យ ទៅកាន់ទីមិនច្យុត ដល់ទីមិន
 ច្យុត ទៅកាន់ទីអមតៈ ដល់ទីអមតៈ ទៅកាន់ព្រះនិព្វាន ដល់ព្រះនិព្វាន
 ដោយវេទទាំងឡាយនោះ ។ មួយទៀត បុគ្គលឈ្មោះថាវេទគូ ព្រោះ
 ដល់នូវទីបំផុតនៃវេទទាំងឡាយ ឬឈ្មោះថា វេទគូ ព្រោះដល់នូវទីបំផុត
 ដោយវេទទាំងឡាយ ឬថាឈ្មោះថា វេទគូ ព្រោះដឹងច្បាស់នូវធម៌ទាំង
 ឡាយ ៧ ប្រការគឺ ដឹងច្បាស់នូវសក្កាយទិដ្ឋិ ១ ដឹងច្បាស់នូវវិចិកិច្ចា ១
 ដឹងច្បាស់នូវសីលព្វតបរាមាស ១ ដឹងច្បាស់នូវរាគៈ ១ ដឹងច្បាស់នូវ
 ទោសៈ ១ ដឹងច្បាស់នូវមោហៈ ១ ដឹងច្បាស់នូវមានៈ ១ ។ អកុសលធម៌
 ទាំងឡាយដ៏លាមក អកុសលជាគ្រឿងញ៉ាំងសត្វឲ្យសៅហ្មងព្រម ជាធម៌
 ញ៉ាំងសត្វឲ្យកើតក្នុងភពថ្មីទៀត ប្រកបដោយសេចក្តីក្រវល់ក្រវាយ មាន
 សេចក្តីទុក្ខជាផល ជាទីតាំងនៃជាតិ ជរា មរណៈ តទៅទៀត សុទ្ធតែជា
 ធម៌គឺវេទគូបុគ្គល ដឹងច្បាស់ហើយ ។

(ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ថា ម្ចាស់សកិយៈ) វេទគូ-
 បុគ្គល គប្បីពិចារណានូវវេទទាំងឡាយ ដែលជារបស់
 ពួកសមណព្រាហ្មណ៍ វេទគូបុគ្គលនោះ មានរាគៈទៅប្រាស
 ហើយ ក្នុងវេទទាំងពួង កន្លងបង្កនូវវេទទាំងពួង ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ន ទិដ្ឋិយាតិ តស្ស ទ្វាសដ្ឋី ទិដ្ឋិកតានិ បហីនានិ
 សមុច្ឆិន្ទានិ រូបសន្តានិ បដិប្បស្សន្ទានិ អកពុប្បត្តិកានិ
 ញ្ញាណក្តិនា ទន្សានិ សោ ទិដ្ឋិយា ន យាយតិ ន
 និយ្យតិ ន រុយ្ហតិ ន សំហារិយតិ នបិ តំ ទិដ្ឋិកតំ
 សារតោ បច្ចេតិ ន បច្ចាកច្ចតីតិ ន វេទកូ ទិដ្ឋិយា ។
 ន មុតិយា ស មានមេតីតិ មុតរូបេន វា បរយោសេន វា
 មហាជនសមុតិយា វា ន មាជំ វតិ ន ឧបេតិ ន
 ឧបកច្ចតិ ន កណ្ណាតិ ន បរាមសតិ នាកិនិវិសតីតិ
 ន វេទកូ ទិដ្ឋិយា ន មុតិយា ស មានមេតិ ។ ន ហិ
 តម្មយោ សោតិ ន តណ្ហាវសេន ទិដ្ឋិវសេន តម្មយោ
 ហោតិ តប្បរមោ តប្បរាយនោ ។ យតោ តណ្ហា
 ច ទិដ្ឋិ ច មាណោ ច បហីនា ហោតិ ឧច្ឆិន្ទមូលា
 តាលាវត្ថុកតា អនការដ្ឋតា អាយតី អនុប្បាទធម្មា

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ពាក្យថា មិន (លុះមាន៖) ព្រោះទិដ្ឋិទេ សេចក្តីថា ទិដ្ឋិទាំងឡាយ ៦២ វេទគូបុគ្គលនោះ លះបង់ ផ្តាប់បង់ ឲ្យរម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ បុគ្គលនោះ ទិដ្ឋិឲ្យទៅមិនបាន នាំទៅមិនបាន បន្យាត់ទៅមិនបាន នាំទៅព្រមមិនបាន ព្រោះទិដ្ឋិ ទាំងមិនជឿ មិនប្រកាន់ នូវទិដ្ឋិនោះ ថាជាខ្លឹមសារហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) វេទគូបុគ្គល មិន (លុះមាន៖) ព្រោះទិដ្ឋិទេ ។ ពាក្យថា វេទគូបុគ្គលនោះ មិនលុះមាន៖ ព្រោះការប៉ះពាល់ទេ សេចក្តីថា មិនលុះ គឺមិនទៅជិត មិនចូលទៅ មិនប្រកាន់ មិនបោសអង្កែល មិនជាប់ចិត្ត នូវមាន៖ ព្រោះរូបដែលប៉ះពាល់ ឬព្រោះការឃោសនារបស់បុគ្គលដទៃ ឬក៏ព្រោះសេចក្តីសម្មតិរបស់មហាជន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) វេទគូបុគ្គលនោះមិនលុះមាន៖ ព្រោះទិដ្ឋិទេ ព្រោះការប៉ះពាល់ទេ ។ ពាក្យថា វេទគូបុគ្គលនោះ មិនសម្រេចដោយមាន៖នោះ សេចក្តីថា មិនមែនជាបុគ្គលសម្រេចដោយមាន៖នោះ មានមាន៖នោះជាធំ មានមាន៖នោះ ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងខាងមុខ ដោយអំណាចតណ្ហា ដោយអំណាចទិដ្ឋិទេ ។ តណ្ហាក្តី ទិដ្ឋិក្តី មាន៖ក្តី វេទគូបុគ្គល លះបង់ ផ្តាច់ផ្តិលឬសគល់ហើយ ធ្វើមិនឲ្យមានទីកើត ដូចជាទីកើតនៃដើមត្នោត ដល់នូវការមិនមាន ជាធម៌មិនមានការកើតតទៅទៀត ដោយហេតុណា

នវមោ មាតន្ទិយសុត្តនិទ្ទេសោ

ឯត្តារតា ន តម្មយោ ហោតិ ន តប្បរមោ ន
តប្បរាយនោតិ ន ហិ តម្មយោ សោ ។

[៤៨] ន កម្មុនា នោមិ សុតេន នេយ្យាតិ ន
កម្មុនាតិ បុញ្ញាភិសង្ខារេន វា អបុញ្ញាភិសង្ខារេន វា
អានេញ្ញាភិសង្ខារេន វា ន យាយតិ ន និយ្យតិ ន
វុយ្ហតិ ន សំហារិយតីតិ ន កម្មុនា ។ នោមិ សុតេន
នេយ្យាតិ សុតសុទ្ធិយា វា បរយោសេន វា មហាជ-
នសម្មតិយា វា ន យាយតិ ន និយ្យតិ ន វុយ្ហតិ
ន សំហារិយតីតិ ន កម្មុនា នោមិ សុតេន នេយ្យា ។

[៤៩] អនូបដីតោ ស និវេសនេស្វតិ ឧបយោតិ ទ្វេ
ឧបយា តណ្ហាបយោ ច ទិដ្ឋុបយោ ច ។ បេ ។
អយំ តណ្ហាបយោ ។ បេ ។ អយំ ទិដ្ឋុបយោ ។

មាតិកាសុត្តនិទ្ទេស ទី ៩

វេទគូបុគ្គលនោះ មិនសម្រេចដោយមានៈនោះ មិនមានមានៈនោះជាធំ មិន
មានមានៈនោះប្រព្រឹត្តទៅក្នុងខាងមុខ ដោយហេតុមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះ
ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រោះវេទគូបុគ្គលនោះ មិនសម្រេចដោយ
មានៈនោះ ។

[៤៨] អធិប្បាយពាក្យថា ជាបុគ្គលដែលកម្មនាំទៅមិនបាន ដែល
សុតៈនាំទៅមិនបាន ត្រង់ពាក្យថា ដែលកម្មនាំទៅមិនបាន គឺដែលបុញ្ញា-
ភិសង្ខារក្តី អបុញ្ញាភិសង្ខារក្តី អានេញ្ញាភិសង្ខារក្តី ឲ្យទៅមិនបាន
នាំទៅមិនបាន បន្យាត់ទៅមិនបាន នាំទៅព្រមមិនបាន ហេតុនោះ
(ទ្រង់ត្រាស់ថា) ដែលកម្មនាំទៅមិនបាន ។ ពាក្យថា ដែលសុតៈ
នាំទៅមិនបាន គឺដែលសេចក្តីបរិសុទ្ធព្រោះការព្វក្តី ដែលការឃោស-
នារបស់បុគ្គលដទៃក្តី ដែលការសម្មតិរបស់មហាជនក្តី ឲ្យទៅមិនបាន នាំ
ទៅមិនបាន បន្យាត់ទៅមិនបាន នាំទៅព្រមមិនបាន ហេតុនោះ
(ទ្រង់ត្រាស់ថា) ដែលកម្មនាំទៅមិនបាន ដែលសុតៈនាំទៅមិនបាន ។

[៤៩] អធិប្បាយពាក្យថា វេទគូបុគ្គលនោះ មិនជាប់ចំពាក់
ក្នុងលំនៅទាំងឡាយ ត្រង់ពាក្យថា ជាប់ចំពាក់ បានដល់ការជាប់ចំពាក់
២ យ៉ាង គឺការជាប់ចំពាក់គឺតណ្ហា ១ ការជាប់ចំពាក់គឺទិដ្ឋិ ១ ។ បេ ។
នេះការជាប់ចំពាក់គឺតណ្ហា ។ បេ ។ នេះការជាប់ចំពាក់គឺទិដ្ឋិ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

តស្ស តណ្ហាបយោ បហីនោ ទិដ្ឋបយោ បដិនិស្សដ្ឋោ
តណ្ហាបយស្ស បហីនត្តា ទិដ្ឋបយស្ស បដិនិស្សដ្ឋត្តា
សោ និវេសនេសុ អនូបដីតោ អនូបលិត្តោ អនុបកតោ
អនន្ទោសិតោ អនទិមុត្តោ និក្ខន្តោ និស្សដ្ឋោ វិប្ប-
មុត្តោ វិសញ្ញតោ វិមរិយាទិកតេន ចេតសា វិហារតីតិ
អនូបដីតោ ស និវេសនេសុ ។ តេនាហ ភក្កវា

ន វេទក្ខ ទិដ្ឋិយា ន មុតិយា
ស មានមេតិ ន ហិ តម្មយោ សោ
ន កម្មនា នោបិ សុតេន នេយ្យា
អនូបដីតោ ស និវេសនេសូតិ ។

[៥០] សញ្ញាវិត្តស្ស ន សន្តិ កន្តា
បញ្ញាវិមុត្តស្ស ន សន្តិ មោហា
សញ្ញញ្ច ទិដ្ឋិញ្ច យេ អត្តហេសុំ
តេ យដ្ឋយន្តា^(១) វិចរន្តិ លោកេ ។

១ ម . តេ យដ្ឋមាណា ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ការជាប់ចំពាក់គឺតណ្ហា វេទគូបុគ្គលនោះលះបង់ហើយ ការជាប់ចំពាក់
 គឺទិដ្ឋិ វេទគូបុគ្គលរលាស់ចោលហើយ ព្រោះលះបង់ការជាប់ចំពាក់គឺ
 តណ្ហា រលាស់ចោលការជាប់ចំពាក់គឺទិដ្ឋិហើយ វេទគូបុគ្គលនោះ ឈ្មោះ
 ថា មិនជាប់ចំពាក់ មិនចូលទៅប្រឡាក់ មិនចូលទៅជិត មិនដក់នៅ
 មិនលង់នៅ ក្នុងលំនៅទាំងឡាយ គឺចេញទៅ រលាស់ចេញ ផុតស្រឡះ
 ប្រាសចេញ មានចិត្តប្រកបដោយកិលេស ដូចជាទំនប់ទៅប្រាសហើយ
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) វេទគូបុគ្គលនោះ មិនជាប់ចំពាក់ ក្នុង
 លំនៅទាំងឡាយ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

វេទគូបុគ្គលនោះ មិនលុះមាន៖ ព្រោះទិដ្ឋិទេ ព្រោះការប៉ះ
 ពាល់ទេ ដ្បិតវេទគូបុគ្គលនោះ មិនសម្រេចដោយមាន៖នោះ
 ជាបុគ្គលដែលកម្មដឹកនាំមិនបាន ដែលសុតៈដឹកនាំមិនបាន
 វេទគូបុគ្គលនោះ មិនជាប់ចំពាក់ ក្នុងលំនៅទាំងឡាយ ។

[៥០] កិលេស ជាគ្រឿងចាក់ស្រែះទាំងឡាយ នៃបុគ្គលដែល
 ប្រាសចាកសញ្ញា មិនមានទេ មោហៈទាំងឡាយនៃបុគ្គល
 ដែលផុតស្រឡះដោយបញ្ញា មិនមានទេ បុគ្គលទាំងឡាយ
 ណា ប្រកាន់យកសញ្ញា និងទិដ្ឋិហើយ បុគ្គលទាំងនោះ
 រមែងបន្ត (នូវអត្តភាព) ប្រព្រឹត្តទៅ ក្នុងលោក ។

នវមោ មាគន្ធិយសុត្តនិទ្ទេសោ

[៥១] សញ្ញាវិត្តស្ស ន សន្តិ កន្តាតិ យោ
 សមថបុព្វង្គំ អរិយមក្កំ ភាវេតិ តស្ស អាទិតោ ឧចា-
 នាយ កន្តា វិក្ខម្ពិតា ហោន្តិ ។ អរហត្តប្បត្តេ អរហតោ
 កន្តា ច មោហា ច ជីវណា ច កាមសញ្ញា ព្យាទាទ-
 សញ្ញា វិហឹសាសញ្ញា ទិដ្ឋិសញ្ញា បហីនា ហោន្តិ
 ឧច្ឆិទ្ធមូលា តាលារត្តកតា អនការដ្ឋតា អាយតី អនុ-
 ប្បាទធម្មាតិ សញ្ញាវិត្តស្ស ន សន្តិ កន្តា ។

[៥២] បញ្ញាវិមុត្តស្ស ន សន្តិ មោហាតិ យោ វិប-
 ស្សនាបុព្វង្គំ អរិយមក្កំ ភាវេតិ តស្ស អាទិតោ
 ឧចានាយ មោហា វិក្ខម្ពិតា ហោន្តិ ។ អរហត្តប្បត្តេ
 អរហតោ មោហា ច កន្តា ច ជីវណា ច កាមសញ្ញា
 ព្យាទាទសញ្ញា វិហឹសាសញ្ញា ទិដ្ឋិសញ្ញា បហីនា ហោន្តិ

មាតិកាសុត្តនិទ្ទេស ទី ៩

[៥១] ពាក្យថា កិលេសជាគ្រឿងចាក់ស្រែះទាំងឡាយ នៃបុគ្គល ដែលប្រាសចាកសញ្ញាមិនមានទេ អធិប្បាយថា បុគ្គលណាចម្រើនអរិយ-
មគ្គមានសមថៈជាប្រធាន បុគ្គលនោះ ឈ្មោះថា ធ្វើសមាធិខាងដើមឲ្យ
កើតហើយ សង្កត់សង្កិនកិលេសជាគ្រឿងចាក់ស្រែះទាំងឡាយ ។ ក្នុង
កាលសម្រេចព្រះអរហត្តហើយ ព្រះអរហន្តលះបង់កិលេសជាគ្រឿងចាក់
ស្រែះទាំងឡាយ មោហៈទាំងឡាយ នីវរណៈទាំងឡាយ កាមសញ្ញា
ព្យាបាទសញ្ញា វិហឹសាសញ្ញា និងទិដ្ឋិសញ្ញា លោកបានផ្តាច់បង់
ឫសគល់ហើយ ធ្វើមិនឲ្យមានទីកើត ដូចជាទីកើតនៃដើមត្នោត ដល់នូវ
ការមិនមាន ជាធម៌មិនមានការកើតទៀត ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
កិលេសជាគ្រឿងចាក់ស្រែះទាំងឡាយ នៃបុគ្គលដែលប្រាសចាកសញ្ញា
មិនមានទេ ។

[៥២] ពាក្យថា មោហៈទាំងឡាយនៃបុគ្គលដែលផុតស្រឡះដោយ
បញ្ញាមិនមានទេ អធិប្បាយថា បុគ្គលណាចម្រើនអរិយមគ្គមានវិបស្សនា
ជាប្រធាន បុគ្គលនោះឈ្មោះថា ធ្វើសមាធិខាងដើមឲ្យកើត សង្កត់សង្កិន
នូវមោហៈ ។ ក្នុងកាលសម្រេចព្រះអរហត្តហើយ ព្រះអរហន្តលះបង់
មោហៈទាំងឡាយ កិលេសជាគ្រឿងចាក់ស្រែះទាំងឡាយ នីវរណៈទាំង-
ឡាយ កាមសញ្ញា ព្យាបាទសញ្ញា វិហឹសាសញ្ញា និងទិដ្ឋិសញ្ញា

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ឧច្ឆិទ្ធមូលា តាលាវត្តកតា អនការដ្ឋតា អាយតី
អនុប្បាទធម្មាតិ បញ្ញាវិមុត្តស្ស ន សន្តិ មោហា ។

[៥៣] សញ្ញញ្ច ទិដ្ឋិញ្ច យេ អត្តហេសុំ តេ
យដ្ឋយន្តា វិចរន្តិ លោកេតិ យេ សញ្ញំ កណ្ណាន្តិ
កាមសញ្ញំ ព្យាទានសញ្ញំ វិហឹសាសញ្ញំ តេ សញ្ញាវ-
សេន យដ្ឋេន្តិ សំយដ្ឋេន្តិ ។ រាជានោមិ រាជូហិ វិវេន្តិ
ខត្តិយាមិ ខត្តិយេហិ វិវេន្តិ ព្រាហ្មណាមិ ព្រាហ្មណេហិ
វិវេន្តិ កហាបតីមិ កហាបតីហិ វិវេន្តិ មាតាមិ បុត្តេន
វិវេនតិ បុត្តោមិ មាតរា វិវេនតិ មិតាមិ បុត្តេន វិវេនតិ
បុត្តោមិ មិតរា វិវេនតិ កាតាមិ កាតរា វិវេនតិ ភតិដីមិ
ភតិដីយា វិវេនតិ កាតាមិ ភតិដីយា វិវេនតិ ភតិដីមិ
កាតរា វិវេនតិ សហាយោមិ សហាយេន វិវេនតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ផ្តាច់ប្រសគល់ហើយ ធ្វើមិនឲ្យមានទីកើត ដូចជាទីកើត នៃដើមឆ្នោត ដល់នូវការមិនមាន ជាធម៌មិនមានការកើត តទៅទៀត ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មោហៈទាំងឡាយ នៃបុគ្គលដែលផុតស្រឡះដោយ បញ្ញា មិនមានទេ ។

[៥៣] ពាក្យថា បុគ្គលទាំងឡាយណា ប្រកាន់យកសញ្ញានិង ទិដ្ឋិហើយ បុគ្គលទាំងនោះ រមែងបន្ត (នូវអត្តភាព) ប្រព្រឹត្តទៅក្នុង លោក អធិប្បាយថា បុគ្គលទាំងឡាយណា ប្រកាន់យកសញ្ញា គឺ កាមសញ្ញា ព្យាបាទសញ្ញា វិហឹសាសញ្ញា បុគ្គលទាំងឡាយនោះ រមែងប៉ះពាល់ ប៉ះទង្គិច ដោយអំណាចសញ្ញា ។ ពួកព្រះរាជារមែង ទាស់ទែងនឹងពួកព្រះរាជា ពួកក្សត្រិយ៍ រមែងទាស់ទែងនឹងពួកក្សត្រិយ៍ ពួកព្រាហ្មណ៍រមែងទាស់ទែងនឹងពួកព្រាហ្មណ៍ ពួកគហបតីរមែងទាស់ ទែងនឹងពួកគហបតី មាតារមែងទាស់ទែងនឹងបុត្រ បុត្ររមែងទាស់ទែង នឹងមាតា បិតារមែងទាស់ទែងនឹងបុត្រ បុត្ររមែងទាស់ទែងនឹងបិតា បង ប្អូនប្រុសរមែងទាស់ទែងនឹងបងប្អូនប្រុស បងប្អូនស្រី រមែងទាស់ទែង នឹងបងប្អូនស្រី បងប្អូនប្រុសរមែងទាស់ទែងនឹងបងប្អូនស្រី បងប្អូនស្រី រមែងទាស់ទែងនឹងបងប្អូនប្រុស សម្លាញ់រមែងទាស់ទែងនឹងសម្លាញ់ ។

នវមោ មាគន្ធិយសុត្តនិទ្ទេសោ

តេ តត្ថ កលហវិត្តហវិវាទាបដ្ឋា អញ្ញមញ្ញំ ចាណីហិមិ
 ឧបក្កមន្តិ លេខ្ខហិមិ ឧបក្កមន្តិ ទណ្ណហិមិ ឧបក្កមន្តិ
 សត្តេហិមិ ឧបក្កមន្តិ ។ តេ តត្ថ មរណាម្បិ និកច្ចន្តិ មរ-
 ណាមត្តម្បិ ទុក្ខំ ។ យេ ទិដ្ឋិ កណ្ណានិ សស្សតោ លោ-
 កោតិ វា ។ បេ ។ នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ តថាគតោ
 បរម្មរណាតិ វា តេ ទិដ្ឋិវសេន យដ្ឋន្តិ សំយដ្ឋន្តិ
 សត្តារតោ សត្តារំ យដ្ឋន្តិ ធម្មក្កានតោ ធម្មក្កានំ
 យដ្ឋន្តិ កណាតោ កណំ យដ្ឋន្តិ ទិដ្ឋិយា ទិដ្ឋិ យដ្ឋន្តិ
 បដិបទាយ បដិបទំ យដ្ឋន្តិ មក្កតោ មក្កំ យដ្ឋន្តិ ។
 អថវា តេ វិទន្តិ កលហំ កហេន្តិ កណ្ណានំ កហេន្តិ
 វិត្តហំ កហេន្តិ វិវាទំ កហេន្តិ មេធកំ កហេន្តិ ន ត្ថំ ឥមំ
 ធម្មវិនយំ អាជាណាសិ ។ បេ ។ និព្វេជេហិ វា សចេ
 បហោសីតិ ។ តេសំ អភិសដ្ឋារា អប្បហីនា អភិសដ្ឋា-
 រានំ អប្បហីនត្តា កតិយា យដ្ឋន្តិ និរយេ យដ្ឋន្តិ
 តិរច្ឆានយោនិយា យដ្ឋន្តិ មិត្តិវិសយេ យដ្ឋន្តិ មនុស្ស-
 លោកេ យដ្ឋន្តិ នេវលោកេ យដ្ឋន្តិ កតិយា កតិ

មាតិកាសុត្តនិទ្ទេស ទី ៩

ជនទាំងនោះ ដល់នូវជម្លោះ ប្រកួតប្រកាន់ ការទាស់ទែង ប្រហារគ្នា
និងគ្នាដោយដៃខ្លះ ប្រហារដោយដុំដីទាំងឡាយខ្លះ ប្រហារដោយដំបង
ទាំងឡាយខ្លះ ប្រហារដោយគ្រឿងសស្រ្តាទាំងឡាយខ្លះ ក្នុងហេតុនោះ ។
ជនទាំងនោះដល់នូវសេចក្តីស្លាប់ខ្លះ នូវទុក្ខទៀបស្លាប់ខ្លះ ក្នុងហេតុនោះ ។
ជនទាំងឡាយណា ប្រកាន់យកនូវទិដ្ឋិថា លោកទៀង ដូច្នោះក្តី ។ បេ ។
សត្វស្លាប់ហើយកើតទៀតក៏មិនមែន មិនកើតទៀតក៏មិនមែន ដូច្នោះក្តី
ជនទាំងនោះ រមែងបៀតបៀន បៀតបៀនព្រម ដោយអំណាចទិដ្ឋិ
រមែងបៀតបៀនសាស្តា ព្រោះសាស្តា បៀតបៀនធម៌ ដែលសាស្តា
សម្តែងហើយ ព្រោះធម៌ដែលសាស្តាសម្តែងហើយ បៀតបៀនពួក ព្រោះ
ពួក បៀតបៀនទិដ្ឋិ ព្រោះទិដ្ឋិ បៀតបៀនបដិបទា ព្រោះបដិបទា
បៀតបៀនមគ្គ ព្រោះមគ្គ ។ មួយទៀត ជនទាំងនោះ រមែង
ទាស់ទែង ធ្វើជម្លោះ ធ្វើសេចក្តីប្រកួតប្រកាន់ ធ្វើសេចក្តីប្រកាន់ខុស ធ្វើ
វិវាទ ធ្វើការដណ្តើមយកឈ្នះថា អ្នកមិនចេះធម្មវិន័យនេះទេ ។ បេ ។
ឬបើ អ្នកអាច អ្នកចូរដោះចុះ ។ អភិសង្ខារទាំងឡាយ គឺបុគ្គល
ទាំងនោះ មិនបានលះបង់ ព្រោះការមិនបានលះបង់អភិសង្ខារទាំងឡាយ
ទើបបុគ្គលទាំងនោះ រមែងលំបាកក្នុងគតិ លំបាកក្នុងនរក លំបាក
ក្នុងកំណើតតិរច្ឆាន លំបាកក្នុងប្រេតវិស័យ លំបាក ក្នុងមនុស្ស-
លោក លំបាក ក្នុងទេវលោក លំបាក ភ្ជាប់ នូវគតិដោយគតិ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ឧបបត្តិយា ឧបបត្តិ បដិសន្ធិយា បដិសន្ធិ ភវេន កវំ
 សំសារេន សំសារំ វដ្តេន វដ្តំ យដ្ឋេន្តិ សំយដ្ឋេន្តិ
 យដ្ឋេន្តា ចរន្តិ វិហារន្តិ ឥរិយន្តិ វត្តេន្តិ ចាលេន្តិ យេន្តិ
 យាបេន្តិ ។ លោកេតិ អចាយលោកេ មនុស្ស-
 លោកេ ទេវលោកេ ខន្ធលោកេ ធាតុលោកេ
 អាយតនលោកេតិ សញ្ញញ្ច ទិដ្ឋិញ្ច យេ អក្កហេសុំ
 តេ យដ្ឋយន្តា វិចរន្តិ លោកេ ។ តេនាហា ភក្កវា

សញ្ញាវិត្តស្ស ន សន្តិ កន្តា
 បញ្ញាវិមុត្តស្ស ន សន្តិ មោហា
 សញ្ញញ្ច ទិដ្ឋិញ្ច យេ អក្កហេសុំ
 តេ យដ្ឋយន្តា វិចរន្តិ លោកេតិ ។

នវមោ មាគន្ធិយសុត្តនិទ្ទេសោ និដ្ឋិតោ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

នូវការកើតដោយការកើត នូវបដិសន្ធិដោយបដិសន្ធិ នូវភពដោយភព
 នូវសង្សារ ដោយសង្សារ នូវវដ្តៈដោយវដ្តៈ កាលលំបាក រមែង
 ត្រាប់ទៅ រមែងទៅ រមែងញ៉ាំងអត្តភាពឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ។ ពាក្យ
 ថា លោក គឺអបាយលោក មនុស្សលោក ទេវលោក ខន្ធ-
 លោក ធាតុលោក អាយតនលោក ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
 បុគ្គលទាំងឡាយ ណា ប្រកាន់យកសញ្ញានិងទិដ្ឋិ បុគ្គលទាំងនោះ
 ឈ្មោះថា បន្ត (នូវអត្តភាព) ប្រព្រឹត្តទៅ ក្នុងលោក ។ ហេតុនោះ
 ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

កិលេសជាគ្រឿងចាក់ស្រែះទាំងឡាយ នៃបុគ្គលដែលប្រាស
 ចាកសញ្ញា មិនមានទេ មោហៈទាំងឡាយនៃបុគ្គល ដែល
 ផុតស្រឡះដោយបញ្ញា មិនមានទេ បុគ្គលទាំងឡាយ
 ណា ប្រកាន់យកសញ្ញានិងទិដ្ឋិហើយ បុគ្គលទាំងនោះ
 រមែងបន្ត (នូវអត្តភាព) ប្រព្រឹត្តទៅ ក្នុងលោក ។

ចប់ មាគន្ធិយសុត្តនិទ្ទេស ទី ៩ ។

ទសមោ បុរាណេទសុត្តនិទ្ទេសោ

[៥៤] កង្ខំទស្សី កង្ខំ សីលោ ឧបសន្តោតិ វុច្ចតិ

តម្ម កោតម បព្រូហិ បុច្ឆិតោ ឧត្តមំ នវំ ។

[៥៥] កង្ខំទស្សី កង្ខំសីលោ ឧបសន្តោតិ វុច្ចតិតិ

កង្ខំទស្សីតិ កីទិសេន ទស្សនេន សមន្តាកតោ កី-

សណ្ឌិតេន កីបកាវេន កីបដិភាកេនាតិ កង្ខំទស្សី ។

កង្ខំសីលោតិ កីទិសេន សីលេន សមន្តាកតោ

កីសណ្ឌិតេន កីបកាវេន កីបដិភាកេនាតិ កង្ខំទស្សី

កង្ខំសីលោ ។ ឧបសន្តោតិ វុច្ចតិតិ សន្តោ វ្រូបសន្តោ

និព្វតោ បដិប្បស្សន្តោតិ វុច្ចតិ បវុច្ចតិ កមិយតិ

ភណិយតិ ដីបិយតិ វោហារិយតិ ។ កង្ខំទស្សីតិ

អដិប្បញ្ញំ បុច្ឆតិ ។ កង្ខំសីលោតិ អដិសីលំ បុច្ឆតិ ។

បុរាណេទសុត្តនិទ្ទេស ទី ១០

[៥៤] (ព្រះពុទ្ធនិម្មិតសួរថា) បុគ្គលមានការឃើញដូចម្តេច
មានសីលដូចម្តេច ដែលព្រះអង្គហៅថា អ្នកស្ងប់ បពិត្រ
ព្រះគោតម ព្រះអង្គដែលខ្ញុំសួរហើយ សូមប្រាប់ នូវ
នរជន ដ៏ឧត្តមនោះ ។

[៥៥] អធិប្បាយពាក្យថា បុគ្គលមានការឃើញដូចម្តេច មានសីល
ដូចម្តេច ដែលព្រះអង្គហៅថាអ្នកស្ងប់ ត្រង់ពាក្យថា បុគ្គលមានការ
ឃើញដូចម្តេច គឺបុគ្គលប្រកបដោយការឃើញដូចម្តេច ប្រាកដដូចម្តេច
មានប្រការដូចម្តេច មានចំណែកប្រៀបដូចម្តេច ហេតុនោះ (ទើប
សួរថា) បុគ្គលមានការឃើញដូចម្តេច ។ ពាក្យថា មានសីលដូច
ម្តេច គឺជាអ្នកប្រកបដោយសីលដូចម្តេច ប្រាកដដូចម្តេច មាន
ប្រការដូចម្តេច មានចំណែកដូចម្តេច ហេតុនោះ (ទើបសួរថា) មាន
ការឃើញដូចម្តេច មានសីលដូចម្តេច ។ ពាក្យថា ដែលព្រះអង្គ
ហៅថា អ្នកស្ងប់ គឺដែលព្រះអង្គពោល ត្រាស់ សម្តែង ពណ៌នា
បំភ្លឺ ថ្លែង ថាជាអ្នកស្ងប់ ជាអ្នកស្ងប់ស្ងាត់ មានទុក្ខរលត់ ជាអ្នក
ស្ងប់រម្ងាប់ ។ ពាក្យថា បុគ្គលមានការឃើញដូចម្តេច គឺសួរចំពោះ
អធិប្បញ្ញា ។ ពាក្យថា មានសីលដូចម្តេច គឺសួរចំពោះអធិសីល ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ឧបសន្តោតិ អធិចិត្តំ បុច្ឆតីតិ កចំទស្សី កចំសីលោ
ឧបសន្តោតិ វុច្ឆតិ ។

[៥៦] តម្មេ កោតម បព្រហ្មីតិ តន្តិ យំ បុច្ឆាមិ យំ
យាថាមិ យំ អន្លេសាមិ យំ បសាទេមិ ។ កោតមាតិ
សោ និម្មិតោ ពុទ្ធុំ ភកវន្តំ កោតេន អាលបតិ ។ បព្រ-
ហ្មីតិ ព្រហ្មិ អាចិត្តុ ទេសេហិ បញ្ញាបេហិ បដ្ឋបេហិ
វិវេ វិភជ ឧត្តានីកោហិ បកាសេហិ តម្មេ កោតម
បព្រហ្មិ ។

[៥៧] បុច្ឆិតោ ឧត្តមំ នរន្តិ បុច្ឆិតោតិ បុដ្ឋា
បុច្ឆិតោ យាចិតោ អន្លេសិតោ បសាទិតោ ។ ឧត្តមំ
នរន្តិ អក្កំ សេដ្ឋំ វិសេដ្ឋំ ចាមោក្ខំ ឧត្តមំ បរំ នរន្តិ
បុច្ឆិតោ ឧត្តមំ នរំ ។ តេនាហា សោ និម្មិតោ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

សួរចំពោះអធិបិត្តថា អ្នកស្ងប់ ហេតុនោះ (ទើបសួរថា) បុគ្គល មានការឃើញដូចម្តេច មានសីលដូចម្តេច ដែលព្រះអង្គ ហៅថា អ្នកស្ងប់ ។

[៥៦] អធិប្បាយពាក្យថា បពិត្រព្រះគោតម ព្រះអង្គដែលខ្ញុំ (សួរហើយ) សូមប្រាប់នូវនរជននោះ ត្រង់ពាក្យថា នោះ គឺខ្ញុំសួរចំពោះ បុគ្គលណា អង្វរចំពោះបុគ្គលណា អាវាធនាចំពោះបុគ្គលណា ញ៉ាំង ព្រះអង្គឲ្យជ្រះថ្លាចំពោះបុគ្គលណា ។ ព្រះពុទ្ធនិម្មិតនោះ ហៅព្រះពុទ្ធ មានព្រះភាគ តាមគោត្រថា បពិត្រព្រះគោតម ។ ពាក្យថា សូម ប្រាប់ គឺ សូមពោល សូមពណ៌នា សូមសម្តែង សូមបញ្ញត្តិ សូមផ្តើម សូមបើក សូមចែក សូមធ្វើឲ្យរាក់ សូមប្រកាស ហេតុនោះ (ទើប សួរថា) បពិត្រព្រះគោតម ព្រះអង្គដែលខ្ញុំ (សួរហើយ) សូមប្រាប់ នូវនរជននោះ ។

[៥៧] ពាក្យថា ដែលខ្ញុំ សួរហើយ (សូមប្រាប់) នូវនរជនដ៏ឧត្តម ត្រង់ពាក្យថា សួរហើយ គឺសួរហើយ ដណ្តឹងហើយ អង្វរហើយ អាវាធនា ហើយ ឲ្យជ្រះថ្លាហើយ ។ ពាក្យថា នូវនរជនដ៏ឧត្តម គឺនូវនរជន ជាកំពូល ប្រសើរ ប្រសើរវិសេស ជាប្រធាន ដ៏ឧត្តម ប្រសើរក្រៃ លែង ហេតុនោះ (ទើបពោលថា) ព្រះអង្គដែលខ្ញុំសួរហើយ (សូមប្រាប់) នូវនរជនដ៏ឧត្តម ។ ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធនិម្មិតនោះ ត្រាស់សួរថា

ទសមោ បុរាភេទសុត្តនិទ្ទេសោ

កថំទស្សី កថំសីលោ ឧបសម្ពោតិ វុច្ចតិ
តម្មេ កោតម បព្រហ្មិ បុច្ឆិតោ
ឧត្តមំ នរន្តិ ។

[៥៨] វិតតល្លោកា បុរា ភេទា (តិ ភកវា)
បុព្វមន្តមនិស្សិតោ
វេមជ្ឈេ បុនសដ្ឋេយ្យោ
តស្ស នត្តិ បុរេក្ខតំ ។

[៥៩] វិតតល្លោកា បុរា ភេទាតិ ភកវាតិ បុរា
កាយស្ស ភេទា បុរា អត្តការស្ស ភេទា បុរា កឡេវរស្ស
និក្ខេទា បុរា ដីវិតិទ្ធិយស្ស ឧបច្ឆេទា វិតតល្លោកា
វិតតតល្លោកា ចត្តតល្លោកា វន្តតល្លោកា មុត្តតល្លោកា ប-
ហីនតល្លោកា បដិទិស្សដ្ឋតល្លោកា វិតរាគោ វិតតរាគោ
ចត្តរាគោ វន្តរាគោ មុត្តរាគោ បហីនរាគោ បដិ-
ទិស្សដ្ឋរាគោ ទិច្ឆាតោ ទិព្វតោ សីតិភូតោ សុខប្បដិ-
សំវេទី ព្រហ្មភូតេន អត្តនា វិហារតិ ។ ភកវាតិ
ការវាទិវចនំ ។ អបិច ភក្ករាគោតិ ភកវា ។
ភក្កទោសោតិ ភកវា ។ ភក្កមោហោតិ ភកវា ។

បុរាណេសុត្តនិទ្ទេស ទី ១០

បុគ្គលមានការឃើញដូចម្តេច មានសីលដូចម្តេច ដែលព្រះ
អង្គហៅថា អ្នកស្ងប់ បពិត្រព្រះគោតម ព្រះអង្គដែលខ្ញុំ
សួរហើយ សូមប្រាប់ នូវនរជន ដ៏ឧត្តមនោះ ។

[៥៨] (ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា) មុនអំពីការបែកធ្លាយ
សរីរៈទៅ បុគ្គលណា ប្រាសចាកតណ្ហា មិនអាស្រ័យកាល
ខាងដើម ជាអ្នកដែលគេមិនគួររាប់ ក្នុងកាលជាកណ្តាលទេ
ភាពនៃការធ្វើឲ្យជាប្រធាននៃបុគ្គលនោះ មិនមានឡើយ ។

[៥៩] ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ថា មុនអំពីការបែក
ធ្លាយសរីរៈទៅ បុគ្គលណាប្រាសចាកតណ្ហា អធិប្បាយថា បុគ្គលប្រាស
ចាកតណ្ហា ឃ្នាតចាកតណ្ហា លះតណ្ហា ខ្លាក់ចោលតណ្ហា រួចចាកតណ្ហា
លះបង់តណ្ហា រលាស់ចោលតណ្ហា ប្រាសចាករាគៈ ឃ្នាតចាករាគៈ លះ
រាគៈ ខ្លាក់ចោលរាគៈ រួចចាករាគៈ លះបង់រាគៈ រលាស់ចោលរាគៈ មិន
ស្រេកឃ្នាន រលត់ទុក្ខ ត្រជាក់ សោយសុខ នៅដោយចិត្តដ៏ប្រសើរ មុនអំ-
ពីការបែកធ្លាយកាយ មុនអំពីការបែកធ្លាយអត្តភាព មុនអំពីការដាក់ចុះនូវ
សាកសព មុនអំពីការដាច់ជីវិតន្ទ្រិយ ។ ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគ ជា
ពាក្យហៅដោយសេចក្តីគោរព ។ ម្យ៉ាងទៀត ព្រះនាមថា មានព្រះភាគ
ព្រោះហេតុទ្រង់បំបាក់រាគៈ ។ ព្រះនាមថា មានព្រះភាគ ព្រោះហេតុទ្រង់
បំបាក់ទោសៈ ។ ព្រះនាមថា មានព្រះភាគ ព្រោះហេតុទ្រង់បំបាក់មោហៈ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ភក្កមាណោតិ ភក្កវា ។ ភក្កទិដ្ឋតិ ភក្កវា ។ ភក្កកណ្ណា-
 កោតិ ភក្កវា ។ ភក្កកិលេសោតិ ភក្កវា ។ ភជិ វិភជិ
 បដិវិភជិ ធម្មរតនន្តិ ភក្កវា ។ ភវានំ អន្តករោតិ
 ភក្កវា ។ ភាវិតកាយោតិ ភក្កវា ។ ភាវិតសីលោ ភាវិត-
 ចិត្តោ ភាវិតប្បញ្ញោតិ ភក្កវា ។ ភជិ វា ភក្កវា អរញ្ញ-
 រនបត្តានិ បន្តានិ សេនាសនានិ អប្បសន្ទានិ អប្ប-
 និក្ខេសានិ វិជនវាតានិ មនុស្សរាហសេយ្យកានិ បដិ-
 សល្លានសារូទានីតិ ភក្កវា ។ ភាគី វា ភក្កវា
 ចីរវចិ ណ្ណា ចាតសេនាសនកិ លានប្បច្ច យកេសដ្ឋបរិក្ខា វា-
 នន្តិ ភក្កវា ។ ភាគី វា ភក្កវា អត្តរសស្ស ធម្មរ-
 សស្ស វិមុត្តិរសស្ស អធិសីលស្ស អធិចិត្តស្ស អធិ-
 ប្បញ្ញាយាតិ ភក្កវា ។ ភាគី វា ភក្កវា ចតុន្នំ ឈានានំ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ព្រះនាមថា មានព្រះភាគ ព្រោះហេតុទ្រង់បំបាក់មានៈ ។ ព្រះនាមថា
មានព្រះភាគ ព្រោះហេតុទ្រង់បំបាក់ទិដ្ឋិ ។ ព្រះនាមថា មានព្រះ
ភាគ ព្រោះហេតុទ្រង់បំបាក់ចម្រូង ។ ព្រះនាមថា មានព្រះភាគ
ព្រោះហេតុ ទ្រង់បំបាក់កិលេស ។ ព្រះនាមថា មានព្រះភាគ
ព្រោះហេតុទ្រង់ចែក រំលែក ញែក នូវធម្មតនៈ ។ ព្រះនាមថា
មានព្រះភាគ ព្រោះហេតុទ្រង់ធ្វើ នូវទីបំផុតនៃភពទាំងឡាយ ។
ព្រះនាមថា មានព្រះភាគ ព្រោះហេតុទ្រង់ចម្រើនព្រះកាយ ។ ព្រះ
នាមថា មានព្រះភាគ ព្រោះហេតុទ្រង់ចម្រើនសីល ចម្រើនចិត្ត ចម្រើន
បញ្ញា ។ មួយទៀត ព្រះនាមថា មានព្រះភាគ ព្រោះហេតុព្រះមាន
ព្រះភាគ ទ្រង់គប់រកសេនាសនៈទាំងឡាយដ៏ស្ងាត់ គឺ ព្រៃតូចនិង
ព្រៃធំ ជាព្រៃមិនមានសំឡេង មិនមានការគឺកកង ជាព្រៃប្រាស
ចាកខ្យល់កាយនៃជន ជាព្រៃស្ងប់ស្ងាត់ចាកមនុស្ស សមគួរដល់ការ
ព្យាបាល ។ មួយទៀត ព្រះនាមថា មានព្រះភាគ ព្រោះហេតុ
ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មានចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ និងគិលាន-
ប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ ។ មួយទៀត ព្រះនាមថា មានព្រះភាគ
ព្រោះហេតុព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មានភាគនៃអត្តរស ធម្មរស វិមុត្តិ-
រស អធិសីល អធិចិត្ត អធិប្បញ្ញា ។ មួយទៀត ព្រះនាម
ថា មានព្រះភាគ ព្រោះហេតុព្រះមានព្រះភាគទ្រង់មានភាគនៃឈាន ៤

ទសមោ បុរាភេទសុត្តនិទ្ទេសោ

ចតុន្ទំ អប្បមញ្ញានំ ចតុន្ទំ អរូបសមាបត្តិនន្តិ ភកវា ។
 ភាគី វា ភកវា អដ្ឋន្ទំ វិមោក្ខានំ អដ្ឋន្ទំ អភិកាយត-
 ណានំ នវន្ទំ អនុបុព្វវិហារសមាបត្តិនន្តិ ភកវា ។ ភាគី
 វា ភកវា ទសន្ទំ សញ្ញាការណានំ ទសន្ទំ កសិណា-
 សមាបត្តិនំ អាណាចានស្សតិសមាជិស្ស អសុភសមា-
 បត្តិយាតិ ភកវា ។ ភាគី វា ភកវា ចតុន្ទំ សតិប្បដ្ឋា-
 ណានំ ចតុន្ទំ សម្មប្បដាណានំ ចតុន្ទំ ឥទ្ធិចាណានំ បញ្ចន្ទំ
 ឥន្ទ្រិយានំ បញ្ចន្ទំ ពលានំ សត្តន្ទំ ពោជ្ឈដ្ឋានំ អរិយស្ស
 អដ្ឋន្តិកស្ស មក្កស្សាតិ ភកវា ។ ភាគី វា ភកវា ទសន្ទំ
 តថាភតពលានំ ចតុន្ទំ វេសារដ្ឋានំ ចតុន្ទំ បដិសម្ពិទានំ
 នន្ទំ អភិញ្ញានំ នន្ទំ ពុទ្ធជម្មានន្តិ ភកវា ។ ភកវាតិ នេតំ
 ធាមំ មាតវា កតំ ន បិសវា កតំ ន ភាតវា កតំ ន
 ភកិជិយា កតំ ន មិត្តាមច្ចេហិ កតំ ន ញាតិសាលោ-
 ហិតេហិ កតំ ន សមណាព្រាហ្មណេហិ កតំ ន ទេវ-
 តាហិ កតំ វិមោក្ខន្តិកមេតំ ពុទ្ធានំ ភកវន្តានំ ពោជិយា
 មូលេ សហ សព្វញ្ញតញ្ញាណាស្ស បដិលាភា សច្ចិកា
 បញ្ញត្តិ យទិទំ ភកវាតិ វីតតល្ហោ បុរាភេទាតិ ភកវា ។

បុរាណសុត្តនិទ្ទេស ទី ១០

អប្បមញ្ញា ៤ អរូបសមាបត្តិ ៤ ។ មួយទៀត ព្រះនាមថា មានព្រះភាគ
 ព្រោះហេតុព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មានភាគនៃវិមោក្ខ ៨ អភិកាយតនៈ ៨
 អនុបុព្វវិហារសមាបត្តិ ៩ ។ មួយទៀត ព្រះនាមថា មានព្រះភាគ ព្រោះ
 ហេតុព្រះមានព្រះភាគទ្រង់មានភាគនៃសញ្ញាការវនា ១០ កសិណសមាបត្តិ
 ១០ អានាបានស្សតិសមាធិ អសុភសមាបត្តិ ។ មួយទៀត ព្រះនាមថា
 មានព្រះភាគ ព្រោះហេតុ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មានភាគនៃសតិប្ប-
 ដ្ឋាន ៤ សម្មប្បធាន ៤ តទ្ធិបាទ ៤ តន្រ្ទិយ ៥ ពលៈ ៥ ពោជ្ឈង្គ ៧
 មគ្គដ៏ប្រសើរប្រកបដោយអង្គ ៨ ។ មួយទៀត ព្រះនាមថា មានព្រះភាគ
 ព្រោះហេតុព្រះមានបុណ្យ ទ្រង់មានភាគនៃតថាគតពល ១០ វេសារជ្ជៈ
 ៤ បដិសម្ពិទា ៤ អភិញ្ញា ៦ ពុទ្ធជម៌ ៦ ។ ព្រះនាមថា ព្រះមានព្រះភាគ
 នេះ មិនមែនមាតាធ្វើ មិនមែនបិតាធ្វើ មិនមែនបងប្អូនប្រុសធ្វើ មិនមែន
 បងប្អូនស្រីធ្វើ មិនមែនពួកមិត្តអាមាត្យធ្វើ មិនមែនពួកញាតិសាលោហិត
 ធ្វើ មិនមែនពួកសមណព្រាហ្មណ៍ធ្វើ មិនមែនពួកទេវតាធ្វើទេ ព្រះនាមថា
 មានព្រះភាគនុ៎ះ របស់ព្រះពុទ្ធទាំងឡាយ ដ៏មានព្រះភាគ ជាព្រះនាមកើត
 ក្នុងទីបំផុតនៃវិមោក្ខ ការបញ្ញត្តថា មានព្រះភាគ នុ៎ះ (កើតហើយ)
 អំពីការត្រាស់ដឹង ព្រមដោយការបានចំពោះនូវសព្វញ្ញតញ្ញាណ ទៀប
 គល់ពោធិព្រឹក្ស ហេតុនោះ មានពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគ (ត្រាស់
 ហើយ)ថា មុនអំពីការបែកធ្លាយសរីរៈទៅ បុគ្គលណាប្រាសចាកតណ្ហា ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

[៦០] បុព្វមន្តមនិស្សិតោតិ បុព្វន្តោ វុច្ចតិ អតីតោ
អន្ធា ។ អតីតំ អន្ធានំ អារព្ព តណ្ហា បហីណា ហោតិ
ទិដ្ឋិ បដិទិស្សដ្ឋា តណ្ហាយ បហីនត្តា ទិដ្ឋិយា បដិទិស្ស-
ដ្ឋត្តា ឯវម្បិ បុព្វមន្តមនិស្សិតោ ។ អថវា ឯវរុចោ អហោសី
អតីតមន្ធានន្តិ តត្ថ នន្តិ ន សមន្ធាកមេតិ ឯវវេទនោ
អហោសី ឯវសញ្ញោ អហោសី ឯវសង្ខារោ អហោសី
ឯវវិញ្ញាណោ អហោសី អតីតមន្ធានន្តិ តត្ថ នន្តិ ន សម-
ន្ធាកមេតិ ឯវម្បិ បុព្វមន្តមនិស្សិតោ ។ អថវា ឥតិ មេ ចក្កុ
អហោសិ អតីតមន្ធានំ ឥតិ រូចាតិ តត្ថ ន ធន្ធាកប្បដិពទ្ធនំ
ហោតិ វិញ្ញាណំ ន ធន្ធាកប្បដិពទ្ធត្តា វិញ្ញាណស្ស ន ត-
ទភិនន្តតិ ន តទភិនន្តន្តោ ឯវម្បិ បុព្វមន្តមនិស្សិតោ ។ ឥតិ
មេ សោតំ អហោសិ អតីតមន្ធានំ ឥតិ សន្ធាតិ ឥតិ មេ ឃានំ
អហោសិ អតីតមន្ធានំ ឥតិ កន្ធាតិ ឥតិ មេ ជិវ្ហា អហោសិ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

[៦០] ពាក្យថា មិនអាស្រ័យនូវកាលជាខាងដើម អធិប្បាយថា អតីតកាល លោកហៅថា កាលខាងដើម ។ បុគ្គលប្រារព្ធអតីតកាល ហើយលះបង់តណ្ហា រលាស់ចោលទិដ្ឋិ ព្រោះលះបង់តណ្ហា ព្រោះ រលាស់ចោលទិដ្ឋិ ឈ្មោះថា មិនអាស្រ័យកាលខាងដើម យ៉ាងនេះខ្លះ ។ មួយទៀត បុគ្គលមិនដល់នូវសេចក្តីរីករាយក្នុងរូបារម្មណ៍នោះថា អាត្មា អញមានរូបយ៉ាងនេះហើយក្នុងអតីតកាល មិនដល់នូវសេចក្តីរីករាយ ក្នុង អារម្មណ៍នោះថា អាត្មាអញមានវេទនាយ៉ាងនេះ មានសញ្ញាយ៉ាងនេះ មានសង្ខារយ៉ាងនេះ មានវិញ្ញាណយ៉ាងនេះ ក្នុងអតីតកាល ឈ្មោះថា មិនអាស្រ័យកាលខាងដើម យ៉ាងនេះខ្លះ ។ មួយទៀត វិញ្ញាណ មិនជាប់ចំពាក់ដោយធន្ធភគក្នុងអារម្មណ៍ទាំងនោះថា ចក្ខុរបស់អាត្មាអញ មានយ៉ាងនេះ រូបទាំងឡាយមានយ៉ាងនេះ ក្នុងអតីតកាល បុគ្គលមិន ត្រេកអរចំពោះចក្ខុនិងរូបនោះ ព្រោះវិញ្ញាណមិនជាប់ចំពាក់ដោយធន្ធភគ អ្នកដែលមិនត្រេកអរក្នុងចក្ខុនិងរូបនោះ ឈ្មោះថា មិនអាស្រ័យកាល ខាងដើម យ៉ាងនេះខ្លះ ។ វិញ្ញាណមិនជាប់ចំពាក់ដោយធន្ធភគ ក្នុងអា- រម្មណ៍ទាំងនោះថា សោតៈរបស់អញ មានយ៉ាងនេះ សំឡេងទាំងឡាយ មានយ៉ាងនេះ ក្នុងអតីតកាល ថា ឃានៈរបស់អញមានយ៉ាងនេះ ក្លិន ទាំងឡាយមានយ៉ាងនេះក្នុងអតីតកាល ថា ជិវ្ហារបស់អញមានយ៉ាងនេះ

ទសមោ បុរាណេទសុត្តនិទ្ទេសោ

អតីតមទ្ធានំ ឥតិ រសាតិ ឥតិ មេ កាយោ អហោសិ
អតីតមទ្ធានំ ឥតិ ដោជ្ជញ្ចាតិ ឥតិ មេ មនោ អហោសិ
អតីតមទ្ធានំ ឥតិ ធម្មាតិ តត្ថ ន ធន្ធាកប្បដិពទ្ធនំ ហោតិ
វិញ្ញាណំ ន ធន្ធាកប្បដិពទ្ធត្តា វិញ្ញាណស្ស ន តទកិ-
នន្ទតិ ន តទកិនន្ទន្តោ ឯវម្បិ បុព្វមន្តមនិស្សិតោ ។
អថវា យានស្ស តានិ បុព្វេ មាតុក្កាមេន សទ្ធិ
ហសិតលបិតកថិតកីឡិតានិ ន តទស្សានេតិ ន តំ
និកាមេតិ ន ច តេន បរិត្តិ អាបជ្ជតិ ឯវម្បិ បុព្វមន្ត-
មនិស្សិតោ ។

[៦០] វេមជ្ឈេ នុបសន្នេយ្យោតិ វេមជ្ឈេ វុច្ចតិ បច្ចុ-
ប្បន្នោ អទ្ធា ។ បច្ចុប្បន្នំ អទ្ធានំ អារត្ត តណ្ហា បហីនា
ហោតិ ទិដ្ឋិ បដិទិស្សដ្ឋា តណ្ហាយ បហីនត្តា ទិដ្ឋិយា
បដិទិស្សដ្ឋត្តា រត្តោតិ នុបសន្នេយ្យោ នុដ្ឋោតិ នុបសន្នេ-
យ្យោ មូឡោតិ នុបសន្នេយ្យោ វិនិពន្ធាតិ នុបសន្នេយ្យោ
បរាមដ្ឋោតិ នុបសន្នេយ្យោ វិក្កេបកតោតិ នុបសន្នេយ្យោ
អនិដ្ឋង្គតោតិ នុបសន្នេយ្យោ ថាមកតោតិ នុបសន្នេ-
យ្យោ ។ តេ អភិសន្និកា បហីនា អភិសន្និកានំ បហីនត្តា

បុរាណសុត្តនិទ្ទេស ទី ១០

រសទាំងឡាយមានយ៉ាងនេះ ក្នុងអតីតកាល ថាកាយរបស់អញមានយ៉ាង
 នេះ ដោយដូច្នោះមានយ៉ាងនេះ ក្នុងអតីតកាល ថាចិត្តរបស់អញមាន
 យ៉ាងនេះ ធម្មារម្មណ៍មានយ៉ាងនេះ ក្នុងអតីតកាល បុគ្គលមិនត្រេកអរនឹង
 អារម្មណ៍ទាំងនោះ ព្រោះវិញ្ញាណមិនជាប់ចំពាក់ដោយធន្ធភាគ អ្នកដែល
 មិនត្រេកអរនឹងអារម្មណ៍ទាំងនោះ ឈ្មោះថាមិនអាស្រ័យកាលខាងដើម
 យ៉ាងនេះខ្លះ ។ មួយទៀត ការសើច ការចរចា ការនិយាយ ការលេងជាមួយ
 នឹងមាតុគ្រាម ក្នុងកាលពីដើមណា បុគ្គលមិនត្រេកអរនឹងការសើចជាដើម
 នោះ មិនប្រាថ្នានឹងការសើចជាដើមនោះ មិនដល់នូវសេចក្តីត្រេកអរនឹង
 ការសើចជាដើមនោះ ឈ្មោះថាមិនអាស្រ័យកាលខាងដើម យ៉ាងនេះខ្លះ ។

[៦១] ពាក្យថា ជាអ្នកដែលគេមិនគួររាប់ក្នុងកាលជាកណ្តាល
 អធិប្បាយថា បច្ចុប្បន្នកាល លោកហៅថា កាលជាកណ្តាល ។ បុគ្គល
 ប្រារព្ធបច្ចុប្បន្នកាលហើយលះបង់តណ្ហា រលាស់ចោលទិដ្ឋិ ព្រោះលះបង់
 តណ្ហា ព្រោះរលាស់ចោលទិដ្ឋិ ទើបគេមិនគួររាប់ថា ជាអ្នកត្រេកអរ មិន
 គួររាប់ថា ជាអ្នកប្រទូស្ត មិនគួររាប់ថា ជាអ្នកវង្វេង មិនគួររាប់ថា ជា
 អ្នកជាប់ចំពាក់ មិនគួររាប់ថា ជាអ្នកស្លាបអង្កែល មិនគួររាប់ថា ជា
 អ្នកដល់នូវសេចក្តីរាយមាយ មិនគួររាប់ថា ជាអ្នកដល់នូវសេចក្តីមិន
 ដាច់ស្រេច មិនគួររាប់ថា ជាអ្នកដល់នូវកម្លាំង ។ អភិសង្ខារទាំង
 នោះ បុគ្គលនោះលះបង់ហើយ ព្រោះលះបង់អភិសង្ខារទាំងឡាយ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

កតិយា នុបសង្ខេយ្យោ នេរយិកោតិ វា តិរច្ឆានយោនិ-
កោតិ វា បិត្តិវិសយិកោតិ វា មនុស្សោតិ វា នេរោតិ
វា រូបីតិ វា អរូបីតិ វា សញ្ញាតិ វា អសញ្ញាតិ វា នេរ-
សញ្ញាសញ្ញាតិ វា ។ សោ ហេតុ នត្តិ បច្ចយោ នត្តិ
ការណំ នត្តិ យេន សង្ខំ កច្ឆេយ្យាតិ វេមជ្ឈេ
នុបសង្ខេយ្យោ ។

[៦២] តស្ស នត្តិ បុរេក្ខតន្តិ តស្សាតិ អរហតោ
ទីណាសវស្ស ។ បុរេក្ខាពោតិ ទ្វេ បុរេក្ខារា តណ្ហា-
បុរេក្ខារោ ច ទិដ្ឋិបុរេក្ខារោ ច ។ បេ ។ អយំ
តណ្ហាបុរេក្ខារោ ។ បេ ។ អយំ ទិដ្ឋិបុរេក្ខារោ ។
តស្ស តណ្ហាបុរេក្ខារោ បហីនោ ទិដ្ឋិបុរេក្ខារោ បដិទិ-
ស្សដ្ឋោ តណ្ហាបុរេក្ខារស្ស បហីនត្តា ទិដ្ឋិបុរេក្ខារស្ស
បដិទិស្សដ្ឋត្តា ន តណ្ហំ វា ទិដ្ឋិ វា បុរតោ កត្វា
ចរតិ ន តណ្ហាជដោ ន តណ្ហាកេតុ ន តណ្ហា-
ធិបតេយ្យោ ន ទិដ្ឋិទ្ធជោ ន ទិដ្ឋិកេតុ ន
ទិដ្ឋាធិបតេយ្យោ ន តណ្ហាយ វា ទិដ្ឋិយា វា

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

បុគ្គលនោះ ទើបគេមិនគួររាប់ដោយគតិថា ជាអ្នកកើតក្នុងនរក ឬថាជាអ្នក
កើតក្នុងកំណើតតិរច្ឆាន ថាជាអ្នកកើតក្នុងបិត្តិវិស័យ ថាជាមនុស្ស ថាជា
ទេវតា ថាជារូបព្រហ្ម ថាជាអរូបព្រហ្ម ថាជាសញ្ញិសត្វ ថាជាអសញ្ញិសត្វ
ឬថាជានេវសញ្ញិសត្វ ។ បុគ្គលដល់នូវការរាប់ ដោយហេតុ
ណា ហេតុនោះ មិនមាន បច្ច័យមិនមាន ការណ៍មិនមាន ហេតុនោះ
(ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជាអ្នកដែលគេមិនគួររាប់ក្នុងកាលជាកណ្តាល ។

[៦២] អធិប្បាយពាក្យថា ភាពនៃការធ្វើឲ្យជាប្រធាននៃបុគ្គលនោះ
មិនមានទេ ត្រង់ពាក្យថា បុគ្គលនោះ បានដល់ព្រះអរហន្តខ្លីណាស្រេច ។
ពាក្យថា ការធ្វើឲ្យជាប្រធាន បានដល់ ការធ្វើឲ្យជាប្រធានពីរ គឺ ការធ្វើ
ឲ្យជាប្រធានគឺតណ្ហា ១ ការធ្វើឲ្យជាប្រធានគឺទិដ្ឋិ ១ ។ បេ ។ នេះ ការធ្វើ
ឲ្យជាប្រធានគឺតណ្ហា ។ បេ ។ នេះ ការធ្វើឲ្យជាប្រធានគឺទិដ្ឋិ ។ ការធ្វើឲ្យ
ជាប្រធានគឺតណ្ហា បុគ្គលនោះលះបង់ហើយ ការធ្វើឲ្យជាប្រធានគឺទិដ្ឋិ
បុគ្គលនោះរលាស់ចោលហើយ ព្រោះលះបង់ការធ្វើឲ្យជាប្រធានគឺតណ្ហា
ព្រោះរលាស់ចោលការធ្វើឲ្យជាប្រធានគឺទិដ្ឋិ (បុគ្គលនោះ) មិនប្រព្រឹត្ត
ធ្វើនូវតណ្ហាឬទិដ្ឋិ ឲ្យជាប្រធាន ជាអ្នកមិនមានទង់ជ័យគឺតណ្ហា មិន
មានទង់គឺតណ្ហា មិនមានតណ្ហាជាអធិបតេយ្យ មិនមានទង់ជ័យគឺទិដ្ឋិ
មិនមានទង់ទិដ្ឋិ មិនមានទិដ្ឋិ ជាអធិបតេយ្យ មិនត្រូវតណ្ហាឬទិដ្ឋិ

ទសមោ បុរាណទសុត្តនិទ្ទេសោ

បរិវារិតោ ចរតីតិ ឯវម្បិ តស្ស ធនតិ បុរេក្ខតំ ។

អថវា ឯវរុទោ សិយំ អនាគតមទ្ធានន្តិ តត្ថ ធន្និ ន

សមន្ទាតមេតិ ឯវវេទនោ សិយំ ឯវសញ្ញោ សិយំ ឯវ-

សង្ខារោ សិយំ ឯវវិញ្ញាណោ សិយំ អនាគតមទ្ធានន្តិ

តត្ថ ធន្និ ន សមន្ទាតមេតិ ឯវម្បិ តស្ស ធនតិ បុរេក្ខតំ ។

អថវា ឥតិ មេ ចក្កុ សិយា អនាគតមទ្ធានំ ឥតិ រូចាតិ

អប្បដិលទ្ធស្ស បដិលាកាយ ចិត្តំ ន បណិទហាតិ

ចេតសោ អប្បណិទានប្បច្ចយា ន តទភិទន្ធតិ ន តទ-

ភិទន្ធគោ ឯវម្បិ តស្ស ធនតិ បុរេក្ខតំ ។ ឥតិ មេ សោតំ

សិយា អនាគតមទ្ធានំ ឥតិ សទ្ធាតិ ឥតិ មេ យានំ

សិយា អនាគតមទ្ធានំ ឥតិ កម្មាតិ ឥតិ មេ ជិវ្ហា សិយា

អនាគតមទ្ធានំ ឥតិ រសាតិ ឥតិ មេ កាយោ សិយា

បុរាណេសុត្តនិទ្ទេស ទី ១០

ប្រព្រឹត្តព័ទ្ធឡោមឡើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ភាពនៃការធ្វើឲ្យ
 ជាប្រធាននៃបុគ្គលនោះមិនមាន យ៉ាងនេះខ្លះ ។ មួយទៀត បុគ្គលនោះ
 មិនដល់នូវសេចក្តីត្រេកអរ ក្នុងរូបារម្មណ៍នោះថា អាត្មាអញសូមមានរូប
 យ៉ាងនេះ ក្នុងអនាគតកាល មិនដល់នូវសេចក្តីត្រេកអរ ក្នុងអារម្មណ៍
 ទាំងនោះថា អាត្មាអញសូមមានវេទនាយ៉ាងនេះ សូមមានសញ្ញាយ៉ាង
 នេះ សូមមានសង្ខារយ៉ាងនេះ សូមមានវិញ្ញាណយ៉ាងនេះ ក្នុងអនាគត-
 កាល ភាពនៃការធ្វើឲ្យជាប្រធាន នៃបុគ្គលនោះមិនមាន យ៉ាងនេះខ្លះ ។
 មួយទៀត បុគ្គលនោះមិនតម្កល់ចិត្ត ដើម្បីបាននូវអារម្មណ៍ ដែលមិនទាន់
 បានថា ចក្ខុរបស់អញ សូមមានយ៉ាងនេះ រូបទាំងឡាយសូមមានយ៉ាងនេះ
 ក្នុងអនាគតកាល បុគ្គលនោះ មិនត្រេកអរក្នុងចក្ខុនិងរូបនោះ ព្រោះការ
 មិនតម្កល់ចិត្តជាបច្ច័យ កាលមិនត្រេកអរចំពោះចក្ខុនិងរូបនោះ ភាពនៃការ
 ធ្វើឲ្យជាប្រធាន នៃបុគ្គលនោះមិនមាន យ៉ាងនេះខ្លះ ។ បុគ្គលមិនតម្កល់
 ចិត្តដើម្បីបាននូវអារម្មណ៍ ដែលខ្លួនមិនទាន់បានថា សោតៈរបស់អញ សូម
 មានយ៉ាងនេះ សំឡេងទាំងឡាយសូមមានយ៉ាងនេះ ក្នុងអនាគតកាល
 ថាឃានៈរបស់អញ សូមមានយ៉ាងនេះ គន្លុះទាំងឡាយសូមមានយ៉ាងនេះ
 ក្នុងអនាគតកាល ថា ជិវ្ហារបស់អញ សូមមានយ៉ាងនេះ រសទាំងឡាយ
 សូមមានយ៉ាងនេះ ក្នុងអនាគតកាល ថា កាយរបស់អញសូមមានយ៉ាងនេះ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

អនាគតមន្ទានំ ឥតិ ដោជ្ជញ្ញាតិ ឥតិ មេ មនោ សិយា
អនាគតមន្ទានំ ឥតិ ធម្មាតិ អប្បដិលទ្ធស្ស បដិលាកាយ
ចិត្តំ ន បណិទហាតិ ចេតសោ អប្បណិទានប្បច្ចយា
ន តទភិទន្ធិតិ ន តទភិទន្ធហោ វាវម្បិ តស្ស នត្តិ
បុរេក្ខតំ ។ អថវា ឥមិនាហំ សីលេន វា វត្តេន វា
តបេន វា ព្រហ្មចរិយេន វា ទេវោ វា ភវិស្សាមិ
ទេវញ្ញតោ វាតិ អប្បដិលទ្ធស្ស បដិលាកាយ ចិត្តំ
ន បណិទហាតិ ចេតសោ អប្បណិទានប្បច្ចយា ន
តទភិទន្ធិតិ ន តទភិទន្ធហោ វាវម្បិ តស្ស នត្តិ
បុរេក្ខតំ ។ តេនាហ ភកវា

វីតតល្ហោ បុរា ភេទា បុព្វមន្តមនិស្សិតោ
វេមជ្ឈេ នុបសដ្ឋេយ្យោ តស្ស នត្តិ បុរេក្ខតន្តិ ។

[៦៣] អក្កោជនោ អសន្តាសី អវិកត្តិ អកុក្កុចោ
មន្តាកាណី អនុទ្ធតោ ស វេ វាចាយតោ មុនិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ដោយដូច្នោះទាំងឡាយសូមមានយ៉ាងនេះ ក្នុងអនាគតកាល ថា ចិត្តរបស់
អញ សូមមានយ៉ាងនេះ ធម្មារម្មណ៍ទាំងឡាយ សូមមានយ៉ាងនេះ ក្នុង
អនាគតកាល បុគ្គលនោះមិនត្រេកអរចំពោះអារម្មណ៍ទាំងនោះ ព្រោះការ
មិនតម្កល់ចិត្តជាបច្ច័យ កាលមិនត្រេកអរចំពោះអារម្មណ៍ទាំងនោះ ភាព
នៃការធ្វើឲ្យជាប្រធាននៃបុគ្គលនោះ មិនមាន យ៉ាងនេះខ្លះ ។ មួយទៀត
បុគ្គលមិនតម្កល់ចិត្ត ដើម្បីបាននូវអារម្មណ៍ដែលមិនទាន់បានថា អាត្មា
អញសូមឲ្យបានជាទេវតា ឬជាទេវតាណាមួយ ដោយសីល ឬដោយវត្ថុ
ឬដោយតបៈ ឬក៏ដោយព្រហ្មចរិយៈនេះ បុគ្គលនោះមិនត្រេកអរចំពោះ
អារម្មណ៍ទាំងនោះ ព្រោះការមិនតម្កល់ចិត្តជាបច្ច័យ កាលមិនត្រេកអរ
ចំពោះអារម្មណ៍ទាំងនោះ ភាពនៃការធ្វើឲ្យជាប្រធាននៃបុគ្គលនោះ មិន
មាន យ៉ាងនេះខ្លះ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

មុនអំពីការបែកធ្លាយសរីរៈទៅ បុគ្គលណាប្រាសចាកតណ្ហា
មិនអាស្រ័យកាលខាងដើម ជាអ្នកដែលគេមិនគួររាប់ក្នុងកាល
ជាកណ្តាលទេ ភាពនៃការធ្វើឲ្យជាប្រធាន នៃបុគ្គលនោះ
មិនមានឡើយ ។

[៦៣] បុគ្គលអ្នកមិនក្រោធ អ្នកមិនតក់ស្លុត អ្នកមិនអួតអាង
អ្នកមិនមានកុក្កុច្ចៈ អ្នកពោលដោយការដឹង អ្នកមិនរាយមាយ
បុគ្គលអ្នកសង្រួមវាចានោះឯង ឈ្មោះថា មុនិ ។

[៦៤] អក្កោជនោ អសន្តាសីតិ អក្កោជនោតិ
 ហិ^(១) ខោ វុត្តំ ។ អបិច កោណោ តាវ វត្តព្វោ ។
 ទសហាការហិ កោណោ ជាយតិ អនត្តម្មេ អចរីតិ^(២)
 កោណោ ជាយតិ អនត្តម្មេ ចរតីតិ កោណោ ជាយតិ
 អនត្តម្មេ ចរិស្សតីតិ កោណោ ជាយតិ បិយស្ស មេ
 មនាបស្ស អនត្តំ អចរីតិ^(៣) អនត្តំ ចរតីតិ^(៤) អនត្តំ
 ចរិស្សតីតិ^(៥) អប្បិយស្ស មេ អមនាបស្ស អត្តំ អចរីតិ^(៦)
 អត្តំ ចរតីតិ^(៧) អប្បិយស្ស មេ អមនាបស្ស^(៨) អត្តំ
 ចរិស្សតីតិ កោណោ ជាយតិ អដ្ឋានេ វា បន កោណោ
 ជាយតិ ។ យោ វរុទោ ចិត្តស្ស អាហាតោ
 បដិយាតោ បដិយំ បដិវិរោណោ កោចោ បកោ-
 ចោ សម្មកោចោ ទោសោ បទោសោ សម្មទោសោ
 ចិត្តស្ស ព្យាបត្តិ មនោបទោសោ កោណោ កុ-
 ដ្ឋនា កុដ្ឋិតត្តំ ទោសោ ទុស្សនា ទុស្សិតត្តំ

១ ម. យំ ហិ ។ ២ ឱ. ចរីតិ ។ ៣ ម. អចរិ ។ ៤ ម. ចរីតិ ។ ៥ ឱ. ម.
 ចរិស្សតីតិ កោណោ ជាយតិ ។ ៦ ម. អចរិ ។ ៧ ម. ចរីតិ ។ ៨ ម. អប្បិយស្ស មេ
 អមនាបស្សាតិ ន ទិស្សន្តិ ។

បុរាណេសុត្តនិទ្ទេស ទី ១០

[៦២] អធិប្បាយពាក្យថា បុគ្គលអ្នកមិនក្រោធ អ្នកមិនតក់ស្លុត ត្រង់
 ពាក្យថា បុគ្គលអ្នកមិនក្រោធ ជាពាក្យដែលព្រះមានព្រះភាគត្រាស់
 ហើយក៏ពិតមែន ។ តែសេចក្តីក្រោធ យើងគប្បីពោលមុន ។ សេចក្តី
 ក្រោធកើតដោយអាការៈ ១០ យ៉ាង គឺក្រោធកើតព្រោះគិតថា គេបាន
 ប្រព្រឹត្តហើយ នូវសេចក្តីវិនាសដល់អញ ១ ក្រោធកើតព្រោះគិតថា គេ
 កំពុងប្រព្រឹត្តនូវសេចក្តីវិនាសដល់អញ ១ ក្រោធកើតព្រោះគិតថា គេនឹង
 ប្រព្រឹត្តនូវសេចក្តីវិនាសដល់អញ ១ ក្រោធកើតព្រោះគិតថា គេបាន
 ប្រព្រឹត្តហើយនូវសេចក្តីវិនាស ១ ថាគេកំពុងប្រព្រឹត្តនូវសេចក្តីវិនាស ១
 ថាគេនឹងប្រព្រឹត្តនូវសេចក្តីវិនាស ១ ដល់បុគ្គលជាទីស្រឡាញ់ ជាទីគាប់
 ចិត្តរបស់អញ ក្រោធកើតព្រោះគិតថា គេបានប្រព្រឹត្តហើយនូវសេចក្តី
 ចម្រើន ១ ថាគេកំពុងប្រព្រឹត្តនូវសេចក្តីចម្រើន ១ ថាគេនឹងប្រព្រឹត្តនូវសេចក្តី
 ចម្រើន ១ ដល់បុគ្គលមិនជាទីស្រឡាញ់ មិនជាទីគាប់ចិត្តរបស់អញ មួយ
 ទៀត ក្រោធកើតក្នុងអំពើមិនជាហេតុ ១ (គ្រប់ជា ១០) ។ សេចក្តីគុំកូន
 នៃចិត្ត សេចក្តីចង្អៀតចង្អល់ សេចក្តីតានតឹង សេចក្តីថ្នាំថ្នាក់ សេចក្តីខឹង
 សេចក្តីខឹងខ្លាំង សេចក្តីខឹងក្រៃលែង សេចក្តីប្រទូស្ត សេចក្តីប្រទូស្តខ្លាំង
 សេចក្តីប្រទូស្តក្រៃលែង ការព្យាបាទនៃចិត្ត ការប្រទូស្តក្នុងចិត្ត ក្រោធ
 អាការក្រោធ សេចក្តីក្រោធ ការប្រទូស្ត អាការប្រទូស្ត សេចក្តីប្រទូស្ត

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ព្យាបត្តិ ព្យាបជ្ជនា ព្យាបដ្ឋិតតំ វិហោនោ បដិវិហោនោ
 ចណ្ឌិតំ អស្សុហោចោ^(១) អនត្តមនតា ចិត្តស្ស អយំ រុច្ចតិ
 កោណោ ។ អបិច កោណស្ស អធិមត្តបរិត្តតា វេទិតព្វា ។
 អត្ថិ កញ្ចិ កាលំ កោណោ ចិត្តាវិលករណាមត្តោ ហោតិ
 ន ច តាវ មុខកុលានវិកុលានោ ហោតិ ។ អត្ថិ
 កញ្ចិ កាលំ កោណោ មុខកុលានវិកុលានមត្តោ
 ហោតិ ន ច តាវ ហានុសញ្ចោបនោ ហោតិ ។ អត្ថិ កញ្ចិ
 កាលំ កោណោ ហានុសញ្ចោបនមត្តោ ហោតិ ន ច តាវ
 ផរុសវាចនិច្ឆារណោ ហោតិ ។ អត្ថិ កញ្ចិ កាលំ កោ-
 ណោ ផរុសវាចនិច្ឆារណាមត្តោ ហោតិ ន ច តាវ ទិសាវិ-
 ទិសំ អនុវិលោកនោ ហោតិ ។ អត្ថិ កញ្ចិ កាលំ
 កោណោ ទិសាវិទិសំ អនុវិលោកនមត្តោ ហោតិ ន ច
 តាវ ទណ្ឌាសត្តបរាមសនោ ហោតិ ។ អត្ថិ កញ្ចិ
 កាលំ កោណោ ទណ្ឌាសត្តបរាមសនមត្តោ ហោតិ

១ អសុរោចោតិ អដ្ឋកថាយំ ទិស្សតិ ។ ន ឯតេន សុរោចិតំ វចនំ ហោតិ ទុរុតំ អប-
 រិបុណ្ណមេវ ហោតីតិ អសុរោចោ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ការព្យាបាទ អាការព្យាបាទ សេចក្តីព្យាបាទ សេចក្តីខឹង សេចក្តី
 ខឹងតប ការកាច ការសម្រក់ទឹកភ្នែក សេចក្តីមិនត្រេកអរនៃចិត្ត ណា
 មានសភាពយ៉ាងនេះ នេះ លោកហៅថា សេចក្តីក្រោធ ។ មួយ
 ទៀត បណ្ឌិតគប្បីជ្រាប សេចក្តីក្រោធខ្លាំងនិងតិច ។ ជួនកាល
 សេចក្តីក្រោធគ្រាន់តែធ្វើចិត្តឲ្យល្អក់ប៉ុណ្ណោះ តែមិនទាន់ធ្វើមុខ ឲ្យកញ្ចុប
 កញ្ចូរនៅឡើយ ក៏មាន ។ ជួនកាល សេចក្តីក្រោធ គ្រាន់តែធ្វើ
 មុខឲ្យកញ្ចុបកញ្ចូរប៉ុណ្ណោះ តែមិនទាន់ធ្វើចង្កាឲ្យញាក់ញ័រនៅឡើយ ក៏
 មាន ។ ជួនកាល សេចក្តីក្រោធគ្រាន់តែធ្វើចង្កាឲ្យញាក់ញ័រប៉ុណ្ណោះ
 តែមិនទាន់បញ្ចេញសម្តីអាក្រក់នៅឡើយ ក៏មាន ។ ជួនកាល សេចក្តី
 ក្រោធ គ្រាន់តែបញ្ចេញសម្តីអាក្រក់ប៉ុណ្ណោះ តែមិនទាន់ក្រឡេកមើល
 រឿយ ។ នូវទិសជំនិចទិសតូចនៅឡើយ ក៏មាន ។ ជួនកាល សេចក្តី
 ក្រោធ គ្រាន់តែក្រឡេកមើលរឿយ ។ នូវទិសជំនិចទិសតូចប៉ុណ្ណោះ

ន ច តាវ ទណ្ណាសត្តអព្ពក្កិរណោ ហោតិ ។ អត្ថិ កញ្ចិ
 កាលំ កោដោ ទណ្ណាសត្តអព្ពក្កិរណាមត្តោ ហោតិ ន ច
 តាវ ទណ្ណាសត្តអភិទិចាតនោ ហោតិ ។ អត្ថិ កញ្ចិ
 កាលំ កោដោ ទណ្ណាសត្តអភិទិចាតនមត្តោ ហោតិ ន ច
 តាវ ទិដ្ឋវិច្ឆិទ្ធករណោ ហោតិ ។ អត្ថិ កញ្ចិ កាលំ
 កោដោ ទិដ្ឋវិច្ឆិទ្ធករណាមត្តោ ហោតិ ន ច តាវ
 សម្ពញ្ញនបរិកញ្ញនោ ហោតិ ។ អត្ថិ កញ្ចិ កាលំ
 កោដោ សម្ពញ្ញនបរិកញ្ញនមត្តោ ហោតិ ន ច តាវ
 អង្គមង្គ្គបកឡនោ ហោតិ ។ អត្ថិ កញ្ចិ កាលំ
 កោដោ អង្គមង្គ្គបកឡនមត្តោ ហោតិ ន ច តាវ
 ដីវិតបដាសនោ^(១) ហោតិ ។ អត្ថិ កញ្ចិ កាលំ កោ-
 ដោ ដីវិតបដាសនមត្តោ^(២) ហោតិ ន ច តាវ សព្វចាគ-
 បរិច្ចាគសណ្ឌិតោ^(៣) ហោតិ ។ យតោ កោដោ
 បរមុក្កលំ យាតេត្វា អត្តានំ យាតេតិ ឯត្តារតា
 កោដោ បរមុស្សនកតោ បរមវេបុល្លប្បត្តោ ហោតិ ។

១ ម. ដីវិតាវេរោបនោ ។ ២ ម. ដីវិតាវេរោបនមត្តោ ។ ៣ ម. សព្វចាគបរិច្ចា-
 គាយ សណ្ឌិតោ ។ អដ្ឋកថាយំ សព្វង្គបរិច្ចាគាយ ។

បុរាណេសុត្តនិទ្ទេស ទី ១០

តែមិនទាន់ចាប់ដំបងនិងសស្រ្តានៅឡើយក៏មាន ។ ជួនកាលសេចក្តីក្រោធ
 គ្រាន់តែចាប់ដំបងនិងសស្រ្តាប៉ុណ្ណោះតែមិនទាន់យារដំបងនិងសស្រ្តានៅ
 ឡើយក៏មាន ។ ជួនកាល សេចក្តីក្រោធ គ្រាន់តែងយារដំបងនិងសស្រ្តា
 ប៉ុណ្ណោះ តែមិនទាន់ចោលពួយដំបងនិងសស្រ្តាតម្រង់ទៅឡើយក៏មាន ។
 ជួនកាលសេចក្តីក្រោធ គ្រាន់តែចោលពួយដំបងនិងសស្រ្តាតម្រង់ប៉ុណ្ណោះ
 តែមិនទាន់ធ្វើឲ្យដាច់មុតនៅឡើយក៏មាន ។ ជួនកាលសេចក្តីក្រោធ គ្រាន់
 តែធ្វើឲ្យដាច់មុតប៉ុណ្ណោះ តែមិនទាន់ធ្វើឲ្យបាក់បែកនៅឡើយក៏មាន ។
 ជួនកាល សេចក្តីក្រោធ គ្រាន់តែធ្វើឲ្យបាក់បែកប៉ុណ្ណោះ តែមិនទាន់
 ទាញចេញ នូវអវយវៈតូចនិងអវយវៈធំនៅឡើយ ក៏មាន ។ ជួនកាល
 សេចក្តីក្រោធ គ្រាន់តែទាញចេញ នូវអវយវៈតូចនិងអវយវៈធំប៉ុណ្ណោះ
 តែមិនទាន់ផ្តាច់បង់ជីវិតនៅឡើយ ក៏មាន ។ ជួនកាល សេចក្តីក្រោធ
 គ្រាន់តែផ្តាច់បង់ជីវិតប៉ុណ្ណោះ តែមិនទាន់តាំងនៅ ដើម្បីផ្តាច់បង់ជីវិត
 ទាំងពួង (របស់អ្នកដទៃ និងរបស់ខ្លួន) នៅឡើយក៏មាន ។ សេចក្តី
 ក្រោធសម្លាប់បុគ្គលដទៃ ហើយទើបសម្លាប់ខ្លួន ក្នុងកាលណា កាល
 ណោះ សេចក្តីក្រោធ ឈ្មោះថា ដល់នូវការក្រាស់ឡើងដ៏ក្រៃលែង ដល់
 នូវសេចក្តីទូលំទូលាយក្រៃលែង ដោយហេតុមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

យស្សេសោ កោណោ បហីណោ សមុច្ឆិទ្ទោ រូបសន្តោ
 បដិប្បស្សន្តោ អភព្វប្បត្តិកោ ញាណត្តិណា នឌ្ឍោ សោ
 រុច្ចតិ អក្កោជណោ ។ កោជស្ស បហីនត្តា អក្កោ-
 ជណោ កោជវត្ថុស្ស បរិញ្ញាតត្តា អក្កោជណោ កោជ-
 ហេតុស្ស ឧច្ឆិទ្ទត្តា អក្កោជណោតិ អក្កោជណោ ។

[៦៥] អសន្តាសីតិ ឥនេកច្ចោ តាសី ហោតិ
 ឧត្តាសី បរិត្តាសី ។ សោ តសតិ ឧត្តសតិ បរិត្ត-
 សតិ កាយតិ សន្តាសំ អាបជ្ជតិ កុលំ វា ន លកាមិ
 តណំ វា ន លកាមិ អាវាសំ វា ន លកាមិ លាភំ
 វា ន លកាមិ យសំ វា ន លកាមិ បសំសំ វា ន
 លកាមិ សុខំ វា ន លកាមិ ចីវរំ វា ន លកាមិ
 បិណ្ឌាចាតំ វា ន លកាមិ សេនាសនំ វា ន លកាមិ
 តិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ការំ វា ន លកាមិ តិលានុប-
 ដ្ឋាកំ វា ន លកាមិ អប្បញ្ញតោម្ហីតិ តសតិ
 ឧត្តសតិ បរិត្តសតិ កាយតិ សន្តាសំ អាបជ្ជតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

សេចក្តីក្រោធនេះ បុគ្គលណាលះបង់ហើយ ផ្តាច់បង់ហើយ រម្ងាប់ហើយ គ្របសង្កត់ហើយ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណ ហើយ បុគ្គលនោះ គេហៅថា អ្នកមិនក្រោធ ។ បុគ្គលឈ្មោះថា អ្នកមិនក្រោធ ព្រោះលះបង់ក្រោធ ឈ្មោះថា អ្នកមិនក្រោធ ព្រោះកំណត់ដឹង នូវវត្ថុក្រោធ ឈ្មោះថា អ្នកមិនក្រោធ ព្រោះផ្តាច់ផ្តិលនូវហេតុនៃក្រោធ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកមិនក្រោធ ។

[៦៥] ពាក្យថា អ្នកមិនតក់ស្លុត អធិប្បាយថា បុគ្គលខ្លះ ក្នុងលោកនេះ ជាអ្នកតក់ស្លុត តក់ស្លុតខ្លាំង តក់ស្លុតក្រៃលែង ។ បុគ្គលនោះ តក់ស្លុត តក់ស្លុតខ្លាំង តក់ស្លុតក្រៃលែង ខ្លាច ដល់នូវសេចក្តីតក់ស្លុតថា អញមិនបានត្រកូល ឬមិនបានពួក ឬមិនបានអាវាស ឬមិនបានលាភ ឬមិនបានយស ឬមិនបានសេចក្តីសរសើរ ឬមិនបានសុខ ឬមិនបានបីវរ ឬមិនបានបិណ្ឌបាត ឬមិនបានសេនាសនៈ ឬមិនបានគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជៈបរិក្ខារ ឬមិនបានគិលានុបដ្ឋាកបុគ្គល អញជាអ្នកមិនល្បីល្បាញ ក៏តក់ស្លុត តក់ស្លុតខ្លាំង តក់ស្លុតក្រៃលែង ខ្លាច ដល់នូវសេចក្តីតក់ស្លុត ។

ឥធិ ភិក្ខុ អសន្តាសី ហោតិ អនុត្តាសី អបរិត្តាសី ។
 សោ ន តសតិ ន ឧត្តសតិ ន បរិត្តសតិ ន កាយតិ ន
 សន្តាសំ អាបជ្ជតិ កុលំ វា ន លកាមិ កណំ វា ន
 លកាមិ អាវាសំ វា ន លកាមិ លាភំ វា ន លកាមិ
 យសំ វា ន លកាមិ បសំសំ វា ន លកាមិ សុខំ វា ន
 លកាមិ ចីវរំ វា ន លកាមិ បិណ្ឌាចាតំ វា ន លកាមិ
 សេនាសនំ វា ន លកាមិ តិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារំ
 វា ន លកាមិ តិលានុបដ្ឋាកំ វា ន លកាមិ អប្បញ្ញា-
 តោម្ហិតិ ន តសតិ ន ឧត្តសតិ ន បរិត្តសតិ ន កាយតិ
 ន សន្តាសំ អាបជ្ជតីតិ អក្កោជនោ អសន្តាសី ។

[៦៦] អរិកត្តិ អកុក្កុចោតិ ឥធិកចោ កត្តិ
 ហោតិ រិកត្តិ ។ សោ កត្តតិ រិកត្តតិ អហាមស្មិ
 សីលសម្បន្នោតិ វា វត្តសម្បន្នោតិ វា សីលវត្តសម្ប-
 ន្នោតិ វា ជាតិយា វា កោត្តេន វា កោលបុត្តិកេន
 វា វណ្ណចោក្ខុរតាយ វា ជនេន វា អន្លៀនេន វា
 កម្មាយតនេន វា សិប្បាយតនេន វា វិជ្ជដ្ឋានេន វា
 សុតេន វា បដិកាលោន វា អញ្ញតរញ្ញតបេន វា វត្តនា

បុរាណេសុត្តនិទ្ទេស ទី ១០

ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ ជាអ្នកមិនតក់ស្លុត មិនតក់ស្លុតខ្លាំង មិនតក់ស្លុតក្រៃលែង ។ លោកមិនតក់ស្លុត មិនតក់ស្លុតខ្លាំង មិនតក់ស្លុតក្រៃលែង មិនខ្លាច មិនដល់នូវសេចក្តីតក់ស្លុត ថា អញមិនបានត្រកូល ឬមិនបានពួក ឬមិនបានអាវាស ឬមិនបានលាភ ឬមិនបានយស ឬមិនបានសេចក្តីសរសើរ ឬមិនបានសុខ ឬមិនបានថ្វីវេ ឬមិនបានបិណ្ឌបាត ឬមិនបានសេនាសនៈ ឬមិនបានគិលានប្បច្ចយ-ភេសជ្ជបរិក្ខារ ឬមិនបានគិលានុបដ្ឋាកបុគ្គល អញជាអ្នកមិនល្បីល្បាញក៏មិនតក់ស្លុត មិនតក់ស្លុតខ្លាំង មិនតក់ស្លុតក្រៃលែង មិនខ្លាច មិនដល់នូវសេចក្តីតក់ស្លុត ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកមិនក្រោធ អ្នកមិនតក់ស្លុត ។

[៦៦] ពាក្យថា អ្នកមិនអួតអាង អ្នកមិនមានកុក្កច្នះ អធិប្បាយថា បុគ្គលខ្លះក្នុងលោកនេះ ជាអ្នកអួតអាង អួតអាងផ្សេង ។ ។ បុគ្គលនោះ រមែងអួតអាង អួតអាងផ្សេង ។ ថា អញជាអ្នកបរិបូណ៌ដោយសីលក្តី ថាជាអ្នកបរិបូណ៌ដោយវត្តក្តី ថាជាអ្នកបរិបូណ៌ដោយសីលនិងវត្តក្តី ដោយជាតិក្តី ដោយគោត្រក្តី ដោយភាពនៃខ្លួនជាកូននៃត្រកូលក្តី ដោយភាពនៃខ្លួនមានសម្បុរដ៏ល្អក្តី ដោយទ្រព្យក្តី ដោយការស្វាធាយក្តី ដោយការងារក្តី ដោយសិប្បៈក្តី ដោយថ្នាក់នៃវិជ្ជាក្តី ដោយសុតៈក្តី ដោយបដិសាណក្តី ដោយវត្តណាមួយក្តី

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ឧច្ចាកុលា បព្វជិតោតិ វា មហាកុលា បព្វជិតោតិ វា
 មហាកោតកុលា បព្វជិតោតិ វា ឧទ្ធករកោតកុលា
 បព្វជិតោតិ វា ញាតោ យសស្សី ភហដ្ឋបព្វជិតានន្តិ វា
 លាភិម្ហិ ចីវរបិណ្ឌាចាតសេនាសនតិលានប្បច្ចយភេសដ្ឋ-
 បរិក្ខារានន្តិ វា សុត្តន្តិកោតិ វា វិណយដហេតិ វា ធម្ម-
 កថិកោតិ វា អារញ្ញិកោតិ វា បិណ្ឌាចាតិកោតិ វា
 បំសុក្ខលិកោតិ វា តេជីវិកោតិ វា សបទានចារិ-
 កោតិ វា ខលុបច្ឆាកត្តិកោតិ វា នេសដ្ឋិកោតិ វា
 យថាសន្តតិកោតិ វា បឋមស្ស ឈានស្ស លាភីតិ វា
 ទុតិយស្ស ឈានស្ស លាភីតិ វា តតិយស្ស ឈានស្ស
 លាភីតិ វា ចតុត្ថស្ស ឈានស្ស លាភីតិ វា អាគាសាន-
 ញាយតនសមាបត្តិយា វិញ្ញាណញាយតនសមាបត្តិយា
 អាកិញ្ញញាយតនសមាបត្តិយា នេវសញ្ញានាសញ្ញាយ-
 តនសមាបត្តិយា លាភីតិ វា កត្តតិ វិកត្តតិ ។ ឯវំ
 ន កត្តតិ ន វិកត្តតិ ។ កត្តនា អារតោ វិរតោ
 បដិវិរតោ និក្ខន្តោ និស្សដ្ឋោ វិប្បមុត្តោ វិសញ្ញុត្តោ
 វិមរិយាទិកតេន ចេតសា វិហារតីតិ អវិកត្តិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ជាអ្នក (ចេញ) អំពីត្រកូលខ្ពស់ ហើយបួសក្តី ថាជាអ្នកចេញអំពីត្រកូល
 ធំហើយបួសក្តី (ចេញ) អំពីត្រកូលមានភោគៈដ៏ច្រើនហើយបួសក្តី ថាជា
 អ្នកចេញអំពីត្រកូលមានភោគៈដ៏លើសលុបហើយបួសក្តី ថា អញជាអ្នក
 ល្បីល្បាញ មានយសជាងពួកគ្រហស្ថនិងបព្វជិតក្តី ថាជាអ្នកបានចីវរ
 បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ និងគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារក្តី ថាជាអ្នក
 ចេះព្រះសូត្រក្តី ថាជាអ្នកទ្រទ្រង់ព្រះវិន័យក្តី ថាជាធម្មកថិកក្តី ថាជាអ្នក
 ប្រព្រឹត្តអារញ្ញិកធុតង្គក្តី ថាជាអ្នកប្រព្រឹត្តបិណ្ឌបាតិកធុតង្គក្តី ថាជាអ្នកប្រ-
 ព្រឹត្តបំសុក្ខលិកធុតង្គក្តី ថាជាអ្នកប្រព្រឹត្តតេជីវិកធុតង្គក្តី ថាជាអ្នកប្រព្រឹត្ត
 សបទានចារិកធុតង្គក្តី ថាជាអ្នកប្រព្រឹត្តខលុបច្ឆាកតិកធុតង្គក្តី ថាជាអ្នកប្រព្រឹត្ត
 នេសជ្ជិកធុតង្គក្តី ថាជាអ្នកប្រព្រឹត្តយថាសន្តតិកធុតង្គក្តី រមែងអួតអាង
 អួតអាងផ្សេង ។ ថាជាអ្នកបានបឋមជ្ឈានក្តី ថាជាអ្នកបានទុតិយជ្ឈានក្តី ថា
 ជាអ្នកបានតតិយជ្ឈានក្តី ថាជាអ្នកបានចតុត្ថជ្ឈានក្តី ថាជាអ្នកបានអាកា-
 សានញ្ញាយតនសមាបត្តិ វិញ្ញាណញ្ញាយតនសមាបត្តិ អាកិញ្ញញ្ញាយតន-
 សមាបត្តិ និងនេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនសមាបត្តិក្តី ។ បុគ្គលមិនអួតអាង
 មិនអួតអាងផ្សេង ។ យ៉ាងនេះ ។ បុគ្គលរៀនទូទៅ រៀនស្រឡះ
 រៀនចំពោះ ឃ្នាតចេញ រលាស់ចេញ រួចស្រឡះ ប្រាសចេញ
 អំពីសេចក្តីអួតអាង រមែងនៅ ដោយចិត្ត ដែលប្រាសចាកដែនគឺកិលេស
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកមិនអួតអាង ។

[៦៧] អកុក្កុចោតិ កុក្កុច្ឆន្តិ ហត្ថកុក្កុច្ឆម្បិ
 កុក្កុច្ឆំ ចាទកុក្កុច្ឆម្បិ កុក្កុច្ឆំ ហត្ថចាទកុក្កុច្ឆម្បិ
 កុក្កុច្ឆំ អកប្បិយេ កប្បិយសញ្ញតា កប្បិយេ អក-
 ប្បិយសញ្ញតា អវដ្ឋេ វដ្ឋសញ្ញតា វដ្ឋេ អវដ្ឋសញ្ញតា
 យំ ឯវរូបំ កុក្កុច្ឆំ កុក្កុច្ឆាយនា កុក្កុច្ឆាយិតត្តំ
 ចេតសោ វិប្បដិសារោ មនោវិលេខោ ឥទំ វុច្ឆតិ កុ-
 ក្កុច្ឆំ ។ អបិច ទ្វីហិ ការណេហិ ឧប្បជ្ជតិ កុក្កុច្ឆំ
 ចេតសោ វិប្បដិសារោ មនោវិលេខោ កតត្តា ច
 អកតត្តា ច ។

កថំ កតត្តា ច អកតត្តា ច ឧប្បជ្ជតិ កុក្កុច្ឆំ
 ចេតសោ វិប្បដិសារោ មនោវិលេខោ ។ កតំ មេ
 កាយទុច្ឆរិតំ អកតំ មេ កាយសុចរិតន្តិ ឧប្បជ្ជតិ
 កុក្កុច្ឆំ ចេតសោ វិប្បដិសារោ មនោវិលេខោ ។
 កតំ មេ វេទិទុច្ឆរិតំ អកតំ មេ វេទិសុចរិតន្តិ ឧប្បជ្ជតិ
 កុក្កុច្ឆំ ចេតសោ វិប្បដិសារោ មនោវិលេខោ ។

បុរាណេសុត្តនិទ្ទេស ទី ១០

[៦៧] អធិប្បាយពាក្យថា មិនមានកុក្កច្ចៈ ត្រង់ពាក្យថា កុក្កច្ចៈ គឺ ការរពិសដៃ ហៅថា កុក្កច្ចៈ ការរពិសជើង ហៅថា កុក្កច្ចៈ ការរពិសដៃនិងជើង ក៏ហៅថា កុក្កច្ចៈ សេចក្តីសម្គាល់ថាគួរក្នុងវត្ថុមិន គួរ សេចក្តីសម្គាល់ថាមិនគួរក្នុងវត្ថុគួរ សេចក្តីសម្គាល់ថាមានទោស ក្នុងវត្ថុមិនមានទោស សេចក្តីសម្គាល់ថា មិនមានទោសក្នុងវត្ថុមានទោស សេចក្តីរង្វៀស អាការៈនៃសេចក្តីរង្វៀស ភាពនៃសេចក្តីរង្វៀស សេចក្តីក្តៅក្រហាយចិត្ត សេចក្តីប្រេះស្រាំនៃចិត្ត ឯណា មានសភាព យ៉ាងនេះ នេះ ហៅថា កុក្កច្ចៈ ។ មួយទៀត សេចក្តីរង្វៀស សេចក្តីក្តៅក្រហាយចិត្ត សេចក្តីប្រេះស្រាំនៃចិត្ត រមែងកើតដោយ ហេតុពីរ គឺភាពនៃអំពើដែលធ្វើហើយ ១ និង មិនធ្វើហើយ ១ ។ សេចក្តីរង្វៀស សេចក្តីក្តៅក្រហាយចិត្ត សេចក្តីប្រេះស្រាំនៃចិត្ត រមែងកើត ឡើង ព្រោះអំពើដែលធ្វើហើយ ១ និង មិនធ្វើហើយ ១ តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីរង្វៀស សេចក្តីក្តៅក្រហាយចិត្ត សេចក្តីប្រេះស្រាំនៃចិត្ត រមែង កើតឡើង (ដោយគិត) ថា កាយទុច្ចរិត អាត្មាអញបានធ្វើហើយ កាយ- សុច្ចរិតអាត្មាអញមិនបានធ្វើទេ ។ សេចក្តីរង្វៀស សេចក្តីក្តៅក្រ- ហាយចិត្ត សេចក្តីប្រេះស្រាំនៃចិត្ត រមែងកើតឡើងថា វិបីទុច្ចរិត អាត្មាអញបានធ្វើហើយ វិបីសុច្ចរិត អាត្មាអញមិនបានធ្វើទេ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

កតំ មេ មនោទុច្ចរិតំ អកតំ មេ មនោសុច្ចរិតន្តិ ឧប្បជ្ជតិ
 កុក្កុច្ចំ ចេតសោ វិប្បដិសារោ មនោវិលេខោ ។ កតោ
 មេ ចារណាតិចាតោ អកតោ មេ ចារណាតិចាតោ វេ-
 មណីតិ ឧប្បជ្ជតិ កុក្កុច្ចំ ចេតសោ វិប្បដិសារោ
 មនោវិលេខោ ។ កតំ មេ អទិន្នាទានំ អកតោ មេ
 អទិន្នាទានោ វេមណីតិ ឧប្បជ្ជតិ កុក្កុច្ចំ ចេតសោ
 វិប្បដិសារោ មនោវិលេខោ ។ កតោ មេ កាមេសុ
 មិច្ឆាចារោ អកតោ មេ កាមេសុ មិច្ឆាចារោ វេមណីតិ
 ឧប្បជ្ជតិ កុក្កុច្ចំ ចេតសោ វិប្បដិសារោ មនោវិលេខោ ។
 កតោ មេ មុសាវាទោ អកតោ មេ មុសាវាទោ វេម-
 ណីតិ ។ កតោ មេ បិសុណារាវា អកតោ មេ បិសុ-
 ណាយ វាចាយ វេមណីតិ ។ កតោ មេ ធរុសារាវា
 អកតោ មេ ធរុសាយ វាចាយ វេមណីតិ ។ កតោ
 មេ សម្មប្បលាចោ អកតោ មេ សម្មប្បលាចោ វេម-
 ណីតិ ។ កតោ មេ អភិជ្ឈា អកតោ មេ អនភិជ្ឈាតិ ។
 កតោ មេ ព្យាចាទោ អកតោ មេ អព្យាចាទោតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

សេចក្តីរង្វៀស សេចក្តីក្តៅក្រហាយចិត្ត សេចក្តីប្រេះស្រាំនៃចិត្ត រមែង
កើតឡើងថា មនោទុច្ចរិតអាត្មាអញបានធ្វើហើយ មនោសុច្ចរិតអាត្មា
អញមិនបានធ្វើទេ ។ សេចក្តីរង្វៀស សេចក្តីក្តៅក្រហាយចិត្ត សេចក្តី
ប្រេះស្រាំនៃចិត្ត រមែងកើតឡើងថា បាណាតិបាត អាត្មាអញបានធ្វើ
ហើយ ការរៀរចាកបាណាតិបាត អាត្មាអញមិនបានធ្វើទេ ។ សេចក្តី
រង្វៀស សេចក្តីក្តៅក្រហាយចិត្ត សេចក្តីប្រេះស្រាំនៃចិត្ត រមែងកើត
ឡើងថា អទិន្នាទាន អាត្មាអញបានធ្វើហើយ ការរៀរចាកអទិន្នាទាន
អាត្មាអញមិនបានធ្វើទេ ។ សេចក្តីរង្វៀស សេចក្តីក្តៅក្រហាយចិត្ត
សេចក្តីប្រេះស្រាំនៃចិត្ត រមែងកើតឡើងថា កាមេសុមិច្ឆាចារៈ អាត្មា
អញបានធ្វើហើយ ការរៀរចាកកាមេសុមិច្ឆាចារៈ អាត្មាអញមិនបានធ្វើ
ទេ ។ ថា មុសាវាទ អាត្មាអញបានធ្វើហើយ ការរៀរចាកមុសាវាទ
អាត្មាអញមិនបានធ្វើទេ ។ ថា បិសុណាវាចា អាត្មាអញបានធ្វើហើយ
ការរៀរចាកបិសុណាវាចា អាត្មាអញមិនបានធ្វើទេ ។ ថា ផុសវាចា
អាត្មាអញបានធ្វើហើយ ការរៀរចាកផុសវាចា អាត្មាអញមិនបានធ្វើ
ទេ ។ ថា សម្មប្បលាបៈ អាត្មាអញបានធ្វើហើយ ការរៀរចាក
សម្មប្បលាបៈ អាត្មាអញមិនបានធ្វើទេ ។ ថា អភិជ្ឈា អាត្មាអញបាន
ធ្វើហើយ អនភិជ្ឈា អាត្មាអញមិនបានធ្វើទេ ។ ថា ព្យាបាទ
អាត្មាអញ បានធ្វើហើយ អព្យាបាទ អាត្មាអញមិនបានធ្វើទេ ។

ទសមោ បុរាភេទសុត្តនិទ្ទេសោ

កតតា មេ មិច្ឆាទិដ្ឋិ អកតតា មេ សម្មាទិដ្ឋិតិ ឧប្បជ្ជតិ
 កុក្កុច្ចំ ចេតសោ វិប្បដិសារោ មនោវិលេខោ ។ ឯវំ
 កតតា ច អកតតា ច ឧប្បជ្ជតិ កុក្កុច្ចំ ចេតសោ វិប្ប-
 ដិសារោ មនោវិលេខោ ។ អថវា សីលេសុម្ពិ ន បរិបូ-
 រិការីតិ ឧប្បជ្ជតិ កុក្កុច្ចំ ចេតសោ វិប្បដិសារោ មនោ-
 វិលេខោ ។ ឥន្ទ្រិយេសុម្ពិ អតុត្តទ្វារោតិ ។ កោជនេ
 អមត្តញ្ញម្ពីតិ ។ ជាករិយំ អនុយុត្តោម្ពីតិ ។ ន សតិ-
 សម្បជញ្ញេន សមដ្ឋាកតោម្ពីតិ ។ អការីតា មេ ចត្តារោ
 សតិប្បដ្ឋានាតិ ។ អការីតា មេ ចត្តារោ សម្មប្បដ្ឋានាតិ ។
 អការីតា មេ ចត្តារោ ឥន្ទិចាណាតិ ។ អការីតានិ មេ
 បញ្ចុន្ទ្រិយានីតិ ។ អការីតានិ មេ បញ្ច ពលានីតិ ។
 អការីតា មេ សត្ត ពោជ្ឈង្គាតិ ។ អការីតោ មេ
 អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ មក្កោតិ ។ ទុក្ខំ មេ អបរិញ្ញាតន្តិ ។
 សមុទយោ មេ អប្បហីនោតិ ។ មក្កោ មេ អការីតោតិ ។

បុរាណេសុត្តនិទ្ទេស ទី ១០

សេចក្តីរង្វៀស សេចក្តីក្តៅក្រហាយចិត្ត សេចក្តីប្រេះស្រាំនៃចិត្ត រមែង
កើតឡើងថា មិច្ឆាទិដ្ឋិអាត្មាអញបានធ្វើហើយ សម្មាទិដ្ឋិអាត្មាអញមិនបាន
ធ្វើទេ ។ សេចក្តីរង្វៀស សេចក្តីក្តៅក្រហាយចិត្ត សេចក្តីប្រេះស្រាំនៃចិត្ត
រមែងកើតឡើងព្រោះភាពនៃអំពើដែលធ្វើហើយ ១ និង មិនធ្វើហើយ ១
យ៉ាងនេះ ។ មួយទៀត សេចក្តីរង្វៀស សេចក្តីក្តៅក្រហាយចិត្ត
សេចក្តីប្រេះស្រាំនៃចិត្ត រមែងកើតឡើងថា អាត្មាអញជាអ្នកមិនធ្វើឲ្យ
ពេញក្នុងសីលទាំងឡាយ ។ ថា អាត្មាអញ ជាអ្នកមានទ្វារមិនគ្រប់
គ្រងហើយក្នុងឥន្ទ្រិយទាំងឡាយ ។ ថា អាត្មាអញ ជាអ្នកមិនដឹង
ប្រមាណក្នុងភោជន ។ ថា អាត្មាអញជាអ្នកមិនប្រកបរឿយ ។ នូវ
ការភ្ញាក់រលឹក ។ ថា អាត្មាអញ ជាអ្នកមិនបានប្រកបដោយសតិនិង
សម្បជញ្ញៈ ។ ថា សតិប្បដ្ឋាន ៤ អាត្មាអញមិនបានចម្រើនហើយ ។
ថា សម្មប្បធាន ៤ អាត្មាអញមិនបានចម្រើនហើយ ។ ថា ឥទ្ធិបាទ ៤
អាត្មាអញមិនបានចម្រើនហើយ ។ ថាឥន្ទ្រិយ ៥ អាត្មាអញមិនបានចម្រើន
ហើយ ។ ថា ពលៈ ៥ អាត្មាអញមិនបានចម្រើនហើយ ។ ថា ពោជ្ឈង្គ ៧
អាត្មាអញមិនបានចម្រើនហើយ ។ ថា អង្គង្គិកមគ្គដ៏ប្រសើរ អាត្មាអញមិន
បានចម្រើនហើយ ។ ថា ទុក្ខ អាត្មាអញមិនបានកំណត់ទេ ។ ថា សមុទយៈ
អាត្មាអញមិនបានលះបង់ទេ ។ ថា មគ្គ អាត្មាអញមិនបានចម្រើនទេ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

និរោធា មេ អសច្ចិកតោតិ ឧប្បជ្ជតិ កុក្កុច្ចំ ចេត-
 សោ វិប្បដិសារោ មនោវិលេខោ ។ យស្សេតំ កុក្កុច្ចំ
 បហំនំ សមុច្ឆិទ្ធិំ រូបសន្តំ បដិប្បស្សន្ធិំ អភព្វប្បត្តិកំ
 ញាណត្តិណ ទឡំ សោ វុច្ចតិ អកុក្កុច្ចោតិ អវិកត្តិ
 អកុក្កុច្ចោ ។

[៦៨] មន្តាកាលំ អនុទ្ធតោតិ មន្តា វុច្ចតិ បញ្ញា យា
 បញ្ញា បដាននា ។ បេ ។ អមោហោ ធម្មវិចយោ
 សម្មាទិដ្ឋិ ។ មន្តាយ បរិក្កហោត្វា វាចំ ភាសតិ ពហុម្បិ
 កថេន្តោ ពហុម្បិ ភណេន្តោ ពហុម្បិ ដីបយេន្តោ ពហុម្បិ
 វោហារេន្តោ ទុក្កចិតំ ទុក្កាសិតំ ទុក្កណិតំ ទុក្កលូបិតំ ទុក្កតំ
 វាចំ ន ភាសតីតិ មន្តាកាលំ ។ អនុទ្ធតោតិ តត្ថ កតមំ
 ឧទ្ធច្ចំ ។ យំ ចិត្តស្ស ឧទ្ធច្ចំ អរូបសមោ ចេតសោ វិក្កេ-
 ចោ កន្តត្តំ ចិត្តស្ស ឥទំ វុច្ចតិ ឧទ្ធច្ចំ ។ យស្សេតំ ឧទ្ធច្ចំ
 បហំនំ សមុច្ឆិទ្ធិំ រូបសន្តំ បដិប្បស្សន្ធិំ អភព្វប្បត្តិកំ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

សេចក្តីរង្សៀស សេចក្តីក្តៅក្រហាយចិត្ត សេចក្តីប្រេះស្រាំនៃចិត្ត
 រមែងកើតឡើងថា និរោធិ អាត្មាអញមិនបានធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ទេ ។
 សេចក្តីរង្សៀសនេះ បុគ្គលណា លះបង់ហើយ ផ្តាច់ផ្តិលហើយ
 រម្ងាប់ហើយ គ្របសង្កត់ហើយ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយ
 ភ្លើងគឺញាណហើយ បុគ្គលនោះ លោកហៅថា អ្នកមិនមានកុក្កុច្ចៈ
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកមិនអួតអាង អ្នកមិនមានកុក្កុច្ចៈ ។

[៦៧] ពាក្យថា អ្នកពោលដោយការដឹង អ្នកមិនរាយមាយ
 សេចក្តីថា បញ្ញា លោកហៅថា ការដឹង បានដល់ប្រាជ្ញា សេចក្តីដឹង
 ច្បាស់ ។ បេ ។ ការមិនរង្វេង ការពិចារណានូវធម៌ សេចក្តីយល់ត្រូវ ។
 បុគ្គលស្នង់ដោយការដឹងហើយពោលនូវវាចា ទោះបីពោលច្រើន ពណ៌នា
 ច្រើន បំភ្លឺច្រើន ថ្ងៃច្រើន ក៏មិនពោលវាចាដែលគេពោលអាក្រក់
 និយាយអាក្រក់ ចរចាអាក្រក់ បញ្ចេញអាក្រក់ទេ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់
 ថា) អ្នកពោលដោយការដឹង ។ ពាក្យថា អ្នកមិនរាយមាយ សំណួរថា
 សេចក្តីរាយមាយ ក្នុងដំណើរនោះ តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីរាយមាយ
 នៃចិត្ត សេចក្តីមិនស្ងប់រម្ងាប់ សេចក្តីរើរវាយនៃចិត្ត សេចក្តីវិលនៃចិត្ត
 ឯណា នេះ លោកហៅថា សេចក្តីរាយមាយ ។ សេចក្តីរាយមាយនេះ
 បុគ្គលណាលះបង់ ផ្តាច់ផ្តិល ឲ្យស្ងប់ ឲ្យស្ងប់រម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតបាន

ទសមោ បុរាភេទសុត្តនិទ្ទេសោ

ញាណគ្គីនា ទឡំ សោ វុច្ចតិ អនុទ្ធតោតិ មន្តា-
កាលី អនុទ្ធតោ ។

[៦៩] សវេ វាចាយតោ មុជីតិ ឥធិ ភិក្ខុ មុសាវាទំ
បហាយ មុសាវាទា បដិវិរតោ ហោតិ សច្ចវាទី
សច្ចសន្នោ ថេតោ បច្ចយិកោ អវិសំវាទកោ លោក-
ស្ស ។ បិសុណំ វាចំ បហាយ បិសុណាយ វាចាយ
បដិវិរតោ ហោតិ ឥតោ សុត្វា ន អមុត្រិ អក្ខាតា
ឥមេសំ ភេទាយ អមុត្រិ វា សុត្វា ន ឥមេសំ អក្ខាតា
អម្មសំ ភេទាយ ឥតិ ភិជ្ជានំ វា សន្នាតា សហិតានំ វា
អនុប្បនាតា សមគ្គាវាមោ សមគ្គរតោ សមគ្គនដ្ឋិ សមគ្គ-
ករណំ វាចំ កាសិតា ហោតិ ។ ធុរសំ វាចំ បហាយ
ធុរសាយ វាចាយ បដិវិរតោ ហោតិ យា សា វាចា នេលា
កណ្ណសុខា បេមនីយា ហាទយដ្ឋមា ទោវី ពហុជន-
កន្តា ពហុជនមនាទា តថារូបី វាចំ កាសិតា ហោតិ ។
សម្មប្បលាបំ បហាយ សម្មប្បលាទា បដិវិរតោ ហោតិ

បុរាណសុត្តនិទ្ទេស ទី ១០

ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ បុគ្គលនោះ លោកហៅថា ជាអ្នកមិន
រាយមាយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ពោលដោយការដឹង ជាអ្នកមិន
រាយមាយ ។

[៦៧] ពាក្យថា បុគ្គលសង្ខេបវាចានោះឯង ជាមុនិ សេចក្តី
ថា កិក្ខុក្នុងសាសនានេះ លះបង់មុសាវាទ រៀរចាកមុសាវាទ
ពោលតែពាក្យពិត តពាក្យពិត មានវាចាខ្ជាប់ខ្ជួន គួរឲ្យអ្នកផង
ជឿបាន មិនពោលបំភាន់សត្វលោក ។ លះបង់បិសុណាវាចា
រៀរស្រឡះ ចាកបិសុណាវាចា គឺពួកអំពីពួកជននេះ មិនប្រាប់ពួកជនឯ
ណោះ ដើម្បីបំបែកពួកជននេះ ឬពួកអំពីពួកជនឯណោះ មិនប្រាប់
ដល់ជនពួកនេះ ដើម្បីបំបែកពួកជនឯណោះ ជាអ្នកផ្សះផ្សាទូរពួកជន
ដែលបែកគ្នាហើយក្តី ជាអ្នកបន្ថែមកម្លាំងឲ្យដល់ពួកដែលព្រមព្រៀងគ្នា
ហើយក្តី មានសេចក្តីត្រេកអរ ក្នុងការព្រមព្រៀង ត្រេកអរក្នុងសេចក្តី
ព្រមព្រៀង មានសេចក្តីរីករាយក្នុងការព្រមព្រៀង ពោលវាចាជាទីធ្វើនូវ
សេចក្តីព្រមព្រៀង ។ លះបង់ផុសវាចា រៀរស្រឡះចាកផុសវាចា
ហើយ ក៏វាចាណា ដែលជាសម្តីតតទោស ជាសុខដល់ត្រចៀក គួរ
ឲ្យស្រឡាញ់ ជាទីពេញហឫទ័យ ជាសម្តីរបស់អ្នកបុរី ជាទីត្រេកអរ
ដល់ជនច្រើននាក់ ជាទីពេញចិត្តជនច្រើននាក់ ជាអ្នកពោលតែវាចា
បែបនោះឯង ។ លះបង់សម្មប្បលាបៈ រៀរស្រឡះចាកសម្មប្បលាបៈ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

កាលវាទី ភូតវាទី អត្តវាទី ធម្មវាទី វិនយវាទី និទាន-
 វតី^(១) វាចំ កាសិកា ហោតិ កាលេន សាបទេសំ
 បរិយន្តវតី អត្តសញ្ញតំ ។ ចតុហិ វេសុចរិតេហិ
 សមដ្ឋាកតោ ចតុទ្ទោសាបកតំ វាចំ កាសតិ ។ ទ្ធិត្តិ-
 សាយ តិរច្ឆានកថាយ អារតោ វិរតោ បដិវិរតោ
 និក្ខុទ្ទោ និស្សុទ្ទោ វិប្បមុត្តោ វិសញ្ញុត្តោ វិមរិយាទិក-
 តេន ចេតសា វិហារតិ ។ ទសវត្ថុនិ^(២) កថេតិ ។
 សេយ្យដីទំ ។ អប្បិច្ឆកចំ កថេតិ សន្តដ្ឋិកចំ បរិវេ-
 កកចំ អសំសក្កកចំ វិរិយារម្ភកចំ សីលកចំ សមាធិ-
 កចំ បញ្ញាកចំ វិមុត្តិកចំ វិមុត្តិញ្ញាណទស្សនកចំ
 សតិប្បដ្ឋានកចំ សម្មប្បដ្ឋានកចំ ឥទ្ធិចានកចំ ឥន្ទ្រិ-
 យកចំ ពលកចំ ពោជ្ឈង្គកចំ មក្កកចំ ផលកចំ
 និព្វានកចំ កថេតិ ។ វាចាយតោតិ យត្តោ បដិយត្តោ
 តុត្តោ កោមិតោ រត្តិតោ សំរុតោ រូបសន្តោ ។ មុនីតិ
 មោនំ រុច្ចតិ ញ្ញាណំ ។ បេ ។ សង្កជាលមតិច្ច សោ
 មុនីតិ សវេ វាចាយតោ មុនិ ។ តេនាហ ភក្កវា

១ ឱ. ម. និទានវតី ។ ២ ម. ទស កថា វត្ថុនិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ហើយជាអ្នកពោលពាក្យក្នុងកាលគួរ ពោលតែពាក្យពិត ពោលអត្ត
ពោលធម៌ ពោលវិន័យ ពោលវាចាដែលគួរកប់ទុកក្នុងហឫទ័យ ជាវាចា
មានគ្រឿងអាង មានទីបំផុត ប្រកបដោយប្រយោជន៍តាមកាលគួរ ។
បុគ្គលប្រកបដោយវចីសុចរិតទាំង ៤ តែងពោលវាចាប្រាសចាកទោស ៤
ប្រការ ។ បុគ្គលវៀរទូទៅ វៀរស្រឡះ វៀរចំពោះ ឃ្នាតចេញ រលាស់
ចោល រួចស្រឡះ ប្រាសចេញឆ្ងាយអំពីតិរច្ឆានកថា ៣២ រមែងនៅ
ដោយចិត្ត ដែលប្រាសចាកដែនគឺកិលេស ។ ពោលនូវវត្ថុ ១០ ប្រការ ។
ពោលនូវវត្ថុ ១០ប្រការ តើដូចម្តេច ។ គឺ ពោលអប្បិច្ឆកថា ១ សន្តដ្ឋិក-
ថា ១ បរិវេកកថា ១ អសំសគ្គកថា ១ វិរិយារម្មកថា ១ សីលកថា ១
សមាធិកថា ១ បញ្ញាកថា ១ វិមុត្តិកថា ១ វិមុត្តិញ្ញាណទស្សនកថា ១
សតិប្បដ្ឋានកថា ១ សម្មប្បធានកថា ១ ឥទ្ធិប្បាទកថា ១ ឥន្ទ្រិយ-
កថា ១ ពលកថា ១ ពោជ្ឈង្គកថា ១ មគ្គកថា ១ ផលកថា ១
និព្វានកថា ១ ។ ពាក្យថា បុគ្គលអ្នកសង្រួមវាចា គឺ សង្រួម
ប្រយ័ត្ន គ្រប់គ្រង បីបាច់ រក្សា រវាំង រម្ងាប់ ។ ញាណ
លោកហៅថា មោនៈ របស់បទថា មុនិ ។ បេ ។ មុនិនោះ កន្លងនូវ
បណ្តាញ គឺសេចក្តីជាប់ចំពាក់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គល
អ្នកសង្រួមវាចានោះឯង ឈ្មោះថា មុនិ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះ
ភាគត្រាស់ថា

ទសមោ បុរាណេសុត្តនិទ្ទេសោ

អក្កោជនោ អសន្តាសី អវិកត្តិ អកុក្កុចោ

មន្តាកាលី អនុទ្ធតោ សវេ វាចាយតោ មុនីតិ ។

[៧០] និរាសត្តិ អនាគតេ អតីតំ នានុសោចតិ

វិវេកទស្សី ធម្មេសុ ទិដ្ឋិសុ ច ន និយ្យតិ ។

[៧១] និរាសត្តិ អនាគតេតិ អាសត្តិ វុច្ចតិ តណ្ហា

យោ វាតោ សារាតោ ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោកោ អកុ-

សលមូលំ ។ យស្មេសា អាសត្តិ តណ្ហា បហីនា

សមុច្ឆិដ្ឋា វុបសន្តា បទិប្បស្សន្តា អភព្វប្បត្តិកា ញា-

ណក្កិណា ទន្ធាតិ ឯវម្បិ និរាសត្តិ អនាគតេ ។ អថវា ឯវ-

រូចោ សិយំ អនាគតមន្តានុត្តិ តត្ថ នន្ធិ ន សមន្តាកមេតិ

ឯវេននោ សិយំ ឯវសញ្ញោ សិយំ ឯវសន្តារោ សិយំ

បុរាណេសុត្តនិទ្ទេស ទី ១០

បុគ្គលអ្នកមិនក្រោធ អ្នកមិនតក់ស្លុត អ្នកមិនអួតអាង អ្នក
មិនមានកុក្កុច្ចៈ អ្នកពោលដោយការដឹង អ្នកមិនរាយមាយ
បុគ្គលអ្នកសង្រួមវាចានោះឯង ឈ្មោះថា មុនិ ។

[៧០] បុគ្គលមិនមានសេចក្តីជាប់ចំពាក់ ក្នុងវត្ថុជាអនាគត
មិនសោកស្តាយចំពោះវត្ថុជាអតីត អ្នកឃើញសេចក្តីស្ងប់
ស្ងាត់ ក្នុងផស្សៈទាំងឡាយ បុគ្គលនោះ ទិដ្ឋិទាំងឡាយ
នាំទៅមិនបាន ។

[៧១] ពាក្យថា បុគ្គលមិនមានសេចក្តីជាប់ចំពាក់ ក្នុងវត្ថុជា
អនាគត អធិប្បាយថា តណ្ហា លោកហៅថា សេចក្តីជាប់ចំពាក់ បាន
ដល់ តម្រេក តម្រេកខ្លាំង ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោកៈ អកុសលមូល ។
សេចក្តីជាប់ចំពាក់ គឺតណ្ហានេះ បុគ្គលណាលះបង់ ផ្តាច់ផ្តិល ធ្វើឲ្យ
ស្ងប់ ឲ្យស្ងប់រម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណ
ហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលមិនមានសេចក្តីជាប់ចំពាក់ក្នុង
វត្ថុជាអនាគត យ៉ាងនេះខ្លះ ។ មួយទៀត បុគ្គលមិនដល់ព្រមនូវសេច-
ក្តីរីករាយក្នុងរូបនោះថា អាត្មាអញគប្បីមានរូបយ៉ាងនេះ ក្នុងអនាគត-
កាល មិនដល់ព្រមនូវសេចក្តីរីករាយក្នុងខន្ធទាំងនោះថា អាត្មាអញគប្បី
មានវេទនាយ៉ាងនេះ គប្បីមានសញ្ញាយ៉ាងនេះ គប្បីមានសង្ខារយ៉ាងនេះ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ឯវិញ្ញាណោ សិយំ អនាគតមទ្ធានន្តិ តត្ថ នន្តិ ន
 សមន្ទាតមេតិ ឯវម្បិ និរាសត្តិ អនាគតេ ។ អថវា ឥតិ មេ
 ចក្កុ សិយា អនាគតមទ្ធានំ ឥតិ រូបាតិ អប្បដិលទ្ធស្ស
 បដិលាកាយ ចិត្តំ ន បណិទហាតិ ចេតសោ អប្ប-
 ណិទានប្បច្ចយា ន តទភិទន្ធតិ ន តទភិទន្ធគ្នោ
 ឯវម្បិ និរាសត្តិ អនាគតេ ។ ឥតិ មេ សោតំ សិយា
 អនាគតមទ្ធានំ ឥតិ សទ្ធាតិ ។ មេ ។ ឥតិ មេ មនោ
 សិយា អនាគតមទ្ធានំ ឥតិ ធម្មាតិ អប្បដិលទ្ធស្ស បដិ-
 លាកាយ ចិត្តំ ន បណិទហាតិ ចេតសោ អប្បណិទា-
 នប្បច្ចយា ន តទភិទន្ធតិ ន តទភិទន្ធគ្នោ ឯវម្បិ
 និរាសត្តិ អនាគតេ ។ អថវា ឥមិទាហំ សីលេន វា
 វត្តេន វា តបេន វា ព្រហ្មចរិយេន វា ទេវោ វា ភវិស្សាមិ
 ទេវញ្ញតរោ វាតិ អប្បដិលទ្ធស្ស បដិលាកាយ ចិត្តំ ន
 បណិទហាតិ ចេតសោ អប្បណិទានប្បច្ចយា ន តទ-
 ភិទន្ធតិ ន តទភិទន្ធគ្នោ ឯវម្បិ និរាសត្តិ អនាគតេ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

គប្បីមានវិញ្ញាណយ៉ាងនេះ ក្នុងអនាគតកាល ឈ្មោះថា អ្នកមិនមាន
សេចក្តីជាប់ចំពាក់ក្នុងវត្ថុជាអនាគត យ៉ាងនេះខ្លះ ។ មួយទៀត បុគ្គល
មិនតាំងចិត្តដើម្បីបាននូវអាយតនៈ ដែលមិនទាន់បានថា ភ្នែករបស់
អញ គប្បីមានយ៉ាងនេះ រូបទាំងឡាយយ៉ាងនេះ ក្នុងអនាគតកាល
ក៏មិនរីករាយចំពោះអាយតនៈទាំងនោះ ព្រោះការមិនតាំងចិត្តជាបច្ច័យ
កាលមិនត្រេកអរចំពោះអាយតនៈទាំងនោះ ឈ្មោះថា អ្នកមិនមានសេចក្តី
ជាប់ចំពាក់ក្នុងវត្ថុជាអនាគត យ៉ាងនេះខ្លះ ។ ត្រចៀករបស់អញ គប្បី
មានយ៉ាងនេះ សំឡេងទាំងឡាយយ៉ាងនេះ ក្នុងអនាគតកាល ។ បេ ។
មិនតាំងចិត្តដើម្បីបាននូវអារម្មណ៍ ដែលមិនទាន់បានថា ចិត្តរបស់អញ
គប្បីមានយ៉ាងនេះ ធម្មារម្មណ៍ទាំងឡាយយ៉ាងនេះ ក្នុងអនាគតកាល
ក៏មិនរីករាយចំពោះអាយតនៈទាំងនោះ ព្រោះការមិនតាំងចិត្តជាបច្ច័យ
កាលមិនរីករាយចំពោះអាយតនៈទាំងនោះ ឈ្មោះថា អ្នកមិនមានសេចក្តី
ជាប់ចំពាក់ក្នុងវត្ថុជាអនាគត យ៉ាងនេះខ្លះ ។ មួយវិញទៀត បុគ្គល
មិនបានតាំងចិត្តដើម្បីបាននូវអត្តភាព ដែលមិនទាន់បានថា អញគប្បី
បានជាទេវតា ឬជាទេវតាណាមួយ ដោយសីល ឬវត្ថុ ឬតបៈ ឬ
ព្រហ្មចរិយៈនេះ ក៏មិនរីករាយចំពោះអត្តភាពទាំងនោះ ឈ្មោះថា
អ្នកមិនមានសេចក្តីជាប់ចំពាក់ ក្នុងវត្ថុជាអនាគត យ៉ាងនេះខ្លះ ។

ទសមោ បុរាណេសុត្តនិទ្ទេសោ

[៧២] អតីតំ នាណុសោចតីតិ វិបរិណាតំ វា វត្ថុំ ន
សោចតិ វិបរិណាតម្ហិ វា វត្ថុស្មី ន សោចតិ ចក្កំ មេ
វិបរិណាតន្តិ ន សោចតិ សោតំ មេ យានំ មេ ជិវ្ហា មេ
កាយោ មេ រូបា មេ សទ្ធា មេ កន្ធា មេ វសា មេ
ដោដ្ឋញ្ចា មេ កុលំ មេ កលំ មេ អាវាសោ មេ
លាកោ មេ យសោ មេ បសំសា មេ សុខំ មេ ចីវរំ
មេ បិណ្ឌាចារោ មេ សេនាសនំ មេ តិលានប្បច្ចយ-
ភេសជ្ជបរិក្ខារោ មេ មាតា មេ បិតា មេ ភាតា មេ
ភតិដី មេ បុត្តោ មេ ដីតា មេ មិត្តាមច្ចា មេ ញាតកា
មេ សាលោហិតា មេ វិបរិណាតាតិ ន សោចតិ ន
តិលមតិ ន បរិទេវតិ ន ឧវត្តាជ្ជី កន្ធាតិ ន សម្មោហំ
អាបជ្ជតីតិ អតីតំ នាណុសោចតិ ។

បុរាណេសុត្តនិទ្ទេស ទី ១០

[៧២] ពាក្យថា មិនសោយសោកចំពោះវត្ថុជាអតីត សេចក្តី
 ថា មិនសោយសោករកវត្ថុដែលប្រែប្រួលហើយ ឬមិនសោយសោក
 ក្នុងវត្ថុដែលប្រែប្រួលហើយ គឺមិនសោយសោកថា ភ្នែករបស់អញ
 ប្រែប្រួលហើយ មិនសោយសោក មិនលំបាក មិនខ្សឹកខ្សួល មិន
 កន្ទុកកន្ទេញ គក់ទ្រូង មិនដល់នូវសេចក្តីវង្វេងថា ត្រចៀករបស់អញ
 ច្រមុះរបស់អញ អណ្តាតរបស់អញ កាយរបស់អញ រូបទាំងឡាយ
 របស់អញ សំឡេងទាំងឡាយរបស់អញ ក្លិនទាំងឡាយរបស់អញ
 រសទាំងឡាយរបស់អញ ផោដ្ឋព្វៈទាំងឡាយរបស់អញ ត្រកូលរបស់អញ
 គណៈរបស់អញ អាវាសរបស់អញ លាភរបស់អញ យសរបស់អញ
 សេចក្តីសរសើររបស់អញ សុខរបស់អញ ចីវររបស់អញ បិណ្ឌបាត
 របស់អញ សេនាសនៈរបស់អញ គិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខាររបស់
 អញ មាតារបស់អញ បិតារបស់អញ បងប្អូនប្រុសរបស់អញ បងប្អូន
 ស្រីរបស់អញ កូនប្រុសរបស់អញ កូនស្រីរបស់អញ មិត្តនិងអាមាត្យ
 ទាំងឡាយរបស់អញ ពួកញាតិរបស់អញ ពួកសាលោហិតរបស់អញ
 ប្រែប្រួលហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនសោយសោក
 ចំពោះវត្ថុជាអតីត ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

[៧៣] វិវេកទស្សី ផស្ស្សស្វតិ ផស្ស្សតិ ចក្កុស-
ម្ហស្ស្ស លោតសម្ហស្ស្ស យានសម្ហស្ស្ស ជិដ្ឋាសម្ហស្ស្ស
កាយសម្ហស្ស្ស មនោសម្ហស្ស្ស អធិវចនសម្ហស្ស្ស
បដិយសម្ហស្ស្ស សុខវេទនីយោ សម្ហស្ស្ស ទុក្ខវេទ-
នីយោ សម្ហស្ស្ស អទុក្ខមសុខវេទនីយោ សម្ហស្ស្ស
កុសលោ ផស្ស្ស អកុសលោ ផស្ស្ស អព្យាកតោ
ផស្ស្ស កាមាវចរោ ផស្ស្ស រូចាវចរោ ផស្ស្ស អរូចា-
វចរោ ផស្ស្ស សុញ្ញតោ ផស្ស្ស អនិមិត្តោ ផស្ស្ស
អប្បណិហិតោ ផស្ស្ស លោកិយោ ផស្ស្ស លោកុត្តរោ
ផស្ស្ស អតីតោ ផស្ស្ស អនាគតោ ផស្ស្ស បច្ចុប្បន្នោ
ផស្ស្ស យោ ឯវរូចោ ផស្ស្ស ធុសនា សម្ហសនា
សម្ហសិតត្តំ អយំ វុច្ចតិ ផស្ស្ស ។ វិវេកទស្សី ផស្ស្សស្វតិ
ចក្កុសម្ហស្ស្សំ វិវិត្តំ បស្ស្សតិ អត្តេន វា អត្តនិយេន វា
និច្ចេន វា ធុវេន វា សស្ស្សតេន វា អវិបរិណាមធម្មេន
វា ។ លោតសម្ហស្ស្សំ វិវិត្តំ បស្ស្សតិ ។ យានសម្ហស្ស្សំ
វិវិត្តំ បស្ស្សតិ ។ ជិដ្ឋាសម្ហស្ស្សំ វិវិត្តំ បស្ស្សតិ ។ កាយ-
សម្ហស្ស្សំ វិវិត្តំ បស្ស្សតិ ។ មនោសម្ហស្ស្សំ វិវិត្តំ បស្ស្សតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

[៧៣] អធិប្បាយពាក្យថា អ្នកឃើញសេចក្តីស្ងប់ស្ងាត់ ក្នុងផស្សៈ ទាំងឡាយ ត្រង់ពាក្យថា ផស្សៈ បានដល់ចក្ខុសម្មស្សៈ សោតសម្មស្សៈ ឃានសម្មស្សៈ ជិវ្ហាសម្មស្សៈ កាយសម្មស្សៈ មនោសម្មស្សៈ អធិវចនសម្មស្សៈ បដិយសម្មស្សៈ សុខវេទនីយសម្មស្សៈ ទុក្ខវេទនីយសម្មស្សៈ អទុក្ខមសុខវេទនីយសម្មស្សៈ កុសលផស្សៈ អកុសលផស្សៈ អព្យាកតផស្សៈ កាមាវចរផស្សៈ រូបាវចរផស្សៈ អរូបាវចរផស្សៈ សុញ្ញតផស្សៈ អនិមិត្តផស្សៈ អប្បណិហិតផស្សៈ លោកិយផស្សៈ លោកុត្តរផស្សៈ អតីតផស្សៈ អនាគតផស្សៈ បច្ចុប្បន្នផស្សៈ ការប៉ះពាល់សេចក្តីប៉ះពាល់ សេចក្តីប៉ះពាល់ព្រម ភាពនៃការប៉ះពាល់ព្រម ឯណា មានសភាពយ៉ាងនេះ នេះលោកហៅថា ផស្សៈ ។ ពាក្យថា អ្នកឃើញសេចក្តីស្ងប់ស្ងាត់ក្នុងផស្សៈទាំងឡាយ គឺឃើញនូវចក្ខុសម្មស្សៈ ដ៏ស្ងប់ស្ងាត់ ចាកខ្លួនផង ចាកវត្ថុរបស់ខ្លួនផង ចាកវត្ថុដ៏ទៀងទាត់ផង ចាកវត្ថុដ៏បិតថេរផង ចាកវត្ថុដ៏ខ្ជាប់ខ្ជួនផង ចាកសភាវៈមិនប្រែប្រួលផង ។ ឃើញសោតសម្មស្សៈដ៏ស្ងប់ស្ងាត់ ។ ឃើញឃានសម្មស្សៈ ដ៏ស្ងប់ស្ងាត់ ។ ឃើញជិវ្ហាសម្មស្សៈដ៏ស្ងប់ស្ងាត់ ។ ឃើញកាយសម្មស្សៈដ៏ស្ងប់ស្ងាត់ ។ ឃើញមនោសម្មស្សៈដ៏ស្ងប់ស្ងាត់ ។

ទសមោ បុរាណេទសុត្តនិទ្ទេសោ

អធិវចនសម្មស្សំ វិវិត្តំ បស្សតិ ។ បដិយសម្មស្សំ វិវិត្តំ
 បស្សតិ ។ សុខវេទនីយំ សម្មស្សំ ។ ទុក្ខវេទនីយំ
 សម្មស្សំ ។ អទុក្ខមសុខវេទនីយំ សម្មស្សំ ។
 កុសលំ ជស្សំ ។ អកុសលំ ជស្សំ ។ អព្យាកតំ
 ជស្សំ ។ កាមាវចរំ ជស្សំ ។ រូចាវចរំ ជស្សំ ។
 អរូចាវចរំ ជស្សំ ។ លោកិយំ ជស្សំ ។ លោកុត្តរំ ជស្សំ
 វិវិត្តំ បស្សតិ អត្តេន វា អត្តនិយេន វា និច្ចេន វា
 ធុវេន វា សស្សតេន វា អវិបរិណាមធម្មេន វា ។ អថវា
 អតីតំ ជស្សំ អនាគតេហិ ច ជស្សេហិ បច្ចុប្បន្នេហិ
 ច ជស្សេហិ វិវិត្តំ បស្សតិ ។ អនាគតំ ជស្សំ អតី-
 តេហិ ច ជស្សេហិ បច្ចុប្បន្នេហិ ច ជស្សេហិ វិវិត្តំ
 បស្សតិ ។ បច្ចុប្បន្នំ ជស្សំ អតីតេហិ ច ជស្សេហិ
 អនាគតេហិ ច ជស្សេហិ វិវិត្តំ បស្សតិ ។ អថវា យេ
 តេ ជស្សា អរិយា អនាសវា លោកុត្តរា សុញ្ញតប្ប-
 ដិសំយុត្តា តេ ជស្សេ វិវិត្តេ បស្សតិ វាគេន ទោសេន
 មោហេន កោដេន ឧបនាហេន មក្ខេន បទ្យាសេន
 ឥស្សាយ មច្ឆរិយេន មាយាយ សាវេយ្យេន ថម្កេន

បុរាណេសុត្តនិទ្ទេស ទី ១០

ឃើញអធិវចនសម្មស្សៈដ៏ស្ងប់ស្ងាត់ ។ ឃើញបដិយសម្មស្សៈដ៏ស្ងប់ស្ងាត់ ។
 ឃើញសុខវេទនីយសម្មស្សៈ ។ ទុក្ខវេទនីយសម្មស្សៈ ។ អទុក្ខមសុខវេទ-
 នីយសម្មស្សៈ ។ កុសលផស្សៈ ។ អកុសលផស្សៈ ។ អព្យាកតផស្សៈ ។
 កាមាវចរផស្សៈ ។ រូបាវចរផស្សៈ ។ អរូបាវចរផស្សៈ ។ លោកិយ-
 ផស្សៈ ។ ឃើញលោកុត្តរផស្សៈដ៏ស្ងប់ស្ងាត់ ចាកខ្លួនផង ចាកវត្ថុ
 ជារបស់ខ្លួនផង ចាកវត្ថុដ៏ទៀងទាត់ផង ចាកវត្ថុដ៏បិតថេរផង ចាកវត្ថុដ៏
 ខ្ជាប់ខ្ជួនផង ចាកសភាវៈមិនប្រែប្រួលផង ។ មួយទៀត ឃើញអតីតផស្សៈ
 ដ៏ស្ងប់ស្ងាត់ ចាកពួកអនាគតផស្សៈផង ចាកពួកបច្ចុប្បន្នផស្សៈផង ។
 ឃើញអនាគតផស្សៈ ដ៏ស្ងប់ស្ងាត់ ចាកពួកអតីតផស្សៈផង ចាកពួក
 បច្ចុប្បន្នផស្សៈផង ។ ឃើញបច្ចុប្បន្នផស្សៈដ៏ស្ងប់ស្ងាត់ ចាកពួកអតីត-
 ផស្សៈផង ចាកអនាគតផស្សៈផង ។ មួយទៀត ពួកផស្សៈណា ដ៏ប្រសើរ
 មិនមានអាសវៈ ជាលោកុត្តរៈ ប្រកបដោយសុញ្ញតៈ បុគ្គលរមែងឃើញ
 ពួកផស្សៈនោះ ដ៏ស្ងប់ស្ងាត់ ចាករាគៈ ទោសៈ មោហៈ កោធៈ
 ឧបនាហៈ មក្ខៈ បឡាសៈ ឥស្សា មច្ឆរិយៈ មាយា សាថេយ្យៈ ថម្កៈ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

សារម្ភេន មារេន អតិមារេន មទេន បមារេន
សព្វក្លិលេសេហិ សព្វទុច្ចរិតេហិ សព្វទរថេហិ សព្វ-
បរិទ្យាហេហិ សព្វសន្តាបេហិ សព្វាកុសលាភិសដ្ឋារេហិ
វិវិត្តេ បស្សតីតិ វិវេកទស្សី ធម្មេស្ស ។

[៧៤] ទិដ្ឋិសុ ច ន និយ្យតីតិ តស្ស ទ្វាសដ្ឋិ ទិដ្ឋិ-
កតានិ បហីនានិ សមុច្ឆិទ្ធានិ រូបសន្តានិ បដិប្បស្សន្តានិ
អភព្វប្បត្តិកានិ ញាណក្តិនា ទឡានិ សោ ទិដ្ឋិយា
ន យាយតិ ន និយ្យតិ ន រុយ្ហតិ ន សំហារិយតិ នបិ
តំ ទិដ្ឋិកតំ សារតោ បច្ចេតិ ន បច្ចាកច្ចតីតិ ទិដ្ឋិសុ
ច ន និយ្យតិ ។ តេនាហ ភកា

និរាសត្តិ អនាកតេ អតីតំ នានុសោចតិ
វិវេកទស្សី ធម្មេស្ស ទិដ្ឋិសុ ច ន និយ្យតីតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

សារម្ហូៈ មានៈ អតិមានៈ មទៈ បមាទៈ ឃើញពួកលោកុត្តរផស្សៈដ៏ស្ងប់
ស្ងាត់ ចាកកិលេសទាំងពួង ទុច្ចរិតទាំងពួង សេចក្តីក្រវល់ក្រវាយទាំងពួង
សេចក្តីក្តៅក្រហាយទាំងពួង សេចក្តីអន្ទះអន្ទែងទាំងពួង អកុសលាកិ-
សង្ខារទាំងពួង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកឃើញសេចក្តីស្ងប់ស្ងាត់
ក្នុងផស្សៈទាំងឡាយ ។

[៧២] ពាក្យថា ទិដ្ឋិទាំងឡាយនាំទៅមិនបាន គឺ ទិដ្ឋិទាំង ៦២
បុគ្គលនោះលះបង់ ផ្តាច់ផ្តិល ឲ្យស្ងប់ ឲ្យស្ងប់រម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យ
កើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ បុគ្គលនោះ ទិដ្ឋិឲ្យ
ទៅមិនបាន នាំទៅមិនបាន បន្ទាត់ទៅមិនបាន នាំទៅព្រមមិនបាន
ទាំងមិនជឿ មិនត្រឡប់មក កាន់ទិដ្ឋិនោះថាមានខ្លឹម ហេតុនោះ (ទ្រង់
ត្រាស់ថា) ទិដ្ឋិទាំងឡាយនាំទៅមិនបាន ។ ហេតុនោះ ព្រះមាន
ព្រះភាគត្រាស់ថា

បុគ្គលមិនមានសេចក្តីជាប់ចំពាក់ ក្នុងវត្ថុជាអនាគត មិន
សោកស្តាយ ចំពោះវត្ថុជាអតីត អ្នកឃើញសេចក្តីស្ងប់
ស្ងាត់ ក្នុងផស្សៈទាំងឡាយ បុគ្គលនោះ ទិដ្ឋិទាំងឡាយ
នាំទៅមិនបាន ។

ទសមោ បុរាភេទសុត្តនិទ្ទេសោ

[៧៥] បដិលីនោ អកុហាកោ អបិហាលុ អមច្ឆរី

អប្បកញ្ចា អដេតុច្ឆោ មេសុណោយ្យេ ច នោ យុតោ ។

[៧៦] បដិលីនោ អកុហាកោតិ បដិលីនោតិ រាគស្ស

បហីនត្តា បដិលីនោ នោសស្ស បហីនត្តា បដិលីនោ

មោហស្ស បហីនត្តា បដិលីនោ កោជស្ស ឧបនាហស្ស

មក្ខស្ស បណ្ណាសស្ស ឥស្សាយ មច្ឆរិយស្ស ។ មេ ។

សព្វាកុសលាកិសដ្ឋារាជំ បហីនត្តា បដិលីនោ ។

វុត្តំ ហោតំ ភកវតា កថញ្ច ភិក្ខុវេ ភិក្ខុ បដិលីនោ

ហោតិ ឥធិ ភិក្ខុវេ ភិក្ខុនោ អស្មិមាណោ បហីនោ

ហោតិ ឧច្ឆិទ្ធម្វលោ តាលាវត្តកតោ អនការដ្ឋតោ

អាយតី អនុប្បាទធម្មោ ឯវំ ខោ ភិក្ខុវេ ភិក្ខុ បដិលីនោ

ហោតីតិ បដិលីនោ ។

[៧៧] អកុហាកោតិ តីណិ កុហានវត្ថុនំ បច្ចុយ-

ប្បដិសេវនសដ្ឋាតំ កុហានវត្ថុ ឥរិយាបថសដ្ឋាតំ

កុហានវត្ថុ សាមន្តជប្បនសដ្ឋាតំ កុហានវត្ថុ ។

បុរាណេសុត្តនិទ្ទេស ទី ១០

[៧៥] បុគ្គលអ្នករួញចិត្ត អ្នកមិនកុហក អ្នកមិនមានសេចក្តីប្រា-
ថ្នា អ្នកមិនមានសេចក្តីកំណាញ់ អ្នកមិនមានការឃើសឃ្នង
អ្នកដែលគេមិនគួរខ្ពើម រមែងមិនប្រកប ក្នុងការញុះញង់ទេ ។

[៧៦] អធិប្បាយពាក្យថា អ្នករួញចិត្ត អ្នកមិនកុហក ត្រង់ពាក្យ
ថា អ្នករួញចិត្ត សេចក្តីថា ដែលឈ្មោះថា អ្នករួញចិត្ត ព្រោះលះបង់
រាគៈ អ្នករួញចិត្ត ព្រោះលះបង់ទោសៈ អ្នករួញចិត្ត ព្រោះលះបង់
នូវមោហៈ កោធនៈ ឧបនាហៈ មក្ខៈ បឡាសៈ ឥស្សា មច្ឆរិយៈ ។ បេ ។
អ្នករួញចិត្ត ព្រោះលះបង់អកុសលភិសង្ខារទាំងពួង ។ សមដូច
ព្រះពុទ្ធដីកានេះ ដែលព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ថា ម្នាលភិក្ខុទាំង-
ឡាយ ភិក្ខុជាអ្នករួញចិត្ត តើដូចម្តេច ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ អស្មិមានៈ
ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ លះបង់ហើយ មានបួសគល់គាស់រំលើងហើយ
ធ្វើមិនឲ្យមានទីកើត ដូចជាទីកើតនៃដើមឆ្នោត ដល់នូវការមិនមាន
បែបភាព ជាធម៌លែងកើតតទៅទៀត ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុជា
អ្នករួញចិត្ត យ៉ាងនេះឯង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នករួញចិត្ត ។

[៧៧] ពាក្យថា អ្នកមិនកុហក អធិប្បាយថា កុហនវត្ថុ ៣
យ៉ាង កុហនវត្ថុ ខាងការសេពបច្ច័យ ១ កុហនវត្ថុ ខាងឥរិយាបថ ១
កុហនវត្ថុខាងការឱ្យបដិស ១ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

កតមំ បច្ចយប្បដិសេវនសង្ខាតំ កុហានវត្ថុ ។ ឥធន
 កហាបតិកា ភិក្ខុំ ធិមន្តេន្តិ ចីវរបិណ្ឌាចាតសេនាសន-
 តិលានប្បច្ចយភេសន្តបរិក្ខារេហិ ។ សោ ចាបិច្ឆោ
 ឥច្ឆាបកតោ អត្ថិកោ ចីវរបិណ្ឌាចាតសេនាសនតិលាន-
 ប្បច្ចយភេសន្តបរិក្ខារាណំ ភិយ្យោកម្យតំ ឧទាទាយ ចីវរំ
 បច្ចក្ខាតិ បិណ្ឌាចាតំ បច្ចក្ខាតិ សេនាសនំ បច្ចក្ខាតិ
 តិលានប្បច្ចយភេសន្តបរិក្ខារំ បច្ចក្ខាតិ ។ សោ ឯវមាហ
 កី សមណាស្ស មហាក្សេន ចីវរេន ឯតំ សារុប្បំ យំ
 សមណោ សុសាធា វា សង្ការក្ខជា វា ចាបណិកា
 វា នន្តកានិ ឧច្ចិទិត្វា សង្ឃាដី កត្វា ជារេយ្យ កី
 សមណាស្ស មហាក្សេន បិណ្ឌាចាតេន ឯតំ សារុប្បំ
 យំ សមណោ ឧញាចរិយាយ បិណ្ឌិយាលោមេន
 ដីវិកំ កហ្សេយ្យ កី សមណាស្ស មហាក្សេន សេនា-
 សនេន ឯតំ សារុប្បំ យំ សមណោ រុក្ខមូលិកោ
 វា អស្ស សោសានិកោ វា អញ្ចាកាសិកោ វា កី
 សមណាស្ស មហាក្សេន តិលានប្បច្ចយភេសន្តបរិក្ខារេន

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

កុហនវត្ថុ ខាងការសេពបច្ច័យ តើដូចម្តេច ។ ពួកគហបតី ក្នុងសាសនានេះ រមែងនិមន្តភិក្ខុដោយចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ និងគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ ។ ភិក្ខុនោះ មានសេចក្តីប្រាថ្នាអាក្រក់ ត្រូវសេចក្តីប្រាថ្នាគ្របសង្កត់ហើយ ជាអ្នកមានសេចក្តីត្រូវការ នូវចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ និងគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ អាស្រ័យ នូវសេចក្តីប្រាថ្នា ដំលើសលុប ទើបហាមឃាត់ចីវរ ហាមឃាត់ បិណ្ឌបាត ហាមឃាត់សេនាសនៈ ហាមឃាត់គិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ ។ ភិក្ខុនោះបានពោលយ៉ាងនេះថា សមណៈមានប្រយោជន៍អ្វី ដោយចីវរមានថ្ងៃច្រើន ការប្រើប្រាស់ចីវរដ៏សមគួរ ដល់សមណៈនុ៎ះ គឺសមណៈ ត្រូវតែរើសកំណាត់សំពត់ទាំងឡាយ អំពីព្រៃស្នូសាន ឬ អំពីគំរុរសំរាម ឬអំពីរានផ្សារ មកធ្វើជាសង្ឃាដីប្រើប្រាស់ សមណៈ មានប្រយោជន៍អ្វីដោយបិណ្ឌបាត មានថ្ងៃច្រើន ការចិញ្ចឹមជីវិតដ៏សម គួរដល់សមណៈនុ៎ះ គឺសមណៈត្រូវចិញ្ចឹមជីវិតដោយពំនូតបាយ ដោយ ការដើរទៅដើម្បីស្ងួម សមណៈមានប្រយោជន៍អ្វី ដោយសេនាសនៈ មានថ្ងៃច្រើន ការនៅដ៏សមគួរដល់សមណៈនុ៎ះ គឺសមណៈត្រូវតែជាអ្នក នៅជិតគល់ឈើ ឬនៅក្នុងព្រៃស្នូសាន ឬក៏នៅក្នុងទីវាល សមណៈ មានប្រយោជន៍អ្វី ដោយគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ មានថ្ងៃច្រើន

ទសមោ បុរាភេទសុត្តនិទ្ទេសោ

ឯតំ សារុប្បំ យំ សមណោ បូតិមុត្តេន វា ហរិតកិ-
 ខណ្ឌោន វា ឱសចំ ករយ្យាតិ តទុចាទាយ លូទំ ចីវរំ
 ធាវេតិ លូទំ បិណ្ឌាចាតំ ភុញ្ញតិ^(១) លូទំ សេនាសនំ បដិ-
 សេវតិ លូទំ តិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារំ បដិសេវតិ ។
 តមេនំ កហាបតិកា ឯវំ ជានន្តិ អយំ សមណោ អប្បិ-
 ច្ឆោ សន្តុដ្ឋោ បរិវិត្តោ អសំសដ្ឋោ អារទ្ធវិយោ ធុតវាទោតិ
 ភិយ្យោ ភិយ្យោ និមន្តន្តិ ចីវរបិណ្ឌាចាតសេនាសន-
 តិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារេហិ ។ សោ ឯវមាហា តិណ្ណំ
 សម្មុទ្ធិកាវា សទ្ធា កុលបុត្តោ ពហំ បុញ្ញំ បសវតិ
 សទ្ធាយ សម្មុទ្ធិកាវា សទ្ធា កុលបុត្តោ ពហំ បុញ្ញំ
 បសវតិ ទេយ្យធម្មស្សុ សម្មុទ្ធិកាវា សទ្ធា កុលបុត្តោ
 ពហំ បុញ្ញំ បសវតិ ទត្តិណោយ្យានំ សម្មុទ្ធិកាវា សទ្ធា
 កុលបុត្តោ ពហំ បុញ្ញំ បសវតិ តុម្ហាកញ្ជោវាយំ សទ្ធា
 អត្តិ ទេយ្យធម្មោ ចាយំ^(២) សំវិជ្ជតិ អហព្វោ បដិក្កហាកោ
 សចាហំ ន បដិក្កហោស្សាមិ ឯវំ តុម្ហោ បុញ្ញោន បរិហីនា^(៣)
 ភិវិស្សថ ន មយ្ហំ ឥមិនា អត្តោ អបិច តុម្ហាកញ្ជោវ
 អនុកម្មាយ បដិក្កណាមីតិ តទុចាទាយ ពហុម្បិ ចីវរំ

១ ម. បរិភុញ្ញតិ ។ ២ ម. ច ។ ៣ ម. បរិពហិវា ។

បុរាណេសុត្តនិទ្ទេស ទី ១០

ការធ្វើឱសថដ៏សមគួរដល់សមណៈនុ៎ះ គឺសមណៈត្រូវធ្វើថ្នាំដោយមូត្រ ផ្លុម ឬដោយចំណិតសម តាំងអំពីនោះមក ភិក្ខុនោះក៏ទ្រទ្រង់ចីវរដ៏សៅ ហ្មង បរិភោគបិណ្ឌាបាតដ៏សៅហ្មង សេពសេនាសនៈដ៏សៅហ្មង សេព គិលានប្បច្ចយកេសជ្ជបរិក្ខារដ៏សៅហ្មង ។ ពួកគហបតីដឹងភិក្ខុនោះយ៉ាង នេះថា សមណៈនេះមានសេចក្តីប្រាថ្នាតិច មានសន្តោស ស្ងប់ស្ងាត់ មិនច្របូកច្របល់ (ដោយពួក) ប្រារព្ធព្យាយាម ពោលធុតគុណ ក៏រឹង រឹតតែនិមន្ត ដោយចីវរ បិណ្ឌាបាត សេនាសនៈនិងគិលានប្បច្ចយកេសជ្ជ- បរិក្ខារ ។ ភិក្ខុនោះពោលយ៉ាងនេះថា កុលបុត្រមានសទ្ធា តែងប្រសព្វ នូវបុណ្យដ៏ច្រើន ព្រោះធម៌ ៣ យ៉ាងមានចំពោះមុខ គឺកុលបុត្រមានសទ្ធា តែងប្រសព្វនូវបុណ្យដ៏ច្រើន ព្រោះសទ្ធាមានចំពោះមុខ ១ កុលបុត្រមាន សទ្ធា តែងប្រសព្វនូវបុណ្យដ៏ច្រើន ព្រោះទេយ្យធម៌មានចំពោះមុខ ១ កុលបុត្រមានសទ្ធា តែងប្រសព្វនូវបុណ្យដ៏ច្រើន ព្រោះពួកទក្ខិណោយ្យ- បុគ្គលមានចំពោះមុខ ១ សទ្ធានេះ របស់ពួកអ្នកក៏មានផង ទេយ្យ- ធម៌នេះ ក៏មានព្រមផង ទាំងអាត្មាក៏ជាអ្នកទទួល បើអាត្មាមិនទទួលទេ ពួកអ្នកនឹងជាបុគ្គលសាបសូន្យចាកបុណ្យយ៉ាងនេះ អាត្មាមិនមានសេចក្តី ត្រូវការ ដោយទេយ្យធម៌នេះទេ ប៉ុន្តែអាត្មាទទួល ដើម្បីអនុគ្រោះ ដល់ពួកអ្នកតែម្យ៉ាង តាំងអំពីនោះមក ភិក្ខុនោះ ក៏ទទួលចីវរច្រើនផង

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

បដិក្កណ្ណាតិ ពហុម្បិ បិណ្ណាទាតំ បដិក្កណ្ណាតិ ពហុម្បិ
 សេនាសនំ បដិក្កណ្ណាតិ ពហុម្បិ តិលានប្បច្ចយ-
 ភេសជ្ជបរិក្ការំ បដិក្កណ្ណាតិ ។ យា ឯវរូទា ភាកុដិ-
 កា ភាកុដិយំ កុហាណា កុហាយណា កុហិតត្ថំ
 ឥទំ រុច្ចតិ បដិសេវនសដ្ឋាតំ កុហានវត្ថុ ។ កតមំ
 ឥរិយាបថសដ្ឋាតំ កុហានវត្ថុ ។ ឥនេកច្ឆោ ចាបិច្ឆោ
 ឥច្ឆាបកតោ សម្ភារនាធិប្បាយោ ឯវំ មំ ជនោ សម្ភារេ-
 ស្សតីតិ កមនំ សណ្ណាបេតិ ហានំ សណ្ណាបេតិ និសដ្ឋំ
 សណ្ណាបេតិ សយនំ សណ្ណាបេតិ បណិជាយ កច្ចតិ
 បណិជាយ តិដ្ឋតិ បណិជាយ និសីទតិ បណិជាយ
 សេយ្យំ កហ្សតិ សមាហិតោ វិយ កច្ចតិ សមា-
 ហិតោ វិយ តិដ្ឋតិ សមាហិតោ វិយ និសីទតិ សមា-
 ហិតោ វិយ សេយ្យំ កហ្សតិ អាចាមកដ្ឋាយីវ
 ហោតិ ។ យា ឯវរូទា ឥរិយាបថស្ស អាថបនា បបនា
 សណ្ណាបនា ភាកុដិកា ភាកុដិយំ កុហាណា កុហាយណា
 កុហិតត្ថំ ឥទំ រុច្ចតិ ឥរិយាបថសដ្ឋាតំ កុហាន-
 វត្ថុ ។ កតមំ សាមន្តជប្បនសដ្ឋាតំ កុហានវត្ថុ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ទទួលបិណ្ឌបាតច្រើនផង ទទួលសេនាសនៈច្រើនផង ទទួលគិ-
លានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារច្រើនផង ។ កិរិយាធ្វើមុខស្រពោន ភាពនៃ
ភិក្ខុធ្វើមុខស្រពោន ការកុហក ការប្រព្រឹត្តទៅនៃភិក្ខុកុហក ភាពនៃ
ភិក្ខុកុហក ឯណា មានសភាពយ៉ាងនេះ នេះ លោកហៅថា កុហនវត្ថុ
ខាងការសេព (បច្ច័យ) ។ កុហនវត្ថុ ខាងឥរិយាបថ តើដូចម្តេច ។
ភិក្ខុខ្លះក្នុងសាសនានេះ មានសេចក្តីប្រាថ្នាលាមក ត្រូវសេចក្តីប្រាថ្នា
គ្របសង្កត់ហើយ ប្រាថ្នាសេចក្តីសរសើរថា អ្នកផងនឹងសរសើរអញ
យ៉ាងនេះ ក៏រៀបចំទំនងដើរ រៀបចំទំនងឈរ ក៏រៀបចំទំនងអង្គុយ
រៀបចំទំនងដេក ប្រុងប្រៀបហើយទើបដើរទៅ ប្រុងប្រៀបឈរ ប្រុង
ប្រៀបអង្គុយ ប្រុងប្រៀបសម្រេចការដេក ដើរទៅហាក់ដូចជាមានចិត្ត
តាំងមាំ ឈរហាក់ដូចជាមានចិត្តតាំងមាំ អង្គុយហាក់ដូចជាមានចិត្តតាំង
មាំ សម្រេចការដេក ហាក់ដូចជាមានចិត្តតាំងមាំ ហាក់ដូចជាចូលឈាន
ក្នុងទីចំពោះមុខ (នៃអ្នកផង) ។ ការតាំងទុកខាងដើម អាការនៃការតាំង
ទុក ការរៀបចំឥរិយាបថ កិរិយាធ្វើមុខស្រពោន ភាពនៃភិក្ខុអ្នកធ្វើមុខ
ស្រពោន ការកុហក ការប្រព្រឹត្តទៅនៃភិក្ខុកុហក ភាពនៃភិក្ខុកុហក
ឯណា មានសភាពយ៉ាងនេះ នេះ លោកហៅថា កុហនវត្ថុ ខាង
ឥរិយាបថ ។ កុហនវត្ថុ ខាងការឱ្យបដិសេធ តើដូចម្តេច ។

ឥនេកច្ចោ ចាបិច្ចោ ឥច្ចាបកតោ សម្ភារនាធិប្បាយោ
 ឯវំ មំ ជនោ សម្ភារេស្សតីតិ អរិយធម្មសន្និស្សិតំ
 វាចំ ភាសតិ យោ ឯវរូបំ ចីវរំ ជារេតិ សោ សមណោ
 មហេសក្ខោតិ ភណាតិ យោ ឯវរូបំ បត្តំ ជារេតិ
 លោហថាលកំ ជារេតិ ធម្មករកំ ជារេតិ បរិសារទំ
 ជារេតិ កុញ្ចិកំ ជារេតិ ឧទាហនំ ជារេតិ កាយពន្ធនំ
 ជារេតិ អាយោកំ ជារេតិ សោ សមណោ មហេសក្ខោតិ
 ភណាតិ ។ យស្ស ឯវរូទោ ឧបជ្ឈាយោ សោ សមណោ
 មហេសក្ខោតិ ភណាតិ ។ យស្ស ឯវរូទោ អាចរិយោ
 ឯវរូទោ សមាធិប្បជ្ឈាយកា សមាធិចរិយកា មិត្តា
 សន្និដ្ឋា សម្ពត្តា សហាយា សោ សមណោ មហេ-
 សក្ខោតិ ភណាតិ ។ យោ ឯវរូមេ វិហារេ វេសតិ
 សោ សមណោ មហេសក្ខោតិ ភណាតិ ។ យោ
 ឯវរូមេ អឌ្ឍយោតេ វេសតិ ចាសាទេ វេសតិ ហិម្មិយេ
 វេសតិ តុហាយំ វេសតិ លេណោ វេសតិ កុដិយា វេសតិ
 ក្សជាតារេ វេសតិ អន្តេ វេសតិ មាឡេ វេសតិ ឧទ្ធុណ្ណោ
 វេសតិ ឧបជ្ឈានសាលាយំ វេសតិ មណ្ឌាបេ វេសតិ

បុរាណេសុត្តនិទ្ទេស ទី ១០

ភិក្ខុខ្លះក្នុងសាសនានេះ មានសេចក្តីប្រាថ្នាលាមក ត្រូវសេចក្តីប្រាថ្នាគ្រប
សង្កត់ហើយ ប្រាថ្នាសេចក្តីសរសើរថា អ្នកផងនឹងសរសើរអញយ៉ាង
នេះ ក៏ពោលវាចា ដែលអាស្រ័យអរិយធម៌ ពោលថា សមណៈណា
ទ្រទ្រង់ចីវរ មានសភាពយ៉ាងនេះ សមណៈនោះមានស័ក្តិធំ ពោលថា
សមណៈណា ទ្រទ្រង់បាត្រមានសភាពយ៉ាងនេះ ទ្រទ្រង់ផ្តិលជាវិការៈ
នៃលោហៈ ទ្រទ្រង់ធម្មក្រក ទ្រទ្រង់តម្រងទឹក ទ្រទ្រង់កូនសោ ទ្រទ្រង់
ស្បែកជើង ទ្រទ្រង់វត្ថុពន្លឺចង្កេះ ទ្រទ្រង់សំពត់អាយោគ សមណៈនោះ
មានស័ក្តិធំ ។ ពោលថា ឧបជ្ឈាយ័ររបស់សមណៈណា មានសភាព
យ៉ាងនេះ សមណៈនោះមានស័ក្តិធំ ។ ពោលថា អាចារ្យរបស់
សមណៈណា មានសភាពយ៉ាងនេះ ពួកភិក្ខុរបស់សមណៈណា មាន
សភាពយ៉ាងនេះ មានឧបជ្ឈាយ័ស្មើគ្នា មានអាចារ្យស្មើគ្នា ជាមិត្រ
មិត្រឃើញព្រម ជាសម្លាញ់ សមណៈនោះមានស័ក្តិធំ ។ ពោលថា
សមណៈណា នៅក្នុងវិហារមានសភាពយ៉ាងនេះ សមណៈនោះ មាន
ស័ក្តិធំ ។ ពោលថា សមណៈណា នៅក្នុងបង្គោ មានសភាពយ៉ាង
នេះ នៅក្នុងប្រាសាទ នៅក្នុងប្រាសាទមានកំពូល នៅក្នុងគុហា
នៅក្នុងទីជ្រកកោន នៅក្នុងកុដិ នៅក្នុងផ្ទះមានកំពូល នៅក្នុង
ប៉ម នៅក្នុងរោង នៅក្នុងថែវ នៅក្នុងរោងឆាន់ នៅក្នុងបារ៉ា

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

រុក្ខមូលេ វសតិ សោ សមណោ មហេសក្ខោតិ
 ភណាតិ ។ អថវា កោរជិកកោរជិកោ ភាកុដិក-
 ភាកុដិកោ កុហាកកុហាកោ លបកលបកោ
 មុខសម្ភារិតោ^(១) អយំ សមណោ ឥមាសំ ឯវរូចានំ
 សន្តានំ វិហារសមាបត្តិនំ លាភីតិ តាទិសំ កម្មីរំ
 កូទ្ធុ^(២) និបុណំ បដិច្ចន្នំ លោកុត្តរសុញ្ញតបដិសញ្ញត្តំ
 កងំ កថេតិ ។ យា ឯវរូចា ភាកុដិកា ភាកុដិយំ
 កុហាណា កុហាយណា កុហាយិតត្តំ ឥទំ វុច្ចតិ
 សាមន្តជប្បនសដ្ឋានំ កុហានវត្ថុ ។

យស្សីមាណិ តីណិ កុហានវត្ថុនិ បហីនានិ សមុច្ឆិ-
 ដ្ឋានិ វ្របសន្តានិ បដិប្បស្សន្តានិ អភពុប្បត្តិកានិ
 ញ្ញាណក្ខីនា ទឡានិ សោ វុច្ចតិ អកុហាកោតិ បដិ-
 លីនោ អកុហាកោ ។

[៧៨] អបិហាលុ អមច្ឆរិតិ បិហា វុច្ចតិ តណ្ហា យោ
 រាគោ សារាគោ ។ ថេ ។ អភិជ្ឈា លោភោ អកុសល-
 មូលំ ។ យស្សេសា បិហា បហីនា សមុច្ឆិដ្ឋា វ្របសន្តា

១ ម. មុខសម្ភារិតោ ។ ២ ឱ. តុយ្ហំ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

នៅជិតគល់ឈើ សមណៈនោះ មានស័ក្តិធំ ។ មួយទៀត សមណៈជា
អ្នកស្រឡាតស្រឡាត់ពេក មានមុខស្រពោនក្រៃពេក ជាអ្នកកុហកក្រៃពេក
រូសរាយក្រៃពេក ត្រូវគេសរសើរដោយអំណាចមាត់ (របស់ខ្លួន) ថា
សមណៈនេះបានវិហារសមាបត្តិទាំងឡាយដ៏ស្ងប់ស្ងាត់នេះ មានសភាព
យ៉ាងនេះពោលពាក្យប្រាកដដូច្នោះ ជាពាក្យដ៏ជ្រៅ លំបាកយល់ ដ៏ល្អិត
កំបាំង ជាវាចាប្រកបដោយសុញ្ញតនិព្វាន ជាលោកុត្តរ ។ កិរិយាធ្វើមុខ
ស្រពោន ភាពនៃភិក្ខុជាអ្នកធ្វើមុខស្រពោន ការកុហក ការប្រព្រឹត្តទៅ
នៃភិក្ខុកុហក ភាពនៃភិក្ខុកុហក ឯណា មានសភាពយ៉ាងនេះ នេះលោក
ហៅថា កុហនវត្ថុ ខាងការឱ្យបដិសន្ធិ ។ កុហនវត្ថុទាំង ៣ ប្រការនេះ
ភិក្ខុណាលះបង់ ផ្តាច់បង់ ឲ្យស្ងប់ ឲ្យស្ងប់រម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើត
ឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ ភិក្ខុនោះ លោកហៅថា
អ្នកមិនកុហក ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នករួញចិត្ត អ្នកមិនកុហក ។

[៧៨] ពាក្យថា អ្នកមិនមានសេចក្តីប្រាថ្នា អ្នកមិនមានសេចក្តីកំណាញ់
អធិប្បាយថា តណ្ហា លោកហៅថា សេចក្តីជាប់ចំពាក់ បានដល់
សេចក្តីត្រេកអរ សេចក្តីត្រេកអរមានកម្លាំង ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោកៈ
អកុសលមូល ។ សេចក្តីប្រាថ្នានេះ ភិក្ខុណាលះបង់ ផ្តាច់បង់

បដិប្បស្សន្តា អភពុប្បត្តិកា ញ្ញាណគ្គីនា ទឡ្ហា សោ
 រុច្ចតិ អបិហាលុ ។ សោ រូបេ ន បិហេតិ សន្នេ កន្នេ
 រសេ ដោដ្ឋព្វេ កុលំ កលំ អាវាសំ លាកំ យសំ
 បសំសំ សុខំ ចីវរំ បិណ្ឌាចាតំ សេនាសនំ តិលាន-
 ប្បច្ចយភេសន្តបរិក្ខារំ កាមធាតុំ រូបធាតុំ អរូបធាតុំ
 កាមករំ រូបករំ អរូបករំ សញ្ញាករំ អសញ្ញាករំ នេរ-
 សញ្ញាណសញ្ញាករំ ឯកវេការករំ ចតុវេការករំ បញ្ច-
 វេការករំ អតីតំ អនាគតំ បច្ចុប្បន្នំ ទិដ្ឋសុតមុត-
 វិញ្ញាតព្វេ ធម្មេ ន បិហេតិ ន ឥច្ចតិ ន សាទិយតិ ន
 បត្តេតិ ធាកិជប្បតីតិ អបិហាលុ ។ អមច្ឆរីតិ បញ្ច-
 មច្ឆរិយានិ អាវាសមច្ឆរិយំ កុលមច្ឆរិយំ លាកមច្ឆរិយំ
 រណ្ណមច្ឆរិយំ ធម្មមច្ឆរិយំ យំ ឯវរូបំ មច្ឆរិយំ មច្ឆរា-
 យនា មច្ឆរាយិតត្តំ វេរិច្ឆំ កទរិយំ កដុកញ្ចកតា
 អក្កហិតត្តំ ចិត្តស្ស ឥទំ រុច្ចតិ មច្ឆរិយំ ។ អបិច
 ខន្ធមច្ឆរិយម្បិ មច្ឆរិយំ ធាតុមច្ឆរិយម្បិ មច្ឆរិយំ

បុរាណេសុត្តនិទ្ទេស ទី ១០

ឲ្យស្ងប់ ឲ្យស្ងប់រម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺ
ញាណហើយ ភិក្ខុនោះ លោកហៅថា អ្នកមិនមានសេចក្តីប្រាថ្នា ។
ភិក្ខុនោះ មិនប្រាថ្នារូបទាំងឡាយ មិនប្រាថ្នា មិនប៉ង មិនត្រេកអរ
មិនចង់បាន មិនជាប់ចិត្តនឹងសំឡេង ក្លិន រស ផោដ្ឋព្វៈ ត្រកូល
អាវាស លាភ យស សេចក្តីសរសើរ សុខ ចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ
គិលានប្បច្ចយកេសជ្ជបរិក្ខារ កាមធាតុ រូបធាតុ អរូបធាតុ កាមភព
រូបភព អរូបភព សញ្ញាភព អសញ្ញាភព នេវសញ្ញាភព ឯក-
វេការភព ចតុវេការភព បញ្ចវេការភព អតីត អនាគត បច្ចុប្បន្ន
និងពួកធម៌ដែលខ្លួនឃើញ ឮ ប៉ះពាល់ ឬគប្បីដឹង ហេតុនោះ
(ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកមិនមានសេចក្តីប្រាថ្នា ។ ពាក្យថា អ្នកមិនមាន
សេចក្តីកំណាញ់ សេចក្តីថា សេចក្តីកំណាញ់ ៥ គឺ កំណាញ់អាវាស ១
កំណាញ់ត្រកូល ១ កំណាញ់លាភ ១ កំណាញ់វណ្ណៈ ១ កំណាញ់
ធម៌ ១ សេចក្តីកំណាញ់ អាការនៃសេចក្តីកំណាញ់ ភាពសេចក្តីកំណាញ់
សេចក្តីប្រាថ្នាផ្សេង ។ សេចក្តីកំណាញ់រឹង សេចក្តីស្វិតស្វាញ ភាពនៃ
បុគ្គលមិនយកចិត្ត (នៃបុគ្គលដទៃ) ឯណា មានសភាពយ៉ាងនេះ
នេះលោកហៅថា សេចក្តីកំណាញ់ ។ មួយទៀត សេចក្តីកំណាញ់ខន្ធ
ក៏ហៅថា កំណាញ់ សេចក្តីកំណាញ់ធាតុ ក៏ ហៅថា កំណាញ់

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

អាយតនមច្ឆរិយម្បិ មច្ឆរិយំ កាហោ ឥទំ វុច្ចតិ
 មច្ឆរិយំ ។ យស្សេតំ មច្ឆរិយំ បហីនំ សមុច្ឆិទ្ធិំ រូបសន្តំ
 បដិប្បស្សន្តំ អភព្វប្បត្តិកំ ញាណត្តិណា ទឡំ សោ
 វុច្ចតិ អមច្ឆរិតិ អបិហាលុ អមច្ឆរិ ។

[៧៩] អប្បកញ្ចោ អដេតុច្ឆោតិ ចាកព្រិយន្តិ តីណិ
 ចាកព្រិយានិ កាយិកំ ចាកព្រិយំ វាចសិកំ ចាកព្រិ-
 យំ ចេតសិកំ ចាកព្រិយំ ។ កតមំ កាយិកំ ចាក-
 ព្រិយំ ។ ឥដេកច្ចោ សជ្ឈកតោមិ កាយិកំ ចាកព្រិយំ
 ទស្សេតិ កណាកតោមិ កាយិកំ ចាកព្រិយំ ទស្សេតិ
 កោជនសាលាយមិ កាយិកំ ចាកព្រិយំ ទស្សេតិ
 ជន្លាយវេមិ កាយិកំ ចាកព្រិយំ ទស្សេតិ ឧទក-
 តិត្ថេមិ កាយិកំ ចាកព្រិយំ ទស្សេតិ អន្តរយរំ បរិស-
 ន្តោមិ កាយិកំ ចាកព្រិយំ ទស្សេតិ អន្តរយរំ បរិដ្ឋោមិ
 កាយិកំ ចាកព្រិយំ ទស្សេតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

សេចក្តីកំណាញ់អាយតនៈ ក៏ហៅថា កំណាញ់ ទាំងហៅថា ការប្រកាន់
នេះ លោកហៅថា សេចក្តីកំណាញ់ ។ សេចក្តីកំណាញ់នេះ បុគ្គល
ណាលះបង់ ផ្តាច់បង់ ឲ្យស្ងប់ ឲ្យស្ងប់រម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន
ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ បុគ្គលនោះ លោកហៅថា អ្នកមិនមាន
សេចក្តីកំណាញ់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកមិនមានសេចក្តី
ប្រាថ្នា អ្នកមិនមានសេចក្តីកំណាញ់ ។

[៧៧] អធិប្បាយពាក្យថា អ្នកមិនមានការឃើសឃ្នង ជាអ្នកដែល
គេមិនគួរខ្លើម ត្រង់ពាក្យថា ការឃើសឃ្នង បានដល់ការឃើសឃ្នង ៣
គឺការឃើសឃ្នងប៉ែកខាងកាយ ១ ការឃើសឃ្នងប៉ែកខាងវាចា ១ ការ
ឃើសឃ្នងប៉ែកខាងចិត្ត ១ ។ ការឃើសឃ្នងប៉ែកខាងកាយ តើដូចម្តេច ។
ភិក្ខុខ្លះក្នុងសាសនានេះ ទៅក្នុងសង្ឃ សម្តែង ការឃើសឃ្នងប៉ែកខាងកាយ
ខ្លះ ទៅក្នុងគណៈ សម្តែង ការឃើសឃ្នងប៉ែកខាងកាយខ្លះ សម្តែង ការ
ឃើសឃ្នងប៉ែកខាងកាយក្នុងរោងធាន់ខ្លះ សម្តែង ការឃើសឃ្នងប៉ែកខាង
កាយក្នុងរោងភ្លើងខ្លះ សម្តែងការឃើសឃ្នងប៉ែកខាងកាយក្នុងកំពង់ទឹក
ខ្លះ កំពុងចូលទៅកាន់ចន្លោះផ្ទះ សម្តែង ការឃើសឃ្នងប៉ែកខាងកាយខ្លះ
ចូលទៅហើយកាន់ចន្លោះផ្ទះ សម្តែង ការឃើសឃ្នងប៉ែកខាងកាយខ្លះ ។

ទសមោ បុរាភេទសុត្តនិទ្ទេសោ

កងំ សង្ឃកតោ កាយិកំ ចាកព្ពិយំ ទស្សតិ ។
 ឥនេកាច្ចោ សង្ឃកតោ អចិត្តិការកតោ ថេវេ ភិក្ខុ
 យដ្ឋយន្តោមិ តិដ្ឋតិ យដ្ឋយន្តោមិ និសីទតិ បុរតោមិ
 តិដ្ឋតិ បុរតោមិ និសីទតិ ឧច្ចេមិ អាសនេ និសីទតិ
 សសីសំ ចារុមិត្តាមិ និសីទតិ បិតកោមិ ភណាតិ
 ពាហារិក្ខេបកោមិ ភណាតិ ឯវំ សង្ឃកតោ កាយិកំ
 ចាកព្ពិយំ ទស្សតិ ។

កងំ កណាកតោ កាយិកំ ចាកព្ពិយំ ទស្សតិ ។
 ឥនេកាច្ចោ កណាកតោ អចិត្តិការកតោ ថេវានំ ភិក្ខុនំ
 អនុចាហនានំ ចង្គ្គមន្តានំ សឧចាហនោ ចង្គ្គមតិ នីចេ
 ចង្គ្គមេ ចង្គ្គមន្តានំ ឧច្ចេ ចង្គ្គមេ ចង្គ្គមតិ ឆមាយំ ចង្គ្គម-
 ន្តានំ ចង្គ្គមេ ចង្គ្គមតិ យដ្ឋយន្តោមិ តិដ្ឋតិ យដ្ឋយន្តោមិ
 និសីទតិ បុរតោមិ តិដ្ឋតិ បុរតោមិ និសីទតិ ឧច្ចេមិ
 អាសនេ និសីទតិ សសីសំ ចារុមិត្តាមិ និសីទតិ បិត-
 កោមិ ភណាតិ ពាហារិក្ខេបកោមិ ភណាតិ ឯវំ
 កណាកតោ កាយិកំ ចាកព្ពិយំ ទស្សតិ ។

កងំ កោជនសាលាយ កាយិកំ ចាកព្ពិយំ ទស្សតិ ។

បុរាណសុត្តនិទ្ទេស ទី ១០

ភិក្ខុទៅក្នុងសង្ឃ សម្តែង ការឃើសឃ្នងបែកខាងកាយ តើដូចម្តេច ។

ភិក្ខុខ្លះក្នុងសាសនានេះ ទៅក្នុងសង្ឃ មិនធ្វើសេចក្តីកោតក្រែង គឺឈរ
 ប្រជ្រៀតពួកភិក្ខុជាថេរៈខ្លះ អង្គុយប្រជ្រៀតខ្លះ ឈរខាងមុខខ្លះ អង្គុយ
 ខាងមុខខ្លះ អង្គុយលើអាសនៈខ្ពស់ខ្លះ អង្គុយទទួរក្បាលខ្លះ ឈរនិយាយ
 ខ្លះ និយាយវាសដៃខ្លះ ភិក្ខុទៅក្នុងសង្ឃ សម្តែង ការឃើសឃ្នងបែកខាង
 កាយ យ៉ាងនេះឯង ។ ភិក្ខុទៅក្នុងគណៈ សម្តែង នូវការឃើសឃ្នងបែក
 ខាងកាយ តើដូចម្តេច ។ ភិក្ខុខ្លះក្នុងសាសនានេះ ទៅក្នុងគណៈ មិន
 ធ្វើសេចក្តីកោតក្រែង គឺកាលពួកភិក្ខុជាថេរៈ មិនពាក់ស្បែកជើងចង្រ្រម
 ខ្លួនពាក់ស្បែកជើងចង្រ្រម កាលពួកភិក្ខុជាថេរៈចង្រ្រមក្នុងទីចង្រ្រមដ៏ទាប
 ខ្លួនចង្រ្រមក្នុងទីចង្រ្រមដ៏ខ្ពស់ កាលពួកភិក្ខុជាថេរៈ ចង្រ្រមលើផែនដី
 ខ្លួនចង្រ្រមក្នុងទីចង្រ្រម ឈរប្រជ្រៀតខ្លះ អង្គុយប្រជ្រៀតខ្លះ ឈរខាង
 មុខខ្លះ អង្គុយខាងមុខខ្លះ អង្គុយលើអាសនៈខ្ពស់ខ្លះ អង្គុយទទួរក្បាលខ្លះ
 ឈរនិយាយខ្លះ និយាយវាសដៃខ្លះ ភិក្ខុទៅក្នុងគណៈសម្តែង ការឃើស
 ឃ្នងបែកខាងកាយ យ៉ាងនេះឯង ។

ភិក្ខុសម្តែងការឃើសឃ្នងបែកខាងកាយក្នុងរោងធាន់ តើដូចម្តេច ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ឥនេកោច្ចោ កោជនសាលាយ អចិត្តិការកតោ ថេរេ
 ភិក្ខុ អនុប្បុខដ្ឋ និសីទតិ នវេមិ ភិក្ខុ អាសនេន បដិ-
 ពាហតិ យដ្ឋយន្តោមិ តិដ្ឋតិ យដ្ឋយន្តោមិ និសីទតិ
 បុរតោមិ តិដ្ឋតិ បុរតោមិ និសីទតិ ឧច្ចេមិ អាសនេ
 និសីទតិ សសីសំ ចារុមិត្តាមិ និសីទតិ បិតកោមិ
 ភណាតិ ពាហារិក្ខេបកោមិ ភណាតិ ឯវំ កោជន-
 សាលាយ កាយិកំ ចាកព្ពិយំ ទស្សេតិ ។

កងំ ជន្ហាយវេ កាយិកំ ចាកព្ពិយំ ទស្សេតិ ។

ឥនេកោច្ចោ ជន្ហាយវេ អចិត្តិការកតោ ថេរេ ភិក្ខុ
 យដ្ឋយន្តោមិ តិដ្ឋតិ យដ្ឋយន្តោមិ និសីទតិ បុរតោមិ
 តិដ្ឋតិ បុរតោមិ និសីទតិ ឧច្ចេមិ អាសនេ និសីទតិ
 អនាបុច្ឆាមិ កង្គំ បក្ខិបតិ អនាបុច្ឆាមិ ទ្វារំ បិទហតិ^(១)
 ឯវំ ជន្ហាយវេ កាយិកំ ចាកព្ពិយំ ទស្សេតិ ។

កងំ ឧទកតិត្ថេ កាយិកំ ចាកព្ពិយំ
 ទស្សេតិ ។ ឥនេកោច្ចោ ឧទកតិត្ថេ អចិត្តិការកតោ

១ ឱ. ម. អនាបុច្ឆំបិ អនជ្ឈិដ្ឋោបិ កង្គំ បក្ខិបតិ ទ្វារំ បិទហតិ ពាហារិក្ខេបកោមិ ភណាតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ភិក្ខុខ្លះក្នុងសាសនានេះ មិនធ្វើសេចក្តីកោតក្រែងក្នុងរោងធាន់ គឺអង្គុយ
 ប្រជ្រៀតពួកភិក្ខុជាថេរៈខ្លះ ឃាត់ពួកភិក្ខុថ្មី ដោយអាសនៈខ្លះ ឈរ
 ប្រជ្រៀតខ្លះ អង្គុយប្រជ្រៀតខ្លះ ឈរខាងមុខខ្លះ អង្គុយខាងមុខខ្លះ
 អង្គុយលើអាសនៈខ្ពស់ខ្លះ អង្គុយទទួរក្បាលខ្លះ ឈរនិយាយខ្លះ
 និយាយវាសដៃខ្លះ ភិក្ខុសម្តែងការឃើសឃ្នងបែកខាងកាយ ក្នុងរោង
 ធាន់ យ៉ាងនេះឯង ។

ភិក្ខុសម្តែងការឃើសឃ្នងបែកខាងរោងភ្លើង តើដូចម្តេច ។ ភិក្ខុខ្លះ
 ក្នុងសាសនានេះ មិនធ្វើសេចក្តីកោតក្រែងក្នុងរោងភ្លើង គឺឈរប្រជ្រៀត
 ពួកភិក្ខុជាថេរៈខ្លះ អង្គុយប្រជ្រៀតខ្លះ ឈរខាងមុខខ្លះ អង្គុយខាង
 មុខខ្លះ អង្គុយលើអាសនៈខ្ពស់ខ្លះ មិនប្រាប់សិនហើយដាក់អុសខ្លះ
 មិនប្រាប់សិនហើយបិទទ្វារខ្លះ ភិក្ខុសម្តែងការឃើសឃ្នងបែកខាងកាយ
 ក្នុងរោងភ្លើង យ៉ាងនេះឯង ។

ភិក្ខុ សម្តែងការឃើសឃ្នងបែកខាងកាយ ក្នុងកំពង់ទឹក តើដូច
 ម្តេច ។ ភិក្ខុខ្លះក្នុងសាសនានេះ មិនធ្វើសេចក្តីកោតក្រែងក្នុងកំពង់ទឹក

ទសមោ បុរាណេទសុត្តនិទ្ទេសោ

ថេរេ ភិក្ខុ យដ្ឋយន្តោបិ ឱតរតិ បុរោតាបិ ឱតរតិ យដ្ឋ-
យន្តោបិ ញាយតិ បុរោតាបិ ញាយតិ ឧបរិបិ^(១) ញាយតិ
យដ្ឋយន្តោបិ ឧត្តរតិ បុរោតាបិ ឧត្តរតិ ឧបរិបិ^(២) ឧត្តរតិ
ឯវំ ឧទកតិត្ថេ កាយិកំ ចាកព្ធិយំ ទស្សេតិ ។

កថំ អន្តរយំ បរិសន្តោ កាយិកំ ចាកព្ធិយំ
ទស្សេតិ ។ ឥនេកច្ចោ អន្តរយំ បរិសន្តោ អចិត្តិ-
ការកតោ ថេរេ ភិក្ខុ យដ្ឋយន្តោបិ កច្ចតិ បុរោតាបិ
កច្ចតិ វោក្កម្មបិ ថេរោនំ ភិក្ខុនំ បុរោតា កច្ចតិ ឯវំ
អន្តរយំ បរិសន្តោ កាយិកំ ចាកព្ធិយំ ទស្សេតិ ។

កថំ អន្តរយំ បរិដ្ឋោ កាយិកំ ចាកព្ធិយំ ទស្សេតិ ។
ឥនេកច្ចោ អន្តរយំ បរិដ្ឋោ ន បរិស ភន្តេតិ វុច្ចមាណោ
បរិសតិ ន តិដ្ឋ ភន្តេតិ វុច្ចមាណោ តិដ្ឋតិ ន និសីទ
ភន្តេតិ វុច្ចមាណោ និសីទតិ អនោកាសម្បិ បរិសតិ
អនោកាសេបិ តិដ្ឋតិ អនោកាសេបិ និសីទតិ យានិ
តានិ ហោន្តិ កុលានំ ឧរកានិ កូឡានិ ច បដិច្ចដ្ឋានិ
ច យត្ត កុលិត្តិយោ កុលដីតោ កុលសុណ្ណាយោ
កុលកុមារិយោ និសីទន្តិ តត្ថបិ សហសា បរិសតិ

១ ២ ឱ. ម. ឧបរិតោបិ ។

បុរាណសុត្តនិទ្ទេស ទី ១០

គឺចុះទៅប្រជ្រៀតពួកភិក្ខុជាថេរៈខ្លះ ចុះទៅខាងមុខខ្លះ ជូតប្រជ្រៀតខ្លះ
ជូតខាងមុខខ្លះ ជូតខាងលើខ្លះ ឡើងប្រជ្រៀតខ្លះ ឡើងខាងមុខខ្លះ
ឡើងខាងលើខ្លះ ភិក្ខុសម្តែងការឃ្លើសឃ្លងបែកខាងកាយ ក្នុងកំពង់
ទឹក យ៉ាងនេះឯង ។

ភិក្ខុកំពុងចូលទៅកាន់ចន្លោះផ្ទះ សម្តែង ការឃ្លើសឃ្លងបែកខាង
កាយ តើដូចម្តេច ។ ភិក្ខុខ្លះ ក្នុងសាសនានេះ កំពុងចូលទៅកាន់
ចន្លោះផ្ទះ មិនធ្វើសេចក្តីកោតក្រែង គឺដើរប្រជ្រៀតពួកភិក្ខុជាថេរៈខ្លះ
ដើរខាងមុខខ្លះ កន្លងហើយដើរខាងមុខពួកភិក្ខុជាថេរៈខ្លះ ភិក្ខុកំពុងចូល
ទៅកាន់ចន្លោះផ្ទះ សម្តែង ការឃ្លើសឃ្លងបែកខាងកាយ យ៉ាងនេះឯង ។

ភិក្ខុចូលទៅកាន់ចន្លោះផ្ទះ សម្តែង ការឃ្លើសឃ្លង បែកខាង
កាយ តើដូចម្តេច ។ ភិក្ខុខ្លះ ក្នុងសាសនានេះ ចូលទៅកាន់ចន្លោះផ្ទះ
គេមិនទាន់និយាយថា សូមចូលមកលោកម្ចាស់ ក៏ចូលទៅ គេមិនទាន់
និយាយថា សូមឈររង់សិនលោកម្ចាស់ ក៏ឈររង់ គេមិនទាន់និយាយ
ថា សូមគង់លោកម្ចាស់ ក៏អង្គុយ ចូលទៅកាន់ទីមិនមានឱកាសខ្លះ
ឈរក្នុងទីមិនមានឱកាសខ្លះ អង្គុយក្នុងទីមិនមានឱកាសខ្លះ ម្តីម្នាចូល
ទៅក្នុងបន្ទប់ទាំងឡាយ របស់ត្រកូលទាំងឡាយ ជាទីលាក់ពួនបិទបាំង
ដែលពួកស្រ្តីក្នុងត្រកូល ដែលពួកកូនស្រីរបស់ត្រកូល ដែលពួកកូន
ប្រសាស្រីរបស់ត្រកូល ដែលពួកកុមាររបស់ត្រកូល កំពុងអង្គុយនោះខ្លះ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

កុមារកស្សបិ សីសំ បរាមសតិ ឯវំ អន្តរយវំ បរិដ្ឋោ កាយិកំ ចាកព្ពិយំ ទស្សេតិ ។ ឥទំ កាយិកំ ចាកព្ពិយំ^(១) ។

កតមំ វាចសិកំ ចាកព្ពិយំ ។ ឥនេកច្ចោ សង្ឃតតោបិ វាចសិកំ ចាកព្ពិយំ ទស្សេតិ កណាតតោបិ វាចសិកំ ចាកព្ពិយំ ទស្សេតិ អន្តរយវំ បរិដ្ឋោបិ វាចសិកំ ចាកព្ពិយំ ទស្សេតិ ។

កថំ សង្ឃតតោ វាចសិកំ ចាកព្ពិយំ ទស្សេតិ ។ ឥនេកច្ចោ សង្ឃតតោ អចិត្តិការកតោ ថេវេ ភិក្ខុ អនាបុច្ឆា វា អនធឿដ្ឋោ វា អារាមតតានំ ភិក្ខុនំ ធម្មំ កណាតិ បញ្ញំ វិសដ្ឋេតិ ចាតិមោក្ខំ ឧទ្ធិសតិ បិតកោបិ កណាតិ ពាហារិក្ខេបកោបិ កណាតិ ឯវំ សង្ឃតតោ វាចសិកំ ចាកព្ពិយំ ទស្សេតិ ។

កថំ កណាតតោ វាចសិកំ ចាកព្ពិយំ ទស្សេតិ ។ ឥនេកច្ចោ កណាតតោ អចិត្តិការកតោ ថេវេ ភិក្ខុ អនាបុច្ឆា វា អនធឿដ្ឋោ វា អារាមតតានំ ភិក្ខុនំ ធម្មំ កណាតិ បញ្ញំ វិសដ្ឋេតិ បិតកោបិ កណាតិ ពាហារិក្ខេបកោបិ កណាតិ

១ ម. បាគព្ពិយំ ទស្សេតិ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ស្ថាបអង្កែលក្បាលរបស់កុមារតូចខ្លះ ភិក្ខុចូលទៅកាន់ចន្លោះផ្ទះសម្តែង
ការឃើសឃ្នងបែកខាងកាយ យ៉ាងនេះឯង ។ នេះ ការឃើសឃ្នង
បែកខាងកាយ ។

ការឃើសឃ្នងបែកខាងវាចា តើដូចម្តេច ។ ភិក្ខុខ្លះ ក្នុងសាសនា
នេះ ទៅក្នុងសង្ឃ សម្តែងការឃើសឃ្នងបែកខាងវាចាខ្លះ ទៅក្នុងគណៈ
សម្តែងការឃើសឃ្នងបែកខាងវាចាខ្លះ ចូលទៅក្នុងចន្លោះផ្ទះ សម្តែង
ការឃើសឃ្នងបែកខាងវាចាខ្លះ ។

ភិក្ខុទៅក្នុងសង្ឃ សម្តែងការឃើសឃ្នងបែកខាងវាចា តើដូចម្តេច ។
ភិក្ខុខ្លះ ក្នុងសាសនានេះ ទៅក្នុងសង្ឃ មិនធ្វើសេចក្តីកោតក្រែង គឺមិន
ប្រាប់ពួកភិក្ខុជាថេរៈ ឬ(ពួកភិក្ខុជាថេរៈ) មិនបានអារាធនា ក៏សម្តែង
ធម៌ វិសជ្ជនាប្រស្នា សម្តែងបាតិមោក្ខ ដល់ពួកភិក្ខុដែលទៅកាន់អារាម
ឈរនិយាយខ្លះ និយាយវាសដៃខ្លះ ភិក្ខុទៅក្នុងសង្ឃ សម្តែងការ
ឃើសឃ្នងបែកខាងវាចា យ៉ាងនេះឯង ។

ភិក្ខុទៅក្នុងគណៈ សម្តែងការឃើសឃ្នងបែកខាងវាចា តើដូចម្តេច ។
ភិក្ខុខ្លះក្នុងសាសនានេះទៅក្នុងគណៈមិនធ្វើសេចក្តីកោតក្រែង គឺមិនប្រាប់
ពួកភិក្ខុជាថេរៈ ឬ(ភិក្ខុជាថេរៈ) មិនបានអារាធនា ក៏សម្តែងធម៌ វិសជ្ជនា
ប្រស្នាដល់ពួកភិក្ខុដែលទៅកាន់អារាម ឈរនិយាយខ្លះ និយាយវាសដៃខ្លះ

ទសមោ បុរាណេទសុត្តនិទ្ទេសោ

អារាមកតានំ ភិក្ខុជីនំ ឧចាសកានំ ឧចាសិកានំ ធម្មំ
កណាតិ បញ្ញំ វិសង្ខេតិ បិតកោបិ កណាតិ ពាហារិក្ខេប-
កោបិ កណាតិ ឯវំ កណាតតោ វាចសិកំ ចាកត្តិយំ
ទស្សេតិ ។

កថំ អន្តរយំ បរិដ្ឋោ វាចសិកំ ចាកត្តិយំ
ទស្សេតិ ។ ឥនេកច្ចោ អន្តរយំ បរិដ្ឋោ ឥត្ថិ វា កុមារិ
វា អាហា ឥត្តន្ទាមេ ឥត្តន្ទោត្តេ កិ អត្ថិ យាកូ អត្ថិ ភត្តំ
អត្ថិ ខាទនីយំ អត្ថិ កិ បិរិស្សាម កិ ភុញ្ញិស្សាម កិ
ខាទិស្សាម កិ វា អត្ថិ កិ វា មេ ទស្សេតាតិ វិប្បលបតិ
ឯវំ អន្តរយំ បរិដ្ឋោ វាចសិកំ ចាកត្តិយំ ទស្សេតិ ឥនំ
វាចសិកំ ចាកត្តិយំ ។

កតមំ ចេតសិកំ ចាកត្តិយំ ។ ឥនេកច្ចោ ន
ឧច្ចាកុលា បព្វជិតោ សមាណោ ឧច្ចាកុលា បព្វ-
ជិតេន សទ្ធិំ សទិសំ អត្តានំ ទហាតិ ចិត្តេន ។
ន មហាកុលា បព្វជិតោ សមាណោ មហាកុលា បព្វ-
ជិតេន សទ្ធិំ សទិសំ អត្តានំ ទហាតិ ចិត្តេន ។ ន
មហាកោតកុលា បព្វជិតោ សមាណោ មហាកោតកុលា
បព្វជិតេន សទ្ធិំ សទិសំ អត្តានំ ទហាតិ ចិត្តេន ។

បុរាណេសុត្តនិទ្ទេស ទី ១០

សម្តែងធម៌ វិសជ្ជនាប្រស្នាដល់ពួកភិក្ខុនី ពួកឧបាសក ពួកឧបាសិកា
ដែលទៅកាន់អារាម ឈរនិយាយវាសដៃខ្លះ ភិក្ខុទៅក្នុងគណៈសម្តែង
ការឃើសឃ្នងបែកខាងវាចា យ៉ាងនេះឯង ។

ភិក្ខុចូលទៅកាន់ចន្លោះផ្ទះ សម្តែងការឃើសឃ្នងបែកខាងវាចា តើ
ដូចម្តេច ។ ភិក្ខុខ្លះ ក្នុងសាសនានេះ ចូលទៅកាន់ចន្លោះផ្ទះ និយាយនឹង
ស្រ្តី ឬនឹងកុមារី និយាយរាក់ទាក់ថា នៃនាងឈ្មោះនេះ នៃនាងគោត្រនេះ
មានអ្វីទេ មានបបរទេ មានបាយទេ មានបង្កើមទេ អាត្មានឹងផឹកអ្វី
បរិភោគអ្វី ស៊ីអ្វី មានអ្វីទេ ពួកនាងនឹងឲ្យអ្វី ដល់អាត្មា ភិក្ខុចូលទៅ
កាន់ចន្លោះផ្ទះ សម្តែងការឃើសឃ្នងបែកខាងវាចា យ៉ាងនេះឯង ។

នេះ ការឃើសឃ្នងបែកខាងវាចា ។

ការឃើសឃ្នងបែកខាងចិត្ត តើដូចម្តេច ។ ភិក្ខុខ្លះ ក្នុងសាសនា
នេះ ជាអ្នកមិនមែន (ចេញ) អំពីត្រកូលខ្ពស់ហើយបួសទេ តែមាន
ចិត្តតាំងខ្លួនស្មើនឹងបុគ្គលដែល (ចេញ) អំពីត្រកូលខ្ពស់ហើយបួស ។
មិនមែនចេញអំពីត្រកូលធំហើយបួសទេ តែមានចិត្តតាំងខ្លួនស្មើនឹងបុគ្គល
ដែល (ចេញ) អំពីត្រកូលធំហើយបួស ។ មិនមែន (ចេញ)
អំពីត្រកូលមានភោគៈច្រើនហើយបួសទេ តែមានចិត្តតាំងខ្លួនស្មើនឹង
បុគ្គលដែល (ចេញ) អំពីត្រកូលមានភោគៈច្រើន ហើយបួស ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ន ឧទ្ធការភោគកុលា បព្វជិតោ សមាដោ ។ ន
 សុត្តន្តិកោ សមាដោ សុត្តន្តិកេន សទ្ធិ សទិសំ
 អត្តានំ ទហតិ ចិត្តេន ។ ន វិនយធិរោ សមាដោ ។ ន
 ធម្មកថិកោ សមាដោ ។ ន អារម្មណិកោ សមាដោ ។ ន
 បិណ្ឌាចារិកោ សមាដោ ។ ន បំសុក្ខលិកោ សមាដោ ។
 ន តេជីវិកោ សមាដោ ។ ន សបទានចារិកោ
 សមាដោ ។ ន ខលុបច្ឆាកត្តិកោ សមាដោ ។ ន
 នេសទ្ធិកោ សមាដោ ។ ន យថាសន្តតិកោ សមាដោ ។
 ន បឋមស្ស ឈានស្ស លាភី សមាដោ បឋមស្ស
 ឈានស្ស លាភិនា សទ្ធិ សទិសំ អត្តានំ ទហតិ ចិត្តេន
 ។ មេ ។ ន នេវសញ្ញាណសញ្ញាយតនសមាបត្តិយា
 លាភី សមាដោ នេវសញ្ញាណសញ្ញាយតនសមាបត្តិយា
 លាភិនា សទ្ធិ សទិសំ អត្តានំ ទហតិ ចិត្តេន ។ ឥទំ
 ចេតសិកំ ចាកត្តិយំ ។ យស្សិមាទិ តីណិ ចាកត្តិយាទិ
 បហីនាទិ សមុច្ឆិដ្ឋាទិ រូបសន្តាទិ បដិប្បស្សន្តាទិ
 អកព្វប្បត្តិកាទិ ញាណត្តិណា ទឡាទិ សោ រុច្ឆតិ
 អប្បកញ្ចេតិ អប្បកញ្ចេ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

មិនមែន (ចេញ) អំពីត្រកូលមានភោគៈលើសលុបហើយបួសទេ ។ មិនចេះ
 ព្រះសូត្រទេ តែមានចិត្តតាំងខ្លួនស្មើនឹងបុគ្គលដែលចេះព្រះសូត្រ ។ មិន
 ទ្រទ្រង់ព្រះវិន័យ ។ មិនមែនជាធម្មកថិក ។ មិនប្រព្រឹត្តិអារញ្ញិកធុតង្គ ។
 មិនប្រព្រឹត្តិបិណ្ឌបាតិកធុតង្គ ។ មិនប្រព្រឹត្តិបំសុក្ខលិកធុតង្គ ។ មិន
 ប្រព្រឹត្តិគេបីវិកធុតង្គ ។ មិនប្រព្រឹត្តិសបទានចារិកធុតង្គ ។ មិនប្រព្រឹត្តិ
 ខលុបច្ឆាភត្តិកធុតង្គ ។ មិនប្រព្រឹត្តិនេសជ្ជិកធុតង្គ ។ មិនប្រព្រឹត្តិយថា-
 សន្តតិកធុតង្គ ។ មិនបានបឋមជ្ឈានទេ តែមានចិត្តតាំងខ្លួនស្មើនឹងបុគ្គល
 ដែលបានបឋមជ្ឈាន ។ លេ ។ មិនបាននេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនសមាបត្តិទេ
 តែមានចិត្តតាំងខ្លួនស្មើនឹងបុគ្គលបាននេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនសមាបត្តិ ។
 នេះ ការឃើសយូងប៉ែកខាងចិត្ត ។ ការឃើសយូង ៣ នេះ បុគ្គលណា
 លះបង់ ផ្តាច់បង់ ឲ្យស្ងប់ ឲ្យស្ងប់រម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន
 ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ បុគ្គលនោះ លោកហៅថា អ្នកមិនមាន
 ការឃើសយូង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកមិនមានការឃើសយូង ។

ទសមោ បុរាណទសុត្តនិទ្ទេសោ

[៨០] អដេតុច្ឆោតិ អត្ថិ បុគ្គលោ ដេតុច្ឆោ អត្ថិ
អដេតុច្ឆោ ។ កតមោ ច បុគ្គលោ ដេតុច្ឆោ ។
ឥនេកច្ឆោ បុគ្គលោ ទុស្សីលោ ហោតិ ចាបដម្មោ
អសុចិសង្កស្សរសមាចារោ បដិច្ចន្ទកម្មន្តោ អស្សម-
ណោ សមណប្បដិញ្ញោ អព្រហ្មចារី ព្រហ្មចារិប្បដិ-
ញ្ញោ អន្តោបូតិ អវស្សតោ កសម្ពុជាតោ អយំ វុច្ចតិ
បុគ្គលោ ដេតុច្ឆោ ។ អថវា កោដនោ ហោតិ ឧចា-
យាសពហុលោ អប្បម្បិ វុត្តោ សមាដោ អភិសង្កតិ
កុប្បតិ ព្យាបដ្ឋតិ បតិដ្ឋិយតិ កោបញ្ច ទោសញ្ច អប្បច្ច-
យញ្ច ចាតុករោតិ អយំ វុច្ចតិ បុគ្គលោ ដេតុច្ឆោ ។
អថវា កោដនោ ហោតិ ឧបនាហី ហោតិ មក្ខិ ហោតិ
បណ្ណាសី ហោតិ ឥស្សកី ហោតិ មច្ឆរី ហោតិ សហោ
ហោតិ មាយារី ហោតិ ចន្ទោ ហោតិ អតិមាជី ហោតិ
ចាបិច្ឆោ ហោតិ មិច្ឆាទិដ្ឋិ ហោតិ សន្និដ្ឋិបរាមាសី
ហោតិ អាណនក្កាហី ទុប្បដិទិស្សក្តី ហោតិ អយំ វុច្ចតិ
បុគ្គលោ ដេតុច្ឆោ ។

បុរាណទេសសុត្តនិទ្ទេស ទី ១០

[៨០] ពាក្យថា ជាអ្នកដែលគេមិនគួរខ្ពើម អធិប្បាយថា បុគ្គល ដែលគេគួរខ្ពើមក៏មាន ដែលគេមិនគួរខ្ពើមក៏មាន ។ បុគ្គលដែលគេ គួរខ្ពើម តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលខ្លះ ក្នុងសាសនានេះ ជាអ្នកទ្រុស្តសីល មានធម៌ដ៏លាមក មានមារយាទដែលបុគ្គលគួរព្យាបាលឃើញ ដោយសេចក្តី រង្វៀសថាមិនស្អាត មានអំពើបិទបាំងទុក មិនមែនជាសមណៈ ប្តេជ្ញា ខ្លួនថាជាសមណៈ មិនមែនជាព្រហ្មចារីបុគ្គល ប្តេជ្ញាខ្លួនថាជាព្រហ្ម- ចារីបុគ្គល ជាអ្នកស្តុយក្នុង ជោកដោយរាគៈ ជាបុគ្គលជ្រោកជ្រាក នេះ ហៅថា បុគ្គលដែលគេគួរខ្ពើម ។ មួយទៀត បុគ្គលជាអ្នកក្រោធ ច្រើនដោយសេចក្តីចង្អៀតចង្អល់ សូម្បីគេនិយាយតិចតួច ក៏រមែងចាប់ ថ្នាក់ ខឹង គំកូន តបត ធ្វើនូវសេចក្តីក្រោធ ប្រទូស្ត អាក់អន់ ឲ្យ ប្រាកដ នេះ ហៅថា បុគ្គលដែលគេគួរខ្ពើម ។ មួយទៀត បុគ្គល ជាអ្នកក្រោធ ចង់សេចក្តីក្រោធទុក លុបគុណគេ វាយបូកស្មើ ច្រ- ណែន កំណាញ់ អួតអាង មានមាយា វីងរូស មើលងាយគេ មានប្រាថ្នាដ៏លាមក មានសេចក្តីយល់ខុស ប្រកាន់តាមសេចក្តីយល់ របស់ខ្លួន ប្រកាន់មាំ ជាអ្នកលះបង់បានដោយកម្រ នេះ ហៅថា បុគ្គលដែលគេគួរខ្ពើម ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

កតមោ ច បុគ្គលោ អដេតុច្ឆោ ។ ឥធិ ភិក្ខុ
សីលវា ហោតិ ចាតិមោក្ខសំវរសំវុតោ វិហារតិ អាចារ-
កោចរសម្បជ្ជោ អណុមត្តេសុ វុដ្ឋេសុ ភយទស្សវី
សមាទាយ សិក្ខតិ សិក្ខាបទេសុ អយំ វុច្ចតិ
បុគ្គលោ អដេតុច្ឆោ ។ អថវា អក្លោធនោ ហោតិ
អនុចាយាសពហុលោ ពហុម្បិ វុត្តោ សមាទោ ន
អភិសដ្ឋតិ ន កុប្បតិ ន ព្យាបដ្ឋតិ ន បតិដ្ឋិយតិ ន
កោបព្វោ ទោសព្វោ អប្បច្ចយព្វោ ចាតុកហោតិ អយំ
វុច្ចតិ បុគ្គលោ អដេតុច្ឆោ ។ អថវា អក្លោធនោ ហោតិ
អនុបទាហី ហោតិ អមក្ខិ ហោតិ អបទ្គាសី ហោតិ
អនិស្សកី ហោតិ អមច្ឆរី ហោតិ អសហោ ហោតិ
អមាយារី ហោតិ អថទ្ធា ហោតិ អនតិមាជី ហោតិ
ន ចាបិច្ឆោ ហោតិ ន មិច្ឆាទិដ្ឋិ ហោតិ អសដ្ឋិដ្ឋិ-
បរាមាសី ហោតិ អនាទានក្កាហី សុប្បដិទិស្សក្កិ ហោតិ
អយំ វុច្ចតិ បុគ្គលោ អដេតុច្ឆោ ។ សព្វោ កល្យាណ-
បុត្តដ្ឋនំ ឧទាទាយ អរិយបុគ្គលោ អដេតុច្ឆោតិ
អប្បតព្វោ អដេតុច្ឆោ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

បុគ្គលដែលគេមិនគួរខ្ពើម តើដូចម្តេច ។ ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ ជាអ្នកមានសីល សង្រួមក្នុងបាតិមោក្ខសំរេ: បរិបូណ៌ដោយអាចារ:និង គោចរ: ជាអ្នកឃើញភ័យក្នុងទោសទាំងឡាយ ស្នម្បីបន្តិចបន្តួច សមា- ទាន សិក្សា ក្នុងសិក្ខាបទទាំងឡាយ នេះ ហៅថា បុគ្គលដែលគេមិន គួរខ្ពើម ។ មួយទៀត ភិក្ខុជាអ្នកមិនក្រោធ មិនច្រើនដោយសេចក្តី ចង្អៀតចង្អល់ បើទុកជាគេនិយាយច្រើន ក៏មិនចាប់ថ្នាក់ មិនខឹង មិនគំកូន មិនតបត មិនធ្វើនូវសេចក្តីក្រោធ សេចក្តីប្រទូស្ត និងសេចក្តី អាក់អន់ឲ្យប្រាកដ នេះ ហៅថា បុគ្គលដែលគេមិនគួរខ្ពើម ។ មួយវិញ ទៀត បុគ្គលជាអ្នកមិនក្រោធ មិនចង់សេចក្តីក្រោធទុក មិនលុបគុណគេ មិនវាយបូកស្មើ មិនប្រណែន មិនកំណាញ់ មិនអួតអាង មិនមានមាយា មិនរឹងត្អឹង មិនមើសងាយគេ មិនមានសេចក្តីប្រាថ្នាដ៏លាមក មិនមាន សេចក្តីយល់ខុស មិនប្រកាន់តាមសេចក្តីយល់របស់ខ្លួន មិនប្រកាន់មាំ ជាអ្នកលះបង់បានដោយងាយ នេះ ហៅថា បុគ្គលដែលគេមិនគួរខ្ពើម ។ អរិយបុគ្គលទាំងអស់ រាប់ទាំងកល្យាណបុប្ផជួន ឈ្មោះថា បុគ្គលដែល គេមិនគួរខ្ពើម ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលមិនមានការឃើសឃ្នង ជាអ្នកដែលគេមិនគួរខ្ពើម ។

ទសមោ បុរាភេទសុត្តនិទ្ទេសោ

[៨១] បេសុណោយ្យេ ច នោ យុត្តោតិ បេសុញ្ញន្តិ
 ឥនេកោច្ឆោ បិសុណាវាចោ ហោតិ ឥតោ សុត្វា
 អមុត្រិ អក្ខាតា ឥមេសំ ភេទាយ អមុត្រិ វា សុត្វា
 ឥមេសំ អក្ខាតា អម្មសំ ភេទាយ ឥតិ សមក្កានំ
 វា ភេត្តា ភិដ្ឋានំ វា អនុប្បនាតា វត្តាវាមោ វត្តរតោ
 វត្តនដ្ឋិ វត្តករណី វាចំ ភាសិតា ហោតិ ឥទំ វុច្ចតិ
 បេសុញ្ញំ ។ អបិច ធូហិ ការណេហិ បេសុញ្ញំ ឧប-
 សំហារតិ បិយកម្យតាយ វា ភេទាធិប្បាយោ វា ។

កថំ បិយកម្យតាយ បេសុញ្ញំ ឧបសំហារតិ ។
 ឥមស្ស បិយោ ភវិស្សាមិ មនាចោ ភវិស្សាមិ វិស្សា-
 សិកោ ភវិស្សាមិ អព្ពន្ធវិកោ ភវិស្សាមិ សុហានយោ
 ភវិស្សាមីតិ ឯវំ បិយកម្យតាយ បេសុញ្ញំ ឧបសំហារតិ ។

កថំ ភេទាធិប្បាយោ បេសុញ្ញំ ឧបសំហារតិ ។

បុរាណេសុត្តនិទ្ទេស ទី ១០

[៨១] ពាក្យថា បុគ្គលមិនប្រកបក្នុងការញុះញង់ ត្រង់ពាក្យថា ការញុះញង់ អធិប្បាយថា បុគ្គលខ្លះ ក្នុងលោកនេះ ជាអ្នកនិយាយ ញុះញង់ គឺពួកអំពើពួកជននេះ ប្រាប់ពួកជនឯណោះ ដើម្បីបំបែកពួកជននេះ ឬពួកអំពើពួកជនឯណោះ ប្រាប់ពួកជននេះ ដើម្បីបំបែកពួកជនឯណោះ ឬក៏ជាអ្នកបំបែកពួកជន ដែលព្រមព្រៀងគ្នាក្តី ថែមកម្ល៉ឹងដល់ពួកជន ដែលបែកគ្នាហើយក្តី ជាអ្នកមានពួកជាទីត្រេកអរ ត្រេកអរហើយក្នុងពួក រីករាយក្នុងពួក ជាអ្នកនិយាយនូវពាក្យជាគ្រឿងធ្វើនូវពួក នេះ លោក ហៅថា ការញុះញង់ ។ មួយទៀត បុគ្គលរមែងសន្សំការញុះញង់ ដោយហេតុពីរគឺ ដោយសេចក្តីប្រាថ្នាឲ្យគេស្រឡាញ់ ឬដោយសេចក្តី ប៉ុនប៉ងដើម្បីបំបែក ។

បុគ្គលសន្សំការញុះញង់ ព្រោះសេចក្តីប្រាថ្នាឲ្យគេស្រឡាញ់ តើ ដូចម្តេច ។ បុគ្គលសន្សំការញុះញង់ ព្រោះសេចក្តីប្រាថ្នាឲ្យគេស្រឡាញ់យ៉ាងនេះ ដូចនេះថា អាត្មាអញនឹងបានជាទីស្រឡាញ់នៃជននេះ នឹងបានជាទីពេញចិត្ត នឹងបានជាទីស្មោះស្មាល នឹងបានជាអ្នកនៅខាង ក្នុង នឹងបានជាអ្នកមានចិត្តល្អ ។

បុគ្គលមានសេចក្តីប៉ុនប៉ង ដើម្បីបំបែក រមែងសន្សំការញុះញង់ តើដូចម្តេច ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

កេចំ ឥមេ នាណា អស្សុ វិណា អស្សុ វត្តា
 អស្សុ ទ្វេដា អស្សុ ទ្វេជ្ឈា អស្សុ ទ្វេបក្ខា អស្សុ
 ភិដ្ឋេយ្យំ ន សមាគច្ឆេយ្យំ ទុក្ខំ ន ជាសុ វិហរេយ្យន្តិ
 ឯវំ ភេទាធិប្បាយោ បេសុញ្ញំ ឧបសំហរតិ ។

យស្មេតំ បេសុញ្ញំ បហីនំ សមុច្ឆិន្ទំ រូបសន្តំ
 បដិប្បស្សន្តំ អភព្វប្បត្តិកំ ញាណត្តិណា ទឡំ សោ
 បេសុញ្ញំ ន យុត្តោ នប្បយុត្តោ នាយុត្តោ ន សមា-
 យុតោតិ បេសុណោយ្យេ ច នោ យុត្តោ ។

តេនាហ ភកកា

បដិសីនោ អកុហាកោ អបិហាលុ អមច្ឆរី

អប្បតព្ពា អដេតុច្ឆោ បេសុណោយ្យេ ច នោ យុតោតិ ។

[៨២] សាតិយេសុ អនស្សរី អតិមោនេ ច នោ យុតោ

សណ្ណោ ច បដិកាណាវា ន សន្ទោ ន វិវដ្តតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

បុគ្គលមានសេចក្តីប៉ុនប៉ង ដើម្បីបំបែក រមែងសន្សំការញុះញង់
យ៉ាងនេះថា ធ្វើម្តេចឲ្យពួកជននេះ ផ្សេង ៗ ពីគ្នា ទីទៃពីគ្នា ជាពួក ជា
ចំណែកពីរ បែកគ្នាជាពីរ ជាពីរក្រុម គប្បីបែកគ្នា មិនគប្បីរួបរួមគ្នា
នៅជាទុក្ខ មិនសប្បាយ ។

ការញុះញង់នុ៎ះ ដែលបុគ្គលណា បានលះបង់ ផ្តាច់ផ្តិល ឲ្យ
ស្ងប់ ឲ្យស្ងប់រម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណ
ហើយ បុគ្គលនោះ មិនប្រកប មិនឈម មិនធ្លាក់ មិនស្របចុះ
ក្នុងការញុះញង់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) រមែងមិនប្រកប ក្នុង
ការញុះញង់ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

បុគ្គលអ្នករួញចិត្ត អ្នកមិនកុហក អ្នកមិនមានសេចក្តីប្រាថ្នា
អ្នកមិនមានសេចក្តីកំណាញ់ អ្នកមិនមានការឃ្នើសឃ្នឹង អ្នក
ដែលគេមិនគួរខ្ពើម រមែងជាអ្នកមិនប្រកប ក្នុងការញុះញង់ ។

[៨២] បុគ្គលអ្នកមិនស្រស់ស្រាយ ក្នុងវត្ថុជាទីត្រេកអរផង អ្នកមិន
ប្រកបក្នុងការមើលងាយផង អ្នកទន់ភ្លន់ផង អ្នកមានប្រាជ្ញា
វាងវៃផង រមែងជាអ្នកមិនមានជំនឿ មិនប្រាសចាកតម្រេក ។

[៨៣] សាតិយេសុ អនស្សាវីតិ សាតិយា វុច្ចន្តិ
 បញ្ច កាមតុណ្ណា ។ កីការណា សាតិយា វុច្ចន្តិ បញ្ច
 កាមតុណ្ណា ។ យេភុយ្យេន ទេវមនុស្សា បញ្ចកាម-
 តុណ្ណា ឥច្ចន្តិ សាទិយន្តិ បត្តយន្តិ បិហាយន្តិ អភិជ-
 ប្បន្តិ តំការណា សាតិយា វុច្ចន្តិ បញ្ច កាមតុណ្ណា ។
 យេសំ ឯសា សាតិយា តណ្ហា អប្បហីនា តេសំ
 ចក្កុតោ រូបតណ្ហា សវតិ បសវតិ^(១) សន្នតិ បវត្តតិ ។
 សោតតោ សន្នតណ្ហា ។ ឃានតោ កន្ធតណ្ហា ។ ជីវ្ហា-
 តោ រសតណ្ហា ។ កាយតោ ដោជ្ជពូតណ្ហា ។ មន-
 តោ ធម្មតណ្ហា សវតិ បសវតិ សន្នតិ បវត្តតិ ។
 យេសំ ឯសា សាតិយា តណ្ហា បហីនា សមុច្ឆិដ្ឋា
 រូបសន្តា បដិប្បស្សន្តា អភពុប្បត្តិកា ញាណក្ខីនា ទន្សា
 តេសំ ចក្កុតោ រូបតណ្ហា ន សវតិ ន បសវតិ ន
 សន្នតិ ន បវត្តតិ ។ សោតតោ សន្នតណ្ហា ។ បេ ។
 មនតោ ធម្មតណ្ហា ន សវតិ ន បសវតិ ន សន្នតិ ន
 បវត្តតីតិ សាតិយេសុ អនស្សាវី ។

១ ម. សវតិ អាសវតិ ។

បុរាណេសុត្តនិទ្ទេស ទី ១០

[៨៣] ពាក្យថា អ្នកមិនស្រស់ស្រាយ ក្នុងវត្ថុជាទីត្រេកអរ អធិប្បាយថា កាមគុណ ៥ លោកហៅថា វត្ថុជាទីត្រេកអរ ។ កាមគុណ ៥ លោកហៅថា វត្ថុជាទីត្រេកអរ តើព្រោះហេតុអ្វី ។ (ព្រោះថា) ពួកទេវតានិងមនុស្ស ច្រើនតែចង់បាន ត្រេកអរ ប្រាថ្នា ស្រឡាញ់ ក្នុងកាន់ នូវកាមគុណ ៥ ហេតុនោះ កាមគុណ ៥ លោកហៅថា វត្ថុជាទីត្រេកអរ ។ តណ្ហាជាទីត្រេកអរនុ៎ះ ដែលពួកជនណា មិនទាន់លះបង់ហើយ រូបតណ្ហារបស់ជននោះ រមែងផ្សាយទៅ រសាត់ទៅ ហូរទៅ ប្រព្រឹត្តទៅតាមចក្ខុ ។ សទ្ធតណ្ហា តាមសោតៈ ។ គន្ធតណ្ហា តាមឃានៈ ។ រសតណ្ហា តាមជិវ្ហា ។ ដោដ្ឋព្វតណ្ហា តាមកាយ ។ ធម្មតណ្ហា រមែងផ្សាយទៅ រសាត់ទៅ ហូរទៅ ប្រព្រឹត្តទៅ តាមចិត្ត ។ តណ្ហាជាទីត្រេកអរនុ៎ះ ដែលពួកជនណា បានលះបង់ ផ្តាច់ផ្តិលឲ្យស្ងប់ ឲ្យស្ងប់រម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ រូបតណ្ហារបស់ពួកជននោះ រមែងមិនផ្សាយទៅ មិនរសាត់ទៅ មិនហូរទៅ មិនប្រព្រឹត្តទៅ តាមចក្ខុ ។ សទ្ធតណ្ហា តាមសោត ។ លេ ។ ធម្មតណ្ហា រមែងមិនផ្សាយ មិនរសាត់ទៅ មិនហូរទៅ មិនប្រព្រឹត្តទៅ តាមចិត្ត ។ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកមិនស្រស់ស្រាយ ក្នុងវត្ថុជាទីត្រេកអរ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

[៨៤] អតិមារេ ច នោ យុតោតិ កតមោ អតិ-
 មារោ ។ ឥនេកច្ចោ បរំ អតិមញ្ញតិ ជាតិយា វា
 កោត្តន វា ។ បេ ។ អញ្ញតវញ្ញតវេន វា វត្ថុនា ។ យោ
 ឯវុចោ មារោ មញ្ញនា មញ្ញតត្ថំ ឧណ្ណតិ ឧណ្ណមោ
 ធជោ សម្មត្តាហោ កេតុកម្យតា ចិត្តស្ស អយំ វុច្ចតិ
 អតិមារោ ។ យស្សេសោ អតិមារោ បហីនោ
 សមុច្ឆិដ្ឋោ រូបសន្តោ បដិប្បស្សន្តោ អភព្វប្បត្តិកោ
 ញ្ញាណក្ខីនា នឌ្ឍា សោ អតិមារេ នោ យុតោ នប្ប-
 យុតោ នាយុតោ ន សមាយុតោ អតិមារេ ច នោ
 យុតោ ។

[៨៥] សណ្ណោ ច បដិកាលាវាតិ សណ្ណោន^(១) កាយ-
 កម្មេន សមដ្ឋាកតោតិ សណ្ណោ ។ សណ្ណោន វចីកម្មេន ។
 សណ្ណោន មនោកម្មេន សមដ្ឋាកតោតិ សណ្ណោ ។
 សណ្ណោហិ សតិប្បដ្ឋានេហិ សមដ្ឋាកតោតិ សណ្ណោ ។
 សណ្ណោហិ សម្មប្បដ្ឋានេហិ ។ សណ្ណោហិ ឥទ្ធិទានេហិ ។
 សណ្ណោហិ ឥន្ទ្រិយេហិ ។ សណ្ណោហិ ពលេហិ ។

១ ឱ. ម. សណ្ណាតិ សណ្ណាន ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

[៨៤] ពាក្យថា អ្នកមិនប្រកបក្នុងការមើលងាយ អធិប្បាយថា ចុះការមើលងាយ តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលខ្លះក្នុងលោកនេះ រមែងមើលងាយបុគ្គលដទៃ ដោយជាតិ ឬដោយគោត្រ ។ បេ ។ ឬក៏ដោយវត្ថុណាមួយ ។ មានៈ អាការមានៈ ភពនៃមានៈ ការឆ្នើងឆ្នៃ អាការឆ្នើងឆ្នៃ ចិត្តដូចទង់ជ័យ ការប្រកាន់ចិត្ត ភាពនៃចិត្តប្រាថ្នាដូចដងទង់ ឯណា មានសភាពបែបនេះ នេះហៅថា សេចក្តីមើលងាយ ។ សេចក្តីមើលងាយនុ៎ះ បុគ្គលណា បានលះបង់ ផ្តាច់ផ្តិល ឲ្យស្ងប់ ឲ្យស្ងប់រម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ បុគ្គលនោះមិនប្រកប មិនឈម មិនធ្លាក់ មិនស្របចុះ ក្នុងសេចក្តីមើលងាយ ។ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកមិនប្រកបក្នុងការមើលងាយ ។

[៨៥] ពាក្យថា អ្នកទន់ភ្លន់ផង អ្នកមានប្រាជ្ញាវាងវៃផង អធិប្បាយថា ដែលឈ្មោះថា អ្នកទន់ភ្លន់ ព្រោះជាអ្នកប្រកបដោយកាយកម្មដ៏ទន់ភ្លន់ ដោយវចីកម្មដ៏ទន់ភ្លន់ ។ ឈ្មោះថា អ្នកទន់ភ្លន់ ព្រោះជាអ្នកប្រកបដោយមនោកម្មដ៏ទន់ភ្លន់ ។ ឈ្មោះថា អ្នកទន់ភ្លន់ ព្រោះជាអ្នកប្រកបដោយសតិប្បដ្ឋានដ៏ល្អិត ។ ដោយសម្មប្បធានដ៏ល្អិត ។ ដោយឥទ្ធិបាទដ៏ល្អិត ។ ដោយឥន្ទ្រិយដ៏ល្អិត ។ ដោយពលៈដ៏ល្អិត ។

ទសមោ បុរាណេសុត្តនិទ្ទេសោ

សណ្ឋាហិ ពោជ្ឈង្គេហិ សមន្នាគតោតិ សណ្ឋោ ។
សណ្ឋាន អរិយេន អដ្ឋង្គិកេន មក្កេន សមន្នាគតោតិ
សណ្ឋោ ។

[៨៦] បដិកាលាវតិ តយោ បដិកាលាវន្តោ ។
បរិយត្តិប្បដិកាលាវា បរិបុច្ឆាបដិកាលាវា អធិកមប្បដិ-
កាលាវា ។

កតមោ បរិយត្តិប្បដិកាលាវា ។ ឥនេកច្ចុស្ស
បរិយាបុដំ ហោតិ សុត្តំ កេយ្យំ វេយ្យាករណំ កាថា
ឧទានំ ឥតិវុត្តកំ ជាតកំ អព្ភតធម្មំ វេទលុំ ។ តស្ស
បរិយត្តិ និស្សាយ បដិកាយតិ ។ អយំ បរិយត្តិប្បដិ-
កាលាវា ។

កតមោ បរិបុច្ឆាបដិកាលាវា ។ ឥនេកច្ចោ បរិ-
បុច្ឆកោ^(១) ហោតិ អត្តត្ថេ ច ញាយត្ថេ ច លក្ខណោ
ច ការណោ ច ហោតាហោនេ ច ។ តស្ស តំ បរិបុច្ឆំ
និស្សាយ បដិកាយតិ ។ អយំ បរិបុច្ឆាបដិកាលាវា ។

១ ម. បរិបុច្ឆិតា ។

បុរាណេសុត្តនិទ្ទេស ទី ១០

ឈ្មោះថា អ្នកទន់ភ្លន់ ព្រោះជាអ្នកប្រកបដោយពោជ្ឈង្គដ៏ល្អិត ។ ឈ្មោះ
ថា អ្នកទន់ភ្លន់ ព្រោះជាអ្នកប្រកបដោយអរិយមគ្គ មានអង្គ ៨ ដ៏ល្អិត ។

[៨៦] ពាក្យថា អ្នកមានប្រាជ្ញាវាងវៃ បានដល់ បុគ្គលអ្នក
មានប្រាជ្ញាវាងវៃ ៣ ពួក គឺ បុគ្គលមានបរិយត្តិប្បដិសាណ (មានប្រាជ្ញា
វាងវៃ ព្រោះអាស្រ័យការរៀនសូត្រ) ១ មានបរិបុច្ឆាបដិសាណ (មាន
ប្រាជ្ញាវាងវៃ ព្រោះអាស្រ័យការសាកសួរ) ១ មានអធិគមប្បដិសាណ
(មានប្រាជ្ញាវាងវៃ ព្រោះអាស្រ័យការត្រាស់ដឹង) ១ ។

បុគ្គលអ្នកមានបរិយត្តិប្បដិសាណ តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលពួក
ខ្លះក្នុងលោកនេះ បានរៀនពុទ្ធវចនៈ គឺ សុត្តៈ គេយ្យៈ វេយ្យាករណៈ
គាថា ឧទានៈ ឥតិវុត្តកៈ ជាតកៈ អព្វតធម្មៈ វេទល្លៈ ។ ការចេះដឹង
រមែងភ្លឺច្បាស់ដល់បុគ្គលនោះ ព្រោះអាស្រ័យការរៀនសូត្រ ។ នេះ
បុគ្គលមានបរិយត្តិប្បដិសាណ ។

បុគ្គលអ្នកមានបរិបុច្ឆាបដិសាណ តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលខ្លះក្នុង
លោកនេះ ជាអ្នកសាកសួរក្នុងប្រយោជន៍របស់ខ្លួនផង ក្នុងប្រយោជន៍នៃ
ការចេះដឹងផង ក្នុងលក្ខណៈផង ក្នុងហេតុផង ក្នុងការណ៍គួរនិងការណ៍
មិនគួរផង ។ ការចេះដឹងរមែងភ្លឺច្បាស់ ដល់បុគ្គលនោះ ព្រោះអាស្រ័យ
ការសាកសួរនោះ ។ នេះ បុគ្គលមានបរិបុច្ឆាបដិសាណ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

កតមោ អធិកមប្បដិកាណាវា ។ ឥនេកចូស្ស
អធិកតា ហោន្តិ ចត្តារោ សតិប្បដ្ឋានា ចត្តារោ សម្ម-
ប្បដ្ឋានា ចត្តារោ ឥទ្ធិមាណា បញ្ចិន្ធិយានិ បញ្ច ពលានិ
សត្ត ពោជ្ឈង្គា អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ មត្តោ ចត្តារិ
សាមញ្ញដលានិ ចតស្សោ បដិសម្ពិទា ឆ អភិញ្ញា ។
តស្ស អត្តោ ញ្ញាតោ ធម្មោ ញ្ញាតោ និរុត្តិ ញ្ញាតា ។
អត្តោ ញ្ញាតោ អត្តោ បដិកាយតិ ។ ធម្មោ ញ្ញាតោ
ធម្មោ បដិកាយតិ ។ និរុត្តិយា ញ្ញាតាយ និរុត្តិ
បដិកាយតិ ។ ឥមេសុ តីសុ ញ្ញាណំ បដិកាណាប្បដិ-
សម្ពិទា ។ ឥមាយ បដិកាណាប្បដិសម្ពិទាយ ឧបេតោ
សមុបេតោ ឧបកតោ សមុបកតោ ឧបបន្នោ សមុបន្នោ
សមន្នាគតោ ហោតិ សោ រុច្ចតិ បដិកាណាវា ។
យស្ស បរិយត្តិ នត្តិ បរិបុច្ឆា នត្តិ អធិកមោ នត្តិ
កី តស្ស បដិកាយិស្សតីតិ សល្លោកា ច បដិកាណាវា ។

[៨៧] ន សន្នោ ន វិវេជ្ជតីតិ ន សន្នោតិ សាមំ
សយមភិញ្ញាតំ អត្តប្បច្ចក្ខំ ធម្មំ ន កស្សចិ សទ្ធិហតិ
អញ្ញស្ស សមណស្ស វា ព្រាហ្មណស្ស វា ទេវស្ស វា

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

បុគ្គលអ្នកមានអធិគមប្បដិកាណ តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលខ្លះក្នុង
 លោកនេះ ជាអ្នកត្រាស់ដឹងសតិប្បដ្ឋាន ៤ សម្មប្បធាន ៤ ឥទ្ធិបាទ ៤
 ឥន្ទ្រិយ ៥ ពលៈ ៥ ពោជ្ឈង្គ ៧ អរិយមគ្គមានអង្គ ៨ សាមញ្ញផល ៤
 បដិសម្មិទា ៤ អភិញ្ញា ៦ ។ បុគ្គលនោះយល់អត្ត យល់ធម៌ យល់
 និរុត្តិ ។ អត្តរមែងភ្លឺច្បាស់ក្នុងសេចក្តីដែលខ្លួនដឹង ។ ធម៌រមែង
 ភ្លឺច្បាស់ក្នុងធម៌ដែលខ្លួនដឹង ។ និរុត្តិរមែងភ្លឺច្បាស់ក្នុងនិរុត្តិដែលខ្លួន
 ដឹង ។ ញាណក្នុងសភាវៈទាំងបីនេះ ឈ្មោះថា បដិកាណប្បដិសម្មិទា ។
 បុគ្គលណា ព្រមព្រៀង មូលមិត្ត ចូលទៅជិត អែបនែប កៀកកើយ
 ផ្អែកផ្អិត ប្រកប ដោយបដិកាណប្បដិសម្មិទានេះ បុគ្គលនោះ លោក
 ហៅថា អ្នកមានបដិកាណ ។ បរិយត្តិ មិនមានដល់បុគ្គលណា ការ
 សាកសួរក៏មិនមាន ការត្រាស់ដឹងក៏មិនមាន ការចេះដឹងនឹងភ្លឺច្បាស់ដល់
 បុគ្គលនោះដូចម្តេចបាន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកទន់ភ្លន់ផង
 អ្នកមានប្រាជ្ញាវាងវៃផង ។

[៨៧] អធិប្បាយពាក្យថា រមែងជាអ្នកមិនមានជំនឿ មិនប្រាសចាក
 តម្រេក ត្រង់ពាក្យថា មិនមានជំនឿ សេចក្តីថា បុគ្គលរមែងមិនជឿធម៌
 ដែលខ្លួនដឹងដោយខ្លួនឯង ដែលជាធម៌ជាក់ច្បាស់ ក្នុងខ្លួនហើយ (អំពីសំ-
 ណាក់) របស់បុគ្គលណាមួយ ទោះជាសមណៈ ដទៃក្តី ព្រាហ្មណ៍ក្តី ទេវតាក្តី

មារស្ស វា^(១) ព្រហ្មនោ វា ។ សព្វេ សង្ខារា អនិច្ចាតិ
 សាមំ សយមភិញ្ញាតំ អត្តប្បច្ចក្ខំ ធម្មំ ន កស្សចិ
 សទ្ធិហតិ អញ្ញស្ស សមណស្ស វា ព្រាហ្មណស្ស វា
 ទេវស្ស វា មារស្ស វា ព្រហ្មនោ វា ។ សព្វេ សង្ខារា
 ទុក្ខាតិ ។ សព្វេ ធម្មា អនត្តាតិ ។ អវិជ្ជាបច្ចយា
 សង្ខារាតិ ។ យេ ។ ជាតិប្បច្ចយា ជរាមរណានិ ។
 អវិជ្ជានិពោទា សង្ខារនិពោទាតិ ។ យេ ។ ជាតិនិពោទា
 ជរាមរណានិពោទាតិ ។ ឥទំ ទុក្ខនិ ។ យេ ។ អយំ
 ទុក្ខនិពោទកាមិដី បដិបទាតិ ។ ឥមេ អាសវាតិ ។ យេ ។
 អយំ អាសវនិពោទកាមិដី បដិបទាតិ ។ ឥមេ ធម្មា
 អភិញ្ញេយ្យាតិ ។ យេ ។ ឥមេ ធម្មា សច្ចិកាតព្វាតិ ។
 ឆន្ទំ ធម្មាយតនានំ សមុទយព្វា អត្តជ្ជមព្វា អស្សា-
 ទព្វា អាទីនវព្វា និស្សរណាព្វា បញ្ចន្ទំ ឧបាទានក្ខ-
 ន្ទានំ សមុទយព្វា អត្តជ្ជមព្វា អស្សាទព្វា អាទីន-
 វព្វា និស្សរណាព្វា ចតុន្ទំ មហាក្ខតានំ សមុទយព្វា
 អត្តជ្ជមព្វា អស្សាទព្វា អាទីនវព្វា និស្សរណាព្វា ។

១ ឱ. ឯត្តន្តរេ នរស្ស វាតិ ទិស្សតិ ។

បុរាណទេសសុត្តនិទ្ទេស ទី ១០

មារក្តី ព្រហ្មក្តី ។ រមែងមិនជឿធម៌ដែលខ្លួនដឹងដោយខ្លួនឯងហើយ ដែល
 ជាធម៌ជាក់ច្បាស់ក្នុងខ្លួនហើយ (អំពីសម្មាសម្ពុទ្ធ) របស់បុគ្គលណាមួយ ទោះ
 ជាសមណៈដទៃក្តី ព្រាហ្មណ៍ក្តី ទេវតាក្តី មារក្តី ព្រហ្មក្តី ថា សង្ខារ
 ទាំងឡាយទាំងពួង មិនទៀង ។ ថា សង្ខារទាំងឡាយទាំងពួង ជាទុក្ខ ។
 ថា ធម៌ទាំងឡាយទាំងពួងជាអនត្តា ។ ថា សង្ខារទាំងឡាយ (កើតមាន)
 ព្រោះអវិជ្ជាជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ថា ជរា មរណៈ (កើតមាន) ព្រោះជាតិ
 ជាបច្ច័យ ។ ថា ការរលត់នៃសង្ខារព្រោះការរលត់អវិជ្ជា ។ បេ ។ ការ
 រលត់ជរាមរណៈ ព្រោះការរលត់ជាតិ ។ ថា នេះទុក្ខ ។ បេ ។ ថា នេះទុក្ខ-
 និរោធគាមិនីបដិបទា ។ ថា នេះអាសវៈទាំងឡាយ ។ បេ ។ ថា នេះអាសវៈ
 និរោធគាមិនីបដិបទា ។ ថា នេះធម៌ដែលត្រូវដឹង ។ បេ ។ ថា នេះធម៌ដែល
 ត្រូវធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ។ (បុគ្គលរមែងមិនជឿ) នូវការកើតឡើងផង
 នូវសេចក្តីវិនាសផង នូវអានិសង្សផង នូវទោសផង នូវការរលាស់ចេញ
 ផង នៃផស្ស្សាយតនៈទាំង ៦ នូវការកើតឡើងផង នូវសេចក្តីវិនាសផង
 នូវអានិសង្សផង នូវទោសផង នូវការរលាស់ចេញផង នៃឧបា-
 ទានក្ខន្ធទាំង ៥ នូវការកើតឡើងផង នូវសេចក្តីវិនាសផង នូវអានិសង្ស
 ផង នូវទោសផង នូវការរលាស់ចេញផង នៃមហាក្ខត្រូប ៤ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

យំកិញ្ចិ សមុទយធម្មំ សព្វន្តំ និរោធងម្ពន្តិ សាមំ
 សយមភិញ្ញាតំ អត្តប្បច្ចក្ខំ ធម្មំ ន កស្សចិ សទ្ធិហតិ
 អញ្ញស្ស សមណស្ស វា ព្រាហ្មណស្ស វា ទេវស្ស វា
 មារស្ស វា ព្រហ្មនោ វា ។ វុត្តំ ហេតំ ភកវតា សទ្ធិហសិ
 ត្ថំ សារីបុត្ត សទ្ធិន្ទ្រិយំ ការិតំ ពហុលីកតំ អមតោកដំ
 ហោតិ អមតបរាយនំ អមតបរិយោសានំ វិយិទ្ធិយំ
 សតិទ្ធិយំ សមាធិទ្ធិយំ បញ្ញិទ្ធិយំ ការិតំ ពហុលីកតំ
 អមតោកដំ ហោតិ អមតបរាយនំ អមតបរិយោសានន្តិ ។
 ន ខ្វាហំ ឯត្ថ កន្តេ ភកវតោ សទ្ធាយ កត្តាមិ
 សទ្ធិទ្ធិយំ វិយិទ្ធិយំ សតិទ្ធិយំ សមាធិទ្ធិយំ
 បញ្ញិទ្ធិយំ ការិតំ ពហុលីកតំ អមតោកដំ ហោតិ
 អមតបរាយនំ អមតបរិយោសានំ យេសំ នូនេតំ
 កន្តេ អញ្ញាតំ អស្ស អទិដ្ឋំ អវិទិតំ អសច្ចិកតំ
 អដុសិតំ បញ្ញាយ តេ តត្ថ បរេសំ សទ្ធាយ កច្ឆេយ្យំ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

បុគ្គលរមែងមិនជឿធម៌ដែលខ្លួនដឹងដោយខ្លួនឯងហើយ ដែលជាធម៌ជាក់
ច្បាស់ក្នុងខ្លួនហើយ (អំពីសម្មាសម្ពុទ្ធ) របស់បុគ្គលណាមួយ ទោះជា
សមណៈដទៃក្តី ព្រាហ្មណ៍ក្តី ទេវតាក្តី មារក្តី ព្រហ្មក្តី ថា ធម្មជាតិណា
មួយ មានកិរិយាកើតឡើងជាធម្មតា ធម្មជាតិទាំងអស់នោះ មានកិរិយា
រលត់ទៅជាធម្មតា ។ ពិតណាស់ ពាក្យនុ៎ះ ព្រះមានព្រះភាគ
ត្រាស់ថា ម្ចាស់សារីបុត្រ អ្នកជឿដែរឬ ថា សទ្ធិន្ទ្រិយ ដែល
បុគ្គលចម្រើនហើយ ធ្វើឲ្យច្រើនហើយ ជាធម្មជាតិចូលទៅកាន់អមតៈ
មានអមតៈប្រព្រឹត្តទៅខាងមុខ មានអមតៈជាទីបំផុត វិរិយន្ទ្រិយ
សតិន្ទ្រិយ សមាធិន្ទ្រិយ បញ្ញាន្ទ្រិយ ដែលបុគ្គលចម្រើនហើយ ធ្វើឲ្យ
ច្រើនហើយ ជាធម្មជាតិចូលទៅកាន់អមតៈ មានអមតៈប្រព្រឹត្តទៅខាង
មុខ មានអមតៈជាទីបំផុត ។ (ព្រះសារីបុត្រក្រាបទូលថា) បពិត្រព្រះ
អង្គដ៏ចម្រើន ខ្ញុំព្រះអង្គមិនលុះក្នុងការជឿ តាមព្រះមានព្រះភាគ ក្នុងហេតុ
នុ៎ះថា សទ្ធិន្ទ្រិយ វិរិយន្ទ្រិយ សតិន្ទ្រិយ សមាធិន្ទ្រិយ បញ្ញាន្ទ្រិយ ដែល
បុគ្គលចម្រើនហើយ ធ្វើឲ្យច្រើនហើយ ជាធម្មជាតិចូលទៅកាន់អមតៈ មាន
អមតៈប្រព្រឹត្តទៅខាងមុខ មានអមតៈជាទីបំផុតដូច្នោះទេ បពិត្រព្រះអង្គដ៏
ចម្រើន គុណជាតិមានសទ្ធិន្ទ្រិយជាដើមនុ៎ះ ដែលពួកជនណា មិនដឹង មិន
ឃើញ មិនយល់ មិនបានធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ មិនប៉ះពាល់ដោយប្រាជ្ញាតាមពិត
ទេ ពួកជនទាំងនោះ គប្បីលុះក្នុងការជឿតាមពួកជនដទៃ ក្នុងហេតុនោះថា

ទសមោ បុរាណេសុត្តនិទ្ទេសោ

សទ្ធិន្ទ្រិយំ ។ បេ ។ បញ្ញាន្ទ្រិយំ ភារិតំ ពហុសីកតំ
អមតោកដំ ហោតិ អមតបរាយនំ អមតបរិយោសានន្តិ
យេសញ្ច ខោ ឯតំ ភន្តេ ញាតំ ទិដ្ឋំ វិទិតំ សច្ចិកតំ
ធុសិតំ បញ្ញាយ និក្ខេដ្ឋា តេ តត្ថ និព្វិចិកិច្ឆា
សទ្ធិន្ទ្រិយំ វិយិទ្ធិន្ទ្រិយំ សតិទ្ធិន្ទ្រិយំ សមាធិទ្ធិន្ទ្រិយំ
បញ្ញាន្ទ្រិយំ ភារិតំ ពហុសីកតំ អមតោកដំ ហោតិ
អមតបរាយនំ អមតបរិយោសានន្តិ មយ្ហញ្ច ខោ ឯតំ
ភន្តេ ញាតំ ទិដ្ឋំ វិទិតំ សច្ចិកតំ ធុសិតំ បញ្ញាយ
និក្ខេដ្ឋាហំ តត្ថ និព្វិចិកិច្ឆា សទ្ធិន្ទ្រិយំ វិយិទ្ធិន្ទ្រិយំ
សតិទ្ធិន្ទ្រិយំ សមាធិទ្ធិន្ទ្រិយំ បញ្ញាន្ទ្រិយំ ពហុសីកតំ
អមតោកដំ ហោតិ អមតបរាយនំ អមតបរិយោសានន្តិ ។

បុរាណេសុត្តនិទ្ទេស ទី ១០

សទ្ធិន្ទ្រិយ ។ លេ ។ បញ្ញាន្ទ្រិយ ដែលបុគ្គលចម្រើនហើយ ធ្វើឲ្យច្រើនហើយ
 ជាធម្មជាតិចូលទៅកាន់អមតៈ មានអមតៈប្រព្រឹត្តទៅខាងមុខ មានអមតៈ
 ជាទីបំផុត បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ចំណែកខាងគុណជាតិមានសទ្ធិន្ទ្រិយ
 ជាដើមនុ៎ះ ដែលពួកជនណា បានដឹង ឃើញ យល់ ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ប៉ះ
 ពាល់ ដោយប្រាជ្ញាហើយ ពួកជននោះ ជាអ្នកមិនមានសេចក្តីសង្ស័យ មិន
 មានសេចក្តីជឿងឆ្ងល់ ក្នុងហេតុនោះថា សទ្ធិន្ទ្រិយ វិរិយន្ទ្រិយ សតិន្ទ្រិយ
 សមាធិន្ទ្រិយ បញ្ញាន្ទ្រិយ ដែលបុគ្គលចម្រើនហើយ ធ្វើឲ្យច្រើនហើយ ជា
 ធម្មជាតិចូលទៅកាន់អមតៈ មានអមតៈប្រព្រឹត្តទៅខាងមុខ មានអមតៈជាទី
 បំផុត បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើនចំណែកខាងគុណជាតិមានសទ្ធិន្ទ្រិយជាដើម
 នុ៎ះ ដែលខ្ញុំព្រះអង្គ បានដឹង ឃើញ យល់ ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ប៉ះពាល់
 ដោយប្រាជ្ញាហើយ ខ្ញុំព្រះអង្គមិនមានសេចក្តីសង្ស័យ មិនមានសេចក្តី
 ជឿងឆ្ងល់ ក្នុងហេតុនោះថា សទ្ធិន្ទ្រិយ វិរិយន្ទ្រិយ សតិន្ទ្រិយ សមាធិ-
 ន្ទ្រិយ បញ្ញាន្ទ្រិយ ដែលបុគ្គលចម្រើនហើយ ធ្វើឲ្យច្រើនហើយ ជាធម្មជាតិ
 ចូលទៅកាន់អមតៈ មានអមតៈប្រព្រឹត្តទៅខាងមុខ មានអមតៈជាទីបំផុត ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

សាធុ សាធុ សារីបុត្ត យេសញ្ចោតំ សារីបុត្ត អញ្ញាតំ
 អស្ស អទិដ្ឋំ អវិទិតំ អសច្ចិកតំ អដុសិតំ បញ្ញាយ
 តេ តត្ថ បរេសំ សទ្ធាយ កច្ឆេយ្យំ សទ្ធិដ្ឋិយំ ។ បេ ។
 បញ្ញិដ្ឋិយំ ការិតំ ពហុលីកតំ អមតោកដំ ហោតិ
 អមតបរាយនំ អមតបរិយោសានន្តិ ។

អស្សទ្វោ អកតញ្ញ ច សទ្ធិច្ឆេទោ ច យោ នរោ
 ហតាវកាសោ វន្តាសោ ស វេ ឧត្តមចោរិសោតិ ។
 ន វិរដ្ឋតីតិ^(១) សព្វេ ពាលបុប្ផដ្ឋនា វដ្ឋន្តិ កល្យាណ-
 បុប្ផដ្ឋនំ ឧបាទាយ សត្ត សេខា វិរដ្ឋន្តិ អរហា
 នេវ វដ្ឋតិ នោ វិរដ្ឋតិ ។ វិរតោ សោ ខយា រាគស្ស
 វីតរាគត្តា ខយា ទោសស្ស វីតទោសត្តា ខយា
 មោហស្ស វីតមោហត្តា ។ សោ វុដ្ឋវាសោ

១ ម. ន សទ្វោ ន វិរដ្ឋតីតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

(ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់សរសើរថា) ម្ចាស់សារីបុត្រ ប្រពៃហើយ
 ប្រពៃហើយ ម្ចាស់សារីបុត្រ ពិតណាស់ គុណជាតមានសទ្ធិន្ទ្រិយជា
 ដើមនុ៎ះ ដែលពួកជនណា មិនទាន់ដឹង មិនទាន់ឃើញ មិនទាន់យល់
 មិនទាន់ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ មិនទាន់ប៉ះពាល់ ដោយប្រាជ្ញាទេ ពួកជននោះ
 គប្បីលុះក្នុងការជឿតាមជនដទៃ ក្នុងហេតុនោះថា សទ្ធិន្ទ្រិយ ។ បេ ។
 បញ្ញិន្ទ្រិយ ដែលបុគ្គលចម្រើនហើយ ធ្វើឲ្យច្រើនហើយ ជាធម្មជាតិចូល
 ទៅកាន់អមតៈ មានអមតៈប្រព្រឹត្តទៅខាងមុខ មានអមតៈជាទីបំផុត ។

ជនណា ជាអ្នកមិនជឿផង ជាអ្នកដឹងនូវព្រះនិព្វានដែល
 បុគ្គលមិនធ្វើផង ជាអ្នកកាត់តំណផង ជាអ្នកមានឱកាសកម្ចាត់
 បង់ហើយផង ជាអ្នកខ្ចាក់ចោលនូវសេចក្តីប៉ុនប៉ងផង ជន
 នោះឯង ឈ្មោះថា ឧត្តមបុរស ។

ពាក្យថា មិនប្រាសចាកតម្រេក អធិប្បាយថា ពួកពាលបុប្ផជនទាំង
 អស់ រមែងត្រេកអរ សេខបុគ្គល ៧ ពួក រាប់ទាំងកល្យាណបុប្ផជនរមែង
 ទ្រាន់ ព្រះអរហន្តមិនត្រេក មិនទ្រាន់ ។ ព្រះអរហន្តនោះ ជាអ្នកប្រាសចាក
 តម្រេក ព្រោះការអស់រាគៈ ហេតុតែលោកប្រាសចាករាគៈ ព្រោះការអស់
 ទោសៈហេតុតែលោកប្រាសចាកទោសៈ ព្រោះការអស់មោហៈ ហេតុតែ
 លោកប្រាសចាកមោហៈ ។ ព្រះអរហន្តនោះ មានការអប់រំនៅស្រេចហើយ

ទសមោ បុរាណេសុត្តនិទ្ទេសោ

ចិណ្ណាចរណោ ។ បេ ។ នត្ថិ តស្ស បុណ្ណោតិ ន
សន្នោ ន វិវដ្ឋតិ ។ តេនាហា ភក្កវា

សាតិយេសុ អនស្សរិ អតិមាណេ ច នោ យុតោ
សណ្ណោ ច បដិកាលាវា ន សន្នោ ន វិវដ្ឋតិ ។

[៨៨] លាកកម្សា ន សិក្ខតិ អលាកេ ច ន កុប្បតិ
អរិទ្ធោ ច តណ្ហាយ រសេ ច នាណុកិជ្ឈតិ ។

[៨៩] លាកកម្សា ន សិក្ខតិ អលាកេ ច
ន កុប្បតិ កងំ អលាកកម្សា សិក្ខតិ ។ ឥធន
ភិក្ខុវេ ភិក្ខុ ភិក្ខុំ បស្សតិ លាកី ចីរវបិណ្ណាចាតសេ-
នាសនកិលានប្បច្ចយកេសជ្ជបរិក្ខារាណំ ។ តស្ស ឯវំ
ហោតិ កេន នុ ខោ អយមាយស្មា លាកី ចីរវបិណ្ណា-
ចាតសេនាសនកិលានប្បច្ចយកេសជ្ជបរិក្ខារាណន្តិ ។

បុរាណេសុត្តនិទ្ទេស ទី ១០

មានការប្រព្រឹត្តសន្សំហើយ ។ បេ ។ ការកើតទៀតរបស់ព្រះអរហន្តនោះ
មិនមាន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនមានជំនឿ មិនប្រាសចាក
តម្រេក ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

បុគ្គលអ្នកមិនស្រស់ស្រាយ ក្នុងវត្ថុជាទីត្រេកអរផង អ្នកមិន
ប្រកបក្នុងការមើលងាយផង អ្នកទន់ភ្លន់ផង អ្នកមានប្រាជ្ញា
វាងវៃផង រមែងជាអ្នកមិនមានជំនឿ មិនប្រាសចាកតម្រេក ។

[៨៨] បុគ្គលមិនសិក្សា ព្រោះប្រាជ្ញាលោកផង មិនក្រោធ
ព្រោះមិនមានលោកផង មិនអាក់អន់ ព្រោះតណ្ហាផង មិន
ជាប់ ព្រោះរសផង ។

[៨៨] ពាក្យថា បុគ្គលមិនសិក្សា ព្រោះប្រាជ្ញាលោកផង មិន
ក្រោធ ព្រោះមិនមានលោកផង អធិប្បាយថា បុគ្គលសិក្សា ព្រោះ
លោក តើដូចម្តេច ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ
ឃើញភិក្ខុជាអ្នកមានលោកខាងចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ គិលានប្ប-
ច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារទាំងឡាយ ។ ភិក្ខុនោះ មានសេចក្តីត្រិះរិះយ៉ាងនេះថា
លោកមានអាយុនេះ ជាអ្នកមានលោកខាងចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ
គិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារទាំងឡាយ ដោយហេតុ ដូចម្តេចហ្ន៎ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

តស្ស ឯវំ ហោតិ អយំ ខោ អាយស្មា សុត្តន្តិកោ តេន
អយមាយស្មា លាភី ចីវរិបិណ្ណាចាតសេនាសនតិលាន-
ប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារានន្តិ ។ សោ លាភហេតុ លាភ-
ប្បច្ចយា លាភការណា លាភាកិណិព្វត្តិយា លាភំ បរិចា-
ចេន្តោ សុត្តន្តំ បរិយាបុណាតិ ។ ឯវម្បិ លាភកម្សា
សិក្ខតិ ។ អថវា ភិក្ខុ ភិក្ខុំ បស្សតិ លាភី ចីវរិបិ-
ណ្ណា ចាតសេនាសនតិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារានំ ។
តស្ស ឯវំ ហោតិ កេន នុ ខោ អយមាយស្មា
លាភី ចីវរិបិណ្ណា ចាតសេនាសនតិលានប្បច្ចយភេសជ្ជ-
បរិក្ខារានន្តិ ។ តស្ស ឯវំ ហោតិ អយំ ខោ អាយស្មា
វិនយធារោ ។ បេ ។ អភិធម្មិកោ តេន អយមាយស្មា
លាភី ចីវរិបិណ្ណា ចាតសេនាសនតិលានប្បច្ចយភេសជ្ជ-
បរិក្ខារានន្តិ ។ សោ លាភហេតុ លាភប្បច្ចយា លាភ-
ការណា លាភាកិណិព្វត្តិយា លាភំ បរិចាចេន្តោ អភិធម្មំ
បរិយាបុណាតិ ។ ឯវម្បិ លាភកម្សា សិក្ខតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ភិក្ខុនោះ មានសេចក្តីត្រិះរិះយ៉ាងនេះថា លោកមានអាយុនេះ ជាអ្នកចេះព្រះសូត្រ លោកមានអាយុនេះ ទើបជាអ្នកមានលាភ ខាងចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ គិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារទាំងឡាយ ដោយហេតុនោះ ។ ភិក្ខុនោះ កាលខ្លះខ្លែងរកលាភ ក៏រៀនយកព្រះសូត្រ ព្រោះហេតុនៃលាភ ព្រោះបច្ច័យនៃលាភ ព្រោះលាភជាហេតុ ព្រោះការកើតឡើងនៃលាភ បុគ្គលសិក្ខា ព្រោះប្រាថ្នាលាភ យ៉ាងនេះឯង ។ មួយទៀត ភិក្ខុឃើញភិក្ខុជាអ្នកមានលាភ ខាងចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ គិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារទាំងឡាយ ។ ភិក្ខុនោះ មានសេចក្តីត្រិះរិះយ៉ាងនេះថា លោកមានអាយុនេះ ជាអ្នកមានលាភខាងចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ គិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារទាំងឡាយ ដោយហេតុដូចម្តេចហ្ន៎ ។ ភិក្ខុនោះ មានសេចក្តីត្រិះរិះយ៉ាងនេះថា លោកមានអាយុនេះ ជាអ្នកទ្រទ្រង់វិន័យ ។ បេ ។ ជាអ្នកចេះអភិធម្ម ទើបលោកមានអាយុនេះ ជាអ្នកមានលាភ ខាងចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ គិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារទាំងឡាយ ដោយហេតុនោះ ។ ភិក្ខុនោះ កាលខ្លះខ្លែងរកលាភ ក៏រៀនអភិធម្ម ព្រោះហេតុនៃលាភ ព្រោះបច្ច័យនៃលាភ ព្រោះលាភជាហេតុ ព្រោះការកើតឡើងនៃលាភ ។ បុគ្គលសិក្សា ព្រោះប្រាថ្នាលាភ យ៉ាងនេះឯង ។

ទសមោ បុរាណេសុត្តនិទ្ទេសោ

អថវា ភិក្ខុ ភិក្ខុំ បស្សតិ លាភី ចីវរិបិណ្ណាចាតសេនា-
សនតិលានប្បច្ចយភេសន្តបរិក្ខារាណំ ។ តស្ស ឯវំ
ហោតិ កេន នុ ខោ អយមាយស្មា លាភី ចីវរិបិណ្ណា-
ចាតសេនាសនតិលានប្បច្ចយភេសន្តបរិក្ខារាណន្តិ ។
តស្ស ឯវំ ហោតិ អយំ ខោ អាយស្មា អារញ្ញិកោ
បិណ្ណាចាតិកោ បំសុក្ខលិកោ តេជីវិកោ សបទាន-
ចារិកោ ខលុបច្ឆាកត្តិកោ នេសន្តិកោ យថាសន្តតិ-
កោ តេន អយមាយស្មា លាភី ចីវរិបិណ្ណាចាតសេនា-
សនតិលានប្បច្ចយភេសន្តបរិក្ខារាណន្តិ ។ សោ លាភ-
ហេតុ លាភប្បច្ចយា លាភការណា លាភាភិទិព្វត្តិយា
លាភំ បរិចាចេន្តោ អារញ្ញិកោ ហោតិ ។ បេ ។ យថា-
សន្តតិកោ ហោតិ ។ ឯវម្បិ លាភកម្យា សិក្ខតិ ។

បុរាណេសុត្តនិទ្ទេស ទី ១០

មួយទៀត ភិក្ខុឃើញភិក្ខុជាអ្នកមានលោកខាងចីវរ បិណ្ឌបាត សេនា-
សនៈ គិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារទាំងឡាយ ភិក្ខុនោះ មានសេចក្តី
ត្រិះរិះយ៉ាងនេះថា លោកមានអាយុនេះ ជាអ្នកមានលោក ខាងចីវរ
បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ គិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារទាំងឡាយ ដោយ
ហេតុដូចម្តេចហ្ន៎ ។ ភិក្ខុនោះ មានសេចក្តីត្រិះរិះយ៉ាងនេះថា លោក
មានអាយុនេះ ជាអ្នកប្រព្រឹត្តអារញ្ញិកជុតង្គ បិណ្ឌបាតិកជុតង្គ បង្សក្ខ-
លិកជុតង្គ តេជិវិកជុតង្គ សបទានចារិកជុតង្គ ខលុបច្ឆាកត្តិកជុតង្គ
នេសជ្ជិកជុតង្គ យថាសន្តតិកជុតង្គ ទើបលោកមានអាយុនេះ ជា
អ្នកមានលោកខាងចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ គិលានប្បច្ចយភេស-
ជ្ជបរិក្ខារទាំងឡាយ ដោយហេតុនោះ ។ ភិក្ខុនោះ កាលខ្លះខ្លែងរកលោក
ទើបជាអ្នកប្រព្រឹត្តអារញ្ញិកជុតង្គ ។ បេ ។ យថាសន្តតិកជុតង្គ ព្រោះ
ហេតុនៃលោក ព្រោះបច្ច័យនៃលោក ព្រោះលោកជាហេតុ ព្រោះការ
កើតឡើងនៃលោក ។ បុគ្គលសិក្សា ព្រោះប្រាថ្នាលោក យ៉ាងនេះឯង ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

កថំ ន លាកកម្សា សិក្ខតិ ។ ឥធិ ភិក្ខុ ន លា-
 កហេតុ ន លាកប្បច្ចយា ន លាកការណា ន លាកា-
 ភិទិព្វត្តិយា ន លាកំ បរិទាចេន្តោ យារទេវ អត្តទមថាយ
 អត្តសមថាយ អត្តបរិទិព្វាបនត្ថាយ សុត្តន្តំ បរិយាបុ-
 ណាតិ វិនយំ បរិយាបុណាតិ អភិធម្មំ បរិយាបុណាតិ ។
 ឯវម្បិ ន លាកកម្សា សិក្ខតិ ។ អថវា ភិក្ខុ ន លាកហេតុ
 ន លាកប្បច្ចយា ន លាកការណា ន លាកាភិទិព្វត្តិយា
 ន លាកំ បរិទាចេន្តោ យារទេវ អប្បិច្ឆញ្ញោវ ទិស្សាយ
 សន្តុដ្ឋិញ្ញោវ ទិស្សាយ សល្មេខញ្ញោវ ទិស្សាយ បរិវេកញ្ញោវ
 ទិស្សាយ ឥទមត្តិតញ្ញោវ^(១) ទិស្សាយ អារញ្ញិកោ ហោតិ
 បិណ្ឌាទាតិកោ ហោតិ បំសុក្ខុលិកោ ហោតិ ខលុបច្ឆាកត្តិកោ
 ហោតិ នេសដ្ឋិកោ ហោតិ យថាសន្តតិកោ ហោតិ ។
 ឯវម្បិ ន លាកកម្សា សិក្ខតិ លាកកម្សា ន សិក្ខតិ ។

១ ម. ឥទមត្តិកញ្ញោវ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

បុគ្គលមិនសិក្សាព្រោះប្រាថ្នាលាភ តើដូចម្តេច ។ ភិក្ខុក្នុងសាសនា
 នេះ មិនមែនព្រោះហេតុនៃលាភ មិនមែនព្រោះបច្ច័យនៃលាភ មិនមែន
 ព្រោះលាភជាហេតុ មិនមែនព្រោះការកើតឡើងនៃលាភទេ កាល
 មិនខ្វះខ្មែងរកលាភ ក៏រៀនព្រះសូត្រ រៀនព្រះវិន័យ រៀនព្រះ
 អភិធម្ម ដើម្បីទូន្មានខ្លួន ដើម្បីរម្ងាប់ចិត្ត ដើម្បីរលត់ចិត្ត តែប៉ុណ្ណោះ
 បុគ្គលមិនសិក្សាព្រោះប្រាថ្នាលាភ យ៉ាងនេះឯង ។ មួយទៀត ភិក្ខុមិនមែន
 ព្រោះហេតុនៃលាភ មិនមែនព្រោះបច្ច័យនៃលាភ មិនមែនព្រោះលាភ
 ជាហេតុ មិនមែនព្រោះការកើតឡើងនៃលាភទេ កាលមិនខ្វះខ្មែងរកលាភ
 អាស្រ័យសេចក្តីមិនប្រាថ្នា អាស្រ័យសេចក្តីសន្តោស អាស្រ័យសេចក្តី
 ផ្លូវផង អាស្រ័យសេចក្តីស្ងប់ស្ងាត់ អាស្រ័យវត្ថុដែលមានតែម្យ៉ាងប៉ុណ្ណោះ
 ហើយជាអ្នកប្រព្រឹត្តអារញ្ញិកធុតង្គ បិណ្ឌបាតិកធុតង្គ បង្សុកូលិកធុតង្គ
 តេចីរិកធុតង្គ សបទានចារិកធុតង្គ ខលុបច្ឆាកតិកធុតង្គ នេសជ្ជិកធុតង្គ
 យថាសន្តតិកធុតង្គ បុគ្គលមិនសិក្សា ព្រោះប្រាថ្នាលាភ យ៉ាងនេះឯង
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលមិនសិក្សា ព្រោះប្រាថ្នាលាភ ។

ទសមោ បុរាណេទសុត្តនិទ្ទេសោ

[៩០] អលាភេ ច ន កុប្បតីតិ កេមំ អលាភេ កុប្បតិ ។
 ឥន្ទេកក្ខេត្តោ កុលំ វា ន លកាមិ ភណំ វា ន លកាមិ អា-
 វាសំ វា ន លកាមិ លាភំ វា ន លកាមិ យសំ វា ន លកាមិ
 បសំសំ វា ន លកាមិ សុខំ វា ន លកាមិ ជីវំ វា ន លកាមិ
 បិណ្ណាចាតំ វា ន លកាមិ សេនាសនំ វា ន លកាមិ
 តិលានប្បច្ចយកេសជ្ជបរិក្ខារំ វា ន លកាមិ តិលានុ-
 បដ្ឋាកំ វា ន លកាមិ អប្បញ្ញាតោម្ពីតិ កុប្បតិ ព្យា-
 បដ្ឋតិ បតិដ្ឋិយតិ កោបញ្ច ទោសញ្ច អប្បច្ចយញ្ច
 ចាតុកកោតិ ។ ឯវំ អលាភេ កុប្បតិ ។

កេមំ អលាភេ ន កុប្បតិ ។ ឥន្ទ ភិក្ខុ កុលំ វា
 ន លកាមិ ភណំ វា ន លកាមិ អាវាសំ វា ន លកាមិ
 លាភំ វា ន លកាមិ យសំ វា ន លកាមិ បសំសំ វា ន
 លកាមិ សុខំ វា ន លកាមិ ជីវំ វា ន លកាមិ បិណ្ណាចាតំ
 វា ន លកាមិ សេនាសនំ វា ន លកាមិ តិលានប្បច្ចយ-
 កេសជ្ជបរិក្ខារំ វា ន លកាមិ តិលានុបដ្ឋាកំ វា ន ល-
 កាមិ អប្បញ្ញាតោម្ពីតិ ន កុប្បតិ ន ព្យាបដ្ឋតិ ន បតិដ្ឋិ-
 យតិ ន កោបញ្ច ទោសញ្ច អប្បច្ចយញ្ច ចាតុកកោតិ ។

បុរាណេសុត្តនិទ្ទេស ទី ១០

[៧០] ពាក្យថា បុគ្គលមិនក្រោធ ព្រោះមិនមានលោកផង អធិ-
 ប្បាយថា បុគ្គលមិនក្រោធ ព្រោះមិនមានលោក តើដូចម្តេច ។ បុគ្គល
 ខ្លះក្នុងលោកនេះ ក្រោធ គុំកួន បៀតបៀន ធ្វើនូវសេចក្តីក្រោធ ការប្រ-
 ទូស្ត ការអាក់អន់ ឲ្យប្រាកដ ដោយគិតថា អាត្មាអញមិនបានត្រកូល
 (ឧបដ្ឋាក)ក្តី មិនបានពួកក្តី មិនបានអាវាសក្តី មិនបានលោកក្តី មិន
 បានយសក្តី មិនបានសេចក្តីសរសើរក្តី មិនបានសុខក្តី មិនបានបីវរក្តី
 មិនបានបិណ្ឌបាតក្តី មិនបានសេនាសនៈក្តី មិនបានគិលានប្បច្ចយកេ-
 សជ្ជបរិក្ខារក្តី មិនបានអ្នកបម្រើជំងឺក្តី អាត្មាអញមិនមែនជាអ្នកល្បីឈ្មោះ ។
 បុគ្គលក្រោធ ព្រោះមិនមានលោក យ៉ាងនេះឯង ។

បុគ្គលមិនក្រោធ ព្រោះមិនមានលោក តើដូចម្តេច ។ ភិក្ខុក្នុង
 សាសនានេះ មិនក្រោធ មិនគុំកួន មិនប្តឹងប្តាក់ មិនធ្វើនូវសេចក្តីក្រោធ
 ការប្រទូស្ត ការអាក់អន់ ឲ្យប្រាកដថា អាត្មាអញមិនបានត្រកូលក្តី
 មិនបានពួកក្តី មិនបានអាវាសក្តី មិនបានលោកក្តី មិនបានយសក្តី
 មិនបានសេចក្តីសរសើរក្តី មិនបានសុខក្តី មិនបានបីវរក្តី មិនបាន
 បិណ្ឌបាតក្តី មិនបានសេនាសនៈក្តី មិនបានគិលានប្បច្ចយកេសជ្ជបរិ-
 ក្ខារក្តី មិនបានអ្នកបម្រើជំងឺក្តី អាត្មាអញមិនមែនជាអ្នកល្បីឈ្មោះ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ឯវំ អលាភេ ន កុប្បតីតិ លាភកម្សា ន សិក្ខតិ
អលាភេ ច ន កុប្បតិ ។

[៩១] អរិរុទ្ធា ច តណ្ហាយ រសេ ច នានុតិជ្ឈតីតិ
រិរុទ្ធាតិ យោ ចិត្តស្ស អាយាតោ បដិយាតោ អនុរិ-
ពោដោ^(១) កោចោ បកោចោ សម្បកោចោ ទោសោ
បទោសោ សម្បទោសោ ចិត្តស្ស ព្យាបត្តិ មនោប-
ទោសោ^(២) កោដោ កុជ្ឈនា កុជ្ឈិតត្ថំ ទោសោ ទុស្សនា
ទុស្សិតត្ថំ ព្យាបត្តិ ព្យាបដ្ឋនា ព្យាបដ្ឋិតត្ថំ វិពោដោ បដិរិ-
ពោដោ ចណ្ឌិត្តំ អស្សុពោចោ អនត្តមនតា ចិត្តស្ស អយំ
រុច្ចតិ វិពោដោ ។ យស្សេសោ វិពោដោ បហីនោ សមុច្ឆិទ្ធា
រូបសន្តោ បដិប្បស្សន្តោ អភព្វប្បត្តិកោ ញាណត្តិនា
ទឡោ សោ រុច្ចតិ អរិរុទ្ធា ។ តណ្ហាតិ រូបតណ្ហា សទ្ទ-
តណ្ហា កិច្ចតណ្ហា រសតណ្ហា ដោដ្ឋព្វតណ្ហា ធម្មតណ្ហា ។
រសោតិ មូលរសោ ខន្ធរសោ តចរសោ បត្តរសោ បុប្ផរសោ
ផលរសោ អម្ពិលំ មធុរំ តិត្តិកំ កដុកំ លោណិកំ
ខារិកំ លម្ពិលំ កសាវោ សាទុំ អសាទុំ សីតំ ឧណ្ហំ ។

១ ម. បដិយំ បដិរិពោដោ ។ ២ ឱ. ឯត្តន្តរេ ចិត្តស្សាតិ ទិស្សតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

បុគ្គលមិនក្រោធ ព្រោះមិនមានលាភ យ៉ាងនេះឯង ហេតុនោះ (ទ្រង់
ត្រាស់ថា) បុគ្គលមិនសិក្សាដើម្បីលាភផង មិនក្រោធ ព្រោះមិន
មានលាភផង ។

[៩១] អធិប្បាយពាក្យថា មិនអាក់អន់ព្រោះតណ្ហាផង មិនជាប់ព្រោះ
រសផង ត្រង់ពាក្យថា ការអាក់អន់ មានសេចក្តីថា ការបៀតបៀន
ការប្តឹងប្តាក់ ការខឹង ការក្រោធ ការខឹងញ័រ ការក្រោធខ្លាំង
ការអាក់អន់ ការប្រទូស្ត ការប្រទូស្តខ្លាំងនៃចិត្ត ការគុំកូននៃចិត្ត ការ
ប្រទូស្តក្នុងចិត្ត ការក្រែវក្រោធ អាការក្រោធ ភាពនៃចិត្តក្រោធ ការ
អាក់អន់ អាការអាក់អន់ ភាពនៃចិត្តអាក់អន់ ការគុំកូន អាការគុំ
កូន ភាពនៃចិត្តគុំកូន កំហឹង កំហឹងតប ភាពនៃចិត្តកាច ការ
សម្រក់ទឹកភ្នែក ភាពនៃចិត្តមិនត្រេកអរ ឯណា នេះហៅថា ការអាក់
អន់ ។ ការអាក់អន់ ភិក្ខុណា បានលះបង់ ផ្តាច់ផ្តិល ធ្វើឲ្យស្ងប់
ឲ្យស្ងប់រម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ
ភិក្ខុនោះ លោកហៅថា អ្នកមិនអាក់អន់ ។ ពាក្យថា តណ្ហា
គឺរូបតណ្ហា សទ្ធតណ្ហា គន្ធតណ្ហា រសតណ្ហា ដោដ្ឋព្វតណ្ហា
ធម្មតណ្ហា ។ ពាក្យថា រស គឺរសនៃឫសគល់ ឬមើម រសដើម
រសសម្បក រសស្លឹក រសផ្កា រសផ្លែ រសជូរ ផ្អែម ល្ងឹង
ហ៊ីរ ប្រៃ ខារ ជូរអែម ចត់ ឆ្ងាញ់ មិនឆ្ងាញ់ ត្រជាក់ ក្តៅ ។

ទសមោ បុរាណេទសុត្តនិទ្ទេសោ

សន្តោកេ សមណាព្រាហ្មណា រសតិទ្ធា តេ ជីវ្ហក្កេន
 រសក្កានិ បរិយេសន្តា អាហិណ្ណានិ ។ តេ អម្ពិលំ លភិក្ខា
 អនម្ពិលំ បរិយេសន្តិ អនម្ពិលំ លភិក្ខា អម្ពិលំ បរិយេ-
 សន្តិ ។ មជ្ជំ លភិក្ខា អមជ្ជំ បរិយេសន្តិ អមជ្ជំ
 លភិក្ខា មជ្ជំ បរិយេសន្តិ ។ តិត្តិកំ លភិក្ខា អតិត្តិកំ
 បរិយេសន្តិ អតិត្តិកំ លភិក្ខា តិត្តិកំ បរិយេសន្តិ ។
 កដុកំ លភិក្ខា អកដុកំ បរិយេសន្តិ អកដុកំ លភិក្ខា
 កដុកំ បរិយេសន្តិ ។ លោណិកំ លភិក្ខា អលោណិកំ
 បរិយេសន្តិ អលោណិកំ លភិក្ខា លោណិកំ បរិយេ-
 សន្តិ ។ ខារិកំ លភិក្ខា អខារិកំ បរិយេសន្តិ អខារិកំ
 លភិក្ខា ខារិកំ បរិយេសន្តិ ។ លម្ពិលំ លភិក្ខា
 កសារំ បរិយេសន្តិ កសារំ លភិក្ខា លម្ពិលំ បរិយេ-
 សន្តិ ។ សាទុំ លភិក្ខា អសាទុំ បរិយេសន្តិ អសាទុំ
 លភិក្ខា សាទុំ បរិយេសន្តិ ។ សីតំ លភិក្ខា ឧណ្ណំ
 បរិយេសន្តិ ឧណ្ណំ លភិក្ខា សីតំ បរិយេសន្តិ ។

បុរាណេសុត្តនិទ្ទេស ទី ១០

ពួកសមណព្រាហ្មណ៍ខ្លះ ជាអ្នកជាប់ក្នុងរស ពួកសមណព្រាហ្មណ៍ទាំង
 នោះ ដើរស្វែងរករសដ៏ប្រសើរ ព្រោះចុងអណ្តាត ។ ពួកសមណ-
 ព្រាហ្មណ៍នោះ បានរសជួរ ស្វែងរករសមិនជួរ បានរសមិនជួរ ស្វែងរក
 រសជួរ ។ បានរសផ្អែម ស្វែងរករសមិនផ្អែម បានរសមិនផ្អែម
 ស្វែងរករសផ្អែម ។ បានរសល្វីង ស្វែងរករសមិនល្វីង បានរសមិន
 ល្វីង ស្វែងរករសល្វីង ។ បានរសហ៊ីរ ស្វែងរករសមិនហ៊ីរ បាន
 រសមិនហ៊ីរ ស្វែងរករសហ៊ីរ ។ បានរសប្រៃ ស្វែងរករសមិនប្រៃ
 បានរសមិនប្រៃ ស្វែងរករសប្រៃ ។ បានរសខារ ស្វែងរករសមិន
 ខារ បានរសមិនខារ ស្វែងរករសខារ ។ បានរសជួរអែម ស្វែង
 រករសចត់ បានរសចត់ ស្វែងរករសជួរអែម ។ បានរសធ្លាញ់
 ស្វែងរករសមិនធ្លាញ់ បានរសមិនធ្លាញ់ ស្វែងរករសធ្លាញ់ ។
 បានរសត្រជាក់ ស្វែងរករសក្តៅ បានរសក្តៅ ស្វែងរករសត្រជាក់ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

តេ យំ យំ លភិត្វា តេន តេន ន សន្តស្សន្តិ អបរាបរំ
 បរិយេសន្តិ មនាបិកេសុ រសេសុ រត្តា ភិទ្ធា ភទិភា
 មុច្ឆិតា អន្លោបដ្ឋា លក្កា លក្កិតា បលិតុទ្ធា ។ យស្ស^(១)
 រសតណ្ហា បហីនា សមុច្ឆិទ្ធា រូបសន្តា បដិប្បស្សន្តា អ-
 ភព្វប្បត្តិកា ញាណក្កិដា ទឡ្ហា សោ បដិសង្កា យោនិ-
 សោ អាហារំ អាហារេតិ នេវ ទវាយ ន មនាយ ន មណ្ឌា-
 នាយ ន វិភូសនាយ យារទេវ ឥមស្ស កាយស្ស បិតិយា
 យាបនាយ វិហឹសុបរតិយា ព្រហ្មចរិយានុក្កហាយ
 ឥតិ បុរាណញោ វេទនំ បដិហង្កាមិ នវញោ វេទនំ ន
 ឧប្បាទេស្សាមិ យាត្រា ច មេ ភវិស្សតិ អនវដ្ឋតា ច
 ដាសុវិហារោ ចាតិ ។ យថា វណំ អាលិម្បេយ្យ យារទេវ
 រោបនត្តាយ យថា វា បន អក្ខំ អព្ពញ្ជេយ្យ យារទេវ
 ការស្ស និត្តរណត្តាយ យថា វា បន បុត្តមំសអាហារំ
 អាហារេយ្យ យារទេវ កត្តារស្ស និត្តរណត្តាយ

១ ម. យស្សេសា ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ពួកសមណព្រាហ្មណ៍នោះ បានរសណា ។ មិនសន្តោសនឹងរសនោះ ។
 រមែងស្វែងរករសប្លែក ។ ជាអ្នកត្រេកអរ ញៀន ល្មោក រឡើបរឡប់
 ជ្រុលជ្រប់ ជាប់ចិត្ត ចំពាក់ លង់នៅ ក្នុងរសទាំងឡាយ ដែលជាទី
 ពេញចិត្ត ។ តណ្ហាក្នុងរស ភិក្ខុណាបានលះបង់ ផ្តាច់ផ្តិល ឲ្យស្ងប់ ឲ្យ
 ស្ងប់រម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ ភិក្ខុ
 នោះពិចារណាដោយឧបាយ រមែងបរិភោគអាហារដោយគិតថា អាត្មា
 អញបរិភោគ មិនមែនដើម្បីលេង មិនមែនដើម្បីស្រវឹង មិនមែនដើម្បី
 ប្រដាប់ មិនមែនដើម្បីស្អិតស្អាង (បរិភោគ) ដើម្បីតាំងនៅនៃកាយនេះ
 ដើម្បីញ៉ាំងអត្តភាពឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីបំបាត់បង់សេចក្តីលំបាក ដើម្បី
 អនុគ្រោះដល់ព្រហ្មចារ្យ តែប៉ុណ្ណោះ អាត្មាអញកម្ចាត់បង់វេទនាចាស់
 (ឃ្មាន) ទាំងមិនឲ្យវេទនាថ្មី (ឆ្អែតហួស) កើតឡើង ការត្រាច់ទៅ
 (ដោយឥរិយាបថ)ផង ការមិនមានទោសផង ការនៅជាសុខសប្បាយ
 ផង នឹងមានដល់អាត្មាអញដោយឧបាយដូចនេះ ។ បុគ្គលលាបដំបៅ
 ដើម្បីប្រយោជន៍ឲ្យដុះ (សាច់) តែប៉ុណ្ណោះ យ៉ាងណាមិញ មួយ
 ទៀត បុគ្គលលាបភ្លោរទេះ ដើម្បីប្រយោជន៍ដល់ការផ្ទុកភារៈ តែ
 ប៉ុណ្ណោះ យ៉ាងណាមិញ មួយវិញទៀត បុគ្គលបរិភោគអាហារគឺសាច់
 កូន ដើម្បីប្រយោជន៍ដល់ការឆ្លងនូវកន្តារតែប៉ុណ្ណោះ យ៉ាងណាមិញ

ទសមោ បុរាណេសុត្តនិទ្ទេសោ

ឯវមេវ ភិក្ខុ បដិសង្កា យោនិសោ អាហារំ អាហា-
 រេតិ នេវ ទាវយ ន មនាយ ន មណ្ឌាយ ន
 វិភូសនាយ យារទេវ ឥមស្ស កាយស្ស បិតិយា
 យាបនាយ វិហឹសុបរតិយា ព្រហ្មចរិយានុត្តហាយ
 ឥតិ បុរាណាញ វេទនំ បដិហង្កាមិ នវញ វេទនំ ន
 ឧប្បាទេស្សាមិ យាត្រា ច មេ ភវិស្សតិ អនវជ្ជតា ច
 ជាសុវិហារោ ចាតិ រសតណ្ហា បជហតិ វិនោទេតិ ព្យ-
 ង្គិកោតិ អនការង្គមេតិ រសតណ្ហាយ អារតោ វិរតោ
 បដិវិរតោ ជិត្តុន្តោ ជិស្សុដ្ឋោ វិប្បមុត្តោ វិសញ្ញុត្តោ
 វិមរិយាទិកតេន ចេតសា វិហារតីតិ អរិរុទ្ធោ ច តណ្ហាយ
 រសេ ច នានុតិជ្ឈតិ ។ តេនាហ ភក្កវា

លាភកម្យា ន សិក្ខតិ អលាភេ ច នកុប្បតិ
 អរិរុទ្ធោ ច តណ្ហាយ រសេ ចនានុតិជ្ឈតីតិ ។

[៩២] ឧបេក្ខកោ សទា សតោ ន លោកេ មញ្ញតី សមំ
 ន វិសេសី ន ជីចេយ្យោ តស្ស នោ សង្កិ ឧស្សនា ។

បុរាណេសុត្តនិទ្ទេស ទី ១០

ភិក្ខុពិចារណាដោយឧបាយ បរិភោគអាហារដោយគិតថា អាត្មាអញ
 បរិភោគ មិនមែនដើម្បីលេង មិនមែនដើម្បីស្រវឹង មិនមែនដើម្បីប្រដាប់
 មិនមែនដើម្បីស្អិតស្អាង (បរិភោគ) ដើម្បីឲ្យតាំងនៅនៃកាយនេះ ដើម្បី
 ញ៉ាំងអត្តភាពឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីបំបាត់បង់សេចក្តីលំបាក ដើម្បីអនុគ្រោះ
 ដល់ព្រហ្មចារ្យ តែប៉ុណ្ណោះ អាត្មាអញកម្ចាត់បង់វេទនាចាស់ ទាំង
 មិនឲ្យវេទនាថ្មីកើតឡើង ការត្រាច់ទៅ (ដោយឥរិយាបថ) ផង ការមិន
 មានទោសផង ការនៅជាសុខសប្បាយផង នឹងមានដល់អាត្មាអញដោយ
 ឧបាយដូចនេះ ភិក្ខុរមែងលះបង់ បន្ទាបបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើតណ្ហាក្នុង
 រសមិនឲ្យកើតមាន ជាអ្នកចៀសវាង រៀរស្រឡះ ប្រាសចេញ ចាកតណ្ហា
 ក្នុងរស មានចិត្តប្រាសចាកសេចក្តីសល់រល់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
 មិនអាក់អន់ព្រោះតណ្ហាផង មិនជាប់ព្រោះរសផង ។ ហេតុនោះ ព្រះ
 មានព្រះភាគត្រាស់ថា

បុគ្គលមិនសិក្សា ព្រោះប្រាថ្នាលោកផង មិនក្រោធព្រោះ
 មិនមានលោកផង មិនអាក់អន់ព្រោះតណ្ហាផង មិនជាប់
 ព្រោះរសផង ។

[៩២] បុគ្គលណាជាអ្នកព្រងើយកន្តើយ មានស្មារតីគ្រប់កាល មិន
 ប្រកាន់ថាស្មើ មិនប្រកាន់ថាវិសេស មិនប្រកាន់ថែកទាប
 ក្នុងលោក ធម៌ជាគ្រឿងដុះដាលរបស់បុគ្គលនោះ មិនមានទេ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

[៩៣] ឧបេក្ខកោ សទា សតោតិ ឧបេក្ខកោតិ
 ឆឡង្គីបេក្ខាយ សមន្តាភតោ ចក្កុនា រូបំ ទិស្វា
 នេវ សុមនោ ហោតិ ន ទុម្មនោ ឧបេក្ខកោ វិហរតិ
 សតោ សម្មជាតោ ។ សោតេន សទ្ធិំ សុត្វា ។
 ឃានេន ភន្ធិំ ឃាយិត្វា ។ ធិហ្គាយ រសំ សាយិត្វា ។
 កាយេន ដោដ្ឋព្វំ ផុសិត្វា ។ មនសា ធម្មំ វិញ្ញាយ
 នេវ សុមនោ ហោតិ ន ទុម្មនោ ឧបេក្ខកោ វិហរតិ
 សតោ សម្មជាតោ ។ ចក្កុនា រូបំ ទិស្វា មនាបំ
 ធាភិកិដ្ឋតិ ធាភិហាសតិ ន រាតំ ជនេតិ ។ តស្ស
 បិតោ វ កាយោ ហោតិ បិតំ ចិត្តំ អដ្ឋត្តំ សុសណ្ឌិតំ
 សុវិមុត្តំ ។ ចក្កុនា ខោ បនេវ រូបំ ទិស្វា អម-
 នាបំ ន មន្តំ ហោតិ អប្បតិដ្ឋិនចិត្តោ អទិនមនសោ
 អព្យាបន្នចេតសោ ។ តស្ស បិតោ វ កាយោ ហោតិ
 បិតំ ចិត្តំ អដ្ឋត្តំ សុសណ្ឌិតំ សុវិមុត្តំ ។ សោតេន
 សទ្ធិំ សុត្វា ។ ឃានេន ភន្ធិំ ឃាយិត្វា ។ ធិហ្គាយ
 រសំ សាយិត្វា ។ កាយេន ដោដ្ឋព្វំ ផុសិត្វា ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

[៩៣] អធិប្បាយពាក្យថា ជាអ្នកព្រងើយកន្តើយ មានស្មារតី គ្រប់កាល ត្រង់ពាក្យថា ព្រងើយកន្តើយ សេចក្តីថា បុគ្គលប្រកបដោយ ឆឡង្គុំបេក្ខា ឃើញរូបដោយភ្នែកហើយ ជាអ្នកមិនមានចិត្តត្រេកអរ មិន មានចិត្តអាក់អន់ ជាអ្នកព្រងើយកន្តើយ មានស្មារតី ដឹងខ្លួន ។ ឮសំឡេង ដោយត្រចៀក ។ ជុំក្លិនដោយច្រមុះ ។ លិទ្ធកិក្ខរសដោយអណ្តាត ។ ប៉ះពាល់ផ្សព្វដោយកាយ ។ ដឹងធម្មារម្មណ៍ដោយចិត្តហើយ ជាអ្នកមិន មានចិត្តត្រេកអរ មិនមានចិត្តអាក់អន់ ជាអ្នកព្រងើយកន្តើយ មាន ស្មារតី ដឹងខ្លួន ។ ឃើញរូបដោយភ្នែកហើយ មិនត្រូវការ មិន ត្រេកអរ ចំពោះអារម្មណ៍ជាទីពេញចិត្ត មិនញាំងរាគៈឲ្យកើតឡើង ។ កាយរបស់បុគ្គលនោះ ក៏តាំងនៅខ្ជាប់ខ្ជួន ចិត្តក៏បិតនៅខាងក្នុងសន្តាន បិតនៅដោយល្អ រួចស្រឡះដោយប្រពៃ (ចាកអាសវៈ) ។ ឃើញ រូបដោយភ្នែក ជាអ្នកមិនស្អប់ចំពោះអារម្មណ៍មិនជាទីពេញចិត្ត មានចិត្ត មិនអាក់អន់ មានចិត្តមិនរួញរា មានចិត្តមិនគុំក្លិន ។ កាយរបស់បុគ្គល នោះ ក៏តាំងនៅខ្ជាប់ខ្ជួន ចិត្តក៏បិតនៅខាងក្នុងសន្តាន បិតនៅដោយល្អ រួចស្រឡះដោយប្រពៃ ។ ឮសំឡេងដោយត្រចៀក ។ ជុំក្លិនដោយច្រមុះ ។ លិទ្ធកិក្ខរស ដោយអណ្តាត ។ ពាល់ត្រូវផ្សព្វ ដោយកាយ ។

ទសមោ បុរាភេទសុត្តនិទ្ទេសោ

មនសា ធម្មំ វិញ្ញាយ មនាបំ ភារិកិជ្ឈតិ ភារិហាសតិ
 ន រាភំ ជនេតិ ។ តស្ស បិតោ កាយោ ហោតិ
 បិតំ ចិត្តំ អជ្ឈត្តំ សុសណ្ឌិតំ សុវិមុត្តំ ។ មនសា
 ខោ បនេវ ធម្មំ វិញ្ញាយ អមនាបំ ន មន្តំ ហោតិ
 អប្បតិដ្ឋិនចិត្តោ អទិនមនសោ អព្យាបន្នចេតសោ ។
 តស្ស បិតោ វ កាយោ ហោតិ បិតំ ចិត្តំ អជ្ឈត្តំ
 សុសណ្ឌិតំ សុវិមុត្តំ ។ ចក្កុនា រូបំ ទិស្វា មនាចា-
 មនាបេសុ រូបេសុ តស្ស បិតោ វ កាយោ ហោតិ
 បិតំ ចិត្តំ អជ្ឈត្តំ សុសណ្ឌិតំ សុវិមុត្តំ ។ សោតេន
 សទ្ធិំ សុត្វា ។ យានេន កន្លំ យាយិត្វា ។ ដិវ្ហាយ
 រសំ សាយិត្វា ។ កាយេន ដោជ្ឈព្វំ ផុសិត្វា ។
 មនសា ធម្មំ វិញ្ញាយ មនាចាមនាបេសុ ធម្មេសុ
 តស្ស បិតោ វ កាយោ ហោតិ បិតំ ចិត្តំ អជ្ឈត្តំ
 សុសណ្ឌិតំ សុវិមុត្តំ ។ ចក្កុនា រូបំ ទិស្វា

បុរាណេសុត្តនិទ្ទេស ទី ១០

ដឹងច្បាស់ធម្មារម្មណ៍ ដោយចិត្តហើយ រមែងមិនត្រូវការ មិនត្រេកអរ
 ចំពោះអារម្មណ៍ ជាទីពេញចិត្ត មិនញាំងរាគៈឲ្យកើតឡើង ។ កាយ
 របស់បុគ្គលនោះ ក៏តាំងនៅខ្ជាប់ខ្ជួន ចិត្តក៏បិតនៅ ខាងក្នុងសន្តាន
 បិតនៅដោយល្អ រួចស្រឡះ ដោយប្រពៃ ។ ដឹងច្បាស់ធម្មារម្មណ៍
 ដោយចិត្តហើយ ជាអ្នកមិនស្អប់ចំពោះអារម្មណ៍មិនជាទីពេញចិត្ត មាន
 ចិត្តមិនអាក់អន់ មានចិត្តមិនរួញរា មានចិត្តមិនគុំកូន ។ កាយរបស់
 បុគ្គលនោះ តាំងនៅខ្ជាប់ខ្ជួន ចិត្តក៏បិតនៅខាងក្នុងសន្តាន បិតនៅ
 ដោយល្អ រួចស្រឡះដោយប្រពៃ ។ ឃើញរូបដោយភ្នែក កាយ
 របស់បុគ្គលនោះ តាំងនៅខ្ជាប់ខ្ជួន ក្នុងរូបទាំងឡាយជាទីពេញចិត្ត ឬ
 មិនជាទីពេញចិត្ត ចិត្តក៏បិតនៅខាងក្នុងសន្តាន បិតនៅដោយល្អ រួច
 ស្រឡះដោយប្រពៃ ។ ឮសំឡេងដោយត្រចៀក ។ ជុំក្លិនដោយច្រមុះ ។
 លិទ្ធក្បក្បរសដោយអណ្តាត ។ ពាល់ត្រូវផ្សព្វដោយកាយ ។ ដឹងច្បាស់
 ធម្មារម្មណ៍ដោយចិត្ត កាយរបស់បុគ្គលនោះ តាំងនៅខ្ជាប់ខ្ជួនក្នុងធម៌ទាំង-
 ឡាយ ជាទីពេញចិត្ត ឬមិនជាទីពេញចិត្ត ចិត្តក៏បិតនៅខាងក្នុងសន្តាន
 បិតនៅដោយល្អ រួចស្រឡះដោយប្រពៃ ។ ឃើញរូបដោយភ្នែក

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

រជនីយេ ន រដ្ឋតិ ទោសនីយេ ន ទុស្សតិ មោហា-
 នីយេ ន មុយ្ហតិ កោបនីយេ ន កុប្បតិ កិលេស-
 នីយេ ន កិលិស្សតិ មទនីយេ ន មជ្ជតិ ។ សោតេន
 សទ្ធិំ សុត្វា ។ ឃានេន កន្ធិំ ឃាយិត្វា ។ ជិវ្ហាយ
 រសំ សាយិត្វា ។ កាយេន ដោដ្ឋព្វំ ដុសិត្វា ។
 មនសា ធម្មំ វិញ្ញាយ រជនីយេ ន រដ្ឋតិ ទោសនីយេ
 ន ទុស្សតិ មោហានីយេ ន មុយ្ហតិ កោបនីយេ ន
 កុប្បតិ កិលេសនីយេ ន កិលិស្សតិ មទនីយេ ន
 មជ្ជតិ ។ ទិដ្ឋេ ទិដ្ឋមត្តោ សុតេ សុតមត្តោ មុតេ មុត-
 មត្តោ វិញ្ញាតេ វិញ្ញាតមត្តោ ទិដ្ឋេ ន លិម្បតិ សុតេ ន
 លិម្បតិ មុតេ ន លិម្បតិ វិញ្ញាតេ ន លិម្បតិ ។ ទិដ្ឋេ
 អនូបយោ^(១) អនិស្សិតោ អប្បជិតោ វិប្បមុត្តោ
 វិសញ្ញត្តោ វិមរិយាទិកតេន ចេតសា វិហារតិ ។ សុតេ
 មុតេ វិញ្ញាតេ អនូបយោ អនិស្សិតោ អប្បជិតោ វិប្ប-
 មុត្តោ វិសញ្ញត្តោ វិមរិយាទិកតេន ចេតសា វិហារតិ ។

១ ម. ឯត្តន្តរេ អនបាយោតិ ទិស្សតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ហើយ រមែងមិនត្រេកអរក្នុងវត្ថុដែលត្រេកអរ មិនខឹងក្នុងវត្ថុដែល
 គួរខឹង មិនវង្វេងក្នុងវត្ថុដែលគួរវង្វេង មិនកម្រើកក្នុងវត្ថុដែលគួរកម្រើក
 មិនសៅហ្មងក្នុងវត្ថុដែលគួរសៅហ្មង មិនស្រវឹងក្នុងវត្ថុដែលគួរស្រវឹង ។
 ពួសំឡេងដោយត្រចៀក ។ ជុំក្លិនដោយច្រមុះ ។ លិទ្ធក្នក្សរសដោយ
 អណ្តាត ។ ពាល់ត្រូវផ្សព្វដោយកាយ ។ ដឹងច្បាស់ធម្មារម្មណ៍ដោយ
 ចិត្តហើយ រមែងមិនត្រេកអរក្នុងវត្ថុដែលគួរត្រេកអរ មិនខឹងក្នុងវត្ថុដែល
 គួរខឹង មិនវង្វេងក្នុងវត្ថុដែលគួរវង្វេង មិនកម្រើកក្នុងវត្ថុដែលគួរកម្រើក ។
 មិនសៅហ្មងក្នុងវត្ថុដែលគួរសៅហ្មង មិនស្រវឹងក្នុងវត្ថុដែលគួរស្រវឹង ។
 គ្រាន់តែឃើញរូបដែលឃើញ គ្រាន់តែឮសំឡេងដែលឮ គ្រាន់តែ
 ប៉ះពាល់ផស្សៈដែលប៉ះពាល់ គ្រាន់តែដឹងច្បាស់ធម្មារម្មណ៍ ដែល
 ដឹងច្បាស់ រមែងមិនប្រឡាក់ចំពោះរូបដែលឃើញ មិនប្រឡាក់ចំពោះសំ-
 ឡេងដែលឮ មិនប្រឡាក់ចំពោះផស្សៈដែលប៉ះពាល់ មិនប្រឡាក់ចំពោះ
 ធម្មារម្មណ៍ដែលដឹង ។ មិនប្រាថ្នាចំពោះរូបដែលឃើញ មិនអាស្រ័យ
 មិនជាប់ចំពាក់ ជាអ្នករួចស្រឡះ ប្រាសចេញ មានចិត្តប្រាសចាកសេចក្តី
 សល់រល់ ។ មិនប្រាថ្នាចំពោះសំឡេងដែលឮ ចំពោះផស្សៈដែលប៉ះ
 ពាល់ ចំពោះធម្មារម្មណ៍ដែលដឹង មិនអាស្រ័យ មិនជាប់ចំពាក់ ជា
 អ្នករួចស្រឡះ ប្រាសចេញ មានចិត្តប្រាសចាកសេចក្តីសល់រល់ ។

ទសមោ បុរាណេទសុត្តនិទ្ទេសោ

សំវិជ្ជតិ អរហតោ ចក្កុ បស្សតិ អរហា ចក្កុនា រូបំ
 ឆន្ទរាគោ អរហតោ នត្តិ សុរិមុត្តចិត្តោ អរហា ។ សំវិជ្ជតិ
 អរហតោ សោតំ សុណាតិ អរហា សោតេន សទ្ធិំ ឆន្ទរា-
 គោ អរហតោ នត្តិ សុរិមុត្តចិត្តោ អរហា ។ សំវិជ្ជតិ អរ-
 ហតោ យាជំ យាយតិ អរហា យានេន កង្កំ ឆន្ទរាគោ
 អរហតោ នត្តិ សុរិមុត្តចិត្តោ អរហា ។ សំវិជ្ជតិ អរហតោ
 ជិញ្ញា សាយតិ អរហា ជិញ្ញាយ រសំ ឆន្ទរាគោ អរហតោ
 នត្តិ សុរិមុត្តចិត្តោ អរហា ។ សំវិជ្ជតិ អរហតោ
 កាយោ ធុស្សតិ អរហា កាយេន ដោជ្ជព្វំ ឆន្ទរាគោ
 អរហតោ នត្តិ សុរិមុត្តចិត្តោ អរហា ។ សំវិជ្ជតិ
 អរហតោ មនោ វិជានាតិ អរហា មនសា ធម្មំ ឆន្ទ-
 រាគោ អរហតោ នត្តិ សុរិមុត្តចិត្តោ អរហា ។ ចក្កុ
 រូចារាមំ រូបរតំ រូបសម្មុទិតំ តំ អរហតោ ទន្ធិំ កុត្តំ
 រក្ខិតំ សំរុតំ តស្ស ច សំរាយ ធម្មំ ទេសេតិ ។

បុរាណសុត្តនិទ្ទេស ទី ១០

ភ្នែករបស់ព្រះអរហន្តមានគ្រប់គ្រាន់ ព្រះអរហន្តឃើញរូបដោយភ្នែក តែ
 ឆន្ទរាគរបស់ព្រះអរហន្តមិនមានទេ (ព្រោះ) ព្រះអរហន្តមានចិត្តរួចស្រេច
 ឡះហើយដោយប្រពៃ ។ ត្រចៀករបស់ព្រះអរហន្តមានគ្រប់គ្រាន់ ព្រះ
 អរហន្តឮសំឡេងដោយត្រចៀក តែឆន្ទរាគរបស់ព្រះអរហន្តមិនមានទេ
 (ព្រោះ) ព្រះអរហន្តមានចិត្តរួចស្រេចឡះហើយដោយប្រពៃ ។ ច្រមុះ
 របស់ព្រះអរហន្តមានគ្រប់គ្រាន់ ព្រះអរហន្តជុំក្លិនដោយច្រមុះ តែឆន្ទ-
 រាគរបស់ព្រះអរហន្តមិនមានទេ (ព្រោះ) ព្រះអរហន្តមានចិត្តរួចស្រេចឡះ
 ហើយដោយប្រពៃ ។ អណ្តាតរបស់ព្រះអរហន្តមានគ្រប់គ្រាន់ ព្រះ
 អរហន្តលិទ្ធក្បរសដោយអណ្តាត តែឆន្ទរាគរបស់ព្រះអរហន្តមិនមានទេ
 (ព្រោះ) ព្រះអរហន្តមានចិត្តរួចស្រេចឡះហើយដោយប្រពៃ ។ កាយរបស់
 ព្រះអរហន្តមានគ្រប់គ្រាន់ ព្រះអរហន្តពាល់ត្រូវផោដ្ឋព្វៈដោយកាយ តែ
 ឆន្ទរាគរបស់ព្រះអរហន្តមិនមានទេ (ព្រោះ) ព្រះអរហន្តមានចិត្តរួច
 ស្រេចឡះហើយដោយប្រពៃ ។ ចិត្តរបស់ព្រះអរហន្តមានគ្រប់គ្រាន់ ព្រះ
 អរហន្តដឹងធម្មារម្មណ៍ដោយចិត្ត តែឆន្ទរាគរបស់ព្រះអរហន្តមិនមានទេ
 (ព្រោះ) ព្រះអរហន្តមានចិត្តរួចស្រេចឡះហើយ ដោយប្រពៃ ។ ភ្នែក
 មានរូបជាទីត្រេកអរ ត្រេកអរហើយក្នុងរូប រីករាយព្រមក្នុងរូប តែ
 ភ្នែកនោះ ព្រះអរហន្ត បានទូន្មាន គ្រប់គ្រង រក្សា សង្រួម
 ហើយ ទាំងព្រះអរហន្តនោះ សម្តែងធម៌ដើម្បីការសង្រួមភ្នែកនោះ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

សោតំ សន្ទារាមំ ។ យានំ កន្ទារាមំ ។ ជិក្ខុ រសារាមា
 រសរតា រសសម្មុទ្ទិតា សា អរហតោ ទន្ធា កុត្តា រក្ខិតា
 សំរុតា តស្សា ច សំរាយ ធម្មំ ទេសេតិ ។ កាយោ
 ដោដ្ឋញ្ញារាមោ ។ មនោ ធម្មារាមោ ធម្មរតោ ធម្ម-
 សម្មុទ្ទិតោ សោ អរហតោ ទន្ធា កុត្តា រក្ខិតោ
 សំរុតោ តស្ស ច សំរាយ ធម្មំ ទេសេតិ ។

ទន្ធិ នយន្តិ សមិតី ទន្ធិ រាជាកិរុហតិ

ទន្ធា សេដ្ឋោ មនុស្សេសុ យោតិវាក្យំ តិតិក្ខតិ ។

រមស្សតរា ទន្ធា អាជានិយា វ សិទ្ធារា

កុញ្ញារា វ មហានាតា អត្តទន្ធា តតោ វំ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ត្រចៀកមានសំឡេងជាទីត្រេកអរ ។ ច្រមុះមានក្លិនជាទីត្រេកអរ ។
 អណ្តាតមានរសជាទីត្រេកអរ ត្រេកអរហើយក្នុងរស រីករាយព្រមក្នុងរស
 តែអណ្តាតនោះ ព្រះអរហន្ត បានទូន្មាន គ្រប់គ្រង រក្សា សង្រួមហើយ
 ទាំងព្រះអរហន្តនោះសម្តែងធម៌ ដើម្បីការសង្រួមអណ្តាតនោះ ។ កាយ
 មានផ្សព្វជាទីត្រេកអរ ។ ចិត្តមានធម្មារម្មណ៍ជាទីត្រេកអរ ត្រេកអរ
 ហើយក្នុងធម្មារម្មណ៍ រីករាយព្រមក្នុងធម្មារម្មណ៍ តែចិត្តនោះ ព្រះអរហន្ត
 បានទូន្មាន គ្រប់គ្រង រក្សា សង្រួមហើយ ទាំងព្រះអរហន្តនោះសម្តែង
 ធម៌ ដើម្បីការសង្រួមចិត្តនោះ ។

ពួកជនរមែងនាំពាហនៈ (មានដំរីជាដើម) ដែលហាត់ហើយ
 ទៅកាន់ទីប្រជុំ ព្រះរាជារមែងឡើងគង់ពាហនៈ ដែលហាត់
 ហើយ បណ្តាមនុស្សទាំងឡាយ មនុស្សណាអត់ធន់នឹង
 ពាក្យពោលទ្រគោះ មនុស្សនោះ ឈ្មោះថា ជាអ្នកហាត់
 ហើយ ជាបុគ្គលប្រសើរផុត ។ សេះអស្សតរក្តី សេះ
 សិន្ធពអាជានេយ្យក្តី ដំរីដ៏ប្រសើរជាកុញ្ញរជាតិក្តី ដែល
 គេបង្ហាត់ហើយ ឈ្មោះថា ជាសត្វដ៏ប្រសើរ តែបុគ្គល
 អ្នកមានខ្លួនទូន្មានហើយ ប្រសើរជាងសត្វទាំងនោះ ។

ទសមោ បុរាភេទសុត្តនិទ្ទេសោ

ន ហិ ឯតេហិ យានេហិ កច្ឆេយ្យ អកតំ^(១) ទិសំ
 យថាត្តោ សុទន្តេន ទន្តោ ទន្តេន កច្ឆតិ
 វិទាសុ ន វិកម្មន្តិ វិប្បមុត្តា បុនព្ពវា
 ទន្តក្ខមី អនុប្បត្តា តេ លោកេ វិទិតាវិទោ ។

យស្សិទ្ធិយានិ ការិតានិ

អដ្ឋតំ ច ពហិទ្ធា ច សព្វលោកេ

និព្វិជ្ឈិមំ បរព្វា លោកំ

កាលំ កដ្ឋតិ ការិតោ សុទន្តោតិ

ឧបេក្ខកោ ។ សទាតិ^(២) សព្វទា សព្វកាលំ

និច្ចកាលំ ធុវកាលំ ។ បេ ។ បច្ឆិមេ វយោខន្តេ ។

១ ឱ. អមតំ ។ ២ ឱ. ម. សទាតិ សទា ។

បុរាណេសុត្តនិទ្ទេស ទី ១០

បុគ្គលមិនគប្បីទៅកាន់ទិស ដែលមិនធ្លាប់ទៅ គឺព្រះនិព្វាន
ដោយយានទាំងឡាយនោះបានទេ លុះតែបុគ្គល អ្នក
មានខ្លួនទូន្មាន ទើបទៅកាន់ទិស គឺព្រះនិព្វាន ដោយខ្លួន
ដែលទូន្មានហើយ ទូន្មានល្អហើយ ។

ព្រះអរហន្តទាំងឡាយ រួចស្រឡះចាកភពថ្មី ដល់ហើយនូវទន្ត-
ភូមិ គឺអរហត្តផល រមែងមិនកម្រើក ក្នុងតណ្ហានិងទិដ្ឋិផ្សេងៗ

ព្រះអរហន្តទាំងនោះ ឈ្មោះថាជាអ្នកមានជ័យជម្នះក្នុងលោក ។

ឥន្ទ្រិយទាំងឡាយ ដែលព្រះខីណាស្រពណា ចម្រើន
ហើយ ព្រះខីណាស្រពនោះ ឈ្មោះថាមានធម៌ចម្រើន
ហើយ មានខ្លួនទូន្មានល្អហើយ ដឹងច្បាស់នូវអារម្មណ៍
ទាំងខាងក្នុងខាងក្រៅ ក្នុងលោកទាំងពួងផង នូវ
លោកនេះផង នូវលោកខាងមុខផង រមែងរង់ចាំ នូវ
កាលកិរិយា (តែប៉ុណ្ណោះ)

ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជាអ្នកព្រងើយកន្តើយ ។ ពាក្យថា
ក្នុងកាលទាំងពួង គឺ គ្រប់កាល អស់កាលទាំងពួង អស់កាល
ជានិច្ច អស់កាលដ៏ទៀងទាត់ ។ បេ ។ ក្នុងគំនរនៃបច្ច័មវ័យ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

សតោតិ ចត្វហិ ការណេហិ សតោ កាយេ កាយា-
 នុបស្សនាសតិប្បដ្ឋានំ កាវេន្តោ សតោ វេទនាសុ ចិត្តេ
 ធម្មេសុ ធម្មានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋានំ កាវេន្តោ សតោ
 ។ បេ ។ សោ វុច្ចតិ សតោតិ ឧបេក្ខកោ សទា សតោ ។

[៩៤] ន លោកេ មញ្ញតី សមន្តិ សទិសោហាម-
 ស្មិតិ មាណំ ន ជនេតិ ជាតិយា វា កោត្តេន វា ។ បេ ។
 អញ្ញតរញ្ញតវេន វា វត្ថុនាតិ ន លោកេ មញ្ញតិ សមំ ។

[៩៥] ន វិសេសី ន ជីវេយ្យាតិ សេយ្យាហាមស្មិ-
 តិ អតិមាណំ ន ជនេតិ ជាតិយា វា កោត្តេន វា ។ បេ ។
 អញ្ញតរញ្ញតវេន វា វត្ថុនា ។ ហីនោហាមស្មិតិ មាណំ
 ន ជនេតិ ជាតិយា វា កោត្តេន វា ។ បេ ។
 អញ្ញតរញ្ញតវេន វា វត្ថុនាតិ ន វិសេសី ន ជីវេយ្យា

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ពាក្យថា មានស្មារតី គឺមានស្មារតីដោយហេតុ ៤ យ៉ាង គឺ បុគ្គលចម្រើន កាយានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋានក្នុងកាយ ឈ្មោះថា អ្នកមានស្មារតី ១ ក្នុង វេទនាទាំងឡាយ ១ ក្នុងចិត្ត ១ បុគ្គលចម្រើនធម្មានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋាន ក្នុងធម៌ទាំងឡាយ ឈ្មោះថា អ្នកមានស្មារតី ១ ។ បេ ។ បុគ្គលនោះ លោកហៅថា អ្នកមានស្មារតី ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជាអ្នកព្រងើយ កន្តើយ មានស្មារតី គ្រប់កាល ។

[៧៤] ពាក្យថា មិនប្រកាន់ថាស្មើ ក្នុងលោក គឺមិនញ៉ាំងមានៈ ឲ្យកើតឡើង ដោយសារជាតិក្តី ដោយសារគោត្រក្តី ។ បេ ។ ដោយ សារវត្ថុណាមួយក្តីថា អាត្មាអញជាបុគ្គលស្មើ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនប្រកាន់ថាស្មើ ក្នុងលោក ។

[៧៥] ពាក្យថា មិនប្រកាន់ថាវិសេស មិនប្រកាន់ថាថោកទាប អធិប្បាយថា បុគ្គលមិនញ៉ាំងអតិមានៈឲ្យកើតឡើង ដោយសារជាតិក្តី ដោយសារគោត្រក្តី ។ បេ ។ ដោយសារវត្ថុណាមួយក្តីថា អាត្មាអញជា បុគ្គលប្រសើរ ។ មិនញ៉ាំងមានៈឲ្យកើតឡើង ដោយសារជាតិក្តី ដោយសារ គោត្រក្តី ។ បេ ។ ដោយសារវត្ថុណាមួយក្តីថា អាត្មាអញថោកទាប ហេតុ នោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនប្រកាន់ថាវិសេស មិនប្រកាន់ថាថោកទាប ។

ទសមោ បុរាភេទសុត្តនិទ្ទេសោ

[៩៦] តស្ស ជោ សន្តិ ឧស្សនាតិ តស្សាតិ
 អរហតោ ខីណាសវស្ស ។ ឧស្សនាតិ សត្តស្សនា
 រាគុស្សនោ ទោសុស្សនោ មោហុស្សនោ មាណុស្សនោ
 ទិដ្ឋុស្សនោ កិលេសុស្សនោ កម្មុស្សនោ ។ តស្សិមេ
 ឧស្សនា នត្ថិ ន សន្តិ ន សំវិជ្ជន្តិ នុបលព្ពន្តិ បហីនា
 សមុច្ឆិទ្ធា រូបសន្តា បដិប្បស្សន្តា អភព្វប្បត្តិកា
 ញាណក្តិណា ទឡាតិ តស្ស ជោ សន្តិ ឧស្សនា ។
 តេនាហ ភកវា

ឧបេក្ខកោ សទា សតោ ន លោកេ មញ្ញតី សមំ
 ន វិសេសី ន ជីវេយ្យោ តស្ស ជោ សន្តិ ឧស្សនាតិ ។

[៩៧] យស្ស និស្សយតា នត្ថិ ញត្វា ធម្មំ អនិស្សិតោ
 ភវាយ វិភវាយ ច តណ្ហា យស្ស ន វិជ្ជតិ ។

បុរាណេសុត្តនិទ្ទេស ទី ១០

[៩៦] អធិប្បាយពាក្យថា ធម៌ជាគ្រឿងដុះដាលរបស់បុគ្គលនោះ មិនមានទេ ត្រង់ពាក្យថា របស់បុគ្គលនោះ គឺរបស់ព្រះអរហន្តខ្លីណា-
ស្រព ។ ពាក្យថាធម៌ជាគ្រឿងដុះដាល បានដល់ធម៌ជាគ្រឿងដុះដាល
៧ គឺ ធម៌ជាគ្រឿងដុះដាលគឺរាគៈ ដុះដាលគឺទោស ដុះដាលគឺ
មោហៈ ដុះដាលគឺមានៈ ដុះដាលគឺទិដ្ឋិ ដុះដាលគឺកិលេស ដុះដាល
គឺកម្ម ។ ធម៌ជាគ្រឿងដុះដាលទាំងនេះ របស់ព្រះអរហន្ត មិនមាន
ឥតមាន លែងមាន លោកលែងបាន គឺ លោកលះបង់ ផ្តាច់
ផ្តិល ឲ្យស្ងប់ ឲ្យស្ងប់រម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើង
គឺញាណហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ធម៌ជាគ្រឿងដុះដាលរបស់
បុគ្គលនោះមិនមានទេ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

បុគ្គលណាជាអ្នកព្រងើយកន្តើយ មានស្មារតី គ្រប់កាល
រមែងមិនប្រកាន់ថាស្មើ មិនប្រកាន់ថាវិសេស មិនប្រកាន់ថា
ថោកទាប ក្នុងលោក ធម៌ជាគ្រឿងដុះដាលរបស់បុគ្គល
នោះ មិនមានទេ ។

[៩៧] និស្ស័យនៃបុគ្គលណា មិនមាន មួយទៀត តណ្ហា
ក្នុងភពនិងវិភព នៃបុគ្គលណា មិនមាន បុគ្គលនោះ
មិនអាស្រ័យ ព្រោះដឹងនូវធម៌ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

[៩៨] យស្ស និស្សយតា នត្ថិតិ យស្សាតិ អរហតោ
 ទីណាសវស្ស ។ និស្សយាតិ ទ្វេ និស្សយា តណ្ហា-
 និស្សយោ ច ទិដ្ឋិនិស្សយោ ច ។ បេ ។ អយំ តណ្ហា-
 និស្សយោ ។ បេ ។ អយំ ទិដ្ឋិនិស្សយោ ។ តស្ស
 តណ្ហានិស្សយោ បហីនោ ទិដ្ឋិនិស្សយោ បដិនិស្សដ្ឋោ
 តណ្ហានិស្សយស្ស បហីនត្តា ទិដ្ឋិនិស្សយស្ស បដិនិ-
 ស្សដ្ឋត្តា និស្សយតា យស្ស នត្ថិ ន សំវិជ្ជតិ នុបល-
 ព្ភតិ បហីនា សមុច្ឆិដ្ឋា រូបសន្តា បដិប្បស្សន្តា
 អភព្ភប្បត្តិកា ញាណក្កិណ ទន្សាតិ យស្ស និស្ស-
 យតា នត្ថិ ។

[៩៩] ញត្វា ធម្មំ អនិស្សិតោតិ ញត្វាតិ ញត្វា
 ជានិត្វា តុលយិត្វា តិរយិត្វា វិការយិត្វា វិក្ខតំ កត្វា
 សព្វេ សង្ខារា អនិច្ចាតិ ញត្វា ជានិត្វា តុលយិត្វា
 តិរយិត្វា វិការយិត្វា វិក្ខតំ កត្វា សព្វេ សង្ខារា
 ទុក្ខាតិ សព្វេ ធម្មា អនត្តាតិ ។ បេ ។ យដ្ឋិញ្ចិ សមុទ-
 យធម្មំ សព្វន្តំ និរោធម្មន្តិ ញត្វា ជានិត្វា តុលយិត្វា
 តិរយិត្វា វិការយិត្វា វិក្ខតំ កត្វា ។ អនិស្សិតោតិ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

[៩៨] អធិប្បាយពាក្យថា និស្ស័យ នៃបុគ្គលណា មិនមាន ត្រង់ពាក្យថា នៃបុគ្គលណា គឺនៃព្រះអរហន្តខីណាស្រព ។ ពាក្យ ថា និស្ស័យ បានដល់និស្ស័យ ២ យ៉ាង គឺ តណ្ហានិស្ស័យ ១ ទិដ្ឋិ- និស្ស័យ ១ ។ បេ ។ នេះតណ្ហានិស្ស័យ ។ បេ ។ នេះ ទិដ្ឋិនិស្ស័យ ។ តណ្ហានិស្ស័យ ព្រះអរហន្តនោះ លះបង់ហើយ ទិដ្ឋិនិស្ស័យ លោក រលាស់ចេញហើយ និស្ស័យនៃបុគ្គលណា មិនមាន ឥតមាន លោក មិនបាន គឺលោកលះបង់ ផ្តាច់ផ្តិល ឲ្យស្ងប់ ឲ្យស្ងប់រម្ងាប់ ធ្វើ មិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ ព្រោះតណ្ហា- និស្ស័យលោកលះបង់ហើយ ព្រោះទិដ្ឋិនិស្ស័យលោករលាស់ចេញហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) និស្ស័យនៃបុគ្គលណា មិនមាន ។

[៩៩] អធិប្បាយពាក្យថា បុគ្គលនោះមិនអាស្រ័យព្រោះដឹងនូវធម៌ ត្រង់ពាក្យថា ព្រោះដឹង គឺ ព្រោះដឹង ស្គាល់ ថ្វីង ពិចារណា យល់ច្បាស់ ធ្វើឲ្យប្រាកដថា សង្ខារទាំងពួងមិនទៀង ព្រោះដឹង ស្គាល់ ថ្វីង ពិចារណា ឃើញច្បាស់ ធ្វើឲ្យប្រាកដថា សង្ខារទាំងពួងជាទុក្ខ ។ បេ ។ ថាធម៌ ទាំងឡាយទាំងពួងជាអនត្តា ព្រោះដឹង ស្គាល់ ថ្វីង ពិចារណា យល់ច្បាស់ ធ្វើឲ្យប្រាកដថា ធម្មជាតិណាមួយ មានការកើតឡើងជាធម្មតា ធម្មជាតិ ទាំងអស់នោះ មានកិរិយារលត់ជាធម្មតា ។ ពាក្យថា មិនអាស្រ័យ

ទសមោ បុរាភេទសុត្តនិទ្ទេសោ

ទ្វេ និស្សយា តណ្ហានិស្សយោ ច ទិដ្ឋិនិស្សយោ ច
 ។ បេ ។ អយំ តណ្ហានិស្សយោ ។ បេ ។ អយំ ទិដ្ឋិនិស្ស-
 យោ ។ តណ្ហានិស្សយំ បហាយ ទិដ្ឋិនិស្សយំ បដិ-
 និស្សទ្ធិត្វា ចក្កំ អនិស្សិតោ សោតំ អនិស្សិតោ យានំ
 អនិស្សិតោ ជីវំ អនិស្សិតោ កាយំ អនិស្សិតោ មនំ
 អនិស្សិតោ រូបេ សទ្ធូ កន្ធូ រសេ ដោដ្ឋព្វេ កុលំ កលំ
 អារាសំ ។ បេ ។ ទិដ្ឋសុតមុតវិញ្ញាតព្វេ ធម្មេ អនិស្សិតោ
 អនល្លិដោ អនុបកតោ អនន្ទោសិតោ អនទិមុត្តោ
 និក្ខន្តោ និស្សដ្ឋោ វិប្បមុត្តោ វិសញ្ញុត្តោ វិមរិយាទិក-
 តេន ចេតសា វិហារតីតិ ញត្វា ធម្មំ អនិស្សិតោ ។

[១០០] ភវាយ វិភវាយ ច តណ្ហា យស្ស ន វិជ្ជតីតិ
 តណ្ហាតិ រូបតណ្ហា សទ្ធិតណ្ហា កន្ធិតណ្ហា រសតណ្ហា
 ដោដ្ឋព្វតណ្ហា ធម្មតណ្ហា ។ យស្សាតិ អរហតោ
 ទីណាសវស្ស ។ ភវាយាតិ កវទិដ្ឋិយា ។ វិភវាយាតិ
 វិកវទិដ្ឋិយា ។ ភវាយាតិ សស្សតទិដ្ឋិយា ។ វិភវាយាតិ
 ឧច្ឆេទទិដ្ឋិយា ។ ភវាយាតិ បុនប្បុនំ ភវាយ បុនប្បុនំ
 កតិយា បុនប្បុនំ ឧបបត្តិយា បុនប្បុនំ បដិសន្ធិយា

បុរាណេសុត្តនិទ្ទេស ទី ១០

បានដល់និស្ស័យ ២ យ៉ាងគឺ តណ្ហានិស្ស័យ ១ ទិដ្ឋិនិស្ស័យ ១ ។ បេ ។
 នេះ តណ្ហានិស្ស័យ ។ បេ ។ នេះ ទិដ្ឋិនិស្ស័យ ។ ព្រះអរហន្តលះបង់នូវ
 តណ្ហានិស្ស័យ រលាស់ចេញនូវទិដ្ឋិនិស្ស័យ មិនអាស្រ័យចក្ក មិនអា-
 ស្រ័យសោតៈ មិនអាស្រ័យឃានៈ មិនអាស្រ័យជិវ្ហា មិនអាស្រ័យកាយ
 មិនអាស្រ័យចិត្ត មិនអាស្រ័យរូប សំឡេង ក្លិន រស ផ្សព្វ ត្រកូល
 ពួក អាវាស ។ បេ ។ មិនអាស្រ័យ មិនជាប់ មិនកៀកកើយ មិនជ្រុល
 ជ្រប់ មិនចុះស៊ប់ គឺលោកយ្វាតចេញ រលាស់ចេញ រួចស្រឡះ ប្រាស
 ចេញ មានចិត្តប្រាសចាកសេចក្តីសល់រល់ ក្នុងធម៌ដែលគប្បីឃើញ
 ឮ ប៉ះពាល់ ឬដឹង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលនោះមិន
 អាស្រ័យ ព្រោះដឹងនូវធម៌ ។

[១០០] អធិប្បាយពាក្យថា តណ្ហាក្នុងភពនិងវិភពនៃបុគ្គលណាមិន
 មាន ត្រង់ពាក្យថា តណ្ហា គឺរូបតណ្ហា សទ្ធិតណ្ហា គន្ធិតណ្ហា រសតណ្ហា
 ផោដ្ឋព្វតណ្ហា ធម្មតណ្ហា ។ ពាក្យថា នៃបុគ្គលណា គឺ នៃព្រះ
 អរហន្តខីណាស្រព ។ ពាក្យថា ក្នុងភព គឺ ក្នុងភវទិដ្ឋិ ។ ពាក្យ
 ថា ក្នុងវិភព គឺ ក្នុងវិភវទិដ្ឋិ ។ ពាក្យថា ក្នុងភព គឺ ក្នុងសស្សតទិដ្ឋិ
 ពាក្យថា ក្នុងវិភព គឺក្នុងឧច្ឆេទទិដ្ឋិ ។ ពាក្យថា ក្នុងភព គឺក្នុងភព
 រឿយៗ ក្នុងគតិរឿយៗ ក្នុងការកើតឡើងរឿយៗ ក្នុងបដិសន្ធិរឿយៗ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

បុណ្យនំ អត្តកាវកិនិព្វត្តិយា ។ តណ្ហា យស្ស នត្តិ
 ន សំវិជ្ជតិ នុបលព្ពតិ បហីនា សមុច្ឆិដ្ឋា រូបសន្តា
 បដិប្បស្សន្តា អកព្វប្បត្តិកា ញាណក្តិនា ទន្ធាតិ
 កវាយ វិកវាយ ច តណ្ហា យស្ស ន វិជ្ជតិ ។

តេនាហ ភកវា

យស្ស និស្សយតា នត្តិ ញត្វា ធម្មំ អនិស្សិតោ
 កវាយ វិកវាយ ច តណ្ហា យស្ស ន វិជ្ជតីតិ ។

[១០១] តំ ព្រូមិ ឧបសន្តោតិ កាមេសុ អនបេត្តិដំ
 កន្តា តស្ស ន វិជ្ជន្តិ អតារិ សោ វិសត្តិកំ ។

[១០២] តំ ព្រូមិ ឧបសន្តោតីតិ សន្តោ ឧបសន្តោ
 រូបសន្តោ និព្វតោ បដិប្បស្សន្តោតិ តំ ព្រូមិ តំ កថេមិ
 តំ កណាមិ តំ ដីបយាមិ តំ វោហារមីតិ តំ ព្រូមិ
 ឧបសន្តោតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ក្នុងកិរិយាកើតជាអត្តភាពរឿយ ។ ។ តណ្ហានៃបុគ្គលណា មិនមាន ឥត
មាន លោកមិនបាន គឺលោកលះបង់ ផ្តាច់ផ្តិល ឲ្យស្ងប់ ឲ្យស្ងប់រម្ងាប់
ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ ហេតុនោះ
(ទ្រង់ត្រាស់ថា) តណ្ហាក្នុងភពនិងវិភព នៃបុគ្គលណា មិនមាន ។

ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

និស្ស័យនៃបុគ្គលណាមិនមាន មួយទៀត តណ្ហាក្នុងភព
និងវិភព នៃបុគ្គលណា មិនមាន បុគ្គលនោះ មិនអាស្រ័យ
ព្រោះដឹងនូវធម៌ ។

[១០១] តថាគតពោល នូវបុគ្គលអ្នកមិនអាស្រ័យ ក្នុងកាម
ទាំងឡាយនោះ ថាជាអ្នកស្ងប់ គន្លុះ (កិលេសជាគ្រឿង
ចាក់ស្រែះ) នៃបុគ្គលនោះ មិនមានទេ បុគ្គលនោះ បាន
ឆ្លងហើយ នូវវិសត្តិកាតណ្ហា ។

[១០២] ពាក្យថា តថាគតពោលនូវបុគ្គលនោះ ថាជាអ្នកស្ងប់
គឺតថាគតពោលនូវបុគ្គលនោះ សម្តែងនូវបុគ្គលនោះ និយាយនូវបុគ្គល
នោះ បំភ្លឺនូវបុគ្គលនោះ បញ្ចេញនូវបុគ្គលនោះ ថាជាអ្នកស្ងប់ អ្នករម្ងាប់
អ្នកចូលទៅជិតស្ងប់ អ្នករលត់ទុក្ខ អ្នកសះស្បើយទុក្ខ ហេតុនោះ
(ទ្រង់ត្រាស់ថា) តថាគតពោលបុគ្គលនោះថា ជាអ្នកស្ងប់ ។

[១០៣] កាមេសុ អនបេក្ខិណន្តិ កាមាតិ ឧទ្ធា-
 នតោ ទ្វេ កាមា វត្ថុកាមា ច កិលេសកាមា ច
 ។ បេ ។ ឥមេ វុច្ឆន្តិ វត្ថុកាមា ។ បេ ។ ឥមេ វុច្ឆន្តិ
 កិលេសកាមា ។ វត្ថុកាមេ បរិជាទិត្វា កិលេស-
 កាមេ បហាយ បជហិត្វា វិនោទិត្វា ព្យដ្ឋិត្វា
 អនការវុច្ឆិត្វា កាមេសុ អនបេក្ខិ^(១) វិតកាមោ
 ចត្តកាមោ វន្តកាមោ មុត្តកាមោ បហីនកាមោ
 បដិទិស្សដ្ឋកាមោ^(២) វិតរកោ ចត្តរកោ វន្តរកោ
 មុត្តរកោ បហីនរកោ បដិទិស្សដ្ឋរកោ ទិច្ឆាតោ
 ទិព្វតោ សីតិភូតោ សុខប្បដិសំវេទី ព្រហ្មភូតេន អត្តនា
 វិហរតីតិ កាមេសុ អនបេក្ខិណំ ។

[១០៤] ភន្តា តស្ស ន វិដ្ឋន្តិទិ ភន្តាតិ ចត្តារោ ភន្តា
 អភិជ្ឈា កាយភន្តោ ព្យាទាទោ កាយភន្តោ សីលពូត-
 បរាមាសោ កាយភន្តោ ឥទំសច្ចាភិទិវេសោ កាយភ-
 ន្តោ ។ អត្តនោ ទិដ្ឋិយា រកោ អភិជ្ឈា កាយភន្តោ ។ បរ-
 វាទេសុ អាឃាតោ អប្បច្ចយោ ព្យាទាទោ កាយភន្តោ ។

១ ម. អនបេក្ខិនោ ។ ២ ម. ឯត្តន្តរេ កាមេសុតិ ទិស្សតិ ។

បុរាណេសុត្តនិទ្ទេស ទី ១០

[១០៣] អធិប្បាយពាក្យថា អ្នកមិនអាស្រ័យក្នុងកាមទាំងឡាយ ត្រង់ពាក្យថា កាម បើតាមឧទ្ធាន បានដល់កាម ២ គឺ វត្ថុកាម ១ កិលេសកាម ១ ។ បេ ។ នេះ ហៅថា វត្ថុកាម ។ បេ ។ នេះ ហៅថា កិលេសកាម ។ ព្រះអរហន្តកំណត់ដឹងវត្ថុកាម លះបង់ កម្ចាត់បង់ បន្ទាបបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យកើតមាន នូវកិលេសកាម ជាអ្នកមិន អាស្រ័យក្នុងកាមទាំងឡាយ ជាអ្នកមានកាមទៅប្រាស មានកាមលះបង់ មានកាមខ្ចាក់ចេញ មានកាមរួចស្រឡះ មានកាមបោះបង់ មានកាម រលាស់ចេញ មានរាគៈទៅប្រាស មានរាគៈលះបង់ មានរាគៈខ្ចាក់ ចេញ មានរាគៈរួចស្រឡះ មានរាគៈបោះបង់ មានរាគៈរលាស់ចេញ ជាអ្នកមិនមានប្រាថ្នា ជាអ្នករលត់ទុក្ខ ជាអ្នកត្រជាក់ ទទួលសុខ មាន ចិត្តដ៏ប្រសើរ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកមិនអាស្រ័យក្នុងកាម ទាំងឡាយ ។

[១០៤] អធិប្បាយពាក្យថា គន្លះនៃបុគ្គលនោះមិនមានទេ ត្រង់ ពាក្យថា គន្លះ បានដល់គន្លះ ៤ យ៉ាង គឺ អភិជ្ឈាកាយគន្លះ ១ ព្យាបាទ- កាយគន្លះ ១ សីលពូតបរាមាសកាយគន្លះ ១ ឥទ្ធិសច្ចាភិនិវេសកាយគន្លះ ១ ។ តម្រេកក្នុងទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន ឈ្មោះថា អភិជ្ឈាកាយគន្លះ ។ ការគុំកូន ការអាក់អន់ ក្នុងវាទៈរបស់បុគ្គលដទៃ ឈ្មោះថា ព្យាបាទកាយគន្លះ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

អត្តនោ សីលំ វា វតំ វា សីលព្វតំ វា បរាមសតិ
 សីលព្វតបរាមាសោ កាយកន្តោ ។ អត្តនោ ទិដ្ឋិ
 ឥទំសច្ចាភិទិវេសោ កាយកន្តោ ។ តស្សាតិ អរហតោ
 ទីណាសវស្ស ។ កន្តា តស្ស ន វិជ្ជន្តីតិ កន្តា តស្ស
 នត្ថិ ន សន្តិ ន សំវិជ្ជន្តិ នុបលព្ពន្តិ បហីនា សមុច្ឆិដ្ឋា
 រូបសន្តា បដិប្បស្សន្តា អភព្វប្បត្តិកា ញាណក្ខិណ
 ទន្សាតិ កន្តា តស្ស ន វិជ្ជន្តិ ។

[១០៥] អតារិ សោ វិសត្តិកន្តិ វិសត្តិកា រុច្ចតិ
 តណ្ហា យោ វាកោ សារាកោ ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោកោ
 អកុសលមូលំ ។ វិសត្តិកាតិ កេនត្តេន វិសត្តិកា ។
 វិសតាតិ វិសត្តិកា ។ វិសាលាតិ វិសត្តិកា ។ វិសជាតិ
 វិសត្តិកា ។ វិសមាតិ វិសត្តិកា ។ វិសក្កតីតិ វិសត្តិកា ។
 វិសំហរតីតិ វិសត្តិកា ។ វិសំវាទិកាតិ វិសត្តិកា ។
 វិសមូលាតិ វិសត្តិកា ។ វិសដលាតិ វិសត្តិកា ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

បុគ្គលស្ថាបអង្កែលសីល ឬវ័ត ឬក៏សីលនិងវ័តរបស់ខ្លួន ឈ្មោះថា
 សីលពូតបរាមាសកាយគន្លុះ ។ ទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន ឈ្មោះថា ឥទ្ធិសច្ចា-
 ភិនិវេសកាយគន្លុះ ។ ពាក្យថា នៃបុគ្គលនោះ គឺនៃព្រះអរហន្តខ្លីណា-
 ស្រេច ។ ពាក្យថា គន្លុះនៃបុគ្គលនោះមិនមានទេ បានសេចក្តីថា គន្លុះ
 នៃបុគ្គលនោះ មិនមាន ឥតមាន លែងមាន លោកមិនបាន គឺលោក
 លះបង់ ផ្តាច់ផ្តិល ឲ្យស្ងប់ ឲ្យស្ងប់រម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន
 ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គន្លុះនៃ
 បុគ្គលនោះ មិនមានទេ ។

[១០៥] ពាក្យថា បុគ្គលនោះ បានឆ្លងហើយនូវវិសត្តិកាតណ្ហា
 អធិប្បាយថា តណ្ហា លោកហៅថា វិសត្តិកា បានដល់តម្រេក តម្រេក
 ខ្លាំង ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោភៈ អកុសលមូល ។ សំណួរត្រង់ពាក្យ
 ថា វិសត្តិកា ចុះវិសត្តិកា ដោយអត្តដូចម្តេច ។ ឈ្មោះថា វិសត្តិកា
 ព្រោះជាធម្មជាតិផ្សាយទៅ កាន់អារម្មណ៍ ។ ឈ្មោះថា វិសត្តិកា
 ព្រោះជាធម្មជាតិដ៏ទូលាយ ។ ឈ្មោះថា វិសត្តិកា ព្រោះជាធម្ម-
 ជាតិជ្រួតជ្រាប ។ ឈ្មោះថា វិសត្តិកា ព្រោះជាធម្មជាតិមិនស្មើ ។ ឈ្មោះ
 ថា វិសត្តិកា ព្រោះជាធម្មជាតិអត់ធន់ ។ ឈ្មោះថា វិសត្តិកា ព្រោះជាធម្ម-
 ជាតិនាំត្រឡប់ (ចាកអកុសលធម៌) ។ ឈ្មោះថា វិសត្តិកា ព្រោះជាធម្មជាតិ
 ឲ្យពោលខុស ។ ឈ្មោះថា វិសត្តិកា ព្រោះជាធម្មជាតិមានផ្ទៃជាពិស ។

ទសមោ បុរាណេទសុត្តនិទ្ទេសោ

វិសបរិកោកាតិ វិសត្តិកា ។ វិសាលា វា បន សា តណ្ហា
 រូបេ សទ្ធេ កន្ធេ រសេ ដោដ្ឋព្វេ កុលេ កលោ អាវាសេ
 ។ បេ ។ ទិដ្ឋិសុតមុតវិញ្ញាតព្វេសុ ធម្មេសុ វិសជា
 វិត្តតាតិ វិសត្តិកា ។ អតារិ សោ វិសត្តិកន្តិ សោ
 ឥមំ វិសត្តិកំ តណ្ហំ អតារិ ឧត្តរិ បត្តរិ សមតិក្កមិ
 វិតិវត្តតីតិ អតារិ សោ វិសត្តិកំ ។ តេនាហា ភកវា

តំ ព្រមិ ឧបសន្តោតិ កាមេសុ អនបេក្ខិណំ
 កន្តា តស្ស ន វិជ្ជន្តិ អតារិ សោ វិសត្តិកន្តិ ។

[១០៦] ន តស្ស បុត្តា បសវោ ខេត្តំ វត្តញ្ច វិជ្ជតិ

អត្តំ^(១) វាបិ និវត្តំ វា ន តស្សី ឧបលព្ពតិ ។

១ ម. អត្តា ។

បុរាណេសុត្តនិទ្ទេស ទី ១០

ឈ្មោះថា វិសត្តិកា ព្រោះជាធម្មជាតិមានគ្រឿងបរិភោគជាពិស ។ មួយ
 ទៀត តណ្ហានោះ ជាធម្មជាតិដ៏ទូលាយ ជ្រួតជ្រាប ផ្សាយទៅ ក្នុងរូប
 ក្នុងសំឡេង ក្នុងក្លិន ក្នុងរស ក្នុងផ្សព្វ ក្នុងត្រកូល ក្នុងពួក ក្នុងអា-
 វាស ។ បេ ។ ក្នុងធម៌ទាំងឡាយ ដែលឃើញ ឮ ប៉ះពាល់ ឬគួរដឹង
 ព្រោះហេតុនោះ តណ្ហា ទើបឈ្មោះថា វិសត្តិកា ។ ពាក្យថា បុគ្គលនោះ
 បានឆ្លងហើយនូវវិសត្តិកាតណ្ហា គឺបុគ្គលនោះ បានឆ្លង ឆ្លងឡើង ឆ្លងកាត់
 ឈានកន្លង ប្រព្រឹត្តកន្លង នូវតណ្ហា ដែលឈ្មោះថាវិសត្តិកានេះ ហេតុ
 នោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលនោះ បានឆ្លងនូវវិសត្តិកាតណ្ហា ។ ហេតុ
 នោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

តថាគតពោលនូវបុគ្គលអ្នកមិនអាល័យ ក្នុងកាមទាំងឡាយ
 នោះ ថាជាអ្នកស្ងប់ គន្លះនៃបុគ្គលនោះ មិនមានទេ
 បុគ្គលនោះ បានឆ្លងហើយ នូវវិសត្តិកាតណ្ហា ។

[១០៦] បុត្ត សត្វចិញ្ចឹម ស្រែ និងទី របស់បុគ្គលនោះ មិនមាន

ទេ អត្តទិដ្ឋក្តី និរត្តទិដ្ឋក្តី គេរកមិនបានក្នុងបុគ្គលនោះឡើយ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

[១០៧] ន តស្ស បុត្តា បសវោ ខេត្តំ វត្តញ្ច វិជ្ជ-
 តីតិ ធាតិ បដិក្ខេចោ ។ តស្សាតិ អរហតោ ទីណា-
 សវស្ស ។ បុត្តាតិ ចត្តារោ បុត្តា អត្តជោ បុត្តោ ខេត្តជោ
 បុត្តោ ទិន្នកោ បុត្តោ អន្តោវាសិកោ បុត្តោ ។ បសវោតិ
 អដេឡុកា កុក្កុជស្វករា ហត្ថិតវាស្សវឡុវា ។ ខេត្តន្តិ
 សាលិក្ខេត្តំ វិហិក្ខេត្តំ មុក្កក្ខេត្តំ មាសក្ខេត្តំ យវក្ខេត្តំ
 កោជ្ជមក្ខេត្តំ តិលក្ខេត្តំ ។ វត្តន្តិ យវវត្ត កោដ្ឋកវត្ត
 បុវេវត្ត បច្ឆាវត្ត អារាមវត្ត វិហារវត្ត ។ ន តស្ស បុត្តា
 បសវោ ខេត្តំ វត្តញ្ច វិជ្ជតីតិ តស្ស បុត្តបរិក្ខហោ
 វា បសុបរិក្ខហោ វា ខេត្តបរិក្ខហោ វា វត្តបរិក្ខហោ វា
 នត្ថិ ន សន្តិ ន សំវិជ្ជន្តិ នុបលព្ពន្តិ បហីនា សមុច្ឆិដ្ឋា
 រូបសន្តា បដិប្បស្សន្តា អភព្វប្បត្តិកា ញាណក្ខិណ
 ទឡាតិ ន តស្ស បុត្តា បសវោ ខេត្តំ វត្តញ្ច វិជ្ជតិ^(១) ។

១ ម. វិជ្ជន្តិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

[១០៧] អធិប្បាយពាក្យថា បុត្រ សត្វចិញ្ចឹម ស្រែ និងទី របស់ បុគ្គលនោះ មិនមានទេ ត្រង់ពាក្យថា មិន គឺជាពាក្យឃាត់ ។ ពាក្យ ថា របស់បុគ្គលនោះ គឺរបស់ព្រះអរហន្តខីណាស្រេត ។ ពាក្យថា បុត្រ បានដល់បុត្រ ៤ ពួក គឺ បុត្រកើតអំពីខ្លួន ១ បុត្រកើតក្នុងខែត្រ ១ បុត្រដែលគេឲ្យ ១ បុត្រគឺសិស្ស ១ ។ ពាក្យថា សត្វចិញ្ចឹម គឺ ពពែ ចៀម មាន់ ជ្រូក ដំរី គោ សេះឈ្មោលនិងសេះញី ។ ពាក្យ ថា ស្រែ គឺ ស្រែស្រូវសាលី ស្រែស្រូវធម្មតា ស្រែសណ្តែកបាយ ស្រែសណ្តែករាជមាស ស្រែស្រូវដំណើប ស្រែស្រូវស្រងើ ស្រែ លូ ។ ពាក្យថា ទី គឺ ទីផ្ទះ ទីជង្រុក ទីខាងមុខ ទីខាងក្រោយ ទីសួនច្បារ ទីលំនៅ ។ ពាក្យថា បុត្រ សត្វចិញ្ចឹម ស្រែ និងទី របស់បុគ្គលនោះ មិនមានទេ បានសេចក្តីថា ការហ្នឹងហែងបុត្តក្តី ការ ហ្នឹងហែងសត្វចិញ្ចឹមក្តី ការហ្នឹងហែងស្រែក្តី ការហ្នឹងហែងទីក្តី របស់ បុគ្គលនោះ មិនមាន ឥតមាន លែងមាន បុគ្គលនោះ មិនបាន គឺលោកលះបង់ ផ្តាច់ផ្តិល ឲ្យស្ងប់ ឲ្យស្ងប់រម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យ កើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ ថា) បុត្រ សត្វចិញ្ចឹម ស្រែ និងទី របស់បុគ្គលនោះ មិនមានទេ ។

ទសមោ បុរាណេសុត្តនិទ្ទេសោ

[១០៨] អត្តំ វាបិ និរត្តំ^(១) វា ន តស្មី ឧបលព្ព-
 តីតិ អត្តាតិ សស្សតទិដ្ឋិ^(២) នត្តិ^(៣) និរត្តាតិ ឧច្ឆេទ-
 ទិដ្ឋិ នត្តិ អត្តាតិ កហិតំ នត្តិ និរត្តាតិ មុញ្ចិតព្វំ
 នត្តិ ។ យស្ស នត្តិ កហិតំ តស្ស នត្តិ មុញ្ចិតព្វំ យស្ស
 នត្តិ មុញ្ចិតព្វំ តស្ស នត្តិ កហិតំ ។ កហណាមុញ្ចនំ
 សមតិក្កន្តោ អរហា វុឡ្ហិបរិហានី វិតិវត្តោ ។ សោ
 វុឡ្ហវាសោ ចិណ្ណាចរណោ ។ បេ ។ នត្តិ តស្ស បុណព្ពវោតិ
 អត្តំ វាបិ និរត្តំ វា ន តស្មី ឧបលព្ពតិ ។ តេនាហា ភកវា

ន តស្ស បុត្តា បសវោ ខេត្តំ វត្តញ្ច វិដ្ឋតិ^(៤)

អត្តំ វាបិ និរត្តំ វា ន តស្មី ឧបលព្ពតីតិ ។

[១០៩] យេន^(៥) វដ្ឋំ បុមុដ្ឋនា អថោ សមណាព្រាហ្មណា
 តំ តស្ស អបុរេក្ខតំ តស្មា វាទេសុ នេជតិ ។

១ ម. អត្តា វាបិ និរត្តា ។ ២ ម. អត្តទិដ្ឋិ ។ ៣ ម. នត្តីតិ ន ទិស្សតិ ។ ៤ ម. វិដ្ឋន្តិ ។
 ៥ ម. យេន នំ ។

បុរាណសុត្តនិទ្ទេស ទី ១០

[១០៨] អធិប្បាយពាក្យថា អត្តទិដ្ឋិក្តី និរត្តទិដ្ឋិក្តី គេរកមិន បានក្នុងបុគ្គលនោះឡើយ ត្រង់ពាក្យថា អត្តា គឺសស្សតទិដ្ឋិ មិនមាន ពាក្យថា និរត្តា គឺឧច្ឆេទទិដ្ឋិ មិនមាន ការប្រកាន់ថាអត្តា មិនមាន ការគប្បីដោះថា និរត្តា មិនមាន ។ ការប្រកាន់នៃបុគ្គលណា មិន មាន ការគប្បីដោះនៃបុគ្គលនោះ មិនមាន ការគប្បីដោះនៃបុគ្គល ណា មិនមាន ការប្រកាន់នៃបុគ្គលនោះ មិនមាន ។ ព្រះអរហន្ត កន្លងផុតការប្រកាន់និងការដោះ ប្រព្រឹត្តកន្លង នូវការចម្រើននិងការ សាបសូន្យ ។ ព្រះអរហន្តនោះ មានការនៅ (ក្នុងអរិយវាសៈ) នៅរួចហើយ មានការប្រព្រឹត្តសន្សំហើយ ។ បេ ។ ភពថ្មីរបស់លោក មិនមាន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អត្តទិដ្ឋិក្តី និរត្តទិដ្ឋិក្តី គេរកមិន បានក្នុងបុគ្គលនោះ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

បុត្រ សត្វចិញ្ចឹម ស្រែ និងទីរបស់បុគ្គលនោះ មិនមានទេ អត្តទិដ្ឋិក្តី និរត្តទិដ្ឋិក្តី គេរកមិនបានក្នុងបុគ្គលនោះឡើយ ។

[១០៩] មួយទៀត សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយជាបុប្ផជន គប្បីពោលដោយកិលេសណា បុគ្គលនោះ មិនធ្វើកិលេស នោះឲ្យជាប្រធាន ព្រោះហេតុនោះ បុគ្គលនោះ មិន ញាប់ញ័រ ក្នុងវាទៈទាំងឡាយ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

[១១០] យេន^(១) វដ្តំ បុថុជ្ជនា អថោ សមណា-
 ព្រាហ្មណាតិ បុថុជ្ជនាតិ កេនត្ថេន បុថុជ្ជនា ។ បុថុ
 កិលេសេ ជនេន្តីតិ បុថុជ្ជនា ។ បុថុ អវិហាតសក្កាយ-
 ទិដ្ឋិកាតិ បុថុជ្ជនា ។ បុថុ សត្តារាជំ មុខុល្លោកិ-
 កាតិ បុថុជ្ជនា ។ បុថុ សព្វកតីហិ អារុដិកាតិ^(២)
 បុថុជ្ជនា ។ បុថុ នាណភិសដ្ឋាបេហិ អភិសដ្ឋុវោន្តីតិ
 បុថុជ្ជនា ។ បុថុ នាណឱយេហិ វុយ្ហន្តីតិ បុថុជ្ជនា ។
 បុថុ នាណសន្តាបេហិ សន្តប្បេន្តីតិ បុថុជ្ជនា ។ បុថុ
 នាណបរិណ្ណាបេហិ បរិណយ្ហន្តីតិ បុថុជ្ជនា ។ បុថុ បញ្ចសុ
 កាមកុណេសុ វត្តា កិទ្ធា កតិកា មុច្ឆិកា អដ្ឋាបដ្ឋា
 លក្ខា លក្ខិតា បលិពុទ្ធាតិ បុថុជ្ជនា ។ បុថុ បញ្ចហិ
 ដីវរណេហិ អារុដា ជិវុដា ឱដុដា បិហិតា បដិច្ចដ្ឋា
 បដិក្កុដ្ឋិតាតិ បុថុជ្ជនា ។ សមណាតិ យេកេចិ
 តតោ ពហិទ្ធា បរិព្វាជុបកតា បរិព្វាជសមាបដ្ឋា ។

១ ម. យេន នំ ។ ២ ម. អារុដិកាតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

[១១០] អធិប្បាយពាក្យថា មួយទៀត សមណព្រាហ្មណ៍
 ទាំងឡាយ ជាបុប្ផជន គប្បីពោលដោយកិលេសណា សំណួរត្រង់ពាក្យ
 ថា បុប្ផជន ចុះបុប្ផជន ដោយអត្តដូចម្តេច ។ ឈ្មោះថា បុប្ផជន ព្រោះ
 ញ៉ាំងកិលេសក្រាស់ឲ្យកើត ។ ឈ្មោះថា បុប្ផជន ព្រោះមិនទាន់កម្ចាត់
 បង់សក្កាយទិដ្ឋិដ៏ក្រាស់ ។ ឈ្មោះថា បុប្ផជន ព្រោះជាអ្នកយល់មុខ
 សាស្តាទាំងឡាយដ៏ច្រើន ។ ឈ្មោះថា បុប្ផជន ព្រោះជាអ្នកត្រូវគតិទាំង-
 ពួងដ៏ច្រើនរូបវិត ។ ឈ្មោះថា បុប្ផជន ព្រោះតាក់តែងដោយអភិសង្ខារ
 ផ្សេងៗដ៏ច្រើន ។ ឈ្មោះថា បុប្ផជន ព្រោះត្រូវជំនន់ផ្សេង ៗ ដ៏ច្រើន
 បន្យាត់ទៅ ។ ឈ្មោះថា បុប្ផជន ព្រោះអន្ទះអន្ទែងដោយសេច-
 ក្តីអន្ទះអន្ទែងផ្សេង ៗ ដ៏ច្រើន ។ ឈ្មោះថា បុប្ផជន ព្រោះត្រូវ
 សេចក្តីក្តៅក្រហាយផ្សេងៗ ដ៏ច្រើនដុតហើយ ។ ឈ្មោះថា បុប្ផជន
 ព្រោះជាអ្នកត្រេកអរ ចង់បាន ធ្លាក់ចុះ ងុលងប់ ជ្រុលជ្រប់ ជាប់
 នៅ ចំពាក់នៅ សាន់វ៉ាន់នៅ ក្នុងកាមគុណទាំង ៥ ដ៏ច្រើន ។ ឈ្មោះ
 ថា បុប្ផជន ព្រោះត្រូវនីវរណៈ ទាំង ៥ ដ៏ច្រើន ខ្ទប់ រាំង ហ៊ុម
 បិទ បាំង គ្របហើយ ។ ពាក្យថា សមណៈ គឺ ពួកជនណាមួយ
 ចូលទៅរកបរិព្វាជក ជាខាងក្រៅសាសនានេះ ឬសជាបរិព្វាជក ។

ទសមោ បុរាណេសុត្តនិទ្ទេសោ

ព្រាហ្មណាតិ យេកេចិ កោវាទិកា ។ យេន វជ្ជំ
 បុប្ផដ្ឋនា អថោ សមណព្រាហ្មណាតិ បុប្ផដ្ឋនា យេន
 វាគេន វាយេយ្យំ យេន នោសេន វាយេយ្យំ យេន មោ-
 ហោន វាយេយ្យំ យេន មាណេន វាយេយ្យំ យាយ ទិដ្ឋិយា
 វាយេយ្យំ យេន ឧទ្ធច្វេន វាយេយ្យំ យាយ វិចិត្តិច្ឆាយ
 វាយេយ្យំ យេហិ អនុសយេហិ វាយេយ្យំ វត្តោតិ វា ទុដ្ឋោតិ
 វា មូឡោតិ វា វិនិតោតិ វា បរាមដ្ឋោតិ វា វិក្ខេបក-
 តោតិ វា អនិដ្ឋង្គតោតិ វា ថាមកតោតិ វា ។ តេ អភិស-
 ដ្ឋារា បហីនា អភិសដ្ឋារាទំ បហីនត្តា កតិយោ យេន
 វាយេយ្យំ នេរយិកោតិ វា តិរច្ឆានយោនិកោតិ វា បិត្តិវិ-
 សយិកោតិ វា មនុស្សោតិ វា ទេវោតិ វា រូបីតិ វា អរូ-
 បីតិ វា សញ្ញីតិ វា អសញ្ញីតិ វា នេវសញ្ញីនាសញ្ញីតិ វា ។

បុរាណេសុត្តនិទ្ទេស ទី ១០

ពាក្យថា ព្រាហ្មណ៍ គឺពួកជនណាមួយ ជាភោវាទិ ។ ពាក្យថា មួយទៀត
សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយជាបុប្ផជន គប្បីពោលដោយកិលេសណា
បានសេចក្តីថា ពួកបុប្ផជនគប្បីពោលដោយរាគៈណា គប្បីពោលដោយ
ទោសៈណា គប្បីពោលដោយមោហៈណា គប្បីពោលដោយមានៈណា
គប្បីពោលដោយទិដ្ឋិណា គប្បីពោលដោយឧទ្ធច្ចៈណា គប្បីពោលដោយ
វិចិក្ខាណា គប្បីពោលដោយអនុស័យណា ថា (អ្នកនេះ) ជាអ្នកត្រេកអរ
ឬថាជាអ្នកប្រទូស្ត ថាជាអ្នកវង្វេង ឬថាជាអ្នកជាប់ចំពាក់ ថាជាអ្នកស្លាប
អង្កែល ឬថាជាអ្នកដល់នូវសេចក្តីរាយមាយ ថាជាអ្នកមិនដាច់ស្រេច
ឬថាជាអ្នកដល់នូវកម្លាំង ។ អភិសង្ខារទាំងនោះ បុគ្គលនោះលះបង់ហើយ
ព្រោះលោកលះបង់ នូវអភិសង្ខារទាំងឡាយអស់ហើយ ពួកបុប្ផជន គប្បី
ពោលនូវគតិទាំងឡាយ ថា (អ្នកនេះ) ជាអ្នកកើតក្នុងនរក ឬថាជាអ្នកកើត
ក្នុងកំណើតតិរច្ឆាន ថាជាអ្នកកើតក្នុងបិត្តិវិស័យ ឬថាជាមនុស្ស ថាជា-
ទេវតា ឬថាជារូបព្រហ្ម ថាជាអរូបព្រហ្ម ឬថាជាសញ្ញិសត្វ ថា
ជាអសញ្ញិសត្វ ឬថាជានេវសញ្ញិនាសញ្ញិសត្វ ដោយហេតុណា ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

សោ ហេតុ នត្តិ បច្ចយោ នត្តិ ការណំ នត្តិ យេន
រទេយ្យំ កថេយ្យំ ភណេយ្យំ ធិបយេយ្យំ វេហារេយ្យន្តិ
យេន វដ្តំ បុតុដ្ឋនា អថោ សមណព្រាហ្មណា ។

[១១១] តំ តស្ស អបុរេក្ខតន្តិ តស្សាតិ អរហតោ
ទីណាសវស្ស ។ បុរេក្ខាពោតិ ទ្វេ បុរេក្ខាព តណ្ហា-
បុរេក្ខាពោ ច ទិដ្ឋិបុរេក្ខាពោ ច ។ បេ ។ អយំ តណ្ហា-
បុរេក្ខាពោ ។ បេ ។ អយំ ទិដ្ឋិបុរេក្ខាពោ ។ តស្ស តណ្ហា-
បុរេក្ខាពោ បហីនោ ទិដ្ឋិបុរេក្ខាពោ បដិនិស្សដ្ឋោ
តណ្ហាបុរេក្ខាវស្ស បហីនត្តា ទិដ្ឋិបុរេក្ខាវស្ស បដិនិ-
ស្សដ្ឋត្តា ន តណ្ហា វា ទិដ្ឋិ វា បុរតោ កត្វា ចរតិ ន
តណ្ហាជដោ ន តណ្ហាកេតុ ន តណ្ហាធិបតេយ្យោ ន ទិ-
ដ្ឋិន្ទដោ ន ទិដ្ឋិកេតុ ន ទិដ្ឋាធិបតេយ្យោ ន តណ្ហាយ
វា ទិដ្ឋិយា វា បរិវារិតោ ចរតីតិ តំ តស្ស អបុរេក្ខតំ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ពួកបុប្ផជន គប្បីពោល គប្បីសម្តែង គប្បីពណ៌នា គប្បីបំភ្លឺ គប្បី
ថ្លែង ដោយហេតុណា ហេតុនោះមិនមាន បច្ច័យនោះមិនមាន
ការណ៍នោះមិនមាន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មួយទៀត សម-
ណាព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយជាបុប្ផជន គប្បីពោលដោយកិលេសណា ។

[១១១] អធិប្បាយពាក្យថា បុគ្គលនោះមិនធ្វើកិលេសនោះឲ្យជា
ប្រធាន ត្រង់ពាក្យថា បុគ្គលនោះ គឺព្រះអរហន្តខីណាស្រព ។ ពាក្យថា
ការធ្វើឲ្យជាប្រធាន បានដល់ការធ្វើឲ្យជាប្រធានមាន ២ គឺ ការធ្វើឲ្យជា
ប្រធានគឺតណ្ហា ១ ការធ្វើឲ្យជាប្រធានគឺទិដ្ឋិ ១ ។ បេ ។ នេះ ការធ្វើឲ្យជា
ប្រធានគឺតណ្ហា ។ បេ ។ នេះការធ្វើឲ្យជាប្រធានគឺទិដ្ឋិ ។ ការធ្វើឲ្យជា
ប្រធានគឺតណ្ហា បុគ្គលនោះលះបង់ហើយ ការធ្វើឲ្យជាប្រធានគឺទិដ្ឋិ
បុគ្គលនោះរលាស់ចោលហើយ ព្រោះលោកលះបង់នូវការធ្វើឲ្យជាប្រធាន
គឺតណ្ហា ព្រោះលោករលាស់ចោលនូវការធ្វើឲ្យជាប្រធានគឺទិដ្ឋិ លោក
ទើបមិនប្រព្រឹត្តធ្វើតណ្ហាឬទិដ្ឋិឲ្យជាប្រធាន ជាអ្នកមិនមានទង់ជ័យគឺតណ្ហា
មិនមានទង់គឺតណ្ហា មិនមានតណ្ហាជាអធិបតី មិនមានទង់ជ័យគឺទិដ្ឋិ មិន
មានទង់គឺទិដ្ឋិ មិនមានទិដ្ឋិជាអធិបតី មិនត្រូវតណ្ហាឬទិដ្ឋិប្រព្រឹត្តចោមរោម
ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលនោះមិនធ្វើកិលេសនោះឲ្យជាប្រធាន ។

ទសមោ បុរាណេសុត្តនិទ្ទេសោ

[១១២] តស្មា វាទេសុ នេជតីតិ តស្មាតិ តស្មា
 តំការណា តំហេតុ តប្បច្ចយា តំនិទានា វាទេសុ
 ឧបវាទេសុ និជ្ជាយ ករហាយ អភិក្ខិយា អវណ្ណា-
 ហារិកាយ នេជតិ ន ឯជតិ ន ចលតិ ន វេជតិ
 នប្បវេជតិ ន សម្បវេជតីតិ តស្មា វាទេសុ នេជតិ ។

តេនាហ ភកវា

យេន វេជ្ជំ បុថុជ្ជនា	អថោ សមណាព្រាហ្មណា
----------------------	-------------------

តំ តស្សុ អបុរេក្ខតំ	តស្មា វាទេសុ នេជតីតិ
---------------------	----------------------

[១១៣] វីតកេណោ អមច្ឆរី	ន ឱស្សេសុ ^(១) វេទតេ មុនិ
-----------------------	-------------------------------------

ន សមេសុ ន ឱមេសុ	កប្បំ នេតិ អកប្បិយោ ។
-----------------	-----------------------

១ ម. ឱស្សេសុ ។

បុរាណសុត្តនិទ្ទេស ទី ១០

[១១២] ពាក្យថា ព្រោះហេតុនោះ ក្នុងបទថា ព្រោះហេតុនោះ បុគ្គលនោះមិនញាប់ញ័រក្នុងវាទៈទាំងឡាយ គឺ ព្រោះហេតុនោះ ព្រោះការណ៍នោះ ព្រោះទំនងនោះ ព្រោះបច្ច័យនោះ ព្រោះនិទាននោះ បុគ្គលនោះ មិនញាប់ញ័រ ឥតញាប់ញ័រ មិនកម្រើក មិនរន្ធត់ មិនរញ្ជួយ មិនប្រែត្រឡប់ ក្នុងវាទៈទាំងឡាយ គឺក្នុងឧបវាទៈ ក្នុងពាក្យនិន្ទា ក្នុងពាក្យតិះដៀស ក្នុងពាក្យបង្គាប់ ក្នុងពាក្យមិននាំមកនូវគុណ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រោះហេតុនោះ បុគ្គលនោះ មិនញាប់ញ័រក្នុងវាទៈទាំងឡាយ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

មួយទៀត សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយ ជាបុប្ផជន គប្បីពោលដោយកិលេសណា បុគ្គលនោះ មិនធ្វើកិលេសនោះ ឲ្យជាប្រធាន ព្រោះហេតុនោះ បុគ្គលនោះ មិនញាប់ញ័រក្នុងវាទៈទាំងឡាយ ។

[១១៣] បុគ្គលជាអ្នកប្រាសចាកសេចក្តីប្រាថ្នា ជាអ្នកមិនមានសេចក្តីកំណាញ់ ជាមុនិ មិនពោលក្នុងហេតុ ដ៏ខ្ពស់ទេ មិនពោលក្នុងហេតុដ៏ស្មើទេ មិនពោលក្នុងហេតុដ៏ថោកទាបទេ ជាអ្នកមិនមានកប្បៈ មិនដល់នូវកប្បៈ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

[១១៤] វីតកេដោ អមច្ឆវីតិ កេដោ វុច្ឆតិ តណ្ហា
 យោ វាតោ សារាតោ ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោកោ អកុស-
 លម្បសំ ។ យស្សេសោ កេដោ បហីដោ សមុច្ឆិដ្ឋោ
 រូបសន្តោ បដិប្បស្សន្តោ អភពុប្បត្តិកោ ញាណត្តិណ
 ទឡា សោ វុច្ឆតិ វីតកេដោ ។ សោ រូបេ អតិដ្ឋោ
 ។ បេ ។ ទិដ្ឋសុតមុតវិញ្ញាតព្វេសុ ធម្មេសុ អតិដ្ឋោ
 អតទិតោ អមុច្ឆិតោ អនដ្ឋោបដ្ឋោ វីតកេដោ ចត្តកេដោ
 វន្តកេដោ មុត្តកេដោ បដិនិស្សដ្ឋកេដោ ទិច្ឆាតោ
 ទិព្ពតោ សីតិភូតោ សុខប្បដិសំវេទី ព្រហ្មភូតេន អត្តណ
 វិហារតីតិ វីតកេដោ ។ អមច្ឆវីតិ មច្ឆវិយន្តិ បញ្ច
 មច្ឆវិយានិ អាវាសមច្ឆវិយំ កុលមច្ឆវិយំ លាកមច្ឆវិយំ
 វណ្ណមច្ឆវិយំ ធម្មមច្ឆវិយំ យំ ឯវរូបំ មច្ឆវិយំ ។ បេ ។
 កាហោ ឥទំ វុច្ឆតិ មច្ឆវិយំ ។ យស្សេតំ មច្ឆវិយំ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

[១១២] ពាក្យថា ជាអ្នកប្រាសចាកសេចក្តីប្រាថ្នា ជាអ្នកមិនមាន
 សេចក្តីកំណាញ់ អធិប្បាយថា តណ្ហា លោកហៅថា សេចក្តីប្រាថ្នា
 បានដល់ តម្រេក តម្រេកខ្លាំង ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោកៈ
 អកុសលមូល ។ សេចក្តីប្រាថ្នានេះ បុគ្គលណាលះបង់ ផ្តាច់ផ្តិល
 ឲ្យស្ងប់ ឲ្យស្ងប់រម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺ
 ញាណហើយ បុគ្គលនោះ លោកហៅថា អ្នកប្រាសចាកសេចក្តីប្រាថ្នា ។
 បុគ្គលនោះ មិនប្រាថ្នាក្នុងរូប ។ បេ ។ មិនប្រាថ្នា មិនដំពាក់ មិន
 ងុលងប់ មិនជ្រុលជ្រប់ ក្នុងពួកធម៌ដែលគប្បីឃើញ ឮ ប៉ះពាល់
 ឬដឹង គឺជាអ្នកប្រាសចាកការប្រាថ្នា លះបង់ការប្រាថ្នា ខ្ចាក់ចោលការ
 ប្រាថ្នា រួចចាកការប្រាថ្នា រលាស់ចោលការប្រាថ្នា មិនមានសេចក្តី
 ស្រេកឃ្មាន មានទុក្ខរលត់ហើយ ជាអ្នកត្រជាក់ សោយសុខ
 នៅដោយចិត្តដ៏ប្រសើរ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជាអ្នកប្រាស
 ចាកសេចក្តីប្រាថ្នា ។ ពាក្យថា សេចក្តីកំណាញ់ ក្នុងបទថា មិនមាន
 សេចក្តីកំណាញ់ បានដល់សេចក្តីកំណាញ់ ៥ គឺ កំណាញ់អាវាស ១
 កំណាញ់ត្រកូល ១ កំណាញ់លាភ ១ កំណាញ់វណ្ណៈ ១ កំណាញ់
 ធម៌ ១ សេចក្តីកំណាញ់ឯណា មានសភាពយ៉ាងនេះ ។ បេ ។ សេចក្តី
 ប្រកាន់ នេះ លោកហៅថា សេចក្តីកំណាញ់ ។ សេចក្តីកំណាញ់នេះ

ទសមោ បុរាភេទសុត្តនិទ្ទេសោ

បហំនំ សមុច្ឆិនំ រូបសន្តំ បដិប្បស្សន្តំ អភព្វប្បត្តិកំ ញា-
ណាក្កិណា ទឡំ សោ វុច្ចតិ អមច្ចរិតិ វិតកេណោ អមច្ចរិ ។

[១១៥] ន ឱស្សេសុ វេទតេ មុនិ ន សមេសុ ន
ឱមេសូតិ មុនីតិ មោនំ វុច្ចតិ ញាណំ ។ បេ ។ សង្ក-
ជាលមតិច្ច សោ មុនិ ។ មុនិ សេយ្យោហមស្មីតិ វា
សទិសោហមស្មីតិ វា ហីនោហមស្មីតិ វា ន វេទតិ ន
កថេតិ ន ភណាតិ ន ទីបយតិ ន វោហាវតីតិ ន
ឱស្សេសុ វេទតេ មុនិ ន សមេសុ ន ឱមេសុ ។

[១១៦] កប្បំ នេតិ អកប្បិយោតិ កប្បោតិ ទ្វេ
កប្បា តណ្ហាកប្បោ ច ទិដ្ឋិកប្បោ ច ។ បេ ។
អយំ តណ្ហាកប្បោ ។ បេ ។ អយំ ទិដ្ឋិកប្បោ ។

បុរាណសុត្តនិទ្ទេស ទី ១០

បុគ្គលណា បានលះបង់ ផ្តាច់ផ្តិល ឲ្យស្ងប់ ឲ្យស្ងប់រម្ងាប់ ធ្វើមិន
គួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតរោលដោយភ្លើងគឺញាណហើយ បុគ្គលនោះ
លោកហៅថា អ្នកមិនមានសេចក្តីកំណាញ់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
ជាអ្នកប្រាសចាកសេចក្តីប្រាថ្នា ជាអ្នកមិនមានសេចក្តីកំណាញ់ ។

[១១៥] ពាក្យថា ជាមុនិ មិនពោលក្នុងហេតុដ៏ខ្ពស់ទេ មិន
ពោលក្នុងហេតុដ៏ស្មើទេ មិនពោលក្នុងហេតុដ៏ថោកទាបទេ ត្រង់ពាក្យថា
មុនិ សេចក្តីថា ញាណ លោកហៅថា មោនៈ ។ បេ ។ មុនិនោះ បាន
កន្លងនូវបណ្តាញជាគ្រឿងជាប់ចំពាក់ ។ មុនិ មិនពោល មិនសម្តែង
មិនពណ៌នា មិនបំភ្លឺ មិនថ្លែងថា អាត្មាអញជាបុគ្គលប្រសើរ ឬថា
អាត្មាអញជាបុគ្គលប្រហែលនឹងគេ ឬក៏ថាអាត្មាអញជាបុគ្គលថោកទាប
ជាងគេដូច្នោះឡើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មុនិមិនពោលក្នុងហេតុដ៏
ខ្ពស់ទេ មិនពោលក្នុងហេតុដ៏ស្មើទេ មិនពោលក្នុងហេតុដ៏ថោកទាបទេ ។

[១១៦] ពាក្យថា កប្បៈ ក្នុងបទថា ជាអ្នកមិនមានកប្បៈ មិនដល់
នូវកប្បៈ បានដល់កប្បៈ ២ គឺ កប្បៈគឺតណ្ហា ១ កប្បៈគឺទិដ្ឋិ ១
។ បេ ។ នេះ កប្បៈគឺតណ្ហា ។ បេ ។ នេះ កប្បៈគឺទិដ្ឋិ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

តស្ស តណ្ហាកក្សេប្បា បហីនោ ទិដ្ឋិកក្សេប្បា បដិនិស្សដ្ឋោ
 តណ្ហាកក្សេប្បស្ស បហីនត្តា ទិដ្ឋិកក្សេប្បស្ស បដិនិស្សដ្ឋត្តា
 តណ្ហាកក្សេប្បំ វា ទិដ្ឋិកក្សេប្បំ វា នេតិ ន ឧបេតិ ន ឧបកច្ចតិ
 ន កណ្ហាតិ ន បរាមសតិ ណភិណិវិសតីតិ កក្សំ នេតិ ។
 អកក្សិយោតិ កក្សេប្បតិ ទ្វេ កក្សា តណ្ហាកក្សេប្បា ច
 ទិដ្ឋិកក្សេប្បា ច ។ បេ ។ អយំ តណ្ហាកក្សេប្បា ។ បេ ។
 អយំ ទិដ្ឋិកក្សេប្បា ។ តស្ស តណ្ហាកក្សេប្បា បហីនោ
 ទិដ្ឋិកក្សេប្បា បដិនិស្សដ្ឋោ តស្ស តណ្ហាកក្សេប្បស្ស បហី-
 នត្តា ទិដ្ឋិកក្សេប្បស្ស បដិនិស្សដ្ឋត្តា តណ្ហាកក្សេប្បំ វា ទិដ្ឋិ-
 កក្សំ វា ន កក្សេប្បតិ ន ជនេតិ ន សញ្ញានេតិ ន
 ទិព្វត្តេតិ ណភិណិព្វត្តេតិ កក្សំ នេតិ អកក្សិយោ ។

តេនាហា ភក្កវា

វីតកេនោ អមច្ឆរី ន ឱស្សេសុ វេនតេ មុនិ
 ន សមេសុ ន ឱមេសុ កក្សំ នេតិ អកក្សិយោតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

មុនិនោះ លះបង់កប្បៈគឺតណ្ហា រលាស់ចោលកប្បៈគឺទិដ្ឋិហើយ ព្រោះ
 លះបង់កប្បៈគឺតណ្ហា ព្រោះរលាស់ចោលកប្បៈគឺទិដ្ឋិ ទើបលោកមិនដល់
 មិនចូលទៅជិតដល់ មិនចូលទៅរក មិនប្រកាន់ មិនស្នាបអង្កែល មិន
 ប្រកាន់ស្អិត នូវកប្បៈគឺតណ្ហា ឬកប្បៈគឺទិដ្ឋិ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
 ជាអ្នកមិនមានកប្បៈ ។ ពាក្យថា កប្បៈ ក្នុងបទថា ជាអ្នកមិនមានកប្បៈ
 បានដល់ កប្បៈ ២ គឺ កប្បៈគឺតណ្ហា ១ កប្បៈគឺទិដ្ឋិ ១ ។ បេ ។ នេះ
 កប្បៈគឺតណ្ហា ។ បេ ។ នេះ កប្បៈគឺទិដ្ឋិ ។ មុនិនោះ លះបង់ កប្បៈគឺ
 តណ្ហា រលាស់ចោលកប្បៈគឺទិដ្ឋិហើយ ព្រោះលោកលះបង់កប្បៈគឺតណ្ហា
 ព្រោះលោករលាស់ចោលកប្បៈគឺទិដ្ឋិ ទើបលោកមិនឲ្យសម្រេច មិនឲ្យ
 កើត មិនឲ្យកើតព្រម មិនបង្កើត មិនបង្កើតចំពោះ នូវកប្បៈគឺតណ្ហា
 ឬកប្បៈគឺទិដ្ឋិ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជាអ្នកមិនមានកប្បៈ មិនដល់
 នូវកប្បៈ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

បុគ្គលជាអ្នកប្រាសចាកសេចក្តីប្រាថ្នា ជាអ្នកមិនមានសេចក្តី
 កំណាញ់ ជាមុនិ មិនពោល ក្នុងហេតុដ៏ខ្ពស់ទេ មិន
 ពោលក្នុងហេតុដ៏ស្មើទេ មិនពោលក្នុងហេតុដ៏ថោកទាបទេ
 ជាអ្នកមិនមានកប្បៈ មិនដល់នូវកប្បៈ ។

ទសមោ បុរាណេទសុត្តនិទ្ទេសោ

[១១៧] យស្ស លោកេ សកំ នត្ថិ អសតា ច ន សោចតិ

ធម្មេសុ ច ន កច្ចតិ ស វេ សន្តោតិ វុច្ចតិ ។

[១១៨] យស្ស លោកេ សកំ នត្ថិតិ យស្សាតិ

អរហតោ ទីណាសវស្ស ។ សកំ នត្ថិតិ យស្ស មយ្ហំ

វា ឥទំ បវេសំ វា ឥទន្តិ កិញ្ចិ រូបកតំ វេទនាកតំ

សញ្ញាកតំ សង្ខារកតំ វិញ្ញាណកតំ កហិតំ បរាមដ្ឋំ

អភិធិវិដ្ឋំ អន្លោសិតំ អធិមុត្តំ នត្ថិ ។ បេ ។ ញាណក្ខិណ

ទឡន្តិ យស្ស លោកេ សកំ នត្ថិ ។

[១១៩] អសតា ច ន សោចតីតិ វិបរិណាតំ វា វត្ថុំ ន

សោចតិ វិបរិណាតស្មី វា វត្ថុស្មី ន សោចតិ ចក្កុ មេ

វិបរិណាតន្តិ ន សោចតិ សោតំ មេ យានំ មេ ជិវ្ហា

បុរាណេសុត្តនិទ្ទេស ទី ១០

[១១៧] ការហ្នឹងហែងថាជារបស់ខ្លួន ក្នុងលោក នៃបុគ្គលណា
មិនមាន បុគ្គលណា មិនសោកស្តាយ ព្រោះវត្ថុដែលមិន
មានផង មិនលុះក្នុងធម៌ទាំងឡាយផង បុគ្គលនោះឯង
លោកហៅថា អ្នកស្ងប់ ។

[១១៨] ពាក្យថា ការហ្នឹងហែងថាជារបស់ខ្លួនក្នុងលោក នៃបុគ្គល
ណាមិនមាន ត្រង់ពាក្យថា នៃបុគ្គលណា គឺនៃព្រះអរហន្តខីណាស្រព ។
ពាក្យថា ការហ្នឹងហែងថាជារបស់ខ្លួនមិនមាន សេចក្តីថា វត្ថុណាមួយ
គឺរូប វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ ដែលបុគ្គលក្នុងកាន់ ស្ទាប
អង្រែល ប្រកាន់មាំ ចុះចិត្តស៊ប់ បង្ហោនទៅថា នេះរបស់អញ ឬនេះ
របស់ពួកជនដទៃដូច្នោះ នៃបុគ្គលណា មិនមាន ។ បេ ។ ដុតដោយ
ភ្លើងគឺញាណហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ការហ្នឹងហែងថា
ជារបស់ខ្លួនក្នុងលោក នៃបុគ្គលណា មិនមាន ។

[១១៩] អធិប្បាយពាក្យថា មិនសោកស្តាយ ព្រោះវត្ថុដែលមិនមានផង
គឺមិនសោកនឹងវត្ថុដែលប្រែប្រួលហើយ ឬមិនសោកក្នុងវត្ថុដែលប្រែប្រួល
ហើយ គឺមិនសោកថា ភ្នែករបស់អញប្រែប្រួលហើយ មិនសោកស្តាយ
មិនលំបាក មិនខ្សឹកខ្សួល មិនគក់ទ្រូងកន្ទក់កន្ទេញ មិនដល់នូវសេចក្តី
រង្វើងថា ត្រចៀករបស់អញ ច្រមុះរបស់អញ អណ្តាតរបស់អញ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

មេ កាយោ មេ មនោ មេ រូបា មេ សទ្ធា មេ ភិដ្ឋា
 មេ រសា មេ ដោដ្ឋញ្ចា មេ កុលំ មេ ភិណោ មេ
 អាវាសោ មេ លាភោ មេ យសោ មេ បសំសា មេ
 សុខំ មេ ចីរំ មេ បិណ្ឌាចារោ មេ សេនាសនំ មេ
 តិលានប្បច្ចយភេសន្តបរិក្ខារោ មេ មាតា មេ បិតា មេ
 ភាតា មេ ភតិដី មេ បុត្តោ មេ ដីតា មេ មិត្តា មេ
 អមច្ចា មេ ញាតកា មេ សាលោហិតា មេ វិបរិ-
 ណាតាតិ ន សោចតិ ន កិលមតិ ន បរិទេវតិ ន
 ឧត្តាឡី កន្ធិតិ ន សម្មោហំ អាបជ្ជតិ ឯវម្បិ អសតា
 ច ន សោចតិ ។ អថវា អសាតាយ^(១) ទុក្ខាយ
 វេទនាយ ដុដ្ឋោ បរេតោ សមោហិតោ សមជ្ជាភតោ ន
 សោចតិ ន កិលមតិ ន បរិទេវតិ ន ឧត្តាឡី កន្ធិតិ ន
 សម្មោហំ អាបជ្ជតិ ។ ចក្កុហេតេន ដុដ្ឋោ បរេតោ សមោ-
 ហិតោ សមជ្ជាភតោ ន សោចតិ ន កិលមតិ ន
 បរិទេវតិ ន ឧត្តាឡី កន្ធិតិ ន សម្មោហំ អាបជ្ជតិ ។
 សោតហេតេន យានហេតេន ជិវ្ហាហេតេន កាយហេតេន
 សីសហេតេន កណ្ណហេតេន មុខហេតេន ទន្ធិហេតេន

១ ម. អសន្តាយ ។ ឱ. អសតាយ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

កាយ របស់អញ ចិត្ត របស់អញ រូប របស់អញ សំឡេង
 របស់អញ ក្លិនរបស់អញ រសរបស់អញ ផ្សព្វរបស់អញ ត្រកូល
 របស់អញ ពួករបស់អញ អាវាសរបស់អញ លាករបស់អញ យស
 របស់អញ សេចក្តីសរសើររបស់អញ សុខរបស់អញ ចីវររបស់អញ
 បិណ្ឌបាតរបស់អញ សេនាសនៈរបស់អញ គិលានប្បច្ចយកេសជ្ជបរិក្ខារ
 របស់អញ មាតារបស់អញ បិតារបស់អញ បងប្អូនប្រុសរបស់អញ
 បងប្អូនស្រីរបស់អញ កូនប្រុសរបស់អញ កូនស្រីរបស់អញ មិត្តរបស់
 អញ អាមាត្យរបស់អញ ញាតិរបស់អញ ពួកសាលោហិតរបស់អញ
 ប្រែប្រួលហើយ ដូច្នោះឡើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនសោក
 ស្តាយ ព្រោះវត្ថុដែលមិនមាន យ៉ាងនេះខ្លះ ។ មួយទៀត បុគ្គលត្រូវទុក្ខ-
 វេទនាមិនជាទីត្រេកអរ ប៉ះពាល់ហើយ គ្របសង្កត់ហើយ ប្រជុំព្រម
 ហើយ ប្រកបព្រមហើយ ក៏មិនសោក មិនលំបាក មិនខ្សឹកខ្សួល
 មិនគក់ទ្រូងកន្ទក់កន្ទេញ មិនដល់ នូវសេចក្តីវង្វេង ។ បុគ្គលត្រូវ
 រោគក្នុងភ្នែក ប៉ះពាល់ហើយ គ្របសង្កត់ហើយ ប្រជុំព្រមហើយ
 ប្រកបព្រមហើយ ក៏មិនសោក មិនលំបាក មិនខ្សឹកខ្សួល មិន
 គក់ទ្រូងកន្ទក់កន្ទេញ មិនដល់ នូវសេចក្តីវង្វេង ។ បុគ្គលត្រូវ
 រោគក្នុងត្រចៀក រោគក្នុងច្រមុះ រោគក្នុងអណ្តាត រោគក្នុងកាយ
 រោគក្នុងក្បាល រោគត្រង់ស្លឹកត្រចៀក រោគក្នុងមាត់ រោគក្នុងធ្មេញ

ទសមោ បុរាណេទសុត្តនិទ្ទេសោ

កាសេន សាសេន បិណសេន ឧហោន ជវេន កុច្ឆិរោ-
 កេន មុច្ឆាយ បក្ខុទ្ធិកាយ សុលាយ វិស្វចិកាយ
 កុដ្ឋេន កណ្ណេន កិលាសេន សោសេន អបមារេន
 ទទ្ធុយា កណ្ណុយា កច្ឆុយា រទសាយ វិត្តិកាយ
 លោហិតេន បិត្តេន មធុមេហោន អំសាយ បីឡកាយ
 ភកន្ទលាយ បិត្តសមុដ្ឋានេហិ អាពាធមហិ សេម្ហស-
 មុដ្ឋានេហិ អាពាធមហិ វាតសមុដ្ឋានេហិ អាពាធមហិ
 សន្និទាតិកេហិ អាពាធមហិ ឧតុបរិណាមដេហិ អាពា-
 ធមហិ វិសមបរិហារដេហិ អាពាធមហិ ឱបក្កមិកេហិ
 អាពាធមហិ កម្មវិបាកដេហិ អាពាធមហិ^(១) សីតេន
 ឧណ្ហេន ជិយច្ឆាយ បិទាសាយ ឧច្ឆារេន បស្សារេន
 ខំសមកសវាតាតបសិរីសបសម្មស្សេហិ ដុដ្ឋោ បរេតោ
 សមោហិតោ សមន្នាតតោ ន សោចតិ ន កិលមតិ ន
 បរិទេវតិ ន ឧរត្តាឡី កន្ធាតិ ន សម្មោហំ អាបជ្ជតីតិ
 ឯវម្បិ អសតា ច ន សោចតិ ។ អថវា អសន្តេ
 អសំវិជ្ជមារេ អនុបលត្តិយមារេ អហោ វត មេ តំ តំ
 វត មេ នត្តិ សិយា វត មេ តំ តំ វតាហំ ន លកាមីតិ

១ ម. បិត្តសមុដ្ឋានេន អាពាធន ។ ល ។ កម្មវិបាកតេន អាពាធន ។

បុរាណេសុត្តនិទ្ទេស ទី ១០

រោគក្អក ហឺត ឫសដូងច្រមុះ ក្តៅក្រហាយ ស្តាំងស្តម រោគក្នុងផ្ទៃ
 វិលមុខ ធ្លាក់ឈាម ចុកសៀត ចុះផ្ទៃ យូង ពក ស្រែង រឹងវៃ
 ឆ្អួតជ្រូក ដំណូចពិស រមាស់ កម រោគកើតក្នុងទីខ្វារដោយក្រចក
 យូងដែក ឈាម ប្រមាត់ ប្រមេះផ្អែម ឫសដូងដុះ ឫស ឫសដូង
 បាត អាពាធតាំងឡើងអំពីប្រមាត់ អាពាធតាំងឡើងអំពីស្មេស្ម អា-
 ពាធតាំងឡើងអំពីខ្យល់ អាពាធតាំងឡើងអំពីជាតុប្រជុំគ្នា អាពាធកើត
 អំពីរដូវប្រែប្រួល អាពាធកើតអំពីការរក្សាវិយាបថមិនស្មើ អាពាធកើត
 អំពីសេចក្តីព្យាយាមរបស់គេ មានវាយចងជាដើម អាពាធកើតអំពីផល
 កម្ម ត្រជាក់ ក្តៅ ឃ្នាន ស្រែក ឧច្ចារៈ បស្សាវៈ សម្មស្សនៃរបោម
 មូស ខ្យល់ កម្តៅថ្ងៃ ពស់តូច និងពស់ធំ ពាល់ត្រូវហើយ គ្របសង្កត់
 ហើយ ប្រជុំព្រមហើយ ប្រកបព្រមហើយ ក៏មិនសោក មិនលំបាក មិន
 ឱ្យកខ្វល មិនគក់ទ្រូងកន្ទក់កន្ទេញ មិនដល់នូវសេចក្តីវង្វេង ហេតុនោះ
 (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនសោកស្តាយព្រោះវត្ថុដែលមិនមាន យ៉ាងនេះខ្លះ ។
 មួយទៀត បុគ្គលកាលបើវត្ថុមិនមាន មិនមានព្រម ដែលលោកមិនបាន
 ក៏មិនសោក មិនលំបាក មិនឱ្យកខ្វល មិនគក់ទ្រូងកន្ទក់កន្ទេញ មិនដល់
 នូវសេចក្តីវង្វេងថា អើហ្ន៎ វត្ថុនោះ របស់អញ អើហ្ន៎ វត្ថុនោះ អញមិន
 មាន ធ្វើម្តេចហ្ន៎ វត្ថុនោះអញគប្បីមាន អើហ្ន៎ អញមិនបានវត្ថុនោះ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ន សោចតិ ន កិលមតិ ន បរិទេវតិ ន ឧវត្តាឡិ
កន្ទតិ ន សម្មោហំ អាបជ្ជតីតិ ឯវម្បិ អសតា ច ន
សោចតិ ។

[១២០] ធម្មេសុ ច ន កច្ចតីតិ ន ធន្ទាភតី កច្ចតិ
ន ទោសាភតី កច្ចតិ ន មោហាភតី កច្ចតិ ន ភយាភតី
កច្ចតិ ន រាគវសេន កច្ចតិ ន ទោសវសេន កច្ចតិ ន
មោហាវសេន កច្ចតិ ន មាណវសេន កច្ចតិ ន ទិដ្ឋិវសេន
កច្ចតិ ន ឧទ្ធច្ចវសេន កច្ចតិ ន វិចិកិច្ចាវសេន កច្ចតិ
ន អនុសយវសេន កច្ចតិ ន វក្កេហិ ធម្មេហិ យាយតិ
និយ្យតិ វុយ្ហតិ សំហារិយតីតិ ធម្មេសុ ច ន កច្ចតិ ។

[១២១] ស វេ សន្តោតិ វុច្ចតីតិ សោ សន្តោ
ឧបសន្តោ វ្រូបសន្តោ និព្វតោ បដិប្បស្សន្តោតិ វុច្ចតិ
កថិយតិ ភណិយតិ ទីមិយតិ វោហារិយតីតិ ស វេ
សន្តោតិ វុច្ចតិ ។ តេជាហា ភកវា

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ដូច្នោះឡើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនសោកស្តាយ ព្រោះវត្ថុ
ដែលមិនមាន យ៉ាងនេះខ្លះ ។

[១២០] ពាក្យថា មិនលុះក្នុងធម៌ទាំងឡាយផង គឺមិនលុះ
ឆន្ទាគតិ មិនលុះទោសាគតិ មិនលុះមោហាគតិ មិនលុះភយាគតិ
មិនលុះដោយអំណាចរាគៈ មិនលុះដោយអំណាចទោសៈ មិនលុះដោយ
អំណាចមោហៈ មិនលុះដោយអំណាចមានៈ មិនលុះដោយអំណាចទិដ្ឋិ
មិនលុះដោយអំណាចឧទ្ធច្ចៈ មិនលុះដោយអំណាចវិចិក្ខុ មិនលុះ
ដោយអំណាចអនុស័យ មិនត្រូវធម៌ជាពួកដឹកនាំទៅ មិននាំចេញ
មិនបន្យាត់ មិនប្រមូល ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនលុះក្នុងធម៌
ទាំងឡាយ ។

[១២១] ពាក្យថា បុគ្គលនោះឯង លោកហៅថា អ្នកស្ងប់ គឺ
បុគ្គលនោះ លោកហៅ លោកសម្តែង លោកពណ៌នា លោកបំភ្លឺ លោក
ថ្លែងថា ជាអ្នកស្ងប់ អ្នកស្ងប់រម្ងាប់ អ្នកស្ងប់ស្ងាត់ អ្នកមានទុក្ខរលត់ អ្នក
ស្ងួតស្ងប់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលនោះឯង លោកហៅថា
អ្នកស្ងប់ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

ទសមោ បុរាភេទសុត្តនិទ្ទេសោ

យស្ស លោកេ សកំ នត្ថិ អសតា ច ន សោចតិ
ធម្មេសុ ច ន កច្ចតិ សវេ សន្តោតិ វុច្ចតីតិ ។

ទសមោ បុរាភេទសុត្តនិទ្ទេសោ និដ្ឋិតោ ។

បុរាណេសុត្តនិទ្ទេស ទី ១០

ការហ្នឹងហែងថាជារបស់ខ្លួន ក្នុងលោក នៃបុគ្គលណា មិន
មាន បុគ្គលណា មិនសោកស្តាយ ព្រោះវត្ថុដែលមិនមាន
ផង មិនលុះក្នុងធម៌ទាំងឡាយផង បុគ្គលនោះឯង លោក
ហៅថា អ្នកស្ងប់ ។

ចប់ បុរាណេសុត្តនិទ្ទេស ទី ១០ ។

ឯកាទសមោ កលហវិវាទសុត្តនិទ្ទេសោ

[១២២] កុតោ បហូតា កលហា វិវាទា
បរិទេវសោកា សហមច្ឆរា ច
មាណសិមាណ សហមេសុណា ច
កុតោ បហូតា តេ តទិដ្ឋ្យ ព្រហ្មិ ។

[១២៣] កុតោ បហូតា កលហា វិវាទាតិ កល-
ហោតិ ឯកេន អាគារេន កលហោមិ វិវាទោមិ
តញ្ញេវ យោ កលហោ សោ វិវាទោ យោ វិវាទោ
សោ កលហោ ។ អថវា អបរេន អាគារេន វិវាទោ
រុទ្ធិតិ កលហាស្ស បុព្វភាតោ វិវាទោ ។ រាជានោមិ
រាជូហិ វិវេទន្តិ ខត្តិយាមិ ខត្តិយេហិ វិវេទន្តិ ព្រាហ្មណាមិ
ព្រាហ្មណេហិ វិវេទន្តិ គហបតីមិ គហបតីហិ វិវេទន្តិ
មាតាមិ បុត្តេន វិវេទតិ បុត្តោមិ មាតរា វិវេទតិ មិតាមិ
បុត្តេន វិវេទតិ បុត្តោមិ មិតរា វិវេទតិ ភាតាមិ ភាតរា
វិវេទតិ ភតិដីមិ ភតិដិយា វិវេទតិ ភាតាមិ ភតិដិយា
វិវេទតិ ភតិដីមិ ភាតរា វិវេទតិ សហាយោមិ សហា-
យេន វិវេទតិ អយំ វិវាទោ ។ កតមោ កលហោ ។

កលហវិវាទសុត្តនិទ្ទេស ទី ១១

[១២២] (ព្រះពុទ្ធនិម្មិតត្រាស់សួរថា) ជម្លោះ វិវាទ សេចក្តី
ខ្សឹកខ្សួល សេចក្តីសោក ព្រមទាំងសេចក្តីកំណាញ់ មានៈ
និងអតិមានៈ ព្រមទាំងការញុះញង់ កើតអំពីណា កិលេស
ទាំងនោះ កើតអំពីណា សូមព្រះអង្គសម្តែងសេចក្តី ដែល
ខ្ញុំសួរនោះ ។

[១២៣] អធិប្បាយពាក្យថា ជម្លោះ វិវាទ កើតអំពីណា ត្រង់
ពាក្យថា ជម្លោះ សេចក្តីថា ជម្លោះក្តី វិវាទក្តី ដូចគ្នាដោយអាការតែ
មួយ ជម្លោះណា ជម្លោះនោះ ឈ្មោះថាវិវាទ វិវាទណា វិវាទនោះ
ឈ្មោះថាជម្លោះ ។ ម្យ៉ាងទៀត ដោយអាការផ្សេងគ្នា វិវាទជាបុព្វភាគ
នៃជម្លោះ លោកហៅថា វិវាទ ។ ពួកព្រះរាជាជដែកនឹងពួកព្រះរាជា
ពួកខត្តិយៈជដែកនឹងពួកខត្តិយៈ ពួកព្រាហ្មណ៍ជដែកនឹងពួកព្រាហ្មណ៍
ពួកគហបតីជដែកនឹងពួកគហបតី មាតាជដែកនឹងបុត្ត បុត្តជដែកនឹង
មាតា បិតាជដែកនឹងបុត្ត បុត្តជដែកនឹងបិតា បងប្អូនប្រុសជដែក
នឹងបងប្អូនស្រី បងប្អូនស្រីជដែកនឹងបងប្អូនស្រី បងប្អូនប្រុសជដែក
នឹងបងប្អូនស្រី បងប្អូនស្រីជដែកនឹងបងប្អូនប្រុស សម្លាញ់ជដែក
នឹងសម្លាញ់ នេះ ហៅថា វិវាទ ។ ជម្លោះ តើដូចម្តេច ។

ឯកាទសមោ កលហវិវាទសុត្តនិទ្ទេសោ

អាភារិកា រន្ធបសុតា កាយេន វាចាយ កលហំ ករោន្តិ
 បព្វទិសា អាបត្តិ អាបដ្ឋន្តា កាយេន វាចាយ កលហំ
 ករោន្តិ អយំ កលហោ ។ កុតោ បហូតា កលហា វិវា-
 ទាតិ កលហា ច វិវាទា ច កុតោ បហូតា កុតោ ជាតា
 កុតោ សញ្ញាតា កុតោ និព្វត្តា កុតោ អភិនិព្វត្តា កុតោ
 ចាតុភូតា កីនិទានា កីសមុទយា កីជាតិកា កីបកវាតិ
 កលហស្ស ច មូលំ វិវាទស្ស ច មូលំ បុច្ឆតិ ហេតុ
 បុច្ឆតិ និទានំ បុច្ឆតិ សម្បវំ បុច្ឆតិ បកវំ បុច្ឆតិ ស-
 មុដ្ឋានំ បុច្ឆតិ អាហារំ បុច្ឆតិ អារម្មណំ បុច្ឆតិ បច្ច-
 យំ បុច្ឆតិ សមុទយំ បុច្ឆតិ បបុច្ឆតិ យាចតិ អន្សៀ-
 សតិ បសាទេតីតិ កុតោ បហូតា កលហា វិវាទា ។

[១២៤] បរិទេវសោកា សហមច្ចវា ចាតិ បរិទេ-
 វោតិ ញាតិព្យសនេន វា ធុដ្ឋស្ស កោកព្យសនេន
 វា ធុដ្ឋស្ស កោកព្យសនេន វា ធុដ្ឋស្ស សីលព្យ-
 សនេន វា ធុដ្ឋស្ស ទិដ្ឋិព្យសនេន វា ធុដ្ឋស្ស

កលហវិវាទសុត្តនិទ្ទេស ទី ១១

ពួកគ្រហស្ថ ជាអ្នកខ្វល់ខ្វាយ ក្នុងការស្វែងរកទោស តែងធ្វើជម្លោះ
 ដោយកាយវាចា ពួកបព្វជិតកាលត្រូវអាបត្តិ ក៏ធ្វើជម្លោះ ដោយកាយវាចា
 នេះ ហៅថា ជម្លោះ ។ ពាក្យថា ជម្លោះ វិវាទ កើតអំពីណា គឺពុទ្ធនិម្មិត
 សួរមូល សួរហេតុ សួរនិទាន សួរការកើតព្រម សួរការផ្ដើមកើត សួរ
 សមុជ្ជាន សួរអាហារ សួរអាម្មណ៍ សួរបច្ច័យ សួរសមុទ័យ សួរឈ្មួច-
 ឈ្មី អង្វរ អាវាធនា ចោទ នូវសមុទ័យ នៃជម្លោះនិងវិវាទថា ជម្លោះ
 វិវាទ កើតអំពីណា កអំពីណា កើតព្រមអំពីណា ដុះអំពីណា ដុះជាល
 អំពីណា កើតប្រាកដអំពីណា មានអ្វីជានិទាន មានអ្វីជាសមុទ័យ
 មានអ្វីជាកំណើត មានអ្វីជាដែនកើតមុន ហេតុនោះ (ត្រាស់សួរថា)
 ជម្លោះ វិវាទ កើតអំពីណា ។

[១២២] អធិប្បាយពាក្យថា សេចក្ដីខ្សឹកខ្សួល សេចក្ដីសោក
 ព្រមទាំងសេចក្ដីកំណាញ់ ត្រង់ពាក្យថា សេចក្ដីខ្សឹកខ្សួល គឺការយំ
 ការខ្សឹកខ្សួល អាការយំ អាការខ្សឹកខ្សួល ភាពនៃការយំ ភាពនៃការ
 ខ្សឹកខ្សួល សម្ដី ការពោល ការពោលផ្សេង ។ ការពោលរវើរវាយ អា-
 ការពោលរវើរវាយ ភាពនៃការពោលរវើរវាយ នៃបុគ្គល ដែលត្រូវសេចក្ដី
 វិនាសញាតិប៉ះពាល់ក្ដី សេចក្ដីវិនាសភោគៈប៉ះពាល់ក្ដី សេចក្ដីវិនាសគឺ
 រោគប៉ះពាល់ក្ដី សេចក្ដីវិនាសសីលប៉ះពាល់ក្ដី សេចក្ដីវិនាសទិដ្ឋិប៉ះពាល់ក្ដី

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

អញ្ញតរញ្ញតវេន វា ព្យសនេន សមដ្ឋាកតស្ស អញ្ញត-
 រញ្ញតវេន វា ទុក្ខធម្មេន ធុដ្ឋស្ស អាទេវោ បរិទេវោ
 អាទេវនា បរិទេវនា អាទេវិតត្ថំ បរិទេវិតត្ថំ វាចា បលាទោ
 វិប្បលាទោ លាលប្បោ លាលប្បាយនា លាលប្បាយិ-
 តត្ថំ ។ សោកោតិ ញាតិព្យសនេន វា ធុដ្ឋស្ស កោក-
 ព្យសនេន វា ធុដ្ឋស្ស រោកព្យសនេន វា ធុដ្ឋស្ស សីល-
 ព្យសនេន វា ធុដ្ឋស្ស ទិដ្ឋិព្យសនេន វា ធុដ្ឋស្ស
 អញ្ញតរញ្ញតវេន វា ព្យសនេន សមដ្ឋាកតស្ស
 អញ្ញតរញ្ញតវេន វា ទុក្ខធម្មេន ធុដ្ឋស្ស សោកោ
 សោចនា សោចិតត្ថំ អន្តោសោកោ អន្តោបរិសោកោ
 អន្តោខាហោ អន្តោបរិខាហោ ចេតសោ បរិជ្ឈាយនា
 ទោមនស្សំ សោកសស្សំ ។ មច្ឆរិយន្តិ បញ្ច មច្ឆរិយានិ
 អាវាសមច្ឆរិយំ កុលមច្ឆរិយំ លាកមច្ឆរិយំ វណ្ណមច្ឆរិយំ
 ធម្មមច្ឆរិយំ យំ វរុបំ មច្ឆរិយំ មច្ឆរាយនា មច្ឆរាយិតត្ថំ
 វេរិច្ឆំ កទរិយំ កដុកព្វកតា អក្កហិតត្ថំ ចិត្តស្ស ឥទំ
 វុច្ចតិ មច្ឆរិយំ ។ អបិច ខន្ធមច្ឆរិយម្បិ មច្ឆរិយំ ធាតុមច្ឆរិ-
 យម្បិ មច្ឆរិយំ អាយតនមច្ឆរិយម្បិ មច្ឆរិយំ កាហោ
 ឥទំ វុច្ចតិ មច្ឆរិយន្តិ បរិទេវសោកា សហមច្ឆរា ច ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ដែលប្រកបដោយសេចក្តីវិនាសណាមួយក្តី ទុក្ខធម៌ណាមួយប៉ះពាល់ក្តី ។

ពាក្យថា សោក គឺសោក អាការសោក ភាពនៃសោក ការស្អប់ខាចក្នុង ការក្រៀមក្រំខាងក្នុង ការក្តៅខាងក្នុង ការក្អួលក្តៅខាងក្នុង អាការដុត រោលចិត្ត ទោមនស្ស សរគឺសោក នៃបុគ្គលដែលត្រូវសេចក្តីវិនាស ញាតិប៉ះពាល់ក្តី ត្រូវវិនាសភោគៈប៉ះពាល់ក្តី ត្រូវវិនាសគឺភោគប៉ះពាល់ក្តី ត្រូវវិនាសសីលប៉ះពាល់ក្តី ត្រូវវិនាសទិដ្ឋិប៉ះពាល់ក្តី ដែលប្រកបដោយ សេចក្តីវិនាសណាមួយក្តី ត្រូវទុក្ខធម៌ណាមួយប៉ះពាល់ក្តី ។

ពាក្យថា សេចក្តីកំណាញ់ បានដល់សេចក្តីកំណាញ់ ៥ គឺ កំណាញ់អាវាស ១ កំណាញ់ត្រកូល ១ កំណាញ់លាភ ១ កំណាញ់វណ្ណៈ ១ កំណាញ់ធម៌ ១ សេចក្តីកំណាញ់ អាការនៃសេចក្តីកំណាញ់ ភាពនៃសេចក្តីកំណាញ់ ការប្រាថ្នាខុស ភាពនៃចិត្តស្វិតស្វាញ ភាពនៃចិត្តរញ្ជ ភាពមិនយកចិត្ត នៃបុគ្គលដទៃ ឯណាមានសភាពយ៉ាងនេះ នេះ ហៅថា ការកំណាញ់ ។

មួយទៀត ការកំណាញ់ខន្ធ ក៏ហៅថា កំណាញ់ ការកំណាញ់ធាតុ ក៏ហៅថាកំណាញ់ ការកំណាញ់អាយតនៈ ក៏ហៅថាកំណាញ់ សេចក្តី ប្រកាន់ នេះហៅថា ការកំណាញ់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា) សេចក្តីខ្សឹកខ្សួល សេចក្តីសោក ព្រមទាំងសេចក្តីកំណាញ់ទាំងឡាយ ។

ឯកាទសមោ កលហវិវាទសុត្តនិទ្ទេសោ

[១៤៥] មាណសិមាណ សហមេសុណា ចាតិ មាណសិ
 ឥនេកច្ចោ មាណំ ជនេតិ ជាតិយា វា កោត្តេន វា
 កោលបុត្តិកេន វា វណ្ណចោក្ខុរតាយ វា ជនេន វា
 អន្លេនេន វា កម្មាយតនេន វា សិប្បាយតនេន វា
 វិជ្ជដ្ឋានេន វា សុតេន វា បដិកាលោន វា អញ្ញតរញ្ញតវេន
 វា វត្ថុនា ។ អតិមាណសិ ឥនេកច្ចោ អញ្ញំ^(១) អតិមញ្ញតិ
 ជាតិយា វា កោត្តេន វា ។ មេ ។ អញ្ញតរញ្ញតវេន វា
 វត្ថុនា ។ មេសុញ្ញតិ ឥនេកច្ចោ មិសុណាវាចោ ហោតិ
 ឥតោ សុត្វា អមុត្រិ អក្ខាតា ឥមេសំ ភេនាយ អមុត្រិ
 វា សុត្វា ឥមេសំ អក្ខាតា អមុសំ ភេនាយ ឥតិ
 សមក្កាណំ វា ភេត្តា^(២) ភិដ្ឋាណំ វា អនុប្បនាតា វត្តារាមោ
 វត្តរតោ វត្តនដ្ឋិ វត្តករណី វាចំ កាសិតា ហោតិ ឥនំ
 វុច្ចតិ មេសុញ្ញំ ។ អមិច ដ្ឋិហិ ការណេហិ មេសុញ្ញំ
 ឧបសំហារតិ មិយកម្យតាយ វា ភេនាធិប្បាយោ វា ។

១ ម. បរិ ។ ២ ម. ភេទោ ។

កលហរិវាទសុត្តនិទ្ទេស ទី ១១

[១២៥] អធិប្បាយពាក្យថា មានៈនិងអតិមានៈ ព្រមទាំងការ
 ញុះញង់ទាំងឡាយ ត្រង់ពាក្យថា មានៈ សេចក្តីថា បុគ្គលខ្លះក្នុងលោក
 នេះ ញ៉ាំងមានៈឲ្យកើត ដោយជាតិក្តី ដោយគោត្រក្តី ដោយភាព
 នៃខ្លួនជាកូនអ្នកមានត្រកូលក្តី ដោយភាពជាអ្នកមានពណ៌សម្បុរល្អក្តី
 ដោយទ្រព្យក្តី ដោយការរៀនមន្តក្តី ដោយការងារក្តី ដោយសិប្បៈក្តី
 ដោយថ្នាក់នៃវិជ្ជាក្តី ដោយសុតៈក្តី ដោយបដិភាណក្តី ដោយវត្ថុណា
 មួយក្តី ។ ពាក្យថា អតិមានៈ សេចក្តីថា បុគ្គលខ្លះក្នុងលោកនេះ មើល
 ងាយបុគ្គលដទៃ ដោយជាតិក្តី ដោយគោត្រក្តី ។ បេ ។ ដោយវត្ថុណា
 មួយក្តី ។ ពាក្យថា ការញុះញង់ សេចក្តីថា បុគ្គលខ្លះក្នុងលោកនេះ
 ជាអ្នកមានសម្តីញុះញង់ គឺពួកអំពីពួកជនឯណោះហើយ ប្រាប់ពួកជន
 ឯណោះ ដើម្បីបំបែកពួកជននេះ ឬពួកអំពីពួកជនឯណោះហើយ ប្រាប់
 ពួកជននេះ ដើម្បីបំបែកពួកជនឯណោះ ជាអ្នកបំបែកពួកជនដែលព្រម
 ព្រៀងគ្នាហើយផង ជាអ្នកបន្ថែមកម្លាំងដល់ពួកជនបែកបាក់គ្នាហើយ
 ផង ជាអ្នកមានពួកជាទីត្រេអរ ត្រេកអរក្នុងពួក រីករាយក្នុងពួក
 ពោលវាចាដែលធ្វើឲ្យជាពួក នេះលោកហៅថា ការញុះញង់ ។
 មួយទៀត ជនបង្កការញុះញង់ដោយហេតុ ២ គឺ ដោយសេចក្តីប្រាថ្នាឲ្យ
 គាប់ ឬ មានសេចក្តីប្រាថ្នានឹងបំបែក ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

កងំ បិយកម្យតាយ បេសុញ្ញំ ឧបសំហារតិ ។

ឥមស្ស បិយោ ភវិស្សាមិ មនាទោ ភវិស្សាមិ វិស្សា-

សិកោ ភវិស្សាមិ អព្ពន្ធវិកោ ភវិស្សាមិ សុហានយោ

ភវិស្សាមីតិ ឯវំ បិយកម្យតាយ បេសុញ្ញំ ឧបសំហារតិ ។

កងំ ភេនាធិប្បាយោ បេសុញ្ញំ ឧបសំហារតិ ។

កងំ ឥមេ នាណា អស្សុ វិណា អស្សុ វត្តា អស្សុ

ទ្វេណា អស្សុ ទ្វេជ្ឈា អស្សុ ទ្វេបក្ខា អស្សុ ភិវ្មេយ្យំ

ន សមាគម្មេយ្យំ ទុក្ខំ ន ជាសុ វិហារេយ្យន្តិ ឯវំ

ភេនាធិប្បាយោ បេសុញ្ញំ ឧបសំហារតីតិ មាណតិមាណ

សហបេសុណា ច ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ជនបង្កការញុះញង់ ដោយសេចក្តីប្រាថ្នាឲ្យគាប់ តើដូចម្តេច ។

ជនបង្កការញុះញង់ ដោយសេចក្តីប្រាថ្នាដើម្បីឲ្យគាប់ យ៉ាងនេះថា អា-
ត្តាអញ នឹងជាទីស្រឡាញ់ ជាទីគាប់ចិត្ត ជាអ្នកស្ម័គ្រស្មាល ជាអ្នក
នៅខាងក្នុង ជាអ្នកមានចិត្តល្អ នៃជននេះ ។

ជនជាអ្នកមានសេចក្តីប្រាថ្នាដើម្បីបំបែក ទើបបង្កការញុះញង់ តើ
ដូចម្តេច ។ ជនមានសេចក្តីប្រាថ្នាដើម្បីបំបែក ទើបបង្កការញុះញង់យ៉ាង
នេះថា ធ្វើម្តេចហ្ន៎ ជនទាំងនេះគប្បីផ្សេងៗគ្នា គប្បីប្រាសចាកគ្នា ទៅ
ជាពួក ទៅជាចំណែកពីរ ទៅជាមានអធ្យាស្រ័យពីរ ទៅជាពីរពួក គប្បី
បែកគ្នា មិនគប្បីរួបរួមគ្នា គប្បីនៅជាទុក្ខ មិនសប្បាយ ហេតុនោះ
(ទ្រង់ត្រាស់សួរថា) មាននិងអតិមានៈ ព្រមទាំងការញុះញង់ ។

ឯកាទសមោ កលហវិវាទសុត្តនិទ្ទេសោ

[១២៦] កុតោ បហូតា តេ តទិដ្ឋ្យ ព្រហ្មីតិ
 កលហោ ច វិវាទោ ច បរិទេវោ ច សោកោ ច
 មច្ឆរិយញ្ច មាណោ ច អតិមាណោ ច បេសុញ្ញញ្ច^(១)
 ឥមេ អដ្ឋ កិលេសា កុតោ បហូតា កុតោ ជាតា
 កុតោ សញ្ញាតា កុតោ និព្វត្តា កុតោ អភិនិព្វត្តា
 កុតោ ចាតុភូតា កីនិទាណា កីសមុទយា កីជាតិកា
 កីបកវាតិ ឥមេសំ អដ្ឋន្នំ កិលេសានំ មូលំ បុច្ឆតិ
 ហេតុំ បុច្ឆតិ និទានំ បុច្ឆតិ សម្មវំ បុច្ឆតិ បកវំ
 បុច្ឆតិ សមុជ្ជានំ បុច្ឆតិ អាហារំ បុច្ឆតិ អារម្មណំ
 បុច្ឆតិ បច្ចយំ បុច្ឆតិ សមុទយំ បុច្ឆតិ បបុច្ឆតិ យាចតិ
 អន្លេសតិ បសាទេតីតិ កុតោ បហូតា តេ ។ តទិដ្ឋ្យ
 ព្រហ្មីតិ ឥដ្ឋ្យ ព្រហ្មិ អាចិក្ខាហិ ទេសេហិ បញ្ញាបេហិ
 បដ្ឋបេហិ វិវេ វិភជ ឧត្តានីកោហិ បកាសេហីតិ កុតោ
 បហូតា តេ តទិដ្ឋ្យ ព្រហ្មិ ។ តេនាហា សោ និម្មិតោ

១ ម. បេសុញ្ញញ្ចតិ ។

កលហវិវាទសុត្តនិទ្ទេស ទី ១១

[១២៨] ពាក្យថា កិលេសទាំងនោះ កើតអំពីទីណា សូមព្រះ
អង្គទ្រង់សម្តែងសេចក្តីដែលខ្ញុំសួរនោះ គឺពុទ្ធនិម្មិតនោះ សួរមូល សួរ
ហេតុ សួរនិទាន សួរការកើត សួរហេតុជាដែនកើតមុន សួរសមុជ្ជាន
សួរអាហារ សួរអារម្មណ៍ សួរបច្ច័យ សួរ សួរឈ្មួចឈ្មី អង្វរ
អារាធនា ចោទ នូវសមុទ័យ នៃកិលេសទាំង ៨ នេះថា កិលេស
ទាំង ៨ នេះ គឺ ជម្លោះ ១ វិវាទ ១ ការខ្សឹកខ្សួល ១ សេចក្តីសោក ១
សេចក្តីកំណាញ់ ១ មានៈ ១ អតិមានៈ ១ ការញុះញង់ ១ កើត
អំពីណា កអំពីណា កើតព្រមអំពីណា ដុះអំពីណា ដុះដាលអំពីណា
កើតប្រាកដអំពីណា មានអ្វីជានិទាន មានអ្វីជាសមុទ័យ កើត
អំពីអ្វី មានអ្វីជាដែនកើតមុន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា) កិលេស
ទាំងនោះ កើតអំពីណា ។ ពាក្យថា សូមព្រះអង្គទ្រង់សម្តែង
សេចក្តីដែលខ្ញុំសួរនោះ គឺសូមព្រះអង្គពោល ប្រាប់សម្តែង បញ្ញត្ត
តម្កល់ទុក បើក ចែក ធ្វើឲ្យរាក់ ប្រកាស ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា)
កិលេសទាំងនោះ កើតអំពីណា សូមព្រះអង្គទ្រង់សម្តែងសេចក្តីដែលខ្ញុំ
សួរនោះ ។ ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធនិម្មិតនោះ ត្រាស់សួរថា

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

កុតោ បហូតា កលហា វិវាទា
បរិទេវសោកា សហមច្ឆរា ច
មាណតិមាណា សហមេសុណា ច
កុតោ បហូតា តេ តទិដ្ឋ្យ ព្រហ្មីតិ ។

[១២៧] បិយប្បហូតា កលហា វិវាទា
បរិទេវសោកា សហមច្ឆរា ច
មាណតិមាណា សហមេសុណា ច
មច្ឆេយុត្តា កលហា វិវាទា
វិវាទជាតេសុ ច មេសុណានិ ។

[១២៨] បិយប្បហូតា កលហា វិវាទា បរិទេវ-
សោកា សហមច្ឆរា ចាតិ បិយាតិ ទ្វេ បិយា សត្តា
វា សដ្ឋារា វា ។

កតមេ សត្តា បិយា ។ ឥធិ យស្ស តេ
ហោន្តិ អត្តកាមា ហិតកាមា ជាសុកាមា យោក-
ក្ខេមកាមា មាតា វា បិតា វា ភាតា វា ភតិជី
វា បុត្តោ វា ដីតា វា មិត្តា វា អមច្ចា វា ញាតិ
វា សាលោហិតា វា ឥមេ សត្តា បិយា ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ជម្នះ វិវាទ សេចក្តីខ្សឹកខ្សួល សេចក្តីសោក ព្រមទាំងសេចក្តីកំណាញ់ មានៈ និងអតិមានៈ ព្រមទាំងការញុះញង់ កើតអំពីណា កិលេសទាំងនោះ កើតអំពីណា សូមព្រះអង្គសម្តែងសេចក្តីដែលខ្ញុំសួរនោះ ។

[១២៧] (ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា) ជម្នះ វិវាទ សេចក្តីខ្សឹកខ្សួល សេចក្តីសោក ព្រមទាំងសេចក្តីកំណាញ់ មានៈនិងអតិមានៈ ព្រមទាំងការញុះញង់ កើតអំពីសភាវៈជាទីស្រឡាញ់ (មួយទៀត) ជម្នះ វិវាទ (ជាដើម) កើតក្នុងសេចក្តីកំណាញ់ កាលបើវិវាទកើតហើយ ជនទាំងឡាយ (ក៏បង្ក) នូវការញុះញង់ ។

[១២៨] អធិប្បាយពាក្យថា ជម្នះ វិវាទ សេចក្តីខ្សឹកខ្សួល សេចក្តីសោក ព្រមទាំងសេចក្តីកំណាញ់ កើតអំពីសភាវៈជាទីស្រឡាញ់ ត្រង់ពាក្យថា សភាវៈជាទីស្រឡាញ់ បានដល់ សភាវៈជាទីស្រឡាញ់ ២ គឺ ពួកសត្វ ឬពួកសង្ខារ ។

ពួកសត្វជាទីស្រឡាញ់ តើដូចម្តេច ។ ក្នុងលោកនេះ ជនទាំងនោះ គឺមាតាក្តី បិតាក្តី បងប្អូនប្រុសក្តី បងប្អូនស្រីក្តី កូនប្រុសក្តី កូនស្រីក្តី មិត្តក្តី អាមាត្យក្តី ញាតិក្តី សាលោហិតក្តី ជាអ្នកប្រាថ្នាសេចក្តី ចម្រើន ប្រាថ្នាប្រយោជន៍ ប្រាថ្នាសេចក្តីសប្បាយ ប្រាថ្នាសេចក្តីក្សេមក្សាន្តចាកយោគៈ ដល់បុគ្គលនោះ នេះ ពួកសត្វជាទីស្រឡាញ់ ។

ឯកាទសមោ កលហរិវាទសុត្តនិទ្ទេសោ

កតមេ សង្ខារា មិយា ។ មនាមិកា រូបា មនាមិកា
សន្តា មនាមិកា កន្តា មនាមិកា រសា មនាមិកា
ដោជ្ជញ្ចា ឥមេ សង្ខារា មិយា ។

មិយវត្ថុអច្ឆេទសង្កិដោមិ កលហំ កហេន្តិ អច្ចិ-
ជ្ជន្តេមិ កលហំ កហេន្តិ អច្ចិជ្ជន្តេមិ កលហំ កហេន្តិ ។

មិយវត្ថុវិបរិណាមសង្កិដោមិ កលហំ កហេន្តិ វិបរិណា-
មន្តេមិ កលហំ កហេន្តិ វិបរិណាតេមិ កលហំ កហេន្តិ ។

មិយវត្ថុអច្ឆេទសង្កិដោមិ វិទន្តិ អច្ចិជ្ជន្តេមិ វិទន្តិ អច្ចិ-
ជ្ជន្តេមិ វិទន្តិ ។ មិយវត្ថុវិបរិណាមសង្កិដោមិ វិទន្តិ

វិបរិណាមន្តេមិ វិទន្តិ វិបរិណាតេមិ វិទន្តិ ។ មិយវត្ថុអ-
ច្ឆេទសង្កិដោមិ បរិទេវន្តិ អច្ចិជ្ជន្តេមិ បរិទេវន្តិ អច្ចិជ្ជន្តេមិ

បរិទេវន្តិ ។ មិយវត្ថុវិបរិណាមសង្កិដោមិ បរិទេវន្តិ
វិបរិណាមន្តេមិ បរិទេវន្តិ វិបរិណាតេមិ បរិទេវន្តិ ។

កលហរិវាទសុត្តនិទ្ទេស ទី ១១

ពួកសង្ខារជាទីស្រឡាញ់ តើដូចម្តេច ។ រូបជាទីគាប់ចិត្ត សំឡេងជាទី
គាប់ចិត្ត ក្លិនជាទីគាប់ចិត្ត រសជាទីគាប់ចិត្ត ផោដ្ឋព្វៈជាទីគាប់ចិត្ត នេះ
ពួកសង្ខារជាទីស្រឡាញ់ ។

ពួកជនមានសេចក្តីរង្វៀស ក្នុងការដណ្តើមយកវត្ថុជាទីស្រឡាញ់
ធ្វើនូវជម្លោះក៏មាន កាលបើត្រូវគេកំពុងដណ្តើម ធ្វើនូវជម្លោះក៏មាន
កាលបើវត្ថុត្រូវគេដណ្តើមហើយ ធ្វើនូវជម្លោះក៏មាន ។ មានសេចក្តី
រង្វៀសក្នុងការប្រែប្រួលនៃវត្ថុជាទីស្រឡាញ់ ធ្វើនូវជម្លោះក៏មាន កាល
បើវត្ថុកំពុងប្រែប្រួល ធ្វើនូវជម្លោះក៏មាន កាលបើវត្ថុប្រែប្រួលហើយ
ធ្វើនូវជម្លោះក៏មាន ។ មានសេចក្តីរង្វៀសក្នុងការដណ្តើមយកនូវវត្ថុ
ជាទីស្រឡាញ់ ទាស់ទែងក៏មាន កាលបើត្រូវគេកំពុងដណ្តើម ទាស់
ទែងក៏មាន កាលបើវត្ថុត្រូវគេដណ្តើមហើយ ទាស់ទែងក៏មាន ។ សេចក្តី
រង្វៀសក្នុងការប្រែប្រួលនៃវត្ថុជាទីស្រឡាញ់ ទាស់ទែងក៏មាន កាលបើ
វត្ថុកំពុងប្រែប្រួល ទាស់ទែងក៏មាន កាលបើវត្ថុប្រែប្រួលហើយ ទាស់
ទែងក៏មាន ។ មានសេចក្តីរង្វៀសក្នុងការដណ្តើមយកវត្ថុជាទីស្រឡាញ់
ឱ្យកខ្វល់ក៏មាន កាលបើគេកំពុងដណ្តើម ឱ្យកខ្វល់ក៏មាន កាលបើវត្ថុ
ត្រូវគេដណ្តើមហើយ ឱ្យកខ្វល់ក៏មាន ។ មានសេចក្តីរង្វៀសក្នុងការ
ប្រែប្រួលនៃវត្ថុជាទីស្រឡាញ់ ឱ្យកខ្វល់ក៏មាន កាលបើវត្ថុកំពុងប្រែប្រួល
ឱ្យកខ្វល់ក៏មាន កាលបើវត្ថុប្រែប្រួលហើយ ឱ្យកខ្វល់ក៏មាន ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

បិយវត្ថុអច្ឆេទសង្ក្កដោបិ សោចន្តិ អច្ឆិដ្ឋន្តេបិ សោចន្តិ
 អច្ឆិដ្ឋន្តេបិ សោចន្តិ ។ បិយវត្ថុវិបរិណាមសង្ក្កដោបិ
 សោចន្តិ វិបរិណាមន្តេបិ សោចន្តិ វិបរិណាតេបិ
 សោចន្តិ ។ បិយវត្ថុ រក្ខន្តិ កោបេន្តិ បរិក្កណ្ណាន្តិ
 មយាយន្តិ មច្ឆរាយន្តិ ។

[១២៩] មាណសិមាណ សហបេសុណា ចាតិ
 បិយវត្ថុ និស្សាយ មាណំ ជនេន្តិ បិយវត្ថុ និស្សាយ
 អតិមាណំ ជនេន្តិ ។

កថំ បិយវត្ថុ និស្សាយ មាណំ ជនេន្តិ ។ មយំ
 លាភិនោ មនាបិកាណំ រូចាណំ សទ្ធាណំ កន្ធាណំ រសាណំ
 ដោដ្ឋព្វានន្តិ ឯវំ បិយវត្ថុ និស្សាយ មាណំ ជនេន្តិ ។

កថំ បិយវត្ថុ និស្សាយ អតិមាណំ ជនេន្តិ ។
 មយំ លាភិនោ មនាបិកាណំ រូចាណំ សទ្ធាណំ កន្ធាណំ
 រសាណំ ដោដ្ឋព្វានំ ឥមេ បន ន លាភិនោ^(១) មនា-
 បិកាណំ រូចាណំ សទ្ធាណំ កន្ធាណំ រសាណំ ដោដ្ឋព្វា-
 នន្តិ ឯវំ បិយវត្ថុ និស្សាយ អតិមាណំ ជនេន្តិ ។

១ ម. ឥមេ បនញ្ជេ ន លាភិនោ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

មានសេចក្តីរឿសក្នុងការដណ្តើមយកនូវវត្ថុជាទីស្រឡាញ់ សោកក៏មាន
កាលបើត្រូវគេកំពុងដណ្តើម សោកក៏មាន កាលបើវត្ថុត្រូវគេដណ្តើម
ហើយ សោកក៏មាន ។ មានសេចក្តីរឿសក្នុងការប្រែប្រួលនៃវត្ថុជា
ទីស្រឡាញ់ សោកក៏មាន កាលបើវត្ថុកំពុងប្រែប្រួល សោកក៏មាន
កាលបើវត្ថុប្រែប្រួលហើយ សោកក៏មាន ។ ពួកជនតែងតែរក្សា គ្រប់
គ្រង ហ្នឹងហែង ប្រកាន់ កំណាញ់ នូវវត្ថុជាទីស្រឡាញ់ ។

[១២៧] ពាក្យថា មានៈនិងអតិមានៈ ព្រមទាំងការញុះញង់
សេចក្តីថា ពួកជនអាស្រ័យវត្ថុជាទីស្រឡាញ់ហើយ ញ៉ាំងមានៈឲ្យកើត
អាស្រ័យវត្ថុជាទីស្រឡាញ់ហើយ ញ៉ាំងអតិមានៈឲ្យកើត ។

ពួកជនអាស្រ័យវត្ថុជាទីស្រឡាញ់ហើយ ញ៉ាំងមានៈឲ្យកើត តើ
ដូចម្តេច ។ ពួកជនអាស្រ័យវត្ថុជាទីស្រឡាញ់ ហើយញ៉ាំងមានៈឲ្យ
កើតយ៉ាងនេះថា យើងទាំងឡាយ ជាអ្នកបាននូវរូប សំឡេង ក្លិន
រស ផោដ្ឋព្វៈ ជាទីពេញចិត្ត ។

ពួកជនអាស្រ័យវត្ថុជាទីស្រឡាញ់ហើយ ញ៉ាំងអតិមានៈឲ្យកើត
តើដូចម្តេច ។ ពួកជនអាស្រ័យវត្ថុជាទីស្រឡាញ់ ហើយញ៉ាំង
អតិមានៈឲ្យកើតយ៉ាងនេះថា យើងទាំងឡាយ ជាអ្នកបាននូវរូប
សំឡេង ក្លិន រស ផោដ្ឋព្វៈ ជាទីពេញចិត្ត ឯជនទាំងនេះ ជាអ្នក
មិនបាននូវរូប សំឡេង ក្លិន រស ផោដ្ឋព្វៈ ជាទីពេញចិត្តទេ ។

ឯកាទសមោ កលហវិវាទសុត្តនិទ្ទេសោ

បេសុញ្ញន្តិ ឥនេកច្ចោ បិសុណាវាចោ ហោតិ ឥតោ
 សុត្វា អមុត្រិ អក្ខាតា ឥមេសំ ។ បេ ។ ឯវំ
 ភេនាធិប្បាយោ បេសុញ្ញំ ឧបសំហារតីតិ ។ បេ ។
 មាណតិមាណា សហបេសុណា ច ។

[១៣០] មច្ឆេរយុត្តា កលហា វិវាទតិ កល-
 ហោ ច វិវាទោ ច បរិទេវោ ច សោកោ ច មាណោ ច
 អតិមាណោ ច បេសុញ្ញញ្ច ឥមេ សត្ត កិលេសា មច្ឆ-
 រិយេ យុត្តា បយុត្តា អាយុត្តា សមាយុត្តាតិ មច្ឆេ-
 យុត្តា កលហា វិវាទា ។

[១៣១] វិវាទជាតេសុ ច បេសុណានីតិ វិវាទេ
 ជាតេ សញ្ញាតេ និព្វត្តេ អភិនិព្វត្តេ ចាតុក្ខតេ បេសុញ្ញំ
 ឧបសំហារន្តិ ឥតោ សុត្វា អមុត្រិ អក្ខាយន្តិ ឥមេសំ
 ភេនាយ អមុត្រិ វា សុត្វា ឥមេសំ អក្ខាយន្តិ
 អម្មសំ ភេនាយ ឥតិ សមក្កានំ វា ភេត្តា ភិដ្ឋានំ វា
 អនុប្បនាតា វត្តារាមា វត្តរតា វត្តនដ្ឋិ វត្តក-
 រណី វាចំ កាសិកា ហោន្តិ ឥនំ វុច្ចតិ បេសុញ្ញំ ។

កលហវិវាទសុត្តនិទ្ទេស ទី ១១

ពាក្យថា ការញុះញង់ គឺជនពួកខ្លះក្នុងលោកនេះ ជាអ្នកមានសម្តីញុះញង់ គឺពួកអំពីពួកជនឯណោះហើយ ប្រាប់ពួកជនឯណោះ ដើម្បីបំបែកពួកជននេះ ។ បេ ។ ជនមានសេចក្តីប្រាថ្នាដើម្បីបំបែក បង្កនូវការញុះញង់នេះ ហេតុនោះ ។ បេ ។ មាននិងអតិមានៈ ព្រមទាំងការញុះញង់ ។

[១៣០] ពាក្យថា ជម្លោះ វិវាទ (ជាដើម) កើតក្នុងសេចក្តីកំណាញ់ សេចក្តីថា កិលេសទាំង ៧ នេះ គឺ ជម្លោះ ១ វិវាទ ១ ការខ្សឹកខ្សួល ១ សេចក្តីសោក ១ មានៈ ១ អតិមានៈ ១ ការញុះញង់ ១ ប្រកប ប្រកបសព្វគ្រប់ ប្រកបទូទៅ ប្រកបទូទៅព្រម ក្នុងសេចក្តីកំណាញ់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជម្លោះ វិវាទ (ជាដើម) កើតក្នុងសេចក្តីកំណាញ់ ។

[១៣១] ពាក្យថា កាលបើវិវាទកើតហើយ ជនទាំងឡាយ (ក៏បង្ក) នូវការញុះញង់ អធិប្បាយថា កាលវិវាទកើតហើយ កើតព្រមហើយ លេចឡើងហើយ លេចឡើងចំពោះហើយ កើតប្រាកដហើយ ជនទាំងឡាយ បង្កនូវការញុះញង់ គឺពួកអំពីពួកជនឯណោះហើយ ប្រាប់ពួកជនឯណោះ ដើម្បីបំបែកពួកជននេះ ឬពួកអំពីពួកជនឯណោះ ហើយប្រាប់ពួកជននេះ ដើម្បីបំបែកពួកជនឯណោះ ជាអ្នកបំបែកពួកជន ដែលព្រមព្រៀងគ្នាផង ជាអ្នកបន្ថែមកម្លាំងដល់ពួកជនដែលបែកគ្នាហើយផង ជាអ្នកមានពួកជាទីត្រេកអរ ត្រេកអរក្នុងពួក វិករាយ ក្នុងពួក ពោលវាចាដែលធ្វើឲ្យជាពួក នេះហៅថា ការញុះញង់ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

អបិច ធ្វើហិ ការណោហិ បេសុញ្ញំ ឧបសំហារន្តិ បិយ-
កម្សតាយ វា ភេទាធិប្បាយា វា ។

កថំ បិយកម្សតាយ បេសុញ្ញំ ឧបសំហារន្តិ ។
ឥមស្ស បិយា ភវិស្សាម មនាទា ភវិស្សាម វិស្សា-
សិកា ភវិស្សាម អព្ពន្ធវិកា ភវិស្សាម សុហានយា
ភវិស្សាមាតិ ឯវំ បិយកម្សតាយ បេសុញ្ញំ ឧបសំហារន្តិ ។

កថំ ភេទាធិប្បាយា បេសុញ្ញំ ឧបសំហារន្តិ ។

កថំ ឥមេ នាទា អស្សុ វិទា អស្សុ វត្តា អស្សុ
ទ្វេទា អស្សុ ទ្វេជ្ឈា អស្សុ ទ្វេបក្ខា អស្សុ ភិដ្ឋេយ្យំ
ន សមាគន្ធស្សំ ទុក្ខំ ន ជាសុ វិហារេយ្យន្តិ ឯវំ ភេទា-
ធិប្បាយា បេសុញ្ញំ ឧបសំហារន្តិ វិវាទជាតេសុ ច
បេសុណានិ ។ តេនាហ ភក្កវា

បិយប្បហូតា កលហា វិវាទា
បរិទេវសោកា សហាមច្ឆរា ច
មាណសិមាណ សហាបេសុណា ច
មន្ទេយុត្តា កលហា វិវាទា
វិវាទជាតេសុ ច បេសុណានីតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

មួយទៀត ពួកជនបង្កការញុះញង់ ដោយហេតុពីរ គឺ ដោយសេចក្តីប្រាថ្នាឲ្យគាប់ ឬមានសេចក្តីប្រាថ្នាដើម្បីបំបែកគេ ។

ពួកជនបង្កការញុះញង់ ដោយសេចក្តីប្រាថ្នាឲ្យគាប់ តើដូចម្តេច ។
ពួកជនបង្កការញុះញង់ ដោយសេចក្តីប្រាថ្នាឲ្យគាប់ យ៉ាងនេះថា យើងទាំងឡាយនឹងជាទីស្រឡាញ់ ជាទីគាប់ចិត្ត ប្រកបដោយសេចក្តីស្ម័គ្រស្មាល ជាអ្នកខាងក្នុង ជាអ្នកមានចិត្តល្អ នៃជននេះ ។

ពួកជនមានសេចក្តីប្រាថ្នាដើម្បីបំបែក ហើយបង្កការញុះញង់ តើដូចម្តេច ។ ពួកជនមានសេចក្តីប្រាថ្នាដើម្បីបំបែក បង្កការញុះញង់យ៉ាងនេះថា ធ្វើដូចម្តេចហ្ន៎ ជនពួកនេះគប្បីផ្សេង ។ គ្នា គប្បីប្រាសចាកគ្នាទៅជាពួក ទៅជាចំណែកពីរ មានអធ្យាស្រ័យពីរ មានពួកពីរ គប្បីបែកគ្នា មិនគប្បីមកជួបគ្នា គប្បីនៅជាទុក្ខ មិនសប្បាយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) កាលបើវិវាទកើតហើយ (ជនទាំងឡាយក៏បង្ក) នូវការញុះញង់ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

ជម្នះ វិវាទ សេចក្តីខ្សឹកខ្សួល សេចក្តីសោក ព្រមទាំងសេចក្តីកំណាញ់ មានៈនិងអតិមានៈ ព្រមទាំងការញុះញង់កើតអំពីសភាវៈជាទីស្រឡាញ់ (មួយទៀត) ជម្នះ វិវាទ (ជាដើម) កើតក្នុងសេចក្តីកំណាញ់ កាលបើវិវាទកើតហើយ (ជនទាំងឡាយក៏បង្ក) នូវការញុះញង់ ។

ឯកាទសមោ កលហារិវាទសុត្តនិទ្ទេសោ

[១៣២] បិយា សុ លោកស្មី^(១) កុតោនិទានា
យេ វាបិ លោកា វិចរន្តិ លោកេ
អាសា ច និដ្ឋា ច កុតោនិទានា
យេ សម្បរាយាយ នវស្ស ហោន្តិ ។

[១៣៣] បិយា សុ លោកស្មី កុតោនិទានាតិ
បិយា កុតោនិទានា កុតោ ជាតា កុតោ សញ្ញាតា
កុតោ និព្វត្តា កុតោ អភិនិព្វត្តា កុតោ ចាតុភូតា
កីនិទានា កីសមុទយា កីជាតិកា កីបកវាតិ បិយានំ
មូលំ បុច្ឆតិ ។ បេ ។ សមុទយំ បុច្ឆតិ បបុច្ឆតិ យាចតិ
អន្លៀសតិ បសាទេតីតិ បិយា សុ លោកស្មី កុតោ-
និទានា ។

[១៣៤] យេ វាបិ លោកា វិចរន្តិ លោកេតិ យេវា-
បីតិ ខត្តិយា ច ព្រាហ្មណា ច វេស្សា ច សុទ្ធា ច
តហដ្ឋា ច បព្វជិតា ច ទេវា ច មនុស្សា ច ។ លោកាតិ
យោ លោកោ លុព្ពនា លុព្ពិតត្ថំ សារាភោ សារ-
ជ្ជនា សារជ្ជិតត្ថំ អភិជ្ឈា លោកោ អកុសលមូលំ ។

១ ឱ. ម. លោកស្មី ។

កលហវិវាទសុត្តនិទ្ទេស ទី ១១

[១៣២] (ព្រះពុទ្ធនិម្មិត ត្រាស់សួរថា) អើចុះសត្វនិង
សង្ខារជាទីស្រឡាញ់ក្នុងលោក (របស់ពួកជន) ដែលត្រាច់
ទៅក្នុងលោក ព្រោះលោកៈ មានអ្វីជានិទាន ទាំងបំណង
និងសេចក្តីសម្រេច ដែលជាទីពឹងរបស់នរជន មានអ្វីជានិទាន ។

[១៣៣] ពាក្យថា សត្វនិងសង្ខារ ជាទីស្រឡាញ់ ក្នុងលោក
មានអ្វីជានិទាន គឺព្រះពុទ្ធនិម្មិតសួរនូវមូល ។ បេ ។ សួរ សួរឈ្មោះ
ឈ្មោះ អង្វរ អារាធនា ចោទ នូវសមុទ័យ នៃសត្វនិងសង្ខារ ជាទី
ស្រឡាញ់ថា សត្វនិងសង្ខារ ជាទីស្រឡាញ់ កើតអំពីណា កអំពីណា
កើតព្រមអំពីណា ដុះអំពីណា ដុះដាលអំពីណា កើតប្រាកដអំពីណា
មានអ្វីជានិទាន មានអ្វីជាសមុទ័យ មានអ្វីជាកំណើត មានអ្វីជាដែន
កើតមុន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា) អើចុះ សត្វនិងសង្ខារជាទី
ស្រឡាញ់ក្នុងលោក មានអ្វីជានិទាន ។

[១៣៤] អធិប្បាយពាក្យថា ពួកជន ដែលត្រាច់ទៅក្នុងលោក
ព្រោះលោកៈ ត្រង់ពាក្យថា ពួកជន បានដល់ ពួកក្សត្រ ព្រាហ្មណ៍
វេស្សៈ សុទ្ធៈ គ្រហស្ថ បព្វជិត ទេវតា និងមនុស្ស ។ ពាក្យថា ព្រោះ
លោកៈ បានដល់ លោកៈ អាការនៃលោកៈ ភាពនៃលោកៈ សេចក្តី
ត្រេកអរ មានកម្លាំង អាការនៃសេចក្តីត្រេកអរ មានកម្លាំង ភាពនៃ
សេចក្តីត្រេកអរ មានកម្លាំង អភិជ្ឈា លោកៈ អកុសលមូល ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

វិចរន្តិភិ វិចរន្តិ វិហារន្តិ ឥរិយន្តិ វត្តន្តិ ចាលេន្តិ យបេន្តិ
យាបេន្តិ ។ លោកេតិ អចាយលោកេ មនុស្សលោកេ
ទេវលោកេ ខន្ធលោកេ ធាតុលោកេ អាយតន-
លោកេតិ យេ វាបិ លោកា វិចរន្តិ លោកេ ។

[១៣៥] អាសា ច និដ្ឋា ច កុតោនិទានាតិ
អាសា ច និដ្ឋា ច កុតោនិទានា កុតោ ជាតា កុតោ
សញ្ញាតា កុតោ និព្វត្តា កុតោ អភិទិព្វត្តា កុតោ
ចាតុភូតា កីនិទានា កីសមុទយា កីជាតិកា កី-
បកវាតិ អាសាយ ច និដ្ឋាយ ច មូលំ បុច្ឆតិ ។ បេ ។
សមុទយំ បុច្ឆតិ បបុច្ឆតិ យាចតិ អន្លៀសតិ បសា-
ទេតីតិ អាសា ច និដ្ឋា ច កុតោនិទានា ។

[១៣៦] យេ សម្បរាយាយ នរស្ស ហោន្តិភិ យេ
នរស្ស បរាយនា ហោន្តិ ទីចា ហោន្តិ តាលោកា ហោន្តិ
លេណា ហោន្តិ សរណា ហោន្តិ នហេ និដ្ឋាបរាយ-
នោ ហោតីតិ យេ សម្បរាយាយ នរស្ស ហោន្តិ ។
តេនាហា សោ និម្មិតោ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ពាក្យថា ត្រាច់ទៅ គឺត្រាច់ទៅ នៅ ទៅ ប្រព្រឹត្តទៅ រក្សា យាត្រា ឲ្យយាត្រាទៅ ។ ពាក្យថា ក្នុងលោក គឺក្នុងអបាយលោក មនុស្ស- លោក ទេវលោក ខន្ធលោក ធាតុលោក អាយតនលោក ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា) ពួកជនដែលត្រាច់ទៅក្នុងលោក ព្រោះលោកៈ ។

[១៣៥] ពាក្យថា បំណងនិងសេចក្តីសម្រេច មានអ្វីជានិទាន គឺព្រះពុទ្ធនិម្មិតសួរ នូវមូល ។ បេ ។ សួរ សួរឈ្មួចឈ្មី អង្វរ អារាធនា ចោទ នូវសមុទ័យ នៃបំណង និងសេចក្តីសម្រេចថា បំណងនិង សេចក្តីសម្រេច កើតអំពីណា កអំពីណា កើតព្រមអំពីណា ដុះអំពី ណា ដុះដាលអំពីណា កើតប្រាកដអំពីណា មានអ្វីជានិទាន មានអ្វី ជាសមុទ័យ មានអ្វីជាកំណើត មានអ្វីជាដែនកើតមុន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា) បំណងនិងសេចក្តីសម្រេច មានអ្វីជានិទាន ។

[១៣៦] ពាក្យថា ដែលជាទីពឹងរបស់នរជន បានដល់ធម៌ទាំង- ឡាយ ដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងខាងមុខ ជាទីពឹង ជាទីពំនាក់ ជាទីជ្រក ជាទីរព្យករបស់នរជន គឺថា នរជនមានសេចក្តីសម្រេច ប្រព្រឹត្តទៅខាង មុខ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា) ដែលជាទីពឹងរបស់នរជន ។ ហេតុ នោះ ព្រះពុទ្ធនិម្មិតនោះ ត្រាស់សួរថា

ឯកាទសមោ កលហវិវាទសុត្តនិទ្ទេសោ

បិយា សុ លោកស្មិ កុតោនិទាណា
យេ វាបិ លោកា វិចរន្តិ លោកេ
អាសា ច និដ្ឋា ច កុតោនិទាណា
យេ សម្បរាយាយ នរស្ស ហោន្តិតិ ។

[១៣៧] ឆន្ទានិទាណានិ បិយានិ លោកេ
យេ វាបិ លោកា វិចរន្តិ លោកេ
អាសា ច និដ្ឋា ច តតោនិទាណា
យេ សម្បរាយាយ នរស្ស ហោន្តិ ។

[១៣៨] ឆន្ទានិទាណានិ បិយានិ លោកេតិ
ឆន្ទេតិ យោ កាមេសុ កាមច្ចន្ទោ កាមរកោ
កាមនន្ទិ កាមតណ្ហា កាមស្មេហោ កាមបរិទ្យា-
ហោ កាមមុច្ឆា កាមជ្ឈោសានំ កាមោយោ
កាមយោកោ កាមុចាណំ កាមច្ចន្ទនីវរណំ ។
អបិច បញ្ច ឆន្ទា បរិយេសនច្ចន្ទោ បដិលាកច្ច-
ន្ទោ បរិកោតច្ចន្ទោ សន្និទ្ធិច្ចន្ទោ វិសដ្ឋនច្ចន្ទោ ។

កលហវិវាទសុត្តនិទ្ទេស ទី ១១

អើចុះសត្វនិងសង្ខារជាទីស្រឡាញ់ក្នុងលោក (របស់ពួកជន)
ដែលត្រាច់ទៅក្នុងលោក ព្រោះលោកៈ មានអ្វីជានិទាន
ទាំងបំណងនិងសេចក្តីសម្រេច ដែលជាទីពឹង របស់នរជន
មានអ្វីជានិទាន ។

[១៣៧] (ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា) សត្វនិងសង្ខារ
ជាទីស្រឡាញ់ក្នុងលោក (របស់ពួកជន) ដែលត្រាច់ទៅ
ក្នុងលោក ព្រោះលោកៈ មានឆន្ទៈជានិទាន ទាំងបំណង
និងសេចក្តីសម្រេច ដែលជាទីពឹងរបស់នរជន ក៏មានឆន្ទៈ
នេះ ជានិទានដែរ ។

[១៣៨] អធិប្បាយពាក្យថា សត្វនិងសង្ខារជាទីស្រឡាញ់ក្នុងលោក
មានឆន្ទៈជានិទាន ត្រង់ពាក្យថា ឆន្ទៈ បានដល់ កាមច្ឆន្ទៈក្នុងកាមទាំង-
ឡាយ សេចក្តីត្រេកអរក្នុងកាម ការរីករាយក្នុងកាម ចំណង់ក្នុងកាម
ការស្រឡាញ់ក្នុងកាម សេចក្តីក្រហល់ក្រហាយព្រោះកាម ការងុលងប់
ក្នុងកាម ការជ្រុលជ្រប់ក្នុងកាម អន្ទង់គឺកាម ការប្រកបក្នុងកាម
សេចក្តីប្រកាន់ក្នុងកាម ការរារាំងព្រោះកាមច្ឆន្ទៈ ។ មួយទៀត ឆន្ទៈ
មាន ៥ គឺ បរិយេសនច្ឆន្ទៈ ១ បដិលោកច្ឆន្ទៈ ១ បរិភោគច្ឆន្ទៈ ១
សន្និធិច្ឆន្ទៈ ១ វិសជ្ជនច្ឆន្ទៈ ១ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

កតមោ បរិយេសនច្ចន្នោ ។ ឥនេកច្ចោ អន្លោ-
សិតោយេវ អត្ថិកោ ធន្ធាតោ រូបេ បរិយេសតិ សន្នេ-
តន្នេ រសេ ដោដ្ឋព្វេ បរិយេសតិ អយំ បរិយេសនច្ចន្នោ ។

កតមោ បដិលាភច្ចន្នោ ។ ឥនេកច្ចោ អន្លោ-
សិតោយេវ អត្ថិកោ ធន្ធាតោ រូបេ បដិលភតិ សន្នេ-
តន្នេ រសេ ដោដ្ឋព្វេ បដិលភតិ អយំ បដិលាភច្ចន្នោ ។

កតមោ បរិភោគច្ចន្នោ ។ ឥនេកច្ចោ អន្លោ-
សិតោយេវ អត្ថិកោ ធន្ធាតោ រូបេ បរិភុញ្ញតិ សន្នេ-
តន្នេ រសេ ដោដ្ឋព្វេ បរិភុញ្ញតិ អយំ បរិភោគច្ចន្នោ ។

កតមោ សន្និទ្ធិច្ចន្នោ ។ ឥនេកច្ចោ អន្លោសិ-
តោយេវ អត្ថិកោ ធន្ធាតោ ធនសន្និទ្ធយំ ករោតិ
អាបទាសុ ភវិស្សតីតិ អយំ សន្និទ្ធិច្ចន្នោ ។

កតមោ វិសដ្ឋនច្ចន្នោ ។ ឥនេកច្ចោ អន្លោសិ-
តោយេវ អត្ថិកោ ធន្ធាតោ ធនំ វិសដ្ឋេតិ ហត្តាហេ-
ហានំ អស្សាហេហានំ រិចិកានំ ធនុត្តហានំ បត្តិកានំ
ឥមេ មំ រត្ថិស្សន្តិ កោមិស្សន្តិ សំបរិវាស្សន្តិ អយំ
វិសដ្ឋនច្ចន្នោ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

បរិយេសនច្ចន្ទៈ តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលខ្លះក្នុងលោកនេះ ត្រូវ
កាមគ្របសង្កត់ហើយ ជាអ្នកត្រូវការ មានឆន្ទៈកើតហើយ ក៏ស្វែងរក
រូប ស្វែងរកសំឡេង ក្លិន រស ផោដ្ឋព្វៈ នេះ បរិយេសនច្ចន្ទៈ ។

បដិលោកច្ចន្ទៈ តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលខ្លះ ក្នុងលោកនេះ ត្រូវ
កាមគ្របសង្កត់ហើយ ជាអ្នកត្រូវការ មានឆន្ទៈកើតហើយ ក៏បាន
រូប បានសំឡេង ក្លិន រស ផោដ្ឋព្វៈ នេះ បដិលោកច្ចន្ទៈ ។

បរិភោគច្ចន្ទៈ តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលខ្លះក្នុងលោកនេះ ត្រូវកាម
គ្របសង្កត់ហើយ ជាអ្នកត្រូវការ មានឆន្ទៈកើតហើយ ក៏ប្រើប្រាស់រូប
ប្រើប្រាស់សំឡេង ក្លិន រស ផោដ្ឋព្វៈ នេះ បរិភោគច្ចន្ទៈ ។

សន្និធិច្ចន្ទៈ តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលខ្លះក្នុងលោកនេះ ត្រូវកាមគ្រប
សង្កត់ហើយ ជាអ្នកត្រូវការ មានឆន្ទៈកើតហើយ ក៏ធ្វើការសន្សំទ្រព្យ
ដោយគិតថា ទ្រព្យនឹងមានក្នុងកាលមានសេចក្តីអន្តរាយ នេះ សន្និធិច្ចន្ទៈ ។

វិសជ្ជនច្ចន្ទៈ តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលខ្លះក្នុងលោកនេះ ត្រូវកាម
គ្របសង្កត់ហើយ ជាអ្នកត្រូវការ មានឆន្ទៈកើតហើយ ក៏ចាយទ្រព្យ
ឲ្យដល់ពួកអ្នកជិះដំរី ពួកអ្នកជិះសេះ ពួកអ្នកជិះរថ ពួកខ្មាន់ដូ ពួកថ្មើរ
ជើង ដោយគិតថា ជនទាំងនេះ នឹងរក្សា គ្រប់គ្រង ចោមរោម
អាត្មាអញ នេះ វិសជ្ជនច្ចន្ទៈ ។

ឯកាទសមោ កលហវិវាទសុត្តនិទ្ទេសោ

បិយានីតិ ទ្វេ បិយា សត្តា វា សង្ខារា វា ។ បេ ។
 ឥមេ សត្តា បិយា ។ បេ ។ ឥមេ សង្ខារា បិយា ។
 ឆន្ទានិទានានិ បិយានិ លោកេតិ បិយា ឆន្ទានិទានា
 ឆន្ទសមុទយា ឆន្ទជាតិកា ឆន្ទប្បករាតិ ឆន្ទានិទានានិ
 បិយានិ លោកេ ។

[១៣៩] យេ វាបិ លោកា វិចរន្តិ លោកេតិ
 យេ វាបីតិ ខត្តិយា ច ព្រាហ្មណា ច វេស្សា ច សុទ្ធា
 ច កហដ្ឋា ច បព្វជិតា ច ទេវា ច មនុស្សា ច ។
 លោកាតិ យោ លោកោ លុព្ពនា លុព្ពិតត្ថំ សារាភោ ។
 សារជ្ជនា សារជ្ជិតត្ថំ អភិជ្ឈា លោកោ អកុសលមូលំ ។
 វិចរន្តីតិ វិចរន្តិ វិហារន្តិ ឥរិយន្តិ វត្តន្តិ ចាលេន្តិ យបេន្តិ
 យាបេន្តិ ។ លោកេតិ អចាយលោកេ ។ បេ ។ អាយ-
 តនលោកេតិ យេ វាបិ លោកា វិចរន្តិ លោកេ ។

កលហវិវាទសុត្តនិទ្ទេស ទី ១១

ពាក្យថា សត្វនិងសង្ខារជាទីស្រឡាញ់ បានដល់ពួកសត្វឬសង្ខារ
 ជាទីស្រឡាញ់ទាំងពីរ ។ បេ ។ នេះ ពួកសត្វជាទីស្រឡាញ់ ។ បេ ។
 នេះ ពួកសង្ខារជាទីស្រឡាញ់ ។ ពាក្យថា សត្វនិងសង្ខារជាទីស្រឡាញ់
 ក្នុងលោក មានឆន្ទៈជានិទាន គឺសត្វនិងសង្ខារជាទីស្រឡាញ់ មាន
 ឆន្ទៈជានិទាន មានឆន្ទៈជាសមុទ័យ មានឆន្ទៈជាកំណើត មានឆន្ទៈជា
 ដែនកើតមុន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) សត្វនិងសង្ខារជាទីស្រឡាញ់
 ក្នុងលោក មានឆន្ទៈ ជានិទាន ។

[១៣៧] ពាក្យថា ពួកជនណា ក្នុងបទថា ពួកជនដែលត្រាច់
 ទៅក្នុងលោក ព្រោះលោភៈ គឺពួកក្សត្រ ព្រាហ្មណ៍ វេស្សៈ សុទ្ធៈ
 គ្រហស្ថ បព្វជិត ទេវតា និង មនុស្ស ។ ពាក្យថា ព្រោះលោភៈ
 បានដល់លោភៈ អាការៈនៃលោភៈ ភាពនៃលោភៈ សេចក្តីត្រេកអរមាន
 កម្លាំងអភិជ្ឈា លោភៈ អកុសលមូល ។ ពាក្យថា ត្រាច់ទៅ
 គឺត្រាច់ទៅ នៅ ទៅ ប្រព្រឹត្តទៅ រក្សា យាត្រា ឲ្យយាត្រាទៅ ។ ពាក្យថា
 ក្នុងលោក គឺក្នុងអបាយលោក ។ បេ ។ ក្នុងអាយតនលោក ហេតុនោះ
 (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ពួកជនដែលត្រាច់ទៅ ក្នុងលោកព្រោះលោភៈ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

[១៤០] អាសា ច និដ្ឋា ច ឥតោនិទានាតិ អាសា
 វុច្ចតិ តណ្ហា យោ វាកោ សារាកោ ។ បេ ។ អភិជ្ឈា
 លោកោ អកុសលមូលំ ។ និដ្ឋាតិ ឥនេកច្ចោ រូបេ
 បរិយេសន្តោ រូបំ បដិលភតិ រូបនិដ្ឋោ ហោតិ ។ សន្នេ
 តន្នេ រសេ ដោដ្ឋព្វេ កុលំ កលំ អាវាសំ លាភំ
 យសំ បសំសំ សុខំ ចីវរំ បិណ្ឌាចាតំ សេនាសនំ
 តិលានប្បច្ចយភេសន្តបរិក្ខារំ សុត្តន្តំ វិនយំ អភិធម្មំ
 អារញ្ញិកក្តី បិណ្ឌាចាតិកក្តី បំសុក្ខុលិកក្តី តេចីវិកក្តី
 សបទានចារិកក្តី ខលុបច្ឆាកត្តិកក្តី នេសដ្ឋិកក្តី យថា-
 សន្តតិកក្តី បបមំ ឈានំ ទុតិយំ ឈានំ តតិយំ ឈានំ
 ចតុត្ថំ យានំ អាគាសានញ្ញាយតនសមាបត្តិ វិញ្ញាណ-
 ញ្ញាយតនសមាបត្តិ អាកិញ្ញញ្ញាយតនសមាបត្តិ នេវ-
 សញ្ញាណសញ្ញាយតនសមាបត្តិ បរិយេសន្តោ នេវស-
 ញ្ញាណសញ្ញាយតនសមាបត្តិ បដិលភតិ នេវសញ្ញាណ-
 សញ្ញាយតនសមាបត្តិនិដ្ឋោ ហោតិ ។

អាសាយ កសតេ ខេត្តំ វីជំ អាសាយ វប្បតិ
 អាសាយ វាលិដា យន្តិ សមុទ្ធំ ធនហារកា

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

[១៤០] ពាក្យថា បំណងនិងសេចក្តីសម្រេច មានឆន្ទៈនេះ ជានិទានដែរ អធិប្បាយថា តណ្ហា លោកហៅថា បំណង បានដល់ សេចក្តីត្រេកអរ សេចក្តីត្រេកអរមានកម្លាំង ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោកៈ អកុសលមូល ។ ពាក្យថា សេចក្តីសម្រេច សេចក្តីថា បុគ្គល ខ្លះ ក្នុងលោកនេះ ស្វែងរករូប ក៏បានរូប ឈ្មោះថា អ្នកមាន រូបសម្រេចហើយ ។ ស្វែងរកសំឡេង ក្លិន រស ផោដ្ឋព្វៈ ត្រកូល ពួក អាវាស លាភ យស សេចក្តីសរសើរ សេចក្តីសុខ ចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ គិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ ព្រះសូត្រ ព្រះវិន័យ ព្រះអភិធម្មម អារញ្ញិកជុតង្គ បិណ្ឌបាតិកជុតង្គ បំសុក្ខុលិកជុតង្គ តេជីវិកជុតង្គ សបទានចារិកជុតង្គ ខលុបច្ឆាកត្តិកជុតង្គ នេសជ្ជិកជុតង្គ យថាសន្តតិកជុតង្គ បឋមជ្ឈាន ទុតិយជ្ឈាន តតិយជ្ឈាន ចតុត្ថជ្ឈាន អាកាសានញ្ញាយតនសមាបត្តិ វិញ្ញាណញ្ញាយតនសមាបត្តិ អាកិញ្ញញ្ញាយតនសមាបត្តិ នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនសមាបត្តិ ក៏បាន នូវនេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនសមាបត្តិ ឈ្មោះថា អ្នកមាននេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនសមាបត្តិសម្រេចហើយ ។

បុគ្គលភ្ជួរស្រែដោយបំណង បុគ្គលសាបព្រោះពូជ ក៏ដោយបំណង ពួកឈ្មួញនាំយកទ្រព្យទៅកាន់សមុទ្រ ក៏ដោយបំណង

ឯកាទសមោ កលហរិវាទសុត្តនិទ្ទេសោ

យាយ អាសាយ តិដ្ឋាមិ សា មេ អាសា សមិជ្ឈតីតិ ។

និដ្ឋា រុច្ចតេ អាសាយ សមិទ្ធិ^(១) ។ អាសា ច និដ្ឋា ច
ឥតោនិទាណតិ អាសា ច និដ្ឋា ច ឥតោឆន្ទនិទាណ
ឆន្ទសមុទយា ឆន្ទជាតិកា ឆន្ទប្បកវាតិ អាសា ច
និដ្ឋា ច ឥតោនិទាណ ។

[១៤១] យេ សម្បរាយាយ នវស្ស ហោន្តីតិ យេ
នវស្ស បរាយនា ហោន្តី ទីតា ហោន្តី តាលោ ហោន្តី
លេណា ហោន្តី សរណា ហោន្តី នរោ និដ្ឋាបរាយនោ
ហោតីតិ យេ សម្បរាយាយ នវស្ស ហោន្តី ។

តេនាហ ភកវា

ឆន្ទានិទាណនិ មិយានិ លោកេ

យេ វាមិ លោកា វិចរន្តិ លោកេ

អាសា ច និដ្ឋា ច ឥតោនិទាណ

យេ សម្បរាយាយ នវស្ស ហោន្តីតិ ។

១ ម. អាសាយ សមិទ្ធិ រុច្ចតេ និដ្ឋា ។

កលហវិវាទសុត្តនិទ្ទេស ទី ១១

អាត្មាអញតាំងនៅដោយបំណងណា បំណងនោះ ក៏សម្រេច
ដល់អាត្មាអញ ។

ការសម្រេច នៃបំណង លោកហៅថា សេចក្តីសម្រេច ។
ពាក្យថា បំណង និងសេចក្តីសម្រេច មានឆន្ទៈនេះជានិទាន គឺបំណង
និងសេចក្តីសម្រេច មានឆន្ទៈនេះជានិទាន មានឆន្ទៈជាសមុទ័យ មាន
ឆន្ទៈជាកំណើត មានឆន្ទៈជាដែនកើតមុន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
បំណងនិងសេចក្តីសម្រេច មានឆន្ទៈនេះជានិទាន ។

[១៤១] ពាក្យថា ដែលជាទីពឹងរបស់នរជន គឺធម៌ទាំងឡាយ
ណា ប្រព្រឹត្តទៅខាងមុខ ជាទីពឹង ជាទីពំនាក់ ជាទីជ្រកកោន ជាទី
រព្យករបស់នរជន គឺថា នរជនមានសេចក្តីសម្រេច ប្រព្រឹត្តទៅខាងមុខ
ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ដែលជាទីពឹងរបស់នរជន ។

ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

សត្វនិងសង្ខារ ជាទីស្រឡាញ់ ក្នុងលោក (របស់ពួកជន)
ដែលត្រាច់ទៅ ក្នុងលោក ព្រោះលោភៈ មានឆន្ទៈជា
និទាន ទាំងបំណងនិងសេចក្តីសម្រេច ដែលជាទីពឹង
របស់នរជន ក៏មានឆន្ទៈជានិទានដែរ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

[១៤២] ឆន្ទោ នុ លោកស្មិ កុតោនិទានោ
វិនិច្ឆយា វាបិ កុតោ បហូតា
កោដោ មោសវដ្ឋញ្ច កម៌កថា ច
យេ វាបិ ធម្មា សមណោន វុត្តា ។

[១៤៣] ឆន្ទោ នុ លោកស្មិ កុតោនិទានោតិ ឆន្ទោ
កុតោនិទានោ កុតោ ជាតោ កុតោ សញ្ញាតោ
កុតោ និព្វត្តោ កុតោ អភិនិព្វត្តោ កុតោ ចាតុក្ខតោ
កីនិទានោ កីសមុទយោ កីជាតិកោ កីបកវាតិ
ឆន្ទស្ស មូលំ បុច្ឆតិ ។ បេ ។ សមុទយំ បុច្ឆតិ បបុច្ឆតិ
យាចតិ អដ្ឋេសតិ បសាទេតីតិ ឆន្ទោ នុ លោកស្មិ
កុតោនិទានោ ។

[១៤៤] វិនិច្ឆយា វាបិ កុតោ បហូតាតិ វិនិច្ឆយា
កុតោ បហូតា កុតោ ជាតា កុតោ សញ្ញាតា កុតោ
និព្វត្តា កុតោ អភិនិព្វត្តា កុតោ ចាតុក្ខតា កីនិទានោ
កីសមុទយោ កីជាតិកា កីបកវាតិ វិនិច្ឆយានំ មូលំ
បុច្ឆតិ ។ បេ ។ សមុទយំ បុច្ឆតិ បបុច្ឆតិ យាចតិ
អដ្ឋេសតិ បសាទេតីតិ វិនិច្ឆយា វាបិ កុតោ បហូតា ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

[១៤២] (ព្រះពុទ្ធនិម្មិតសួរថា) ចុះ ឆន្ទៈក្នុងលោក មានអ្វីជា
និទាន ទាំងវិនិច្ឆ័យទាំងឡាយ និងធម៌ទាំងឡាយណា ដែល
សមណៈពោលហើយ ធម៌ទាំងនោះ គឺសេចក្តីក្រោធ ១
ការពោលពាក្យកុហក ១ សេចក្តីសង្ស័យ ១ កើតអំពីណា ។

[១៤៣] ពាក្យថា ចុះឆន្ទៈ ក្នុងលោក មានអ្វីជានិទាន គឺព្រះ
ពុទ្ធនិម្មិតសួរនូវមូល ។ បេ ។ សួរ សួរឈ្មួចឈ្មី អង្វរ អារាធនា ចោទ
នូវសមុទ័យនៃឆន្ទៈថា ឆន្ទៈកើតអំពីណា កអំពីណា កើតព្រមអំពីណា
ដុះអំពីណា ដុះដាលអំពីណា កើតប្រាកដអំពីណា មានអ្វីជានិទាន
មានអ្វីជាសមុទ័យ មានអ្វីជាកំណើត មានអ្វីជាដែនកើតមុន ហេតុ
នោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា) ចុះឆន្ទៈ ក្នុងលោក មានអ្វីជានិទាន ។

[១៤៤] ពាក្យថា ទាំងវិនិច្ឆ័យទាំងឡាយ កើតអំពីណា គឺព្រះ
ពុទ្ធនិម្មិត សួរនូវមូល ។ បេ ។ សួរ សួរឈ្មួចឈ្មី អង្វរ អារាធនា
ចោទនូវសមុទ័យនៃវិនិច្ឆ័យទាំងឡាយថា វិនិច្ឆ័យទាំងឡាយ កើតអំពី
ណា កអំពីណា កើតព្រមអំពីណា ដុះអំពីណា ដុះដាលអំពីណា កើត
ប្រាកដអំពីណា មានអ្វីជានិទាន មានអ្វីជាសមុទ័យ មានអ្វីជាកំណើត
មានអ្វីជាដែនកើតមុន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា) ទាំងវិនិច្ឆ័យទាំង-
ឡាយ កើតអំពីណា ។

ឯកាទសមោ កលហវិវាទសុត្តនិទ្ទេសោ

[១៤៥] កោដោ មោសវដ្ឋញ្ច កម៌កថា ចាតិ កោ-
 ដោតិ យេ^(១) ចិត្តស្ស អាហារោ បដិយារោ បដិយំ
 បដិវិហោដោ កោចោ បកោចោ សម្មកោចោ ទោសោ
 បទោសោ សម្មទោសោ ចិត្តស្ស ព្យាបត្តិ មនោបទោ-
 សោ កោដោ កុដ្ឋនា កុដ្ឋិតត្ថំ ទោសោ ទុស្សនា
 ទុស្សិតត្ថំ ព្យាបត្តិ ព្យាបដ្ឋនា ព្យាបដ្ឋិតត្ថំ វិហោដោ
 បដិវិហោដោ ចណ្ឌិត្តំ អស្សរោចោ អនត្តមនតា
 ចិត្តស្ស ។ មោសវដ្ឋំ វុច្ចតិ មុសាវាទោ ។ កម៌កថា
 វុច្ចតិ វិចិកិត្តាតិ កោដោ មោសវដ្ឋញ្ច កម៌កថា ច ។

[១៤៦] យេ វាបិ ធម្មា សមណោ វុត្តាតិ យេ
 វាបីតិ យេ កោដេន ច មោសវដ្ឋេន ច កម៌កថាយ
 ច សហគតា សហជាតា សំសដ្ឋា សម្មយុត្តា ឯកុ-
 ប្បាទា ឯកនិរោទា ឯកវត្តកា ឯការម្មណា ឥមេ
 វុច្ចតិ យេ វាបិ ធម្មា ។ អថវា យេ វាបីតិ កិលេសា^(២)
 អញ្ញជាតិកា អញ្ញវិហិតា ឥមេ វុច្ចន្តិ យេ វាបិ ធម្មា ។

១ ម យោ ឯវុបោ ។ ២ ម. យេ តេ កិលេសា ។

កលហវិវាទសុត្តនិទ្ទេស ទី ១១

[១៤៥] អធិប្បាយពាក្យថា សេចក្តីក្រោធ ១ ការពោលពាក្យកុហក ១ សេចក្តីសង្ស័យ ១ ត្រង់ពាក្យថា សេចក្តីក្រោធ បានដល់ការគំរូនៃចិត្ត សេចក្តីចង្អៀតចង្អល់ សេចក្តីតានតឹង សេចក្តីថ្នាំដំថ្នាក់ ការខឹង ការខឹងខ្លាំង ការខឹងក្រៃលែង ការប្រទូស្ត ការប្រទូស្តខ្លាំង ការប្រទូស្តក្រៃលែង ព្យាបាទនៃចិត្ត ការប្រទូស្តក្នុងចិត្ត ការក្រោធ អាការក្រោធ ភាពនៃការក្រោធ ការប្រទូស្ត អាការប្រទូស្ត ភាពនៃការប្រទូស្ត ការព្យាបាទ អាការព្យាបាទ ភាពនៃការព្យាបាទ ការខឹង ការខឹងតប ការកាច ការសម្រក់ ទឹកភ្នែក សេចក្តីមិនត្រេកអរនៃចិត្ត ។ មុសាវាទ លោកហៅថា ការពោលពាក្យកុហក ។ វិចិត្តា លោកហៅថា សេចក្តីសង្ស័យ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា) សេចក្តីក្រោធ ១ ការពោលពាក្យកុហក ១ សេចក្តីសង្ស័យ ១ ។

[១៤៦] អធិប្បាយពាក្យថា ធម៌ទាំងឡាយណា ដែលសមណៈពោលហើយ ត្រង់ពាក្យថា ធម៌ទាំងឡាយណា គឺធម៌ទាំងឡាយណា ជាធម៌ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយគ្នា កើតព្រមគ្នា ច្រឡំគ្នា ប្រកបព្រមគ្នា មានការកើតឡើងតែមួយ មានការរលត់តែមួយ មានវត្ថុតែមួយ មានអារម្មណ៍តែមួយ ជាមួយនឹងសេចក្តីក្រោធផង ការពោលពាក្យកុហកផង សេចក្តីសង្ស័យផង ទាំងនេះលោកពោលថា ធម៌ទាំងឡាយណា ។ ម្យ៉ាងទៀតពាក្យថា ធម៌ទាំងឡាយណា គឺកិលេសទាំងឡាយ មានសភាវៈដទៃ តាំងនៅដោយអាការៈដទៃ ទាំងនេះលោកពោលថា ធម៌ទាំងឡាយណា ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

សមណោ វុត្តាតិ សមណោ សមិត្តាបេន ព្រហ្ម-
ណោ វាហិតាបេន ភិក្ខុនា ភិក្ខុកិលេសមូលេន
សញ្ញាកុសលមូលពន្ធនា បមុត្តេន វុត្តា បវុត្តា
អាចិក្ខិតា ទេសិតា បញ្ញាបិតា បដ្ឋបិតា វិវេជា វិភត្តា
ឧត្តានីកតា បកាសិតាតិ យេ វាបិ ធម្មា សមណោ
វុត្តា ។ តេនាហ សោ និម្មិតោ

ឆន្ទោ នុ លោកស្មិ កុតោនិទានោ
វិនិច្ឆយា វាបិ កុតោ បហូតា
កោដោ មោសវដ្ឋញ្ច កចំកថា ច
យេ វាបិ ធម្មា សមណោ វុត្តាតិ ។

[១៤៧] សាតំ អសាតន្តិ យមាហុ លោកេ
តម្បបនិស្សាយ បហោតិ ឆន្ទោ
រូបេសុ ទិស្វា វិកវំ កវញ្ច
វិនិច្ឆយំ ក្សុតេ^(១) ជន្តុ លោកេ ។

[១៤៨] សាតំ អសាតន្តិ យមាហុ លោកេតិ

សាតន្តិ សុខា ច វេទនា ឥដ្ឋញ្ច វុត្តុ ។

១ ម. កុព្វតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ពាក្យថា ដែលសមណៈពោលហើយ គឺសមណៈមានបាបរម្ងាប់ហើយ ព្រាហ្មណ៍មានបាបបន្យាត់បង់ហើយ ភិក្ខុមានកិលេសមូល ទម្ងាយបង់ ហើយ ជាអ្នករួចស្រឡះចាកចំណងគឺអកុសលមូលទាំងពួង ពោល ពោលដោយបការៈ ប្រាប់ សម្តែង បញ្ញត្ត តាំងទុក បើក ចែក ធ្វើឲ្យ រាក់ ប្រកាសហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា) និងធម៌ទាំងឡាយ ណា ដែលសមណៈពោលហើយ ។ ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធនិម្មិតសួរថា ចុះឆន្ទៈក្នុងលោក មានអ្វីជានិទាន ទាំងវិនិច្ឆ័យទាំងឡាយ និងធម៌ទាំងឡាយណា ដែលសមណៈពោលហើយ ធម៌ ទាំងនោះ គឺសេចក្តីក្រោធ ១ ការពោលពាក្យកុហក ១ សេចក្តីសង្ស័យ ១ កើតអំពីណា ។

[១៤៧] (ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា) ជនទាំងឡាយពោលនូវ ធម្មជាតិណាថាត្រាញ់និងមិនត្រាញ់ ក្នុងលោក ឆន្ទៈកើតឡើង អាស្រ័យនូវធម្មជាតិនោះ ជនក្នុងលោក ឃើញនូវសេចក្តីវិនាស និងសេចក្តីចម្រើន ក្នុងរូបទាំងឡាយហើយ ក៏ធ្វើនូវវិនិច្ឆ័យ ។

[១៤៨] ពាក្យថា ជនទាំងឡាយ ពោលនូវធម្មជាតិណាថា ត្រាញ់ និងមិនត្រាញ់ ក្នុងលោក ត្រង់ពាក្យថា ត្រាញ់ បានដល់សុខវេទនាផង

ឯកាទសមោ កលហារិវាទសុត្តនិទ្ទេសោ

អសាតន្តិ ទុក្ខា ច វេទនា អនិដ្ឋញ្ច វត្ថុ ។ យមាហុ
លោកេតិ យំ អាហំសុ យំ កថេន្តិ យំ កណាត្តិ យំ
ទីបយន្តិ យំ វោហារន្តិតិ សាតំ អសាតន្តិ យមាហុ
លោកេ ។

[១៤៩] តម្ហបនិស្សាយ បហោតិ ឆន្ទោតិ សាតា-
សាតំ និស្សាយ សុខទុក្ខំ និស្សាយ សោមនស្សទោ-
មនស្សំ និស្សាយ ឥដ្ឋានិដ្ឋំ និស្សាយ អនុនយបដិ-
យំ និស្សាយ ឆន្ទោ ហោតិ បហោតិ ជាយតិ
សញ្ញាយតិ និព្វត្តតិ អភិនិព្វត្តតិ តម្ហបនិស្សាយ
បហោតិ ឆន្ទោ ។

[១៥០] រូបេសុ ទិស្វា វិភវំ កវញ្ញាតិ រូបេសូតិ ចត្តារោ
ច មហាក្ខតា ចតុន្ទញ្ច មហាក្ខតានំ ឧបាទាយរូបំ ។

កតមោ រូបានំ ភវោ ។ យោ រូបានំ ភវោ ជាតិ
សញ្ញាតិ និព្វត្តិ អភិនិព្វត្តិ ចាតុកាវោ អយំ រូបានំ ភវោ ។

កលហវិវាទសុត្តនិទ្ទេស ទី ១១

វត្ថុជាទីប្រាថ្នាផង ។ ពាក្យថា មិនធ្លាញ់ បានដល់ទុក្ខវេទនាផង វត្ថុ
មិនជាទីប្រាថ្នាផង ។ ពាក្យថា ពោលនូវធម្មជាតិណា ក្នុងលោក គឺ
ពោលនូវធម្មជាតិណា សម្តែងនូវធម្មជាតិណា ពណ៌នានូវធម្មជាតិណា
បំភ្លឺនូវធម្មជាតិណា ថ្លែងនូវធម្មជាតិណា ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
ជនទាំងឡាយ ពោលនូវធម្មជាតិណាថា ធ្លាញ់និងមិនធ្លាញ់ក្នុងលោក ។

[១៤៧] ឆន្ទៈកើតឡើង អាស្រ័យធម្មជាតិនោះ គឺឆន្ទៈ កើតមាន
កើតប្រាកដ កើតឡើង កើតឡើងព្រម លេចឡើង លេចឡើងចំពោះ
អាស្រ័យវត្ថុធ្លាញ់និងមិនធ្លាញ់ អាស្រ័យសុខនិងទុក្ខ អាស្រ័យសោម-
នស្ស និងទោមនស្ស អាស្រ័យវត្ថុជាទីប្រាថ្នា និងមិនជាទីប្រាថ្នា
អាស្រ័យសេចក្តីត្រេកអរ និងសេចក្តីថ្នាំងថ្នាក់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់
ថា) ឆន្ទៈកើតឡើង អាស្រ័យនូវធម្មជាតិនោះ ។

[១៥០] អធិប្បាយពាក្យថា ឃើញសេចក្តីវិនាស និងសេចក្តីចម្រើន
ក្នុងរូបទាំងឡាយ ត្រង់ពាក្យថា ក្នុងរូបទាំងឡាយ បានដល់មហាក្ខត-
រូប ៤ និងរូបដែលអាស្រ័យមហាក្ខតរូប ៤ ។

សេចក្តីចម្រើនឡើង នៃរូបទាំងឡាយ តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីចម្រើន
ការកើត ការកើតព្រម ការលេចឡើង ការលេចឡើងចំពោះ ការ
កើតប្រាកដនៃរូបទាំងឡាយឯណា នេះ សេចក្តីចម្រើននៃរូបទាំងឡាយ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

កតមោ រូចានំ វិភវោ ។ យោ រូចានំ ខយោ វយោ
ភេទោ បរិភេទោ អនិច្ចតា អន្តរធានំ អយំ រូចានំ វិភវោ ។

រូបេសុ ទិស្វា វិកវំ កវញ្ចាតិ រូបេសុ កវញ្ចា វិកវញ្ចា
ទិស្វា បស្សិត្វា តុលយិត្វា តិរយិត្វា វិការយិត្វា វិភូតំ
កត្វាតិ រូបេសុ ទិស្វា វិកវំ កវញ្ចា ។

[១៥១] វិនិច្ឆយំ ក្សុរេតេ ជន្តុ លោកេតិ វិនិច្ឆយាតិ
ទ្វេ វិនិច្ឆយា តណ្ហាវិនិច្ឆយោ ច ទិដ្ឋិវិនិច្ឆយោ ច ។

កងំ តណ្ហាវិនិច្ឆយំ ករោតិ ។ ឥនេកច្ចស្ស
អនុប្បដ្ឋា ចេវ កោតា ន ឧប្បជ្ជន្តិ ឧប្បដ្ឋា ច កោតា
បរិក្ខយំ កច្ឆន្តិ ។ តស្ស ឯវំ ហោតិ កេន នុ ខោ មេ
ឧទាយេន អនុប្បដ្ឋា ចេវ កោតា ន ឧប្បជ្ជន្តិ ឧប្បដ្ឋា ច
កោតា បរិក្ខយំ កច្ឆន្តិ ។ តស្ស បន ឯវំ ហោតិ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

សេចក្តីវិនាសនៃរូបទាំងឡាយ តើដូចម្តេច ។ ការអស់ ការសូន្យ ការបែកធ្លាយ ការធ្លុះធ្លាយ ការមិនទៀងទាត់ ការអន្តរធាននៃរូបទាំងឡាយ ឯណា នេះ សេចក្តីវិនាសនៃរូបទាំងឡាយ ។

ពាក្យថា ឃើញសេចក្តីវិនាស និងសេចក្តីចម្រើនក្នុងរូបទាំងឡាយ គឺឃើញ យល់ ថ្លឹង ពិចារណា ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ធ្វើឲ្យប្រាកដនូវសេចក្តីចម្រើននិងសេចក្តីវិនាស ក្នុងរូបទាំងឡាយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ឃើញសេចក្តីវិនាស និងសេចក្តីចម្រើនក្នុងរូបទាំងឡាយ ។

[១៥១] អធិប្បាយពាក្យថា ជនក្នុងលោកធ្វើនូវវិនិច្ឆ័យ ត្រង់ពាក្យថា វិនិច្ឆ័យ បានដល់វិនិច្ឆ័យ ២ គឺ តណ្ហាវិនិច្ឆ័យ ១ ទិដ្ឋិវិនិច្ឆ័យ ១ ។

បុគ្គលធ្វើតណ្ហាវិនិច្ឆ័យ តើដូចម្តេច ។ ភោគៈទាំងឡាយរបស់បុគ្គលខ្លះ ក្នុងលោកនេះ ដែលមិនទាន់កើតឡើង ក៏មិនកើតឡើងផង ភោគៈទាំងឡាយ ដែលកើតឡើងហើយ ក៏ដល់នូវការអស់រលីងផង ។ បុគ្គលនោះ មានសេចក្តីត្រិះរិះយ៉ាងនេះថា ដោយហេតុដូចម្តេចហ្ន៎ ភោគៈទាំងឡាយ របស់អាត្មាអញ ដែលមិនទាន់កើតឡើង ក៏មិនកើតឡើងផង ភោគៈទាំងឡាយ ដែលកើតឡើងហើយ ក៏ដល់នូវការអស់រលីងផង ។ ម្យ៉ាងទៀត បុគ្គលនោះ មានសេចក្តីត្រិះរិះយ៉ាងនេះថា

ឯកាទសមោ កលហារិវាទសុត្តនិទ្ទេសោ

សុរាមេរយមជ្ជប្បមាទដ្ឋានុយោកំ អនុយុត្តស្ស មេ
អនុប្បដ្ឋា ចេវ ភោតា ន ឧប្បជ្ជន្តិ ឧប្បដ្ឋា ច ភោតា
បរិក្ខេយំ កច្ឆន្តិ វិកាលវិសិក្ខាចរិយានុយោកំ អនុ-
យុត្តស្ស មេ អនុប្បដ្ឋា ចេវ ភោតា ន ឧប្បជ្ជន្តិ
ឧប្បដ្ឋា ច ភោតា បរិក្ខេយំ កច្ឆន្តិ សមដ្ឋាភិចរណំ
អនុយុត្តស្ស មេ ដុតប្បមាទដ្ឋានុយោកំ អនុយុត្តស្ស
មេ ចាបមិត្តានុយោកំ អនុយុត្តស្ស មេ អនុប្បដ្ឋា ចេវ
ភោតា ន ឧប្បជ្ជន្តិ ឧប្បដ្ឋា ច ភោតា បរិក្ខេយំ កច្ឆន្តិ
អាលស្សានុយោកំ អនុយុត្តស្ស មេ អនុប្បដ្ឋា ចេវ
ភោតា ន ឧប្បជ្ជន្តិ ឧប្បដ្ឋា ច ភោតា បរិក្ខេយំ កច្ឆន្តិតិ ។
ឯវំ ញាណំ កត្វា ឆ ភោតានំ អបាយមុខានិ ន
សេវតិ^(១) ។ ឯវម្បិ តណ្ហារិទិច្ឆយំ កហេតិ ។

១ ឱ. ម. ឯត្តន្តរេ ឆ ភោតានំ អាបាយមុខានិ សេវតីតិ ទិស្សតិ ។

កលហវិវាទសុត្តនិទ្ទេស ទី ១១

កាលបើអាត្មាអញប្រកបរឿយ ។ នូវការប្រកបក្នុងហេតុជាទីតាំង នៃ
សេចក្តីប្រមាទ គឺសុរាជនិងមេរ័យ ភោគៈទាំងឡាយ ដែលមិនទាន់
កើតឡើង ក៏មិនកើតឡើងផង ភោគៈទាំងឡាយ ដែលកើតឡើង
ហើយ ក៏ដល់នូវការអស់រលីងផង កាលបើអាត្មាអញ ប្រកបរឿយ ។
នូវការប្រកបក្នុងការដើរលេងតាមច្រកក្នុងវេលាយប់ ភោគៈទាំងឡាយ
ដែលមិនទាន់កើតឡើង ក៏មិនកើតឡើងផង ភោគៈទាំងឡាយ ដែល
កើតឡើយហើយ ក៏ដល់នូវការអស់រលីងផង កាលបើអាត្មាអញ ប្រកប
រឿយ ។ នូវការដើរទៅកាន់ទីមហោស្រព កាលបើអាត្មាអញ ប្រកប
រឿយ ។ នូវការប្រកបក្នុងហេតុជាទីតាំងនៃសេចក្តីប្រមាទ គឺល្បែង
ភ្នាល់ កាលបើអាត្មាអញប្រកបរឿយ ។ នូវការប្រកបដោយមិត្តអាក្រក់
ភោគៈទាំងឡាយ ដែលមិនទាន់កើតឡើង ក៏មិនកើតឡើងផង ភោគៈ
ទាំងឡាយ ដែលកើតឡើងហើយ ក៏ដល់ការអស់រលីងផង កាល
បើអាត្មាអញ ប្រកបរឿយ ។ នូវការប្រកបក្នុងការខ្ជិលច្រអូស ភោគៈ
ទាំងឡាយ ដែលមិនទាន់កើតឡើង ក៏មិនកើតឡើងផង ភោគៈទាំង-
ឡាយ ដែលកើតឡើងហើយ ក៏ដល់នូវការអស់រលីងផង ។ បុគ្គលនោះ
ធ្វើនូវការដឹងយ៉ាងនេះហើយ ក៏មិនសេពនូវប្រធាននៃសេចក្តីវិនាស ៦
យ៉ាងនៃភោគៈទាំងឡាយ ។ បុគ្គលធ្វើតណ្ហាវិនិច្ឆ័យ យ៉ាងនេះខ្លះ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

អថវា កសិយា វា វណិដ្ឋាយ វា កោរក្ខេន វា ឥស្ស-
ត្តេន វា រាជចោរិសេន វា សិប្បញ្ញត្ថេន វា បដិបដ្ឋតិ ។
ឯវម្បិ តណ្ហារិទិច្ចយំ ករោតិ ។

កថំ ទិដ្ឋិវិទិច្ចយំ ករោតិ ។ ចក្កស្មី ឧប្បន្នេ
ជានាតិ អត្តា មេ ឧប្បន្នេតិ ។ ចក្កស្មី អន្តរហិតេ
ជានាតិ អត្តា មេ អន្តរហិតោ វិភតោ មេ អត្តាតិ ។ ឯវ-
ម្បិ ទិដ្ឋិវិទិច្ចយំ ករោតិ ។ សោតស្មី យានស្មី ដ្ឋិវាយ
កាយស្មី រូបស្មី សទ្ធស្មី ភទ្ធស្មី យានស្មី ដោដ្ឋព្វស្មី
ឧប្បន្នេ ជានាតិ អត្តា មេ ឧប្បន្នេតិ ។ ដោដ្ឋព្វស្មី
អន្តរហិតេ ជានាតិ អត្តា មេ អន្តរហិតោ វិភតោ មេ
អត្តាតិ ។ ឯវម្បិ ទិដ្ឋិវិទិច្ចយំ ករោតិ ជនេតិ សញ្ញ-
នេតិ និព្វត្តេតិ អភិនិព្វត្តេតិ ។

ជន្ទតិ សត្តោ នរោ មាលារោ ។ មេ ។ មនុដោតិ ។
លោកេតិ ក្សុតេ ជន្ទ លោកេ ។ តេនាហា ភកវា
សាតំ អសាតន្តិ យមាហុ លោកេ
តម្ភបនិស្សាយ បហោតិ ឆន្នោ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

មួយទៀត ជនប្រកបដោយកសិកម្មក្តី ពាណិជ្ជកម្មក្តី គោរក្ខកម្មក្តី សិល្បៈ
ជួរក្តី ភាពអ្នករាជការក្តី សិល្បៈណាមួយក្តី ។ បុគ្គលធ្វើតណ្ហាវិនិច្ឆ័យ
យ៉ាងនេះខ្លះ ។

ជនធ្វើទិដ្ឋិវិនិច្ឆ័យ តើដូចម្តេច ។ កាលចក្កកើតហើយ បុគ្គល
ដឹងថា ខ្លួនអាត្មាអញកើតហើយ ។ កាលចក្កវិនាសហើយ បុគ្គលក៏ដឹង
ថា ខ្លួនអាត្មាអញវិនាសហើយ ខ្លួនអាត្មាអញទៅប្រាសហើយ ។
ជនធ្វើទិដ្ឋិវិនិច្ឆ័យ យ៉ាងនេះខ្លះ ។ កាលត្រចៀក ច្រមុះ អណ្តាត
កាយ រូប សំឡេង ក្លិន រស ផោដ្ឋព្វៈ កើតហើយ បុគ្គលក៏ដឹងថាខ្លួន
អាត្មាអញកើតហើយ ។ កាលផោដ្ឋព្វៈវិនាសហើយ បុគ្គលក៏ដឹងថា
ខ្លួនអាត្មាអញវិនាសហើយ ខ្លួនអាត្មាអញទៅប្រាសហើយ ។ បុគ្គល
ធ្វើឲ្យកើត ឲ្យកើតព្រម ឲ្យលេចឡើង ឲ្យលេចឡើងចំពោះ នូវ
ទិដ្ឋិវិនិច្ឆ័យ យ៉ាងនេះខ្លះ ។

ពាក្យថា ជន គឺសត្វ នរៈ មាណាព ។ បេ ។ សត្វកើតអំពី
មនុស្ស ។ ពាក្យថា ក្នុងលោក គឺក្នុងអបាយលោក ។ បេ ។ អាយ-
តនលោក ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជនក្នុងលោក ធ្វើនូវវិនិច្ឆ័យ ។
ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

ជនទាំងឡាយ ពោលនូវធម្មជាតិណាថា ឆ្ងាញ់និងមិនឆ្ងាញ់
ក្នុងលោក ឆន្ទៈកើតឡើង អាស្រ័យ នូវធម្មជាតិនោះ

ឯកាទសមោ កលហវិវាទសុត្តនិទ្ទេសោ

រូបេសុ ទិស្វា វិករំ កវញ្ច

វិនិច្ឆយំ ក្សត្រេ ជន្តុ លោកេតិ ។

[១៥២] កោដោ មោសវដ្ឋញ្ច កចំកថា ច

ឯតេបិ ធម្មា ទ្វយមេវ សន្តេ

កចំកថី ញ្ញាណាបថាយ សិក្ខេ

ញត្វា បុត្តា សមណោ ធម្មា ។

[១៥៣] កោដោ មោសវដ្ឋញ្ច កចំកថា ចាតិ

កោដោតិ យោ ចិត្តស្ស អាឃាតោ បដិឃាតោ

។ បេ ។ មោសវដ្ឋំ វុច្ចតិ មុសាវាទោ ។ កចំកថា វុច្ចតិ

វិចិត្តិច្ឆា ។ ឥដ្ឋំ វត្ថុំ និស្សាយបិ កោដោ ជាយតិ ។

អនិដ្ឋំ វត្ថុំ និស្សាយបិ កោដោ ជាយតិ ។ ឥដ្ឋំ

វត្ថុំ និស្សាយបិ មុសាវាទោ ឧប្បជ្ជតិ ។ អនិដ្ឋំ វត្ថុំ

និស្សាយបិ មុសាវាទោ ឧប្បជ្ជតិ ។ ឥដ្ឋំ វត្ថុំ

និស្សាយបិ កចំកថា ឧប្បជ្ជតិ ។ អនិដ្ឋំ វត្ថុំ និស្សា-

យបិ កចំកថា ឧប្បជ្ជតិ ។

កលហារិវាទសុត្តនិទ្ទេស ទី ១១

ជនក្នុងលោកឃើញ នូវសេចក្តីវិនាសនិងសេចក្តីចម្រើន ក្នុង
រូបទាំងឡាយហើយ ក៏ធ្វើនូវវិនិច្ឆ័យ ។

[១៥២] កាលធម្មជាតិទាំងពីរ គឺឆ្ងាញ់និងមិនឆ្ងាញ់ មាន ទើប
ធម៌ទាំងនេះ គឺសេចក្តីក្រោធ ១ ការពោលពាក្យកុហក ១
សេចក្តីសង្ស័យ ១ (ក៏កើតឡើងដែរ) ជនអ្នកមានសេចក្តី
សង្ស័យ គប្បីសិក្សា តាមគន្លងញាណ ជាធម៌ដែល
សមណៈជ្រាបហើយពោល ។

[១៥៣] អធិប្បាយពាក្យថា សេចក្តីក្រោធ ១ ការពោលពាក្យកុហក ១
សេចក្តីសង្ស័យ ១ ត្រង់ពាក្យថា សេចក្តីក្រោធ បានដល់ការចង្អៀត
ចង្អល់ ការប្តឹងប្តាក់នៃចិត្ត ។ បេ ។ មុសាវាទ លោកហៅថា ការពោល
ពាក្យកុហក ។ វិចិកិច្ចា លោកហៅថា សេចក្តីសង្ស័យ ។ សេចក្តី
ក្រោធកើត អាស្រ័យវត្ថុជាទីប្រាថ្នាក៏មាន ។ សេចក្តីក្រោធកើត អាស្រ័យ
វត្ថុមិនជាទីប្រាថ្នាក៏មាន ។ មុសាវាទកើត អាស្រ័យវត្ថុជាទីប្រាថ្នាក៏
មាន ។ មុសាវាទកើត អាស្រ័យវត្ថុមិនជាទីប្រាថ្នាក៏មាន ។ សេចក្តី
សង្ស័យកើត អាស្រ័យវត្ថុជាទីប្រាថ្នាក៏មាន ។ សេចក្តីសង្ស័យកើត
អាស្រ័យវត្ថុមិនជាទីប្រាថ្នាក៏មាន ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

កថំ អនិច្ចំ វត្ថុំ និស្សាយ កោដោ ជាយតិ^(១) ។
 អនត្ថំ មេ អចរិតិ កោដោ ជាយតិ អនត្ថំ មេ ចរតីតិ
 កោដោ ជាយតិ អនត្ថំ មេ ចរិស្សតីតិ កោដោ
 ជាយតិ ។ បិយស្ស មេ មនាបស្ស អនត្ថំ អចរិ អនត្ថំ
 ចរតិ អនត្ថំ ចរិស្សតីតិ កោដោ ជាយតិ ។ អប្បិយស្ស
 មេ អមនាបស្ស អត្ថំ អចរិ អត្ថំ ចរតិ អត្ថំ ចរិស្ស-
 តីតិ កោដោ ជាយតិ ។ ឯវំ អនិច្ចំ វត្ថុំ និស្សាយ
 កោដោ ជាយតិ ។

កថំ ឥច្ចំ វត្ថុំ និស្សាយ កោដោ ជាយតិ ។
 ឥដ្ឋវត្ថុអច្ឆេទសង្កិដោបិ កោដោ ជាយតិ អច្ឆិដ្ឋន្តេបិ
 កោដោ ជាយតិ អច្ឆិដ្ឋេបិ កោដោ ជាយតិ ។
 ឥដ្ឋវត្ថុវិបរិណាមសង្កិដោបិ កោដោ ជាយតិ
 វិបរិណាមន្តេបិ កោដោ ជាយតិ វិបរិណាតេបិ

១ ម. ឯត្តន្តវេ បកតិយា អនិច្ចំ វត្ថុំ និស្សាយ កោដោ ជាយតីតិ ទិស្សតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ក្រោធកើត អាស្រ័យវត្ថុមិនជាទីប្រាថ្នា តើដូចម្តេច ។ ក្រោធកើត ដោយគិតថា គេបានប្រព្រឹត្តនូវហេតុមិនជាប្រយោជន៍ដល់អញ ក្រោធកើតដោយគិតថា គេកំពុងប្រព្រឹត្តនូវហេតុមិនជាប្រយោជន៍ដល់អញ ក្រោធកើតដោយគិតថា គេនឹងប្រព្រឹត្តនូវហេតុមិនជាប្រយោជន៍ដល់អញ ។ ក្រោធកើត ដោយគិតថា គេបានប្រព្រឹត្តនូវហេតុមិនជាប្រយោជន៍ កំពុងប្រព្រឹត្តនូវហេតុមិនជាប្រយោជន៍ នឹងប្រព្រឹត្តនូវហេតុមិនជាប្រយោជន៍ ដល់បុគ្គលដែលជាទីស្រឡាញ់ ជាទីពេញចិត្តរបស់អញ ។ ក្រោធកើត ដោយគិតថា គេបានប្រព្រឹត្តនូវហេតុជាប្រយោជន៍ កំពុងប្រព្រឹត្តនូវហេតុជាប្រយោជន៍ នឹងប្រព្រឹត្តនូវហេតុជាប្រយោជន៍ ដល់បុគ្គលមិនជាទីស្រឡាញ់ មិនជាទីពេញចិត្តរបស់អញ ។ ក្រោធកើត អាស្រ័យវត្ថុមិនជាទីប្រាថ្នា យ៉ាងនេះឯង ។

ក្រោធកើត អាស្រ័យវត្ថុជាទីប្រាថ្នា តើដូចម្តេច ។ កាលបុគ្គលមានសេចក្តីរង្វៀស ក្នុងការដណ្តើម នូវវត្ថុជាទីប្រាថ្នា ក្រោធកើត ក៏មាន កាលត្រូវគេកំពុងដណ្តើម ក្រោធកើតក៏មាន កាលវត្ថុដែលត្រូវគេដណ្តើមហើយ ក្រោធកើត ក៏មាន ។ កាលបុគ្គលមានសេចក្តីរង្វៀស ក្នុងការប្រែប្រួល ចាកវត្ថុជាទីប្រាថ្នា ក្រោធកើតក៏មាន កាលវត្ថុដែលកំពុងប្រែប្រួល ក្រោធកើតក៏មាន

ឯកាទសមោ កលហវិវាទសុត្តនិទ្ទេសោ

កោណោ ជាយតិ ។ ឯវំ ឥដ្ឋំ វត្ថុំ និស្សាយ កោណោ
ជាយតិ ។

កថំ អនិដ្ឋំ វត្ថុំ និស្សាយ មុសាវាទោ ឧប្បជ្ជតិ ។
ឥនេកកថោ អន្ធិពន្ធនេន វា ពន្លោ តស្ស ពន្ធនស្ស
មោក្ខត្តាយ សម្មជាទមុសា កាសតិ ។ វដ្ឋពន្ធ-
នេន វា ពន្លោ ។ សដ្ឋុលិកពន្ធនេន វា ពន្លោ ។
វេត្តពន្ធនេន វា ពន្លោ ។ លតាពន្ធនេន វា ពន្លោ ។
បរិក្ខេបពន្ធនេន^(១) វា ពន្លោ ។ តាមនិគមនករពន្ធ-
នេន^(២) វា ពន្លោ ។ ជនបទពន្ធនេន វា ពន្លោ តស្ស
ពន្ធនស្ស មោក្ខត្តាយ សម្មជាទមុសា កាសតិ ។
ឯវំ អនិដ្ឋំ វត្ថុំ និស្សាយ មុសាវាទោ ឧប្បជ្ជតិ ។

កថំ ឥដ្ឋំ វត្ថុំ និស្សាយ មុសាវាទោ ឧប្បជ្ជតិ ។
ឥនេកកថោ មនាបិកានំ រូបានំ ហេតុ សម្មជាទមុសា
កាសតិ ។ មនាបិកានំ សន្ធានំ កន្ធានំ វសានំ ដោដ្ឋព្វានំ
ហេតុ ចីវរហេតុ បិណ្ឌាចាតហេតុ សេនាសនហេតុ

១ ម. បក្ខេបពន្ធនេន វា ពន្លោ ។ បរិក្ខេបពន្ធនេន ។ ២ ឱ. ម. តាមនិគមនករដ្ឋពន្ធនេន ។

កលហវិវាទសុត្តនិទ្ទេស ទី ១១

កាលវត្ថុដែលប្រែប្រួលហើយ ក្រោធកើតក៏មាន ។ ក្រោធកើត
អាស្រ័យវត្ថុជាទីប្រាថ្នា យ៉ាងនេះឯង ។

មុសាវាទ កើត អាស្រ័យវត្ថុមិនជាទីប្រាថ្នា តើដូចម្តេច ។ បុគ្គល
ខ្លះ ក្នុងលោកនេះ ជាប់ដោយចំណងគឺខ្មោះ ហើយពោលមុសាទាំង
ដឹងខ្លួន ដើម្បីរួចចាកចំណងនោះខ្លះ ។ ជាប់ដោយចំណងគឺខ្សែ
ខ្លះ ។ ជាប់ដោយចំណងគឺច្រវាក់ខ្លះ ។ ជាប់ដោយចំណងគឺផ្តៅ
ខ្លះ ។ ជាប់ដោយចំណងគឺវល្លិខ្លះ ។ ជាប់ដោយចំណងគឺរបងខ្លះ ។
ជាប់ដោយចំណងគឺស្រុក និគម នគរខ្លះ ។ ជាប់ដោយចំណងគឺ
ជនបទខ្លះ ពោលមុសាទាំងដឹងខ្លួន ដើម្បីរួចចាកចំណងនោះ ។
មុសាវាទកើត អាស្រ័យវត្ថុមិនជាទីប្រាថ្នា យ៉ាងនេះឯង ។

មុសាវាទកើត អាស្រ័យវត្ថុជាទីប្រាថ្នា តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលខ្លះ
ក្នុងលោកនេះ និយាយកុហកទាំងដឹងខ្លួន ព្រោះហេតុនៃរូបជាទីពេញ
ចិត្ត ។ និយាយកុហកទាំងដឹងខ្លួន ព្រោះហេតុនៃសំឡេង ក្លិន រស
ផោដ្ឋព្វៈ ជាទីពេញចិត្ត ព្រោះហេតុនៃចីវរ ព្រោះហេតុនៃបិណ្ឌបាត

តិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារហេតុ សម្បជានមុសា

ភាសតិ ។ ឃំ ឥដ្ឋំ វត្ថុំ និស្សាយ មុសាវាទោ ឧប្បជ្ជតិ ។

កថំ អនិដ្ឋំ វត្ថុំ និស្សាយ កថំកថា ឧប្បជ្ជតិ ។

មុច្ឆិស្សាមិ នុ ខោ ចក្កុរោកតោ ន នុ ខោ មុច្ឆិស្សាមិ

ចក្កុរោកតោ មុច្ឆិស្សាមិ នុ ខោ សោតរោកតោ ឃាន-

រោកតោ ជិវ្ហារោកតោ កាយរោកតោ សីសរោកតោ

កណ្ណរោកតោ មុខរោកតោ មុច្ឆិស្សាមិ នុ ខោ

ទន្ធរោកតោ ន នុ ខោ មុច្ឆិស្សាមិ ទន្ធរោកតោតិ ។

ឃំ អនិដ្ឋំ វត្ថុំ និស្សាយ កថំកថា ឧប្បជ្ជតិ ។

កថំ ឥដ្ឋំ វត្ថុំ និស្សាយ កថំកថា ឧប្បជ្ជតិ ។

លភិស្សាមិ នុ ខោ មនាបិកេ^(១) រូបេ ន នុខោ លភិស្សាមិ

មនាបិកេ^(២) រូបេ លភិស្សាមិ នុខោ មនាបិកេ^(៣)

សន្នេ កន្នេ រសេ ដោជ្ជព្វេ កុលំ កលំ អាវាសំ លាភំ

យសំ បសំសំ សុខំ ចីរំ បិណ្ណាចាតំ សេនាសនំ តិលា-

នប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារន្តិ ។ ឃំ ឥដ្ឋំ វត្ថុំ និស្សាយ កថំ-

កថា ឧប្បជ្ជតីតិ កោរោ មោសវជ្ជញ្ច កថំកថា ច ។

១. ២. ៣. ម. មនាបិយេ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ព្រោះហេតុនៃសេនាសនៈ ព្រោះហេតុនៃគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ ។

មុសាវាទកើត អាស្រ័យវត្ថុជាទីប្រាថ្នា យ៉ាងនេះឯង ។

សេចក្តីសង្ស័យ កើត អាស្រ័យវត្ថុមិនជាទីប្រាថ្នា តើដូចម្តេច ។

បុគ្គលគិតថា អញនឹងរួចអំពីចក្ខុរោគឬ ឬនឹងមិនរួចអំពីចក្ខុរោគទេ អញ
នឹងរួចអំពីសោតរោគ ឃានរោគ ជិវ្ហារោគ កាយរោគ សីសរោគ
កណ្តារោគ មុខរោគ អញនឹងរួចអំពីទន្ធរោគឬ ឬនឹងមិនរួចអំពីទន្ធរោគទេ ។

សេចក្តីសង្ស័យកើត អាស្រ័យវត្ថុមិនជាទីប្រាថ្នា យ៉ាងនេះឯង ។

សេចក្តីសង្ស័យ កើត អាស្រ័យវត្ថុជាទីប្រាថ្នា តើដូចម្តេច ។

បុគ្គលគិតថា អញនឹងបានរូបទាំងឡាយ ជាទីពេញចិត្តឬ ឬនឹងមិន
បានរូបទាំងឡាយ ជាទីពេញចិត្តទេ អញនឹងបានសំឡេងទាំងឡាយ
ក្លិនទាំងឡាយ រសទាំងឡាយ ផោដ្ឋព្វៈទាំងឡាយ ត្រកូល ពួក
អាវាស លាភ យស សេចក្តីសរសើរ សុខ ចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ
គិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ ជាទីពេញចិត្ត ឬឃ្នាំ ។ សេចក្តីសង្ស័យកើត
អាស្រ័យវត្ថុជាទីប្រាថ្នា យ៉ាងនេះឯង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)

សេចក្តីក្រោធ ១ ការរពោលពាក្យកុហក ១ សេចក្តីសង្ស័យ ១ ។

ឯកាទសមោ កលហារិវាទសុត្តនិទ្ទេសោ

[១៥៤] ឯតេបិ ធម្មា ទ្វយមេវ សន្តតិ សាតាសា-
តេ សន្តេ សុខទុក្ខេ សន្តេ សោមនស្សនោមនស្សេ
សន្តេ ឥដ្ឋានិដ្ឋេ សន្តេ អនុនយប្បដិយេ សន្តេ សំវិជ្ជ-
មារេ^(១) ឧបលត្តិយមារេតិ ឯតេបិ ធម្មា ទ្វយមេវ សន្តេ ។

[១៥៥] កចំកថី ញាណាបថាយ សិក្ខេតិ ញា-
ណាម្បិ ញាណាបថោ ញាណាស្ស អារម្មណាម្បិ ញាណាប-
ថោ ញាណាសហគុដោបិ ធម្មា ញាណាបថោ ។ យថា
អរិយមក្កោ អរិយបថោ ទេវមក្កោ ទេវបថោ ព្រហ្មមក្កោ
ព្រហ្មបថោ ឯវមេវ ញាណាម្បិ ញាណាបថោ ញាណាស្ស
អារម្មណាម្បិ ញាណាបថោ ញាណាសហគុដោបិ ធម្មា
ញាណាបថោ ។ សិក្ខេតិ តិស្សោ សិក្ខា អធិសីល-
សិក្ខា អធិចិត្តសិក្ខា អធិប្បញ្ញាសិក្ខា ។

កតមា អធិសីលសិក្ខា ។ ឥធម ភិក្ខុ សីលវា ហោតិ

១ ម. ឯត្តន្តរេ អត្ថីតិ ទិស្សតិ ។

កលហវិវាទសុត្តនិទ្ទេស ទី ១១

[១៥៤] ពាក្យ-ថា កាលបើធម៌ទាំងពីរមាន ធម៌ទាំងឡាយ
 នុ៎ះ សេចក្តីថា កាលបើវត្ថុជាទីត្រេកអរ និងមិនជាទីត្រេកអរមាន
 កាលបើសុខ និងទុក្ខមាន កាលបើសោមនស្ស និងទោមនស្សមាន
 កាលបើវត្ថុជាទីប្រាថ្នានិងមិនជាទីប្រាថ្នាមាន កាលបើតម្រេកនិងសេចក្តី
 ចង្អៀតចង្អល់មាន មានគ្រប់គ្រាន់ បុគ្គលបាន ហេតុនោះ (ទ្រង់
 ត្រាស់ថា) កាលបើធម៌ទាំងពីរមាន ធម៌ទាំងឡាយនុ៎ះ ។

[១៥៥] ពាក្យថា ជនអ្នកមានសេចក្តីសង្ស័យ គប្បីសិក្សា
 តាមគន្លងញាណ អធិប្បាយថា ញាណ ឈ្មោះថា គន្លងញាណ អា-
 រម្មណ៍របស់ញាណ ក៏ឈ្មោះថា គន្លងញាណ ពួកធម៌កើតជាមួយនឹង
 ញាណ ក៏ឈ្មោះថា គន្លងញាណ ។ ផ្លូវដ៏ប្រសើរ ឈ្មោះថា គន្លង
 ដ៏ប្រសើរ ផ្លូវដ៏ត្រកាល ឈ្មោះថា គន្លងដ៏ត្រកាល ផ្លូវដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់
 ឈ្មោះថា គន្លងដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់ យ៉ាងណាមិញ ញាណ ក៏ឈ្មោះថា គន្លង
 ញាណ អារម្មណ៍របស់ញាណ ក៏ឈ្មោះថា គន្លងញាណ ពួកធម៌កើត
 ជាមួយនឹងញាណ ក៏ឈ្មោះថា គន្លងញាណ យ៉ាងនោះដែរ ។ ពាក្យថា
 គប្បីសិក្សា បានដល់សិក្ខា ៣ គឺអធិសីលសិក្ខា ១ អធិចិត្តសិក្ខា ១ អធិប្ប-
 ញាសិក្ខា ១ ។

អធិសីលសិក្ខា តើដូចម្តេច ។ ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ ជាអ្នកមានសីល

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ចាតិមោក្ខសំរសំរុតោ វិហារតិ អាចារកោចរសម្បជ្ជោ
 អណ្តាមត្តេសុ វេជ្ជេសុ ភយទស្សារី សមាទាយ សិក្ខតិ
 សិក្ខាបទេសុ ខុទ្ទកោ សីលក្ខន្ធា មហាន្តោ សីល-
 ក្ខន្ធា សីលំ បតិដ្ឋា អាទិ ចរណំ សំយមោ សំរោ មុខំ
 បមុខំ កុសលានំ ធម្មានំ សមាបត្តិយា អយំ អធិ-
 សីលសិក្ខា ។

កតមា អធិចិត្តសិក្ខា ។ ឥធិ ភិក្ខុ វិច្ឆេវ កា-
 មេហិ ។ បេ ។ ចតុត្ថំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហារតិ អយំ
 អធិចិត្តសិក្ខា ។

កតមា អធិប្បញ្ញាសិក្ខា ។ ឥធិ ភិក្ខុ បញ្ញវា
 ហោតិ ឧទយត្តកាមិនិយា បញ្ញាយ សមន្តាភតោ
 អរិយាយ និព្វេទិកាយ សម្មាទុក្ខក្ខយកាមិនិយា សោ
 ឥទំ ទុក្ខន្តិ យថាក្ខតំ បជាណតិ ។ បេ ។ អយំ ទុក្ខនិរោ-
 ធកាមិនី បដិបទាតិ យថាក្ខតំ បជាណតិ ឥមេ អាសវាតិ
 យថាក្ខតំ បជាណតិ ។ បេ ។ អយំ អាសវនិរោធកាមិនី-
 បដិបទាតិ យថាក្ខតំ បជាណតិ អយំ អធិប្បញ្ញាសិក្ខា ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

សង្គ្រមក្នុងបាតិមោក្ខសំវរៈ បរិបូណ៌ដោយអាចារៈនិងគោចរៈ ឃើញ
ភ័យចំពោះទោសទាំងឡាយ បន្តិចបន្តួច សមាទានសិក្សា ក្នុងសិក្ខា-
បទទាំងឡាយ សីលក្ខន្ធតូច សីលក្ខន្ធចំ សីល ទីតម្កល់ ទីខាងដើម
ការប្រព្រឹត្ត ការប្រយ័ត្ន ការសង្គ្រម ប្រធាន ប្រមុខ នៃការចូប
ប្រសព្វ នូវកុសលធម៌ទាំងឡាយ នេះ អធិសីលសិក្ខា ។

អធិចិត្តសិក្ខា តើដូចម្តេច ។ ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ ស្ងាត់ចាក
កាមទាំងឡាយ ។ បេ ។ ចូលកាន់ចតុត្ថជ្ឈាន នេះ អធិចិត្តសិក្ខា ។

អធិប្បញ្ញាសិក្ខា តើដូចម្តេច ។ ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ ជាអ្នក
មានប្រាជ្ញា ប្រកបដោយប្រាជ្ញា ដែលទៅក្នុងការកើតឡើងនិងវិនាស
ជាបញ្ញាដ៏ប្រសើរ អាចទម្ងន់ទម្ងាយ (នូវកិលេស) ជាគ្រឿងដល់នូវ
ការអស់ទុក្ខដោយប្រពៃ ភិក្ខុនោះ ដឹងច្បាស់តាមពិតថា នេះទុក្ខ
។ បេ ។ ដឹងច្បាស់តាមពិតថា នេះ ទុក្ខនិរោធគាមិនីបដិបទា ដឹងច្បាស់
តាមពិតថា នេះអាសវៈទាំងឡាយ ។ បេ ។ ដឹងច្បាស់តាមពិតថា
នេះអាសវៈនិរោធគាមិនីបដិបទា នេះ អធិប្បញ្ញាសិក្ខា ។

ឯកាទសមោ កលហារិវាទសុត្តនិទ្ទេសោ

កថំកថី ញាណាបថាយ សិក្ខេតិ កថំកថី បុគ្គ-
 លោ សកដ្ឋោ សវិលេខោ សទ្ធទ្បកោ សវិចិត្តិកោ
 ញាណាធិតមាយ ញាណាដុសនាយ ញាណាសច្ចិកិរិ-
 យាយ អធិសីលម្បិ សិក្ខេយ្យ អធិចិត្តម្បិ សិក្ខេយ្យ
 អធិប្បញ្ញម្បិ សិក្ខេយ្យ ។ ឥមា តិស្សោ សិក្ខា អាវ-
 ុដ្ឋេន្តោ សិក្ខេយ្យ ជានន្តោ សិក្ខេយ្យ បស្សន្តោ
 សិក្ខេយ្យ បច្ចុវេក្ខន្តោ សិក្ខេយ្យ ចិត្តំ អធិដ្ឋហន្តោ
 សិក្ខេយ្យ សន្ទាយ អធិមុច្ចន្តោ សិក្ខេយ្យ រិយំ បុគ្គ-
 ណ្ណន្តោ សិក្ខេយ្យ សតី ឧបដ្ឋហន្តោ សិក្ខេយ្យ ចិត្តំ
 សមាទហន្តោ សិក្ខេយ្យ បញ្ញាយ បជានន្តោ សិក្ខេយ្យ
 អភិញ្ញេយ្យំ អភិជានន្តោ សិក្ខេយ្យ បរិញ្ញេយ្យំ
 បរិជានន្តោ សិក្ខេយ្យ បហាតព្វំ បជហន្តោ សិក្ខេយ្យ
 កាវេតព្វំ កាវេន្តោ សិក្ខេយ្យ សច្ចិកាតព្វំ សច្ចិករោន្តោ
 សិក្ខេយ្យ អាចរេយ្យ សមាចរេយ្យ សមាទាយ
 វត្តេយ្យាតិ កថំកថី ញាណាបថាយ សិក្ខេ ។

កលហវិវាទសុត្តនិទ្ទេស ទី ១១

ពាក្យថា ជនអ្នកមានសេចក្តីសង្ស័យ គប្បីសិក្សាតាមគន្លងញាណ
 សេចក្តីថា បុគ្គលអ្នកសង្ស័យ មានសេចក្តីឆ្លើងច្រលំ មានស្នាមគំនូស
 (ក្នុងចិត្ត) មានផ្លូវបែកជាពីរ មានវិចិត្រា គប្បីសិក្សាអធិសីលផង
 គប្បីសិក្សាអធិចិត្តផង គប្បីសិក្សាអធិប្បញ្ញាផង ដើម្បីបានញាណ
 ដើម្បីពាល់ត្រូវញាណ ដើម្បីធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់នូវញាណ ។ គប្បី
 រំពឹងសិក្សាសិក្ខាទាំង ៣ នេះ គប្បីដឹងសិក្សា គប្បីឃើញសិក្សា
 គប្បីពិចារណាសិក្សា គប្បីតាំងចិត្តសិក្សា គប្បីចុះចិត្តស៊ប់ក្នុងសទ្ធា
 សិក្សា គប្បីផ្តងវិរិយៈសិក្សា គប្បីតម្កល់សតិសិក្សា គប្បីតាំងចិត្ត
 សិក្សា គប្បីដឹងច្បាស់ដោយប្រាជ្ញាសិក្សា គប្បីដឹងធម៌ដែលគួរដឹង
 សិក្សា គប្បីកំណត់ធម៌ដែលគួរកំណត់សិក្សា គប្បីលះបង់ធម៌ដែល
 គួរលះបង់សិក្សា គប្បីចម្រើនធម៌ដែលគួរចម្រើនសិក្សា គប្បីធ្វើឲ្យ
 ជាក់ច្បាស់នូវធម៌ដែលគួរធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់សិក្សា ប្រព្រឹត្តទូទៅ ប្រព្រឹត្ត
 ដោយល្អ ប្រព្រឹត្តជឿកាន់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជនអ្នកមាន
 សេចក្តីសង្ស័យ គប្បីសិក្សាតាមគន្លងញាណ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

[១៥៦] ញត្វា បុត្តា សមណោ ធម្មាតិ ញត្វា^(១)
 ជាតិត្វា តុលយិត្វា តិរយិត្វា វិការយិត្វា វិភូតំ កត្វា វុត្តា
 បុត្តា អាចិត្តិតា ទេសិតា បញ្ញាបិតា បដ្ឋបិតា វិវា
 វិត្តា ឧត្តាជីកតា បកាសិតា ។ សព្វេ សង្ខារ
 អនិច្ចាតិ ញត្វា ជាតិត្វា តុលយិត្វា តិរយិត្វា វិការយិត្វា
 វិភូតំ កត្វា វុត្តា បុត្តា អាចិត្តិតា ទេសិតា បញ្ញាបិតា
 បដ្ឋបិតា វិវា វិត្តា ឧត្តាជីកតា បកាសិតា ។
 សព្វេ សង្ខារ ទុក្ខាតិ ។ សព្វេ ធម្មា អនត្តាតិ ។
 អវិជ្ជាបច្ចយា សង្ខារា ។ យេ ។ ជាតិប្បច្ចយា ជរាមរណានិ ។
 អវិជ្ជានិរោធិ ។ សង្ខារនិរោធិ ។ យេ ។ ជាតិនិរោធិ ជរា-
 មរណានិរោធិ ។ ឥទំ ទុក្ខនិ ។ យេ ។ អយំ
 ទុក្ខនិរោធិកាមិដិ បដិបទាតិ ។ ឥមេ អាសវាតិ ។ យេ ។
 អយំ អាសវនិរោធិកាមិដិបដិបទាតិ ។ ឥមេ ធម្មា
 អភិញ្ញេយ្យាតិ ។ ឥមេ ធម្មា បរិញ្ញេយ្យាតិ ។
 ឥមេ ធម្មា បហាតព្វាតិ ។ ឥមេ ធម្មា ការេតព្វាតិ ។

១ ម. ញត្វាតិ ញត្វា ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

[១៥៦] ពាក្យថា ជាធម៌ដែលសមណៈជ្រាប ហើយពោល
 សេចក្តីថា ធម៌ទាំងឡាយ ដែលព្រះអង្គជ្រាប ស្គាល់ ថ្វីង ពិចារណា
 ឈ្ងងយល់ ធ្វើឲ្យប្រាកដ ពោល ពោលទូទៅ ប្រាប់ សម្តែង បញ្ញត្ត
 តម្កល់ទុក បើក ចែក ធ្វើឲ្យរាក់ ប្រកាសទុកហើយ ។ ធម៌ទាំង-
 ឡាយដែលព្រះអង្គជ្រាប ស្គាល់ ថ្វីង ពិចារណា ឈ្ងងយល់ ធ្វើ
 ឲ្យប្រាកដ ពោល ពោលទូទៅ ប្រាប់សម្តែង បញ្ញត្ត តម្កល់
 ទុក បើក ចែក ធ្វើឲ្យរាក់ ប្រកាសទុកហើយថា សង្ខារទាំងពួង
 មិនទៀង ។ ថា សង្ខារទាំងពួងជាទុក្ខ ។ ថា ធម៌ទាំងពួងជាអនត្តា ។
 ថា សង្ខារទាំងឡាយ (កើតមាន) ព្រោះអវិជ្ជាជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ជរា
 មរណៈ (កើតមាន) ព្រោះជាតិជាបច្ច័យ ។ ថា ការរលត់សង្ខារ
 ព្រោះការរលត់អវិជ្ជា ។ បេ ។ ការរលត់ជរា មរណៈ ព្រោះការរលត់
 ជាតិ ។ ថា នេះជាទុក្ខ ។ បេ ។ នេះ ទុក្ខនិរោធគាមិនីបដិបទា ។
 ថា នេះ អាសវៈ ។ បេ ។ នេះ អាសវនិរោធគាមិនីបដិបទា ។
 ថា នេះពួកធម៌ដែលគួរត្រាស់ដឹង ។ ថា នេះពួកធម៌ដែលគួរកំណត់ដឹង ។
 ថា នេះពួកធម៌ដែលគួរលះ ។ ថា នេះពួកធម៌ដែលគួរចម្រើន ។

ឯកាទសមោ កលហវិវាទសុត្តនិទ្ទេសោ

ឥមេ ធម្មា សច្ចិកាតញ្ចតិ ។ ឆន្ទំ ផស្សាយ-
 តនានំ សមុទយញ្ច អត្តង្គមញ្ច អស្សាទញ្ច អាទីនវញ្ច
 និស្សរណញ្ច បញ្ចន្ទំ ឧបាទានក្ខន្ធានំ ចតុន្ទំ មហា-
 ភូតានំ យន្តិញ្ច សមុទយធម្មំ សព្វន្ទំ និរោធធម្មន្តិ ញត្វា
 ជានិត្វា តុលយិត្វា តិរយិត្វា វិការយិត្វា វិភូតំ កត្វា
 វុត្តា បវុត្តា អាចិត្តិតា ទេសិតា បញ្ញាបិតា បដ្ឋបិតា វិរជា
 វិភត្តា ឧត្តានីកតា បកាសិតា ។ វុត្តំ ហេតំ ភកវតា
 អភិញ្ញាយាហំ ភិក្ខុវេ ធម្មំ ទេសេមិ នោ អនភិញ្ញាយ
 សនិទានាហំ ភិក្ខុវេ ធម្មំ ទេសេមិ នោ អនិទានំ សប្បា-
 ដិហារិយាហំ ភិក្ខុវេ ធម្មំ ទេសេមិ នោ អប្បាដិហារិយំ
 តស្ស មយ្ហំ ភិក្ខុវេ អភិញ្ញាយ ធម្មំ ទេសយតោ នោ
 អនភិញ្ញាយ សនិទានំ ធម្មំ ទេសយតោ នោ អនិ-
 ទានំ សប្បាដិហារិយំ ធម្មំ ទេសយតោ នោ អប្បាដិហា-
 រិយំ កវណ្ណិយោ ឱវាទោ កវណ្ណិយោ អនុសាសនី

កលហវិវាទសុត្តនិទ្ទេស ទី ១១

ថា នេះពួកធម៌ដែលគួរធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ។ ធម៌ទាំងឡាយ ដែលព្រះអង្គ
 ជ្រាប ស្គាល់ ថ្លឹង ពិចារណា ឈ្ងង់យល់ ធ្វើឲ្យប្រាកដ ពោល
 ពោលទូទៅ ប្រាប់ សម្តែង បញ្ញត្ត តម្កល់ទុក បើក ចែក ធ្វើឲ្យរាក់
 ប្រកាសទុកហើយថា (តថាគតដឹងច្បាស់) នូវហេតុជាទីកើតឡើងផង
 សេចក្តីវិនាសផង អានិសង្សផង ទោសផង ការរលាស់ចេញនូវ
 ផស្សាយតនៈទាំង ៦ ផង បណ្តាឧបាទានក្ខន្ធទាំង ៥ មហាកូតរូបទាំង ៤
 វត្ថុណាមួយ មានកិរិយាកើតឡើងជាធម្មតា វត្ថុទាំងអស់នោះ មាន
 កិរិយារលត់ទៅវិញជាធម្មតា ។ ពិតណាស់ ពាក្យនុ៎ះ ព្រះមាន
 ព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ តថាគតសម្តែងធម៌ ដើម្បី
 ត្រាស់ដឹង មិនមែនសម្តែង ដើម្បីមិនឲ្យត្រាស់ដឹងទេ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ
 តថាគតសម្តែងធម៌ប្រកបដោយហេតុ មិនមែនសម្តែងឥតហេតុទេ ម្នាល
 ភិក្ខុទាំងឡាយ តថាគតសម្តែងធម៌ប្រកបដោយបាដិហារិយ៍ (ធម៌ជាគ្រឿង
 ស្រោចស្រង់) មិនមែនសម្តែងឥតបាដិហារិយ៍ទេ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ
 កាលតថាគតនោះសម្តែង ធម៌ដើម្បីត្រាស់ដឹង មិនសម្តែងដើម្បីមិន
 ត្រាស់ដឹងទេ កាលតថាគតសម្តែងធម៌ប្រកបដោយហេតុ មិនសម្តែងឥត
 ហេតុ កាលតថាគតសម្តែងធម៌ ប្រកបដោយបាដិហារិយ៍ មិនសម្តែង
 ឥតបាដិហារិយ៍ ឱវាទបុគ្គលគួរធ្វើ អនុសាសនី ក៏បុគ្គលគួរធ្វើ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

អលញ្ច បន វោ ភិក្ខុវេ តុដ្ឋិយា អលំ ចាមោជ្ជាយ
អលំ សោមនស្សាយ សម្មាសម្ពុទ្ធា ភក្កវា ស្វាភ្នកាតោ
ធម្មោ សុប្បដិបន្នោ សន្ន្រ្គាតិ ។ ឥមស្មី ច បន
វេយ្យាករណស្មី ភញ្ញមាណេ ទិសសហស្សី លោក-
ធាតុ អកម្មិត្តាតិ ញត្វា បវុត្តា សមណោន ធម្មា ។
តេនាហ ភក្កវា

កោដោ មោសវដ្ឋញ្ច កចំកថា ច
ឯតេបិ ធម្មា ទ្វយមេវ សន្តេ
កចំកថី ញាណាបថាយ សិក្ខេ
ញត្វា បវុត្តា សមណោន ធម្មាតិ ។

[១៥៧] សាតំ អសាតញ្ច កុតោនិទានា
កិស្មី អសន្តេ ន ភវន្តិ ហោតេ
វិកវំ ភវញ្ចាបិ យមេតមត្តំ
ឯតម្មេ បព្រហ្មិ យតោនិទានំ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ អ្នកទាំងឡាយគួរតែត្រេកអរ គួរតែរីករាយ គួរតែ
 សោមនស្សថា ព្រះមានព្រះភាគ ព្រះអង្គត្រាស់ដឹងដោយប្រពៃ ព្រះ
 ធម៌ព្រះមានព្រះភាគសម្តែងដោយប្រពៃ ព្រះសង្ឃប្រតិបត្តិហើយដោយ
 ប្រពៃ ។ កាលវេយ្យាករណ៍នេះ ដែលព្រះអង្គសម្តែង លោកធាតុទាំង
 មួយហ្នឹងក៏កម្រើកញាប់ញ័រ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជាធម៌ដែល
 សមណៈជ្រាបហើយពោល ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

កាលធម្មជាតិទាំងពីរ គឺឆ្ងាញ់និងមិនឆ្ងាញ់មានធម៌ទាំងនេះគឺ
 សេចក្តីក្រោធ ១ ការពោលពាក្យកុហក ១ សេចក្តីសង្ស័យ ១
 (ក៏កើតមានដែរ) ជនអ្នកមានសេចក្តីសង្ស័យ គប្បីសិក្សា
 តាមគន្លងញាណ ជាធម៌ដែលសមណៈជ្រាបហើយពោល ។

[១៥៧] (ព្រះពុទ្ធនិម្មិតសួរថា) សេចក្តីត្រេកអរនិងមិនត្រេកអរ
 មានអ្វីជាហេតុ កាលបើអ្វីមិនមាន ទើបធម៌ទាំងនុ៎ះមិនមាន
 សេចក្តីណា គឺការវិនាស និងការចម្រើន សូមព្រះអង្គ
 សម្តែងប្រាប់ខ្ញុំ នូវសេចក្តីនុ៎ះ ថាមានវត្ថុណាជាហេតុ ។

ឯកាទសមោ កលហរិវាទសុត្តនិទ្ទេសោ

[១៥៨] សាតំ អសាតញ្ច កុតោនិទាណតិ សា-
 តាសាតា កុតោនិទាណ កុតោ ជាតា កុតោ សញ្ញាតា
 កុតោ និព្វត្តា កុតោ អភិនិព្វត្តា កុតោ ចាតុក្ខតា
 កីនិទាណ កីសមុទយា កីជាតិកា កីបកវាតិ
 សាតាសាតានំ មូលំ បុច្ឆតិ ។ បេ ។ សមុទយំ បុច្ឆតិ
 បបុច្ឆតិ យាចតិ អជ្ឈេសតិ បសាទេតីតិ សាតំ
 អសាតញ្ច កុតោនិទាណ ។

[១៥៩] កិស្មី អសន្តេ ន កវន្តិ ហោតេតិ កិស្មី
 អសន្តេ អសំវិជ្ជមាទេ^(១) អនុបលត្តិយមាទេ សាតាសាតា
 ន កវន្តិ នប្បកវន្តិ ន ជាយន្តិ ន សញ្ញាយន្តិ ន និព្វត្តន្តិ
 នាភិនិព្វត្តន្តិ កិស្មី អសន្តេ ន កវន្តិ ហោតេ ។

[១៦០] វិកវំ កវញ្ចាបិ យមេតមត្តន្តិ កតមោ សា-
 តាសាតានំ ភវោ ។ យោ សាតាសាតានំ ភវោ សម្ព-
 វោ^(២) ជាតិ សញ្ញាតិ និព្វត្តិ អភិនិព្វត្តិ ចាតុកាវោ

១ ម. ឯត្តន្តរេ នត្តីតិ ទិស្សតិ ។ ២ ម. បកវោ ។

កលហវិវាទសុត្តនិទ្ទេស ទី ១១

[១៥៨] ពាក្យថា សេចក្តីត្រេកអរនិងមិនត្រេកអរ មានអ្វីជាហេតុ គឺព្រះពុទ្ធនិម្មិតសួររកឫសគល់ ។ បេ ។ សួររក សួរឈ្មួចឈ្មី សូម អាណាធនា ចោទ ចំពោះហេតុជាទីកើតឡើង នៃវេទនាជាទីត្រេកអរនិងមិន ជាទីត្រេកអរថា វេទនាជាទីត្រេកអរនិងមិនជាទីត្រេកអរ មានអ្វីជាហេតុ កើតអំពើណា កើតព្រមអំពើណា ផ្គូផ្គងអំពើណា កើតចំពោះឡើង អំពើណា កើតប្រាកដអំពើណា មានអ្វីជាហេតុ មានអ្វីជាដែនប្រជុំ កើត មានអ្វីជាកំណើត មានអ្វីជាដែនកើតមុន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ សួរថា) សេចក្តីត្រេកអរនិងមិនត្រេកអរ មានអ្វីជាហេតុ ។

[១៥៩] ពាក្យថា កាលបើអ្វីមិនមាន ទើបធម៌ទាំងនុ៎ះមិនមាន គឺកាលបើអ្វីមិនមាន មិនមានសព្វគ្រប់ ដែលបុគ្គលមិនបាន ទើបវេទនា ជាទីត្រេកអរនិងមិនជាទីត្រេកអរមិនមាន មិនមានប្រាកដ មិនកើត មិនកើតព្រម មិនផ្គូផ្គង មិនកើតចំពោះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរ ថា) កាលបើអ្វីមិនមាន ទើបធម៌ទាំងនុ៎ះមិនមាន ។

[១៦០] ពាក្យថា សេចក្តីណា គឺការវិនាស និងការចម្រើន អធិប្បាយថា សេចក្តីចម្រើន នៃវេទនាជាទីត្រេកអរ និងមិនជាទី ត្រេកអរ តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីចម្រើន ការដុះដាល កិរិយាកើត កិរិយាកើតព្រម កិរិយាផ្គូផ្គង កិរិយាកើតចំពោះ កិរិយាកើត ប្រាកដ នៃវេទនាជាទីត្រេកអរ និងមិនជាទីត្រេកអរ ឯណា

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

អយំ សាតាសាតានំ ភវេ ។ កតមោ សាតាសាតានំ
 វិភវេ ។ យោ សាតាសាតានំ ខយោ វយោ ភេនោ
 បរិភេនោ អនិច្ចតា អន្តរជានំ អយំ សាតាសាតានំ
 វិភវេ ។ យមេតមត្តន្តិ យំ បរមត្តន្តិ វិកវំ កវព្វាបិ
 យមេតមត្តំ ។

[១៦១] ឯតម្មេ បព្រ្មហិ យតោនិទានន្តិ ឯតន្តិ
 យំ បុច្ឆាមិ យំ យាចាមិ យំ អជ្ឈេសាមិ បសា-
 ទេមិ ។ បព្រ្មហីតិ ព្រ្មហិ អាចិក្ខុ ទេសេហិ បញ្ញាបេហិ
 បដ្ឋបេហិ វិវេ វិភជ ឧត្តានីករោហិ បកាសេហីតិ
 ឯតម្មេ បព្រ្មហិ យតោនិទានន្តិ យំនិទានំ យំ-
 សមុទយំ យំជាតិកំ យំបកវន្តិ ឯតម្មេ បព្រ្មហិ
 យតោនិទានំ ។ តេនាហ សោ និម្មិតោ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

នេះឈ្មោះថា សេចក្តីចម្រើននៃវេទនាជាទីត្រេកអរនិងមិនជាទីត្រេកអរ ។
 សេចក្តីវិនាសនៃវេទនាជាទីត្រេកអរ និងមិនជាទីត្រេកអរ តើដូចម្តេច ។
 ការអស់ ការសូន្យ ការបែកធ្លាយ ការខ្ទេចខ្ទី ការមិនទៀង ការបាត់
 បង់ទៅ នៃវេទនាជាទីត្រេកអរនិងមិនជាទីត្រេកអរ ឯណា នេះឈ្មោះ
 ថា សេចក្តីវិនាសនៃវេទនាជាទីត្រេកអរនិងមិនជាទីត្រេកអរ ។ ពាក្យថា
 សេចក្តីណា គឺសេចក្តីដទៃណា ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា)
 សេចក្តីណា គឺការវិនាស និងការចម្រើន ។

[១៦១] ពាក្យថា សូមព្រះអង្គសម្តែងប្រាប់ខ្ញុំ នូវសេចក្តីនុ៎ះ ថា
 មានវត្តណាជាហេតុ ត្រង់ពាក្យថា នុ៎ះ គឺខ្ញុំសួររកសេចក្តីណា ខ្ញុំសូម
 សេចក្តីណា ខ្ញុំអាណាធនាសេចក្តីណា ខ្ញុំជ្រះថ្លាសេចក្តីណា ។ ពាក្យ
 ថា សូមសម្តែង គឺសូមពោល ប្រាប់ សម្តែង បញ្ញត្ត តម្កល់ទុក
 បើក ចែក ធ្វើឲ្យរាក់ ប្រកាស ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា) សូមព្រះ
 អង្គសម្តែងប្រាប់ខ្ញុំ នូវសេចក្តីនុ៎ះ ។ ពាក្យថា មានវត្តណាជាហេតុ គឺ
 មានវត្តណាជាហេតុ មានវត្តណាជាដែនកើត មានវត្តណាជាកំណើត
 មានវត្តណាជាដែនកើតមុន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា) សូមព្រះ
 អង្គសម្តែងប្រាប់ខ្ញុំ នូវសេចក្តីនុ៎ះ ថាមានវត្តណាជាហេតុ ។ ហេតុនោះ
 ពុទ្ធវិនិម្មិតនោះ សួរថា

ឯកាទសមោ កលហារិវាទសុត្តនិទ្ទេសោ

សាតំ អសាតញ្ច កុតោនិទានា

កិស្មី អសន្តេ ន កវន្តិ ហោតេ

វិកវំ កវញ្ចាបិ យមេតមត្តំ

ឯតម្មេ បព្រូហិ យតោនិទានន្តិ

[១៦២] ធម្មនិទានំ^(១) សាតំ អសាតំ

ធម្មេ អសន្តេ ន កវន្តិ ហោតេ

វិកវំ កវញ្ចាបិ យមេតមត្តំ

ឯតន្តេ បព្រូមិ តតោនិទានំ ។

[១៦៣] ធម្មនិទានំ សាតំ អសាតន្តិ សុខវេទនីយំ

ធម្មំ បដិច្ច ឧប្បជ្ជតិ សុខា វេទនា ។ សា^(២) តស្សេវ

សុខវេទនីយស្ស ធម្មស្ស និរោធា^(៣) តជ្ជំ វេទយិតំ

សុខវេទនីយំ ធម្មំ បដិច្ច ឧប្បជ្ជា សុខា វេទនា សា

និរុជ្ឈតិ សា រូបសម្មតិ ។ ទុក្ខវេទនីយំ ធម្មំ បដិច្ច

ឧប្បជ្ជតិ ទុក្ខា វេទនា ។ សា តស្សេវ ទុក្ខវេទនីយស្ស

ធម្មស្ស និរោធា តជ្ជំ វេទយិតំ ទុក្ខវេទនីយំ ធម្មំ

បដិច្ច ឧប្បជ្ជា ទុក្ខា វេទនា សា និរុជ្ឈតិ សា រូបសម្មតិ ។

១ ម. ធម្មំ និទានំ ។ ២ ម. យា ។ ៣ ម. យំ តជ្ជំ ។

កលហវិវាទសុត្តនិទ្ទេស ទី ១១

សេចក្តីត្រេកអរនិងមិនត្រេកអរ មានអ្វីជាហេតុ កាលបើ
អ្វីមិនមាន ទើបធម៌ទាំងនុ៎ះមិនមាន សេចក្តីណា គឺការ
វិនាសនិងការចម្រើន សូមព្រះអង្គសម្តែងប្រាប់ខ្ញុំ នូវសេចក្តី
នុ៎ះ ថាមានវត្ថុណាជាហេតុ ។

[១៦២] (ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា) សេចក្តីត្រេកអរនិងមិន
ត្រេកអរ មានផស្សៈជាហេតុ កាលបើផស្សៈមិនមាន ទើបធម៌
ទាំងនុ៎ះមិនមាន សេចក្តីណា គឺការវិនាសនិងការចម្រើន តថា-
គត សម្តែង ទូលព្រះអង្គនូវសេចក្តីនុ៎ះ ថាមានវត្ថុនេះជាហេតុ ។

[១៦៣] ពាក្យថា សេចក្តីត្រេកអរនិងមិនត្រេកអរ មានផស្សៈជា
ហេតុ អធិប្បាយថា សុខវេទនាកើត អាស្រ័យផស្សៈជាទីតាំងនៃ
សុខវេទនា ។ ព្រោះរលត់ផស្សៈ ជាតាំងនៃសុខវេទនានោះឯង
សុខវេទនាដែលកើតរួចហើយ ព្រោះអាស្រ័យផស្សៈ ជាទីតាំង
នៃសុខវេទនា កើតអំពីផស្សៈនោះ ដែលសោយរួចហើយ នោះរលត់
ស្ងប់រម្ងាប់ ។ ទុក្ខវេទនាកើតឡើង ព្រោះអាស្រ័យផស្សៈ ជាទីតាំងនៃ
ទុក្ខវេទនា ។ ព្រោះរលត់ផស្សៈជាទីតាំងនៃទុក្ខវេទនានោះឯង ទុក្ខវេទនា
ដែលកើតរួចហើយ ព្រោះអាស្រ័យផស្សៈ ជាទីតាំងនៃទុក្ខវេទនា
កើតអំពីផស្សៈមុននោះ ដែលសោយរួចហើយ នោះរលត់ស្ងប់រម្ងាប់ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

អនុក្ខមសុខវេទនីយំ ធម្មំ បដិច្ច ឧប្បជ្ជតិ អនុក្ខម-
 សុខា វេទនា ។ សា តស្សេវ អនុក្ខមសុខវេទនីយស្ស
 ធម្មស្ស និរោធា តជ្ជំ វេទយិតំ អនុក្ខមសុខវេទនី-
 យំ ធម្មំ បដិច្ច ឧប្បជ្ជា អនុក្ខមសុខា វេទនា សា
 និរុជ្ឈតិ សា រូបសម្មតិ ។ ធម្មនិទានំ សាតំ អសា-
 តន្តិ សាតាសាតា ធម្មនិទានា ធម្មសមុទយា ធម្ម-
 ជាតិកា ធម្មប្បករាតិ ធម្មនិទានំ សាតំ អសាតំ ។

[១៦៤] ធម្មេវ អសន្តេ ន កវន្តិ ហោតេតិ ធម្មេវ
 អសន្តេ អសំវិជ្ជមាទេ អនុបលត្តិយមាទេ សាតាសាតា
 ន កវន្តិ នប្បកវន្តិ ន ជាយន្តិ ន សញ្ញាយន្តិ ន
 និព្វត្តន្តិ នាភិនិព្វត្តន្តិ ន ចាតុកវន្តិតិ ធម្មេវ អសន្តេ
 ន កវន្តិ ហោតេ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

អទុក្ខមសុខវេទនា កើតឡើង ព្រោះអាស្រ័យផស្សៈ ជាទីតាំង
 នៃអទុក្ខមសុខវេទនា ។ ព្រោះរលត់ផស្សៈ ជាទីតាំង នៃ
 អទុក្ខមសុខវេទនានោះឯង អទុក្ខមសុខវេទនា ដែលកើតឡើងហើយ
 ព្រោះអាស្រ័យផស្សៈ ជាទីតាំងនៃអទុក្ខមសុខវេទនា កើតអំពីផស្សៈ
 នោះ ដែលសោយរួចហើយ នោះរលត់ស្ងប់រម្ងាប់ ។ ពាក្យថា
 សេចក្តីត្រេកអរនិងមិនត្រេកអរ មានផស្សៈជាហេតុ បានសេចក្តីថា
 វេទនាជាទីត្រេកអរនិងមិនជាទីត្រេកអរ មានផស្សៈជាហេតុ មាន
 ផស្សៈជាទីប្រជុំកើតឡើង មានផស្សៈជាកំណើត មានផស្សៈជាដែន
 កើតមុន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) សេចក្តីត្រេកអរនិងមិនត្រេកអរ
 មានផស្សៈជាហេតុ ។

[១៦៤] ពាក្យថា កាលបើផស្សៈមិនមាន ធម៌ទាំងឡាយនុ៎ះ
 ក៏មិនមាន គឺកាលបើផស្សៈមិនមាន មិនមានសព្វគ្រប់ ដែលបុគ្គល
 មិនបាន វេទនាជាទីត្រេកអរនិងមិនត្រេកអរក៏មិនមាន មិនមានប្រាកដ
 មិនកើត មិនកើតព្រម មិនផ្គូផ្គង មិនកើតចំពោះ មិនកើតប្រាកដ
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) កាលបើផស្សៈមិនមាន ធម៌ទាំងឡាយ
 នុ៎ះ ក៏មិនមាន ។

ឯកាទសមោ កលហវិវាទសុត្តនិទ្ទេសោ

[១៦៥] វិករំ ករញ្ចាបិ យមេតមត្តន្តិ ករទិដ្ឋិបិ ផស្សៈ
 និទាណា វិករទិដ្ឋិបិ ផស្សនិទាណា ។ យមេតមត្តន្តិ
 យំ បរមត្តន្តិ វិករំ ករញ្ចាបិ យមេតមត្តំ ។

[១៦៦] ឯតន្តោ បព្រឹមិ ឥតោនិទានន្តិ ឯតន្តិ យំ
 បុច្ឆសិ យំ យាចសិ យំ អន្លេសសិ យំ បសាទេសិ ។
 បព្រឹមីតិ ព្រឹមិ អាចិត្តាមិ ទេសេមិ បញ្ញាបេមិ បដ្ឋបេមិ
 វិរាមិ វិកជាមិ ឧត្តានីករោមិ បកាសេមីតិ ឯតន្តោ
 បព្រឹមិ ។ ឥតោនិទានន្តិ ឥតោផស្សនិទានំ ផស្សៈ
 សមុទយំ ផស្សជាតិកំ ផស្សប្បករន្តិ ឯតន្តោ បព្រឹមិ
 ឥតោនិទានំ ។ តេនាហា ភកវា

កលហវិវាទសុត្តនិទ្ទេស ទី ១១

[១៦៥] ពាក្យថា សេចក្តីណា គឺការវិនាស និងការចម្រើន
 សេចក្តីថា កិរិយាឃើញថាចម្រើន ក៏មានផស្សៈជាហេតុ កិរិយាឃើញ
 ថាវិនាស ក៏មានផស្សៈជាហេតុ ។ ត្រង់ពាក្យថា សេចក្តីណា គឺ
 សេចក្តីដទៃណា ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) សេចក្តីណា គឺការ
 វិនាសនិងការចម្រើន ។

[១៦៦] អធិប្បាយពាក្យថា តថាគតសម្តែងទូលព្រះអង្គ នូវសេចក្តី
 នុ៎ះ ថាមានវត្ថុនេះជាហេតុ ត្រង់ពាក្យថា នុ៎ះ គឺព្រះអង្គសួរសេចក្តីណា
 សូមសេចក្តីណា អារាធនាសេចក្តីណា ជ្រះថ្លាសេចក្តីណា ។ ពាក្យថា
 តថាគតសម្តែង គឺតថាគតពោល ប្រាប់ សម្តែង បញ្ញត្តិ តម្កល់ទុក
 បើក ចែក ធ្វើឲ្យរាក់ ប្រកាស ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) តថាគត
 សម្តែងទូលព្រះអង្គ នូវសេចក្តីនុ៎ះ ។ ពាក្យថា មានវត្ថុនេះជាហេតុ គឺ
 មានផស្សៈជាហេតុ មានផស្សៈជាទីប្រជុំកើត មានផស្សៈជាកំណើត
 មានផស្សៈជាដែនកើតមុន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) តថាគត
 សម្តែងទូលព្រះអង្គ នូវសេចក្តីនុ៎ះ ថាមានវត្ថុនេះជាហេតុ ។ ហេតុនោះ
 ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ធម្មនិទានំ^(១) សាតំ អសាតំ

ធម្មេ អសន្តេ ន កវន្តិ ហោតេ

វិកវំ កវញ្ញាបិ យមេតមត្តំ

ឯតន្តេ បព្រឹមិ ឥតោនិទានន្តិ ។

[១៦៧] ធម្មេ នុ លោកស្មិ កុតោនិទានោ

បរិត្តហា វាបិ កុតោ បហូតា

កិស្មិ អសន្តេ ន មមត្តមត្តិ

កិស្មិ វិក្ខតេ ន ដុសន្តិ ធម្មេ ។

[១៦៨] ធម្មេ នុ លោកស្មិ កុតោនិទានោតិ

ធម្មេ កុតោនិទានោ កុតោ ជាតោ កុតោ

សញ្ញាតោ កុតោ និព្វត្តោ កុតោ អភិនិព្វត្តោ កុតោ

ចាតុក្ខតោ កីនិទានោ កីសមុទយោ កីជាតិកោ កី-

បករោតិ ធម្មស្ស មូលំ បុច្ឆតិ ។ បេ ។ សមុទយំ

បុច្ឆតិ បបុច្ឆតិ យាចតិ អន្លេសតិ បសានេតីតិ

ធម្មេ នុ លោកស្មិ កុតោនិទានោ ។

១ ម. ផស្សំ និទានំ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

សេចក្តីត្រេកអរនិងមិនត្រេកអរ មានផស្សៈជាហេតុ កាល
បើផស្សៈមិនមាន ទើបធម៌ទាំងនោះមិនមាន សេចក្តីណា
គឺការវិនាសនិងការចម្រើន តថាគតសម្តែងទូលព្រះអង្គ នូវ
សេចក្តីនុ៎ះ ថាមានវត្ថុនេះជាហេតុ ។

[១៦៧] (ព្រះពុទ្ធនិម្មិត សួរថា) ផស្សៈក្នុងលោក មានអ្វី
ជាហេតុ ទាំងសេចក្តីហួងហែងកើតអំពីអ្វី កាលបើអ្វីមិនមាន
ទើបសេចក្តីប្រកាន់ថារបស់អញក៏មិនមាន កាលបើអ្វីប្រាស
ចេញ ទើបផស្សៈមិនពាល់ត្រូវ ។

[១៦៨] ពាក្យថា ផស្សៈក្នុងលោកមានអ្វីជាហេតុ គឺព្រះពុទ្ធនិម្មិត
សួររកប្បសគល់នៃផស្សៈ ។ បេ ។ សួរ សួរឈ្មោះឈ្មី អង្វរ អាវា-
ធនា ជ្រះថ្លានូវហេតុដែលនាំឲ្យកើតផស្សៈ ថា ផស្សៈមានហេតុអំពីអ្វី
កើតអំពីអ្វី កើតព្រមអំពីអ្វី ផ្តួចផ្តើមអំពីអ្វី កើតចំពោះអំពីអ្វី កើត
ប្រាកដអំពីអ្វី មានអ្វីជាហេតុ មានអ្វីនាំឲ្យកើត មានអ្វីជាកំណើត
មានអ្វីជាដែនកើតមុន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ផស្សៈក្នុង
លោក មានអ្វីជាហេតុ ។

ឯកាទសមោ កលហរិវាទសុត្តនិទ្ទេសោ

[១៦៩] បរិក្កហា វាបិ កុតោ បហូតាតិ បរិក្កហា
 កុតោ បហូតា កុតោ ជាតា កុតោ សញ្ញាតា កុតោ
 និព្វត្តា កុតោ អភិនិព្វត្តា កុតោ ចាតុភូតា កីនិទាណ
 កីសមុទយា កីជាតិកា កីបកវាតិ បរិក្កហានំ មូលំ
 បុច្ឆតិ ។ បេ ។ សមុទយំ បុច្ឆតិ បបុច្ឆតិ យាចតិ
 អន្លៀសតិ បសាទេតីតិ បរិក្កហា វាបិ កុតោ បហូតា ។

[១៧០] កិស្មី អសន្តេ ន មមត្តមត្តិកិ កស្មី
 អសន្តេ អសំវិជ្ជមាណេ អនុបលត្តិយមាណេ មមត្តា នត្តិ
 ន សន្តិ ន សំវិជ្ជន្តិ នុបលត្តន្តិ បហីណា សមុច្ឆិដ្ឋា
 រូបសន្តា បដិប្បស្សន្តា អភព្វប្បត្តិកា ញាណក្តិណ
 ទន្ធាតិ កិស្មី អសន្តេ ន មមត្តមត្តិ ។

កលហរិវាទសុត្តនិទ្ទេស ទី ១១

[១៦៩] ពាក្យថា ទាំងសេចក្តីហ្មង់ហែង កើតអំពីអ្វី គឺព្រះពុទ្ធនិម្មិតសួររកប្បសគល់ នៃសេចក្តីហ្មង់ហែង ។ បេ ។ សួរ សួរឈ្មោះឈ្មើ អង្វរ អារាធនា ជ្រះថ្លា នូវហេតុដែលនាំឲ្យកើតសេចក្តីហ្មង់ហែង ថា សេចក្តីហ្មង់ហែងកើតអំពីអ្វី កើតអំពីណា កើតព្រមអំពីអ្វី ផ្គូផ្គងអំពីអ្វី កើតចំពោះអំពីអ្វី កើតប្រាកដអំពីអ្វី មានអ្វីជាហេតុ មានអ្វីនាំឲ្យកើត មានអ្វីជាកំណើត មានអ្វីជាដែនកើតមុនហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា) ទាំងសេចក្តីហ្មង់ហែង កើតអំពីអ្វី ។

[១៧០] ពាក្យថា កាលបើអ្វីមិនមាន ទើបសេចក្តីប្រកាន់ថារបស់អញក៏មិនមាន គឺកាលបើអ្វីមិនមាន មិនមានសព្វគ្រប់ ដែលបុគ្គលមិនបានទើបសេចក្តីប្រកាន់ថារបស់អញ មិនមាន ឥតមាន លែងមាន ដែលបុគ្គលមិនបាន គឺលោកលះបង់ ផ្តាច់ផ្តិល ឲ្យស្ងប់ ឲ្យស្ងប់រម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា) កាលបើអ្វីមិនមាន ទើបសេចក្តីប្រកាន់ថារបស់អញក៏មិនមាន ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

[១៧១] កិស្មី វិភូតេ ន ធុសន្តិ ធុស្សាតិ កិស្មី
វិភូតេ វិភាវិតេ អតិក្កន្តេ សមតិក្កន្តេ វីតិវត្តេ ន
ធុស្សា ធុសន្តិតិ កិស្មី វិភូតេ ន ធុសន្តិ ធុស្សា ។
តេនាហ សោ និម្មិតោ

ធុស្សោ នុ លោកិស្មី កុតោនិទានោ
បរិក្កហា វាបិ កុតោ បហូតា
កិស្មី អសន្តេ ន មមត្តមត្តិ
កិស្មី វិភូតេ ន ធុសន្តិ ធុស្សាតិ ។

[១៧២] នាមញ្ច រូបញ្ច បដិច្ច ធុស្សោ
ឥន្ទានិទានានិ បរិក្កហានិ
ឥន្ទាយសន្យា ន មមត្តមត្តិ
រូបេ វិភូតេ ន ធុសន្តិ ធុស្សា ។

[១៧៣] នាមញ្ច រូបញ្ច បដិច្ច ធុស្សាតិ ចក្កញ្ច បដិច្ច
រូបេ ច ឧប្បជ្ជតិ ចក្កវិញ្ញាណំ តិណ្ណំ សង្កតិ ធុស្សោ
ចក្កញ្ច រូបា ច រូបស្មី ចក្កសម្មស្សំ បបេត្វា សម្មយុត្តកា
ធម្មា នាមស្មី ឯវម្បិ នាមញ្ច រូបញ្ច បដិច្ច ធុស្សោ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

[១៧១] ពាក្យថា កាលបើអ្វីប្រាសចេញ ទើបផស្សៈមិនពាល់ត្រូវ គឺកាលបើអ្វីប្រាសចេញ បាត់បង់ កន្លងទៅ កន្លងផុត ប្រព្រឹត្តកន្លង ទើបផស្សៈមិនពាល់ត្រូវ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា) កាលបើអ្វី ប្រាសចេញ ទើបផស្សៈមិនពាល់ត្រូវ ។ ហេតុនោះ ពុទ្ធនិម្មិតនោះសួរថា

ផស្សៈក្នុងលោកមានអ្វីជាហេតុ ទាំងសេចក្តីហ្នឹងហែងកើត អំពីអ្វី កាលបើអ្វីមិនមាន ទើបសេចក្តីប្រកាន់ថារបស់អញ ក៏ មិនមាន កាលបើអ្វីប្រាសចេញ ទើបផស្សៈមិនពាល់ត្រូវ ។

[១៧២] (ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ថា) ផស្សៈ (កើត) ព្រោះ អាស្រ័យនាមនិងរូប សេចក្តីហ្នឹងហែង មានសេចក្តីប្រាថ្នា ជាហេតុ កាលបើសេចក្តីប្រាថ្នាមិនមាន សេចក្តីប្រកាន់ថា របស់អញ ក៏មិនមាន កាលបើរូបប្រាសចេញ ផស្សៈទាំង- ឡាយ ក៏មិនពាល់ត្រូវ ។

[១៧៣] ពាក្យថា ផស្សៈ (កើត) ព្រោះអាស្រ័យនាមនិងរូប អធិ- ប្បាយថា ចក្ខុវិញ្ញាណកើត ព្រោះអាស្រ័យចក្ខុនិងរូប ការប្រជុំនៃធម៌ ទាំង ៣^(១) ទើបផស្សៈកើត រៀរលែងចក្ខុប្រសាទ និងរូបារម្មណ៍ក្នុង ប៉ែករូប ១ ចក្ខុសម្មស្ស ១ ទើបពួកធម៌ដ៏សម្បយុត្ត ក្នុងប៉ែកនាម^(២) (កើត) ផស្សៈ (កើត) ព្រោះអាស្រ័យនាមនិងរូប យ៉ាងនេះខ្លះ ។

១ សំដៅយកចក្ខុ ១រូប ១វិញ្ញាណ ១ ។ ២ សំដៅយកពួកនាមធម៌ មានធម៌នាមជាដើម ។ អដ្ឋកថា ។

ឯកាទសមោ កលហារិវាទសុត្តនិទ្ទេសោ

សោតញ្ច បដិច្ច សទ្ធិ ច ឧប្បជ្ជតិ សោតវិញ្ញាណំ
តិណ្ណំ សង្កតិ ផស្សោ សោតញ្ច សទ្ធិ ច រូបស្មី
សោតសម្មស្សំ បរេត្វា សម្មយុត្តកា ធម្មា នាមស្មី
ឯវម្បិ នាមញ្ច រូបញ្ច បដិច្ច ផស្សោ ។ យានញ្ច
បដិច្ច កន្តោ ច ឧប្បជ្ជតិ យានវិញ្ញាណំ តិណ្ណំ
សង្កតិ ផស្សោ យានញ្ច កន្តោ ច រូបស្មី យានសម្មស្សំ
បរេត្វា សម្មយុត្តកា ធម្មា នាមស្មី ឯវម្បិ នាមញ្ច
រូបញ្ច បដិច្ច ផស្សោ ។ ជីវ្ហញ្ច បដិច្ច រសេ ច
ឧប្បជ្ជតិ ជីវ្ហវិញ្ញាណំ តិណ្ណំ សង្កតិ ផស្សោ ជីវ្ហ
ច រសា ច រូបស្មី ជីវ្ហសម្មស្សំ បរេត្វា សម្មយុត្តកា
ធម្មា នាមស្មី ឯវម្បិ នាមញ្ច រូបញ្ច បដិច្ច ផស្សោ ។
កាយញ្ច បដិច្ច ដោដ្ឋព្វេ ច ឧប្បជ្ជតិ កាយវិញ្ញាណំ
តិណ្ណំ សង្កតិ ផស្សោ កាយោ ច ដោដ្ឋព្វា^(១) ច រូបស្មី
កាយសម្មស្សំ បរេត្វា សម្មយុត្តកា ធម្មា នាមស្មី
ឯវម្បិ នាមញ្ច រូបញ្ច បដិច្ច ផស្សោ ។ មនញ្ច បដិច្ច
ធម្មេ ច ឧប្បជ្ជតិ មនោវិញ្ញាណំ តិណ្ណំ សង្កតិ ផស្សោ

១ ឱ. ដោដ្ឋព្វោ ។

កលហវិវាទសុត្តនិទ្ទេស ទី ១១

សោតវិញ្ញាណកើត ព្រោះអាស្រ័យត្រចៀកនិងសំឡេង ការប្រជុំ
នៃធម៌ទាំង ៣ ទើបផស្សៈ (កើត) រៀរលែងសោតបសាទ និងសទ្ធា-
រម្មណ៍ក្នុងប៉ែករូប ១ សោតសម្មស្ស ១ ទើបពួកធម៌ដ៏សម្បយុត្តក្នុងប៉ែក
នាម (កើត) ផស្សៈ (កើត) ព្រោះអាស្រ័យនាមនិងរូប យ៉ាងនេះខ្លះ ។
ឃានវិញ្ញាណកើត ព្រោះអាស្រ័យច្រមុះនិងក្លិន ការប្រជុំនៃធម៌ទាំង ៣
ទើបផស្សៈ (កើត) រៀរលែងឃានបសាទនិងគន្ធារម្មណ៍ ក្នុងប៉ែករូប ១
ឃានសម្មស្ស ១ ទើបពួកធម៌ដ៏សម្បយុត្ត ក្នុងប៉ែកនាម (កើត) ផស្សៈ
(កើត) ព្រោះអាស្រ័យនាមនិងរូប យ៉ាងនេះខ្លះ ។ ជិវ្ហាវិញ្ញាណកើត
ព្រោះអាស្រ័យអណ្តាតនិងរស ការប្រជុំនៃធម៌ទាំង ៣ ទើបផស្សៈ (កើត)
រៀរលែងជិវ្ហាបសាទ និងរសារម្មណ៍ក្នុងប៉ែករូប ១ ជិវ្ហាសម្មស្ស ១ ទើប
ពួកធម៌ដ៏សម្បយុត្ត ក្នុងប៉ែកនាម (កើត) ផស្សៈ(កើត) ព្រោះ
អាស្រ័យនាមនិងរូប យ៉ាងនេះខ្លះ ។ កាយវិញ្ញាណកើត ព្រោះអា-
ស្រ័យកាយនិងផុរព្វ ការប្រជុំនៃធម៌ទាំង ៣ ទើបផស្សៈ (កើត) រៀរ
លែងកាយបសាទនិងផោដ្ឋព្វារម្មណ៍ ក្នុងប៉ែករូប ១ កាយសម្មស្ស ១
ទើបពួកធម៌ដ៏សម្បយុត្ត ក្នុងប៉ែកនាម (កើត) ផស្សៈ (កើត) ព្រោះ
អាស្រ័យនាមនិងរូប យ៉ាងនេះខ្លះ ។ មនោវិញ្ញាណកើត ព្រោះអាស្រ័យ
មនោនិងធម្មារម្មណ៍ ការប្រជុំធម៌ទាំង ៣ ទើបផស្សៈ (កើត)

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

វត្ថុវ្យំ រូបស្មី ធម្មា រូបិណោ រូបស្មី មនោសម្មស្សំ
បមេត្វា សម្បយុត្តកា ធម្មា នាមស្មី ឯវម្បិ នាមញ្ច
រូបញ្ច បដិច្ច ផស្សោ ។

[១៧៤] ឥច្ឆានិទានានិ បរិក្កហានីតិ ឥច្ឆា វុច្ចតិ
តណ្ហា យោ វាកោ សារាកោ ។ មេ ។ អភិជ្ឈា លោកោ
អកុសលមូលំ ។ បរិក្កហាតិ ទ្វេ បរិក្កហា តណ្ហាបរិ-
ក្កហោ ច ទិដ្ឋិបរិក្កហោ ច ។ មេ ។ អយំ តណ្ហាបរិក្កហោ
។ មេ ។ អយំ ទិដ្ឋិបរិក្កហោ ។ ឥច្ឆានិទានានិ បរិក្កហានីតិ
បរិក្កហា ឥច្ឆានិទានា ឥច្ឆាហេតុកា ឥច្ឆាបច្ចុយា
ឥច្ឆាការណា ឥច្ឆាបកវាតិ ឥច្ឆានិទានានិ បរិក្កហានិ ។

[១៧៥] ឥច្ឆាយសន្យា ន មមត្តមត្តីតិ ឥច្ឆា វុច្ចតិ
តណ្ហា យោ វាកោ សារាកោ ។ មេ ។ អភិជ្ឈា លោកោ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

វៀរលែងវត្ថុរូបក្នុងប៉ៃករូប និងពួកធម៌មានរូបក្នុងប៉ៃករូប ១ មនោសម្មស្ស ១ ទើបពួកធម៌ដ៏សម្បយុត្ត ក្នុងប៉ៃកនាម (កើត) ផស្សៈ (កើត) ព្រោះ អាស្រ័យនាមនិងរូប យ៉ាងនេះខ្លះ ។

[១៧៤] ពាក្យថា សេចក្តីហ្នឹងហែង មានសេចក្តីប្រាថ្នាជាហេតុ អធិប្បាយថា តណ្ហា លោកហៅថា សេចក្តីប្រាថ្នា បានដល់ រាគៈ រាគៈខ្លាំង ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោភៈ អកុសលមូល ។ ពាក្យថា សេចក្តីហ្នឹងហែង បានដល់ សេចក្តីហ្នឹងហែង ២ គឺសេចក្តីហ្នឹងហែង គឺតណ្ហា ១ សេចក្តីហ្នឹងហែងគឺទិដ្ឋិ ១ ។ បេ ។ នេះ សេចក្តីហ្នឹងហែង គឺតណ្ហា ។ បេ ។ នេះ សេចក្តីហ្នឹងហែងគឺទិដ្ឋិ ។ ពាក្យថា សេចក្តីហ្នឹង ហែង មានសេចក្តីប្រាថ្នាជាហេតុ បានសេចក្តីថា សេចក្តីហ្នឹងហែង មាន សេចក្តីប្រាថ្នាជានិទាន មានសេចក្តីប្រាថ្នាជាហេតុ មានសេចក្តីប្រាថ្នា ជាបច្ច័យ មានសេចក្តីប្រាថ្នាជាអំពើ មានសេចក្តីប្រាថ្នាជាដែនកើតមុន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) សេចក្តីហ្នឹងហែងមានសេចក្តីប្រាថ្នាជាហេតុ ។

[១៧៥] ពាក្យថា កាលបើសេចក្តីប្រាថ្នាមិនមាន សេចក្តី ប្រកាន់ថារបស់អញ ក៏មិនមាន អធិប្បាយថា តណ្ហា លោកហៅថា សេចក្តីប្រាថ្នា បានដល់ រាគៈ រាគៈខ្លាំង ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោភៈ

ឯកាទសមោ កលហរិវាទសុត្តនិទ្ទេសោ

អកុសលមូលំ ។ មមត្តាតិ ទ្វេ មមត្តា តណ្ហាមមត្តញ្ច
 ទិដ្ឋិមមត្តញ្ច ។ បេ ។ ឥទំ តណ្ហាមមត្តំ ។ បេ ។ ឥទំ
 ទិដ្ឋិមមត្តំ ។ ឥច្ឆាយសន្យា ន មមត្តមត្តិតិ ឥច្ឆាយ
 អសន្យា អសំវិជ្ជមាធាយ នុបលត្តិយមាធាយ មមត្តា
 នត្តិ ន សន្តិ ន សំវិជ្ជន្តិ នុបលត្តន្តិ បហីនា សមុច្ឆិដ្ឋា
 រូបសន្តា បដិប្បស្សន្តា អភព្វប្បត្តិកា ញាណក្ខិណ
 ទឡាតិ ឥច្ឆាយសន្យា ន មមត្តមត្តិ ។

[១៧៦] រូបេ វិភូតេ ន ដុសន្តិ ដស្សាតិ រូបេតិ ចត្តារោ
 ច មហាក្ខតា ចតុន្ទញ្ច មហាក្ខតានំ ឧបាទាយរូបំ ។
 រូបេ វិភូតេតិ ចត្វហិ ការណេហិ រូបំ វិភូតំ ហោតិ
 ញាតវិភូតេន តិរណាវិភូតេន បហានវិភូតេន សម-
 តិក្កមវិភូតេន ។

កថំ ញាតវិភូតេន រូបំ វិភូតំ ហោតិ ។

កលហវិវាទសុត្តនិទ្ទេស ទី ១១

អកុសលមូល ។ ពាក្យថា សេចក្តីប្រកាន់ថារបស់អញ បានដល់សេចក្តី
 ប្រកាន់ ២ គឺសេចក្តីប្រកាន់គឺតណ្ហា ១ សេចក្តីប្រកាន់គឺទិដ្ឋិ ១ ។ បេ ។
 នេះ សេចក្តីប្រកាន់គឺតណ្ហា ។ បេ ។ នេះ សេចក្តីប្រកាន់គឺទិដ្ឋិ ។ ពាក្យថា
 កាលបើសេចក្តីប្រាថ្នាមិនមាន សេចក្តីប្រកាន់ថារបស់អញ ក៏មិនមាន
 សេចក្តីថា កាលបើសេចក្តីប្រាថ្នា មិនមាន មិនមានសព្វគ្រប់ បុគ្គលមិន
 បាន សេចក្តីប្រកាន់ថារបស់អញ ក៏មិនមាន ឥតមាន លែងមាន
 បុគ្គលមិនបាន គឺលោកបានលះបង់ ផ្តាច់ផ្តិល ធ្វើឲ្យស្ងប់ ឲ្យស្ងប់
 រម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ ហេតុ
 នោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) កាលបើសេចក្តីប្រាថ្នាមិនមាន សេចក្តីប្រកាន់
 ថារបស់អញ ក៏មិនមាន ។

[១៧៦] អធិប្បាយពាក្យថា កាលបើរូបប្រាសចេញ ផស្សៈទាំង
 ឡាយក៏មិនពាល់ត្រូវ ត្រង់ពាក្យថា រូប គឺ មហាកូតរូប ៤ និងឧបាទាយ-
 រូប របស់មហាកូតរូបទាំង ៤ ។ ត្រង់ពាក្យថា កាលបើរូបប្រាសចេញ
 គឺ រូបប្រាសចេញដោយហេតុ ៤ គឺដោយការប្រាសចេញព្រោះការ
 ដឹង ១ ដោយការប្រាសចេញព្រោះការពិចារណា ១ ដោយការប្រាសចេញ
 ព្រោះការលះ ១ ដោយការប្រាសចេញព្រោះការប្រព្រឹត្តកន្លង ១ ។
 រូបប្រាសចេញ ដោយការប្រាសចេញព្រោះការដឹង តើដូចម្តេច ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

រូបំ ជាតតិ យដ្ឋិត្តិ រូបំ សព្វំ រូបំ ចត្តារោ ច មហាក្ខតា
ចតុន្ទញ្ច មហាក្ខតានំ ឧបាទាយរូបន្តិ ជាតតិ បស្សតិ
ឯវំ ញាតវិក្ខតេន រូបំ វិក្ខតំ ហោតិ ។

កថំ តិរណាវិក្ខតេន រូបំ វិក្ខតំ ហោតិ ។ ឯវំ ញាតំ
កត្វា រូបំ តិរេតិ អនិច្ចតោ ទុក្ខតោ រោគតោ
កណ្ណាតោ សល្លតោ អយតោ អាពាធតោ បរតោ
បលោកតោ ឡតិតោ ឧបទ្ធករតោ ភយតោ ឧបសក្កតោ
ចលតោ បកដ្ឋតោ អទ្ធករតោ អតារណាតោ អលេណាតោ
អសរណាតោ វិត្តតោ តុច្ឆតោ សុញ្ញតោ អនត្តតោ
អាទីនវតោ វិបរិណាមធម្មតោ អសារកតោ អយម្មល-
តោ វេជកតោ វិកវតោ សាសវតោ សដ្ឋតតោ
មារាមិសតោ ជាតិធម្មតោ ជរាធម្មតោ ព្យាធិធម្មតោ
មរណាធម្មតោ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សចាយាស-
ធម្មតោ សដ្ឋិលេសិកធម្មតោ សមុទយតោ អត្តដ្ឋម-
តោ អស្សាទតោ អាទីនវតោ និស្សរណាតោ តិរេតិ
ឯវំ តិរណាវិក្ខតេន រូបំ វិក្ខតំ ហោតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

បុគ្គលស្គាល់រូប គឺស្គាល់ ឃើញថា រូបឯណានីមួយ រូបទាំងអស់នោះជា មហាកូត្ររូប ៤ និងឧបាទាយរូបរបស់មហាកូត្ររូបទាំង ៤ ដូច្នោះ រូបប្រាស ចេញ ដោយការប្រាសចេញព្រោះការដឹង យ៉ាងនេះឯង ។

រូបប្រាសចេញ ដោយការប្រាសចេញព្រោះការពិចារណា តើដូច ម្តេច ។ បុគ្គលធ្វើការដឹងយ៉ាងនេះ ហើយពិចារណានូវរូប គឺពិចារណា ដោយសេចក្តីថាមិនទៀង ថាជាទុក្ខ ជារោគ ជាបូស ជាសរ ជា សេចក្តីលំបាក ជាអាពាធ ជារបស់ដទៃ ជារបស់ទ្រុឌទ្រោម ជា ចង្រៃ ជាឧបទ្រព ជាក៏យ ជាឧបស័គ្គុត ជារបស់ញាប់ញ័រ ជារបស់បែក ធ្លាយ ជារបស់មិនទៀង ទីពឹងមិនបាន ផ្នែកមិនបាន ទីអាងមិនបាន ជារបស់ស្អប់ស្អើង ជារបស់ទទេ ជារបស់សោះសូន្យ មិនមែនជា របស់ខ្លួន ជាទោស ជាសភាវៈប្រែប្រួល មិនមានខ្លឹម ជាបូសនៃសេចក្តី លំបាក ជាអ្នកសម្លាប់ ជារបស់វិនាស ប្រកបដោយអាសវៈ ជារបស់ ដែលបច្ច័យតាក់តែង ជានុយនៃមារ មានជាតិជាធម្មតា មានជរាជា ធម្មតា មានព្យាធិជាធម្មតា មានសេចក្តីស្លាប់ជាធម្មតា មានសេចក្តី សោក ខ្សឹកខ្សួល ទុក្ខ ទោមនស្ស សេចក្តីចង្អៀតចង្អល់ជាធម្មតា ប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មងជាធម្មតា ជារបស់ប្រជុំកើតឡើង ជារបស់ វិនាសទៅ ជាអានិសង្ស ជាទោស ជាគ្រឿងរលាស់ចោល រូបប្រាស ចេញ ដោយការប្រាសចេញព្រោះការពិចារណា យ៉ាងនេះឯង ។

ឯកាទសមោ កលហរិវាទសុត្តនិទ្ទេសោ

កថំ បហារិក្ខុតេន រូបំ វិក្ខតំ ហោតិ ។ ឯវំ
 តិរេត្វា^(១) រូបេ ឆន្ទរាគំ បជហតិ វិជោទេតិ ព្យជ្ជិកោតិ
 អនការ្គ្គមេតិ ។ រុត្តំ ហោតំ ភកវតា យោ រូបេ ភិក្ខុវេ
 ឆន្ទរាគោ តំ បជហាថ ឯវន្តំ បហីនំ ភវិស្សតិ ឧច្ឆិទ្ធម្មលំ
 តាលាវត្ថុកតំ អនការ្គ្គតំ អាយតី អនុប្បាទធម្មំ ។

ឯវំ បហានិក្ខុតេន រូបំ វិក្ខតំ ហោតិ ។

កថំ សមតិក្ក្កមវិក្ខុតេន រូបំ វិក្ខតំ ហោតិ ។
 ចតស្សោ អរូបសមាបត្តិយោ បដិលទ្ធស្ស រូចា វិក្ខតា
 ហោន្តិ វិការិតា អតិក្ក្កន្តា សមតិក្ក្កន្តា វីតិវត្តា ឯវំ
 សមតិក្ក្កមវិក្ខុតេន រូបំ វិក្ខតំ ហោតិ ។ ឥមេហិ
 ចត្វហិ ការណេហិ រូបំ វិក្ខតំ ហោតិ ។

រូបេ វិក្ខុតេ ន ដុសន្តិ ដស្សាតិ រូបេ វិក្ខុតេ វិការិតេ
 អតិក្ក្កន្តេ សមតិក្ក្កន្តេ វីតិវត្តេ បញ្ច ដស្សា ន ដុសន្តិ
 ចក្កុសម្មស្សោ សោតសម្មស្សោ យានសម្មស្សោ

១ ម. តិរេត្វា ។

កលហវិវាទសុត្តនិទ្ទេស ទី ១១

រូបប្រាសចេញ ដោយការប្រាសចេញ ព្រោះការលះ តើ ដូចម្តេច ។ បុគ្គលត្រិះរិះយ៉ាងនេះ ហើយលះបង់ បន្ទាបបង់ ធ្វើ ឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យកើតមាន នូវឆន្ទរាគក្នុងរូប ។ សមដូចពាក្យនុ៎ះ ដែលព្រះមានព្រះភាគសម្តែងហើយថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ឆន្ទរាគ ឯណាក្នុងរូប អ្នកទាំងឡាយចូរលះបង់ឆន្ទរាគនោះចេញ កាលបើធ្វើបាន យ៉ាងនេះ រូបនោះនឹងជារបស់ដែលអ្នកលះបង់ហើយ ឲ្យមានឫសគល់ រលើងហើយ ធ្វើមិនឲ្យមានទីកើត ដូចជាទីកើតនៃដើមត្នោត ដល់នូវ ការមិនកើតទៀត មិនឲ្យមានការកើតតទៅ ។ រូបប្រាសចេញ ដោយ ការប្រាសចេញព្រោះការលះ យ៉ាងនេះឯង ។

រូបប្រាសចេញ ដោយការប្រាសចេញ ព្រោះការប្រព្រឹត្តកន្លង តើដូចម្តេច ។ រូបទាំងឡាយរបស់បុគ្គល អ្នកបានអរូបសមាបត្តិទាំ ៤ ជារូបប្រាសចេញ បាត់បង់ កន្លង ឈានកន្លង ប្រព្រឹត្តកន្លងហើយ រូបប្រាសចេញ ដោយការប្រាសចេញ ព្រោះការប្រព្រឹត្តកន្លង យ៉ាងនេះ ឯង ។ នេះ រូបប្រាសចេញដោយហេតុទាំង ៤ ។

ពាក្យថា កាលបើរូបប្រាសចេញ ផស្សៈទាំងឡាយក៏មិនពាល់ត្រូវ បានសេចក្តីថា កាលបើរូបប្រាសចេញ បាត់បង់ កន្លង ឈានកន្លង ប្រព្រឹត្ត កន្លងហើយ ផស្សៈទាំង ៥ គឺ ចក្ខុសម្មស្ស ភោគសម្មស្ស ឃានសម្មស្ស

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ជីវ្ហាសម្មស្សោ កាយសម្មស្សោតិ រូបេ វិភូតេ ន
ធុសន្តិ ជស្សា ។ តេនាហា ភកកា

នាមញ្ច រូបញ្ច បដិច្ច ជស្សោ

ឥច្ឆានិទានានិ បរិក្កហានិ

ឥច្ឆាយសន្យា ន មមត្តមត្តិ

រូបេ វិភូតេ ន ធុសន្តិ ជស្សាតិ ។

[១៧៧] កថំសមេតស្ស វិភោតិ រូបំ

សុខំ ទុក្ខំ វាបិ កថំ វិភោតិ

ឯតម្មេ បព្រហ្មិ យថា វិភោតិ

តំ ជានិយាម^(១) ឥតិ មេ មនោ អហុ ។

[១៧៨] កថំសមេតស្ស វិភោតិ រូបន្តិ កថំសមេ-

តស្ស^(២) កថំបដិបន្តស្ស កថំឥរិយន្តស្ស កថំបវត្តេន្ត-

ស្ស^(៣) កថំចាលេន្តស្ស កថំយមេន្តស្ស កថំយាយេន្ត-

ស្ស រូបំ វិភោតិ វិការិយ្យតិ អតិក្កមិយ្យតិ សមតិក្ក-

មិយ្យតិ វីតិវត្តិយ្យតិ កថំសមេតស្ស វិភោតិ រូបំ ។

១ ម. ជានិស្សាម ។ ២ ឱ. ម. កថំសមេតស្សាតិ កថំសមេតស្ស ។ ៣ ម. កថំវត្តេន្តស្ស ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ជិវ្ហាសម្មស្ស កាយសម្មស្ស ក៏មិនពាល់ត្រូវ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
កាលបើរូបប្រាសចេញ ផស្សៈទាំងឡាយក៏មិនពាល់ត្រូវ ។ ហេតុនោះ
ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

ផស្សៈ (កើត) ព្រោះអាស្រ័យនាមនិងរូប សេចក្តីហ្នឹងហែង
មានសេចក្តីប្រាថ្នាជាហេតុ កាលបើសេចក្តីប្រាថ្នាមិនមាន
សេចក្តីប្រកាន់ថារបស់អញ ក៏មិនមាន កាលបើរូបប្រាស
ចេញ ផស្សៈទាំងឡាយ ក៏មិនពាល់ត្រូវ ។

[១៧៧] (ព្រះពុទ្ធនិម្មិត សួរថា) បុគ្គលអ្នកព្រមព្រៀង
ដូចម្តេច រូបទើបបាត់បង់ទៅ ទាំងសុខនិងទុក្ខ បាត់
បង់ទៅ ដោយប្រការដូចម្តេច សូមព្រះអង្គពោលដំណើរ
នុ៎ះដល់ខ្ញុំ ឲ្យខ្ញុំយល់ច្បាស់ថា (សុខនិងទុក្ខ) បាត់បង់ទៅ
ដោយប្រការយ៉ាងណា ព្រោះថា ខ្ញុំមានចិត្តដូច្នោះ ។

[១៧៨] ពាក្យថា បុគ្គលអ្នកព្រមព្រៀងដូចម្តេច រូបទើបបាត់បង់
ទៅ គឺ បុគ្គលអ្នកព្រមព្រៀងដូចម្តេច ប្រតិបត្តិដូចម្តេច សម្រេច
ដូចម្តេច ប្រព្រឹត្តទៅដូចម្តេច រក្សាដូចម្តេច រស់នៅដូចម្តេច ញ៉ាំង
អត្តភាពឲ្យរស់នៅដូចម្តេច រូបទើបបាត់បង់ វិនាសកន្លង ឈានកន្លង
ប្រព្រឹត្តកន្លងទៅបាន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា) បុគ្គលអ្នកព្រម
ព្រៀងដូចម្តេច រូបទើបបាត់បង់ទៅ ។

ឯកាទសមោ កលហវិវាទសុត្តនិទ្ទេសោ

[១៧៩] សុខំ ទុក្ខំ វាបិ កងំ វិភោតីតិ សុខញ្ច
 ទុក្ខញ្ច កងំ វិភោតិ វិការិយ្យតិ អតិក្កមិយ្យតិ សមតិ-
 ក្កមិយ្យតិ វីតិវត្តិយ្យតីតិ សុខំ ទុក្ខំ វាបិ កងំ វិភោតិ ។

[១៨០] ឯតម្មេ បព្រហ្មិ យថា វិភោតីតិ ឯតន្តិ
 យំ បុច្ឆាមិ យំ យាចាមិ យំ អន្លេសាមិ យំ បសាទេមីតិ
 ឯតំ ។ មេ បព្រហ្មីតិ មេ ព្រហ្មិ អាចិក្ខុ ទេសេហិ
 បញ្ញាបេហិ បដ្ឋបេហិ វិវេ វិភជ ឧត្តាជីកហេហិ
 បកាសេហីតិ ឯតម្មេ បព្រហ្មិ ។ យថា វិភោតីតិ
 យថា វិភោតិ វិការិយ្យតិ អតិក្កមិយ្យតិ សមតិក្ក-
 មិយ្យតិ វីតិវត្តិយ្យតីតិ ឯតម្មេ បព្រហ្មិ យថា វិភោតិ ។

កលហវិវាទសុត្តនិទ្ទេស ទី ១១

[១៧៧] ពាក្យថា ទាំងសុខនិងទុក្ខ បាត់បង់ទៅ ដោយប្រការ ដូចម្តេច គឺសុខនិងទុក្ខ បាត់បង់ទៅ វិនាស កន្លង ឈានកន្លង ប្រព្រឹត្ត កន្លងទៅ ដោយប្រការដូចម្តេច ។ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា) ទាំងសុខនិងទុក្ខ បាត់បង់ទៅ ដោយប្រការដូចម្តេច ។

[១៨០] ពាក្យថា សូមព្រះអង្គពោលដំណើរនុ៎ះដល់ខ្ញុំ (សុខនិងទុក្ខ) បាត់បង់ទៅ ដោយប្រការយ៉ាងណា ត្រង់ពាក្យថា ដំណើរនុ៎ះ គឺខ្ញុំសួររក ដំណើរណា សូមដំណើរណា អារាធនាដំណើរណា ចោទដំណើរណា ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា) ដំណើរនុ៎ះ ។ ពាក្យថា សូមព្រះអង្គ ពោលដល់ខ្ញុំ គឺសូមព្រះអង្គថ្លែង ប្រាប់សម្តែង បញ្ញត្តត តម្កល់ទុក បើក ចែក ធ្វើឲ្យរាក់ ប្រកាសដល់ខ្ញុំ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា) សូមព្រះអង្គពោលដំណើរនុ៎ះ ដល់ខ្ញុំ ។ ពាក្យថា (សុខនិងទុក្ខ) បាត់ បង់ទៅ ដោយប្រការយ៉ាងណា គឺ (សុខនិងទុក្ខ) បាត់បង់ វិនាស កន្លង ឈានកន្លង ប្រព្រឹត្តកន្លងទៅ ដោយប្រការយ៉ាងណា ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា) សូមព្រះអង្គពោលដំណើរនុ៎ះ ដល់ខ្ញុំ (សុខនិងទុក្ខ) បាត់បង់ទៅ ដោយប្រការយ៉ាងណា ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

[១៨១] តំ ជានិយាម ឥតិ មេ មនោ អហូតិ តំ
 ជានិយាមាតិ តំ ជានេយ្យាម អាជានេយ្យាម វិជានេយ្យាម
 បដិវិជានេយ្យាម បដិវិជ្ឈេយ្យាមាតិ តំ
 ជានិយាម ។ ឥតិ មេ មនោ អហូតិ ឥតិ មេ ចិត្តំ អហូ
 ឥតិ មេ សង្កេយ្យា អហូ ឥតិ មេ វិញ្ញាណំ អហូតិ តំ
 ជានិយាម ឥតិ មេ មនោ អហូ ។ តេនាហ សោ និម្មិតោ

កាមិសមេតស្ស វិកោតិ រូបំ

សុខំ ទុក្ខំ វាបិ កាមិ វិកោតិ

ឯតម្មេ បព្រហ្មិ យថា វិកោតិ

តំ ជានិយាម ឥតិ មេ មនោ អហូតិ ។

[១៨២] ន សញ្ញាសញ្ញំ ន វិសញ្ញាសញ្ញំ

នោមិ អសញ្ញំ ន វិភូតសញ្ញំ

ឯវិសមេតស្ស វិកោតិ រូបំ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

[១៨១] ពាក្យថា ឲ្យខ្ញុំយល់ច្បាស់ ព្រោះថា ខ្ញុំមានចិត្តដូច្នោះ ត្រង់ពាក្យថា ឲ្យខ្ញុំយល់ច្បាស់ គឺ ឲ្យខ្ញុំដឹង ដឹងជាក់ ដឹងច្បាស់ ដឹងប្រាកដ ចាក់ដុះចំពោះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា) ឲ្យខ្ញុំយល់ច្បាស់ ។ ពាក្យថា ខ្ញុំមានចិត្តដូច្នោះ គឺចិត្តរបស់ខ្ញុំបានមានហើយដូច្នោះ តម្រិះរបស់ខ្ញុំ បានមានហើយដូច្នោះ វិញ្ញាណរបស់ខ្ញុំ បានមានហើយដូច្នោះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា) ឲ្យខ្ញុំយល់ច្បាស់ ព្រោះថា ខ្ញុំមានចិត្តដូច្នោះ ។ ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធនិម្មិតនោះពោលថា

បុគ្គលអ្នកព្រមព្រៀងដូចម្តេច រូបទើបបាត់បង់ទៅ ទាំងសុខ និងទុក្ខ បាត់បង់ទៅ ដោយប្រការដូចម្តេច សូមព្រះអង្គពោលដំណើរនុ៎ះដល់ខ្ញុំ ឲ្យខ្ញុំយល់ច្បាស់ថា (សុខនិងទុក្ខ) បាត់បង់ទៅ ដោយប្រការយ៉ាងណា ព្រោះថា ខ្ញុំមានចិត្តដូច្នោះ ។

[១៨២] (ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា) មិនមែនបុគ្គលមានសញ្ញា

ដោយសញ្ញា (ប្រក្រតី)ទេ មិនមែនបុគ្គលមានសញ្ញាដោយសញ្ញា

វិបល្លាសទេ^(១) មិនមែនបុគ្គលមិនមានសញ្ញាទេ^(២) មិនមែនបុគ្គល

មានសញ្ញាវិនាសទេ^(៣) បុគ្គលអ្នកព្រមព្រៀងយ៉ាងនេះ រូប

១ សំដៅយកមនុស្សឆ្លុត ឬអ្នកមានចិត្តរើរវាយ ។ ២ លោកចូលនិរោធច ឬ អសញ្ញិសត្ត ។ ៣ អ្នកចូលអរូបឈាន ។ អដ្ឋកថា ។

ឯកាទសមោ កលហវិវាទសុត្តនិទ្ទេសោ

សញ្ញានិទានា ហិ បបញ្ចសង្ខា ។

[១៨៣] ន សញ្ញសញ្ញំ ន វិសញ្ញសញ្ញតិ សញ្ញ-
 សញ្ញនោ វុច្ចន្តិ យេ បកតិសញ្ញាយ បិតា នបិ សោ
 បកតិសញ្ញាយ បិតោ ។ វិសញ្ញសញ្ញនោ វុច្ចន្តិ ឧម្មត្ត-
 កា យេ ច ឧក្ខិត្តចិត្តា នបិ សោ ឧម្មត្តកោ នោបិ
 ទិត្តចិត្តោតិ ន សញ្ញសញ្ញំ ន វិសញ្ញសញ្ញំ ។

[១៨៤] នោបិ អសញ្ញំ ន វិភូតសញ្ញតិ អសញ្ញនោ
 វុច្ចន្តិ និរោធសមាបន្នោ យេ ច អសញ្ញសញ្ញា នបិ សោ
 និរោធសមាបន្នោ នោបិ អសញ្ញសញ្ញោ ។ វិភូតស-
 ញ្ញនោ វុច្ចន្តិ យេ ចតុន្នំ អរូបសមាបត្តិនំ លាភិនោ នបិ
 សោ ចតុន្នំ អរូបសមាបត្តិនំ លាភិតិ នោបិ អសញ្ញ
 ន វិភូតសញ្ញំ ។

កលហារិវាទសុត្តនិទ្ទេស ទី ១១

រមែងវិនាស ព្រោះថា បបញ្ចសង្ខា (ធម៌ជាគ្រឿងញ៉ាំង
សត្វឲ្យយឺតយូរ) មានសញ្ញាជាហេតុ ។

[១៨៣] ពាក្យថា មិនមែនបុគ្គលមានសញ្ញា ដោយសញ្ញា
(ប្រក្រតី)ទេ មិនមែនបុគ្គលមានសញ្ញា ដោយសញ្ញារីបល្លាសទេ សេចក្តី
ថា ពួកជនណាបិតនៅដោយសញ្ញាប្រក្រតី ពួកជននោះ លោកហៅថា
អ្នកមានសញ្ញាដោយសញ្ញាប្រក្រតី ឯបុគ្គលនោះ មិនមែនបិតនៅដោយ
សញ្ញាប្រក្រតីទេ ។ ពួកមនុស្សឆ្លៀត និងពួកជនណា មានចិត្តរវើរវាយ
ពួកជននោះ លោកហៅថា អ្នកមានសញ្ញាដោយសញ្ញារីបល្លាស ឯ
បុគ្គលនោះមិនមែនឆ្លៀត ទាំងមិនមែនមានចិត្តរវើរវាយទេ ហេតុនោះ
(ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនមែនបុគ្គលមានសញ្ញាដោយសញ្ញា (ប្រក្រតី) ទេ
មិនមែនបុគ្គលមានសញ្ញាដោយសញ្ញារីបល្លាសទេ ។

[១៨៤] ពាក្យថា មិនមែនបុគ្គលមិនមានសញ្ញាទេ មិនមែនបុគ្គល
មានសញ្ញាវិនាសទេ សេចក្តីថា ពួកបុគ្គលអ្នកចូលនិរោធនិងពួកអសញ្ញា-
សត្វឯណា ពួកបុគ្គលនោះ លោកហៅថា អ្នកមិនមានសញ្ញា ឯបុគ្គលនោះ
មិនមែនអ្នកចូលនិរោធន ទាំងមិនមែនអសញ្ញាសត្វទេ ។ ពួកជនណា ជាអ្នក
បានអរូបសមាបត្តិ ៤ ពួកជននោះ លោកហៅថា អ្នកមានសញ្ញាវិនាស
ឯបុគ្គលនោះមិនមែនអ្នកបានអរូបសមាបត្តិ ៤ ទេ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់
ថា) មិនមែនបុគ្គលមិនមានសញ្ញាទេ មិនមែនបុគ្គលមានសញ្ញាវិនាសទេ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

[១៨៥] ឯវំសមេតស្ស វិកោតិ រូបន្តិ ឥធិ ភិក្ខុ
 សុខស្ស ច បហាណ ។ បេ ។ ចតុត្ថំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ
 វិហារតិ សោ ឯវំ សមាហិតេ ចិត្តេ បរិសុទ្ធវេ បរិយោ-
 ណាតេ អនង្គិណោ វិតតុបក្កិលេសេ មុទុក្ខតេ កម្មជីយេ
 បិតេ អាណេញ្ចប្បត្តេ អាណាសានញ្ចាយតនសមាបត្តិ-
 បដិលាកត្តាយ ចិត្តំ^(១) អភិទិដ្ឋាមេតិ អរូបមក្កសមដ្ឋិតិ
 ឯវំសមេតស្ស ឯវំបដិបន្ទស្ស ឯវំឥរិយន្តស្ស ឯវំវត្តេន្តស្ស
 ឯវំចាលេន្តស្ស ឯវំយមេន្តស្ស ឯវំយាយេន្តស្ស រូបំ វិកោតិ
 វិការិយ្យតិ អតិក្កមិយ្យតិ សមតិក្កមិយ្យតិ វិតិវត្តិយ្យតីតិ
 ឯវំសមេតស្ស វិកោតិ រូបំ ។

[១៨៦] សញ្ញានិទានា ហិ បបញ្ចសដ្ឋាតិ បបញ្ចាយេវ
 បបញ្ចសដ្ឋា តណ្ហាបបញ្ចសដ្ឋា ទិដ្ឋិបបញ្ចសដ្ឋា មាណ-
 បបញ្ចសដ្ឋា សញ្ញានិទានា សញ្ញាសមុទយា សញ្ញា-
 ជាតិកា សញ្ញាបកវាតិ សញ្ញានិទានា ហិ បបញ្ច-
 សដ្ឋា ។ តេនាហា ភកវា

១ ឱ. ម. ឯត្តន្តវេ អភិនិហារតីតិ ទិស្សតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

[១៨៥] ពាក្យថា បុគ្គលអ្នកព្រមព្រៀងយ៉ាងនេះ រូបរមែង
 វិនាស អធិប្បាយថា ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ ព្រោះការលះបង់សុខ
 ផង ។ បេ ។ ចូលកាន់ចតុត្ថជ្ឈាន កាលបើចិត្តតម្កល់ស៊ប់ បរិសុទ្ធ ផ្លុវ-
 ផង មិនមានកិលេស មានឧបកិលេសទៅប្រាសហើយ ជាចិត្តទន់
 គួរដល់ការវនាកម្ម ជាចិត្តនឹងនួន មិនញាប់ញ័រ យ៉ាងនេះហើយ ភិក្ខុនោះ
 ជាអ្នកព្រមព្រៀងក្នុងផ្លូវនៃអរូបសមាបត្តិ រមែងបង្កើនចិត្តទៅ ដើម្បីការ
 បានអាកាសានញាយតនសមាបត្តិ បុគ្គលអ្នកព្រមព្រៀងយ៉ាងនេះ ប្រតិ-
 បត្តិយ៉ាងនេះ សម្រេចយ៉ាងនេះ ប្រព្រឹត្តយ៉ាងនេះ រក្សាយ៉ាងនេះ រស់
 នៅយ៉ាងនេះ ញ៉ាំងអត្តភាពឲ្យរស់នៅយ៉ាងនេះ ដោយប្រការដូច្នោះ រូប
 រមែងវិនាសបាត់បង់ ឈានកន្លង ប្រព្រឹត្តកន្លងទៅ ហេតុនោះ (ទ្រង់
 ត្រាស់ថា) បុគ្គលអ្នកព្រមព្រៀងយ៉ាងនេះ រូបរមែងវិនាស ។

[១៨៦] ពាក្យថា ព្រោះបបញ្ចសង្ខា មានសញ្ញាជាហេតុ សេច-
 ក្តីថា ធម៌ជាគ្រឿងញ៉ាំងសត្វឲ្យយឺតយូរហ្នឹងឯង ឈ្មោះថា បបញ្ចសង្ខា
 បានដល់បបញ្ចសង្ខាគឺតណ្ហា បបញ្ចសង្ខាគឺទិដ្ឋិ បបញ្ចសង្ខាគឺមានៈ
 មានសញ្ញាជាហេតុ មានសញ្ញាជាហេតុនាំឲ្យកើត មានសញ្ញាជាកំណើត
 មានសញ្ញាជាដែនកើតមុន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បបញ្ចសង្ខា
 មានសញ្ញាជាហេតុ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

ឯកាទសមោ កលហវិវាទសុត្តនិទ្ទេសោ

ន សញ្ញាសញ្ញំ ន វិសញ្ញាសញ្ញំ

នោមិ អសញ្ញំ ន វិភូតសញ្ញំ

ឯវិសមេតស្ស វិកោតិ រូបំ

សញ្ញានិទានា ហិ បបញ្ចាសដ្ឋាតិ ។

[១៨៧] យន្តំ អបុច្ឆិម្ហ អកិត្តយី នោ

អញ្ញន្តំ បុច្ឆាម តទិដ្ឋ្យ ព្រហ្មិ

ឯត្តារតក្កំ នោ^(១) រទន្តិ ហោកេ

យក្ខស្ស សុទ្ធិ ឥធម បណ្ឌិតាសេ

ឧទាហុ អញ្ញិមិ រទន្តិ ឯត្តោ ។

[១៨៨] យន្តំ អបុច្ឆិម្ហ អកិត្តយី នោតិ យន្តំ

អបុច្ឆិម្ហ អយាចិម្ហ អជ្ឈេសិម្ហ បសាទយិម្ហ ។ អកិត្តយី

នោតិ កិត្តិតំ បកិត្តិតំ អាចិត្តិតំ ទេសិតំ បញ្ញាបិតំ

បដ្ឋបិតំ វិវដំ វិភត្តំ ឧត្តានិកតំ បកាសិតន្តិ យន្តំ

អបុច្ឆិម្ហ អកិត្តយី នោ ។

១ ម. នុ ។

កលហវិវាទសុត្តនិទ្ទេស ទី ១១

មិនមែនបុគ្គលមានសញ្ញា ដោយសញ្ញា (ប្រក្រតី) ទេ
មិនមែនបុគ្គលមានសញ្ញាដោយសញ្ញាវិបល្លាសទេ មិនមែន
បុគ្គលមិនមានសញ្ញាទេ មិនមែនបុគ្គលមានសញ្ញាវិនាសទេ
បុគ្គលអ្នកព្រមព្រៀងយ៉ាងនេះ រូបរមែងវិនាស ព្រោះថា
បបញ្ចសង្ខា មានសញ្ញាជាហេតុ ។

[១៨៧] (ព្រះពុទ្ធនិម្មិតសួរថា) យើងខ្ញុំបានសួរសេចក្តីណា
ព្រះអង្គបានប្រាប់សេចក្តីនោះហើយ យើងខ្ញុំសូមសួរសេចក្តី
ដទៃចំពោះព្រះអង្គទៀត សូមព្រះអង្គ ប្រាប់សេចក្តីនោះ
សមណព្រាហ្មណ៍ពួកខ្លះ ក្នុងលោកនេះ ជាបណ្ឌិត ពោល
នូវសេចក្តីបរិសុទ្ធរបស់យក្សថាប្រសើរ ដោយហេតុមានប្រ-
មាណប៉ុណ្ណោះឬ ឬក៏ពោលសេចក្តីបរិសុទ្ធដទៃ អំពីហេតុនេះ ។

[១៨៨] ពាក្យថា យើងខ្ញុំបានសួរសេចក្តីណា ព្រះអង្គបានប្រាប់
សេចក្តីនោះហើយ គឺយើងខ្ញុំបានសួរ បានអង្វរ បានអារាធនា បានជ្រះថ្លា
នូវហេតុណា ។ ពាក្យថា ព្រះអង្គបានប្រាប់សេចក្តីនោះហើយ គឺព្រះ
អង្គបានសម្តែង សម្តែងទូទៅ ប្រាប់ ទេសនា បញ្ញត្តិ តម្កល់ទុក
បើក ចែក ធ្វើឲ្យរាក់ ប្រកាសទុកហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា)
យើងខ្ញុំបានសួរសេចក្តីណា ព្រះអង្គបានប្រាប់សេចក្តីនោះហើយ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

[១៨៩] អញ្ញន្តំ បុច្ឆាម តទិដ្ឋ្យ ព្រហ្មីតិ អញ្ញន្តំ បុច្ឆាម
អញ្ញន្តំ យាថាម អញ្ញន្តំ អន្សេសាម អញ្ញន្តំ បសាទេម
ឧត្តរី តំ បុច្ឆាម ។ តទិដ្ឋ្យ ព្រហ្មីតិ ឥដ្ឋ្យ ព្រហ្មិ អាចិក្ខុ
ទេសេហិ បញ្ញាបេហិ បដ្ឋបេហិ វិវេ វិកជ ឧត្តានីករោហិ
បកាសេហីតិ អញ្ញន្តំ បុច្ឆាម តទិដ្ឋ្យ ព្រហ្មិ ។

[១៩០] ឯត្តារតក្កំ នោ វទន្តិ ហោកេ យក្ខស្ស សុទ្ធិ
ឥធិ បណ្ឌិតាសេតិ ឯកេ សមណព្រាហ្មណា ឯត្តា-
វតា អរូបសមាបត្តិយា អក្កំ សេដ្ឋំ វិសេដ្ឋំ ចាមោក្ខំ
ឧត្តមំ បរំ វទន្តិ កថន្តិ ភណាន្តិ ដីបយន្តិ វោហារន្តិ ។
យក្ខស្សាតិ សត្តស្ស ទរស្ស មាណាវស្ស ចោសស្ស
បុក្កលស្ស ដីវស្ស^(១) ជាតុស្ស ជន្តុស្ស ឥន្តុតុស្ស^(២)

១ ឱ. ម. ជគុស្ស ។ ២ ម. ហិន្ទុតុស្ស ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

[១៨៧] ពាក្យថា យើងខ្ញុំសូមសួរសេចក្តីដទៃ ចំពោះព្រះអង្គទៀត សូមព្រះអង្គប្រាប់សេចក្តីនោះ គឺយើងខ្ញុំសួរហេតុឯទៀត ចំពោះព្រះអង្គ សូមហេតុឯទៀត ចំពោះព្រះអង្គ អារាធានាហេតុឯទៀត ចំពោះព្រះអង្គ ជ្រះថ្លាហេតុឯទៀត ចំពោះព្រះអង្គ គឺសួរព្រះអង្គនូវសេចក្តីដទៃ តទៅទៀត ។ ពាក្យថា សូមព្រះអង្គប្រាប់សេចក្តីនោះ គឺសូមព្រះអង្គ ពោល ប្រាប់ សម្តែង បញ្ញត្ត តម្កល់ទុក លើក ចែក ធ្វើឲ្យរាក់ ប្រកាស ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា) យើងខ្ញុំសូមសួរសេចក្តីដទៃ ចំពោះព្រះអង្គទៀត សូមព្រះអង្គប្រាប់សេចក្តីនោះ ។

[១៩០] ពាក្យថា សមណព្រាហ្មណ៍ពួកខ្លះ ក្នុងលោកនេះ ជាបណ្ឌិត ពោលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ របស់យក្សថាប្រសើរ ដោយ ហេតុមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះឬ សេចក្តីថា សមណព្រាហ្មណ៍ ពួកខ្លះ ពោល សម្តែង និយាយ បំភ្លឺ បញ្ចេញ នូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ ថា ប្រសើរ ប្រសើរដោយវិសេស ប្រសើរបំផុត ជាប្រធាន ថាឧត្តម ថ្ងៃថ្នាំ ដោយហេតុមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះ គឺដោយអរូបសមាបត្តិ ។ ពាក្យថា របស់យក្ស គឺរបស់សត្វ ជន មាណាព បុរស បុគ្គល សត្វមានជីវិត សត្វមានជាតិ សត្វមានជរា សត្វទៅដោយតន្ត្រីយ

ឯកាទសមោ កលហារិវាទសុត្តនិទ្ទេសោ

មនុជស្ស ។ សុទ្ធិន្តិ សុទ្ធិ វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ មុត្តិ វិមុត្តិ
 បរិមុត្តិ ។ ឥធិ បណ្ឌិតាសេតិ ឥធិ បណ្ឌិតវាទា
 ដីវាទា ញាណវាទា^(១) ហេតុវាទា លក្ខណវាទា ការ-
 ណវាទា ហានវាទា សកាយ លទ្ធិយាតិ ឯត្តាវតក្កំ
 ដោ វេទន្តិ ហោកេ យក្ខស្ស សុទ្ធិ ឥធិ បណ្ឌិតាសេ ។

[១៩១] ឧទាហុ អញ្ញបិ វេទន្តិ ឯត្តាតិ ឧទាហុ
 ឯកេ សមណព្រាហ្មណា ឯតា អរូបសមាបត្តិយោ
 អតិក្កមិត្វា សមតិក្កមិត្វា វីតិវត្តិត្វា ឯត្តោ អរូបតោ^(២)
 អញ្ញំ ឧត្តរី យក្ខស្ស សុទ្ធិ វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ មុត្តិ វិមុត្តិ
 បរិមុត្តិ វេទន្តិ កថេន្តិ ភណ្ឌន្តិ ជីបយន្តិ វោហារន្តិតិ
 ឧទាហុ អញ្ញបិ វេទន្តិ ឯត្តោ ។ តេនាហ សោ និម្មិតោ

១ ម. ចិវាទា ញាយវាទា ។ ២ ម. អរូបសមាបត្តិតោ ។

កលហវិវាទសុត្តនិទ្ទេស ទី ១១

សត្វកើតអំពីមនុស្ស ។ ពាក្យថា នូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ គឺនូវសេចក្តីស្អាត
 សេចក្តីផ្ទុះផងដោយវិសេស សេចក្តីម៉ត់ចត់ដោយជុំវិញ កិរិយារួច ការរួច
 ដោយវិសេស ការរួចស្រឡះ ។ ពាក្យថា ជាបណ្ឌិតក្នុងលោកនេះ គឺ
 ពួកជនក្នុងលោកនេះ អ្នកមានវាទៈជាបណ្ឌិត មានវាទៈប្រកបដោយ
 ប្រាជ្ញា មានវាទៈប្រកបដោយញាណ មានវាទៈប្រកបដោយហេតុ មាន
 វាទៈប្រកបដោយលក្ខណៈ មានវាទៈសមតាមការណ៍ មានវាទៈសម
 តាមឋានៈ សមតាមលទ្ធិរបស់ខ្លួន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា)
 សមណព្រាហ្មណ៍ពួកខ្លះ ក្នុងលោកនេះ ជាបណ្ឌិត ពោលនូវសេចក្តីបរិ-
 សុទ្ធរបស់យក្សថា ប្រសើរ ដោយហេតុមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះឬ ។

[១៩១] ពាក្យថា ឬក៏ពោលសេចក្តីបរិសុទ្ធដទៃ អំពីហេតុនេះ
 សេចក្តីថា សមណព្រាហ្មណ៍ពួកខ្លះ កន្លង ឈានកន្លង ប្រព្រឹត្ត
 កន្លង នូវអរូបសមាបត្តិទាំងនុ៎ះ ហើយពោល សម្តែង និយាយ បំភ្លឺ
 បញ្ចេញ នូវសេចក្តីស្អាត សេចក្តីផ្ទុះផងដោយវិសេស សេចក្តីម៉ត់ចត់
 ដោយជុំវិញ កិរិយារួច ការរួចដោយវិសេស ការរួចស្រឡះដទៃរបស់
 យក្ស ជាគុណជាតិក្រៃលែងជាងហេតុនេះ គឺជាងអរូបសមាបត្តិ ហេតុ
 នោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា) ឬក៏ពោលសេចក្តីបរិសុទ្ធដទៃ អំពីហេតុនេះ ។
 ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធនិម្មិតនោះពោលថា

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

យន្តំ អបុច្ឆិម្ហ អភិក្កយី ដោ
អញ្ញន្តំ បុច្ឆាម តទិដ្ឋ្យ ព្រហ្មិ
ឯត្តាវតក្កំ ដោ វេទន្តិ ហោកេ
យក្ខស្ស សុទ្ធិ ឥធិ បណ្ឌិតាសេ
ឧទាហុ អញ្ញបិ វេទន្តិ ឯត្តាតិ ។

[១៩២] ឯត្តាវតក្កំបិ វេទន្តិ ហោកេ
យក្ខស្ស សុទ្ធិ ឥធិ បណ្ឌិតាសេ
តេសំ បុនេកេ សមយំ វេទន្តិ
អនុចាទិសេសេ កុសលាវទាណា ។

[១៩៣] ឯត្តាវតក្កំបិ វេទន្តិ ហោកេ យក្ខស្ស សុទ្ធិ ឥធិ
បណ្ឌិតាសេតិ សន្តេកេ សមណាព្រាហ្មណា សស្សតវាទា
ឯត្តាវតា អរូបសមាបត្តិយា^(១) អក្កំ សេដ្ឋំ វិសេដ្ឋំ ចាមោក្ខំ
ឧត្តមំ បរំ វេទន្តិ កថេន្តិ ភណ្ឌន្តិ ទីបយន្តិ វោហារន្តិ ។

១ ម. ឯតា អរូបសមាបត្តិយោ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

យើងខ្ញុំបានសួរសេចក្តីណា ព្រះអង្គបានប្រាប់សេចក្តីនោះ
ហើយ យើងខ្ញុំសូមសួរសេចក្តីដទៃ ចំពោះព្រះអង្គទៀត
សូមព្រះអង្គ ប្រាប់សេចក្តីនោះ សមណព្រាហ្មណ៍ពួកខ្លះ
ក្នុងលោកនេះ ជាបណ្ឌិត ពោលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ របស់
យក្ស ថាប្រសើរ ដោយហេតុមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះឬ ឬក៏
ពោលសេចក្តីបរិសុទ្ធដទៃ អំពីហេតុនេះ ។

[១៩២] (ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា) សមណព្រាហ្មណ៍
ពួកខ្លះ ក្នុងលោកនេះ ជាបណ្ឌិត ពោលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ
របស់យក្សថា ប្រសើរ ដោយហេតុមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះ
បណ្តាពួកសមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ សមណព្រាហ្មណ៍
មួយពួកទៀត ជាអ្នកប្រកាន់ថាខ្លួនឈ្លាសវៃ តែងពោល
នូវសម័យ ក្នុងអនុបាទិសេសៈ ។

[១៩៣] ពាក្យថា សមណព្រាហ្មណ៍ពួកខ្លះ ក្នុងលោកនេះ ជា
បណ្ឌិត ពោលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ របស់យក្សថា ប្រសើរ ដោយ
ហេតុមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះ សេចក្តីថា មានសមណព្រាហ្មណ៍ពួកខ្លះ ជា
សស្សតវាទ ពោល សម្តែង និយាយ បំភ្លឺ បញ្ចេញ (នូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ)
ថាប្រសើរ ប្រសើរដោយវិសេស ប្រសើរបំផុត ជាប្រធាន ថាឧត្តម
ថ្ងៃថ្នាំ ដោយហេតុមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះ គឺ ដោយអរូបសមាបត្តិ ។

ឯកាទសមោ កលហារិវាទសុត្តនិទ្ទេសោ

យក្ខស្សាតិ សត្តស្ស នរស្ស មាលាវស្ស ចោសស្ស
 បុគ្គលស្ស ដីវស្ស ជាតុស្ស ជន្តុស្ស ឥន្ទុកុស្ស មនុជស្ស ។
 សុទ្ធិន្តិ សុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ មុត្តិ វិមុត្តិ បរិមុត្តិ ។ ឥធិ
 បណ្ឌិតាសេតិ ឥធិ បណ្ឌិតវាណា ដីវវាណា ញាណវាណា
 ហេតុវាណា លក្ខណវាណា ការណវាណា ហានវាណា ស-
 កាយ លទ្ធិយាតិ ឯត្តាវតក្កំបិ វេទន្តិ ហោកេ យក្ខស្ស
 សុទ្ធិ ឥធិ បណ្ឌិតាសេ ។

[១៩៤] តេសំ បុនេកេ សមយំ វេទន្តិ អនុចា-
 ទិសេសេ កុសលាវទាណាតិ តេសំយេវ សមណ-
 ព្រាហ្មណានំ ឯកេ សមណព្រាហ្មណា ឧច្ឆេទវាណា
 កវត្តិកា វិកវំ អភិទន្ធិន្តិ តេ សត្តស្ស សមំ
 ឧបសមំ រូបសមំ និរោធំ បដិប្បស្សន្តំ វេទន្តិ

កលហារិវាទសុត្តនិទ្ទេស ទី ១១

ពាក្យថា របស់យក្ស គឺ របស់សត្វ ជន មាណព បុរស បុគ្គល សត្វ
 មានជីវិត សត្វមានជាតិ សត្វមានជរា សត្វទៅដោយតន្ត្រិយ សត្វកើត
 អំពីមនុស្ស ។ ពាក្យថា នូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ គឺនូវសេចក្តីស្អាត សេចក្តី
 ផ្លូវផងដោយវិសេស សេចក្តីម៉ត់ចត់ ដោយជុំវិញ ការរួច ការរួច
 ដោយវិសេស ការរួចស្រឡះ ។ ពាក្យថា ជាបណ្ឌិត ក្នុងលោក
 នេះ គឺជាអ្នកមានវាទៈជាបណ្ឌិត មានវាទៈប្រកបដោយប្រាជ្ញា មានវាទៈ
 ប្រកបដោយញាណ មានវាទៈប្រកបដោយហេតុ មានវាទៈប្រកបដោយ
 លក្ខណៈ មានវាទៈប្រកបដោយការណ៍ មានវាទៈសមតាមឋានៈ សម
 តាមលទ្ធិ របស់ខ្លួន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) សមណព្រាហ្មណ៍
 ពួកខ្លះ ក្នុងលោកនេះ ជាបណ្ឌិត ពោលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធរបស់យក្ស
 ថាប្រសើរ ដោយហេតុមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះ ។

[១៩២] ពាក្យថា បណ្តាពួកសមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ សមណ-
 ព្រាហ្មណ៍មួយពួកទៀត ជាអ្នកប្រកាន់ថាខ្លួនឈ្លាសវៃ ពោលនូវសម័យ
 ក្នុងអនុបាទិសេសៈ សេចក្តីថា បណ្តាសមណព្រាហ្មណ៍ ទាំងនោះឯង
 សមណព្រាហ្មណ៍ពួកខ្លះ ជាឧច្ឆេទវាទ ជាអ្នកតក់ស្លុតអំពីភព ហើយ
 ត្រេកអរនូវការប្រាសចាកភព សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ ពោលនូវ
 សេចក្តីស្ងប់ ការស្ងប់វិសេស ការស្ងប់រម្ងាប់ ការរលត់ ការស្ងប់ឈឹង

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

យតោ កិរ ភោ អយំ អត្តា កាយស្ស ភេនា
 ឧច្ឆិដ្ឋតិ វិនស្សតិ ន ហោតិ បរម្មណា ។ ឯត្តាវតា
 អនុចាទិសេសោតិ ។ កុសលាវទាណតិ កុសលវាទា
 បណ្ឌិតវាទា ដីវាទា ញាណវាទា ហេតុវាទា លក្ខណ-
 វាទា ការណវាទា ហានវាទា សកាយ លទ្ធិយាតិ
 តេសំ បុណេកេ សមយំ វទន្តិ អនុចាទិសេសេ
 កុសលាវទាណ ។ តេនាហ ភគវា

ឯត្តាវតក្កំបិ វទន្តិ ហោកេ

យក្ខស្ស សុទ្ធិ ឥធិ បណ្ឌិតាសេ

តេសំ បុណេកេ សមយំ វទន្តិ

អនុចាទិសេសេ កុសលាវទាណតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

របស់សត្វថា ម្នាលអ្នកទាំងឡាយដ៏ចម្រើន កាលដែល អត្តា (ខ្លួនឬចិត្ត) នេះ បែកធ្លាយរាងកាយ ស្លាប់ទៅ រមែងសូន្យ វិនាស មិនកើតទៀត ។ អត្តានោះ ជាសភាវៈមិនមានឧបាទិសល់នៅ ដោយហេតុត្រឹមប៉ុណ្ណោះ ។ ពាក្យថា ជាអ្នកប្រកាន់ថាខ្លួនឈ្លាសវៃ គឺ ជាអ្នកមានវាទៈដ៏ឈ្លាស មានវាទៈជាបណ្ឌិត មានវាទៈប្រកបដោយប្រាជ្ញា មានវាទៈប្រកបដោយញាណ មានវាទៈប្រកបដោយហេតុ មានវាទៈប្រកបដោយលក្ខណៈ មានវាទៈប្រកបដោយការណ៍ មានវាទៈសមតាមឋានៈ សមតាមលទ្ធិរបស់ខ្លួន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បណ្តាសមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ សមណព្រាហ្មណ៍មួយពួកទៀត ជាអ្នកប្រកាន់ថាខ្លួនឈ្លាសវៃ តែងពោលនូវសម័យ ក្នុងអនុបាទិសេសៈ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

សមណព្រាហ្មណ៍ពួកខ្លះ ក្នុងលោកនេះ ជាបណ្ឌិត ពោលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ របស់យក្សថា ប្រសើរ ដោយហេតុមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះ បណ្តាសមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ សមណព្រាហ្មណ៍មួយពួកទៀត ជាអ្នកប្រកាន់ថាខ្លួនឈ្លាសវៃ ពោលនូវសម័យ ក្នុងអនុបាទិសេសៈ ។

ឯកាទសមោ កលហវិវាទសុត្តនិទ្ទេសោ

[១៩៥] ឯតេ ច ញត្វា ឧបនិស្សិតាតិ
 ញត្វា មុនី និស្សយេ សោ វិមសី
 ញត្វា វិមុត្តោ ន វិវាទមេតិ
 ភវាភវាយ ន សមេតិ ដីរោ ។

[១៩៦] ឯតេ ច ញត្វា ឧបនិស្សិតាតិ ឯតេតិ
 ទិដ្ឋិកតិកេ ។ ឧបនិស្សិតាតិ សស្សតទិដ្ឋិនិស្សិតាតិ
 ញត្វា ឧច្ឆេទទិដ្ឋិនិស្សិតាតិ ញត្វា សស្សតុច្ឆេទទិដ្ឋិ-
 និស្សិតាតិ ញត្វា ជានិត្វា តុលយិត្វា តិរយិត្វា វិការយិត្វា
 វិភូតំ កត្វាតិ ឯតេ ច ញត្វា ឧបនិស្សិតាតិ ។

[១៩៧] ញត្វា មុនី និស្សយេ សោ វិមសីតិ មុនីតិ
 មោនំ វុច្ឆតិ ញារណំ ។ បេ ។ សង្កជាលមតិច្ច សោ
 មុនិ ។ មុនិ សស្សតទិដ្ឋិនិស្សិតាតិ ញត្វា ឧច្ឆេទទិដ្ឋិ-
 និស្សិតាតិ ញត្វា សស្សតុច្ឆេទទិដ្ឋិនិស្សិតាតិ ញត្វា^(១)
 ជានិត្វា តុលយិត្វា តិរយិត្វា វិការយិត្វា វិភូតំ កត្វា ។

១ ឱ. ញត្វាតិ ញត្វា ។

កលហរិវាទសុត្តនិទ្ទេស ទី ១១

[១៩៥] មុនិ ជាអ្នកមានប្រាជ្ញា ជាជីវៈនោះ ដឹងនូវពួកជន
ទាំងនុំ៖ ថា ជាអ្នកអាស្រ័យ (នូវទិដ្ឋិ) ផង ដឹងនូវនិស្ស័យទាំង-
ឡាយផង លុះដឹងហើយទើបជាអ្នករួចស្រឡះ រមែងមិន
ដល់នូវវិវាទ មិនអន្ទោលទៅ ក្នុងភពតូចភពធំ ។

[១៩៦] ពាក្យថា ដឹងនូវពួកជនទាំងនុំ៖ ថាជាអ្នកអាស្រ័យ (នូវទិដ្ឋិ)
ផង ត្រង់ពាក្យថា ពួកជនទាំងនុំ៖ គឺ បុគ្គលអ្នកលុះក្នុងទិដ្ឋិ ។ ពាក្យថា
ជាអ្នកអាស្រ័យ គឺដឹងថា ជាអ្នកអាស្រ័យសស្សតទិដ្ឋិ ដឹងថា ជាអ្នក
អាស្រ័យឧច្ឆេទទិដ្ឋិ ដឹង ស្គាល់ ថ្លឹង ពិចារណា ឈ្វេងយល់ ធ្វើឲ្យ
ប្រាកដថា ជាអ្នកអាស្រ័យសស្សតទិដ្ឋិ និង ឧច្ឆេទទិដ្ឋិ ហេតុនោះ
(ទ្រង់ត្រាស់ថា) ដឹងនូវពួកជនទាំងនុំ៖ ថា ជាអ្នកអាស្រ័យ (នូវទិដ្ឋិ) ផង ។

[១៩៧] ពាក្យថា មុនិ ជាអ្នកមានប្រាជ្ញានោះ ដឹងនូវនិស្ស័យទាំង-
ឡាយ ត្រង់ពាក្យថា មុនិ សេចក្តីថា ញាណ លោកហៅថា មោនៈ
។ បេ ។ មុនិនោះ កន្លងនូវបណ្តាញ ជាគ្រឿងជាប់ចំពាក់ ។
មុនិដឹងថា បុគ្គលនេះ អាស្រ័យសស្សតទិដ្ឋិ ដឹងថា បុគ្គលនេះ
អាស្រ័យឧច្ឆេទទិដ្ឋិ ដឹង ស្គាល់ ថ្លឹង ពិចារណា ឈ្វេងយល់ ធ្វើឲ្យ
ប្រាកដថា បុគ្គលនេះអាស្រ័យសស្សតទិដ្ឋិ និង ឧច្ឆេទទិដ្ឋិ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

សោ វិមំសីតិ បណ្ឌិតោ បញ្ញាវា ពុទ្ធិមា ញាណំ វិការី
មេធាវីតិ ញត្វា មុនី និស្សយេ សោ វិមំសី ។

[១៩៨] ញត្វា វិមុត្តោ ន វិវាទមេតីតិ ញត្វា
ជាតិត្វា តុលយិត្វា តិរយិត្វា វិការយិត្វា វិភូតំ កត្វា
មុត្តោ វិមុត្តោ បរិមុត្តោ សុវិមុត្តោ អច្ចន្តអនុចាទាវិមោ-
ក្ខេន សព្វេ សង្ខារា អនិច្ចាតិ ញត្វា ជាតិត្វា តុល-
យិត្វា តិរយិត្វា វិការយិត្វា វិភូតំ កត្វា មុត្តោ វិមុត្តោ
បរិមុត្តោ សុវិមុត្តោ អច្ចន្តអនុចាទាវិមោក្ខេន សព្វេ
សង្ខារា ទុក្ខាតិ សព្វេ ធម្មា អនត្តាតិ ។ បេ ។ យដ្ឋីញ្ចិ
សមុទយធម្មំ សព្វន្តំ និរោធធម្មន្តិ ញត្វា ជាតិត្វា
តុលយិត្វា តិរយិត្វា វិការយិត្វា វិភូតំ កត្វា មុត្តោ
វិមុត្តោ បរិមុត្តោ សុវិមុត្តោ អច្ចន្តអនុចាទាវិមោ-
ក្ខេនាតិ ញត្វា វិមុត្តោ ។ ន វិវាទមេតីតិ ន កាលបំ
ករោតិ ន ភណ្ណានំ ករោតិ ន វិត្តបំ ករោតិ ន

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ពាក្យថា មុនិជាអ្នកមានប្រាជ្ញានោះ គឺជាបណ្ឌិត អ្នកមានប្រាជ្ញា អ្នក
មានសេចក្តីត្រាស់ដឹង អ្នកមានញាណ អ្នកមានសេចក្តីឈ្ងុយឈល់ អ្នក
មានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងកម្ចាត់កិលេស ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មុនិ
ជាអ្នកមានប្រាជ្ញានោះ ដឹងនូវនិស្ស័យទាំងឡាយ ។

[១៩៨] ពាក្យថា លុះដឹងហើយ ទើបជាអ្នករួចស្រឡះ រមែង
មិនដល់នូវវិវាទ គឺ លុះដឹង ស្គាល់ ថ្លឹង ពិចារណា ឈ្ងុយឈល់ ធ្វើឲ្យ
ប្រាកដហើយ ទើបជាអ្នករួច រួចស្រឡះ រួចផុត រួចស្រឡះដោយប្រពៃ
ដោយអច្ឆន្តអនុបាទាវិមោក្ខ គឺថា លុះដឹង ស្គាល់ ថ្លឹង ពិចារណា ឈ្ងុយ-
ឈល់ ធ្វើឲ្យប្រាកដថា សង្ខារទាំងពួងមិនទៀង ហើយជាអ្នករួច រួចស្រ-
ឡះ រួចផុត រួចដោយប្រពៃ ដោយអច្ឆន្តអនុបាទាវិមោក្ខ លុះដឹង ស្គាល់
ថ្លឹង ពិចារណា ឈ្ងុយឈល់ ធ្វើឲ្យប្រាកដថា សង្ខារទាំងពួង ជាទុក្ខ
ថា ធម៌ទាំងពួងជាអនត្តា ។ បេ ។ ថា វត្ថុណាមួយ មានកិរិយាកើតជា
ធម្មតា វត្ថុទាំងអស់នោះមានកិរិយារលត់ទៅវិញជាធម្មតា ហើយជាអ្នករួច
រួចស្រឡះ រួចផុត រួចស្រឡះដោយប្រពៃ ដោយអច្ឆន្តអនុបាទាវិមោក្ខ
ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) លុះដឹងហើយ ទើបជាអ្នករួចស្រឡះ ។ ពាក្យ
ថា រមែងមិនដល់នូវវិវាទ គឺរមែងមិនធ្វើនូវកិរិយាឈ្លោះប្រកែក មិនធ្វើ
នូវជម្លោះ មិនធ្វើ នូវសេចក្តីប្រកួតប្រកាន់ មិនធ្វើនូវវិវាទ មិនធ្វើនូវ
ការទាស់ទែង ។ សមដូចពាក្យនុ៎ះ ដែលព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ថា

ឯកាទសមោ កលហវិវាទសុត្តនិទ្ទេសោ

វិវាទំ កកោតិ ន មេធាកំ កកោតិ ។ វុត្តំ ហោតំ ភកវតា
ឯវំ វិមុត្តចិត្តោ ខោ អក្កិវេស្សន ភិក្ខុ ន កេណចិ
សំវេទតិ ន កេណចិ វិវេទតិ យញ្ច លោកេ វុត្តំ តេន
ច វោហារតិ អបរាមសន្តិ ។ ញត្វា ន វិវាទមេតិ ។

[១៩៩] ភវាភវាយ ន សមេតិ ដីរោតិ ភវាភវាយាតិ

ភវាភវាយ កម្មភវាយ បុណ្ណវាយ កាមភវាយ កម្ម-
ភវាយ កាមភវាយ បុណ្ណវាយ រូបភវាយ កម្មភវាយ
រូបភវាយ បុណ្ណវាយ អរូបភវាយ កម្មភវាយ អរូប-
ភវាយ បុណ្ណវាយ បុណ្ណប្បនំ ភវាយ បុណ្ណប្បនំ កតិយា
បុណ្ណប្បនំ ឧបបត្តិយា បុណ្ណប្បនំ បដិសន្ធិយា បុណ្ណប្បនំ
អត្តភវាភិទិព្វត្តិយា ន សមេតិ ន សមាគច្ឆតិ ន
កណ្ណាតិ ន បរាមសតិ ជាកិទិវិសតិ ។ ដីរោតិ ដីរោ
បណ្ឌិតោ បញ្ញាវា ពុទ្ធិមា ញាណី វិការី មេធាវីតិ ភវាភ-
វាយ ន សមេតិ ដីរោ ។ តេនាហ ភកវា

កលហារិវាទសុត្តនិទ្ទេស ទី ១១

ម្នាលអគ្គិវេស្សនៈ ភិក្ខុមានចិត្តរួចស្រឡះយ៉ាងនេះហើយ រមែងមិនឈ្លោះ
នឹងនរណាមួយ មិនទាស់ទែងនឹងនរណាមួយ ពាក្យឯណា ដែលគេ
និយាយហើយក្នុងលោក ភិក្ខុនោះរមែងពោលតាមពាក្យនោះ តែមិន
ប្រកាន់ ។ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) លុះដឹងហើយ ទើបជា
អ្នករួចស្រឡះ រមែងមិនដល់នូវវិវាទ ។

[១៩៧] ពាក្យថា ជាជីវៈ មិនអន្ទោលទៅ ក្នុងភពតូចភពធំ
ត្រង់ពាក្យថា ក្នុងភពតូចភពធំ គឺមិនអន្ទោលទៅ មិនមក មិនកាន់យក
មិនស្លាប់អង្កែល មិនជាប់ចំពាក់ ក្នុងកម្មភព បុនព្ពព ឈ្លោះថាក្នុងភព
តូចភពធំ កាមភព ឈ្លោះកម្មភព កាមភព ឈ្លោះបុនព្ពព រូបភព
ឈ្លោះកម្មភព រូបភព ឈ្លោះបុនព្ពព អរូបភព ឈ្លោះកម្មភព អរូបភព
ឈ្លោះបុនព្ពព ក្នុងការកើតរឿយៗ ទៅរឿយៗ ការកើតឡើងរឿយៗ បដិ-
សន្ធិរឿយៗ ការកើតឡើងចំពោះនៃអត្តភាពរឿយៗ ។ ពាក្យថា ជាជីវៈ
គឺជាអ្នកប្រាជ្ញ ជាបណ្ឌិត អ្នកមានប្រាជ្ញ អ្នកមានការត្រាស់ដឹង មាន
ញាណ មានសេចក្តីឈ្ងុយល់ មានប្រាជ្ញាទម្ងន់ទម្ងាយហេតុនោះ
(ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជាជីវៈ មិនអន្ទោលទៅក្នុងភពតូចភពធំ ។ ហេតុ
នោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ឯតេ ច ញត្វា ឧបនិស្សិតាតិ

ញត្វា មុនី និស្សយេ សោ វិមំសី

ញត្វា វិមុត្តោ ន វិវាទមេតិ

ភវាភវាយ ន សមេតិ ដីរោតិ ។

ឯកាទសមោ កលហវិវាទសុត្តនិទ្ទេសោ និដ្ឋិតោ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

មុនិជាអ្នកមានប្រាជ្ញា ជាជីវៈនោះ ដឹងនូវពួកជនទាំងនុ៎ះថា
ជាអ្នកអាស្រ័យ (នូវទិដ្ឋិ) ផង ដឹងនូវនិស្ស័យទាំងឡាយផង
លុះដឹងហើយ ទើបជាអ្នករួចស្រឡះ រមែងមិនដល់នូវវិវាទ
មិនអន្ទោលទៅ ក្នុងភពតូចភពធំ ។

ចប់ កលហវិវាទសុត្តនិទ្ទេស ទី ១១ ។

ទ្វាទសមោ ចូឡវិយូហាសុត្តនិទ្ទេសោ

[២០០] សកំ សកំ ទិដ្ឋិបរិពូសាណា
វិត្តយ្ហ ធានា^(១) កុសលា វេទន្តិ^(២)
យោ ឯវំ ជានាតិ ស វេទិ ធម្មំ
ឥទំ បដិក្កោសមកេវលី សោ ។

[២០១] សកំ សកំ ទិដ្ឋិបរិពូសាណាតិ សន្តោកេ
សមណាព្រាហ្មណា ទិដ្ឋិកតិកា តេ ទ្វាសដ្ឋិយា ទិដ្ឋិក-
តានំ អញ្ញតវញ្ញតវំ ទិដ្ឋិកតំ កហេត្វា ឧត្តហេត្វា កណ្ហាត្វា
បរាមសិត្វា អភិទិវិត្វា សកាយ សកាយ ទិដ្ឋិយា
វេសន្តិ សំវេសន្តិ អារវេសន្តិ បរិវេសន្តិ ។ យថា អាតារិកា
វា យវេសុ វេសន្តិ សាបត្តិកា វា អាបត្តិសុ វេសន្តិ
សតិលេសា វា កិលេសេសុ វេសន្តិ ឯវមេវ សន្តោកេ
សមណាព្រាហ្មណា ទិដ្ឋិកតិកា តេ ទ្វាសដ្ឋិយា
ទិដ្ឋិកតានំ អញ្ញតវញ្ញតវំ ទិដ្ឋិកតំ កហេត្វា ឧត្តហេត្វា
កណ្ហាត្វា បរាមសិត្វា អភិទិវិត្វា សកាយ សកាយ
ទិដ្ឋិយា វេសន្តិ សំវេសន្តិ អារវេសន្តិ បរិវេសន្តិតិ សកំ
សកំ ទិដ្ឋិបរិពូសាណា ។

១ ម. នានំ ។ ២ ម. បដានាតិ បវេទិ ធម្មំ ។

ចូឡវិយូហាសុត្តនិទ្ទេស ទី ១២

[២០០] (ព្រះពុទ្ធនិម្មិតសួរថា) ជនទាំងឡាយ ប្រកាន់ថា ខ្លួនឈ្នួសវៃ ជាអ្នកដំអក់នៅ ក្នុងទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន ។ រមែង ប្រកាន់យក (នូវទិដ្ឋិនោះ) ហើយពោលផ្សេងៗ ថា បុគ្គល ណាដឹងយ៉ាងនេះ បុគ្គលនោះ ឈ្មោះថាដឹងធម៌ បុគ្គល ណា បដិសេធសេចក្តីនេះ បុគ្គលនោះ ឈ្មោះថាមិនមាន គុណធម៌បរិបូណ៌ ។

[២០១] ពាក្យថា ជាអ្នកដំអក់នៅក្នុងទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន។ អធិប្បាយ ថា មានសមណព្រាហ្មណ៍ពួកខ្លះ ជាអ្នកលុះក្នុងទិដ្ឋិ សមណព្រាហ្មណ៍ ទាំងនោះ កាន់យក រៀនយក ប្រកាន់ បបោសអង្កែល ជាប់ ចិត្ត បណ្តាទិដ្ឋិ ៦២ នូវទិដ្ឋិណាមួយ ហើយនៅ នៅរួម នៅគ្រប់គ្រង នៅត្រាំ ក្នុងទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន ។ ។ ពួកអ្នកមានផ្ទះក្តី រមែងនៅក្នុងផ្ទះ ពួកអ្នកត្រូវអាបត្តិក្តី រមែងនៅក្នុងអាបត្តិ ពួកអ្នកប្រកបដោយកិលេសក្តី រមែងនៅក្នុងកិលេស យ៉ាងណា មានសមណព្រាហ្មណ៍ពួកខ្លះ ជាអ្នកលុះ ក្នុងទិដ្ឋិ សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ កាន់យក រៀនយក ប្រកាន់យក បបោសអង្កែល ជាប់ចិត្ត បណ្តាទិដ្ឋិ ទាំង ៦២ នូវទិដ្ឋិណាមួយ ហើយនៅ នៅរួម នៅគ្រប់គ្រង នៅត្រាំ ក្នុងទិដ្ឋិ របស់ខ្លួន ។ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា) ជាអ្នកដំអក់នៅក្នុងទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន ។ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

[២០២] វិត្តយ្ហ ធានា កុសលា វេទន្តិតិ វិត្តយ្ហាតិ
 កហេត្វា ឧត្តហេត្វា កណ្ហិត្វា បរាមសិត្វា អភិជិវិត្វា
 ធានា វេទន្តិតិ ធានា វេទន្តិ វិវិដំ វេទន្តិ អញ្ញោញ្ញំ វេទន្តិ
 បុត្ត វេទន្តិ ន ឯកំ វេទន្តិ កថេន្តិ ភណ្ឌិតិ ជីបយន្តិ
 វេហារន្តិ ។ កុសលាតិ កុសលវាទា បណ្ឌិតវាទា ជីវ-
 វាទា ញាណវាទា ហេតុវាទា លក្ខណវាទា ការណ-
 វាទា ហានវាទា សកាយ លទ្ធិយាតិ វិត្តយ្ហ ធានា
 កុសលា វេទន្តិ ។

[២០៣] យោ ឯវំ ជាតាតិ ស វេទិ ធម្មន្តិ យោ ឥមំ
 ធម្មំ ទិដ្ឋិ បដិបទំ មក្កំ ជាតាតិ សោ ធម្មំ វេទិ អញ្ញាសិ
 អបស្សិ បដិវិជ្ជិតិ យោ ឯវំ ជាតាតិ ស វេទិ ធម្មំ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

[២០២] អធិប្បាយពាក្យថា ប្រកាន់ថា ខ្លួនឈ្នួសវៃ រមែង
 ប្រកាន់យក (នូវទិដ្ឋិនោះ) ហើយពោលផ្សេងៗ ត្រង់ពាក្យថា ប្រកាន់
 យក គឺកាន់យក រៀនយក ប្រកាន់យក បបោសអង្អែល ជាប់ចិត្ត ។
 ពាក្យថា ពោលផ្សេងៗ គឺនិយាយផ្សេងៗ ពោលពាក្យមានប្រការផ្សេងៗ
 ពោលពាក្យដទៃៗ ពោលពាក្យច្រើន ពោល ថ្ងៃង ពណ៌នា ពន្យល់
 អធិប្បាយ នូវពាក្យជាអនេក ។ ពាក្យថា ប្រកាន់ថា ជាអ្នកឈ្នួសវៃ
 បានសេចក្តីថា មានវាទៈដ៏ឈ្នួស មានវាទៈជាបណ្ឌិត មានវាទៈជា
 អ្នកប្រាជ្ញ មានវាទៈប្រកបដោយញ្ញាណ មានវាទៈត្រូវតាមទំនង មានវាទៈ
 ប្រកបដោយលក្ខណៈ មានវាទៈប្រកបដោយហេតុ មានវាទៈគួរដល់ឋានៈ
 តាមលទ្ធិរបស់ខ្លួន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា) ប្រកាន់ថាខ្លួន
 ឈ្នួសវៃ រមែងប្រកាន់យក (នូវទិដ្ឋិនោះ) ហើយពោលពាក្យផ្សេងៗ ។

[២០៣] ពាក្យថា បុគ្គលណាដឹងយ៉ាងនេះ បុគ្គលនោះឈ្មោះ
 ថាដឹងធម៌ គឺបុគ្គលណា ដឹងនូវធម៌ នូវទិដ្ឋិ នូវបដិបទា នូវមគ្គនេះ
 បុគ្គលនោះ ឈ្មោះថាដឹង បានដឹង បានឃើញ ចាក់ធ្លុះនូវធម៌ ហេតុ
 នោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា) បុគ្គលណា ដឹងយ៉ាងនេះ បុគ្គលនោះ
 ឈ្មោះថាដឹងធម៌ ។

ទ្វាទសមោ ចូឡវិយ្យាហសុត្តនិទ្ទេសោ

[២០៤] ឥទំ បដិក្កោសមកេវលី សោតិ យោ
 ឥមំ ធម្មំ ទិដ្ឋិ បដិបទំ មក្កំ បដិក្កោសតិ អកេវលី
 សោ អសមត្តោ អបរិបុណ្ណោ ហីនោ និហីនោ
 ឌីមកោ លាមកោ ជតុក្កោ^(១) បរិត្តោតិ ឥទំ
 បដិក្កោសមកេវលី សោ ។ តេនាហ សោ និម្មិតោ

សកំ សកំ ទិដ្ឋិបរិព្វសាធា
 វិត្តយ្ហ ធានា កុសលា វទន្តិ
 យោ ឯវំ ជានាតិ ស វេទិ ធម្មំ
 ឥទំ បដិក្កោសមកេវលី សោតិ ។

[២០៥] ឯវម្បិ វិត្តយ្ហ វិវាទយន្តិ^(២)
 ពាលោ បរោ អកុសលោតិ ចាហុ
 សច្ចោ នុ វាទោ កតមោ ឥមេសំ
 សព្វេ ហីមេ កុសលាវធានា ។

១ ម. ឆតុក្កោ ។ ២ ឱ. វិវាទិយន្តិ ។

ចូឡវិយូហាសុត្តនិទ្ទេស ទី ១២

[២០៤] ពាក្យថា បុគ្គលណា បដិសេធសេចក្តីនេះ បុគ្គលនោះ ឈ្មោះថាមិនមានគុណធម៌បរិបូណ៌ គឺ បុគ្គលណា ឃាត់នូវធម៌នូវទិដ្ឋិ នូវបដិបទា នូវមគ្គនេះ បុគ្គលនោះ ឈ្មោះថាជាមនុស្សមិនពេញលេញ មិនគ្រប់គ្រាន់ មិនបរិបូណ៌ ជាបុគ្គលថោកទាប ហ៊ិនហោច អាប៌ឱន លាមក គម្រក់ រលីបរលាប ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា) បុគ្គលណា បដិសេធសេចក្តីនេះ បុគ្គលនោះ ឈ្មោះថាមិនមានគុណធម៌បរិបូណ៌ ។ ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធនិម្មិតនោះ ត្រាស់សួរថា

ជនទាំងឡាយ ប្រកាន់ថាខ្លួនឈ្លាសវៃ ជាអ្នកដ៏អក់នៅក្នុងទិដ្ឋិ របស់ខ្លួនៗ រមែងប្រកាន់យក (នូវទិដ្ឋិនោះ) ហើយពោលផ្សេងៗ ថា បុគ្គលណា ដឹងយ៉ាងនេះ បុគ្គលនោះ ឈ្មោះថាដឹងធម៌ បុគ្គលណា បដិសេធសេចក្តីនេះ បុគ្គលនោះ ឈ្មោះថាមិនមានគុណធម៌បរិបូណ៌ ។

[២០៥] ជនទាំងឡាយ ប្រកាន់យ៉ាងនេះហើយ រមែងទាស់ទែងគ្នា ទាំងពោលថាជាមនុស្សពាល ទន់ទាប មិនឈ្លាសវៃ តើវាទះដូចម្តេច របស់ជនទាំងនេះ ជាវាទះពិត ព្រោះថាជនទាំងនេះ ជាអ្នកពោលថា ខ្លួនឈ្លាសវៃ ទាំងអស់គ្នា ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

[២០៦] ឯវម្បិ វិត្តយ្ហ វិវាទយន្តិតិ ឯវំ កហេត្វា
 ឧត្តហេត្វា កណ្ហិត្វា បរាមសិត្វា អភិជិវិត្វា វិវាទ-
 យន្តិ កលហំ កកោន្តិ កណ្ហានំ (វិត្តហំ) កកោន្តិ វិវាទំ
 កកោន្តិ មេធាកំ កកោន្តិ ន ត្វំ ឥមំ ធម្មវិនយំ
 អាជាតាសិ ។ មេ ។ ជិព្វេធម្មា វា សចេ បហោសីតិ
 ឯវម្បិ វិត្តយ្ហ វិវាទយន្តិ ។

[២០៧] ពាលោ បរោ អកុសលោតិ ចាហុតិ
 បរោ ពាលោ ហីនោ និហីនោ ឱមកោ លាមកោ
 ជតុក្កោ បរិត្តោ អកុសលោ អវិទ្ធា^(១) អវិជ្ជាកតោ
 អញ្ញាណំ អវិការី ទុប្បញ្ញោតិ ឯវមាហំសុ ឯវំ
 កកោន្តិ ឯវំ កណ្ហិត្តិ ឯវំ ធិបយន្តិ ឯវំ កោហារន្តិតិ
 ពាលោ បរោ អកុសលោតិ ចាហុ ។

១ ឱ. ម. អវិទ្ធា ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

[២០៦] ពាក្យថា ជនទាំងឡាយ ប្រកាន់យ៉ាងនេះហើយ រមែងទាស់ទែងគ្នា សេចក្តីថា ជនទាំងឡាយ កាន់យក រៀនយក ប្រកាន់យក បបោសអង្កែល ជាប់ចិត្ត យ៉ាងនេះហើយ រមែងទាស់ទែងគ្នា គឺធ្វើនូវជម្លោះ ធ្វើនូវសេចក្តីប្រកួតប្រកាន់ ធ្វើនូវសេចក្តីប្រកាន់ខុស ធ្វើនូវវិវាទ ធ្វើនូវការប្រណាំងប្រជែងថា អ្នកមិនចេះធម៌វិន័យនោះទេ ។ បេ ។ ឬបើ អ្នកអាច អ្នកចូរដោះស្រាយឲ្យរួចចុះហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជនទាំងឡាយ ប្រកាន់យ៉ាងនេះហើយ រមែងទាស់ទែងគ្នា ។

[២០៧] ពាក្យថា ទាំងពោលថា ជាមនុស្សពាល ទន់ទាប មិនឈ្លាសវៃ គឺ បានពោលយ៉ាងនេះ ថ្ងៃយ៉ាងនេះ ពណ៌នាយ៉ាងនេះ ពន្យល់យ៉ាងនេះ អធិប្បាយយ៉ាងនេះថា បុគ្គលនេះជាមនុស្សទន់ទាប ជាបុគ្គលពាល ថោកទាប ថោកថយ អប្បឱន លាមក គម្រក់ ជាមនុស្សកម្ទេចកម្ទី មិនឈ្លាស មិនយល់ ជាអ្នកលុះក្នុងអំណាចអវិជ្ជា ជាបុគ្គលមិនមានញាណ មិនមានការពិចារណា ដោយញាណ អប្បតតប្រាជ្ញា ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា) ទាំងពោលថា ជាមនុស្សពាល ទន់ទាប មិនឈ្លាសវៃ ។

ទ្វាទសមោ ចូឡវិយ្យាហសុត្តនិទ្ទេសោ

[២០៨] សច្ចោ នុ វាទោ កតមោ ឥមេសន្តិ ឥមេសំ
 សមណព្រាហ្មណានំ វាទោ កតមោ សច្ចោ តច្ឆោ
 តថា ភូតោ យាថាវោ អរិបរិតោតិ^(១) សច្ចោ នុ វាទោ
 កតមោ ឥមេសំ ។

[២០៩] សព្វេ ហិមេ កុសលាវទានាតិ សព្វេវិមេ
 សមណព្រាហ្មណា កុសលវាទា បណ្ឌិតវាទា ដីរវាទា
 ញាណវាទា ហេតុវាទា លក្ខណវាទា ការណវាទា
 ហានវាទា សកាយ លទ្ធិយាតិ សព្វេ ហិមេ កុស-
 លាវទានា ។ តេនាហ សោ និម្មិតោ

ឯវម្បិ វិត្តយ្ហ វិវាទយន្តិ
 ពាលោ បរោ អកុសលោតិ ចាហុ
 សច្ចោ នុ វាទោ កតមោ ឥមេសំ
 សព្វេ ហិមេ កុសលាវទានាតិ ។

១ ឱ. អរិបរិតោតិ ។

ចូឡវិយូហសុត្តនិទ្ទេស ទី ១២

[២០៨] ពាក្យថា តើវាទះដូចម្តេច របស់ជនទាំងនេះ ជាវាទះពិត គឺ វាទះដូចម្តេច របស់សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនេះ ជាវាទះពិត ប្រាកដ មែន ទៀងទាត់ ត្រឹមត្រូវ មិនវិបតិ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា) តើវាទះដូចម្តេច របស់ជនទាំងនេះ ជាវាទះពិត ។

[២០៩] ពាក្យថា ព្រោះថាជនទាំងនេះ ជាអ្នកពោលថាខ្លួនឈ្នួស វៃ ទាំងអស់គ្នា គឺ សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងអស់នេះ ជាអ្នកពោលថាខ្លួនជា អ្នកឈ្នួសវៃ ពោលថាជាបណ្ឌិត ពោលថាជាអ្នកប្រាជ្ញ ពោលថាប្រកប ដោយញាណ ពោលថាត្រូវតាមទំនង ពោលថាប្រកបដោយលក្ខណៈ ពោលថាប្រកបដោយហេតុ ពោលថាគួរដល់ឋានៈ តាមលទ្ធិរបស់ខ្លួន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា) ព្រោះថា ជនទាំងនេះ ជាអ្នកពោលថាខ្លួន ឈ្នួសវៃ ទាំងអស់គ្នា ។ ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធនិម្មិតនោះ ត្រាស់សួរថា

ជនទាំងឡាយ ប្រកាន់យ៉ាងនេះហើយ រមែងទាស់ទែងគ្នា ទាំងពោលថាជាមនុស្សពាល ទន់ទាប មិនឈ្នួសវៃ តើ វាទះដូចម្តេច របស់ជនទាំងនេះ ជាវាទះពិត ព្រោះថា ជន ទាំងនេះ ជាអ្នកពោលថាខ្លួនឈ្នួសវៃ ទាំងអស់គ្នា ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

[២១០] បរស្ស វេ ធម្មមនានុជានំ^(១)

ពាលោមកោ ហោតិ និហ្មីនបញ្ញោ

សព្វេវ ពាលា សុនិហ្មីនបញ្ញោ

សព្វេវិមេ ទិដ្ឋិបរិព្វសាធា ។

[២១១] បរស្ស វេ ធម្មមនានុជានន្តិ បរស្ស

ធម្មំ ទិដ្ឋិ បដិបទំ មក្កំ អនានុជានន្តោ អនានុប-

ស្សន្តោ^(២) អនានុមញ្ញន្តោ អនានុមោទន្តោតិ បរស្ស

វេ ធម្មមនានុជានំ ។

[២១២] ពាលោមកោ ហោតិ និហ្មីនបញ្ញោតិ បរោ

ពាលា ហោតិ ហ្មីនោ និហ្មីនោ ឱមកោ លាមកោ

ជតុក្កោ បរិត្តោ ហ្មីនប្បញ្ញោ និហ្មីនប្បញ្ញោ ឱមកប្ប-

ញ្ញោ លាមកប្បញ្ញោ ជតុក្កប្បញ្ញោ បរិត្តប្បញ្ញោតិ

ពាលោមកោ ហោតិ និហ្មីនបញ្ញោ ។

១ ម. ចេ ធម្មមននុជានំ ។ ២ ឯត្តន្តវេ អននុមនន្តោតិ ទិស្សតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

[២១០] (ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា) បុគ្គលពាល ជាអ្នក

ថោកទាប មានបញ្ញាទន់អន់ មិនយល់នូវធម៌របស់បុគ្គល

ដទៃ ជនទាំងអស់ជាមនុស្សពាល មានបញ្ញាទន់អន់ ជន

ទាំងអស់នេះ ជាអ្នកដំអក់នៅក្នុងទិដ្ឋិ ។

[២១១] ពាក្យថា មិនយល់នូវធម៌របស់បុគ្គលដទៃ គឺមិនយល់

តាម មិនឃើញតាម មិនដឹងតាម មិនត្រេកអរតាម នូវធម៌ នូវទិដ្ឋិ

នូវបដិបទា នូវមគ្គ របស់បុគ្គលដទៃ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិន

យល់នូវធម៌ របស់បុគ្គលដទៃ ។

[២១២] ពាក្យថា បុគ្គលពាល ជាអ្នកថោកទាប មានបញ្ញា

ទន់អន់ គឺបុគ្គលឈឿយ ល្ងង់ ថោកទាប ទន់អន់ ថោកថយ

លាមក គម្រក់ ជាមនុស្សកម្ទេចកម្ទី មានបញ្ញាថោកទាប មានបញ្ញា

ទន់អន់ មានបញ្ញាថោកថយ មានបញ្ញាលាមក មានបញ្ញាគម្រក់

មានបញ្ញាស្លូចស្លើង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលពាល ជាអ្នក

ថោកទាប មានបញ្ញាទន់អន់ ។

ទ្វាទសមោ ចូឡវិយ្យហសុត្តនិទ្ទេសោ

[២០៣] សព្វេ ពាលា សុទិហ្មីនបញ្ញាតិ សព្វេ-
 មេ សមណព្រាហ្មណា ពាលា ហីនា និហីនា
 ឱមកា លាមកា ជតុក្កា បរិត្តា សព្វេ ហ្មីនបញ្ញា
 និហ្មីនបញ្ញា ឱមកបញ្ញា លាមកបញ្ញា ជតុក្កប្ប-
 ញា បរិត្តប្បញ្ញាតិ សព្វេ ពាលា សុទិហ្មីនបញ្ញា ។

[២០៤] សព្វេមេ ទិដ្ឋិបរិព្វសាធាតិ សព្វេមេ
 សមណព្រាហ្មណា ទិដ្ឋិតតិកា តេ ទ្វាសដ្ឋិយា ទិដ្ឋិ-
 កតានំ អញ្ញតរញ្ញតរំ ទិដ្ឋិតតំ កហេត្វា ឧត្តហេត្វា
 កណ្ហិត្វា បរាមសិត្វា អភិទិវិត្វា សកាយ សកាយ
 ទិដ្ឋិយា វសន្តិ សំវសន្តិ អារសន្តិ បរិវសន្តិ ។
 យថា អាតារិកា វា យវេសុ វសន្តិ សាបត្តិកា វា
 អាបត្តិសុ វសន្តិ សកិលេសា វា កិលេសេសុ វសន្តិ
 ឯវមេវ សព្វេមេ សមណព្រាហ្មណា ទិដ្ឋិតតិកា

ចូឡវិយុហសុត្តនិទ្ទេស ទី ១២

[២១៣] ពាក្យថា ជនទាំងអស់ ជាមនុស្សពាល មានបញ្ញា
 ទន់អន់ គឺពួកសមណព្រាហ្មណ៍ទាំងអស់នេះ ជាបុគ្គលល្ងង់ ថោកទាប
 ទន់អន់ ថោកថយ លាមក គម្រក់ ជាមនុស្សកម្ទេចកម្ទី សមណ-
 ព្រាហ្មណ៍ទាំងអស់ មានបញ្ញាថោកទាប មានបញ្ញាទន់អន់ មានបញ្ញា
 ថោកថយ មានបញ្ញាលាមក មានបញ្ញាគម្រក់ មានបញ្ញាស្អប់ស្អើង
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជនទាំងអស់ ជាមនុស្សពាល មាន
 បញ្ញាថោកថយ ។

[២១៤] ពាក្យថា ជនទាំងអស់នេះ ជាអ្នកដំអក់នៅក្នុងទិដ្ឋិ គឺពួក
 សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងអស់នេះ ជាអ្នកលុះក្នុងទិដ្ឋិ សមណព្រាហ្មណ៍ទាំង
 អស់នោះ កាន់ រៀន ប្រកាន់ បបោសអង្អែល ជាប់ចិត្ត បណ្តាទិដ្ឋិទាំង ៦២
 នូវទិដ្ឋិណាមួយ ហើយនៅ នៅរួម នៅជាប់ នៅត្រាំ ក្នុងទិដ្ឋិរបស់
 ខ្លួន។ ។ បុគ្គលមានផ្ទះក្តី រមែងនៅក្នុងផ្ទះ បុគ្គលអ្នកត្រូវអាបត្តិក្តី
 រមែងនៅក្នុងអាបត្តិ បុគ្គលប្រកបដោយកិលេសក្តី រមែងនៅក្នុងកិលេស
 យ៉ាងណាមិញ ពួកសមណព្រាហ្មណ៍ទាំងអស់នេះ ជាអ្នកលុះក្នុងទិដ្ឋិ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

តេ ទ្វាសន្តិយា ទិដ្ឋិតតានំ អញ្ញតរញ្ញតរំ ទិដ្ឋិតតំ ក-
ហេត្វា ឧត្តហេត្វា កណ្ហិត្វា បរាមសិត្វា អភិទិវិត្វា
សកាយ សកាយ ទិដ្ឋិយា វសន្តិ សំវសន្តិ អារសន្តិ
បរិវសន្តិតិ សព្វេរិមេ ទិដ្ឋិបរិព្វសាទា ។ តេនាហ ភក្កវា

បរស្ស វេ ធម្មមនានុជានំ
ពាលោមកោ ហោតិ និហ្មីនបញ្ញោ
សព្វេវ ពាលា សុនិហ្មីនបញ្ញោ
សព្វេរិមេ ទិដ្ឋិបរិព្វសាទាតិ ។

[២១៥] សន្តិដ្ឋិយា ចេ បន វីរេនាតា^(១)
សំសុទ្ធបញ្ញោ កុសលា មតិមា^(២)
ន តេសំ កោចិ បរិហ្មីនបញ្ញោ
ទិដ្ឋិ ហិ តេសំបិ តថា សមត្តា ។

[២១៦] សន្តិដ្ឋិយា ចេ បន វីរេនាតាតិ សកាយ
ទិដ្ឋិយា សកាយ ខន្តិយា សកាយ រុចិយា សកាយ
លទ្ធិយា វីរេនាតា បរិយោទាតា អសន្តិលិដ្ឋាតិ^(៣)
សន្តិដ្ឋិយា ចេ បន វីរេនាតា ។

១ ម. ចេវ ន វេរេនាតា ។ ២ ម. មុតិមា ។ ៣ ម. អនវេរេនាតា អវេរេនាតា អបរិ-
យោទាតា សំកិលិដ្ឋា សំកិលេសិកាតីតិ ទិស្សន្តិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ កាន់ រៀន ប្រកាន់ បបោសអង្កែល ជាប់
 ចិត្ត បណ្តាទិដ្ឋិទាំង ៦២ នូវទិដ្ឋិណាមួយ ហើយនៅ នៅរួម នៅជាប់
 នៅត្រាំ ក្នុងទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន ។ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជនទាំងអស់
 នេះ ជាអ្នកដំអក់នៅក្នុងទិដ្ឋិ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា
 បុគ្គលពាល ជាអ្នកថោកទាប មានបញ្ញាទន់អន់ រមែង
 មិនយល់នូវធម៌ របស់បុគ្គលដទៃ ជនទាំងអស់ ជាមនុស្ស
 ពាល មានបញ្ញាទន់អន់ ជនទាំងអស់នេះ ជាអ្នកដំអក់នៅ
 ក្នុងទិដ្ឋិ ។

[២១៥] ប្រសិនបើ បុគ្គលទាំងឡាយ ជាអ្នកមានបញ្ញា
 ឃ្លាស់វៃ មានបញ្ញាបរិសុទ្ធល្អ មានញាណដ៏ផ្លូវផង ដោយ
 ទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន បណ្តាបុគ្គលទាំងឡាយនោះ បុគ្គលណា
 មួយ មានបញ្ញាទន់អន់ ឥតមានទេ ព្រោះថា ជនទាំងនោះ
 បានប្រកាន់ទិដ្ឋិយ៉ាងនេះហើយ ។

[២១៦] ពាក្យថា ដ៏ផ្លូវផងដោយទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន គឺផ្លូវផង ស្អាត
 មិនសៅហ្មង ដោយទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន ដោយការគួររបស់ខ្លួន ដោយសេចក្តី
 គាប់ចិត្តរបស់ខ្លួន ដោយលទ្ធិរបស់ខ្លួន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
 ដ៏ផ្លូវផង ដោយទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន ។

ទ្វាទសមោ ចូឡវិយ្យាហសុត្តនិទ្ទេសោ

[២០៧] សំសុទ្ធបញ្ញា កុសលា មតីមាតិ សុទ្ធប្ប-
 ញ្ញា វិសុទ្ធប្បញ្ញា បរិសុទ្ធប្បញ្ញា វោទាតប្បញ្ញា បរិយោ-
 ទាតប្បញ្ញា ។ អថវា សុទ្ធតស្សនា វិសុទ្ធតស្សនា
 បរិសុទ្ធតស្សនា វោទាតតស្សនា បរិយោទាតតស្សនាតិ
 សំសុទ្ធបញ្ញា ។ កុសលាតិ កុសលា បណ្ឌិតា
 បញ្ញវន្តោ ពុទ្ធិមន្តោ ញ្ញាណិនោ វិការិនោ មេធាវិនោតិ
 សំសុទ្ធបញ្ញា កុសលា ។ មតីមាតិ មតិមា បណ្ឌិតា
 បញ្ញវន្តោ ពុទ្ធិមន្តោ ញ្ញាណិនោ វិការិនោ មេធាវិនោតិ
 សំសុទ្ធបញ្ញា កុសលា មតិមា ។

[២០៨] ន តេសំ កោចិ បរិហីនបញ្ញោតិ តេសំ
 សមណាព្រាហ្មណានំ ន កោចិ ហីនប្បញ្ញោ និហីនប្ប-
 ញ្ញោ ឱមកប្បញ្ញោ លាមកប្បញ្ញោ ជតុក្កប្បញ្ញោ បរិ-
 ត្តប្បញ្ញោ^(១) ។ អថវា^(២) សព្វេ អត្តប្បញ្ញា សេដ្ឋប្បញ្ញា

១ ម. ឯត្តន្តរេ អត្តីតិ ទិស្សតិ ។ ២ ម. អយំ បាហោ នត្តិ ។

ចូឡវិយូហសុត្តនិទ្ទេស ទី ១២

[២១៧] ពាក្យថា បុគ្គលទាំងឡាយ ជាអ្នកមានបញ្ញាឈ្លាសវៃ មានបញ្ញាបរិសុទ្ធល្អ គឺមានបញ្ញាស្អាត មានបញ្ញាស្អាតវិសេស មានបញ្ញាបរិសុទ្ធ មានបញ្ញាថ្លាស្អាត មានបញ្ញាផ្លូវផង ។ ឬថា មានការឃើញស្អាត មានការឃើញស្អាតវិសេស មានការឃើញបរិសុទ្ធ មានការឃើញហ្មត់ចត់ មានការឃើញផ្លូវផង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មានបញ្ញាបរិសុទ្ធល្អ ។ ពាក្យថា ឈ្លាសវៃ គឺប៉ិនប្រសប់ ជាបណ្ឌិត មានបញ្ញា មានបញ្ញាជាគ្រឿងដឹង មានញាណ មានបញ្ញាជាគ្រឿងបំភ្លឺ មានបញ្ញាជាគ្រឿងទម្លាយកិលេស ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ឈ្លាសវៃ មានបញ្ញាបរិសុទ្ធល្អ ។ ពាក្យថា មានបញ្ញា គឺមានការដឹង ជាបណ្ឌិត មានបញ្ញា មានបញ្ញាជាគ្រឿងដឹង មានញាណ មានបញ្ញាជាគ្រឿងបំភ្លឺ មានបញ្ញាជាគ្រឿងទម្លាយកិលេស ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលទាំងឡាយ ជាអ្នកមានបញ្ញាឈ្លាសវៃ មានបញ្ញាបរិសុទ្ធ ។

[២១៨] ពាក្យថា បណ្តាបុគ្គលទាំងឡាយនោះ បុគ្គលណាមួយ មានបញ្ញាទន់អន់ ឥតមានទេ គឺបណ្តាសមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ សមណព្រាហ្មណ៍ណាមួយ មានបញ្ញាថោកទាប មានបញ្ញាទន់អន់ មានបញ្ញាថោកថយ មានបញ្ញាលាមក មានបញ្ញាគម្រក់ មានបញ្ញាស្អប់ស្អើង ឥតមានទេ ។ គឺថា សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងអស់ មានបញ្ញាដ៏លើសលុប មានបញ្ញាប្រសើរ

ទ្វាទសមោ ចូឡវិយ្យាសុត្តនិទ្ទេសោ

វិសេដ្ឋប្បញ្ញា ចាមោក្ខប្បញ្ញា ឧត្តមប្បញ្ញា បវរប្បញ្ញាតិ
ន តេសំ កោចិ បរិហ័នបញ្ញោ ។

[២១៩] ទិដ្ឋិ ហិ តេសំបិ តថា សមត្តាតិ តេសំ
សមណព្រាហ្មណានំ ទិដ្ឋិ តថា សមត្តា សមាទិដ្ឋា
កហិតា បរាមដ្ឋា អភិទិវិដ្ឋា អន្លោសិតា អធិមុត្តាតិ
ទិដ្ឋិហិ តេសំបិ តថា សមត្តា ។ តេនាហ ភកវា

សន្និដ្ឋិយា ចេ បន វីរោតា
សំសុទ្ធបញ្ញា កុសលា មតីមា
ន តេសំ កោចិ បរិហ័នបញ្ញោ
ទិដ្ឋិ ហិ តេសំបិ តថា សមត្តាតិ ។

[២២០] ន វាហាមេតំ តថិវន្តិ^(១) ព្រិមិ
យមាហុ ពាលា^(២) មិទុ អញ្ញមញ្ញំ
សកំ សកំ ទិដ្ឋិមកំសុ សច្ចំ
តស្មា ហិ ពាលោតិ បរំ ទហាន្តិ ។

១ ម. តថវន្តិ ។ ២ ម. ពាលោ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

មានបញ្ញាប្រសើរវិសេស មានបញ្ញាជាប្រធាន មានបញ្ញាដ៏ឧត្តម មាន
បញ្ញាដ៏បរវរ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បណ្តាបុគ្គលទាំងនោះ បុគ្គល
ណាមួយ មានបញ្ញាទន់អន់ ឥតមានទេ ។

[២១៧] ពាក្យថា ព្រោះថា ជនទាំងនោះ បានប្រកាន់ទិដ្ឋិយ៉ាងនោះ
ហើយ គឺសមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ បានប្រកាន់ សមាទាន កាន់
យក បបោសអង្កែល ជាប់ចិត្ត ជក់ចិត្ត ចុះចិត្តស៊ប់ ដោយប្រការដូច្នោះ
ហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រោះថា ជនទាំងនោះ បានប្រកាន់
ទិដ្ឋិយ៉ាងនោះហើយ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

ប្រសិនបើ បុគ្គលទាំងឡាយ ជាអ្នកមានបញ្ញាល្ងាសវៃ
មានបញ្ញាបរិសុទ្ធអ្ន មានញាណដ៏ផ្លូវផង ដោយទិដ្ឋិ
របស់ខ្លួន បណ្តាបុគ្គលទាំងឡាយនោះ បុគ្គលណាមួយ មាន
បញ្ញាទន់អន់ ឥតមានទេ ព្រោះថា ជនទាំងនោះ បាន
ប្រកាន់ទិដ្ឋិយ៉ាងនេះហើយ ។

[២២០] សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយ ជាគូ ។ បានពោលនូវ
គ្នានិងគ្នាថាពាល ព្រោះទិដ្ឋិណា តថាគតមិនពោលនូវទិដ្ឋិនុ៎ះ
ថាពិតទេ បុគ្គលទាំងឡាយបានធ្វើ នូវទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន ។
ថាពិត ព្រោះហេតុនោះបានជា ជនទាំងឡាយ តែងយល់នូវ
បុគ្គលដទៃថាពាល ។

ទ្វាទសមោ ចូឡវិយ្យាហសុត្តនិទ្ទេសោ

[២២១] ន វាហាមេតំ តថិវន្តិ ព្រឹមីតិ នាតិ បដិ-
 ក្ខេហោ ។ ឯតន្តិ ទ្វាសដ្ឋិទិដ្ឋិកតន្តិ នាហំ ឯតំ តថំ
 តច្ចំ ភូតំ យាថាវំ អវិបវិតន្តិ ព្រឹមិ អាចិក្ខាមិ ទេសេមិ
 បញ្ញាបេមិ បដ្ឋបេមិ វិវាមិ វិកជាមិ ឧត្តានីកោមិ
 បកាសេមីតិ ន វាហាមេតំ តថិវន្តិ ព្រឹមិ ។

[២២២] យមាហុ ពាលា មិថុ អញ្ញមញ្ញន្តិ មីច្ចតិ
 ទ្វេ ជនា ទ្វេ កលហការកា ទ្វេ ភណ្ណានការកា ទ្វេ
 ភស្សការកា ទ្វេ វិវាទការកា ទ្វេ អធិករណការកា
 ទ្វេ វាទិដោ ទ្វេ សល្លាបកា ។ តេ អញ្ញមញ្ញំ ពាលោ
 ហីដោ និហីដោ ឱមកោ លាមកោ ជតុក្កោ បរិត្តោ-
 តិ^(១) ឯវមាហំសុ ឯវំ កថេន្តិ ឯវំ ភណ្ណន្តិ ឯវំ ដីបយន្តិ
 ឯវំ វោហារន្តិ យមាហុ ពាលា មិថុ អញ្ញមញ្ញំ ។

១ ម. ពាលតោ ហីនតោ និហីនតោ ឱមកតោ លាមកតោ ជតុក្កតោ បរិត្តតោតិ ។

ចូឡវិយូហសុត្តនិទ្ទេស ទី ១១

[២២១] អធិប្បាយពាក្យថា តថាគតមិនពោលនូវទិដ្ឋិនុ៎ះថា ពិត
 ទេ ត្រង់ពាក្យថា មិន គឺជាពាក្យហាមឃាត់ ។ ពាក្យថា ទិដ្ឋិនុ៎ះ គឺទិដ្ឋិ
 ៦២ សេចក្តីថា តថាគត មិនពោល មិនប្រាប់ មិនសម្តែង មិនបញ្ញត្ត
 មិនតាំងទុក មិនបើក មិនវែកញែក មិនធ្វើឲ្យងាយ មិនប្រកាស នូវ
 ទិដ្ឋិនុ៎ះ ថាពិត ថាមែន ថាប្រាកដ ថាត្រូវ ថាមិនវិបរិត ដូច្នោះទេ
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) តថាគតមិនពោលនូវទិដ្ឋិនុ៎ះ ថា ពិតទេ ។

[២២២] ពាក្យថា សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយ ជាគួ្យ បាន
 ពោលនូវគ្នានិងគ្នាថា (ពាល) ព្រោះទិដ្ឋិណា ត្រង់ពាក្យថា ជាគួ្យ
 បានសេចក្តីថា ជនពីរនាក់ គឺអ្នកធ្វើដម្លោះពីរនាក់ អ្នកធ្វើសេចក្តី
 ប្រកួតប្រកាន់ពីរនាក់ អ្នកធ្វើតិរច្ឆានកថាពីរនាក់ អ្នកធ្វើវិវាទពីរនាក់
 អ្នកធ្វើអធិករណ៍ពីរនាក់ អ្នកដដែកពីរនាក់ អ្នកនិយាយប៉ប៉ាច់ប៉ប៉ោច
 ពីរនាក់ ។ ជនទាំងនោះ ពោលយ៉ាងនេះ ថ្ងៃយ៉ាងនេះ ពណ៌នាយ៉ាង
 នេះ ពន្យល់យ៉ាងនេះ អធិប្បាយយ៉ាងនេះ នូវគ្នានិងគ្នាថា ពាល
 ថោកទាប សាបសូន្យ ថោកថយ លាមក គម្រក់ កម្ទេចកម្ទី
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយ ជាគួ្យ
 បានពោល នូវគ្នានិងគ្នាថា ពាល ព្រោះទិដ្ឋិណា ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

[២២៣] សកំ សកំ ទិដ្ឋិមកំសុ សច្ចុន្តិ
 សស្សតោ លោកោ ឥទមេវ សច្ចំ មោយមញ្ញន្តិ សកំ
 សកំ ទិដ្ឋិមកំសុ សច្ចំ ។ អសស្សតោ លោកោ
 ឥទមេវ សច្ចំ មោយមញ្ញន្តិ ។ បេ ។ នេវ ហោតិ ន
 ន ហោតិ តថាគតោ បរម្មណា ឥទមេវ សច្ចំ មោយ-
 មញ្ញន្តិ សកំ សកំ ទិដ្ឋិមកំសុ សច្ចំ ។

[២២៤] តស្មា ហិ ពាលោតិ បរំ ទហាន្តិតិ តស្មាតិ
 តស្មា តំការណា តំហោតុ តប្បច្ចយា តំនិទាណា បរំ
 ពាលោ ហីនោ និហីនោ ឱមកោ លាមកោ ជតុក្កោ
 បរិត្តោតិ ទហាន្តិ បស្សន្តិ ទក្ខន្តិ ឱលោកេន្តិ និដ្ឋាយន្តិ
 ឧបបរិត្តោតិ តស្មា ហិ ពាលោតិ បរំ ទហាន្តិ ។

តេនាហ ភកវា

ន វាហាមេតំ តថិវន្តិ ព្រមិ
 យមាហុ ពាលា មិដុ អញ្ញមញ្ញំ
 សកំ សកំ ទិដ្ឋិមកំសុ សច្ចំ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

[២២៣] ពាក្យថា បុគ្គលពាលទាំងឡាយ បានធ្វើនូវទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន។ ថាពិត គឺបានធ្វើនូវទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន ។ ថាពិត ដោយពាក្យថា លោកទៀង ពាក្យនេះជាពាក្យពិត ពាក្យដទៃជាមោឃៈ ។ បានធ្វើនូវទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន ។ ថាពិត ដោយពាក្យថា លោកមិនទៀង ពាក្យនេះជាពាក្យពិត ពាក្យដទៃ ជាមោឃៈ ។ បេ ។ សត្វស្លាប់ហើយ កើតទៀត ក៏មិនមែន មិនកើតទៀត ក៏មិនមែន ពាក្យនេះ ជាពាក្យពិត ពាក្យដទៃ ជាមោឃៈ ។ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលពាលទាំងឡាយ បានធ្វើនូវទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន។ ថាពិត ។

[២២៤] ពាក្យថា ព្រោះហេតុនោះ ជនទាំងឡាយ តែងយល់ នូវបុគ្គលដទៃថាពាល ត្រង់ពាក្យថា ព្រោះហេតុនោះ គឺព្រោះហេតុ ដូច្នោះ ព្រោះដំណើរនោះ ព្រោះហេតុនោះ ព្រោះបច្ច័យនោះ ព្រោះ និទាននោះ ទើបជនទាំងឡាយ យល់ ឃើញ ក្រឡេកឃើញ សម្លឹង ពិនិត្យ រំពឹង នូវបុគ្គលដទៃ ថាពាល ថោកទាប សាបរលាប ថោកថយ លាមក គម្រក់ កម្ទេចកម្ទី ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រោះហេតុនោះ ជនទាំងឡាយ តែងយល់នូវបុគ្គលដទៃ ថាពាល ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយជាគូ ។ បានពោលនូវគ្នានិងគ្នា ថាពាល ព្រោះទិដ្ឋិណា តថាគតមិនពោលនូវទិដ្ឋិនុ៎ះ ថាពិតទេ បុគ្គលពាលទាំងឡាយ បានធ្វើនូវទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន ។ ថាពិត

ទ្វាទសមោ ចូឡវិយ្យាហសុត្តនិទ្ទេសោ

តស្មា ហិ ពាលោតិ បរំ ទហន្តិតិ ។

[២២៥] យមាហុ សច្ចំ តថិវន្តិ ឯកេ

តមាហុ អញ្ញេបិ តុច្ចំ មុសាតិ

ឯវម្បិ វិត្តយ្ហ វិវាទយន្តិ

កស្មា ន ឯកំ សមណា វទន្តិ ។

[២២៦] យមាហុ សច្ចំ តថិវន្តិ ឯកេតិ យំ ធម្មំ

ទិដ្ឋិ បដិបទំ មក្កំ ឯកេ សមណាព្រាហ្មណា ឥទំ សច្ចំ

តច្ចំ^(១) ភូតំ យាថាវំ អវិបវីតន្តិ ឯវមាហំសុ ឯវំ កថេន្តិ

ឯវំ កណាន្តិ ឯវំ ទីបយន្តិ ឯវំ វោហារន្តិតិ យមាហុ សច្ចំ

តថិវន្តិ ឯកេ ។

[២២៧] តមាហុ អញ្ញេបិ តុច្ចំ មុសាតីតិ តមេវ

១ ម. ឯក្កន្តវេ តថន្តិ ទិស្សតិ ។

ចូឡវិយូហសុត្តនិទ្ទេស ទី ១២

ព្រោះហេតុនោះ បានជាជនទាំងឡាយ តែងយល់នូវបុគ្គល
ដទៃថា ពាល ។

[២២៥] (ព្រះពុទ្ធនិម្មិតសួរថា) សមណព្រាហ្មណ៍ពួកខ្លះ បាន
ពោលពាក្យណា ថាជាពាក្យទៀង ជាពាក្យពិត ចំណែក
សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយដទៃទៀត បែរជាពោលពាក្យ
នោះ ថាជាពាក្យទទេ ជាពាក្យកុហកវិញ សមណព្រាហ្មណ៍
ទាំងឡាយ ប្រកាន់យ៉ាងនេះហើយ រមែងទាស់ទែងគ្នា ព្រោះ
ហេតុអ្វី សមណៈទាំងឡាយ មិនពោលពាក្យតែបែបមួយ ។

[២២៦] ពាក្យថា សមណព្រាហ្មណ៍ពួកខ្លះ បានពោលពាក្យ
ណា ថាជាពាក្យទៀង ជាពាក្យពិត សេចក្តីថា សមណព្រាហ្មណ៍ពួក
ខ្លះ ពោលយ៉ាងនេះ ថ្ងៃយ៉ាងនេះ ពណ៌នាយ៉ាងនេះ ពន្យល់យ៉ាងនេះ
អធិប្បាយយ៉ាងនេះ នូវធម៌ ទិដ្ឋិ បដិបទា មគ្គណា ថា នេះទៀង ពិត
ប្រាកដ ត្រូវ មិនវិបតិ ហេតុនោះ(ទ្រង់ត្រាស់សួរថា) សមណព្រាហ្មណ៍
ពួកខ្លះ បានពោលពាក្យណា ថាជាពាក្យទៀង ជាពាក្យពិត ។

[២២៧] ពាក្យថា ចំណែកសមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយដទៃទៀត
បែរជាពោលពាក្យនេះ ថាជាពាក្យទទេ ជាពាក្យកុហកវិញ សេចក្តីថា

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ធម្មំ ទិដ្ឋី បដិបទំ មក្កំ ឯកេ សមណាព្រាហ្មណា ឯតំ
តុច្ឆំ ឯតំ មុសា ឯតំ អក្ខតំ ឯតំ អលីកំ ឯតំ អយា-
ថារន្តិ ឯវមាហំសុ ឯវំ កថេន្តិ ឯវំ កណាន្តិ ឯវំ ទីបយន្តិ
ឯវំ វេហារន្តិតិ តមាហុ អញ្ញេបិ តុច្ឆំ មុសាតិ ។

[២២៨] ឯវម្បិ វិត្តយ្ហ វិវាទយន្តិតិ ឯវំ កហេត្វា
ឧត្តហេត្វា កណ្ណាត្វា បរាមសិត្វា អភិទិវិសិត្វា វិវាទយន្តិ
កលហំ កហេន្តិ កណ្ណានំ កហេន្តិ វិត្តហំ កហេន្តិ វិវាទំ
កហេន្តិ មេធកំ កហេន្តិ ន ត្វំ ឥមំ ធម្មវិទយំ អាជា-
នាសិ ។ មេ ។ ទិព្វេធម្មិ វា សចេ បហោសីតិ ឯវម្បិ
វិត្តយ្ហ វិវាទយន្តិ ។

[២២៩] កស្មា ន ឯតំ សមណា វទន្តិតិ
កស្មាតិ កស្មា កីការណា កីហេតុ កីបច្ចុយា
កីនិទាណា កីសមុទយា កីជាតិកា កីបកវា

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

សមណព្រាហ្មណ៍ពួកខ្លះ ពោលយ៉ាងនេះ ថ្ងៃយ៉ាងនេះ ពណ៌នា
យ៉ាងនេះ ពន្យល់យ៉ាងនេះ អធិប្បាយយ៉ាងនេះ នូវធម៌ នូវទិដ្ឋិ នូវ
បដិបទា នូវមគ្គនោះឯងថា នេះជាពាក្យទទេ នេះជាពាក្យកុហក នេះ
ជាពាក្យមិនពិត នេះជាពាក្យមិនមែន នេះជាពាក្យមិនត្រូវ ហេតុនោះ
(ទ្រង់ត្រាស់សួរថា) ចំណែកសមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយ ដទៃទៀត
បែរជាពោលពាក្យនោះ ថាជាពាក្យទទេ ជាពាក្យកុហកវិញ ។

[២២៨] ពាក្យថា សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយ ប្រកាន់យ៉ាង
នេះហើយ រមែងទាស់ទែងគ្នា សេចក្តីថា សមណព្រាហ្មណ៍ទាំង
ឡាយ កាន់យក រៀនយក ប្រកាន់យក បបោសអង្រែល ជាប់ចិត្ត
យ៉ាងនេះហើយ រមែងជជែកគ្នា គឺធ្វើនូវជម្លោះ ធ្វើនូវសេចក្តីប្រកួត
ប្រកាន់ ធ្វើនូវសេចក្តីប្រកាន់ខុស ធ្វើនូវវិវាទ ធ្វើនូវការប្រណាំង
ប្រជែងថា អ្នកមិនចេះធម៌វិន័យនេះទេ ។ បេ ។ ឬបើអ្នកអាច អ្នក
ចូរដោះស្រាយឲ្យរួចចុះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា) សមណ-
ព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយ ប្រកាន់យ៉ាងនេះហើយ រមែងទាស់ទែងគ្នា ។

[២២៩] ពាក្យថា ព្រោះហេតុអ្វី សមណៈទាំងឡាយ មិន
ពោលពាក្យតែបែបមួយ សេចក្តីថា ព្រោះហេតុដូចម្តេច ព្រោះដំ-
ណើរដូចម្តេច ព្រោះហេតុអ្វី ព្រោះបច្ច័យអ្វី ព្រោះនិទាន
ដូចម្តេច ព្រោះកិរិយាកើតឡើងដូចម្តេច ព្រោះកំណើតដូចម្តេច

ទ្វាទសមោ ចូឡវិយ្យហសុត្តនិទ្ទេសោ

ន ឯកំ វេទន្តិ ធានា វេទន្តិ វិវិដំ វេទន្តិ អញ្ញោញ្ញំ
 វេទន្តិ បុប្ផ វេទន្តិ កថេន្តិ ភណ្ណន្តិ ទីបយន្តិ វោហារន្តិ
 កស្មា ន ឯកំ សមណា វេទន្តិ ។ តេនាហ
 សោ និម្មិតោ

យមាហុ សច្ចំ តថិវន្តិ ឯកេ
 តមាហុ អញ្ញោបិ តុច្ចំ មុសាតិ
 ឯវម្បិ វិត្តយ្ហ វិវាទយន្តិ
 កស្មា ន ឯកំ សមណា វេទន្តិ ។

[២៣០] ឯកំ ហិ សច្ចំ ន ទុតិយមត្តិ
 យស្មី បជា នោ វិវេទ បជាជំ
 ធានា តេ^(១) សច្ចានិ សយំ បុនន្តិ
 តស្មា ន ឯកំ សមណា វេទន្តិ ។

១ ម. នានាតោ ។

ចូឡវិយូហសុត្តនិទ្ទេស ទី ១២

ព្រោះហេតុជាដែនកើតមុនដូចម្តេច សមណៈទាំងឡាយ មិនពោលពាក្យ
តែបែបមួយ បែរជាពោលផ្សេងៗ ពោលនូវប្រការផ្សេងៗ ពោលដោយ
ឡែកពីគ្នា ពោល ថ្ងៃង ពណ៌នា ពន្យល់ អធិប្បាយច្រើនបែបទៅវិញ
ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា) ព្រោះហេតុអ្វី សមណព្រាហ្មណ៍ទាំង-
ឡាយ មិនពោលពាក្យតែបែបមួយ ។ ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធនិម្មិតនោះ
ត្រាស់សួរថា

សមណព្រាហ្មណ៍ពួកខ្លះ បានពោលពាក្យណា ថាជាពាក្យ
ទៀង ជាពាក្យពិត សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយដទៃទៀត
បែរជាពោលពាក្យនោះ ថាជាពាក្យទទេ ជាពាក្យកុហកវិញ
សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយ ប្រកាន់យ៉ាងនេះហើយ រមែង
ទាស់ទែងគ្នា ព្រោះហេតុអ្វី សមណៈទាំងឡាយ មិនពោល
ពាក្យតែបែបមួយ ។

[២៣០] (ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា) សត្វដឹងច្បាស់នូវសច្ចៈ
ណា មិនគប្បីទាស់ទែងគ្នា សច្ចៈ (នោះ) មានតែមួយ
មិនមានជាគម្រប់ពីរទេ សមណព្រាហ្មណ៍ ទាំងឡាយនោះ
តែងពោលតាមទំនើងខ្លួនឯង នូវសច្ចៈទាំងឡាយផ្សេងៗ គ្នា
ព្រោះហេតុនោះ បានជាសមណៈទាំងឡាយ មិនពោល
ពាក្យតែបែបមួយ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

[២៣១] ឯកំ ហិ សច្ចំ ន ទុតិយមត្តិតិ ឯកំ
 សច្ចំ វុច្ចតិ ទុក្ខនិរោធា និព្វានំ យោ សោ សព្វសង្ខារ-
 សមថោ សព្វបទិប្បដិនិស្សក្តោ តណ្ហាក្ខយោ វិរាគោ
 និរោធា និព្វានំ ។ អថវា ឯកំ សច្ចំ វុច្ចតិ មក្កសច្ចំ
 និយ្យានសច្ចំ ទុក្ខនិរោធតាមិនី បទិបទា អរិយោ
 អដ្ឋង្គិកោ មក្តោ សេយ្យដីនំ សម្មាទិដ្ឋិ សម្មាសង្កប្បោ
 សម្មារាថា សម្មាកម្មន្តោ សម្មាអាជីវោ សម្មារាយាមោ
 សម្មាសតិ សម្មាសមាដីតិ ឯកំ ហិ សច្ចំ ន ទុតិយមត្តិ ។

[២៣២] យស្មី បជា នោ វិរេន បជានន្តិ យស្មិន្តិ
 យម្ហិ សច្ចេ ។ បជាតិ សត្តាធិវចនំ ។ បជា យំ^(១)
 សច្ចំ បជានន្តា អាជានន្តា វិជានន្តា បទិវិជានន្តា
 បទិវិជ្ឈន្តា ន កលហំ ករេយ្យ ន ភណ្ណានំ ករេយ្យ
 ន វិត្តហំ ករេយ្យ ន វិវាទំ ករេយ្យ ន មេធាកំ ករេយ្យ
 កលហំ ភណ្ណានំ វិត្តហំ វិវាទំ មេធាកំ បជហេយ្យ
 វិរោទេយ្យ ព្យន្តិករេយ្យ អនការវុទ្ធិមេយ្យាតិ^(២) យស្មី
 បជា នោ វិរេន បជានំ ។

១ ម. បជានំ ។ ២ ម. ន កលហំ ករេយ្យំ ។ ល។ ព្យន្តិ ករេយ្យំ អនការំ គមេយ្យន្តិ ទិស្សន្តិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

[២៣១] ពាក្យថា សច្ចៈ (នោះ) មានតែមួយ មិនមានជាគម្រប់ពីរទេ អធិប្បាយថា ទុក្ខនិរោធនិព្វាន លោកហៅថា សច្ចៈមួយ បានខាង សេចក្តីរម្ងាប់សង្ខារទាំងពួង កិរិយារលាស់ឧបធិទាំងពួង កិរិយាអស់តណ្ហា ការប្រាសចាកតម្រេក កិរិយារលត់ ព្រះនិព្វាន ។ ឬថា ដែលហៅថា សច្ចៈមួយ សំដៅយកមគ្គសច្ចៈ និយ្យានសច្ចៈ ទុក្ខនិរោធគាមិនីបដិបទា មគ្គមានអង្គ ៨ ដ៏ប្រសើរ គឺ សេចក្តីយល់ត្រូវ ១ សេចក្តីត្រិះរិះត្រូវ ១ វាចាត្រូវ ១ ការងារត្រូវ ១ ការចិញ្ចឹមជីវិតត្រូវ ១ ការព្យាយាមត្រូវ ១ សេចក្តីរព្វកត្រូវ ១ ការតម្កល់ចិត្តត្រូវ ១ ហេតុនោះ(ទ្រង់ត្រាស់ថា) សច្ចៈនោះ មានតែមួយ មិនមានជាគម្រប់ពីរទេ ។

[២៣២] ពាក្យថា សត្វដឹងច្បាស់នូវសច្ចៈណា មិនគប្បីទាស់ទែងគ្នា ត្រង់ពាក្យថា ណា គឺនូវសច្ចៈណា ។ ពាក្យថា សត្វ គឺជាឈ្មោះរបស់សត្វ ។ សត្វកាលដឹងច្បាស់ ដឹងទូទៅ ដឹងវិសេស ដឹងជាក់ ចាក់ធ្លុះ នូវសច្ចៈណា មិនគប្បីធ្វើជម្លោះ មិនគប្បីធ្វើសេចក្តីប្រកួតប្រកាន់ មិនគប្បីធ្វើសេចក្តីប្រកាន់ខុស មិនគប្បីធ្វើវិវាទ មិនគប្បីធ្វើការប្រណាំងប្រជែង គឺគប្បីលះបង់ គប្បីបន្ទោបង់ គប្បីធ្វើឲ្យវិនាស គប្បីដល់នូវការមិនកើតមានតទៅ នូវជម្លោះ សេចក្តីប្រកួតប្រកាន់ សេចក្តីប្រកាន់ខុស វិវាទ សេចក្តីប្រណាំងប្រជែង ហេតុនោះ(ទ្រង់ត្រាស់ថា) សត្វដឹងច្បាស់នូវសច្ចៈណា មិនគប្បីទាស់ទែងគ្នា ។

ទ្វាទសមោ ចូឡវិយ្យាហសុត្តនិទ្ទេសោ

[២៣៣] ធានា តេ សច្ចានិ សយំ បុណ្ណិភិ ធានា
តេ សច្ចានិ សយំ បុណ្ណិ វេទនិ កថេនិ ភណ្ណិ ទីបយនិ
វោហារនិ សស្សតោ លោកោ ឥនមេវ សច្ចំ មោឃ-
មញ្ញនិ សយំ បុណ្ណិ វេទនិ កថេនិ ភណ្ណិ ទីបយនិ
វោហារនិ អសស្សតោ លោកោ ។ បេ ។ នេវ ហោតិ
ន ន ហោតិ តថាភតោ បរម្មរណា ឥនមេវ សច្ចំ មោ-
ឃមញ្ញនិ សយំ បុណ្ណិ វេទនិ ថេនិ ភណ្ណិ ទីបយនិ
វោហារនិភិ ធានា តេ សច្ចានិ សយំ បុណ្ណិ ។

[២៣៤] តស្មា ន ឯកំ សមណា វេទនិភិ តស្មាភិ
តស្មា តំការណា តំហេតុ តប្បច្ចយា តំនិធានា ន
ឯកំ វេទនិ ធានា វេទនិ វិទំ វេទនិ អញ្ញាញំ វេទនិ
បុប្ផ វេទនិ កថេនិ ភណ្ណិ ទីបយនិ វោហារនិភិ

ចូឡវិយូហសុត្តនិទ្ទេស ទី ១២

[២៣៣] ពាក្យថា សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយនោះ តែង
 ពោលតាមទំនើងខ្លួនឯង នូវសច្ចៈទាំងឡាយផ្សេងៗ គ្នា សេចក្តីថា
 សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយនោះ តែងសរសើរ ពោល ថ្ងៃង ពណ៌នា
 ពន្យល់ អធិប្បាយ តាមទំនើងខ្លួនឯង នូវសច្ចៈទាំងឡាយផ្សេងៗ គ្នា គឺ
 តែងសរសើរ ពោល ថ្ងៃង ពណ៌នា ពន្យល់ អធិប្បាយ តាមទំនើង
 ខ្លួនឯងថា លោកទៀង ពាក្យនេះជាពាក្យពិត ពាក្យដទៃជាមោឃៈ តែង
 សរសើរ ពោល ថ្ងៃង ពណ៌នា ពន្យល់ អធិប្បាយ តាមទំនើងខ្លួន
 ឯងថា លោកមិនទៀង ។ បេ ។ សត្វស្លាប់ហើយកើតទៀត ក៏មិនមែន
 មិនកើតទៀត ក៏មិនមែន ពាក្យនេះជាពាក្យពិត ពាក្យដទៃជាមោឃៈ
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយនោះ តែង
 ពោលតាមទំនើងខ្លួនឯង នូវសច្ចៈទាំងឡាយផ្សេងៗ គ្នា ។

[២៣៤] ពាក្យថា ព្រោះហេតុនោះ ទើបសមណៈទាំងឡាយ មិន
 ពោលពាក្យតែបែបមួយ ត្រង់ពាក្យថា ព្រោះហេតុនោះ គឺ ព្រោះហេតុ
 ដូច្នោះ ព្រោះដំណើរនោះ ព្រោះហេតុនោះ ព្រោះបច្ច័យនោះ ព្រោះនិទាន
 នោះ ទើបសមណៈទាំងឡាយ មិនពោលពាក្យតែបែបមួយ គឺពោល
 ផ្សេងៗ ពោលប្រការផ្សេងៗ ពោលដោយឡែកពីគ្នា ពោល ថ្ងៃង
 ពណ៌នា ពន្យល់ អធិប្បាយ មានប្រមាណច្រើន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

តស្មា ន ឯកំ សមណា វេទន្តិ ។ តេនាហា ភក្កវា

ឯកំ ហិ សច្ចំ ន ទុតិយមត្តិ

យស្មី បជា នោ វិវេទេ បជានំ

នាណ តេ សច្ចានិ សយំ ថុវេទន្តិ

តស្មា ន ឯកំ សមណា វេទន្តិតិ ។

[២៣៥] កស្មា នុ សច្ចានិ វេទន្តិ នាណ

បវាទិយាសេ កុសលាវនាណ

សច្ចានិ សុត្តានិ ពហូនិ នាណ

ឧទាហុ តេ តក្កមនុស្សវេទន្តិ ។

[២៣៦] កស្មា នុ សច្ចានិ វេទន្តិ នាណតិ

កស្មាតិ កស្មា កីការណា កីហេតុ កីបច្ចុយា

កីនិទាណ សច្ចានិ នាណ វេទន្តិ វិវេទនិ វេទន្តិ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ព្រោះហេតុនោះ ទើបសមណៈទាំងឡាយ មិនពោលពាក្យតែបែបមួយ ។

ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

សត្វដឹងច្បាស់នូវសច្ចៈណា មិនគប្បីទាស់ទែងគ្នា សច្ចៈ
(នោះ) មានតែមួយ មិនមានជាគម្រប់ពីរទេ សមណ-
ព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយនោះ តែងពោលតាមទំនើងខ្លួនឯងនូវ
សច្ចៈទាំងឡាយផ្សេងៗ គ្នា ព្រោះហេតុនោះ ទើបសមណៈ
ទាំងឡាយ មិនពោលពាក្យតែបែបមួយ ។

[២៣៥] (ព្រះពុទ្ធនិម្មិតសួរថា) ព្រោះហេតុអ្វី ពួកសមណ-
ព្រាហ្មណ៍ ជាអ្នកប្រកាន់ថាឈ្នាសវៃ ពោល ពោលជជែក
នូវសច្ចៈទាំងឡាយ ផ្សេងៗ គ្នា សច្ចៈទាំងឡាយ ច្រើន
ផ្សេងៗ តើ (សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ) បានឮឬ ឬក៏
សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ រាវរកដោយសេចក្តីត្រិះរិះទេ ។

[២៣៦] ពាក្យថា ព្រោះហេតុអ្វី ពួកសមណព្រាហ្មណ៍ពោល
នូវសច្ចៈទាំងឡាយ ផ្សេងៗ គ្នា ត្រង់ពាក្យថា ព្រោះហេតុអ្វី គឺ
ព្រោះហេតុម្តេច ព្រោះដំណើរដូចម្តេច ព្រោះហេតុដូចម្តេច ព្រោះ
បច្ច័យដូចម្តេច ព្រោះនិទានដូចម្តេច ទើបពួកសមណព្រាហ្មណ៍ពោល
នូវសច្ចៈទាំងឡាយផ្សេងៗ ពោលនូវសច្ចៈទាំងឡាយមានប្រការ ផ្សេងៗ

ទ្វាទសមោ ចូឡវិយ្យហសុត្តនិទ្ទេសោ

អញ្ញាញ្ញានិ វេទន្តិ បុច្ឆនិ វេទន្តិ កថេន្តិ ភណ្ណន្តិ
 ទីបយន្តិ វោហារន្តិតិ កស្មា នុ សច្ចានិ វេទន្តិ ធានា ។

[២៣៧] បវាទិយាសេ កុសលាវធានាតិ បវាទិ-
 យាសេតិ វិប្បវេទន្តិតិបិ បវាទិយាសេ ។ អថវា សកំ
 សកំ ទិដ្ឋិតតំ បវេទន្តិ កថេន្តិ ភណ្ណន្តិ ទីបយន្តិ
 វោហារន្តិ សស្សតោ លោកោ ឥនមេវ សច្ចំ មោយ-
 មញ្ញន្តិ បវេទន្តិ កថេន្តិ ភណ្ណន្តិ ទីបយន្តិ វោហារន្តិ អស-
 ស្សតោ លោកោ ។ បេ ។ នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ
 តថាភតោ បរម្មរណា ឥនមេវ សច្ចំ មោយមញ្ញន្តិ
 បវេទន្តិ កថេន្តិ ភណ្ណន្តិ ទីបយន្តិ វោហារន្តិ ។
 កុសលាវធានាតិ កុសលវាទា បណ្ឌិតវាទា ដីវវាទា
 ញ្ញាណវាទា ហេតុវាទា លក្ខណវាទា ការណវាទា
 ហានវាទា សកាយ លទ្ធិយាតិ បវាទិយាសេ កុស-
 លាវធានា ។

ចូឡវិយូហសុត្តនិទ្ទេស ទី ១២

ពោលដោយឡែកពីគ្នា ពោល ថ្ងៃង ពណ៌នា អធិប្បាយ នូវសច្ចៈ
ទាំងឡាយមានប្រមាណច្រើន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា) ព្រោះ
ហេតុអ្វី ពួកសមណព្រាហ្មណ៍ ពោលនូវសច្ចៈទាំងឡាយផ្សេងៗ គ្នា ។

[២៣៧] អធិប្បាយពាក្យថា ជាអ្នកប្រកាន់ថាល្ងាសវៃ ពោល
ពោលជជែក ត្រង់ពាក្យថា ពោលជជែក គឺរមែងពោលជជែក ព្រោះ
ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ពោលជជែក ។ មួយទៀត សមណ-
ព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយ ពោល ថ្ងៃង ពណ៌នា ពន្យល់ អធិប្បាយ
នូវទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន ។ គឺពោល ថ្ងៃង ពណ៌នា ពន្យល់ អធិប្បាយថា
លោកទៀង ពាក្យនេះ ជាពាក្យពិត ពាក្យដទៃ ជាមោឃៈ ពោល
ថ្ងៃង ពណ៌នា ពន្យល់ អធិប្បាយថា លោកមិនទៀង ។ បេ ។
សត្វស្លាប់ហើយកើតទៀត ក៏មិនមែន មិនកើតទៀត ក៏មិនមែន ពាក្យ
នេះ ជាពាក្យពិត ពាក្យដទៃ ជាមោឃៈ ។ ពាក្យថា អ្នកប្រកាន់ថា
ល្ងាសវៃ គឺជាអ្នកពោលថាល្ងាសវៃ ពោលថាជាបណ្ឌិត ពោលថា
ជាអ្នកប្រាជ្ញ ពោលថាមានញាណ ពោលត្រូវទំនង ពោលប្រកប
ដោយលក្ខណៈ ពោលប្រកបដោយហេតុ ពោលគួរដល់ឋានៈ តាម
លទ្ធិរបស់ខ្លួន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា) ជាអ្នកប្រកាន់ថា
ល្ងាសវៃ ពោល ពោលជជែក ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

[២៣៨] សច្ចានិ សុត្តានិ ពហូនិ ធានាតិ សច្ចានិ
 សុត្តានិ ពហូនិ^(១) ធានាតិ វិវាទានិ អញ្ញោញ្ញានិ បុប្ផនីតិ
 សច្ចានិ សុត្តានិ ពហូនិ ធានា ។

[២៣៩] ឧទាហុ តេ តត្តមនុស្សរដ្ឋីតិ ឧទាហុ
 តត្តេន វិតត្តេន សង្ក្ខេប្បេន យាយន្តិ និយ្យន្តិ វុយ្ណន្តិ
 សំហារិយន្តីតិ វាវម្បិ ឧទាហុ តេ តត្តមនុស្សរដ្ឋី ។
 អថវា តត្តបរិយាហាដំ វីមំសានុចរិតំ សយំ បដិកាលំ
 វេទន្តិ កថេន្តិ ភណ្ណន្តិ ដីបយន្តិ វោហារន្តីតិ វាវម្បិ
 ឧទាហុ តេ តត្តមនុស្សរដ្ឋី ។ តេនាហា សោ និម្មិតោ

១ ម. ពហុកានិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

[២៣៨] ពាក្យថា សច្ចៈទាំងឡាយ ច្រើន ផ្សេងៗ (តើសមណ-
ព្រាហ្មណ៍ ទាំងនោះ) បានឮឬ សេចក្តីថា សច្ចៈទាំងឡាយ ច្រើន
ផ្សេងៗ មានប្រការផ្សេងៗ ដទៃៗ ជាអនេក (តើសមណព្រាហ្មណ៍
ទាំងនោះ) បានឮឬ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា) សច្ចៈទាំងឡាយ
ច្រើន ផ្សេងៗ តើសមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ បានឮឬ ។

[២៣៩] ពាក្យថា ឬក៏សមណព្រាហ្មណ៍ ទាំងនោះ រាវរក
ដោយសេចក្តីត្រិះរិះ សេចក្តីថា ឬក៏ (សមណព្រាហ្មណ៍ ទាំងនោះ)
ត្រូវសេចក្តីត្រិះរិះ សេចក្តីត្រិះរិះផ្សេងៗ សេចក្តីត្រិះរិះព្រម ឲ្យទៅ
ឲ្យនាំទៅ ឲ្យរសាត់ទៅ ឲ្យក្អួចទៅ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា)
ឬក៏ សមណព្រាហ្មណ៍ ទាំងនោះ រាវរក ដោយសេចក្តីត្រិះរិះ ។
មួយទៀត សមណព្រាហ្មណ៍ ទាំងឡាយ ពោល ថ្ងៃង ពណ៌នា
ពន្យល់ អធិប្បាយ នូវប្រាជ្ញា ដែលស្រាវជ្រាវ ដោយសេចក្តីត្រិះរិះ
ដែលរិះរក ដោយការពិចារណា ដោយខ្លួនឯង ហេតុនោះ (ទ្រង់
ត្រាស់សួរថា) ឬក៏ សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ រាវរកដោយ
សេចក្តីត្រិះរិះ ។ ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធនិម្មិតនោះ ត្រាស់សួរថា

ទ្វាទសមោ ចូឡវិយ្យហសុត្តនិទ្ទេសោ

កស្មា នុ សច្ចានិ វេទន្តិ ធានា

បវាទិយាសេ កុសលាវធានា

សច្ចានិ សុត្តានិ ពហូនិ ធានា

ឧទាហុ តេ តត្តមនុស្សវដ្តិតិ ។

[២៤០] នហោវ សច្ចានិ ពហូនិ ធានា

អញ្ញត្រិ សញ្ញាយ និច្ចានិ លោកេ

តត្តញ្ច ទិដ្ឋិសុ បកប្បយិត្វា

សច្ចំ មុសាតី ទ្វយធម្មមាហុ ។

[២៤១] នហោវ សច្ចានិ ពហូនិ ធានាតិ នហោវ

សច្ចានិ ពហុកានិ ធានានិ វិវាទានិ អញ្ញញ្ញានិ បុច្ចដិតិ

នហោវ សច្ចានិ ពហូនិ ធានា ។

[២៤២] អញ្ញត្រិ សញ្ញាយ និច្ចានិ លោកេតិ

អញ្ញត្រិ សញ្ញាយ និច្ចក្កាហា ឯកញ្ជេវ សច្ចំ

លោកេ កមិយតិ ភណិយតិ ទិបិយតិ វោហារិយតិ

ចូឡវិយូហសុត្តនិទ្ទេស ទី ១២

ព្រោះហេតុអ្វី ពួកសមណព្រាហ្មណ៍ ជាអ្នកប្រកាន់ថា
ឈ្នាសវៃ ពោល ពោលជជែក នូវសច្ចៈទាំងឡាយ
ផ្សេងៗ គ្នា សច្ចៈទាំងឡាយ ច្រើន ផ្សេងៗ តើ (សមណ-
ព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ) បានឮឬ ឬក៏ សមណព្រាហ្មណ៍
ទាំងនោះ រាវរកដោយសេចក្តីត្រិះរិះទេ ។

[២២០] (ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា) សច្ចៈទាំងឡាយ
ក្នុងលោក រៀរលែងតែសេចក្តីប្រកាន់ថាទៀងដោយសញ្ញា
ចេញ មិនមែនមានច្រើន ផ្សេងៗ គ្នាទេ មួយវិញទៀត
ជនទាំងឡាយ តែងតាំងនូវសេចក្តីត្រិះរិះ ក្នុងទិដ្ឋិទាំងឡាយ
ហើយពោល នូវធម៌ ជាគូ ថាពិត ថាកុហក ។

[២២១] ពាក្យថា សច្ចៈទាំងឡាយ មិនមែនមានច្រើន ផ្សេងៗ
គ្នាទេ គឺសច្ចៈទាំងឡាយមិនមែនមានច្រើន ផ្សេងៗ មានប្រការផ្សេងៗ
ដោយឡែកពីគ្នាច្រើនទេ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) សច្ចៈទាំងឡាយ
មិនមែនមានច្រើន ផ្សេងៗ គ្នាទេ ។

[២២២] អធិប្បាយពាក្យថា ក្នុងលោក រៀរលែងតែសេចក្តីប្រកាន់ថា
ទៀង ដោយសញ្ញាចេញ សេចក្តីថា ក្នុងលោករៀរលែងតែសេចក្តីប្រកាន់
ថាទៀង ដោយសញ្ញាចេញ សច្ចៈ ដែលលោក ថ្ងៃង ពណ៌នា ពន្យល់

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ទុក្ខនិរោធោ និព្វានំ យោ សោ សព្វសង្ខារសមថោ
 សព្វបដិប្បនិស្សក្តោ តណ្ហាក្ខយោ វិរាគោ និរោធោ
 និព្វានំ ។ អថវា ឯកំ សច្ចំ វុច្ចតិ មក្កសច្ចំ និយ្យាន-
 សច្ចំ ទុក្ខនិរោធកាមិនី បដិបទា អរិយោ អង្គខ្ចីកោ
 មក្តោ សេយ្យដីទំ សម្មាទិដ្ឋិ ។ បេ ។ សម្មាសមាដីតិ
 អញ្ញត្រិ សញ្ញាយ និច្ចានិ លោកេ ។

[២៤៣] តក្កញ្ច ទិដ្ឋិសុ បកប្បយិត្វា សច្ចំ មុសាតិ
 ទ្វយធម្មមាហុតិ តក្កំ វិតក្កំ សង្កប្បំ តក្កយិត្វា
 វិតក្កយិត្វា សង្កប្បយិត្វា ទិដ្ឋិកតានិ ជនេន្តិ សញ្ញនេន្តិ
 និព្វត្តេន្តិ អភិនិព្វត្តេន្តិ ទិដ្ឋិកតានិ ជនេត្វា សញ្ញនេត្វា
 និព្វត្តេត្វា អភិនិព្វត្តេត្វា មយ្ហំ សច្ចំ តុយ្ហំ មុសាតិ
 ឯវមាហំសុ ឯវំ កាថេន្តិ ឯវំ កណាទ្តិ ឯវំ ទីបយន្តិ
 ឯវំ វោហារន្តិតិ តក្កញ្ច ទិដ្ឋិសុ បកប្បយិត្វា សច្ចំ
 មុសាតិ ទ្វយធម្មមាហុ ។ តេនាហា ភកវា

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

អធិប្បាយថា មានតែមួយ គឺទុក្ខនិរោធនិព្វាន បានដល់ កិរិយារម្ងាប់
 នូវសង្ខារទាំងពួង កិរិយាកម្ចាត់បង់នូវឧបធិទាំងពួង កិរិយាអស់តណ្ហា
 កិរិយាប្រាសចាករាគៈ កិរិយារលត់ទុក្ខ ព្រះនិព្វាន ។ មួយទៀត សច្ចៈ
 មួយ លោកពោលសំដៅយក មគ្គសច្ចៈ និយ្យានសច្ចៈ ទុក្ខនិរោធនិ-
 តាមិនីបដិបទា មគ្គប្រកបដោយអង្គ ៨ ដ៏ប្រសើរ គឺសម្មាទិដ្ឋិ ។ បេ ។
 សម្មាសមាធិ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ក្នុងលោក រៀរលែងតែ
 សេចក្តីប្រកាន់ថាទៀង ដោយសញ្ញា ។

[២២៣] ពាក្យថា មួយទៀត ជនទាំងឡាយ តែងតាំងនូវសេចក្តី
 ត្រិះរិះ ក្នុងទិដ្ឋិទាំងឡាយ ហើយពោលនូវធម៌ជាតូ ថាពិត ថាកុហក
 សេចក្តីថា ជនទាំងឡាយ ត្រិះរិះ ត្រិះរិះផ្សេងៗ ត្រិះរិះព្រមនូវសេចក្តី
 ត្រិះរិះ នូវសេចក្តីត្រិះរិះផ្សេងៗ នូវសេចក្តីត្រិះរិះព្រម ហើយញ៉ាំងទិដ្ឋិ
 ទាំងឡាយឲ្យកើត ឲ្យកើតព្រម ឲ្យកើតឡើង ឲ្យកើតចំពោះ លុះញ៉ាំង
 ទិដ្ឋិទាំងឡាយ ឲ្យកើត ឲ្យកើតព្រម ឲ្យកើតឡើង ឲ្យកើតចំពោះ
 ហើយ ក៏ពោលយ៉ាងនេះ ថ្ងៃយ៉ាងនេះ ពណ៌នាយ៉ាងនេះ ពន្យល់
 យ៉ាងនេះ អធិប្បាយយ៉ាងនេះថា ពាក្យរបស់ខ្ញុំ ជាពាក្យពិត ពាក្យ
 របស់អ្នក ជាពាក្យកុហក ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជនទាំងឡាយ
 តែងតាំងនូវសេចក្តីត្រិះរិះ ក្នុងទិដ្ឋិទាំងឡាយហើយពោល នូវធម៌ជាតូ
 ថាពិត ថាកុហក ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ហើយថា

ទ្វាទសមោ ចូឡវិយ្យហសុត្តនិទ្ទេសោ

នហោវ សច្ចានិ ពហ្វនិ ធានា
អញ្ញត្រិ សញ្ញាយ និច្ចានិ លោកេ
តក្កញ្ចា ទិដ្ឋិសុ បកប្បយិត្វា
សច្ចំ មុសាតី ទ្វយធម្មមាហ្វតិ ។

[២៤៤] ទិដ្ឋេ សុតេ សីលវតេ មុតេ វា

ឯតេ ច និស្សាយ វិមាណទស្សី

វិនិច្ឆយេ បត្វា បហាស្សមាណោ^(១)

ពាលោ បរោ អកុសលោតិ ចាហា ។

[២៤៥] ទិដ្ឋេ សុតេ សីលវតេ មុតេ វា ឯតេ ច

និស្សាយ វិមាណទស្សីតិ ទិដ្ឋំ វា ទិដ្ឋសុទ្ធិំ វា សុតំ វា សុត-

សុទ្ធិំ វា សីលំ វា សីលសុទ្ធិំ វា វត្តំ វា វត្តសុទ្ធិំ វា មុតំ វា

មុតសុទ្ធិំ វា និស្សាយ ឧបនិស្សាយ កណ្តិត្វា បរាម-

សិត្វា អភិនិវិត្វាតិ ទិដ្ឋេ សុតេ សីលវតេ មុតេ វា ។

១ ម. បហំសមាណោ ។

ចូឡវិយូហសុត្តនិទ្ទេស ទី ១២

សច្ចៈទាំងឡាយ ក្នុងលោក រៀរលែងតែសេចក្តីប្រកាន់ថា
ទៀងដោយសញ្ញាចេញ មិនមែនមានច្រើន ផ្សេងៗ គ្នាទេ
មួយទៀត ជនទាំងឡាយ តែងតាំងនូវសេចក្តីត្រិះរិះ ក្នុង
ទិដ្ឋិទាំងឡាយ ហើយពោលនូវធម៌ជាគូ ថាពិត ថាកុហក ។

[២២២] បុគ្គលអាស្រ័យទិដ្ឋិធម៌ ទាំងនេះ គឺការឃើញក្តី
ការឮក្តី សីលនិងវ័តក្តី ការប៉ះពាល់ក្តី ហើយជាអ្នក
ឃើញនូវការមើលងាយ បិតនៅក្នុងវិនិច្ឆ័យ ហើយរីករាយ
បានពោលថា បុគ្គលពាល ថោកទាប មិនឈ្លាសវៃ ។

[២២៥] អធិប្បាយពាក្យថា បុគ្គលអាស្រ័យទិដ្ឋិធម៌ទាំងនេះ គឺការ
ឃើញក្តី ការឮក្តី សីលនិងវ័តក្តី ការប៉ះពាល់ក្តី ហើយជាអ្នកឃើញ
នូវការមើលងាយ សេចក្តីថា បុគ្គលអាស្រ័យ ចូលទៅអាស្រ័យ
កាន់យក បបោសអង្អែល ជាប់ចិត្ត នូវការឃើញ ឬនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ
ព្រោះការឃើញក្តី នូវការឮ ឬនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធព្រោះការឮក្តី នូវសីល
ឬនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធព្រោះសីលក្តី នូវវ័ត ឬនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធព្រោះវ័តក្តី
នូវការប៉ះពាល់ ឬនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធព្រោះការប៉ះពាល់ក្តី ហេតុនោះ
(ទ្រង់ត្រាស់ថា) ការឃើញក្តី ការឮក្តី សីលនិងវ័តក្តី ការប៉ះពាល់ក្តី ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ឯតេ ច^(១) និស្សាយ វិមានទស្សីតិ ន សម្មានេតីតិបិ
 វិមានទស្សី ។ អថវា ទោមទស្សំ ជនេតីតិបិ វិមាន-
 ទស្សីតិ ទិដ្ឋេ សុតេ សីលវតេ មុតេ វា ឯតេ ច
 និស្សាយ វិមានទស្សី ។

[២៤៦] វិនិច្ឆយេ បត្វា បហាស្សមាណេតិ វិនិច្ឆយា
 វុច្ឆន្តិ ទ្វាសដ្ឋិ ទិដ្ឋិតតាតិ^(២) វិនិច្ឆិតទិដ្ឋិយា^(៣) បត្វា បតិដ្ឋ-
 ហិត្វា កណ្ហិត្វា បរាមសិត្វា អភិទិវិសិត្វា វិនិច្ឆយេ
 បត្វា ។ បហាស្សមាណេតិ តុដ្ឋោ ហោតិ ហដ្ឋោ
 បហាដ្ឋោ អត្តមនោ បរិបុណ្ណសដ្ឋប្បោ ។ អថវា ទន្តវិទំ-
 សកំ ហាស្សមាណេតិ វិនិច្ឆយេ បត្វា បហាស្សមាណោ ។

១ ម. ឯតេសុ ។ ២ ឱ. ម. ឯត្តន្តេ ទិដ្ឋិវិនិច្ឆយេតិ ទិស្សតិ ។ ៣ ម. វិនិច្ឆយទិដ្ឋិយា ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ពាក្យថា បុគ្គលអាស្រ័យទិដ្ឋិទាំងនេះ ហើយជាអ្នកឃើញនូវការមើល
 ងាយ គឺ ឈ្មោះថា អ្នកឃើញនូវការមើលងាយ ព្រោះហេតុមិនរាប់
 អានខ្លះ ។ ឬថា ឈ្មោះថា អ្នកមើលងាយ ព្រោះហេតុញ្ញាំងទោម-
 នស្សឲ្យកើតខ្លះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលអាស្រ័យទិដ្ឋិធម៌
 ទាំងនេះ គឺការឃើញក្តី ការឮក្តី សីលនិងវ័តក្តី ការប៉ះពាល់ក្តី
 ហើយជាអ្នកឃើញ នូវការមើលងាយ ។

[២២៦] ពាក្យថា បិតនៅក្នុងវិនិច្ឆ័យ ហើយរីករាយ សេចក្តីថា
 ដែលហៅថា វិនិច្ឆ័យ បានដល់ទិដ្ឋិ ៦២ (បុគ្គល) បិតនៅ បិត
 នៅស៊ប់ កាន់យក បបោសអង្អែល ជាប់ចិត្ត ក្នុងទិដ្ឋិដែលខ្លួន
 សម្រេចហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលបិតនៅក្នុង
 វិនិច្ឆ័យ ។ ពាក្យថា រីករាយ គឺជាអ្នកត្រេកអរ រីករាយ រីក-
 រាយទូទៅ មានចិត្តជារបស់ខ្លួន មានសេចក្តីត្រិះរិះបរិបូណ៌ ។ ឬថា
 សើចបញ្ចេញធ្មេញ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បិតនៅក្នុងវិនិច្ឆ័យ
 ហើយរីករាយ ។

ទ្វាទសមោ ចូឡវិយុហសុត្តនិទ្ទេសោ

[២៤៧] ពាលោ បរោ អកុសលោតិ ចាហាតិ
 បរោ ពាលោ ហីនោ និហីនោ ឱមកោ លាមកោ
 ជតុក្កោ បរិត្តោ អកុសលោ អវិទ្ធា អវិជ្ជាកតោ
 អញ្ញាណំ អវិការី^(១) ទុប្បញ្ញោតិ ឯវមាហ ឯវំ កថេតិ
 ឯវំ កណាតិ ឯវំ ធិបយតិ ឯវំ រោហាតីតិ ពាលោ
 បរោ អកុសលោតិ ចាហា ។ តេនាហ ភកវា

ទិដ្ឋេ សុតេ សីលវតេ មុតេ វា
 ឯតេ ច និស្សាយ វិមាណទស្សី
 វិនិច្ឆយេ បត្តា បហាស្សមាដោ
 ពាលោ បរោ អកុសលោតិ ចាហាតិ ។

[២៤៨] យេនេវ ពាលោតិ បរំ ទហាតិ
 តេនាតុមាណំ កុសលោតិ ចាហា
 សយមត្តនា សោ កុសលោវនាដោ
 អញ្ញំ វិមាណេតិ តថេវ ចារា^(២) ។

១ ឱ. ម. ឯត្តន្តរេ អមេធាវីតិ ទិស្សតិ ។ ២ ម. តទេវ បារទេ ។

ចូឡវិយូហសុត្តនិទ្ទេស ទី ១២

[២២៧] ពាក្យថា បានពោលថា បុគ្គលពាល ថោកទាប មិន
 ឈ្នាសវៃ គឺ ពោលយ៉ាងនេះ ថ្ងៃយ៉ាងនេះ ពណ៌នាយ៉ាងនេះ ពន្យល់
 យ៉ាងនេះ អធិប្បាយយ៉ាងនេះថា បុគ្គលអន់ ល្ងង់ ថោកទាប សាប-
 សូន្យ ថោកថយ លាមក គម្រក់ ជាមនុស្សកម្ទេចកម្ទី មិនឈ្នាសវៃ
 មិនមានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងចាក់ធ្លុះ លុះក្នុងសេចក្តីល្ងង់ មិនមានញាណ
 មិនមានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងបំភ្លឺ ឥតបញ្ញា ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
 បានពោលថា បុគ្គលពាល ថោកទាប មិនឈ្នាសវៃ ។ ហេតុនោះ
 ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

បុគ្គលអាស្រ័យទិដ្ឋិធម៌ទាំងនេះ គឺការឃើញក្តី ការឮក្តី សីល
 និងវិតក្តី ការប៉ះពាល់ក្តី ហើយជាអ្នកឃើញនូវការមើល
 ងាយ បិតនៅក្នុងវិនិច្ឆ័យហើយរីករាយ បានពោលថា
 បុគ្គលពាល ថោកទាប មិនឈ្នាសវៃ ។

[២២៨] បុគ្គលយល់បុគ្គលដទៃ ថាជាបុគ្គលពាល ដោយអំពើណា
 ហើយពោលចំពោះអាត្មាឯង ថាជាបុគ្គលឈ្នាសវៃ ដោយ
 អំពើនោះ បុគ្គលនោះប្រកាន់ថាខ្លួនជាអ្នកឈ្នាសវៃ ដោយ
 ខ្លួនឯង មើលងាយបុគ្គលដទៃ ទាំងពោលយ៉ាងនោះដែរ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

[២៤៩] យេនេវ ពាលោតិ បរំ ទហាតីតិ យេន^(១)

ហេតុនា យេន បច្ចយេន យេន ការណេន យេន
បកវេន បរំ ពាលតោ ហីនតោ និហីនតោ ឱមកតោ
លាមកតោ ជតុក្កតោ បរិត្តតោ ទហាតិ បស្សតិ
ទក្ខតិ ឱលោកេតិ និជ្ឈាយតិ ឧបបរិក្ខតីតិ យេនេវ
ពាលោតិ បរំ ទហាតិ ។

[២៥០] តេនាតុមាណំ កុសលោតិ ចាហាតិ

អាតុមា^(២) វុច្ចតិ អត្តា ។ សោមិ តេនេវ ហេតុនា
តេន បច្ចយេន តេន ការណេន តេន បកវេន អត្តាណំ
អាហា អហាមស្មិ កុសលោ បណ្ឌិតោ បញ្ញវា ពុទ្ធិមា
ញាណំ វិការី មេធាវីតិ តេនាតុមាណំ កុសលោតិ
ចាហា ។

១ ម. យេនេវ ។ ២ ម. អាតុមានោ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

[២៤៩] ពាក្យថា បុគ្គលយល់បុគ្គលដទៃ ថាជាបុគ្គលពាល
 ដោយអំពើណា គឺបុគ្គលយល់ឃើញ មើលឃើញ ក្រឡេកឃើញ
 សម្លឹងឃើញ រំពឹងឃើញ នូវបុគ្គលដទៃ ថាជាបុគ្គលពាល ថោក
 ទាប ថោកថយ ទន់ទាប លាមក គម្រក់ ជាមនុស្សកម្ទេចកម្ទី ដោយ
 ហេតុណា ដោយបច្ច័យណា ដោយដំណើរណា ដោយហេតុផ្ដើម
 ណា ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលយល់បុគ្គលដទៃ ថាជាបុគ្គល
 ពាល ដោយហេតុណា ។

[២៥០] ពាក្យថា ពោលចំពោះអាត្មាឯង ថាជាបុគ្គលឈ្នាសវៃ
 ដោយអំពើនោះ អធិប្បាយថា អត្តា លោកហៅថា អាត្មា ។ បុគ្គល
 នោះឯង រមែងហៅខ្លួនឯងថា អាត្មាអញ ជាអ្នកឈ្នាសវៃ ជាបណ្ឌិត
 មានប្រាជ្ញា មានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងដឹង មានញាណ មានប្រាជ្ញាជា
 គ្រឿងបំភ្លឺ ជាមេធាវី ដោយហេតុនោះ ដោយបច្ច័យនោះ ដោយ
 ដំណើរនោះ ដោយហេតុផ្ដើមនោះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
 បុគ្គលពោលចំពោះអាត្មាឯង ថាជាបុគ្គលឈ្នាសវៃ ដោយអំពើនោះ ។

ទ្វាសមោ ចូឡវិយុហសុត្តនិទ្ទេសោ

[២៥១] សយមត្តនា សោ កុសលោវទានោតិ
 សយំ^(១) អត្តានំ កុសលវទោ បណ្ឌិតវទោ ដីវវទោ
 ញាណវទោ ហេតុវទោ លក្ខណវទោ ការណវទោ
 ហានវទោ សកាយ លទ្ធិយាតិ សយមត្តនា សោ
 កុសលោវទានោ ។

[២៥២] អញ្ញំ វិមាណេតិ តថេវ ចារាតិ ន សម្មាណេតីតិ-
 បិ អញ្ញំ វិមាណេតិ ។ អថវា ទោមនស្សំ ជនេតីតិបិ
 អញ្ញំ វិមាណេតិ ។ តថេវ ចារាតិ តថេវ តំ ទិដ្ឋិតតំ
 ចារទតិ ឥតិចាយំ បុគ្គលោ មិច្ឆាទិដ្ឋិកោ វិបរីតទ-
 ស្សនោតិ អញ្ញំ វិមាណេតិ តថេវ ចារា ។ តេនាហ ភកវា

១ ម. សយមេវ ។

ចូឡវិយូហសុត្តនិទ្ទេស ទី ១២

[២៥១] ពាក្យថា បុគ្គលនោះ ប្រកាន់ថាខ្លួនជាអ្នកឈ្លាសវៃ ដោយខ្លួនឯង គឺពោលថាឈ្លាសវៃ ពោលថាជាបណ្ឌិត ពោលថាជា អ្នកប្រាជ្ញ ពោលថាប្រកបដោយញាណ ពោលថា ត្រូវទំនង ពោលថា ប្រកបដោយលក្ខណៈ ពោលថាប្រកបដោយហេតុ ពោលថាគួរដល់ឋានៈ នូវខ្លួន ដោយខ្លួនឯង តាមលទ្ធិរបស់ខ្លួន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលនោះ ប្រកាន់ថាខ្លួនជាអ្នកឈ្លាសវៃ ។

[២៥២] ពាក្យថា មើលងាយ បុគ្គលដទៃ ទាំងពោលយ៉ាង នោះដែរ គឺមើលងាយបុគ្គលដទៃ ព្រោះហេតុមិនរាប់អានខ្លះ ។ ឬមើល ងាយបុគ្គលដទៃ ព្រោះហេតុញ្ញាំងទោមនស្សឲ្យកើតខ្លះ ។ ពាក្យថា ទាំង ពោលយ៉ាងនោះដែរ គឺបុគ្គលរមែងពោលប្រកាន់ នូវទិដ្ឋិនោះ ដោយ ប្រការដូច្នោះថា បុគ្គលនេះ ជាមិច្ឆាទិដ្ឋិ មានការយល់ខុស ដោយ ប្រការដូច្នោះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មើលងាយបុគ្គលដទៃ ទាំងពោលយ៉ាងនោះដែរ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

យេនេវ ពាលោតិ បរំ ទហាតិ
តេនាតុមាណំ កុសលោតិ ចាហា
សយមត្តនា សោ កុសលោវនាដោ
អញ្ញំ វិមាណេតិ តថេវ ចារាតិ ។

[២៥៣] អតីសវំទិដ្ឋិយា^(១) សោ សមត្តោ
មាណេន មត្តោ បរិបុណ្ណាមាជី
សយមេវ សាមំ មនសាភិសិត្តោ
ទិដ្ឋិ ហិ សា តស្ស តថា សមត្តា ។

[២៥៤] អតីសវំទិដ្ឋិយា សោ សមត្តោតិ អតិសារ-
ទិដ្ឋិយោ វុច្ចន្តិ ទ្វាសដ្ឋិ ទិដ្ឋិតតាជិ ។ កីការណា
អតិសារទិដ្ឋិយោ វុច្ចន្តិ ទ្វាសដ្ឋិ ទិដ្ឋិតតាជិ ។ សព្វា តា
ទិដ្ឋិយោ ការណាតិក្កន្តា លក្ខណាតិក្កន្តា ហីនាតិ-
ក្កន្តា^(២) តំការណា អតិសារទិដ្ឋិយោ វុច្ចន្តិ ទ្វាសដ្ឋិ
ទិដ្ឋិតតាជិ ។ សព្វេបិ តិតិយា អតិសារទិដ្ឋិយា ។
កីការណា សព្វេបិ តិតិយា អតិសារទិដ្ឋិយា ។
អញ្ញមញ្ញំ អតិក្កមិត្វា សមតិក្កមិត្វា វីតិវត្តេត្វា

១ ម. អតិសារទិដ្ឋិយា ។ ២ ម. ថានាតិក្កន្តា ។ ម. សព្វាបិ ទិដ្ឋិយោ អតិសារទិដ្ឋិយោ ។
កីការណា សព្វាបិ ទិដ្ឋិយោ វុច្ចន្តិ អតិសារទិដ្ឋិយោ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

បុគ្គលយល់ បុគ្គលដទៃ ថាជាបុគ្គលពាល ដោយ
អំពើណា ហើយពោល ចំពោះអាត្មាឯង ថាជាបុគ្គល
ឈ្នាសវៃ ដោយអំពើនោះ បុគ្គលនោះ ប្រកាន់ថា
ខ្លួនជាអ្នកឈ្នាសវៃ ដោយខ្លួនឯង រមែងមើលងាយបុគ្គល
ដទៃ ទាំងពោលយ៉ាងនោះដែរ ។

[២៥៣] បុគ្គលនោះ សម្រេចដោយទិដ្ឋិមានសារៈដ៏ក្រៃលែង
ជាអ្នកស្រវឹងដោយមានៈ មានមានៈបរិបូណ៌ អភិសេកខ្លួន
ដោយចិត្តខ្លួនឯង ព្រោះថា ទិដ្ឋិនោះ បុគ្គលនោះសម្រេច
ហើយ ដោយប្រការដូច្នោះ ។

[២៥៤] ពាក្យថា បុគ្គលនោះសម្រេចដោយទិដ្ឋិ មានសារៈដ៏ក្រៃលែង
អធិប្បាយថា ទិដ្ឋិ ៦២ ហៅថាទិដ្ឋិមានសារៈដ៏ក្រៃលែង ។ ទិដ្ឋិ ៦២ ហេតុ
អ្វីក៏លោកហៅថា ទិដ្ឋិមានសារៈដ៏ក្រៃលែង ។ ទិដ្ឋិទាំងអស់នោះ កន្លងនូវ
ហេតុ កន្លងនូវលក្ខណៈ កន្លងនូវការថោកទាប ហេតុនោះ ទិដ្ឋិទាំង ៦២
ហៅថាទិដ្ឋិមានសារៈដ៏ក្រៃលែង ។ ពួកតិរិយទាំងអស់ មានទិដ្ឋិ មានសារៈ
ដ៏ក្រៃលែង ។ ហេតុអ្វីក៏ពួកតិរិយទាំងអស់ មានទិដ្ឋិ មានសារៈដ៏ក្រៃ
លែង ។ ពួកតិរិយទាំងនោះ កន្លង កន្លងព្រម ប្រព្រឹត្តកន្លង នូវគ្នានិងគ្នា

ទ្វាទសមោ ចូឡវិយ្យាហសុត្តនិទ្ទេសោ

ទិដ្ឋិតតានិ ជនេន្តិ សញ្ញនេន្តិ និព្វត្តេន្តិ អភិនិព្វត្តេន្តិ
 តំការណា សព្វេបិ តិត្តិយា អតិសារទិដ្ឋិយា ។ សោ
 សមត្តោតិ អតិសារទិដ្ឋិយា សមត្តោ បរិបុណ្ណោ
 អនោមោតិ អតិសារទិដ្ឋិយា សោ សមត្តោ ។

[២៥៥] មាណេន មត្តោ បរិបុណ្ណមាជីតិ សកាយ
 ទិដ្ឋិយា^(១) មាណេន មត្តោ បមត្តោ ឧម្មត្តោ អធិមត្តោតិ
 មាណេន មត្តោ ។ បរិបុណ្ណមាជីតិ បរិបុណ្ណមាជី សមត្ត-
 មាជី អនោមមាជីតិ មាណេន មត្តោ បរិបុណ្ណមាជី ។

[២៥៦] សយមេវ សាមំ មនសាកិសិត្តោតិ សយមេវ
 អត្តានំ ចិត្តេន អភិសិញ្ចតិ អហមស្មិ កុសលោ
 បណ្ឌិតោ បញ្ញាវា ពុទ្ធិមា ញាណំ វិការី មេធាវីតិ
 សយមេវ សាមំ មនសាកិសិត្តោ ។

១ ម. ឯត្តន្តរេ ទិដ្ឋិតិ ទិស្សតិ ។

ចូឡវិយូហសុត្តនិទ្ទេស ទី ១២

ហើយញ៉ាំងទិដ្ឋិទាំងឡាយ ឲ្យកើត ឲ្យកើតព្រម ឲ្យបង្កើត ឲ្យបង្កើត
ចំពោះ ហេតុនោះបានជា ពួកតិរិយទាំងអស់ មានទិដ្ឋិ មានសារះដ៏ក្រៃ
លែង ។ ពាក្យថា បុគ្គលនោះសម្រេច គឺសម្រេច បរិបូណ៌ មិនខ្វះខាត
ដោយទិដ្ឋិមានសារះដ៏ក្រៃលែង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គល
នោះសម្រេច ដោយទិដ្ឋិ មានសារះដ៏ក្រៃលែង ។

[២៥៥] ពាក្យថា ជាអ្នកស្រវឹងដោយមានៈ មានមានៈបរិបូណ៌
គឺជាអ្នកស្រវឹង ប្រមាទ ឆ្គួត ស្រវឹងលើសលុប ដោយសេចក្តីប្រកាន់ទិដ្ឋិ
របស់ខ្លួន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជាអ្នកស្រវឹងដោយមានៈ ។
ពាក្យថា មានមានៈបរិបូណ៌ គឺមានមានៈពេញលេញ មានមានៈសម្រេច
មានមានៈមិនខ្វះខាត ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជាអ្នកស្រវឹងដោយ
មានៈ មានមានៈបរិបូណ៌ ។

[២៥៦] ពាក្យថា អភិសេកខ្លួន ដោយចិត្តខ្លួនឯង គឺអភិសេកខ្លួន
ដោយចិត្តខ្លួនឯងថា អាត្មាអញ ជាបុគ្គលឈ្លាសវៃ ជាបណ្ឌិត មានបញ្ញា
មានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងដឹង មានញាណ មានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងបំភ្លឺ ជាមេធាវី
ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អភិសេកខ្លួន ដោយចិត្តខ្លួនឯង ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

[២៥៧] ទិដ្ឋិ ហិ សា តស្ស តថា សមត្តាតិ
 តស្ស សា ទិដ្ឋិ តថា សមត្តា សមាទិដ្ឋា កហិតា
 បរាមដ្ឋា អភិទិវិដ្ឋា អដ្ឋោសិតា អធិមុត្តាតិ ទិដ្ឋិ ហិ
 សា តស្ស តថា សមត្តា ។ តេនាហ ភក្កវា

អតិសំទិដ្ឋិយា សោ សមត្តោ

មាណេន មត្តោ បរិបុណ្ណមាជី

សយមេវ សាមំ មនសាកិសិត្តោ

ទិដ្ឋិ ហិ សា តស្ស តថា សមត្តា ។

[២៥៨] បរស្ស ចេ ហិ វចសា និហីនោ

តុមោ^(១) សហា ហោតិ និហីនបញ្ញោ

អថវា សយំ វេទក្ខ ហោតិ ដីរោ

ន កោចិ ពាលោ សមណោសុ អត្ថិ ។

១ ម. តុមោ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

[២៥៧] ពាក្យថា ព្រោះថា ទិដ្ឋិនោះ បុគ្គលនោះ សម្រេច
 ដោយប្រការដូច្នោះ គឺទិដ្ឋិនោះ បុគ្គលនោះ សម្រេច សមាទាន កាន់
 យក បបោសអង្កែល ជាប់ចិត្ត ចុះចិត្ត ចុះចិត្តស៊ប់ ដោយប្រការ
 ដូច្នោះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រោះថា ទិដ្ឋិនោះ បុគ្គលនោះ
 សម្រេចដោយប្រការដូច្នោះ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

បុគ្គលនោះ សម្រេចដោយទិដ្ឋិ មានសារៈដ៏ក្រៃលែង
 ជាអ្នកស្រវឹងដោយមានៈ មានមានៈបរិបូណ៌ អភិសេកខ្លួន
 ដោយចិត្តខ្លួនឯង ព្រោះថា ទិដ្ឋិនោះ បុគ្គលនោះសម្រេច
 ដោយប្រការដូច្នោះ ។

[២៥៨] ប្រសិនបើ បុគ្គលទន់អន់ដោយសារសម្តី របស់
 បុគ្គលដទៃ (បុគ្គលនោះ) នឹងមានបញ្ញាថោកទាបជាមួយ
 មួយទៀតបុគ្គលជាវេទគូ ជាអ្នកប្រាជ្ញ ដោយខ្លួនឯងបាន
 ឥតមានអ្នកណាមួយ ជាបុគ្គលពាល ក្នុងពួកសមណៈទេ ។

ទ្វាទសមោ ចូឡវិយ្យាសុត្តនិទ្ទេសោ

[២៥៩] បរស្ស ចេ ហី វចសា និហីនោតិ បរស្ស
ចេ វាចាយ វចនេន និទ្ធិតការណា ករហិតការណា
ឧបវទិតការណា បរោ ពាលោ ហោតិ ហីនោ និហី-
នោ ឱមកោ លាមកោ ជតុក្កោ បរិត្តោតិ បរស្ស
ចេ ហី វចសា និហីនោ ។

[២៦០] តុមោ សហា ហោតិ និហីនបញ្ញោតិ
សោមិ តេនេវ សហា ហោតិ ហីនប្បញ្ញោ និហីនប្ប-
ញ្ញោ ឱមកប្បញ្ញោ លាមកប្បញ្ញោ ជតុក្កប្បញ្ញោ
បរិត្តប្បញ្ញោតិ តុមោ សហា ហោតិ និហីនប្បញ្ញោ ។

[២៦១] អថវា^(១) សយំ វេទក្ខ ហោតិ ដីរោតិ^(២) ដីរោ
បណ្ឌិតោ បញ្ញាវា ពុទ្ធិមា ញាណំ វិការី មេធាវីតិ អថ-
វា សយំ វេទក្ខ ហោតិ ដីរោ ។

[២៦២] ន កោចិ ពាលោ សមណោសុ អត្ថិតិ
សមណោសុ ន កោចិ ពាលោ ហីនោ និហីនោ
ឱមកោ លាមកោ ជតុក្កោ បរិត្តោ អត្ថិ

១ ម. អថ ចេ ។ ២ ឱ. ឯត្តន្តរេ អថវា សយំ វេទក្ខ ហោតីតិ ទិស្សន្តិ ។ ម. អថ ចេ ។

ចូឡវិយូហសុត្តនិទ្ទេស ទី ១២

[២៥៧] ពាក្យថា ប្រសិនបើ បុគ្គលទន់អន់ដោយសារសម្តី របស់ បុគ្គលដទៃ គឺប្រសិនបើ បុគ្គលជាអ្នកអាប៌ឱន ជាបុគ្គលពាល ថោកទាប អន់ ទន់ទាប លាមក គម្រក់ ជាមនុស្សកម្ទេចកម្ទី ព្រោះហេតុនៃសេចក្តី និន្ទា ព្រោះហេតុ នៃសេចក្តីតិះដៀល ព្រោះហេតុនៃសេចក្តីរិះគន់ ដោយសារសម្តី ដោយសារពាក្យ របស់បុគ្គលដទៃ ហេតុនោះ (ទ្រង់ ត្រាស់ថា) ប្រសិនបើ បុគ្គលទន់អន់ដោយសារសម្តី របស់បុគ្គលដទៃ ។

[២៦០] ពាក្យថា (បុគ្គលនោះ) នឹងមានបញ្ញាថោកទាប ជាមួយ គឺបុគ្គលនោះឯង ជាអ្នកមានបញ្ញាថោកទាប មានបញ្ញា ថោកថយ មានបញ្ញាទន់ទាប មានបញ្ញាលាមក មានបញ្ញាគម្រក់ មានបញ្ញាស្អប់ស្អើង ជាមួយនឹងបុគ្គលនោះឯង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ ថា) បុគ្គលនោះ នឹងជាបុគ្គលមានបញ្ញាថោកទាបជាមួយ ។

[២៦១] ពាក្យថា មួយទៀត បុគ្គលជាវេទគូ ជាអ្នកប្រាជ្ញដោយខ្លួន ឯងបាន គឺបុគ្គលជាអ្នកប្រាជ្ញ ជាបណ្ឌិត មានបញ្ញា មានបញ្ញាជាគ្រឿង ដឹង មានញាណ មានបញ្ញាជាគ្រឿងបំភ្លឺ ជាមេធាវី ហេតុនោះ (ទ្រង់ ត្រាស់ថា) មួយទៀត បុគ្គលជាវេទគូ ជាអ្នកប្រាជ្ញដោយខ្លួនឯងបាន ។

[២៦២] ពាក្យថា ឥតមានអ្នកណាមួយ ជាបុគ្គលពាលក្នុងពួក សមណៈទេ គឺឥតមានអ្នកណាមួយ ជាបុគ្គលពាល ថោកទាប ថោកថយ ទន់ទាប លាមក គម្រក់ ជាមនុស្សកម្ទេចកម្ទី ក្នុងពួក

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

សព្វេ អក្កប្បញ្ញា សេដ្ឋប្បញ្ញា វិសេដ្ឋប្បញ្ញា ចាមោក្ខ-
ប្បញ្ញា ឧត្តមប្បញ្ញា បរវប្បញ្ញាតិ ន កោចិ ពាលោ
សមណោសុ អត្ថិ ។ តេនាហា ភក្កវា

បរស្ស ចេ ហិ វេសា និហីនោ
តុមោ សហា ហោតិ និហីនបញ្ញោ
អថវា សយំ វេនតុ ហោតិ ដីរោ
ន កោចិ ពាលោ សមណោសុ អត្ថិតិ ។

[២៦៣] អញ្ញំ ឥតោ យាកិវេន្តិ ធម្មំ

អបរទ្ធា សុទ្ធិមកោវលី តេ

ឯវម្បិ តិគ្យា បុថុសោ វេន្តិ

សន្និដ្ឋិរាគេន ហិ ត្យាកិវត្តា ។

[២៦៤] អញ្ញំ ឥតោ យាកិវេន្តិ ធម្មំ អបរទ្ធា

សុទ្ធិមកោវលី តេតិ ឥតោ អញ្ញំ ធម្មំ ទិដ្ឋិ បដិបទំ មក្កំ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

សមណៈទេ គឺថា ទាំងអស់គ្នា សុទ្ធតែជាបុគ្គលមានបញ្ញាដ៏លើស
មានបញ្ញាប្រសើរ មានបញ្ញាវិសេស មានបញ្ញាជាប្រធាន មាន
បញ្ញាដ៏ឧត្តម មានបញ្ញាដ៏បវរ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ឥត
មានអ្នកណាមួយ ជាបុគ្គលពាល ក្នុងពួកសមណៈទេ ។ ហេតុនោះ
ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

ប្រសិនបើ បុគ្គលទន់អន់ដោយសារសម្តី របស់បុគ្គលដទៃ
(បុគ្គលនោះ) នឹងមានបញ្ញាថោកទាបជាមួយ មួយទៀត
បុគ្គលជាវេទគូ ជាអ្នកប្រាជ្ញដោយខ្លួនឯងបាន ឥតមានអ្នក
ណាមួយ ជាបុគ្គលពាល ក្នុងពួកសមណៈទេ ។

[២៦៣] បុគ្គលទាំងឡាយណា សរសើរធម៌ដទៃ អំពីធម៌នេះ
បុគ្គលទាំងឡាយនោះឈ្មោះថា អ្នកភ្នាត់ចាកសេចក្តីបរិសុទ្ធ
ជាបុគ្គលមិនពេញលេញ បុគ្គលអ្នកមានលទ្ធិដូចជាកំពង់ទាំង
ឡាយ តែងពោលដោយច្រើន យ៉ាងនេះឯង ព្រោះថា
បុគ្គលទាំងឡាយនោះ ត្រេកអរក្រៃលែង ដោយសេចក្តី
ត្រេកអរនឹងទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន ។

[២៦៤] ពាក្យថា បុគ្គលទាំងឡាយណា សរសើរធម៌ដទៃ អំពីធម៌នេះ
បុគ្គលទាំងឡាយនោះ ឈ្មោះថា អ្នកភ្នាត់ចាកសេចក្តីបរិសុទ្ធ ជាបុគ្គល
មិនពេញលេញ គឺបុគ្គលទាំងឡាយណា សរសើរធម៌ ទិដ្ឋិ បដិបទា

ទ្វាទសមោ ចូឡវិយ្យហសុត្តនិទ្ទេសោ

យេ អភិវេទន្តិ តេ សុទ្ធិមក្កំ វិសុទ្ធិមក្កំ បរិសុទ្ធិមក្កំ
 វោទាតមក្កំ បរិយោទាតមក្កំ វិវេទា អបរាទ្វា ខលិតា
 កឡិតា អញ្ញាយ អបរាទ្វា អកោវលី តេ អសមត្តា
 តេ អបរិបុណ្ណា តេ ហីនា និហីនា ឱមកា លាមកា
 ជតុក្កា បរិត្តាតិ អញ្ញំ ឥតោ យាកិវេទន្តិ ធម្មំ អបរាទ្វា
 សុទ្ធិមកោវលី តេ ។

[២៦៥] ឯវម្បិ តិក្កា បុប្ផសោ វេទន្តិ តិក្កំ វុច្ឆតិ
 ទិដ្ឋិកតំ ។ តិក្កា វុច្ឆន្តិ ទិដ្ឋិកតិកា ។ បុប្ផ ទិដ្ឋិយា
 បុប្ផទិដ្ឋិកតានិ វេទន្តិ កថេន្តិ ភណ្ឌន្តិ ទិបយន្តិ វោហារន្តិ
 ឯវម្បិ តិក្កា បុប្ផសោ វេទន្តិ ។

ចូឡវិយូហសុត្តនិទ្ទេស ទី ១២

មគ្គដទៃ អំពីធម៌នេះ បុគ្គលទាំងឡាយនោះ ឈ្មោះថា អ្នកខុស អ្នកប្រាស
អ្នកភ្លាត់ អ្នកឃ្នាត ចាកផ្លូវស្អាត ផ្លូវស្អាតវិសេស ផ្លូវបរិសុទ្ធ ផ្លូវហ្មត់ចត់
ផ្លូវផ្លូវផង ជាបុគ្គលខុស មិនពេញលេញ ព្រោះមិនមានញាណ បុគ្គល
ទាំងឡាយនោះ មិនបានសម្រេច បុគ្គលទាំងឡាយនោះ មិនបានបរិ-
បូណ៌ បុគ្គលទាំងឡាយនោះ ជាបុគ្គលថោកទាប ថោកថយ ទន់ទាប
លាមក គម្រក់ ជាមនុស្សកម្ទេចកម្ទី ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់) បុគ្គល
ទាំងឡាយណា សរសើរធម៌ដទៃ អំពីធម៌នេះ បុគ្គលទាំងឡាយនោះ
ឈ្មោះថា អ្នកភ្លាត់ចាកសេចក្តីបរិសុទ្ធ ជាបុគ្គលមិនពេញលេញ ។

[២៦៥] ពាក្យថា បុគ្គលអ្នកមានលទ្ធិ ដូចជាកំពង់ទាំងឡាយ
តែងពោលដោយច្រើន យ៉ាងនេះឯង អធិប្បាយថា ទិដ្ឋិ លោក
ហៅថា កំពង់ ។ ពួកបុគ្គលអ្នកលុះក្នុងទិដ្ឋិ លោកហៅថា បុគ្គល
អ្នកមានលទ្ធិដូចជាកំពង់ ។ បុគ្គលអ្នកប្រកប ដោយទិដ្ឋិច្រើន តែង
ពោល ថ្ងៃង ពណ៌នា ពន្យល់ អធិប្បាយ នូវទិដ្ឋិដ៏ច្រើនទាំងឡាយ
ដោយទិដ្ឋិមានប្រមាណច្រើន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលអ្នក
មានលទ្ធិដូចជាកំពង់ទាំងឡាយ តែងពោលដោយច្រើនយ៉ាងនេះខ្លះ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

[២៦៦] សន្និដ្ឋិរាគេន ហិ ត្យាកិរត្តាតិ សកាយ

ទិដ្ឋិយា^(១) រាគេន រត្តា អកិរត្តាតិ សន្និដ្ឋិរាគេន ហិ

ត្យាកិរត្តា ។ តេនាហា ភកកា

អញ្ញំ ឥតោ យាកិវទន្តិ ធម្មំ

អបរទ្ធា សុទ្ធិមកោវសី តេ

ឯវម្បិ តិត្យា បុប្ផសោ វទន្តិ

សន្និដ្ឋិរាគេន ហិ ត្យាកិរត្តាតិ ។

[២៦៧] ឥដេវ សុទ្ធិ ឥតិ វាទយន្តិ

នាញ្ញេសុ ធម្មេសុ វិសុទ្ធិមាហុ

ឯវម្បិ តិត្យា បុប្ផសោ និវិជ្ជា

សកាយនេ តត្ថ ទទ្ធកំ វនាណា ។

១ ឱ. ម. ឯត្តន្តរេ ទិដ្ឋិទិ ទិស្សទិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

[២៦៦] ពាក្យថា ព្រោះថា បុគ្គលទាំងឡាយនោះ ត្រេកអរ
 ក្រែកលែង ដោយសេចក្តីត្រេកអរ នឹងទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន គឺ (បុគ្គលនោះ)
 ត្រេកអរ ត្រេកអរក្រែកលែង ដោយសេចក្តីត្រេកអរ នឹងទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រោះថា បុគ្គលទាំងឡាយនោះ
 ត្រេកអរក្រែកលែង ដោយសេចក្តីត្រេកអរ នឹងទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន ។ ហេតុនោះ
 ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

បុគ្គលទាំងឡាយ ណា សរសើរធម៌ដទៃ អំពីធម៌នេះ
 បុគ្គលទាំងឡាយនោះ ឈ្មោះថា អ្នកភ្លាត់ ចាកសេចក្តីបរិសុទ្ធ
 ជាបុគ្គលមិនពេញលេញ បុគ្គលអ្នកមានលទ្ធិ ដូចជាកំពង់
 ទាំងឡាយ តែងពោលដោយច្រើន យ៉ាងនេះឯង ព្រោះថា
 បុគ្គលទាំងឡាយនោះ ត្រេកអរក្រែកលែង ដោយសេចក្តី
 ត្រេកអរ នឹងទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន ។

[២៦៧] បុគ្គលទាំងឡាយ រមែងពោលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធក្នុង
 ធម៌នេះឯងដូច្នោះ មិនពោលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ ក្នុងធម៌ទាំង
 ឡាយឯទៀតទេ ពួកបុគ្គលអ្នកមានលទ្ធិដូចជាកំពង់ តាំង
 នៅស៊ីបក្នុងទិដ្ឋិដ៏ច្រើន យ៉ាងនេះឯង ប្រកាន់មាំ ក្នុងសកា-
 យនៈ (ផ្លូវរបស់ខ្លួន) នោះ ។

ទ្វាទសមោ ចូឡវិយ្យហសុត្តនិទ្ទេសោ

[២៦៨] ឥនេវ សុទ្ធិ ឥតិ វាទយន្តិតិ ឥធិ សុទ្ធិ
 វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ មុត្តិ វិមុត្តិ បរិមុត្តិ វេទន្តិ កក្កេន្តិ
 ភណ្ឌន្តិ ទីបយន្តិ វោហារន្តិ សស្សតោ លោកោ ឥនមេវ
 សច្ចំ មោយមញ្ញន្តិ ឥធិ សុទ្ធិ វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ មុត្តិ វិមុត្តិ
 បរិមុត្តិ វេទន្តិ កក្កេន្តិ ភណ្ឌន្តិ ទីបយន្តិ វោហារន្តិ
 អសស្សតោ លោកោ ។ បេ ។ នេវ ហោតិ ន ន
 ហោតិ តថាគតោ បរម្មរណា ឥនមេវ សច្ចំ មោយ-
 មញ្ញន្តិ ឥធិ សុទ្ធិ វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ មុត្តិ វិមុត្តិ
 បរិមុត្តិ វេទន្តិ កក្កេន្តិ ភណ្ឌន្តិ ទីបយន្តិ វោហារន្តិ
 ឥនេវ សុទ្ធិ ឥតិ វាទយន្តិ ។

[២៦៩] ណញ្ញេសុ ធម្មេសុ វិសុទ្ធិមាហូតិ អត្តនោ
 សត្តារំ ធម្មក្កានី កលំ ទិដ្ឋំ បដិបទំ មក្កំ បបេត្វា
 សព្វេ បរវាទេ ខិបន្តិ ឧក្ខិបន្តិ បរិក្ខិបន្តិ សោ សត្តា

ចូឡវិយូហសុត្តនិទ្ទេស ទី ១២

[២៦៨] ពាក្យថា បុគ្គលទាំងឡាយ រមែងពោលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ ក្នុងធម៌នេះឯងដូច្នោះ សេចក្តីថា បុគ្គលទាំងឡាយ តែងពោលថ្ងៃង ពណ៌នា ពន្យល់ អធិប្បាយ នូវការស្អាត ស្អាតវិសេស ស្អាតដោយជុំវិញ ការរួច រួចស្រឡះ រួចដោយជុំវិញ ក្នុងធម៌របស់ខ្លួននេះ តែងពោល ថ្ងៃង ពណ៌នា ពន្យល់ អធិប្បាយ នូវការស្អាត ស្អាតវិសេស ស្អាតដោយជុំវិញ ការរួច រួចស្រឡះ រួចដោយជុំវិញ ក្នុងធម៌នេះថា លោកទៀង ពាក្យនេះជាពាក្យពិត ពាក្យដទៃជាមោឃៈ តែងពោល ថ្ងៃង ពណ៌នា ពន្យល់ អធិប្បាយ នូវការស្អាត ស្អាតវិសេស ស្អាតដោយជុំវិញ ការរួច រួចស្រឡះ រួចដោយជុំវិញ ក្នុងធម៌នេះថា លោកមិនទៀង ។ បេ ។ សត្វស្លាប់ហើយកើតទៀតក៏មិនមែន មិនកើតទៀតក៏មិនមែន ពាក្យនេះ ជាពាក្យពិត ពាក្យដទៃជាមោឃៈ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលទាំងឡាយ រមែងពោលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ ក្នុងធម៌នេះឯងដូច្នោះ ។

[២៦៩] ពាក្យថា មិនពោលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ ក្នុងធម៌ទាំងឡាយ ឯទៀតទេ សេចក្តីថា លើកទុកនូវសាស្តា នូវធម៌ដែលសាស្តាប្រាប់នូវគណៈ នូវទិដ្ឋិ នូវបដិបទា នូវមគ្គ របស់ខ្លួនចេញ ហើយបោះចោល បោះបង់ បដិសេធ នូវវាទៈ របស់ជនដទៃ ទាំងអស់

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ន សព្វញ្ញ្ញំ ធម្មោ ន ស្វាគ្វាតោ កណោ ន សុប្ប-
 ដិបន្នោ ទិដ្ឋិ ន ភទ្ធិកា បដិបទា ន សុប្បញ្ញត្តា
 មក្កោ ន និយ្យានិកោ នត្តេត្ត សុទ្ធិ វា វិសុទ្ធិ វា
 បរិសុទ្ធិ វា មុត្តិ វា វិមុត្តិ វា បរិមុត្តិ វា នត្តេត្ត
 សុដ្ឋន្តិ វា វិសុដ្ឋន្តិ វា បរិសុដ្ឋន្តិ វា មុច្ចន្តិ វា វិមុច្ចន្តិ
 វា បរិមុច្ចន្តិ វា ហីនា និហីនា ឱមកា លាមកា ជតុក្កា
 បរិត្តាតិ វេមាហំសុ វេរំ កាថេន្តិ វេរំ កណាទ្តិ វេរំ ទីប-
 យន្តិ វេរំ វេហារន្តិទិ ជាញ្ញេសុ ធម្មេសុ វិសុទ្ធិមាហុ ។

[២៧០] វេម្បិ តិក្យា បុប្ផសោ និវិជ្ជាតិ តិក្ខំ វុច្ចតិ
 ទិដ្ឋិកតំ ។ តិក្យា វុច្ចន្តិ ទិដ្ឋិកតិកា ។ បុប្ផទិដ្ឋិយា
 បុប្ផទិដ្ឋិកតេសុ និវិជ្ជា បតិដ្ឋិតា អស្មីនា ឧបកតា
 អដ្ឋោសិតា អទិមុត្តាតិ វេម្បិ តិក្យា បុប្ផសោ និវិជ្ជា ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

គឺពោលហើយយ៉ាងនេះ ថ្ងៃយ៉ាងនេះ ពណ៌នាយ៉ាងនេះ ពន្យល់
 យ៉ាងនេះ អធិប្បាយយ៉ាងនេះថា សាស្តានោះមិនមែនជាសព្វញ្ញទេ ធម៌
 មិនមែនសាស្តាសម្តែងល្អទេ គណៈមិនមែនប្រតិបត្តិត្រូវទេ ទិដ្ឋិមិនចម្រើន
 ទេ បដិបទា មិនមែនសាស្តាបញ្ញត្តល្អទេ មគ្គមិនមែនជាផ្លូវស្រោច
 ស្រង់សត្វទេ ការស្អាតក្តី ការស្អាតវិសេសក្តី ការស្អាតដោយជុំវិញក្តី
 ការរួចក្តី ការរួចស្រឡះក្តី ការរួចដោយជុំវិញក្តី មិនមានក្នុងលទ្ធិនេះទេ
 ជនទាំងឡាយ ស្អាតក្តី ស្អាតវិសេសក្តី ស្អាតដោយជុំវិញក្តី រួចក្តី រួច
 វិសេសក្តី រួចដោយជុំវិញក្តី ក្នុងលទ្ធិនេះមិនមានទេ ពួកជននេះជាអ្នក
 ថោកទាប ថោកថយ ទន់ទាប លាមក គម្រក់ អាប់ឱន ហេតុនោះ (ទ្រង់
 ត្រាស់ថា) មិនពោលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ ក្នុងធម៌ទាំងឡាយឯទៀតទេ ។

[២៧០] ពាក្យថា ពួកបុគ្គល អ្នកមានលទ្ធិដូចជាកំពង់ តាំងស៊ប់
 ក្នុងទិដ្ឋិដ៏ច្រើន យ៉ាងនេះឯង អធិប្បាយថា ទិដ្ឋិ លោកហៅថា កំពង់ ។
 ពួកបុគ្គលអ្នកលុះក្នុងទិដ្ឋិ លោកហៅថា អ្នកមានលទ្ធិដូចជាកំពង់ ។
 (ពួកបុគ្គលនោះ) តាំងនៅស៊ប់ តាំងនៅមាំ ជាប់ ដល់ស៊ប់ ដក់ចិត្ត
 ចុះចិត្តស៊ប់ ក្នុងទិដ្ឋិដ៏ក្រាស់ទាំងឡាយ ព្រោះទិដ្ឋិដ៏ក្រាស់ ហេតុនោះ
 (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ពួកបុគ្គលអ្នកមានទិដ្ឋិដូចជាកំពង់ តាំងនៅស៊ប់ ក្នុង
 ទិដ្ឋិដ៏ច្រើន យ៉ាងនេះឯង ។

ទ្វាទសមោ ចូឡវិយ្យាហសុត្តនិទ្ទេសោ

[២៧១] សកាយនេ តត្ថ ទទ្ធកំ វនាណតិ ធម្មោ
 សកាយនំ ទិដ្ឋិ សកាយនំ បដិបទា សកាយនំ
 មក្កោ សកាយនំ ។ សកាយនេ ទទ្ធកំវនា ចិវវនា
 ពលិកវនា អវដ្ឋិតវនាតិ សកាយនេ តត្ថ ទទ្ធកំ
 វនាណ ។ តេនាហ ភកវា

ឥយេវ សុទ្ធិ ឥតិ វនយន្តិ
 នាញ្ញេសុ ធម្មេសុ វិសុទ្ធិមាហុ
 ឯវម្បិ តិគ្យា បុប្ផសោ និវិដ្ឋា
 សកាយនេ តត្ថ ទទ្ធកំ វនាណតិ ។

[២៧២] សកាយនេ វាបិ ទទ្ធកំ វនាណោ
 កមេត្ត^(១) ពាលោតិ បរំ ទហោយ្យ
 សយមេវ សោ មេធកំ អារហោយ្យ
 បរំ វនំ ពាលមសុទ្ធិធម្មំ ។

[២៧៣] សកាយនេ វាបិ ទទ្ធកំ វនាណតិ ធម្មោ
 សកាយនំ ទិដ្ឋិ សកាយនំ បដិបទា សកាយនំ
 មក្កោ សកាយនំ ។ សកាយនេ ទទ្ធកំវនោ ចិវវនោ

១ ម. កំ តត្ថ ។

ចូឡវិយូហសុត្តនិទ្ទេស ទី ១២

[២៧១] ពាក្យថា ប្រកាន់មាំក្នុងសកាយនៈនោះ គឺ ធម៌ឈ្មោះ
 ថាសកាយនៈ ទិដ្ឋិឈ្មោះថាសកាយនៈ បដិបទាឈ្មោះថាសកាយនៈ
 មគ្គឈ្មោះថាសកាយនៈ ។ ជនទាំងឡាយ មានវាទៈមាំមួន មានវាទៈ
 រឹងត្អឹង មានវាទៈដ៏មានកម្លាំង មានវាទៈខ្ជាប់ខ្ជួន ក្នុងសកាយនៈ ហេតុ
 នោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ប្រកាន់មាំក្នុងសកាយនៈនោះ ។ ហេតុនោះ
 ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

បុគ្គលទាំងឡាយរមែងពោលថា សេចក្តីបរិសុទ្ធក្នុងធម៌នេះ
 ឯង មិនពោលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ ក្នុងធម៌ទាំងឡាយឯទៀត
 ទេ ពួកបុគ្គលអ្នកមានលទ្ធិដូចជាកំពង់ តាំងនៅស៊ប់ក្នុង
 ទិដ្ឋិដ៏ច្រើន យ៉ាងនេះឯង ប្រកាន់មាំក្នុងសកាយនៈនោះ ។

[២៧២] មួយទៀត បុគ្គលប្រកាន់មាំក្នុងសកាយនៈ តែងយល់
 នូវបុគ្គលដទៃណាមួយ ថាជាបុគ្គលពាល ក្នុងសកាយនៈនុ៎ះ
 បុគ្គលនោះ កាលពោលនូវបុគ្គលដទៃថាពាល ថាមានធម៌
 មិនបរិសុទ្ធ តែងនាំមកនូវជម្លោះខ្លួនឯង ។

[២៧៣] ពាក្យថា មួយទៀត បុគ្គលប្រកាន់មាំ ក្នុងសកាយនៈ គឺ
 ធម៌ឈ្មោះថាសកាយនៈ ទិដ្ឋិឈ្មោះថាសកាយនៈ បដិបទាឈ្មោះថាសកា-
 យនៈ មគ្គឈ្មោះថាសកាយនៈ ។ បុគ្គលមានវាទៈមាំមួន មានវាទៈរឹងត្អឹង

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ពសិកវាទោ អវដ្ឋិតវាទោតិ សកាយនេ វាមិ ទទ្ធុ

វទាទោ ។

[២៧៤] កមេត្ត ពាលោតិ បរំ ទហោយ្យាតិ ឯត្តាតិ
 សកាយ ទិដ្ឋិយា សកាយ ខន្តិយា សកាយ រុចិយា
 សកាយ លទ្ធិយា បរំ ពាលតោ ហីនតោ និហីនតោ
 ឱមកតោ លាមកតោ ជតុក្កតោ បរិត្តតោ កំ
 ទហោយ្យ កំ បស្សេយ្យ កំ ទក្ខេយ្យ កំ
 ឱលោកេយ្យ កំ និជ្ឈាយេយ្យ កំ ឧបបរិក្ខេយ្យាតិ
 កមេត្ត ពាលោតិ បរំ ទហោយ្យ ។

[២៧៥] សយមេវ សោ មេធកំ អារហោយ្យ បរំ វទំ
 ពាលមសុទ្ធិធម្មន្តិ បរោ ពាលោ ហីនោ និហីនោ ឱមកោ
 លាមកោ ជតុក្កោ បរិត្តោ អសុទ្ធិធម្មោ អរិសុទ្ធិធម្មោ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

មានវាទៈដ៏មានកម្លាំង មានវាទៈខ្ជាប់ខ្ជួន ក្នុងសកាយនៈ ហេតុនោះ
(ទ្រង់ត្រាស់ថា) មួយទៀត បុគ្គលប្រកាន់មាំ ក្នុងសកាយនៈ ។

[២៧២] ពាក្យថា តែងយល់ នូវបុគ្គលដទៃណាមួយ ថាជា
បុគ្គលពាល ក្នុងសកាយនៈនុ៎ះ ត្រង់ពាក្យថា នុ៎ះ គឺតែងយល់
អ្នកណា ឃើញអ្នកណា មើលអ្នកណា ក្រឡេកឃើញអ្នកណា
សម្លឹងឃើញអ្នកណា រំពឹងឃើញអ្នកណា ដទៃ ថាជាបុគ្គលពាល
ថោកទាប ថោកថយ ទន់ទាប លាមក គម្រក់ អាប់ឱន តាម
ទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន តាមសេចក្តីគួរ របស់ខ្លួន តាមសេចក្តីគាប់ចិត្តរបស់ខ្លួន
តាមលទ្ធិ របស់ខ្លួន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) តែងយល់នូវ
បុគ្គលដទៃណាមួយ ថាជាបុគ្គលពាល ក្នុងសកាយនៈនុ៎ះ ។

[២៧៥] ពាក្យថា បុគ្គលនោះ កាលពោលនូវបុគ្គលដទៃ ថាជាបុគ្គល
ពាល ថាមានធម៌មិនបរិសុទ្ធ តែងនាំមកនូវជម្លោះខ្លួនឯង សេចក្តីថា បុគ្គល
កាលពោលយ៉ាងនេះ ថ្ងៃយ៉ាងនេះ ពណ៌នាយ៉ាងនេះ ពន្យល់យ៉ាងនេះ
អធិប្បាយយ៉ាងនេះថា បុគ្គលនេះអាប់ឱន ពាល ថោកទាប ថោកថយ ទន់
ទាប លាមក គម្រក់ កម្ទេចកម្ទី មានធម៌មិនស្អាត មានធម៌មិនស្អាតស្អំ

ទ្វាទសមោ ចូឡវិយ្យាហសុត្តនិទ្ទេសោ

អបរិសុទ្ធិធម្មោ អវោទាតធម្មោតិ ឯវំ វេទន្តោ ឯវំ
 កថេន្តោ ឯវំ កណ្តោ ឯវំ ទីបយន្តោ ឯវំ វោហារន្តោ
 សយមេវ កលហំ កណ្តានំ វិត្តហំ វិវាទំ មេធាកំ
 អារហេយ្យ សមារហេយ្យ អាហារេយ្យ សមាហារេយ្យ
 អាកខ្មេយ្យ សមាកខ្មេយ្យ កណ្តោយ្យ បរាមសេយ្យ
 អភិទិវិសេយ្យាតិ សយមេវ សោ មេធាកំ អារហេយ្យ
 បរំ វេទំ ពាលមសុទ្ធិធម្មំ ។ តេនាហា ភកវា

សកាយនេ វាបិ ទទ្ធិំ វេទនោ
 កមេត្ត ពាលោតិ បរំ ទហេយ្យ
 សយមេវ សោ មេធាកំ អារហេយ្យ
 បរំ វេទំ ពាលមសុទ្ធិធម្មន្តិ ។

[២៧៦] វិទិច្ឆយេ បត្វា សយំ បមាយ
 ឧទ្ធិំ សោ លោកស្មី វិវាទមេតិ
 ហិត្វាន សព្វានិ វិទិច្ឆយានិ
 ន មេធាកំ ក្សត្រេ^(១) ជន្ត លោកេ ។

១ ម. កុញ្ញតិ ។

ចូឡវិយូហសុត្តនិទ្ទេស ទី ១២

មានធម៌មិនបរិសុទ្ធ មានធម៌មិនផ្លូវផង គប្បីនាំមក នាំមកព្រម ប្រមូល
 មក ប្រមូលមកព្រម ទាញមក ទាញមកព្រម ប្រកាន់ បបោសអង្កែល
 អាស្រ័យ នូវជម្លោះ នូវសេចក្តីប្រកួតប្រកាន់ នូវសេចក្តីប្រកាន់ខុស
 នូវជម្លោះ នូវការប្រណាំងប្រជែង ដោយខ្លួនឯង ហេតុនោះ (ទ្រង់
 ត្រាស់ថា) បុគ្គលនោះ កាលពោលនូវបុគ្គលដទៃ ថាជាបុគ្គលពាល
 ថាមានធម៌មិនបរិសុទ្ធ តែងនាំមកនូវជម្លោះខ្លួនឯង ។ ហេតុនោះ ព្រះ
 មានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

មួយទៀត បុគ្គលប្រកាន់មាំ ក្នុងសកាយនៈ តែងយល់
 នូវបុគ្គលដទៃណាមួយ ថាជាបុគ្គលពាល ក្នុងសកាយនៈ
 នុ៎ះ បុគ្គលនោះ កាលពោលនូវបុគ្គលដទៃ ថាជាបុគ្គលពាល
 ថាមានធម៌មិនបរិសុទ្ធ តែងនាំមកនូវជម្លោះខ្លួនឯង ។

[២៧៦] ជននោះតាំងនៅក្នុងវិនិច្ឆ័យ ប្រមាណយកដោយខ្លួន
 ឯងហើយ រមែងដល់ នូវការទាស់ទែង ក្នុងលោកតទៅ
 ជនលះបង់ នូវវិនិច្ឆ័យទាំងពួង រមែងមិនធ្វើ នូវជម្លោះ
 ក្នុងលោក ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

[២៧៧] វិនិច្ឆយេ បត្វា សយំ បមាយាតិ វិនិច្ឆយា
 វុច្ចន្តិ ធាសដ្ឋី ទិដ្ឋិកតានិ^(១) វិនិច្ឆិតទិដ្ឋិយា បត្វា បតិដ្ឋ-
 ហិត្វា កណ្ហិត្វា បរាមសិត្វា អភិទិវិសិត្វាតិ វិនិច្ឆយេ
 បត្វា ។ សយំ បមាយាតិ សយំ បមាយ បមិនិត្វា អយំ
 សត្វា សព្វញ្ញតិ សយំ បមាយ បមិនិត្វា អយំ ធម្មោ
 ស្វាភ្នាតោ អយំ កណោ សុប្បដិបន្នោ អយំ ទិដ្ឋិ
 កទ្ធិកា អយំ បដិបទា សុប្បញ្ញត្តា អយំ មក្កោ និយ្យា-
 និកោតិ សយំ បមាយ បមិនិត្វាតិ វិនិច្ឆយេ បត្វា
 សយំ បមាយ ។

[២៧៨] ឧទ្ធុំ សោ^(២) លោកស្មី វិវាទមេតីតិ ឧទ្ធុំ^(៣)
 វុច្ចតិ អនាគតំ ។ អត្តនោ វាទំ ឧទ្ធុំ បបេត្វា សយមេវ
 កលហំ កណ្ហានំ វិក្កហំ វិវាទំ មេធាកំ ឯតិ ឧបេតិ
 ឧបកច្ឆតិ កណ្ហាតិ បរាមសតិ អភិទិវិសតីតិ
 ឯវម្បិ ឧទ្ធុំ សោ លោកស្មី វិវាទមេតិ ។

១ ឱ. ឯត្តន្តវេ វិនិច្ឆយេតិ ទិស្សតិ ។ ២ ម. ស ។ ៣ ម. ឧទ្ធុំ សោ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

[២៧៧] ពាក្យថា ជនតាំងនៅក្នុងវិនិច្ឆ័យ ប្រមាណយកដោយ ខ្លួនឯងហើយ សេចក្តីថា ទិដ្ឋិ ៦២ លោកហៅថា វិនិច្ឆ័យ ជនតាំង នៅ តាំងនៅសិប ប្រកាន់ បបោសអង្កែល អាស្រ័យ ក្នុងទិដ្ឋិដែលខ្លួន សម្រេចហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជនតាំងនៅក្នុងវិនិច្ឆ័យ ។

ពាក្យថា ប្រមាណយកដោយខ្លួនឯងហើយ គឺប្រមាណយក ស្មានយក ដោយខ្លួនឯង គឺប្រមាណយក ស្មានយក ដោយខ្លួនឯងថា សាស្តានេះ ជាសព្វញ្ញ ប្រមាណយក ស្មានយក ដោយខ្លួនឯងថា ធម៌នេះ ដែល សាស្តាសម្តែងល្អហើយ ពួកនេះប្រតិបត្តិត្រូវ ទិដ្ឋិនេះចម្រើន បដិបទា នេះ សាស្តាបញ្ញត្តល្អហើយ មគ្គនេះ ជាទីស្រោចស្រង់សត្វ ហេតុ នោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជនតាំងនៅក្នុងវិនិច្ឆ័យ ប្រមាណយកដោយ ខ្លួនឯងហើយ ។

[២៧៨] ពាក្យថា ជននោះរមែងដល់នូវការទាស់ទែង ក្នុងលោកតទៅ សេចក្តីថា អនាគត លោកហៅថា តទៅ ។ ជនតាំងទុកនូវវារៈរបស់ ខ្លួនតទៅ ហើយដល់ ចូលដល់ ចូលទៅជិត កាន់យក បបោសអង្កែល អាស្រ័យ នូវជម្លោះ នូវការប្រកួតប្រកាន់ នូវការប្រកាន់ខុស នូវការ ទាស់ទែង នូវការប្រណាំងប្រជែង ដោយខ្លួនឯង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ ថា) ជននោះ រមែងដល់នូវការទាស់ទែង ក្នុងលោកតទៅ យ៉ាងនេះខ្លះ ។

ទ្វាទសមោ ចូឡវិយុហសុត្តនិទ្ទេសោ

អថវា អញ្ញោន ឧទ្ធុំ វាទេន សទ្ធិី កលហំ ករោតិ
ភណ្ណានំ ករោតិ វិត្តហំ ករោតិ វិវាទំ ករោតិ មេធាកំ
ករោតិ ន ត្ថំ ឥមំ ធម្មវិទយំ អាជាធាសិ ។ មេ ។ និព្វេ-
ធម្មា វា សចេ បហោសីតិ ឯវម្បិ ឧទ្ធុំ សោ លោកស្មី
វិវាទមេតិ ។

[២៧៩] ហិត្វាន សព្វានិ វិនិច្ឆយានីតិ វិនិច្ឆយា
វុច្ឆន្តិ ទ្វាសដ្ឋី ទិដ្ឋិតតានិ ។ សព្វា វិនិច្ឆិតទិដ្ឋិយោ
ហិត្វា ចជិត្វា បរិច្ចជិត្វា ជហិត្វា បជហិត្វា វិនោទិត្វា
ព្យដ្ឋិត្វា អនការដ្ឋមេត្វាតិ ហិត្វាន សព្វានិ
វិនិច្ឆយានិ ។

[២៨០] ន មេធាកំ ក្សតេ ជន្តុ លោកេតិ ន កលហំ
ករោតិ ន ភណ្ណានំ ករោតិ ន វិត្តហំ ករោតិ ន
វិវាទំ ករោតិ ន មេធាកំ ករោតិ ។ វុត្តំ ហេតំ
ភកវតា ឯវំ វិមុត្តចិត្តោ ខោ អត្តិវេស្សន ភិក្ខុ
ន កេនចិ សំវេទតិ ន កេនចិ វិវេទតិ យព្វ
លោកេ វុត្តំ តេន ច វោហាវតិ អបរាមសន្តិ ។

ចូឡវិយូហាសុត្តនិទ្ទេស ទី ១២

មួយទៀត (បុគ្គលនោះ) តែងធ្វើជម្លោះ ធ្វើសេចក្តីប្រកួតប្រកាន់ ធ្វើសេចក្តីប្រកាន់ខុស ធ្វើការទាស់ទែង ធ្វើការប្រណាំងប្រដែង ជា មួយនឹងវាទៈនៃជនដទៃ តទៅ ថា អ្នកមិនចេះធម្មវិន័យនេះទេ ។ បេ ។ ឬបើអ្នកអាច ចូរអ្នកដោះស្រាយចុះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជន នោះរមែងដល់នូវការទាស់ទែង ក្នុងលោកតទៅ យ៉ាងនេះខ្លះ ។

[២៧៧] ពាក្យថា ជនលះបង់នូវវិនិច្ឆ័យទាំងពួង សេចក្តីថា ទិដ្ឋិ ៦២ លោកហៅថា វិនិច្ឆ័យ ។ ជនលះបង់ លះលែង លះចោល កម្ចាត់បង់ កម្ចាត់បង់ស្រឡះ បន្ទាបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យ មានបែបភាពតទៅទៀត នូវទិដ្ឋិដែលខ្លួនវិនិច្ឆ័យទាំងអស់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជនលះបង់នូវវិនិច្ឆ័យទាំងពួង ។

[២៨០] ពាក្យថា ជនរមែងមិនធ្វើជម្លោះក្នុងលោក សេចក្តី ថា រមែងមិនធ្វើជម្លោះ មិនធ្វើសេចក្តីប្រកួតប្រកាន់ មិនធ្វើសេចក្តីប្រ- កាន់ខុស មិនធ្វើសេចក្តីទាស់ទែង មិនធ្វើនូវសេចក្តីប្រណាំងប្រដែង ។ សមដូចព្រះតម្រាស់នេះ ដែលព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្ចាស់អគ្គិ- វេស្សនៈ ភិក្ខុដែលមានចិត្តផុតស្រឡះ យ៉ាងនេះហើយ រមែងមិន ពោលប្រកាន់ជាមួយបុគ្គលណាមួយ មិនដដែកជាមួយបុគ្គលណាមួយ និយាយតែពាក្យណា ដែលគេនិយាយក្នុងលោកនោះ តែមិនប្រកាន់ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ជន្ទតិ សត្តោ នរោ មាលារោ ចោសោ បុគ្គលោ
 ដីរោ ជាតុ ជន្ទុ ឥន្ទក្ខ មនុដោ ។ លោកេតិ
 អចាយលោកេ មនុស្សលោកេ ទេវលោកេ ខន្ទ-
 លោកេ ធាតុលោកេ អាយតនលោកេតិ ន មេធាកំ
 ក្សតេ ជន្ទុ លោកេ ។ តេនាហា ភក្កវា
 វិទិច្ឆយេ បត្តា សយំ បមាយ
 ខន្ទំ សោ លោកេស្មី វិវាទមេតិ
 ហិត្តាន សព្វានិ វិទិច្ឆយានិ
 ន មេធាកំ ក្សតេ ជន្ទុ លោកេតិ ។

ទ្វាទសមោ ចូឡវិយ្យហសុត្តនិទ្ទេសោ និដ្ឋិតោ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ពាក្យថា ជន បានដល់សត្វ នរៈ មាណព បុរស បុគ្គល ជនមានជីវិត
 ជនមានជាតិ ជនអ្នកកើត ជនទៅដោយឥន្ទ្រិយ ជនអ្នកកើតអំពីមនុស្ស ។
 ពាក្យថា ក្នុងលោក គឺក្នុងអបាយលោក មនុស្សលោក ទេវលោក
 ខន្ធលោក ធាតុលោក អាយតនលោក ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
 ជនរមែងមិនធ្វើនូវជម្លោះ ក្នុងលោក ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ
 ត្រាស់ថា

ជននោះតែងនៅក្នុងវិនិច្ឆ័យ ប្រមាណយកដោយខ្លួន
 ឯងហើយ រមែងដល់នូវការទាស់ទែង ក្នុងលោកតទៅ
 ជនលះបង់នូវវិនិច្ឆ័យទាំងពួង រមែងមិនធ្វើ នូវជម្លោះ
 ក្នុងលោក ។

ចប់ ចូឡវិយ្យហសុត្តនិទ្ទេស ទី ១២ ។

តេវសមោ មហារិយូហាសុត្តនិទ្ទេសោ

[២៨១] យេកេចិមេ ទិដ្ឋិបរិពូសាណា
ឥទមេវ សច្ចន្តិ បវាទយន្តិ^(១)
សព្វេវ តេ និទ្ធមដ្ឋានយន្តិ
អថោ បសំសម្មិ លកន្តិ តត្ថ ។

[២៨២] យេកេចិមេ ទិដ្ឋិបរិពូសាណាតិ យេកេចីតិ
សព្វេន សព្វំ សព្វថា សព្វំ អសេសំ និស្សេសំ
បរិយាទាយវចនមេតំ^(២) យេកេចីតិ ។ ទិដ្ឋិបរិពូសាណាតិ
សន្តេកេ សមណាព្រាហ្មណា ទិដ្ឋិកតិកា តេ ទ្វាស-
ដ្ឋិយា ទិដ្ឋិកតានំ អញ្ញតវញ្ញតវំ ទិដ្ឋិកតំ កហេត្វា
ឧត្តហេត្វា កណ្ហាត្វា បរាមសិត្វា អភិទិវិសិត្វា សកាយ
សកាយ ទិដ្ឋិយា វសន្តិ សំវសន្តិ អារវសន្តិ បរិវសន្តិ ។
យថា អាតារិកា វា យវេសុ វសន្តិ សាបត្តិកា
វា អាបត្តិសុ វសន្តិ សកិលេសោ វា កិលេសេសុ
វសន្តិ ឯវមេវ សន្តេកេ សមណាព្រាហ្មណា
ទិដ្ឋិកតិកា តេ ទ្វាសដ្ឋិយា ទិដ្ឋិកតានំ អញ្ញតវញ្ញតវំ
ទិដ្ឋិកតំ កហេត្វា ឧត្តហេត្វា កណ្ហាត្វា បរាមសិត្វា

១ ម. សច្ចន្តិ ច វាទយន្តិ ។ ២ ម. បរិយាទិយនវចនមេតំ ។

មហាវិយូហសុត្តនិទ្ទេស ទី ១៣

[២៨១] (ព្រះពុទ្ធនិម្មិតត្រាស់សួរថា) ពួកសមណព្រាហ្មណ៍
ណាមួយត្រាំនៅក្នុងទិដ្ឋិ តែងសម្តែងថា ពាក្យនេះឯង ជា
ពាក្យពិត តើសមណព្រាហ្មណ៍ទាំងអស់នោះ នឹងនាំមកនូវ
ពាក្យនិរ្មតតែម្យ៉ាងឬ ឬក៏បានពាក្យសរសើរក្នុងហេតុនោះដែរ ។

[២៨២] អធិប្បាយពាក្យថា ពួកសមណព្រាហ្មណ៍ណាមួយ ត្រាំ
នៅក្នុងទិដ្ឋិ ពាក្យថា ណាមួយ គឺ គ្រប់ទាំងអស់ សព្វទាំងមូល មិន
សេសសល់ ឥតសេសសល់ ពាក្យថា ណាមួយ នេះជាពាក្យអស់
រលីង ។ ពាក្យថា ត្រាំនៅក្នុងទិដ្ឋិ សេចក្តីថា មានសមណព្រាហ្មណ៍
ពួកមួយ ជាអ្នកលុះក្នុងទិដ្ឋិ សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ កាន់ ក្លិច-
កាន់ ប្រកាន់ ស្ទាបអង្កែល ប្រកាន់ស្អិត បណ្តាទិដ្ឋិ ៦២ នូវទិដ្ឋិណាមួយ
ហើយនៅ នៅរួម នៅទូទៅ នៅត្រាំ ក្នុងទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន ។ ។ ពួក
ជនអ្នកគ្រប់គ្រងផ្ទះក្តី រមែងនៅក្នុងផ្ទះ ពួកភិក្ខុអ្នកត្រូវអាបត្តិក្តី រមែង
នៅក្នុងអាបត្តិ ពួកជនមានកិលេសក្តី តែងនៅក្នុងកិលេស យ៉ាងណា
មិញ មានសមណព្រាហ្មណ៍ពួកមួយ ជាអ្នកលុះក្នុងទិដ្ឋិ ក៏យ៉ាងនោះដែរ
សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ កាន់ ក្លិចកាន់ ប្រកាន់ ស្ទាបអង្កែល

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

អភិធិវិសិទ្ធា សកាយ សកាយ ទិដ្ឋិយា វសន្តិ សំវសន្តិ
អារសន្តិ បរិវសន្តិតិ យេកេចិមេ ទិដ្ឋិបរិព្វសាណា ។

[២៨៣] ឥទមេវ សច្ចន្តិ បវាទយន្តិតិ សស្សតោ
លោកោ ឥទមេវ សច្ចំ មោយមញ្ញន្តិ វទន្តិ កថេន្តិ
ភណ្ឌន្តិ ធិបយន្តិ វោហារន្តិ អសស្សតោ លោកោ
។ បេ ។ នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ តថាកតោ បរម្ម-
រណា ឥទមេវ សច្ចំ មោយមញ្ញន្តិ វទន្តិ កថេន្តិ
ភណ្ឌន្តិ ធិបយន្តិ វោហារន្តិតិ ឥទមេវ សច្ចន្តិ បវាទយន្តិ ។

[២៨៤] សព្វេវ តេ និទ្ធុមជ្ជានយន្តិតិ សព្វេវ តេ
សមណាព្រាហ្មណា និទ្ធុមេវ អន្ទេន្តិ ករហាមេវ អន្ទេន្តិ
អភិភ្និមេវ អន្ទេន្តិ សព្វេ និទ្ធុតាយេវ ហោន្តិ ករហិតាយេវ
ហោន្តិ អភិភ្និតាយេវ ហោន្តិតិ សព្វេវ តេ និទ្ធុមជ្ជាន-
យន្តិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ប្រកាន់ស្មិត បណ្តាទិដ្ឋិ ៦២ នូវទិដ្ឋិណាមួយ ហើយនៅ នៅរួម នៅ
ទូទៅ នៅត្រាំ ក្នុងទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន ។ ។ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា)
ពួកសមណព្រាហ្មណ៍ណាមួយ ត្រាំនៅក្នុងទិដ្ឋិ ។

[២៨៣] ពាក្យថា តែងសម្តែងថា ពាក្យនេះឯង ជាពាក្យពិត
គឺ តែងពោល សម្តែង ពណ៌នា បំភ្លឺ ថ្លែងថា លោកទៀង ពាក្យ
នេះឯងពិត ពាក្យដទៃជាមោឃៈ តែងពោល សម្តែង ពណ៌នា បំភ្លឺ
ថ្លែងថា លោកមិនទៀង ។ បេ ។ សត្វស្លាប់ទៅ កើតទៀតក៏មិនមែន
មិនកើតទៀតក៏មិនមែន ពាក្យនេះឯងពិត ពាក្យដទៃជាមោឃៈ ហេតុ
នោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា) តែងសម្តែងថា ពាក្យនេះឯងជាពាក្យពិត ។

[២៨៤] ពាក្យថា តើសមណព្រាហ្មណ៍ទាំងអស់នោះ នឹងនាំមក
នូវពាក្យនិទ្ទាតៃម្យ៉ាងឬ សេចក្តីថា តើសមណព្រាហ្មណ៍ទាំងអស់នោះ
នឹងនាំមកនូវនិទ្ទាតៃម្យ៉ាង ឬ នាំមកនូវពាក្យតិះដៀល នាំមកនូវការសរសើរតៃម្យ៉ាង
គឺសមណព្រាហ្មណ៍ទាំងអស់នោះ ជាអ្នកត្រូវគេនិទ្ទាតៃ ត្រូវគេតិះដៀល
ត្រូវគេមិនសរសើរតៃម្យ៉ាងឬ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា) តើ
សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងអស់នោះ នឹងនាំមកនូវពាក្យនិទ្ទាតៃម្យ៉ាងឬ ។

តេសមោ មហាវិយ្យាហសុត្តនិទ្ទេសោ

[២៨៥] អថោ បសំសម្បិ លកន្តិ តត្តាតិ តត្ត
 សកាយ ទិដ្ឋិយា សកាយ ខន្តិយា សកាយ
 រុចិយា សកាយ លទ្ធិយា បសំសំ ថោមនំ កិត្តិ
 វណ្ណហារិកំ លកន្តិ បដិលកន្តិ អធិកច្ឆន្តិ^(១) វិទ្ធីន្តិ
 អថោ បសំសម្បិ លកន្តិ តត្ត ។ តេនាហ សោ និម្មិតោ

យេកេចិមេ ទិដ្ឋិបរិព្វសាធា

ឥនមេវ សច្ចន្តិ បវាទយន្តិ

សព្វេវ តេ និដ្ឋិមន្ទានយន្តិ

អថោ បសំសម្បិ លកន្តិ តត្តាតិ ។

[២៨៦] អប្បំ ហិ ឯតំ ន អលំ សមាយ
 ទុវេ វិវាទស្ស ផលានិ ព្រិមិ

ឯតម្បិ ទិស្វា ន វិវាទយេថ

ឯតម្បិ ទិស្វា ន វិវាទយេថ

ខេមាកិបស្សំ អវិវាទកុម្មំ ។

១ ម. ឧបគច្ឆន្តិ ។

មហានិទ្ទេសសុត្តនិទ្ទេស ទី ១៣

[២៨៥] ពាក្យថា ឬក៏បាននូវពាក្យសរសើរ ក្នុងហេតុនោះដែរ
 សេចក្តីថា ឬក៏បាន បានចំពោះ បានប្រាកដ តែងបាន នូវពាក្យ
 សរសើរ ពាក្យស្ងើច កិត្តិសព្ទ ពាក្យនាំមកនូវសេចក្តីសរសើរ ក្នុង
 ហេតុនោះ គឺ ក្នុងទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន ក្នុងសេចក្តីរបស់ខ្លួន ក្នុងសេចក្តី
 ពេញចិត្តរបស់ខ្លួន ក្នុងលទ្ធិរបស់ខ្លួននោះដែរ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់
 សួរថា) ឬក៏បាននូវពាក្យសរសើរ ក្នុងហេតុនោះដែរ ។ ហេតុនោះ
 ព្រះពុទ្ធនិម្មិត ត្រាស់សួរថា

ពួកសមណព្រាហ្មណ៍ណាមួយ ត្រាំនៅក្នុងទិដ្ឋិ តែង
 សម្តែងថា ពាក្យនេះឯង ជាពាក្យពិត តើសមណព្រាហ្មណ៍
 ទាំងអស់នោះ នឹងនាំមកនូវពាក្យនិទ្ទាតៃម្យ៉ាងឬ ឬក៏បាន
 នូវពាក្យសរសើរ ក្នុងហេតុនោះដែរ ។

[២៨៦] (ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា) ផលគឺសេចក្តីសរសើរ
 នុ៎ះ មានបន្តិចបន្តួច មិនអាចដើម្បីស្ងប់រម្ងាប់បានទេ តថាគត
 ពោលនូវផលនៃវិវាទ ថាមាន ២ ប្រការ បុគ្គលកាលឃើញ
 ទោសនេះ ហើយឃើញច្បាស់នូវព្រះនិព្វាន ជាកូមិមិន
 មានវិវាទ ជាទីក្សេមក្សាន្ត រមែងមិនទាស់ទែងទេ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

[២៨៧] អប្បំ ហិ ឯតំ ន អលំ សមាយាតិ អប្បំ
 ហិ ឯតន្តិ អប្បកំ ឯតំ ឱមកំ ឯតំ ថោកំ ឯតំ
 លាមកំ ឯតំ ជតុក្កំ ឯតំ បរិត្តកំ ឯតន្តិ អប្បំ ហិ
 ឯតំ ។ ន អលំ សមាយាតិ ឆាលំ រាគស្ស រាគយ
 រោសស្ស សមាយ មោហស្ស សមាយ កោធស្ស
 ឧបនាហស្ស មក្ខស្ស បណ្ឌាសស្ស តស្សាយ មច្ឆរិយស្ស
 មាយាយ សាបេយ្យស្ស ថម្ពស្ស សារម្ពស្ស មាណស្ស
 អតិមាណស្ស មនស្ស បមាណស្ស សព្វក្កិលេសានំ
 សព្វទុច្ចរិតានំ សព្វទរថានំ សព្វបរិណ្ឌាហានំ សព្វសន្តា-
 ចានំ សព្វាកុសលាភិសដ្ឋារានំ សមាយ ឧបសមាយ
 រូបសមាយ និព្វានាយ បដិទិស្សក្កាយ បដិប្បស្សន្តិ-
 យាតិ អប្បំ ហិ ឯតំ ន អលំ សមាយ ។

[២៨៨] ទុវេ វិវាទស្ស ផលានិ ព្រមីតិ ទិដ្ឋិកល-
 ហស្ស ទិដ្ឋិកណ្ណានស្ស ទិដ្ឋិវិត្តហស្ស ទិដ្ឋិវិវាទស្ស
 ទិដ្ឋិមេធតស្ស ទ្វេ ផលានិ ហោត្តិ ជយបរាជយោ
 ហោតិ លាភាលាភោ ហោតិ យសាយសោ ហោតិ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

[២៨៧] អធិប្បាយពាក្យថា ផលគឺសេចក្តីសរសើរនុ៎ះ មានបន្តិចបន្តួច មិនអាចដើម្បីស្ងប់រម្ងាប់បានទេ ត្រង់ពាក្យថា ផលគឺសេចក្តីសរសើរនុ៎ះ មានបន្តិចបន្តួចទេ គឺផលនុ៎ះមានប្រមាណតិច ផលនុ៎ះអូនថយ ផលនុ៎ះថោក ផលនុ៎ះលាមក ផលនុ៎ះអាក្រក់ ផលនុ៎ះស្អប់ស្អើង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ផលនុ៎ះមានបន្តិចបន្តួច ។ ពាក្យថា មិនអាចដើម្បីរម្ងាប់បានទេ គឺមិនអាចដើម្បីរម្ងាប់រាគៈ ដើម្បីរម្ងាប់ទោសៈ ដើម្បីរម្ងាប់មោហៈ ដើម្បីរម្ងាប់កោធនៈ ដើម្បីរម្ងាប់ ដើម្បីស្ងប់ស្ងាត់ ដើម្បីរលត់ ដើម្បីលះបង់ ដើម្បីគ្របសង្កត់ នូវឧបនាហៈ មក្ខៈ បឡាសៈ ឥស្សាមច្ឆរិយៈ មាយា សារបេយ្យ ថម្មៈ សារម្មៈ មានៈ អតិមានៈ មទៈ បមាទៈ កិលេសទាំងពួង ទុច្ចរិតទាំងពួង សេចក្តីក្រវល់ក្រវាយទាំងពួង សេចក្តីក្តៅក្រហាយទាំងពួង សេចក្តីអន្ទះអន្ទែងទាំងពួង អកុសលាកិសង្ខារទាំងពួង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ផលគឺសេចក្តីសរសើរនុ៎ះ មានបន្តិចបន្តួច មិនអាចដើម្បីស្ងប់រម្ងាប់បានទេ ។

[២៨៨] ពាក្យថា តថាគតពោលនូវផលនៃវិវាទ ថាមាន ២ ប្រការ គឺតថាគតពណ៌នា ប្រាប់ សម្តែង បញ្ញត្ត ផ្តើម បើក ចែក ធ្វើឲ្យរាក់ ប្រកាសថា ជម្លោះព្រោះទិដ្ឋិ ការប្រកាន់ព្រោះទិដ្ឋិ ការទាស់ទែងព្រោះទិដ្ឋិ ការវិវាទព្រោះទិដ្ឋិ ការបែកខ្ញែកព្រោះទិដ្ឋិ រមែងមានផល ២ ប្រការ គឺការឈ្នះនិងការចាញ់ លាភនិងឥតលាភ យសនិងឥតយស

តេសមោ មហាវិយ្យាហស្តនិទ្ទេសោ

ជិញ្ញាបសំសោ ហោតិ សុខទុក្ខំ ហោតិ សោមនស្ស-
 ទោមនស្សំ ហោតិ ឥដ្ឋានិដ្ឋំ ហោតិ អនុនយប្បដិបំ
 ហោតិ ឧត្សាតិទិក្សាតិ ហោតិ អនុរោធិវិរោធា ហោតិ ។
 អថវា តំ កម្មំ និរយសំវត្តនិកំ តិរច្ឆានយោនិកសំវត្ត-
 និកំ បិត្តិវិសយិកសំវត្តនិកន្តិ ព្រូមិ អាចិក្ខាមិ ទេសេមិ
 បញ្ញាបេមិ បដ្ឋបេមិ វិរាមិ វិកជាមិ ឧត្តានិករោមិ
 បកាសេមីតិ ទុវេ វិវាទស្ស ផលានិ ព្រូមិ ។

[២៨៩] ឯតម្បិ ទិស្វា ន វិវាទយេថាតិ ឯតម្បិ ទិស្វាតិ
 ឯតំ អាទីនំ ទិស្វា បស្សិត្វា តុលយិត្វា តិរយិត្វា
 វិការយិត្វា វិក្ខតំ កត្វា ទិដ្ឋិកលហោសុ ទិដ្ឋិកណ្ណានេសុ
 ទិដ្ឋិវិត្តហោសុ ទិដ្ឋិវិវាទេសុ ទិដ្ឋិមេធកេសូតិ ឯតម្បិ
 ទិស្វា ។ ន វិវាទយេថាតិ ន កលហំ ករេយ្យ ន
 កណ្ណានំ ករេយ្យ ន វិត្តហំ ករេយ្យ ន វិវាទំ ករេយ្យ
 ន មេធកំ ករេយ្យ កលហកណ្ណានវិត្តហវិវាទមេធកំ
 បដហោយ្យ វិនោទេយ្យ ព្យន្តិករេយ្យ អនការដ្ឋមេយ្យ
 កលហកណ្ណានវិត្តហវិវាទមេធកា អារតោ អស្ស
 វិរតោ បទិវិរតោ និក្ខុដ្ឋោ និស្សដ្ឋោ^(១) វិប្បមុត្តោ

១. ឱ. បដិនិស្សដ្ឋោ ។ ម. និស្សដ្ឋោ ។

មហានិទ្ទេសសុត្តនិទ្ទេស ទី ១៣

និន្ទានិងសរសើរ សុខនិងទុក្ខ សោមនស្សនិងទោមនស្ស អារម្មណ៍ជាទី
 ប្រាថ្នានិងមិនជាទីប្រាថ្នា សេចក្តីអាណិតនិងការប្តឹងប្តាក់ ជួរចិត្តនិងតឹង
 ចិត្ត ការត្រេកអរនិងក្រែវក្រោធម្យ៉ាងទៀត អំពើនោះ ជាអំពើប្រព្រឹត្ត
 ទៅដើម្បីរក ប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីកំណើតសត្វតិរច្ឆាន ប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បី
 ប្រេតវិស័យ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) តថាគតពោលនូវផលនៃវិវាទ
 ថាមាន ២ ប្រការ ។

[២៨៧] អធិប្បាយពាក្យថា បុគ្គលកាលឃើញទោសនេះហើយ
 រមែងមិនទាស់ទែងទេ ត្រង់ពាក្យថា ឃើញទោសនេះ គឺឃើញ ជួប
 ប្តឹង ពិចារណា ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ធ្វើឲ្យប្រាកដ នូវទោស ក្នុងជម្លោះ
 ព្រោះទិដ្ឋិ ក្នុងការប្រកាន់ព្រោះទិដ្ឋិ ក្នុងការទាស់ទែងព្រោះទិដ្ឋិ ក្នុងការ
 វិវាទព្រោះទិដ្ឋិ ក្នុងការបែកខ្ញែកព្រោះទិដ្ឋិនេះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
 ឃើញនូវទោសនេះ ។ ពាក្យថា រមែងមិនទាស់ទែងទេ គឺរមែងមិនធ្វើ
 នូវជម្លោះ មិនធ្វើនូវការប្រកាន់ មិនធ្វើនូវការទាស់ទែង មិនធ្វើនូវការវិវាទ
 មិនធ្វើនូវការបែកខ្ញែក គឺលះបង់ បន្ទាបបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ដល់នូវការមិន
 កើតមាននូវជម្លោះ នូវការប្រកាន់ នូវការទាស់ទែង នូវវិវាទ និងការបែក
 ខ្ញែក ជាអ្នកឆ្ងាយ រៀបរយ ជៀសវាង ឃ្នាតចេញ រលាស់ចេញ រួចស្រឡះ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

វិសញ្ញត្តោ វិមរិយាទិកតេន ចេតសា វិហរេយ្យាតិ

ឯតម្បិ ទិស្វា ន វិវាទយេថ ។

[២៩០] ខេមាកិបស្សំ អរិវាទកុម្មន្តិ អរិវាទកុម្មំ វុច្ចតិ

អមតនិព្វានំ យោ សោ សព្វសង្ខារសមថោ សព្វបទិប្ប-

ទិនិស្សត្តោ តណ្ហាក្ខយោ វិវាតោ និពោជោ និព្វានំ ។ ឯតំ

អរិវាទកុម្មំ ខេមតោ តាណាតោ លេណាតោ សរណាតោ

អភយតោ អច្ចុតតោ អមតតោ និព្វានតោ បស្សន្តោ

ទក្ខន្តោ ឱលោកេន្តោ និដ្ឋាយន្តោ ឧបបរិក្ខន្តោតិ

ខេមាកិបស្សំ អរិវាទកុម្មំ ។ តេនាហា ភក្កវា

អប្បំ ហិ ឯតំ ន អលំ សមាយ

នុវេ វិវាទស្ស ផលានិ ព្រមិ

ឯតម្បិ ទិស្វា ន វិវាទយេថ

ខេមាកិបស្សំ អរិវាទកុម្មន្តិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ប្រាសចេញ ចាកជម្លោះ ចាកការប្រកាន់ ចាកការទាស់ទែង ចាកវិវាទ និងការបែកខ្ញែក តែងនៅដោយចិត្តដែលប្រាសចាកដែនគឺកិលេស ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលកាលឃើញទោសនេះហើយ រមែងមិនទាស់ទែងទេ ។

[២៩០] ពាក្យថា ឃើញច្បាស់នូវព្រះនិព្វាន ជាកូមិមិនមានវិវាទ ជាទីក្សេមក្សាន្ត អធិប្បាយថា អមតនិព្វាន ហៅថា កូមិមិនមានវិវាទ បានខាង ការរម្ងាប់សង្ខារទាំងពួង ការលះបង់ឧបធិទាំងពួង ការអស់តណ្ហា ការប្រាសចាកភគៈ ការរលត់ទុក្ខ និព្វាន ។ បុគ្គលកាលឃើញប្រទះ រមិលមើល សម្លឹងមើល ពិនិត្យមើល នូវកូមិមិនមានវិវាទនុ៎ះ ថាជាទីក្សេមក្សាន្ត ជាទីពំនាក់ ជាទីជ្រកកោន ជាទីរព្វក ជាទីមិនមានភ័យ ជាទីទៀងទាត់ ជាទីមិនស្លាប់ ជាទីមិនមានកិលេសជាគ្រឿងចាក់ស្រេះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ឃើញច្បាស់នូវព្រះនិព្វាន ជាកូមិមិនមានវិវាទ ជាទីក្សេមក្សាន្ត ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

ផលគឺសេចក្តីសរសើរនុ៎ះ មានបន្តិចបន្តួច មិនអាចដើម្បីរម្ងាប់បានទេ តថាគតពោលនូវផលនៃវិវាទថាមាន២ប្រការ បុគ្គលកាលឃើញទោសនេះហើយ ឃើញច្បាស់នូវព្រះនិព្វាន ជាកូមិមិនមានវិវាទ ជាទីក្សេមក្សាន្ត រមែងមិនទាស់ទែងទេ ។

តេសមោ មហាយាយុហសុត្តនិទ្ទេសោ

[២៩១] យាកាចិមា សម្មតិយោ^(១) បុប្ផដ្ឋា
 សញ្ញាវ ឯតា ន ឧបេតិ វិទ្ធា^(២)
 អនូបយោ សោ ឧបយំ កិមេយ្យ
 ទិដ្ឋេ សុតេ ខន្តិមកុព្វមាណោ ។

[២៩២] យាកាចិមា សម្មតិយោ បុប្ផដ្ឋាតិ យា-
 កាចីតិ សព្វេន សព្វំ សព្វថា សព្វំ អសេសំ និស្សេសំ
 បរិយាទាយវចនមេតំ យាកាចីតិ ។ សម្មតិយោតិ
 សម្មតិយោ វុច្ចន្តិ ទ្វាសដ្ឋិ ទិដ្ឋិតតានិ^(៣) ។ បុប្ផដ្ឋាតិ
 បុប្ផនេហិ ជនិតា វា តា សម្មតិយោតិ បុប្ផដ្ឋា ។
 បុប្ផនាណជនេហិ ជនិតា វា តា សម្មតិយោតិ បុប្ផដ្ឋាតិ
 យាកាចិមា សម្មតិយោ បុប្ផដ្ឋា ។

[២៩៣] សញ្ញាវ ឯតា ន ឧបេតិ វិទ្ធាតិ វិទ្ធា
 វិទ្ធាតតោ ញាណំ វិការី មេធារី សញ្ញាវ ឯតា
 ទិដ្ឋិសម្មតិយោ នេតិ ន ឧបេតិ ន ឧបកច្ចតិ

១ ឱ. ម. សម្មតិយោ ។ ២ ឱ. ម. វិទ្ធា ។ ៣ ឱ. ទិដ្ឋិតតានិ ទិដ្ឋិសម្មតិយោ ។

មហានិទ្ទេសសុត្តនិទ្ទេស ទី ១៣

[២៩១] សម្មតិទាំងឡាយណាមួយ ដែលកើតអំពីបុប្ផជន អ្នក
 ប្រាជ្ញរមែងមិនប្រកាន់នូវសម្មតិទាំងអស់នុ៎ះទេ (ព្រោះ)
 លោកមិនមានធម៌ជាគ្រឿងប្រកាន់ មិនធ្វើសេចក្តីចូល
 ចិត្ត ក្នុងអារម្មណ៍ដែលខ្លួនឃើញហើយ ឮហើយទេ
 ធ្វើម្តេច នឹងដល់នូវធម៌ជាគ្រឿងប្រកាន់ ។

[២៩២] អធិប្បាយពាក្យថា សម្មតិទាំងឡាយណាមួយ ដែលកើត
 អំពីបុប្ផជន ត្រង់ពាក្យថា ណាមួយ គឺ គ្រប់ទាំងអស់ សព្វទាំង
 មូល មិនសេសសល់ ឥតសេសសល់ ពាក្យថា ណាមួយ នេះជា
 ពាក្យអស់រលីង ។ ពាក្យថា សម្មតិទាំងឡាយ គឺ ទិដ្ឋិ ៦២ លោកហៅ
 ថា សម្មតិទាំងឡាយ ។ ពាក្យថា កើតអំពីបុប្ផជន គឺសម្មតិទាំងនោះ
 កើតអំពីបុប្ផជនទាំងឡាយ ហេតុនោះ ទើបឈ្មោះថា កើតអំពីបុប្ផជន ។
 ឬថា សម្មតិទាំងនោះ កើតហើយអំពីជនផ្សេងៗ ដ៏ច្រើន ហេតុនោះ
 ទើបឈ្មោះថា កើតអំពីបុប្ផជន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) សម្មតិទាំង-
 ឡាយណាមួយ កើតអំពីបុប្ផជន ។

[២៩៣] ពាក្យថា អ្នកប្រាជ្ញរមែងមិនប្រកាន់នូវសម្មតិទាំងអស់នុ៎ះ
 ទេ គឺអ្នកប្រាជ្ញជាអ្នកដល់នូវវិជ្ជា មានញាណ មានប្រាជ្ញាភ្នំច្បាស់ មាន
 ប្រាជ្ញាជាគ្រឿងកម្ចាត់កិលេស មិនដល់ មិនចូលទៅជិត មិនចូលទៅរក

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ន កណ្ណាតិ ន បរាមសតិ ឆានិទិវិសតីតិ សញ្ញាវ ឯតា
ន ឧបេតិ វិទ្ធា ។

[២៩៤] អនុបយោ សោ ឧបយំ កិមេយ្យាតិ ឧប-
យោតិ ទ្វេ ឧបយា តណ្ហាបយោ ច ទិដ្ឋបយោ ច ។ បេ ។
អយំ តណ្ហាបយោ ។ បេ ។ អយំ ទិដ្ឋបយោ ។ តស្ស
តណ្ហាបយោ បហីនោ ទិដ្ឋបយោ បដិទិស្សដ្ឋោ តណ្ហាប-
យស្ស បហីនត្តា ទិដ្ឋបយស្ស បដិទិស្សដ្ឋត្តា អនុបយោ
បុគ្គលោ កី រូបំ ឧបេយ្យ ឧបកច្ឆេយ្យ កណ្ណោយ្យ
បរាមសេយ្យ អភិទិវិសេយ្យ អត្តា មេតិ ។ កី វេទនំ
កី សញ្ញំ កី សង្ខារេ កី វិញ្ញាណំ កី កតី កី
ឧបបត្តិ កី បដិសន្ធិ កី ភវំ កី សំសារំ កី វដ្តំ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

មិនប្រកាន់ មិនស្នាបអង្កែល មិនប្រកាន់ស្អិត នូវសម្មតិគឺទិដ្ឋិទាំងអស់
នុ៎ះទេ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកប្រាជ្ញរមែងមិនប្រកាន់ នូវសម្មតិ
ទាំងអស់នុ៎ះទេ ។

[២៩២] អធិប្បាយពាក្យថា លោកមិនមានធម៌ជាគ្រឿងប្រកាន់ ធ្វើ
ម្តេចនឹងដល់នូវធម៌ជាគ្រឿងប្រកាន់ ត្រង់ពាក្យថា ធម៌ជាគ្រឿងប្រកាន់
បានដល់ធម៌ជាគ្រឿងប្រកាន់ ២ យ៉ាងគឺ ធម៌ជាគ្រឿងប្រកាន់គឺតណ្ហា ១
ធម៌ជាគ្រឿងប្រកាន់គឺទិដ្ឋិ ១ ។ បេ ។ នេះធម៌ជាគ្រឿងប្រកាន់គឺតណ្ហា
។ បេ ។ នេះធម៌ជាគ្រឿងប្រកាន់គឺទិដ្ឋិ ។ បុគ្គលនោះ លះបង់ធម៌ជា
គ្រឿងប្រកាន់គឺតណ្ហា រលាស់ចោលធម៌ជាគ្រឿងប្រកាន់គឺទិដ្ឋិ បុគ្គល
មិនមានធម៌ជាគ្រឿងប្រកាន់ ព្រោះលះបង់ធម៌ជាគ្រឿងប្រកាន់គឺតណ្ហា
ព្រោះរលាស់ចោលធម៌ជាគ្រឿងប្រកាន់គឺទិដ្ឋិ គប្បីចូលទៅជិត ចូលទៅរក
ប្រកាន់ ស្នាបអង្កែល ប្រកាន់ស្អិត នូវរូបថាជាខ្លួនរបស់អញដូចម្តេចកើត ។
គប្បីចូលទៅជិត ចូលទៅរក ប្រកាន់ ស្នាបអង្កែលប្រកាន់ស្អិត នូវវេទនា
ដូចម្តេចកើត នូវសញ្ញាដូចម្តេចកើត នូវសង្ខារដូចម្តេចកើត នូវវិញ្ញាណ
ដូចម្តេចកើត នូវគតិដូចម្តេចកើត នូវឧបបត្តិដូចម្តេចកើត នូវបដិសន្ធិដូច
ម្តេចកើត នូវភពដូចម្តេចកើត នូវសង្សារដូចម្តេចកើត នូវវដ្តៈដូចម្តេចកើត

តេសមោ មហាវិយ្យាហសុត្តនិទ្ទេសោ

ឧបេយ្យ ឧបកច្ឆេយ្យ កណ្តោយ្យ បរាមសេយ្យ អភិទិ-
វិសេយ្យាតិ អនូបយោ សោ ឧបយំ កិមេយ្យ ។

[២៩៥] ទិដ្ឋេ សុតេ ខន្តិមកុព្វមាណោតិ ទិដ្ឋេ វា
ទិដ្ឋសុទ្ធិយា វា សុតេ វា សុតសុទ្ធិយា វា មុតេ វា មុត-
សុទ្ធិយា វា ខន្តិ អកុព្វមាណោ ឆន្ទំ អកុព្វមាណោ បេមំ
អកុព្វមាណោ វាតំ អកុព្វមាណោ អជនយមាណោ អស-
ញ្ញនយមាណោ អនិព្វត្តយមាណោ ណាភិទិព្វត្តយមាណោតិ
ទិដ្ឋេ សុតេ ខន្តិមកុព្វមាណោ ។ តេនាហ ភកវា

យាកាចិមា សម្មតិយោ បុថុជ្ជា
សញ្ញាវ ឯតា ន ឧបេតិ វិទ្ធា
អនូបយោ សោ ឧបយំ កិមេយ្យ
ទិដ្ឋេ សុតេ ខន្តិមកុព្វមាណោតិ ។

មហានិទ្ទេសសុត្តនិទ្ទេស ទី ១៣

ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) លោកមិនមានធម៌ជាគ្រឿងប្រកាន់ ធ្វើម្តេច
នឹងដល់នូវធម៌ជាគ្រឿងប្រកាន់ ។

[២៩៥] ពាក្យថា មិនធ្វើនូវសេចក្តីចូលចិត្ត ក្នុងអារម្មណ៍ដែល
ខ្លួនឃើញហើយ ឮហើយទេ គឺមិនធ្វើសេចក្តីចូលចិត្ត មិនធ្វើសេចក្តី
ពេញចិត្ត មិនធ្វើសេចក្តីស្រឡាញ់ មិនធ្វើ មិនឲ្យកើត មិនឲ្យកើតព្រម
មិនឲ្យលូតលាស់ មិនឲ្យដុះដាលឡើង នូវតម្រេកក្នុងអារម្មណ៍ ដែល
ឃើញ ឬក្នុងសេចក្តីបរិសុទ្ធព្រោះឃើញ ក្នុងអារម្មណ៍ដែលឮ ឬក្នុង
សេចក្តីបរិសុទ្ធព្រោះឮ ក្នុងអារម្មណ៍ដែលប៉ះពាល់ ឬក្នុងសេចក្តីបរិសុទ្ធ
ព្រោះប៉ះពាល់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនធ្វើនូវសេចក្តីចូលចិត្ត
ក្នុងអារម្មណ៍ដែលខ្លួនឃើញហើយ ឮហើយទេ ។ ហេតុនោះ ព្រះ
មានព្រះភាគត្រាស់ថា

សម្មតិទាំងឡាយណាមួយ ដែលកើតអំពីបុប្ផជន អ្នកប្រាជ្ញ
រមែងមិនប្រកាន់នូវសម្មតិទាំងអស់នុ៎ះទេ (ព្រោះ) លោក
មិនមានធម៌ជាគ្រឿងប្រកាន់ មិនធ្វើសេចក្តីចូលចិត្ត ក្នុង
អារម្មណ៍ដែលខ្លួនឃើញហើយ ឮហើយទេ ធ្វើម្តេច នឹង
ដល់នូវធម៌ជាគ្រឿងប្រកាន់ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

[២៩៦] សីលុត្តមា សញ្ញមេនាហុ សុទ្ធិ
 វត្ថុ សមាទាយ ឧបដ្ឋិតាសេ
 ឥនេវ សិក្ខេម អថស្ស សុទ្ធិ
 ករូបដីតា កុសលាវទាណា ។

[២៩៧] សីលុត្តមា សញ្ញមេនាហុ សុទ្ធិន្តិ សន្តោកេ
 សមណាព្រាហ្មណា សីលុត្តមវាណា តេ សីលមត្តេន
 សញ្ញមត្តេន សំរមត្តេន អរិទិក្កមមត្តេន សុទ្ធិ វិសុទ្ធិ
 បរិសុទ្ធិ មុត្តិ វិមុត្តិ បរិមុត្តិ អាហុ^(១) វេទន្តិ កថេន្តិ ភណ្ឌន្តិ
 ដីបយន្តិ វោហារន្តិ ។ សមណាមុណ្ឌិកាបុត្តោ ឯវមាហា
 ចត្វហិ ខោ អហំ ថបតិ^(២) ធម្មេហិ សមន្នាគតំ បុរិស-
 បុគ្គលំ បញ្ញាមេមិ សម្បន្នកុសលំ បរមកុសលំ ឧត្តម-
 ប្បតិប្បត្តំ សមណំ អយោជ្ឈំ កតមេហិ ចត្វហិ ឥធម ថបតិ
 ន កាយេន ចាបកម្មំ ករោតិ ន ចាបិកំ វាចំ កាសតិ
 ន ចាបកំ សង្កប្បំ សង្កប្បតិ ន ចាបកំ អាជីវំ អាជីវតិ

១ ម. អាហំសុ ។ ២ ម. គហបតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

[២៩៦] សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយ (ណា) ជាអ្នកប្រកាន់ថា
សីលឧត្តម ប្រកាន់ស្មិតនូវវត្ថុ បានពោលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ
ដោយការសង្រួមថា យើងសិក្សានូវសេចក្តីបរិសុទ្ធរបស់គ្រូ
នោះ ក្នុងទិដ្ឋិនេះតែម្យ៉ាង (សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ)
ជាអ្នកប្រកាន់ថាខ្លួនឈ្លាសវៃ រមែងជាអ្នកចូលទៅរកភព ។

[២៩៧] ពាក្យថា សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយ (ណា) ជាអ្នក
ប្រកាន់ថាសីលឧត្តម បានពោលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ ដោយការសង្រួម
សេចក្តីថា មានសមណព្រាហ្មណ៍ពួកមួយ ជាអ្នកពោលថាសីលឧត្តម
សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ ពោល និយាយ សម្តែង ពណ៌នា បំភ្លឺ ថ្លែង
នូវសេចក្តីស្អាត ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធ នូវការរួច រួចវិសេស រួចស្រឡះ
ដោយគុណត្រឹមតែសីល ត្រឹមតែការសង្រួម ត្រឹមតែការរវាង ត្រឹមតែ
ការមិនប្រព្រឹត្តកន្លង ។ (ត្នយ៉ាងដូច) សមណមុណ្ឌិកាបុត្ត បានពោល
យ៉ាងនេះថា ម្នាលជាងឈើ ខ្ញុំបញ្ញត្តបុរសបុគ្គលដែលប្រកបដោយធម៌ ៤
ថាជាអ្នកមានកុសលបរិបូណ៌ មានកុសលដ៏ឧត្តម ដល់នូវគុណដែលគួរដល់
ដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់ ជាសមណៈដែលគេផ្កាញ៉ាមិនបាន ចុះធម៌ ៤ តើដូចម្តេច ម្នាល
ជាងឈើ បុគ្គលក្នុងលោកនេះ មិនធ្វើបាបកម្មដោយកាយ ១ មិនពោល
ពាក្យអាក្រក់ ១ មិនត្រិះរិះនូវតម្រិះអាក្រក់ ១ មិនចិញ្ចឹមជីវិតអាក្រក់ ១

តេសមោ មហាវិយ្យាហសុត្តនិទ្ទេសោ

ឥមេហិ ខោ អហំ ចបតិ ចត្វហិ ធម្មេហិ សមដ្ឋាកតំ
 បុរិសបុគ្គលំ បញ្ញាបេមិ សម្បជ្ជកុសលំ បរមកុសលំ
 ឧត្តមប្បត្តិប្បត្តំ សមណំ អយោជ្ឈំ ។ ឯវមេវ សន្តោកេ
 សមណាព្រាហ្មណា សីលុត្តមវាទា តេ សីលមត្តេន
 សញ្ញមមត្តេន សំវរមត្តេន អរិកិក្កមមត្តេន សុទ្ធិំ វិសុទ្ធិ
 បរិសុទ្ធិំ មុត្តិំ វិមុត្តិំ បរិមុត្តិំ អាហុ វេទន្តិំ កថេន្តិំ ភណ្ឌន្តិំ
 ទីបយន្តិំ វោហារន្តិតិ សីលុត្តមា សញ្ញមេនាហុ សុទ្ធិំ ។

[២៩៨] វត្តំ សមាទាយ ឧបជ្ជិតាសេតិ វត្តន្តិំ ហត្ថិវត្តំ
 វា អស្សវត្តំ វា កោវត្តំ វា អជវត្តំ វា កុក្កវត្តំ វា កាកវត្តំ
 វា វាសុទេវត្តំ វា បុណ្ណាភទ្ធវត្តំ វា មណិភទ្ធវត្តំ វា
 អត្ថិវត្តំ វា ជាកវត្តំ វា សុបណ្ណវត្តំ វា យក្ខវត្តំ វា
 អសុវត្តំ វា កន្ធាវត្តំ វា មហារាជវត្តំ វា ចន្ទវត្តំ វា
 សុរិយវត្តំ វា ឥន្ទវត្តំ វា ព្រហ្មវត្តំ វា ទេវវត្តំ វា ទិសវត្តំ វា
 អាទាយ សមាទាយ អាទយិត្វា^(១) កណ្ឌិត្វា បរាមសិត្វា
 អភិទិវិត្វា ឧបជ្ជិតា បច្ចុបជ្ជិតា អស្មីនា ឧបកតា
 អជ្ឈោសិតា អទិមុត្តាតិ វត្តំ សមាទាយ ឧបជ្ជិតាសេ ។

១ ម. អាទិយិត្វា សមាទិយិត្វា ។

មហាយាយូហសុត្តនិទ្ទេស ទី ១៣

ម្នាលជាងឈើ ខ្ញុំបញ្ញត្តិបុរសបុគ្គល ដែលប្រកបដោយធម៌ ៤ នេះឯងថា ជាអ្នកមានកុសលបរិបូណ៌ មានកុសលដ៏ឧត្តម ដល់នូវគុណដែលគួរដល់ ដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់ ជាសមណៈដែលគេផ្ទៀងផ្ទាត់មិនបាន ។ មានសមណព្រាហ្មណ៍ ពួកមួយ ជាអ្នកពោលថាសីលឧត្តម សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ ពោល និយាយ សម្តែង ពណ៌នា បំភ្លឺ ថ្លែង នូវការស្អាត ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធិ នូវការរួច រួចវិសេស រួចស្រឡះ ដោយគុណត្រឹមតែសីល ត្រឹមតែការសង្រួម ត្រឹមតែការរាំង ត្រឹមតែការមិនប្រព្រឹត្តកន្លង យ៉ាង នោះដែរ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយជាអ្នក ប្រកាន់ថាសីលឧត្តម បានពោលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ ដោយការសង្រួម ។

[២៩៨] ពាក្យថា ប្រកាន់ស្ថិតនូវវត្ថុ ត្រង់ពាក្យថា វត្ថុ គឺកាន់ យក សមាទាន អើពើ ទទួល ស្ទាបអង្កែល ប្រកាន់ស្ថិត ហើយ តាំងមាំ តម្កល់ស៊ប់ ជាប់ស្ថិត ចូលទៅរក ចុះចិត្តស៊ប់ ឱនទៅរក នូវវត្ថុដ៏រី វត្ថុសេះ វត្ថុគោ វត្ថុពពែ វត្ថុថ្លៃ វត្ថុក្អែក វត្ថុវាសុទេព វត្ថុបុណ្ណកទ្ធ វត្ថុមណិកទ្ធ វត្ថុភ្លើង វត្ថុនាគ វត្ថុគ្រុឌ វត្ថុយក្ស វត្ថុ អសុរ វត្ថុគន្ធា វត្ថុមហារាជ វត្ថុព្រះច័ន្ទ្រ វត្ថុព្រះអាទិត្យ វត្ថុព្រះ ឥន្ទ្រ វត្ថុព្រះព្រហ្ម វត្ថុទេវតា វត្ថុទិស ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ប្រកាន់ស្ថិតនូវវត្ថុ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

[២៩៩] ឥដេវ សិក្ខេម អថស្ស សុទ្ធិន្តិ ឥណតិ
 សកាយ ទិដ្ឋិយា សកាយ ខន្តិយា សកាយ រុចិយា
 សកាយ លទ្ធិយា^(១) សិក្ខេម អាចរេម សមាចរេម
 សមាទាយ វត្តេមាតិ ឥដេវ សិក្ខេម ។ អថស្ស សុទ្ធិន្តិ
 អថវាស្ស សុទ្ធិ វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ មត្តិ វិមត្តិ បរិមត្តិន្តិ
 ឥដេវ សិក្ខេម អថស្ស សុទ្ធិ ។

[៣០០] ករូបដីតា កុសលាវទានាតិ ករូបដីតាតិ
 ករូបដីតា ករូបភតា កវដ្ឋោសិតា កវាទិមុត្តាតិ
 ករូបដីតា ។ កុសលាវទានាតិ កុសលវាទា បណ្ឌា-
 តវាទា ដីវាទា ញាណវាទា ហេតុវាទា លក្ខណា-
 វាទា ការណវាទា ហានវាទា សកាយ លទ្ធិយាតិ

១ ម. ឯត្តន្តរេ សិក្ខេមាតិ ទិស្សតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

[២៩៩] អធិប្បាយពាក្យថា យើងសិក្សា នូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ
 របស់គ្រូនោះ ក្នុងទិដ្ឋិនេះតែម្យ៉ាង ត្រង់ពាក្យថា ក្នុងទិដ្ឋិនេះ គឺយើង
 សិក្សា ប្រព្រឹត្តទូទៅ ប្រព្រឹត្តព្រម សមាទាន ប្រព្រឹត្តក្នុងទិដ្ឋិរបស់
 ខ្លួន ក្នុងសេចក្តីគួររបស់ខ្លួន ក្នុងសេចក្តីគាប់ចិត្តរបស់ខ្លួន ក្នុងលទ្ធិ
 របស់ខ្លួន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) យើងសិក្សា ក្នុងទិដ្ឋិនេះតែ
 ម្យ៉ាង ។ ពាក្យថា នូវសេចក្តីបរិសុទ្ធរបស់គ្រូនោះ គឺនូវការស្អាត
 ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធិ នូវការរួច រួចវិសេស រួចស្រឡះរបស់គ្រូនោះ
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) យើងសិក្សានូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ របស់
 គ្រូនោះ ក្នុងទិដ្ឋិនេះតែម្យ៉ាង ។

[៣០០] អធិប្បាយពាក្យថា (សមណព្រាហ្មណ៍ ទាំងនោះ)
 ជាអ្នកប្រកាន់ថា ខ្លួនឈ្លាសវៃ រមែងជាអ្នកចូលទៅរកភព ត្រង់ពាក្យថា
 ជាអ្នកចូលទៅរកភព គឺជាអ្នកចូលទៅជិតកាន់ភព ចូលទៅរកភព
 ចុះស៊ីបំប៉ងភព ឱនទៅរកភព ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជាអ្នកចូលទៅ
 រកភព ។ ពាក្យថា ប្រកាន់ថាខ្លួនឈ្លាសវៃ គឺជាអ្នកពោលថាឈ្លាសវៃ
 ពោលថាជាបណ្ឌិត ពោលថាជាអ្នកប្រាជ្ញ ពោលថាប្រកបដោយញាណ
 ពោលថាប្រកបដោយហេតុ ពោលថាប្រកបដោយលក្ខណៈ ពោល
 ថាប្រកបដោយការណ៍ ពោលថាប្រកបដោយឋានៈ ក្នុងលទ្ធិរបស់ខ្លួន

តេសមោ មហាវិយ្យាសុត្តនិទ្ទេសោ

ក្រូបដីតា កុសលាវណា ។ តេនាហា ភក្កវា

សីលុត្តមា សញ្ញាមេនាហុ សុទ្ធិ

វត្តំ សមាទាយ ឧបដ្ឋិតាសេ

តេជេវ សិក្ខេម អថស្ស សុទ្ធិ

ក្រូបដីតា កុសលាវណាតិ ។

[៣០១] សចេ ចុតោ សីលវតាតោ ហោតិ

ស^(១) វេជតី កម្ម វិវាជយិត្វា

ស^(២) ជប្បតី បត្តយតី ច សុទ្ធិ

សត្តាវហីនោ បវសំ យរម្ហា ។

[៣០២] សចេ ចុតោ សីលវតាតោ ហោតីតិ ដ្ឋិហិ

ការណេហិ សីលព្វតតោ ចវតិ បរិច្ឆិទ្ធជាយ វា ចវតិ

អនភិសម្ពណាឆោ វា ចវតិ ។

កចំ បរិច្ឆិទ្ធជាយ ចវតិ ។ បរោ វិច្ឆិទ្ធិតិ សោ សត្តា

ន សព្វញ្ញ ធម្មោ ន ស្វាក្ខាតោ កណោ ន សុប្បដិបន្នោ

១. ២. ម. ប ។

មហានិទ្ទេសសុត្តនិទ្ទេស ទី ១៣

ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជាអ្នកចូលទៅរកភព ប្រកាន់ថាឈ្លាសវៃ ។

ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយ (ណា) ជាអ្នកប្រកាន់ថា សីល
ឧត្តម ប្រកាន់ស្មិតនូវវត្ថុ បានពោលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធដោយ
ការសង្រួមថា យើងសិក្សានូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ របស់គ្រូនោះ
ក្នុងទិដ្ឋិនេះតែម្យ៉ាង (សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ) ជាអ្នក
ប្រកាន់ថាខ្លួនឈ្លាសវៃ រមែងជាអ្នកចូលទៅរកភព ។

[៣០១] បើបុគ្គលណាឃ្នាតចាកសីលនិងវត្ថុហើយ បុគ្គលនោះ
រមែងញាប់ញ័រ ព្រោះភ្នាត់ចាកកម្ម បុគ្គលនោះឯង តែង
ចង់បានផង ប្រាថ្នាផង នូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ ដូចបុគ្គលឃ្នាត
ចាកផ្ទះ ហើយសាបសូន្យចាកពួក ។

[៣០២] ពាក្យថា បើបុគ្គលណា ឃ្នាតចាកសីលនិងវត្ថុហើយ
អធិប្បាយថា បុគ្គលឃ្នាតចាកសីលនិងវត្ថុ ដោយហេតុ ២ ប្រការគឺ
ឃ្នាតដោយការលះបង់ ព្រោះបុគ្គលដទៃ ឬកាលមិនសម្រេចហើយឃ្នាត ។

បុគ្គលឃ្នាតដោយការលះបង់ ព្រោះបុគ្គលដទៃ តើដូចម្តេច ។ បុគ្គល
ដទៃឲ្យលះបង់ថា សាស្តានោះ មិនមែនជាសព្វញ្ញទេ ធម៌មិនមែនព្រះ
សាស្តាសម្តែងដោយប្រពៃទេ គណៈមិនមែនប្រតិបត្តិដោយប្រពៃទេ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ទិដ្ឋិ ន ភទ្ធិកា បដិបទា ន សុប្បញ្ញត្តា មក្កោ ន
 និយ្យានិកោ នត្ថេត្ថ សុទ្ធិ វា បរិសុទ្ធិ វា មុត្តិ វា វិមុត្តិ
 វា បរិមុត្តិ វា ន តត្ថ^(១) សុដ្ឋន្តិ វា វិសុដ្ឋន្តិ វា បរិសុដ្ឋន្តិ
 វា មុច្ចន្តិ វា វិមុច្ចន្តិ វា បរិមុច្ចន្តិ វា ហីនា និហីនា
 ឱមកា លាមកា ជតុក្កា បរិត្តាតិ ឯវំ បរោ វិច្ឆិទ្ធីតិ ។
 ឯវំ វិច្ឆិទ្ធិយមាទោ សត្តារា ចរតិ ធម្មក្ការា ចរតិ
 កណា ចរតិ ទិដ្ឋិយា ចរតិ បដិបទាយ ចរតិ មក្កតោ
 ចរតិ ឯវំ បរិវិច្ឆិទ្ធិនាយ ចរតិ ។

កចំ អនភិសម្ពុណាន្តោ ចរតិ ។ សីលំ អនភិស-
 ម្ពុណាន្តោ សីលតោ ចរតិ វត្ថំ អនភិសម្ពុណាន្តោ វត្ថតោ
 ចរតិ សីលព្វតំ អនភិសម្ពុណាន្តោ សីលព្វតតោ ចរតិ
 ឯវំ អនភិសម្ពុណាន្តោ ចរតីតិ សចេ ចុតោ សីលវតោតោ
 ហោតិ ។

១ ឱ. ម. នត្ថេត្តិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ទិដ្ឋិមិនមែនល្អទេ បដិបទាមិនមែនសាស្តានោះបញ្ញត្តដោយប្រពៃទេ មគ្គ
 មិនមែនជាទីស្រោចស្រង់សត្វទេ សេចក្តីស្អាតក្តី ការស្អាតវិសេសក្តី
 ការរួចក្តី ការរួចដោយវិសេសក្តី ការរួចស្រឡះក្តី មិនមានក្នុង
 លទ្ធិនុ៎ះទេ ជនទាំងឡាយ ស្អាត ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធិ រួច
 រួចវិសេស រួចស្រឡះ ក្នុងលទ្ធិនុ៎ះមិនមានទេ ជនទាំងឡាយនោះ
 ជាអ្នកថោកទាប ថោកទាបពេក ទន់ទាប លាមក អាក្រក់ តិច-
 តួច បុគ្គលដទៃឲ្យលះបង់ យ៉ាងនេះឯង ។ បុគ្គលនោះ កាលត្រូវគេ
 ឲ្យលះបង់យ៉ាងនេះ ក៏ឃ្នាតចាកសាស្តា ឃ្នាតចាកធម៌ដែលសាស្តាពោល
 ឃ្នាតចាកគណៈ ឃ្នាតចាកទិដ្ឋិ ឃ្នាតចាកបដិបទា ឃ្នាតចាកមគ្គ បុគ្គល
 ឃ្នាត ដោយការលះបង់ ព្រោះបុគ្គលដទៃ យ៉ាងនេះ ។

បុគ្គលកាលមិនសម្រេចហើយឃ្នាត តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលកាលមិន
 ញ៉ាំងសីលឲ្យសម្រេច ឈ្មោះថា ឃ្នាតចាកសីល មិនញ៉ាំងវត្តឲ្យសម្រេច
 ឈ្មោះថាឃ្នាតចាកវត្ត មិនញ៉ាំងសីលនិងវត្តឲ្យសម្រេច ឈ្មោះ
 ថាឃ្នាតចាកសីលនិងវត្ត បុគ្គលកាលមិនសម្រេចហើយឃ្នាត យ៉ាងនេះ
 ឯង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បើបុគ្គលណា ឃ្នាតចាកសីល
 និងវត្តហើយ ។

តេសមោ មហាវិយ្យាសុត្តនិទ្ទេសោ

[៣០៣] ស វេជតី កម្ម វិរាជយិត្វាតិ ស វេជតីតិ
 សីលំ វា វត្ថំ វា សីលព្វតំ វា វិរុទ្ធំ មយា អបរទ្ធំ
 មយា ខលិតំ មយា កឡិតំ មយា អញ្ញាយ អបរាទ្វោ
 អហាន្តិ វេជតិ បវេជតិ សម្បវេជតីតិ ស វេជតិ ។
 កម្ម វិរាជយិត្វាតិ បុញ្ញាភិសដ្ឋារំ វា អបុញ្ញាភិសដ្ឋារំ វា
 អានេញ្ញាភិសដ្ឋារំ វា វិរុទ្ធំ មយា អបរទ្ធំ មយា ខលិតំ
 មយា កឡិតំ មយា អញ្ញាយ អបរាទ្វោ អហាន្តិ វេជតិ
 បវេជតិ សម្បវេជតីតិ ស វេជតិ កម្មម វិរាជយិត្វា ។

[៣០៤] ស ជប្បតី បត្តយតី ច សុទ្ធិន្តិ ស
 ជប្បតីតិ សីលំ វា ជប្បតិ វត្ថំ វា ជប្បតិ សីលព្វតំ
 វា ជប្បតិ បជប្បតិ អភិជប្បតីតិ ស ជប្បតិ ។
 បត្តយតី ច សុទ្ធិន្តិ សីលសុទ្ធិ វា បត្តេតិ

មហានិទ្ទេសសុត្តនិទ្ទេស ទី ១៣

[៣០៣] អធិប្បាយពាក្យថា បុគ្គលនោះរមែងញាប់ញ័រ ព្រោះ ភ្នាត់ចាកកម្ម ត្រង់ពាក្យថា បុគ្គលនោះរមែងញាប់ញ័រ គឺបុគ្គលនោះ រមែងញាប់ញ័រ ញាប់ញ័រខ្លាំង ញាប់ញ័រចំប្រប់ថា សីលក្តី វត្តក្តី សីលនិងវត្តក្តី អាត្មាអញខុសហើយ អាត្មាអញប្រាសចេញហើយ អាត្មាអញភ្នាំងភ្នាត់ហើយ អាត្មាអញឃ្លៀងឃ្លាតហើយ អាត្មាអញ ប្រាសចាកអរហត្តផលហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលនោះ រមែងញាប់ញ័រ ។ ពាក្យថា ព្រោះភ្នាត់ចាកកម្ម គឺបុគ្គលនោះរមែង ញាប់ញ័រ ញាប់ញ័រខ្លាំង ញាប់ញ័រចំប្រប់ថា បុញ្ញាភិសង្ខារក្តី អបុ- ញ្ញាភិសង្ខារក្តី អាណេញាភិសង្ខារក្តី អាត្មាអញខុសហើយ អាត្មាអញ ប្រាសចាកហើយ អាត្មាអញភ្នាំងភ្នាត់ហើយ អាត្មាអញឃ្លៀងឃ្លាត ហើយ អាត្មាអញប្រាសចាកអរហត្តផលហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ ថា) បុគ្គលនោះរមែងញាប់ញ័រ ព្រោះភ្នាត់ចាកកម្ម ។

[៣០៤] ពាក្យថា បុគ្គលនោះឯង តែងចង់បានផង ប្រាថ្នា ផង នូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ ត្រង់ពាក្យថា បុគ្គលនោះ ចង់បាន គឺចង់ បានសីល ចង់បានវត្ត ចង់បាន ចង់បានខ្លាំង ចង់បានណាស់ នូវ សីលនិងវត្ត ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលនោះរមែងចង់បាន ។ ពាក្យថា ប្រាថ្នានូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ គឺប្រាថ្នានូវសេចក្តីបរិសុទ្ធនៃសីល

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

វត្ថុសុទ្ធិ វា បត្តេតិ សីលព្វតសុទ្ធិ វា បត្តេតិ បិហោតិ
អភិជប្បតីតិ ស ជប្បតី បត្តយតី ច សុទ្ធិ ។

[៣០៥] សត្តារហីនោ បវសំ យរម្ហាតិ យថា
បុរិសោ យរតោ និក្ខន្តោ សត្តេន សហ^(១) វសន្តោ
សត្តា ឱហីនោ តំ វា សត្តំ អនុពន្ធិតិ សកំ វា
យំ បច្ចាកច្ចតិ ឯវមេវ សោ ទិដ្ឋិតតិកោ តំ វា
សត្តារំ កណ្ណាតិ អញ្ញំ វា សត្តារំ កណ្ណាតិ តំ វា
ធម្មក្ខានំ កណ្ណាតិ អញ្ញំ វា ធម្មក្ខាតំ កណ្ណាតិ តំ
វា កលំ កណ្ណាតិ អញ្ញំ វា កលំ កណ្ណាតិ តំ វា
ទិដ្ឋិ កណ្ណាតិ អញ្ញំ វា ទិដ្ឋិ កណ្ណាតិ តំ វា បដិបទំ
កណ្ណាតិ អញ្ញំ វា បដិបទំ កណ្ណាតិ តំ វា មត្តំ កណ្ណាតិ
អញ្ញំ វា មត្តំ កណ្ណាតិ បរាមសតិ អភិជវសតីតិ
សត្តារហីនោ បវសំ យរម្ហា ។ តេនាហា ភកវា

សចេ ចុតោ សីលវតោតោ ហោតិ
ស វេជតី កម្ម វិរាជិយត្វា
ស ជប្បតី បត្តយតី ច សុទ្ធិ
សត្តារហីនោ បវសំ យរម្ហាតិ ។

១ ម. បវសំ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ប្រាថ្នានូវសេចក្តីបរិសុទ្ធនៃវត្ថុ ប្រាថ្នា ស្រឡាញ់ ចង់បានណាស់
នូវសេចក្តីបរិសុទ្ធនៃសីលនិងវត្ថុ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គល
នោះឯង តែងចង់បានផង ប្រាថ្នាផង នូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ ។

[៣០៥] ពាក្យថា (ដូច) បុគ្គលឃ្នាតចាកផ្ទះ ហើយសាបសូន្យ
ចាកពួក សេចក្តីថា បុរសចេញអំពីផ្ទះ នៅជាមួយនឹងពួក ឃ្នាតពួក
ហើយរមែងទៅតាមពួកនោះ ឬត្រឡប់មកកាន់ផ្ទះខ្លួនវិញ យ៉ាងណា
បុគ្គលអ្នកលុះក្នុងទិដ្ឋិនោះ រមែងប្រកាន់សាស្ត្រានោះ ឬប្រកាន់សាស្ត្រា
ដទៃ ប្រកាន់ធម៌ដែលសាស្ត្រាពោលហើយនោះ ឬប្រកាន់ធម៌ដទៃដែល
សាស្ត្រាពោលហើយ ប្រកាន់គណៈនោះ ឬប្រកាន់គណៈដទៃ ប្រ-
កាន់ទិដ្ឋិនោះ ឬប្រកាន់ទិដ្ឋិដទៃ ប្រកាន់បដិបទានោះ ឬប្រកាន់បដិបទា
ដទៃ ប្រកាន់មគ្គនោះ ឬប្រកាន់ ស្វាបអង្កែល ប្រកាន់ស្អិត នូវមគ្គដទៃ
ក៏យ៉ាងនោះដែរ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) (ដូច) បុគ្គលឃ្នាតចាកផ្ទះ
ហើយសាបសូន្យចាកពួក ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

បុគ្គលណា ឃ្នាតចាកសីលនិងវត្ថុហើយ បុគ្គលនោះឯង
រមែងញាប់ញ័រ ព្រោះភ្នាត់ចាកកម្ម បុគ្គលនោះរមែងចង់
បានផង ប្រាថ្នាផង នូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ ដូចបុគ្គលឃ្នាត
ចាកផ្ទះ ហើយសាបសូន្យចាកពួក ។

តេសមោ មហាវិយ្យាសុត្តនិទ្ទេសោ

[៣០៦] សីលព្វតំ វាបិ បហាយ សព្វំ

កម្មញ្ច សាវជ្ជនវជ្ជមេតំ

សុទ្ធិ អសុទ្ធិន្តិ អបត្តយានោ

វិរតោ ចរេ សន្តិមនុក្កហាយ ។

[៣០៧] សីលព្វតំ វាបិ បហាយ សព្វន្តិ សព្វា

សីលសុទ្ធិយោ បហាយ បដហិត្វា វិនោទិត្វា ព្យន្តិករិត្វា

អនការដ្ឋមិត្វា សព្វា វត្តសុទ្ធិយោ បហាយ បដហិត្វា

វិនោទិត្វា ព្យន្តិករិត្វា អនការដ្ឋមិត្វា សព្វា សីលព្វត-

សុទ្ធិយោ បហាយ បដហិត្វា វិនោទិត្វា ព្យន្តិករិត្វា

អនការដ្ឋមិត្វាតិ សីលព្វតំ វាបិ បហាយ សព្វំ ។

[៣០៨] កម្មញ្ច សាវជ្ជនវជ្ជមេតន្តិ សាវជ្ជកម្មំ

វុច្ចតិ កណ្ណំ កណ្ណវិចារកំ ។ អនវជ្ជកម្មំ វុច្ចតិ សុ-

ក្កំ សុក្កវិចារកំ ។ សាវជ្ជញ្ច កម្មំ អនវជ្ជញ្ច កម្មំ

បហាយ បដហិត្វា វិនោទិត្វា ព្យន្តិករិត្វា អនការដ្ឋមិ-

ត្វាតិ កម្មញ្ច សាវជ្ជនវជ្ជមេតំ ។

មហានិទ្ទេសសុត្តនិទ្ទេស ទី ១៣

[៣០៦] បុគ្គលលះបង់ នូវសីលនិងវត្ត ទាំងអស់ផង នូវ
កម្មដែលមានទោសនិងមិនមានទោសនុ៎ះផង មិនប្រាថ្នានូវ
សេចក្តីបរិសុទ្ធនិងសេចក្តីមិនបរិសុទ្ធផងគប្បីប្រព្រឹត្តរៀរមិន
ប្រកាន់នូវសេចក្តីស្ងប់ ។

[៣០៧] ពាក្យថា បុគ្គលលះបង់ នូវសីលនិងវត្តទាំងអស់ គឺ
បុគ្គលលះបង់ លះលែង បន្ទាបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ដល់ការមិនកើតមាន
នូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ នៃសីលទាំងអស់ លះបង់ លះលែង បន្ទាបង់
ធ្វើឲ្យវិនាស ដល់ការមិនកើតមាន នូវសេចក្តីបរិសុទ្ធនៃវត្តទាំងអស់
លះបង់ លះលែង បន្ទាបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ដល់ការមិនកើតមាន នូវ
សេចក្តីបរិសុទ្ធនៃសីលនិងវត្តទាំងអស់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
បុគ្គលលះបង់នូវសីលនិងវត្តទាំងអស់ ។

[៣០៨] ពាក្យថា នូវកម្មដែលមានទោស និងមិនមាន
ទោសនុ៎ះផង សេចក្តីថា អំពើខ្មៅឲ្យផលខ្មៅ លោកហៅថា កម្ម
មានទោស ។ អំពើសឲ្យផលស លោកហៅថា កម្មមិនមានទោស ។
(បុគ្គល) លះបង់ លះលែង បន្ទាបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ដល់ការមិនកើត
មាន នូវកម្មមានទោសផង កម្មមិនមានទោសផង ហេតុនោះ (ទ្រង់
ត្រាស់ថា) នូវកម្មដែលមានទោស និងមិនមានទោសនុ៎ះផង ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

[៣០៧] សុទ្ធិ អសុទ្ធិន្តិ អបត្តយាដោតិ អសុទ្ធិ^(១)
 បត្តេន្តិ អកុសលេ ធម្មេ បត្តេន្តិ សុទ្ធិ^(២) បត្តេន្តិ បញ្ច
 កាមតុលោ បត្តេន្តិ អសុទ្ធិ បត្តេន្តិ អកុសលេ ធម្មេ
 បត្តេន្តិ បញ្ច កាមតុលោ បត្តេន្តិ សុទ្ធិ បត្តេន្តិ ទ្វាសដ្ឋិ-
 ទិដ្ឋិកតានិ បត្តេន្តិ អសុទ្ធិ បត្តេន្តិ អកុសលេ ធម្មេ
 បត្តេន្តិ បញ្ច កាមតុលោ បត្តេន្តិ ទ្វាសដ្ឋិទិដ្ឋិកតានិ
 បត្តេន្តិ សុទ្ធិ បត្តេន្តិ តេជារុកេ កុសលេ ធម្មេ
 បត្តេន្តិ អសុទ្ធិ បត្តេន្តិ អកុសលេ ធម្មេ បត្តេន្តិ បញ្ច
 កាមតុលោ បត្តេន្តិ ទ្វាសដ្ឋិទិដ្ឋិកតានិ បត្តេន្តិ តេជា-
 រុកេ កុសលេ ធម្មេ បត្តេន្តិ សុទ្ធិ បត្តេន្តិ កល្យាណា-
 បុថុជ្ជនា និយាមាវក្កន្តិ^(៣) បត្តេន្តិ សេក្ខា អក្កធម្មំ
 អរហត្តំ បត្តេន្តិ ។ អរហត្តប្បត្តេ អរហា នេវ
 អកុសលេ ធម្មេ បត្តេតិ នបិ បញ្ច កាមតុលោ
 បត្តេតិ នបិ ទ្វាសដ្ឋិទិដ្ឋិកតានិ បត្តេតិ នបិ តេជារុកេ
 កុសលេ ធម្មេ បត្តេតិ នបិ និយាមាវក្កន្តិ បត្តេតិ
 នបិ អក្កធម្មំ អរហត្តំ បត្តេតិ ។ បត្តនំ សមតិក្ក្កន្តោ

១ ឱ. ម. អសុទ្ធិន្តិ អសុទ្ធិ ។ ២ ម. សុទ្ធិន្តិ សុទ្ធិ ។ ៣ ម. បុថុជ្ជនកល្យាណកា និយាមាវក្កន្តិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

[៣០៧] ពាក្យថា មិនប្រាថ្នាសេចក្តីបរិសុទ្ធ និងសេចក្តីមិនបរិសុទ្ធ
អធិប្បាយថា ពួកបុប្ផជន តែងប្រាថ្នាសេចក្តីមិនបរិសុទ្ធ ប្រាថ្នាអកុសល-
ធម៌ ប្រាថ្នាសេចក្តីបរិសុទ្ធ ប្រាថ្នាកាមគុណ ៥ ប្រាថ្នាសេចក្តីមិនបរិសុទ្ធ
ប្រាថ្នាអកុសលធម៌ ប្រាថ្នាកាមគុណ ៥ ប្រាថ្នាសេចក្តីបរិសុទ្ធ ប្រាថ្នាទិដ្ឋិ
៦២ ប្រាថ្នាសេចក្តីមិនបរិសុទ្ធ ប្រាថ្នាអកុសលធម៌ ប្រាថ្នាកាមគុណ ៥
ប្រាថ្នាទិដ្ឋិ ៦២ ប្រាថ្នាសេចក្តីបរិសុទ្ធ ប្រាថ្នាកុសលធម៌ក្នុងត្រៃធាតុ
ប្រាថ្នាសេចក្តីមិនបរិសុទ្ធ ប្រាថ្នាអកុសលធម៌ ប្រាថ្នាកាមគុណ ៥
ប្រាថ្នាទិដ្ឋិ ៦២ ប្រាថ្នាកុសលធម៌ក្នុងត្រៃធាតុ ប្រាថ្នាសេចក្តីបរិសុទ្ធ
ឯកល្យាណបុប្ផជន ប្រាថ្នាការយាងចុះកាន់និយាមៈ^(១) សេក្ខបុគ្គលប្រាថ្នា
អរហត្តជាធម៌ប្រសើរ ។ កាលបើដល់ព្រះអរហត្តហើយ ព្រះអរហន្ត
មិនប្រាថ្នាអកុសលធម៌ មិនប្រាថ្នាកាមគុណ ៥ មិនប្រាថ្នាទិដ្ឋិ ៦២ មិន
ប្រាថ្នាកុសលធម៌ក្នុងត្រៃធាតុ មិនប្រាថ្នាការយាងចុះកាន់និយាមៈ មិន
ប្រាថ្នាព្រះអរហត្តជាធម៌ដ៏ប្រសើរ ។ ព្រះអរហន្ត កាលកន្លងសេចក្តីប្រាថ្នា

១ សំដៅយកមគ្គ ។ អដ្ឋកថា ។

តេសមោ មហាវិយ្យាហសុត្តនិទ្ទេសោ

អរហា វុឌ្ឍិបរិហានី វិតិរត្តោ ។ សោ វុដ្ឋវាសោ ចិណ្ណា-
ចរណោ ។ បេ ។ នត្ថិ តស្ស បុណព្ពរោតិ សុទ្ធិ អសុទ្ធិន្តិ
អបត្តយាណោ ។

[៣១០] វិរតោ ចរេ សន្តិមនុក្កហាយាតិ វិរតោតិ
សុទ្ធិអសុទ្ធិយា អារតោ វិរតោ បដិវិរតោ និក្ខុណ្ណោ និ-
ស្សរដ្ឋោ វិប្បមុត្តោ វិសញ្ញុត្តោ វិមរិយាទិកតេន ចេតសា
វិហារតីតិ វិរតោ ។ ចរេតិ ចរេយ្យ វិចរេយ្យ ឥរិយេយ្យ
វត្តេយ្យ ចាលេយ្យ យមេយ្យ យាមេយ្យាតិ វិរតោ
ចរេ ។ សន្តិមនុក្កហាយាតិ សន្តិយោ វុច្ឆន្តិ ឆ្វាសដ្ឋិ-
ទិដ្ឋិកតានិ ទិដ្ឋិសន្តិយោ អក្កណ្ណាណ្ណោ អបរាមសណ្ណោ
អនកិទិវិសណ្ណោតិ វិរតោ ចរេ សន្តិមនុក្កហាយ ។

តេនាហា ភកកា

មហានិទ្ទេសសុត្តនិទ្ទេស ទី ១៣

ឈ្មោះថាកន្លងផុតសេចក្តីចម្រើននិងសេចក្តីសាបសូន្យ ។ ព្រះអរហន្តនោះ
មានអរិយវាសនៅរួចហើយ មានការប្រព្រឹត្តសន្សំហើយ ។ បេ ។ ភព
ថ្មីនៃព្រះអរហន្តនោះ មិនមាន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនប្រាថ្នា
នូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ និងសេចក្តីមិនបរិសុទ្ធ ។

[៣១០] អធិប្បាយពាក្យថា គប្បីប្រព្រឹត្តវៀរ មិនប្រកាន់សេចក្តី
ស្ងប់ ត្រង់ពាក្យថា វៀរ គឺវៀរទូទៅ វៀរស្រឡះ វៀរចំពោះ ឃ្នាត
ចេញ រលាស់ចេញ រួចស្រឡះ ប្រកបប្រាស ចាកសេចក្តីបរិសុទ្ធ និង
មិនបរិសុទ្ធ រមែងនៅដោយចិត្តដែលប្រាសចាកដែនគឺកិលេស ហេតុ
នោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) វៀរ ។ ពាក្យថា គប្បីប្រព្រឹត្ត គឺគប្បី
ត្រាច់ទៅ គប្បីត្រាច់ទៅផ្សេងៗ គប្បីញ៉ាំងឥរិយាបថឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ
គប្បីញ៉ាំងការប្រព្រឹត្តឥរិយាបថឲ្យកើត គប្បីរក្សាឥរិយាបថ គប្បីបំពេញ
ឥរិយាបថ គប្បីបង្ក្រប់ឥរិយាបថ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គប្បីប្រព្រឹត្ត
វៀរ ។ ពាក្យថា មិនប្រកាន់សេចក្តីស្ងប់ សេចក្តីថា ទិដ្ឋិ ៦២ លោក
ហៅថា សេចក្តីស្ងប់ ។ បុគ្គលមិនប្រកាន់ មិនស្ទាបអង្កែល មិន
ប្រកាន់ស្មិត នូវសេចក្តីស្ងប់គឺទិដ្ឋិ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គប្បី
ប្រព្រឹត្តវៀរ មិនប្រកាន់សេចក្តីស្ងប់ ។ ហេតុនោះ ព្រះមាន
ព្រះភាគត្រាស់ថា

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

សីលព្វតំ វាបិ បហាយ សព្វំ

កម្មញ្ច សារជ្ជនវជ្ជមេតំ

សុទ្ធិ អសុទ្ធិន្តិ អបត្តយានោ

វិរោតោ ចរេ សន្តិមនុក្កហាយាតិ ។

[៣១១] តម្របនិស្សាយ ជិតុច្ឆិតំ វា

អថវាបិ ទិដ្ឋវ សុតំ មុតំ វា

ឧទ្ធិសវា^(១) សុទ្ធិមនុត្តន្តិ

អវីតតណ្ហាសេ ភវាភវេសុ ។

[៣១២] តម្របនិស្សាយ ជិតុច្ឆិតំ វាតិ សន្តោកេ

សមណាព្រាហ្មណា តទោជិតុច្ឆវាទា តទោជិតុច្ឆសារា

តទោជិតុច្ឆំ និស្សិតា សន្តិស្សិតា អស្មីនា ឧបកតា

អន្លោសិតា អទិមុត្តាតិ តម្របនិស្សាយ ជិតុច្ឆិតំ វា ។

[៣១៣] អថវាបិ ទិដ្ឋវ សុតំ មុតំ វាតិ ទិដ្ឋំ វា

ទិដ្ឋសុទ្ធិ វា សុតំ វា សុតសុទ្ធិ វា មុតំ វា មុតសុទ្ធិ វា

១ ម. ឧទ្ធិបវា ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

បុគ្គលលះបង់នូវសីលនិងវត្តទាំងអស់ផង នូវកម្មដែលមាន
ទោស និងមិនមានទោសនុ៎ះផង មិនប្រាថ្នាសេចក្តីបរិ-
សុទ្ធ និងសេចក្តីមិនបរិសុទ្ធផង គប្បីប្រព្រឹត្តវៀរ មិន
ប្រកាន់សេចក្តីស្ងប់ ។

[៣១១] ពួកសមណព្រាហ្មណ៍ ជាឧទ្ធិសរាវាទ មានតណ្ហា
មិនទាន់ទៅប្រាស ក្នុងភពតូចភពធំទាំងឡាយ អាស្រ័យនូវ
សេចក្តីខ្លើម (បាប) នោះ ឬអាស្រ័យនូវអារម្មណ៍ដែលខ្លួន
ឃើញ ឮ ឬប៉ះពាល់ហើយ រមែងពោលសេចក្តីបរិសុទ្ធ ។

[៣១២] ពាក្យថា អាស្រ័យសេចក្តីខ្លើម (បាប) នោះ គឺមាន
សមណព្រាហ្មណ៍ពួកមួយ ជាអ្នកមានវាទៈថាខ្លើមបាបដោយតបៈ ជា
អ្នកមានការខ្លើមបាបដោយតបៈជាខ្លើម អាស្រ័យ អាស្រ័យព្រម ជាប់
ស្អិត ចូលទៅរក ចុះចិត្តស៊ប់ ឱនទៅរក នូវការខ្លើមបាបដោយតបៈ
ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អាស្រ័យសេចក្តីខ្លើម (បាប) នោះ ។

[៣១៣] ពាក្យថា នូវអារម្មណ៍ដែលខ្លួនឃើញ ឮ ឬប៉ះពាល់
ហើយ គឺអាស្រ័យ ចូលទៅអាស្រ័យ ប្រកាន់ ស្ថាបអង្កែល ប្រកាន់
ស្អិត នូវអារម្មណ៍ដែលខ្លួនឃើញហើយ ឬនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ ព្រោះ
ឃើញ នូវអារម្មណ៍ដែលឮហើយ ឬនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ ព្រោះឮ នូវ
អារម្មណ៍ដែលប៉ះពាល់ហើយ ឬនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ ព្រោះប៉ះពាល់

តេសមោ មហាវិយ្យាហសុត្តនិទ្ទេសោ

និស្សាយ ឧបនិស្សាយ កណ្ហិត្វា បរាមសិត្វា អភិទិវិ-
សិត្វាតិ អថវាបិ ទិដ្ឋិវ សុតំ មុតំ វា ។

[៣១៤] ឧទ្ទំសរា សុទ្ធិមនុត្តនន្តិទិ សន្តេកេ
សមណាព្រាហ្មណា ឧទ្ទំសរាវាទា ។ កតមេ^(១) សមណា-
ព្រាហ្មណា ឧទ្ទំសរាវាទា ។ យេ តេ សមណា-
ព្រាហ្មណា អច្ចន្តសុទ្ធិកា សំសារសុទ្ធិកា អភិវិយទិដ្ឋិ-
កា សស្សតវាទា ឥមេ តេ សមណាព្រាហ្មណា ឧទ្ទំ-
សរាវាទា ។ តេ សំសារេន សុទ្ធិ វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ មុត្តិ
វិមុត្តិ បរិមុត្តិ អនុត្តនន្តិ^(២) វេនន្តិ កថេន្តិ ភណ្ឌន្តិ
ទីបយន្តិ វោហារន្តិទិ ឧទ្ទំសរា សុទ្ធិមនុត្តនន្តិ ។

[៣១៥] អវីតតណ្ហាសេ ភវាភវេសូតិ តណ្ហាតិ រូប-
តណ្ហា សទ្ធិតណ្ហា កន្ធិតណ្ហា វសតណ្ហា ដោដ្ឋព្វតណ្ហា
ធម្មតណ្ហា ។ ភវាភវេសូតិ ភវាភវេ កម្មភវេ បុណ្ណវេ
កាមភវេ កម្មភវេ កាមភវេ បុណ្ណវេ រូបភវេ កម្មភវេ
រូបភវេ បុណ្ណវេ អរូបភវេ កម្មភវេ អរូបភវេ បុណ្ណវេ
បុណ្ណុនំ ភវេ បុណ្ណុនំ កតិយា បុណ្ណុនំ ឧបបត្តិយា

១ ឱ. ម. កតតេ តេ ។ ២ ម. ថុនន្តិ ។

មហានិទ្ទេសសុត្តនិទ្ទេស ទី ១៣

ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) នូវអារម្មណ៍ដែលខ្លួនឃើញហើយ ឮ ឬប៉ះពាល់ហើយ ។

[៣១២] ពាក្យថា ជាឧទ្ធិសរាវាទ រមែងពោលសេចក្តីបរិសុទ្ធ គឺមានសមណព្រាហ្មណ៍ពួកមួយ ជាឧទ្ធិសរាវាទ ។ សមណព្រាហ្មណ៍ ជាឧទ្ធិសរាវាទ តើដូចម្តេច ។ សមណព្រាហ្មណ៍ណា ជាពួកប្រកាន់ អច្ឆន្តសុទ្ធិ ប្រកាន់សង្សារសុទ្ធិ ជាអភិរិយទិដ្ឋិ ជាសស្សតវាទ សមណ- ព្រាហ្មណ៍ទាំងនេះ ឈ្មោះថា ឧទ្ធិសរាវាទ ។ សមណព្រាហ្មណ៍ទាំង នោះ តែងសរសើរ ពោល សម្តែង ពណ៌នា បំភ្លឺ ថ្លែង នូវសេចក្តីស្អាត ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធិ រួចវិសេស រួចស្រឡះ ព្រោះសង្សារ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជាឧទ្ធិសរាវាទ រមែងពោលសេចក្តីបរិសុទ្ធ ។

[៣១៥] ពាក្យថា មានតណ្ហាមិនទាន់ទៅប្រាស ក្នុងភពតូចភពធំទាំង- ឡាយ ត្រង់ពាក្យថា តណ្ហា បានដល់រូបតណ្ហា សទ្ធិតណ្ហា គន្ធិតណ្ហា រសតណ្ហា ផោដ្ឋព្វតណ្ហា ធម្មតណ្ហា ។ ពាក្យថា ក្នុងភពតូចភពធំទាំង- ឡាយ គឺក្នុងកម្មភព បុនព្ពព ឈ្មោះថាភពតូចភពធំ គឺថា ក្នុងកាមភព ឈ្មោះកម្មភព ក្នុងកាមភព ឈ្មោះបុនព្ពព ក្នុងរូបភព ឈ្មោះកម្មភព ក្នុងរូបភព ឈ្មោះបុនព្ពព ក្នុងអរូបភព ឈ្មោះកម្មភព ក្នុងអរូបភព ឈ្មោះបុនព្ពព ក្នុងការកើតរឿយៗ ក្នុងការទៅរឿយៗ ក្នុងឧបបត្តិរឿយៗ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

បុនប្បុនំ បដិសន្ធិយា បុនប្បុនំ អត្តកាវាភិនិព្វត្តិយា ។

អរីតតណ្ហាសេតិ អរីតតណ្ហា អរីតតតណ្ហា អច្ចត្ត-

តណ្ហា អវន្តតណ្ហា អមុត្តតណ្ហា អប្បហីនតណ្ហា

អប្បដិនិស្សដ្ឋតណ្ហាតិ អរីតតណ្ហាសេ ភវាភវេសុ ។

តេនាហ ភកវា

តម្បបដិស្សាយ ជិតុច្ឆិតំ វា

អថវាបិ ទិដ្ឋវ សុតំ មុតំ វា

ឧទ្ធិសវា សុទ្ធិមនុត្តនន្តិ

អរីតតណ្ហាសេ ភវាភវេសូតិ ។

[៣១៦] បត្តយមានស្ស ហិ ជប្បិតានិ

សំវេទិតំ វាបិ បកប្បិតេសុ

ចុត្តបចាតោ ឥធិ យស្ស នត្តិ

ស កេន វេជេយ្យ កុហិ បដប្បេ^(១) ។

[៣១៧] បត្តយមានស្ស ហិ ជប្បិតានីតិ បត្តនា វុច្ឆតិ

តណ្ហា យោ វាកោ សាវាកោ ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោកោ

១ ម. កុហិ វេជេយ្យ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ក្នុងបដិសន្ធិរឿយៗ ក្នុងការកើតចំពោះនៃអត្តភាពរឿយៗ ។ ពាក្យថា មានតណ្ហាមិនទាន់ទៅប្រាស គឺមិនទាន់ប្រាសចាកតណ្ហា មិនទាន់ឃ្នាត ចេញចាកតណ្ហា មិនទាន់លះតណ្ហា មិនទាន់ខ្ចាក់ចោលតណ្ហា មិនទាន់ រួចចាកតណ្ហា មិនទាន់លះបង់តណ្ហា មិនទាន់រលាស់ចោលតណ្ហា ហេតុ នោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មានតណ្ហាមិនទាន់ទៅប្រាស ក្នុងភពតូចភពធំ ទាំងឡាយ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

ពួកសមណព្រាហ្មណ៍ជាឧទ្ទិសរាវាទ មានតណ្ហាមិនទាន់ទៅ ប្រាស ក្នុងភពតូចភពធំទាំងឡាយ អាស្រ័យនូវសេចក្តីខ្ពើម (បាប) នោះ ឬ អាស្រ័យនូវអារម្មណ៍ដែលខ្លួនឃើញ ឮ ឬប៉ះ ពាល់ហើយ រមែងពោលសេចក្តីបរិសុទ្ធ ។

[៣១៦] ការជាប់ចិត្តទាំងឡាយ នៃបុគ្គលកាលប្រាថ្នាក្តី ការ ញាប់ញ័រ ក្នុងធម៌ទាំងឡាយដែលខ្លួនកំណត់ហើយក្តី ការ ច្យុតនិងការកើតក្តី នៃបុគ្គលណា មិនមាន ក្នុងលោកនេះ បុគ្គលនោះគប្បីញាប់ញ័រ ដោយកិលេសដូចម្តេចកើត គប្បី ជាប់ចិត្ត ក្នុងហេតុដូចម្តេចកើត ។

[៣១៧] ពាក្យថា ការជាប់ចិត្តទាំងឡាយ នៃបុគ្គលកាល ប្រាថ្នា សេចក្តីថា តណ្ហា លោកហៅ សេចក្តីប្រាថ្នា បានដល់ តម្រេក តម្រេក មានកម្លាំង ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោភៈ

តេសមោ មហាវិយុហសុត្តនិទ្ទេសោ

អកុសលមូលំ ។ បត្តយមានស្សាតិ បត្តយមានស្ស
 ឥច្ចមានស្ស សាទិយមានស្ស បិហាយមានស្ស អភិជ-
 ប្បយមានស្សាតិ បត្តយមានស្ស ហិ ។ ជប្បិតានីតិ
 ជប្បនា វុច្ចតិ តណ្ហា យោ វាកោ សារាកោ ។ បេ ។
 អភិជ្ឈា លោកោ អកុសលមូលន្តិ បត្តយមានស្ស
 ហិ ជប្បិតានិ ។

[៣១៨] សំវេទិតំ វាបិ បកប្បិតេសូតិ បកប្បនាតិ
 ទ្វេ បកប្បនា តណ្ហាបកប្បនា ច ទិដ្ឋិបកប្បនា ច
 ។ បេ ។ អយំ តណ្ហាបកប្បនា ។ បេ ។ អយំ ទិដ្ឋិបក-
 ប្បនា ។ វត្ថុអច្ឆេទសង្ក្កដោបិ^(១) វេទេន្តិ អច្ឆិដ្ឋន្តេបិ
 វេទេន្តិ អច្ឆិដ្ឋន្តេបិ វេទេន្តិ^(២) វត្ថុវិបរិណាមសង្ក្កដោបិ
 វេទេន្តិ វិបរិណាមន្តេបិ វេទេន្តិ វិបរិណាតេបិ វេទេន្តិ
 បវេទេន្តិ សម្បវេទេន្តិតិ សំវេទិតំ វាបិ បកប្បិតេសុ ។

១ ម. បវេទិតំ វាបិ បកប្បិតេសូតិ បកប្បិតំវត្ថុំ អច្ឆេទសង្ក្កនោបីតិ ទិស្សន្តិ ។ ២ ម.
 ឯត្ថន្តេវ បកប្បិតន្តិ ទិស្សតិ ។

មហាយាយុហសុត្តនិទ្ទេស ទី ១៣

អកុសលមូល ។ ពាក្យថា កាលប្រាថ្នា គឺកាលត្រូវការ កាលចង់បាន
 កាលត្រេកអរ កាលស្រឡាញ់ កាលជាប់ចិត្ត ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់
 ថា) កាលប្រាថ្នា ។ ពាក្យថា ការជាប់ចិត្តទាំងឡាយ សេចក្តីថា តណ្ហា
 លោកហៅថា ការជាប់ចិត្ត បានដល់ តម្រេក តម្រេក មានកម្លាំង
 ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោកៈ អកុសលមូល ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់
 ថា) ការជាប់ចិត្តទាំងឡាយ នៃបុគ្គលកាលប្រាថ្នា ។

[៣១៨] ពាក្យថា ការញាប់ញ័រ ក្នុងធម៌ទាំងឡាយ ដែល
 ខ្លួនកំណត់ទុកហើយក្តី ពាក្យថា ការកំណត់ បានដល់ ការកំណត់ ២
 ការកំណត់គឺតណ្ហា ១ ការកំណត់គឺទិដ្ឋិ ១ ។ បេ ។ នេះ ការកំណត់
 គឺតណ្ហា ។ បេ ។ នេះការកំណត់គឺទិដ្ឋិ ។ ជនទាំងឡាយ មានសេចក្តី
 រង្វៀស ក្នុងការដណ្តើមយកនូវវត្ថុ រមែងញាប់ញ័រ ក៏មាន កាលវត្ថុ
 ដែលគេកំពុងដណ្តើម រមែងញាប់ញ័រ ក៏មាន កាលវត្ថុត្រូវគេដណ្តើម
 ហើយ រមែងញាប់ញ័រ ក៏មាន ជនទាំងឡាយមានសេចក្តីរង្វៀស
 ក្នុងការប្រែប្រួលនៃវត្ថុ រមែងញាប់ញ័រ ក៏មាន កាលវត្ថុកំពុងប្រែប្រួល
 រមែងញាប់ញ័រក៏មាន កាលវត្ថុប្រែប្រួលហើយ រមែងញាប់ញ័រ
 ញាប់ញ័រខ្លាំង ញាប់ញ័រចំប្រប់ក៏មាន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
 ការញាប់ញ័រ ក្នុងធម៌ទាំងឡាយ ដែលខ្លួនកំណត់ហើយក្តី ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

[៣១៩] ចុត្តបទាតោ ឥធិ យស្ស នត្ថិតិ យស្សាតិ
 អរហតោ វិណាសវស្ស អាគមនំ កមនំ^(១) កមនាកមនំ
 កាលំ កតិ ភវភវោ ចុតិ ច ឧបបត្តិ ច និព្វត្តិ ច ភេនោ
 ច ជាតិជរាមរណំ នត្ថិ ន សន្តិ ន សំវិជ្ជន្តិ នុបលព្ពន្តិ
 បហីនា សមុច្ឆិន្ទា រូបសន្តា បដិប្បស្សន្តា អភព្វប្បត្តិកា
 ញាណក្កិនា នឌ្ឍាតិ ចុត្តបទាតោ ឥធិ យស្ស នត្ថិ ។

[៣២០] ស កេន វេធសយ្យ កុហិ បដប្បេតិ
 សោ កេន វាគេន វេធសយ្យ កេន ទោសេន វេធសយ្យ
 កេន មោហេន វេធសយ្យ កេន មារេន វេធសយ្យ កាយ
 ទិដ្ឋិយា វេធសយ្យ កេន ឧទ្ធច្ចេន វេធសយ្យ កាយ
 វិចិត្តិច្ឆាយ វេធសយ្យ កេហិ អនុសយេហិ វេធសយ្យ
 រត្តោតិ វា នុដ្ឋោតិ វា មូឡោតិ វា វិនិព្វោតិ វា បរាមដ្ឋោ-
 តិ វា វិក្ខេបកតោតិ វា អនិដ្ឋង្គតោតិ វា ថាមកតោតិ វា ។

១ ម. យស្ស គមនំ អាគមនន្តិ ទិស្សតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

[៣១៩] ពាក្យថា ការច្យុតនិងការកើត នៃបុគ្គលណាមិនមាន ក្នុងលោកនេះ ត្រង់ពាក្យថា នៃបុគ្គលណា សេចក្តីថា ការមក ការទៅ ការទៅនិងការមក មរណកាល ដំណើរ ភពតូចភពធំ ការច្យុត ការឧបបត្តិ ការកើតនិងការបែកធ្លាយ ជាតិជរាមរណៈ នៃ ព្រះអរហន្តខីណាស្រព មិនមាន គ្មាន ឥតមានសោះ មិនកើតមាន គឺ លោកលះបង់ហើយ ផ្តាច់បង់ហើយ រម្ងាប់ហើយ គ្របសង្កត់ហើយ ធ្វើ មិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ ត្រាស់ថា) ការច្យុតនិងការកើតនៃបុគ្គលណា មិនមាន ក្នុងលោកនេះ ។

[៣២០] ពាក្យថា បុគ្គលនោះ គប្បីញាប់ញ័រដោយកិលេសដូច ម្តេចកើត គប្បីជាប់ចិត្តក្នុងហេតុដូចម្តេចកើត អធិប្បាយថា បុគ្គលនោះ គប្បីញាប់ញ័រដោយរាគៈដូចម្តេច គប្បីញាប់ញ័រដោយទោសៈដូចម្តេច គប្បីញាប់ញ័រដោយមោហៈដូចម្តេច គប្បីញាប់ញ័រដោយមានៈដូចម្តេច គប្បីញាប់ញ័រដោយទិដ្ឋិដូចម្តេច គប្បីញាប់ញ័រដោយឧទ្ធច្ចៈដូចម្តេច គប្បី ញាប់ញ័រដោយវិចិក្ខាដូចម្តេច គប្បីញាប់ញ័រដោយអនុស័យដូចម្តេចកើត ថាបុគ្គលនោះ ជាអ្នកត្រេកអរក្តី ថាជាអ្នកប្រទូស្តក្តី ថាជាអ្នកវង្វេងក្តី ថាជា អ្នកជាប់ចំពាក់ក្តី ថាជាអ្នកត្រេកអរក្តី ថាជាអ្នកដល់នូវការរាយមាយក្តី ថាជាអ្នកដល់នូវសេចក្តីមិនដាច់ស្រេចក្តី ថាជាអ្នកដល់នូវកម្លាំងក្តី ។

តេសមោ មហាវិយ្យាហសុត្តនិទ្ទេសោ

តេ អភិសង្ការា បហីនា អភិសង្ការាណំ បហីនត្តា កតិយា
 កោន វេដេយ្យ^(១) នេរយិកោតិ វា តិរច្ឆានយោនិកោតិ
 វា មិត្តិវិសយិកោតិ វា មនុស្សោតិ វា ទេវោតិ វា រូបីតិ វា
 អរូបីតិ វា សញ្ញីតិ វា អសញ្ញីតិ វា នេវសញ្ញីនាសញ្ញីតិ
 វា ។ សោ ហោតុ នត្តិ បច្ចយោ នត្តិ ការណំ នត្តិ យេន
 វេដេយ្យ បវេដេយ្យ សម្មវេដេយ្យាតិ ស កោន វេដេ-
 យ្យ ។ កុហី បជប្បេតិ កិម្ហិ ជប្បេយ្យ^(២) បជប្បេយ្យ
 អភិជប្បេយ្យាតិ ស កោន វេដេយ្យ កុហី បជប្បេ ។
 តេនាហ ភកវា

បត្តយមាណស្ស ហិ ជប្បិតានិ

សំវេទិតំ វាបិ បកប្បិតេសុ

ចុត្តបទាតោ ឥធិ យស្ស នត្តិ

១ ឱ. ឯត្តន្តរេ បវេដេយ្យាតិ ទិស្សតិ ។ ២ ម. កុហី វេដេយ្យតិ កុហី វា ជប្បេយ្យ កិម្ហិ
 ជប្បេយ្យ កត្ត ជប្បេយ្យ ។ ឱ. កត្ត ជប្បេយ្យ ។

មហាវិយ្យាហសុត្តនិទ្ទេស ទី ១៣

អភិសង្ខារទាំងឡាយនោះ បុគ្គលនោះ លះបង់ហើយ ព្រោះលះបង់
អភិសង្ខាររួចហើយ លោកគប្បីញាប់ញ័រ ដោយហេតុដូចម្តេច ព្រោះ
គតិថា អាត្មាអញកើតក្នុងនរកក្តី ថាកើតក្នុងកំណើតតិរច្ឆានក្តី ថាកើត
ក្នុងប្រេតវិស័យក្តី ថាកើតជាមនុស្សក្តី ថាកើតជាទេវតាក្តី ថាកើតជា
រូបព្រហ្មក្តី ថាកើតជាអរូបព្រហ្មក្តី ថាកើតជាសញ្ញីព្រហ្មក្តី ថាកើតជា
អសញ្ញីព្រហ្មក្តី ថាកើតជានេវសញ្ញីនាសញ្ញីព្រហ្មក្តី ។ បុគ្គលនោះគប្បី
ញាប់ញ័រ គប្បីញាប់ញ័រខ្លាំង គប្បីញាប់ញ័រចំប្រប់ ដោយហេតុណា
ហេតុនោះមិនមាន បច្ច័យនោះមិនមាន ការណ៍នោះមិនមាន ហេតុ
នោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលនោះគប្បីញាប់ញ័រដោយកិលេសដូចម្តេច ។
ពាក្យថា គប្បីជាប់ចិត្តក្នុងហេតុដូចម្តេចកើត គឺគប្បីជាប់ចិត្ត គប្បីជាប់ចិត្ត
ខ្លាំង គប្បីជាប់ចិត្តចំពោះ ក្នុងហេតុដូចម្តេចកើត ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់
ថា) បុគ្គលនោះ គប្បីញាប់ញ័រដោយកិលេសដូចម្តេចកើត គប្បីជាប់ចិត្ត
ក្នុងហេតុដូចម្តេចកើត ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា
ការជាប់ចិត្តទាំងឡាយ នៃបុគ្គលកាលប្រាថ្នាក្តី ការញាប់
ញ័រក្នុងធម៌ទាំងឡាយដែលខ្លួនកំណត់ហើយក្តី ការច្យុតនិង
ការកើតក្តី នៃបុគ្គលណា មិនមាន ក្នុងលោកនេះ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ស កេន វេជយ្យ កុហី បជប្បតិ ។

[៣២១] យមាហុ ធម្មំ បរមន្តិ ឯកេ

តមេវ ហីនន្តិ បនាហុ អញ្ញោ

សច្ចោ នុ វាទោ កតមោ ឥមេសំ

សព្វេវ ហីមេ កុសលាវទានា ។

[៣២២] យមាហុ ធម្មំ បរមន្តិ ឯកេតិ យំ ធម្មំ

ទិដ្ឋិ បដិបទំ មក្កំ ឯកេ សមណាព្រាហ្មណា ឥទំ បរមំ

អក្កំ សេដ្ឋំ វិសេដ្ឋំ ចាមោក្ខំ ឧត្តមំ បរមន្តិ ឯវមាហំសុ

ឯវំ កថេន្តិ ឯវំ ភណ្ឌេន្តិ ឯវំ ទីបយន្តិ ឯវំ វោហារន្តិតិ

យមាហុ ធម្មំ បរមន្តិ ឯកេ ។

[៣២៣] តមេវ ហីនន្តិ បនាហុ អញ្ញតិ តមេវ ធម្មំ

ទិដ្ឋិ បដិបទំ មក្កំ ឯកេ សមណាព្រាហ្មណា ហីនំ ឯតំ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

បុគ្គលនោះ គប្បីញាប់ញ័រដោយកិលេស ដូចម្តេចកើត
គប្បីជាប់ចិត្តក្នុងហេតុដូចម្តេចកើត ។

[៣២១] សមណព្រាហ្មណ៍ពួកមួយ បានពោលធម៌ណា ថា
ឧត្តម ចំណែកសមណព្រាហ្មណ៍ ពួកដទៃ បានពោល
ធម៌នោះឯង ថាថោកទាប ពាក្យរបស់សមណព្រាហ្មណ៍
ទាំងនេះ តើពាក្យណា ជាពាក្យពិត ព្រោះថា សមណ-
ព្រាហ្មណ៍ទាំងនេះ ជាអ្នកប្រកាន់ថាឈ្លាសវៃទាំងអស់គ្នា ។

[៣២២] ពាក្យថា សមណព្រាហ្មណ៍ ពួកមួយ បានពោល
ធម៌ណាថាឧត្តម គឺសមណព្រាហ្មណ៍ពួកមួយ បានពោលយ៉ាងនេះ
សម្តែងយ៉ាងនេះ ពណ៌នាយ៉ាងនេះ បំភ្លឺយ៉ាងនេះ ថ្ងៃយ៉ាងនេះ
នូវធម៌ គឺទិដ្ឋិ បដិបទា មគ្គណា ថានេះជាធម៌ដ៏ឧត្តម ខ្ពង់ខ្ពស់ ប្រសើរ
ប្រសើរបំផុត ជាប្រធាន ថ្ងៃថ្ងា ប្រសើរក្រៃលែង ហេតុនោះ (ទ្រង់
ត្រាស់ថា) សមណព្រាហ្មណ៍ពួកមួយ បានពោលធម៌ណាថាឧត្តម ។

[៣២៣] ពាក្យថា ចំណែកសមណព្រាហ្មណ៍ពួកដទៃ បាន
ពោលធម៌នោះឯង ថាថោកទាប គឺសមណព្រាហ្មណ៍ពួកមួយ បាន
ពោលយ៉ាងនេះ សម្តែងយ៉ាងនេះ ពណ៌នាយ៉ាងនេះ បំភ្លឺយ៉ាងនេះ ថ្ងៃ
យ៉ាងនេះ នូវធម៌ គឺទិដ្ឋិ បដិបទា មគ្គ នោះឯង ថាធម៌នេះថោកទាប

តេសមោ មហាវិយ្យាហសុត្តនិទ្ទេសោ

និហ័នំ ឯតំ ឱមកំ ឯតំ លាមកំ ឯតំ ជតុក្កំ ឯតំ
បរិត្តកំ ឯតន្តិ ឯវមាហំសុ ឯវំ កថេន្តិ ឯវំ ភណ្ណន្តិ
ឯវំ ទីបយន្តិ ឯវំ វេហារន្តិ តមេវ ហីនន្តិ បនាហុ អញ្ញោ ។

[៣២៤] សច្ចោ នុ វាទោ កតមោ ឥមេសន្តិ
ឥមេសំ សមណព្រាហ្មណានំ វាទោ កតមោ សច្ចោ
តច្ឆោ តថោ ភូតោ យាថាវេ អរិបរិភោតិ សច្ចោ នុ
វាទោ កតមោ ឥមេសំ ។

[៣២៥] សព្វេវ ហីមេ កុសលាវទានាតិ សព្វេវ
ហីមេ សមណព្រាហ្មណា កុសលវាទា បណ្ឌិតវាទា
ដីវវាទា ញាណវាទា ហេតុវាទា លក្ខណវាទា ការណ-
វាទា ហានវាទា សកាយ លទ្ធិយាតិ សព្វេវ ហីមេ
កុសលាវទានា ។ តេនាហ ភក្កវា^(១)

១ ម. តេនាហ សោ និម្មិតោ ។

មហាយាយុហសុត្តនិទ្ទេស ទី ១៣

ធម៌នេះថោកទាបពេក ធម៌នេះទន់ទាប ធម៌នេះលាមក ធម៌នេះ
អាក្រក់ ធម៌នេះស្អប់ស្អើង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ចំណែក
សមណព្រាហ្មណ៍ពួកដទៃ បានពោលធម៌នោះឯងថាថោកទាប ។

[៣២២] ពាក្យថា ពាក្យរបស់សមណព្រាហ្មណ៍ ទាំងនេះ
តើពាក្យណាជាពាក្យពិត គឺពាក្យរបស់សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនេះ តើ
ពាក្យណា ជាពាក្យពិត ទៀងទាត់ មិនឃ្លៀងឃ្លាត ប្រាកដ ពិត
ប្រាកដ មិនប្រែប្រួល ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ពាក្យរបស់
សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនេះ តើពាក្យណា ជាពាក្យពិត ។

[៣២៥] ពាក្យថា ព្រោះថាសមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនេះ ប្រកាន់
ថាល្ងាសវៃទាំងអស់គ្នា គឺសមណព្រាហ្មណ៍ទាំងអស់នេះ ជាអ្នកមាន
វាទៈថាល្ងាសវៃ មានវាទៈថាជាបណ្ឌិត មានវាទៈថាជាអ្នកប្រាជ្ញ មាន
វាទៈប្រកបដោយញាណ មានវាទៈប្រកបដោយហេតុ មានវាទៈប្រកប
ដោយលក្ខណៈ មានវាទៈប្រកបដោយការណ៍ មានវាទៈប្រកបដោយ
ឋានៈ ក្នុងលទ្ធិរបស់ខ្លួន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រោះថាសមណ-
ព្រាហ្មណ៍ទាំងនេះ ជាអ្នកប្រកាន់ថាល្ងាសវៃទាំងអស់គ្នា ។ ហេតុ
នោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

យមាហុ ធម្មំ បរមន្តិ ឯកេ

តមេវ ហីនន្តិ បនាហុ អញ្ញោ

សច្ចោ នុ វាទោ កតមោ ឥមេសំ

សព្វេវ ហីមេ កុសលាវទានាតិ ។

[៣២៦] សកំ ហិ ធម្មំ បរិបុណ្ណមាហុ

អញ្ញស្ស ធម្មំ បន ហីនមាហុ

ឯវម្បិ វិត្តយ្ហ វិវាទយន្តិ

សកំ សកំ សម្មតិមាហុ សច្ចំ ។

[៣២៧] សកំ ហិ ធម្មំ បរិបុណ្ណមាហុតិ សកំ

ហិ ធម្មំ ទិដ្ឋិ បដិបទំ មក្កំ ឯកេ សមណាព្រាហ្មណា

ឥទំ សមត្តំ បរិបុណ្ណំ អនោមន្តិ ឯវមាហំសុ ឯវំ

កថេន្តិ ឯវំ ភណាន្តិ ឯវំ ទីបយន្តិ ឯវំ ពោហារន្តិតិ សកំ

ហិ ធម្មំ បរិបុណ្ណមាហុ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

សមណព្រាហ្មណ៍ពួកមួយ បានពោលធម៌ណា ថាខុត្តម
ចំណែកសមណព្រាហ្មណ៍ពួកដទៃ បានពោលធម៌នោះឯង
ថាថោកទាប ពាក្យរបស់សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនេះ តើ
ពាក្យណា ជាពាក្យពិត ព្រោះថា សមណព្រាហ្មណ៍
ទាំងនេះ ជាអ្នកប្រកាន់ថាឈ្លាសវៃទាំងអស់គ្នា ។

[៣២៦] សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយ បានពោលធម៌របស់
ខ្លួនថាបរិបូណ៌ បានពោលធម៌របស់ជនដទៃថាថោកថយ
(សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយ) ប្រកាន់យ៉ាងនេះ រមែង
ទាស់ទែងគ្នា បានពោលនូវសម្មតិរបស់ខ្លួនៗ ថាពិត ។

[៣២៧] ពាក្យថា សមណព្រាហ្មណ៍ពួកមួយ បានពោលធម៌
របស់ខ្លួនថាបរិបូណ៌ គឺសមណព្រាហ្មណ៍ពួកមួយ បានពោលយ៉ាងនេះ
សម្តែងយ៉ាងនេះ ពណ៌នាយ៉ាងនេះ បំភ្លឺយ៉ាងនេះ ថ្លែងយ៉ាងនេះ នូវ
ធម៌ គឺ ទិដ្ឋិ បដិបទា មគ្គ របស់ខ្លួនថា ធម៌នេះពេញលេញ
បរិបូណ៌ មិនថោកថយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) សមណព្រាហ្មណ៍
ពួកមួយ បានពោលធម៌របស់ខ្លួនថាបរិបូណ៌ ។

តេសមោ មហាវិយ្យាហសុត្តនិទ្ទេសោ

[៣២៨] អញ្ញស្ស ធម្មំ បន ហីនមាហុតិ អញ្ញស្ស
 ធម្មំ ទិដ្ឋិ បទិបទំ មក្កំ ឯកេ សមណព្រាហ្មណា ហីនំ
 ឯតំ និហីនំ ឯតំ ឱមកំ ឯតំ លាមកំ ឯតំ ជតុក្កំ
 ឯតំ បរិត្តកំ ឯតន្តិ ឯវមាហំសុ ឯវំ កថេន្តិ ឯវំ
 កណាន្តិ ឯវំ ទីបយន្តិ ឯវំ វេហារន្តិ អញ្ញស្ស ធម្មំ
 បន ហីនមាហុ ។

[៣២៩] ឯវម្បិ វិត្តយ្ហ វិវាទយន្តិ ឯវំ កហេត្វា
 កណ្ណិត្វា^(១) បរាមសិត្វា អភិទិវិសិត្វា វិវាទយន្តិ កលហំ
 កហេន្តិ កណ្ណានំ កហេន្តិ វិត្តហំ កហេន្តិ វិវាទំ កហេន្តិ
 មេធកំ កហេន្តិ ន ត្វំ ឥមំ ធម្មវិនយំ អាជាជាសិ
 ។ បេ ។ និព្វេជេហិ វា សចេ បហោសីតិ ឯវម្បិ វិត្តយ្ហ
 វិវាទយន្តិ ។

[៣៣០] សកំ សកំ សម្មតិមាហុ សច្ចន្តិ
 សស្សតោ លោកោ ។ បេ ។ នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ
 តថាភតោ បរម្មរណា ឥនមេវ សច្ចំ មោយមញ្ញន្តិ
 សកំ សកំ សម្មតិមាហុ សច្ចំ ។ តេនាហា ភកវា

១ ម. ឧត្តហេត្វា គណ្ណិត្វា ។

មហានិទ្ទេសសុត្តនិទ្ទេស ទី ១៣

[៣២៨] ពាក្យថា បានពោលធម៌ របស់ជនដទៃថាថោកថយ គឺសមណព្រាហ្មណ៍ពួកមួយ បានពោលយ៉ាងនេះ សម្តែងយ៉ាងនេះ ពណ៌នាយ៉ាងនេះ បំភ្លឺយ៉ាងនេះ ថ្លែងយ៉ាងនេះ នូវធម៌គឺទិដ្ឋិ បដិ- បទា មគ្គ របស់ជនដទៃថា នេះថោកទាប នេះថោកទាបពេក នេះ ទន់ទាប នេះលាមក នេះអាក្រក់ នេះស្អប់ស្អើង ហេតុនោះ (ទ្រង់ ត្រាស់ថា) បានពោលធម៌ របស់ជនដទៃថាថោកទាប ។

[៣២៩] ពាក្យថា ប្រកាន់យ៉ាងនេះ រមែងទាស់ទែងគ្នា គឺកាន់យក ប្រកាន់ ស្លាបអង្កែល ប្រកាន់ស្អិតយ៉ាងនេះ រមែងទាស់ទែងគ្នា គឺធ្វើ នូវជម្លោះ ធ្វើនូវការប្រកាន់ ធ្វើនូវការទាស់ទែង ធ្វើនូវការរិវាទ ធ្វើ នូវការបែកខ្ញែកគ្នាថា អ្នកមិនយល់ធម៌វិន័យនេះទេ ។ បេ ។ បើអ្នក អាច ចូរអ្នកដោះចុះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ប្រកាន់យ៉ាងនេះ រមែង ទាស់ទែងគ្នា ។

[៣៣០] ពាក្យថា បានពោលនូវសម្មតិរបស់ខ្លួនៗថាពិត គឺជាលោក ទៀង ។ បេ ។ សត្វស្លាប់ហើយកើតទៀតក៏មិនមែន មិនកើតទៀត ក៏មិនមែន ពាក្យនេះពិត ពាក្យដទៃជាមោឃៈ ហេតុនោះ (ទ្រង់ ត្រាស់ថា) បានពោលនូវសម្មតិរបស់ខ្លួនៗថាពិត ។ ហេតុនោះ ព្រះ មានព្រះភាគត្រាស់ថា

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

សកំ ហិ ធម្មំ បរិបុណ្ណាមាហុ
អញ្ញស្ស ធម្មំ បន ហីនមាហុ
ឯវម្បិ វិត្តយ្ហ វិវាទយន្តិ
សកំ សកំ សម្មតិមាហុ សច្ចន្តិ ។

[៣៣១] បរស្ស ចេ វម្តយិតេន ហីនោ
ន កោចិ ធម្មេសុ វិសេសិ អស្ស
បុច្ច ហិ អញ្ញស្ស វេន្តិ ធម្មំ
និហីនតោ សម្មិ ទទ្ធាំ វេនាណ ។

[៣៣២] បរស្ស ចេ វម្តយិតេន ហីនោតិ បរស្ស
ចេ វម្តយិតការណា និទ្ធិតការណា ករហិតការណា
ឧបវេទិតការណា បរោ ពាលោ ហោតិ ហីនោ និហីនោ
ឱមកោ លាមកោ ជតុក្កោ បរិត្តោតិ បរស្ស ចេ
វម្តយិតេន ហីនោ ។

[៣៣៣] ន កោចិ ធម្មេសុ វិសេសិ អស្សាតិ
ធម្មេសុ ន កោចិ អក្កោ សេដ្ឋោ វិសេដ្ឋោ ចាមោក្ខោ
ឧត្តមោ បរោ អស្សាតិ ន កោចិ ធម្មេសុ វិសេសិ អស្ស ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

(សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយ) បានពោលធម៌របស់ខ្លួន
ថាបរិបូណ៌ បានពោលធម៌របស់ជនដទៃ ថាថោកថយ

(សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយ) ប្រកាន់យ៉ាងនេះ រមែង
ទាស់ទែងគ្នា បានពោលនូវសម្មតិរបស់ខ្លួន ។ ថាពិត ។

[៣៣១] ប្រសិនបើបុគ្គលជាអ្នកថោកថយ ព្រោះហេតុបុគ្គលដទៃ
បន្តុះបង្ហាប់ មិនមានបុគ្គលណាមួយ វិសេសក្នុងធម៌ទាំង-
ឡាយទេ ព្រោះថាបុគ្គលច្រើននាក់ ជាអ្នកមានវាទៈដ៏មាំ
ក្នុងផ្លូវរបស់ខ្លួន តែងពោលធម៌របស់ជនដទៃថាថោកទាប ។

[៣៣២] ពាក្យថា ប្រសិនបើបុគ្គលជាអ្នកថោកថយ ព្រោះហេតុ
បុគ្គលដទៃ បន្តុះបង្ហាប់ គឺប្រសិនបើបុគ្គលជាអ្នកផ្ដេសផ្ដាស ពាល ថោក
ថយ ថោកទាប ទន់ទាប លាមក អាក្រក់ ស្អប់ស្អើង ព្រោះហេតុ
តែបុគ្គលដទៃបន្តុះបង្ហាប់ ព្រោះហេតុតែបុគ្គលដទៃនិន្ទា ព្រោះហេតុតែ
បុគ្គលដទៃតិះដៀល ព្រោះហេតុតែបុគ្គលដទៃជេរ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់
ថា) ប្រសិនបើបុគ្គលជាអ្នកថោកថយ ព្រោះហេតុបុគ្គលដទៃបន្តុះបង្ហាប់ ។

[៣៣៣] ពាក្យថា មិនមានបុគ្គលណាមួយវិសេស ក្នុងធម៌ទាំង-
ឡាយ គឺមិនមានបុគ្គលណាមួយ ថ្ងៃថ្នាំ ប្រសើរ វិសេស ជាប្រធាន
ដ៏ឧត្តម ប្រសើរក្រៃលែង ក្នុងធម៌ទាំងឡាយទេ ហេតុនោះ (ទ្រង់
ត្រាស់ថា) មិនមានបុគ្គលណាមួយ វិសេសក្នុងធម៌ទាំងឡាយ ។

តេសមោ មហាវិយ្យាសុត្តនិទ្ទេសោ

[៣៣៤] បុច្ច ហិ អញ្ញស្ស វេទន្តិ ធម្មំ និហ្មីនតោតិ
 ពហុកាយិ ពហុន្នំ ធម្មំ វេទន្តិ ឧបវេទន្តិ និទ្ធពន្តិ ករហន្តិ
 ហ្មីនតោ និហ្មីនតោ ឱមកតោ លាមកតោ ជតុក្កតោ
 បរិត្តតោ ពហុកាយិ ឯកស្ស ធម្មំ វេទន្តិ ឧបវេទន្តិ និទ្ធពន្តិ
 ករហន្តិ ហ្មីនតោ និហ្មីនតោ ឱមកតោ លាមកតោ
 ជតុក្កតោ បរិត្តតោ ឯកាយិ ពហុន្នំ ធម្មំ វេទន្តិ ឧបវេទន្តិ
 និទ្ធពន្តិ ករហន្តិ ហ្មីនតោ និហ្មីនតោ ឱមកតោ លាម-
 កតោ ជតុក្កតោ បរិត្តតោ ឯកាយិ ឯកស្ស ធម្មំ
 វេទន្តិ ឧបវេទន្តិ និទ្ធពន្តិ ករហន្តិ ហ្មីនតោ និហ្មីនតោ
 ឱមកតោ លាមកតោ ជតុក្កតោ បរិត្តតោតិ បុច្ច
 ហិ អញ្ញស្ស វេទន្តិ ធម្មំ និហ្មីនតោ ។

[៣៣៥] សម្មិ ទទ្យុវេទនាតិ ធម្មោ សកាយនំ
 ទិដ្ឋិ សកាយនំ បដិបទា សកាយនំ មក្កោ សកា-
 យនំ ។ សកាយនេ ទទ្យុវេទនា ចិវវេទនា ពលិកវេទនា
 អវេទនាតិ សម្មិ^(១) ទទ្យុវេទនា ។ តេនាហា ភក្កវា

១ ម. និហ្មីនតោ សម្មិ ។

មហានិទ្ទេសសុត្តនិទ្ទេស ទី ១៣

[៣៣២] ពាក្យថា ព្រោះថាបុគ្គលច្រើននាក់ តែងពោលធម៌
 របស់ជនដទៃថា ថោកទាប គឺបុគ្គលច្រើននាក់ ពោល គ្នះ និន្ទា
 តិះដៀល នូវធម៌របស់ជនច្រើននាក់ ថាថោកទាប ថោកទាបពេក
 ទន់ទាប លាមក អាក្រក់ ស្អប់ស្អើងក៏មាន បុគ្គលច្រើននាក់ ពោល
 គ្នះ និន្ទា តិះដៀល នូវធម៌របស់ជនម្នាក់ថាថោកទាប ថោកទាបពេក
 ទន់ទាប លាមក អាក្រក់ ស្អប់ស្អើងក៏មាន បុគ្គលម្នាក់ ពោល
 គ្នះ និន្ទា តិះដៀល នូវធម៌របស់ជនច្រើននាក់ថាថោកទាប ថោក
 ទាបពេក ទន់ទាប លាមក អាក្រក់ ស្អប់ស្អើង ក៏មាន បុគ្គល
 ម្នាក់ ពោល គ្នះ និន្ទា តិះដៀល នូវធម៌របស់ជនម្នាក់ ថាថោក
 ទាប ថោកទាបពេក ទន់ទាប លាមក អាក្រក់ ស្អប់ស្អើងក៏មាន
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រោះថាបុគ្គលច្រើននាក់ តែងពោលធម៌
 របស់ជនដទៃថាថោកទាប ។

[៣៣៥] ពាក្យថា ជាអ្នកមានវាទៈដ៏មាំក្នុងផ្លូវរបស់ខ្លួន គឺធម៌
 ឈ្មោះថាផ្លូវរបស់ខ្លួន ទិដ្ឋិឈ្មោះថាផ្លូវរបស់ខ្លួន បដិបទាឈ្មោះថាផ្លូវ
 របស់ខ្លួន មគ្គឈ្មោះថាផ្លូវរបស់ខ្លួន ។ ជាអ្នកមានវាទៈដ៏មាំ មានវាទៈ
 ទៀងទាត់ មានវាទៈដ៏មានកម្លាំង មានវាទៈតាំងនៅស៊ប់ ក្នុងផ្លូវរបស់
 ខ្លួន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជាអ្នកមានវាទៈដ៏មាំក្នុងផ្លូវរបស់
 ខ្លួន ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

បរស្ស ចេ វម្ពយិតេន ហីនោ
ន កោចិ ធម្មេសុ វិសេសិ អស្ស
បុច្ច ហិ អញ្ញស្ស វេទន្តិ ធម្មំ
និហីនតោ សម្ពិ ទទ្យុវទានាតិ ។

[៣៣៦] សធម្មប្បជា ច បណ តថេវ
យថា បសំសន្តិ សកាយនានិ
សព្វេ បវាណា^(១) តថិវា កវេយ្យំ
សុទ្ធិ ហិ នេសំ បច្ចត្តមេវ ។

[៣៣៧] សធម្មប្បជា ច បណ តថេវាតិ កតមា
សធម្មប្បជា ។ សកំ សត្តារំ សក្កហេតិ ករុកហេតិ
មាណេតិ បូជេតិ អយំ សត្តា សព្វញ្ញតិ អយំ សធម្មប្បជា ។
សកំ ធម្មក្កានំ សកំ កណំ សកំ ទិដ្ឋិ សកំ បដិ-
បទំ សកំ មក្កំ សក្កហេតិ ករុកហេតិ មាណេតិ បូ-
ជេតិ អយំ មក្កោ និយ្យានិកោតិ អយំ សធម្មប្បជា ។
សធម្មប្បជា ច បណ តថេវាតិ សធម្មប្បជា តថា តទ្ធា
ភូតា យាថាវា អវិបរីតាតិ សធម្មប្បជា ច បណ តថេវ ។

១ ម. វវាណា ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ប្រសិនបើបុគ្គលជាអ្នកថោកទាប ព្រោះហេតុបុគ្គលដទៃបន្តិះ
បង្កាប់ មិនមានបុគ្គលណាមួយវិសេស ក្នុងធម៌ទាំងឡាយទេ
ព្រោះថាបុគ្គលច្រើននាក់ ជាអ្នកមានវាទៈដ៏មាំក្នុងផ្លូវរបស់ខ្លួន
តែងពោលធម៌របស់ជនដទៃថាថោកទាប ។

[៣៣៦] ការបូជាធម៌របស់ខ្លួន ជាការមានពិត ព្រោះថា
តិរិយទាំងឡាយ តែងសរសើរផ្លូវទាំងឡាយរបស់ខ្លួន បើ
វាទៈទាំងអស់ គប្បីជាវាទៈពិត ម៉្លោះសម សេចក្តីបរិសុទ្ធ
នៃជនទាំងឡាយនោះ មានប្រាកដ ។

[៣៣៧] អធិប្បាយពាក្យថា ការបូជាធម៌របស់ខ្លួន ជាការមានពិត
សំណួរថា ចុះការបូជាធម៌របស់ខ្លួន តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលធ្វើសក្ការៈ ធ្វើ
សេចក្តីគោរព រាប់អាន បូជា នូវសាស្តារបស់ខ្លួនថា សាស្តានេះជាសព្វ-
ញ្ញ នេះឈ្មោះថាការបូជាធម៌របស់ខ្លួន ។ ធ្វើសក្ការៈ ធ្វើសេចក្តីគោរព រាប់
អាន បូជា នូវធម៌របស់ខ្លួនដែលសាស្តានោះពោលហើយ នូវគណៈរបស់
ខ្លួន នូវទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន នូវបដិបទារបស់ខ្លួន នូវមគ្គរបស់ខ្លួនថា មគ្គនេះជា
ទីស្រោចស្រង់ នេះឈ្មោះថា ការបូជាធម៌របស់ខ្លួន ។ ពាក្យថា ការបូជា
ធម៌របស់ខ្លួន ជាការមានពិត បានសេចក្តីថា ការបូជាធម៌របស់ខ្លួន ដោយ
ប្រការដូច្នោះ ជាការបូជាមិនឃ្លៀងឃ្លាត ប្រាកដ ពិតប្រាកដ មិនប្រែ
ប្រួល ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ការបូជាធម៌របស់ខ្លួន ជាការមានពិត ។

តេសមោ មហាវិយ្យាហសុត្តនិទ្ទេសោ

[៣៣៨] យថា បសំសន្តិ សកាយនាជីតិ ធម្មោ
សកាយនំ ទិដ្ឋិ សកាយនំ បដិបទា សកាយនំ
មក្កោ សកាយនំ ។ សកាយនាជិ បសំសន្តិ ថោមេន្តិ
កិត្តេន្តិ វណ្ណេន្តិ យថា បសំសន្តិ សកាយនាជិ ។

[៣៣៩] សព្វេ បវាទា តថិវា កវេយ្យន្តិ សព្វេ
បវាទា តថា តច្ឆា ភូតា យាថាវា អវិបរីតា កវេយ្យន្តិ
សព្វេ បវាទា តថិវា កវេយ្យំ ។

[៣៤០] សុទ្ធិ ហិ^(១) នេសំ បច្ចត្តមេវាតិ បច្ចត្តមេវ
តេសំ សមណាព្រាហ្មណានំ សុទ្ធិ វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ មុត្តិ
វិមុត្តិ បរិមុត្តិតិ សុទ្ធិ ហិ^(២) នេសំ បច្ចត្តមេវ ។ តេនាហ
ភក្កវា

សធម្មប្បដា ច បនា តថេវ
យថា បសំសន្តិ សកាយនាជិ
សព្វេ បវាទា តថិវា កវេយ្យំ
សុទ្ធិ ហិ^(៣) នេសំ បច្ចត្តមេវាតិ ។

១. ២. ៣. ម. បិ ។

មហានិទ្ទេសសុត្តនិទ្ទេស ទី ១៣

[៣៣៨] ពាក្យថា ព្រោះថា ជនទាំងឡាយ តែងសរសើរនូវផ្លូវរបស់
 ខ្លួនទាំងឡាយ សេចក្តីថា ធម៌ឈ្មោះថាផ្លូវរបស់ខ្លួន ទិដ្ឋិឈ្មោះថាផ្លូវរបស់
 ខ្លួន បដិបទាឈ្មោះថាផ្លូវរបស់ខ្លួន មគ្គឈ្មោះថាផ្លូវរបស់ខ្លួន ។ ជន
 ទាំងឡាយតែងសរសើរ ស្ទើរ កោត ពណ៌នា នូវផ្លូវរបស់ខ្លួនទាំងឡាយ
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រោះថា ជនទាំងឡាយ តែងសរសើរ
 នូវផ្លូវរបស់ខ្លួន ។

[៣៣៩] ពាក្យថា បើ វាទៈទាំងអស់ គប្បីជាវាទៈពិត គឺបើវាទៈ
 ទាំងអស់ ជាវាទៈពិត មិនឃ្លៀងឃ្លាត ប្រាកដ ពិតប្រាកដ មិនប្រែ
 ប្រួល ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បើវាទៈទាំងអស់ គប្បីជាវាទៈពិត ។

[៣៤០] ពាក្យថា ម៉្លេះសម សេចក្តីបរិសុទ្ធ នៃជនទាំងឡាយ
 នោះ (មាន) ប្រាកដ គឺសេចក្តីស្អាត ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធិ ការរួច
 រួចវិសេស រួចស្រឡះ នៃសមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ (មាន) ប្រាកដ
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ម៉្លេះសម សេចក្តីបរិសុទ្ធ នៃជនទាំងឡាយ
 នោះ (មាន) ប្រាកដ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

ការបូជាធម៌របស់ខ្លួន ជាការមានពិត ព្រោះថា តិរិយទាំង-
 ឡាយ តែងសរសើរនូវទាំងឡាយរបស់ខ្លួន បើវាទៈ
 ទាំងអស់ គប្បីជាវាទៈពិត ម៉្លេះសម សេចក្តីបរិសុទ្ធនៃជន
 ទាំងឡាយ នោះ (មាន) ប្រាកដ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

[៣៤១] ន ព្រាហ្មណស្ស បរនេយ្យមត្តិ

ធម្មេសុ និច្ឆេយ្យ សមុត្តហីតំ

តស្មា វិវាទានិ ឧបាតិវត្តោ

ន ហិ សេដ្ឋតោ បស្សតិ ធម្មមញ្ញំ ។

[៣៤២] ន ព្រាហ្មណស្ស បរនេយ្យមត្តិតិ នាតិ

បដិក្ខេហោ ។ ព្រាហ្មណោតិ សត្តន្ធិ ធម្មានំ ពាហិតត្តា

ព្រាហ្មណោ ។ បេ ។ អនិស្សិតោ តាទិ បរុច្ចតេ សព្រហ្មា ។

ន ព្រាហ្មណស្ស បរនេយ្យមត្តិតិ ព្រាហ្មណស្ស

បរនេយ្យតា នត្តិ ព្រាហ្មណោ ន បរនេយ្យោ ន

បរហ្មត្តិយោ ន បរហ្មច្ចយោ ន បរហ្មដិពន្ធកូ^(១) ជានាតិ

បស្សតិ អសម្មុទ្ពោ សម្មជាដោ បដិស្សិតោ ។ សព្វេ

សង្ខារា អនិច្ចាតិ ព្រាហ្មណស្ស បរនេយ្យតា នត្តិ

ព្រាហ្មណោ ន បរនេយ្យោ ន បរហ្មត្តិយោ ន បរហ្មច្ចយោ

ន បរហ្មដិពន្ធកូ ជានាតិ បស្សតិ អសម្មុទ្ពោ

សម្មជាដោ បដិស្សិតោ ។ សព្វេ សង្ខារា ទុក្ខាតិ

១ ម. ន បរហ្មដិពន្ធកូ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

[៣៤១] ព្រាហ្មណ៍ មិនមានញាណ ដែលបុគ្គលដទៃគប្បី
ណែនាំ ទាំងមិនមានការពិចារណាក្នុងធម៌ទាំងឡាយ ហើយ
កាន់យកព្រមទេ ព្រោះដំណើរនោះ (ព្រាហ្មណ៍នោះ) កន្លង
ផុតនូវវិវាទទាំងឡាយ មិនឃើញធម៌ដទៃថាប្រសើរសោះ ។

[៣៤២] អធិប្បាយពាក្យថា ព្រាហ្មណ៍ មិនមានញាណដែលបុគ្គល
ដទៃគប្បីណែនាំ ត្រង់ពាក្យថា មិនមាន គឺ ជាពាក្យហាមឃាត់ ។
ពាក្យថា ព្រាហ្មណ៍ បានដល់ បុគ្គលដ៏ប្រសើរ ព្រោះបន្ទាត់បង់នូវធម៌
ទាំង ៧ ។ បេ ។ ជាអ្នកមិនអាស្រ័យតណ្ហា ជាបុគ្គលនឹងនួន បុគ្គល
នោះ លោកហៅថា ព្រាហ្មណ៍ ។ ពាក្យថា ព្រាហ្មណ៍មិនមានញាណ
ដែលបុគ្គលដទៃគប្បីណែនាំ សេចក្តីថា ភាពនៃញាណ ដែលបុគ្គល
ដទៃគប្បីណែនាំនៃព្រាហ្មណ៍ មិនមាន គឺថា ព្រាហ្មណ៍មិនមានបុគ្គល
ដទៃគួរណែនាំ មិនគប្បីជឿបុគ្គលដទៃ មិនមានបុគ្គលដទៃជាទីអាង មិន
ដល់នូវការជាប់ចំពាក់នឹងបុគ្គលដទៃ ជាអ្នកមិនវង្វេង ដឹងខ្លួន មានស្មារតី
តែងដឹង តែងឃើញ ។ ភាពនៃញាណដែលបុគ្គលដទៃគប្បីណែនាំ នៃ
ព្រាហ្មណ៍ មិនមាន គឺថា ព្រាហ្មណ៍មិនមានបុគ្គលដទៃគួរណែនាំ មិន
គប្បីជឿបុគ្គលដទៃ មិនមានបុគ្គលដទៃជាទីអាង មិនដល់នូវការជាប់
ចំពាក់នឹងបុគ្គលដទៃ ជាអ្នកមិនវង្វេង ដឹងខ្លួន មានស្មារតី តែងដឹង
តែងឃើញថា សង្ខារទាំងពួងមិនទៀង ។ ថា សង្ខារទាំងពួងជាទុក្ខ

គេរសមោ មហាវិយ្យាហសុត្តនិទ្ទេសោ

។ បេ ។ យន្តីញ៉ា សមុទយធម្មំ សព្វន្តំ និរោធដម្ពន្តិ
ព្រាហ្មណស្ស បរនេយ្យតា នត្តិ ព្រាហ្មណោ ន បរ-
នេយ្យោ ន បរហ្មត្តិយោ ន បរហ្មច្ចយោ ន បរ-
ហ្មដិតទ្ធកូ ជាតាតិ បស្សតិ អសម្មុទ្ធោ សម្មជាតោ
បដិស្សតោតិ ន ព្រាហ្មណស្ស បរនេយ្យមត្តិ ។

[៣៤៣] ធម្មេសុ និច្ឆេយ្យ សមុត្តហិតន្តិ ធម្មេសូតិ
ទ្វាសដ្ឋិយា ទិដ្ឋិតតេសុ ។ និច្ឆេយ្យាតិ និច្ឆិទិត្វា វិនិច្ឆិទិត្វា
វិចិទិត្វា បវិចិទិត្វា តុលយិត្វា^(១) តិរយិត្វា វិការយិត្វា វិភូតំ
កត្វា ឌិទិក្កាហោ វិលក្កាហោ វត្តាហោ កោដ្ឋាស-
ក្កាហោ ឧច្ចយក្កាហោ សមុច្ចយក្កាហោ ឥទំ សច្ចំ តថំ
តច្ចំ ភូតំ យាថារំ អវិបរីតន្តិ កហិតំ បរាមដ្ឋំ អភិទិវិដ្ឋំ
អន្លោសិតំ អទិមុត្តំ នត្តិ^(២) ន សំវិជ្ជតិ នុបលព្ពតិ
បហ័នំ សមុច្ឆិទ្ធិំ រូបសន្តំ បដិប្បស្សន្តំ អភព្វប្បត្តិកំ

១ ឱ. តិរយិត្វា ។ ២ ម. ឯត្តន្តរេ ន សន្តិទិ ទិស្សតិ ។

មហានិទ្ទេសសុត្តនិទ្ទេស ទី ១៣

។ បេ ។ ភាពនៃញាណដែលបុគ្គលដទៃគប្បីណែនាំ នៃព្រាហ្មណ៍ មិន
 មាន គឺថា ព្រាហ្មណ៍មិនមានបុគ្គលដទៃគប្បីណែនាំ មិនគប្បីជឿបុគ្គល
 ដទៃ មិនមានបុគ្គលដទៃជាទីអាង មិនដល់នូវការជាប់ចំពាក់នឹងបុគ្គលដទៃ
 ជាអ្នកមិនវង្វេង ដឹងខ្លួន មានស្មារតី តែងដឹង តែងឃើញថា របស់ណា
 មួយ មានការកើតឡើងជាធម្មតា របស់ទាំងអស់នោះ តែងរលត់ទៅវិញ
 ជាធម្មតា ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រាហ្មណ៍ មិនមានញាណ
 ដែលបុគ្គលដទៃគប្បីណែនាំ ។

[៣៤៣] អធិប្បាយពាក្យថា ទាំងមិនមានការពិចារណា ក្នុង
 ធម៌ទាំងឡាយ ហើយកាន់យកព្រមទេ ត្រង់ពាក្យថា ក្នុងធម៌ទាំងឡាយ
 គឺក្នុងទិដ្ឋិ ៦២ ។ ពាក្យថា ពិចារណា គឺការពិនិត្យ ពិចារណា ជ្រើស
 រើស ប្តឹង ត្រិះរិះ សម្តែងឲ្យច្បាស់ ធ្វើឲ្យប្រាកដ ហើយកាន់យក
 ដោយប៉ែក កាន់យកដោយចំណែក កាន់យកថាប្រសើរ កាន់យកដោយ
 អំណាចអវយវៈ កាន់យកដោយគំនរ កាន់យកដោយការប្រមូល គឺ
 ប្រកាន់ ស្ថាបអង្គ្គល ប្រកាន់ស្អិត ចុះចិត្តស៊ប់ បង្ហោនទៅថា នេះ
 ទៀង ពិត មិនឃ្លៀងឃ្លាត ប្រាកដ ពិតប្រាកដ មិនប្រែប្រួល
 ដូច្នោះ រមែងមិនមាន មិនមានព្រម មិនកើតមាន គឺលោកលះបង់
 ហើយ ផ្តាច់ផ្តិល ឲ្យស្ងប់ ឲ្យស្ងប់រម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន

ញាណក្តីនា ទឡន្តិ ធម្មេសុ និច្ឆេយ្យ សមុត្តហីតំ ។

[៣៤៤] តស្មា វិវាទានិ ឧទាតិវត្តោតិ តស្មាតិ

តស្មា តំការណា តំហេតុ តប្បច្ចយា តំនិទានា^(១) ទិដ្ឋិ-

កលហានិ ទិដ្ឋិកណ្ណានិ ទិដ្ឋិវិក្កហានិ ទិដ្ឋិវិវាទានិ

ទិដ្ឋិមេធកានិ ឧទាតិវត្តោ អតិក្កន្តោ សមតិក្កន្តោ

វិវាទាតិ តស្មា វិវាទានិ ឧទាតិវត្តោ ។

[៣៤៥] ន ហិ សេដ្ឋតោ បស្សតិ ធម្មមញ្ញន្តិ

អញ្ញំ សត្តារំ ធម្មក្កានំ កលំ ទិដ្ឋិ បដិបទំ មក្កំ អញ្ញត្រ

សតិប្បដ្ឋានេហិ អញ្ញត្រ សម្មប្បដ្ឋានេហិ អញ្ញត្រ

ឥទ្ធិទានេហិ អញ្ញត្រ ឥន្ទ្រិយេហិ អញ្ញត្រ ពលេហិ

អញ្ញត្រ ពោជ្ឈង្គេហិ អញ្ញត្រ អរិយា អដ្ឋង្គិកា មក្កា

អក្កំ សេដ្ឋំ វិសេដ្ឋំ ចាមោក្ខំ ឧត្តមំ បរំ ធម្មំ ន

បស្សតិ ន ទក្ខតិ ន ឱលោកេតិ ន និដ្ឋាយតិ ន

ឧបបរិក្ខតីតិ ន ហិ សេដ្ឋតោ បស្សតិ ធម្មមញ្ញំ ។

តេនាហ ភកវា

១ ម. តំនិទានំ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ទាំងមិន
មានការពិចារណាក្នុងធម៌ទាំងឡាយ ហើយកាន់យកព្រមទេ ។

[៣៤២] ពាក្យថា ព្រោះដំណើរនោះ (ព្រាហ្មណ៍នោះ) កន្លង
ផុតនូវវិវាទទាំងឡាយ ត្រង់ពាក្យថា ព្រោះដំណើរនោះ គឺព្រោះហេតុ
នោះ ព្រោះការណ៍នោះ ព្រោះហេតុនោះ ព្រោះបច្ច័យនោះ ព្រោះ
និទាននោះ ព្រាហ្មណ៍នោះ កន្លងផុត កន្លងបង់ ឆ្លងផុត ឆ្លងស្រឡះ
នូវជម្លោះព្រោះទិដ្ឋិ នូវការប្រកាន់ព្រោះទិដ្ឋិ នូវការទាស់ទែងព្រោះទិដ្ឋិ
នូវការវិវាទព្រោះទិដ្ឋិ នូវការបែកខ្ញែកគ្នាព្រោះទិដ្ឋិ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់
ថា) ព្រោះដំណើរនោះ ព្រាហ្មណ៍នោះ កន្លងផុតនូវវិវាទទាំងឡាយ ។

[៣៤៥] ពាក្យថា មិនឃើញធម៌ដទៃថាប្រសើរសោះ គឺមិន
ឃើញ មិនប្រទះ មិនរមិលមើល មិនសម្លឹងមើល មិនពិចារណាឃើញ
នូវសាស្តាដទៃ នូវធម៌ដែលសាស្តាពោលហើយ នូវគណៈ នូវទិដ្ឋិ
នូវបដិបទា នូវមគ្គធម៌ជាកំពូល ប្រសើរ វិសេស ជាប្រធាន ឧត្តម
ប្រសើរក្រៃលែង ព្រោះវៀរចាកសតិប្បដ្ឋាន វៀរចាកសម្មប្បធាន
វៀរចាកឥទ្ធិបាទ វៀរចាកឥន្ទ្រិយ វៀរចាកពលៈ វៀរចាកពោជ្ឈង្គៈ
វៀរចាកអដ្ឋង្គិកមគ្គដ៏ប្រសើរ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនឃើញ
ធម៌ដទៃថាប្រសើរ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

តេសមោ មហាវិយ្យាហសុត្តនិទ្ទេសោ

ន ព្រាហ្មណស្ស បរទេយ្យមត្តិ

ធម្មេសុ និច្ឆេយ្យ សមុត្តហីតំ

តស្មា វិវាទានិ ឧបាតិរត្តោ

ន ហិ សេដ្ឋតោ បស្សតិ ធម្មមញ្ញន្តិ ។

[៣៤៦] ជាធាមិ បស្សាមិ តថេវ ឯតំ

ទិដ្ឋិយា ឯកេ បច្ឆេន្តិ សុទ្ធិ

អទ្ធកិច្ចំ ចេ កិញ្ចិ តុមស្ស តេន

អតិសិទ្ធា អញ្ញេន វេទន្តិ សុទ្ធិ ។

[៣៤៧] ជាធាមិ បស្សាមិ តថេវ ឯតន្តិ ជាធាមីតិ

បរចិត្តញ្ញាណោ វា ជាធាមិ បុព្វេនិវាសានុស្សតិញ្ញា-

ណោ វា ជាធាមិ ។ បស្សាមីតិ មំសចក្កុនា វា

បស្សាមិ ទិព្វេន វា ចក្កុនា បស្សាមិ ។ តថេវ

ឯតន្តិ ឯតំ តចំ តច្ចំ ភូតំ យាថារំ អរិបរីតន្តិ ជាធាមិ

បស្សាមិ តថេវ ឯតំ ។

មហានិទ្ទេសសុត្តនិទ្ទេស ទី ១៣

ព្រាហ្មណ៍មិនមានញាណ ដែលបុគ្គលដទៃគប្បីណែនាំ ទាំង
មិនមានការពិចារណា ក្នុងធម៌ទាំងឡាយ ហើយកាន់យក
ព្រមទេ ព្រោះដំណើរនោះ (ព្រាហ្មណ៍នោះ) កន្លងផុតនូវ
វិវាទទាំងឡាយ មិនឃើញធម៌ដទៃថាប្រសើរសោះ ។

[៣៤៦] សមណព្រាហ្មណ៍ ពួកមួយ យល់នូវសេចក្តីបរិ-
សុទ្ធ ព្រោះការឃើញថា អាត្មាអញដឹង អាត្មាអញឃើញ
នូវដំណើរនេះ ពិតដូច្នោះមែន បើសមណព្រាហ្មណ៍ម្នាក់
ឃើញ (នូវសេចក្តីពិត) ប្រយោជន៍អ្វីដោយការឃើញនោះ
របស់សមណព្រាហ្មណ៍ម្នាក់នោះ សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយ
កន្លងចោលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ រមែងពោលដោយហេតុដទៃ ។

[៣៤៧] អធិប្បាយពាក្យថា អាត្មាអញដឹង អាត្មាអញឃើញនូវដំ-
ណើរនេះ ពិតដូច្នោះមែន ត្រង់ពាក្យថា អាត្មាដឹង គឺអាត្មាអញ
ដឹង ដោយបរិច្ចាញាណ ឬដឹងដោយបុព្វេនិវាសានុស្សតិញ្ញាណ ។
ពាក្យថា អាត្មាអញឃើញ គឺអាត្មាអញឃើញដោយមំសចក្ក ឬឃើញ
ដោយទិព្វចក្ក ។ ពាក្យថា ដំណើរនេះ ពិតដូច្នោះមែន គឺ
ដំណើរនេះ ពិត មិនឃ្លៀងឃ្លាត ប្រាកដ ពិតប្រាកដ មិនប្រែប្រួល
ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អាត្មាអញដឹង អាត្មាអញឃើញ នូវ
ដំណើរនេះ ពិតដូច្នោះមែន ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

[៣៤៨] ទិដ្ឋិយា ឯកេ បច្ចេន្តិ សុទ្ធិន្តិ ទិដ្ឋិយា
 ឯកេ សមណាព្រាហ្មណា សុទ្ធិ វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ
 មុត្តិ វិមុត្តិ បរិមុត្តិ បច្ចេន្តិ ។ សស្សតោ លោកោ
 ឥនមេវ សច្ចំ មោយមញ្ញន្តិ ទិដ្ឋិយា ឯកេ សមណា-
 ព្រាហ្មណា សុទ្ធិ វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ មុត្តិ វិមុត្តិ បរិមុត្តិ
 បច្ចេន្តិ ។ អសស្សតោ លោកោ ។ បេ ។ នេវ ហោតិ ន
 ន ហោតិ តថាគតោ បរម្មណា ឥនមេវ សច្ចំ មោយ-
 មញ្ញន្តិ ទិដ្ឋិយា ឯកេ សមណាព្រាហ្មណា សុទ្ធិ
 វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ មុត្តិ វិមុត្តិ បរិមុត្តិ បច្ចេន្តិតិ ទិដ្ឋិយា
 ឯកេ បច្ចេន្តិ សុទ្ធិ ។

[៣៤៩] អន្ធកិច្ចិ ចេ កិច្ចិ តុមស្ស តេនាតិ
 អន្ធកិច្ចិតិ បរិច្ចត្តញ្ញាលោន វា អន្ធកិច្ចិ បុព្វេនិវាសា-
 នុស្សតិញ្ញាលោន វា អន្ធកិច្ចិ មំសចក្កុនា វា អ-
 ន្ធកិច្ចិ ទិព្វេន វា ចក្កុនា អន្ធកិច្ចិតិ អន្ធកិច្ចិ ចេ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

[៣៤៨] ពាក្យថា សមណព្រាហ្មណ៍ពួកមួយ យល់នូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ ដោយការឃើញ សេចក្តីថា សមណព្រាហ្មណ៍ពួកមួយ យល់នូវការស្អាត ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធិ ការរួច រួចវិសេស រួចស្រឡះ ដោយការឃើញ ។ គឺថាសមណព្រាហ្មណ៍ពួកមួយ យល់នូវការស្អាត ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធិ ការរួច រួចវិសេស រួចស្រឡះ ដោយការឃើញថា លោកទៀង ពាក្យនេះជាពាក្យពិត ពាក្យដទៃជាមោឃៈ ។ សមណព្រាហ្មណ៍ ពួកមួយ យល់នូវការស្អាត ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធិ ការរួច រួចវិសេស រួចស្រឡះ ដោយការឃើញថា លោកមិនទៀង ។ បេ ។ សត្វស្លាប់ហើយ កើតទៀត ក៏មិនមែន មិនកើតទៀត ក៏មិនមែន ពាក្យនេះជាពាក្យពិត ពាក្យដទៃជាមោឃៈ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) សមណព្រាហ្មណ៍ពួកមួយ យល់នូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ ដោយការឃើញ ។

[៣៤៩] អធិប្បាយពាក្យថា បើសមណព្រាហ្មណ៍ម្នាក់ ឃើញ (នូវសេចក្តីពិត) ប្រយោជន៍អ្វី ដោយការឃើញនោះ របស់សមណព្រាហ្មណ៍ម្នាក់នោះ ត្រង់ពាក្យថា បើសមណព្រាហ្មណ៍ម្នាក់ឃើញ គឺឃើញដោយបរចិត្តញ្ញាណ ឬឃើញដោយបុព្វេនិវាសានុស្សតិញ្ញាណ ឃើញដោយមំសចក្ខុ ឬឃើញដោយទិព្វចក្ខុ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បើសមណព្រាហ្មណ៍ម្នាក់ ឃើញ (នូវសេចក្តីពិត) ។

តេសមោ មហាវិយ្យាសុត្តនិទ្ទេសោ

កិញ្ញំ តុមស្ស តេនាតិ តស្ស តេន ទស្សនេន កិ
 កងំ ទុក្ខបរិញ្ញា អត្ថំ ន សមុទយស្ស បហានំ អត្ថំ
 ន មត្តការេនា អត្ថំ ផលសច្ចិកិរិយា អត្ថំ ន រាគស្ស
 សមុច្ឆេទប្បហានំ អត្ថំ ន ទោសស្ស សមុច្ឆេទប្បហានំ
 អត្ថំ ន មោហស្ស សមុច្ឆេទប្បហានំ អត្ថំ ន កិលេ-
 សានំ សមុច្ឆេទប្បហានំ អត្ថំ ន សំសារវដ្ឋស្ស ឧច្ឆេទោ
 អត្ថិតិ អទ្ធកិច្ចំ ចេ កិញ្ញំ តុមស្ស តេន ។

[៣៥០] អតិសិទ្ធា អញ្ញេន វេន្តិ សុទ្ធិន្តិ តេ ទិដ្ឋិយា
 សុទ្ធិមក្កំ វិសុទ្ធិមក្កំ បរិសុទ្ធិមក្កំ វេនាតមក្កំ បរិយោទាត-
 មក្កំ អតិក្កមិត្វា សមតិក្កមិត្វា វិវិត្តិត្វា អញ្ញត្រិ សតិប្ប-
 ដ្ឋានេហិ អញ្ញត្រិ សម្មប្បធានេហិ អញ្ញត្រិ ឥទ្ធិទានេហិ
 អញ្ញត្រិ ឥន្ទ្រិយេហិ អញ្ញត្រិ ពលេហិ អញ្ញត្រិ ពោជ្ឈ-
 ដ្តេហិ អញ្ញត្រិ អរិយា អដ្ឋង្គិកា មត្តា សុទ្ធិ វិសុទ្ធិ
 បរិសុទ្ធិ មត្ថិ វិមត្ថិ បរិមត្ថិ វេន្តិ កថេន្តិ ភណ្ឌេន្តិ ទីប-
 យន្តិ វេហារន្តិតិ ឯវម្បិ អតិសិទ្ធា អញ្ញេន វេន្តិ សុទ្ធិ ។

មហានិទ្ទេសសុត្តនិទ្ទេស ទី ១៣

ពាក្យថា ប្រយោជន៍អ្វីដោយការឃើញនោះ របស់សមណព្រាហ្មណ៍ម្នាក់
 នោះ គឺប្រយោជន៍អ្វីដោយការឃើញនោះ របស់សមណព្រាហ្មណ៍ម្នាក់
 នោះ គឺថាការកំណត់ទុក្ខមានដូចម្តេចកើត ការលះបង់សមុទ័យមិនមាន
 ការចម្រើនមគ្គមិនមាន ការធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់នូវផលមិនមាន ការលះបង់
 រាគៈដោយសមុច្ឆេទមិនមាន ការលះបង់ទោសៈដោយសមុច្ឆេទ មិនមាន
 ការលះបង់មោហៈដោយសមុច្ឆេទ មិនមាន ការលះបង់កិលេសទាំង-
 ឡាយដោយសមុច្ឆេទមិនមាន ការផ្តាច់ផ្តិលសង្សារវដ្តក៏មិនមាន ហេតុ
 នោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បើសមណព្រាហ្មណ៍ម្នាក់ឃើញ (នូវសេចក្តីពិត)
 ប្រយោជន៍អ្វីដោយការឃើញនោះ របស់សមណព្រាហ្មណ៍ម្នាក់នោះ ។

[៣៥០] ពាក្យថា សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយ កន្លងចោល នូវ
 សេចក្តីបរិសុទ្ធ រមែងពោលដោយហេតុដទៃ សេចក្តីថា សមណ-
 ព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ កន្លង រំលង កន្លងចោល នូវមគ្គដ៏ស្អាត មគ្គស្អាត
 វិសេស មគ្គបរិសុទ្ធ មគ្គផ្លូវផង មគ្គផ្លូវផងក្រៃលែង ដោយទិដ្ឋិ គឺ
 វៀរចាកសតិប្បដ្ឋាន វៀរចាកសម្មប្បដ្ឋាន វៀរចាកឥទ្ធិបាទ វៀរចាក
 ឥន្ទ្រិយ វៀរចាកពលៈ វៀរចាកពោជ្ឈង្គៈ វៀរចាកអដ្ឋង្គិកមគ្គដ៏ប្រសើរ
 ហើយពោល សម្តែង ពណ៌នា បំភ្លឺ ថ្លែង នូវសេចក្តីស្អាត ស្អាតវិសេស
 បរិសុទ្ធិ ការរួច រួចវិសេស រួចស្រឡះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) កន្លង
 ចោល នូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ រមែងពោលដោយហេតុដទៃ យ៉ាងនេះខ្លះ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

អថវា ពុទ្ធា ច ពុទ្ធសាវកា ច បច្ចេកពុទ្ធា ច តេសំ
 ទិដ្ឋិយា^(១) អសុទ្ធិមក្កំ អវិសុទ្ធិមក្កំ អបរិសុទ្ធិមក្កំ អវោ-
 ទាតមក្កំ អបរិយោទាតមក្កំ អតិក្កមិត្វា សមតិក្ក-
 មិត្វា វីតិវត្តិត្វា ចត្វហិ សតិប្បដ្ឋានេហិ ចត្វហិ សម្ម-
 ប្បដ្ឋានេហិ ចត្វហិ ឥទ្ធិចានេហិ បញ្ចហិ ឥន្ទ្រិយេហិ
 បញ្ចហិ ពលេហិ សត្តហិ ពោជ្ឈង្គេហិ អរិយេន
 អង្គង្គិកេន មក្កេន សុទ្ធិ វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ មុត្តិ វិមុត្តិ
 បរិមុត្តិ វេទន្តិ កថេន្តិ ភណ្ឌន្តិ ទីបយន្តិ វោហារន្តិ
 ឯវម្បិ អតិសិត្វា អញ្ញេន វេទន្តិ សុទ្ធិ ។ តេនាហា ភក្កវា

ជាធម៌ បស្សាមិ តថេវ ឯតំ
 ទិដ្ឋិយា ឯកេ បច្ចេន្តិ សុទ្ធិ
 អទ្ធកិ ចេ កិញ្ចិ តុមស្ស តេន
 អតិសិត្វា អញ្ញេន វេទន្តិ សុទ្ធិន្តិ ។

១ ឱ. ម. តិក្កិយានំ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ម្យ៉ាងទៀត ព្រះពុទ្ធទាំងឡាយក្តី សាវ័ករបស់ព្រះពុទ្ធទាំងឡាយក្តី ព្រះ
 បច្ចេកពុទ្ធទាំងឡាយក្តី កន្លង រំលង កន្លងចោល នូវមគ្គមិនស្អាត មគ្គមិន
 ស្អាតវិសេស មគ្គមិនបរិសុទ្ធ មគ្គមិនផូវផង មគ្គមិនផូវផងក្រៃលែង នៃ
 ទិដ្ឋិរបស់សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ ហើយពោល សម្តែង ពណ៌នា
 បំភ្លឺ ថ្លែង នូវសេចក្តីស្អាត ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធិ ការរួច រួចវិសេស
 រួចស្រឡះ ដោយសតិប្បដ្ឋាន ៤ សម្មប្បដ្ឋាន ៤ ឥទ្ធិបាទ ៤ ឥន្ទ្រិយ ៥
 ពលៈ ៥ ពោជ្ឈង្គ ៧ មគ្គដ៏ប្រសើរប្រកបដោយអង្គ ៨ ហេតុនោះ (ទ្រង់
 ត្រាស់ថា) សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយ កន្លងចោល រមែងពោល
 នូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ ដោយហេតុដទៃ យ៉ាងនេះខ្លះ ។ ហេតុនោះ ព្រះ
 មានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

សមណព្រាហ្មណ៍ពួកមួយ យល់នូវសេចក្តីបរិសុទ្ធព្រោះការ
 ឃើញថា អាត្មាអញដឹង អាត្មាអញឃើញ នូវដំណើរនេះ
 ពិតដូច្នោះមែន បើសមណព្រាហ្មណ៍ម្នាក់ឃើញ (នូវសេចក្តី
 ពិត) ប្រយោជន៍អ្វី ដោយការឃើញនោះ របស់សមណ-
 ព្រាហ្មណ៍ម្នាក់នោះ សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយ កន្លង
 ចោល នូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ រមែងពោលដោយហេតុដទៃ ។

តេសមោ មហាវិយ្យាហសុត្តនិទ្ទេសោ

[៣៥១] បស្សំ នរោ ទក្ខតិ ជាមរូបំ
 ទិស្វាន វាញ្ញស្សតិ^(១) តានិមេវ
 កាមំ ពហំ បស្សតុ អប្បកំ វា
 ន ហិ តេន សុទ្ធិ កុសលា វទន្តិ ។

[៣៥២] បស្សំ នរោ ទក្ខតិ ជាមរូបន្តិ បស្សំ
 នរោតិ^(២) បរចិត្តញ្ញាលោន វា បស្សន្តោ បុព្វេនិវាសានុ-
 ស្សតិញ្ញាលោន វា បស្សន្តោ មំសចក្កុនា វា បស្សន្តោ
 ទិព្វេន វា ចក្កុនា បស្សន្តោ ជាមរូបញ្ញេវ ទក្ខតិ
 និច្ចតោ សុខតោ អត្តតោ ន តេសំ ធម្មានំ សមុ-
 ទយំ វា អត្តជ្ឈំ វា អស្សានំ វា អាទីនំ វា និស្ស-
 រណំ វា ទក្ខតិ បស្សំ នរោ ទក្ខតិ ជាមរូបំ ។

[៣៥៣] ទិស្វាន វាញ្ញស្សតិ តានិមេវាតិ ទិស្វាតិ
 បរចិត្តញ្ញាលោន វា ទិស្វា បុព្វេនិវាសានុស្សតិញ្ញា-
 លោន វា ទិស្វា មំសចក្កុនា វា ទិស្វា ទិព្វេន វា
 ចក្កុនា ទិស្វា ជាមរូបញ្ញេវ ទិស្វា ញ្ញស្សតិ និច្ចតោ
 សុខតោ អត្តតោ ន តេសំ ធម្មានំ សមុទយំ វា
 អត្តជ្ឈំ វា អស្សានំ វា អាទីនំ វា និស្សរណំ វា

១ ម. វាញ្ញយតិ ។ ២ ម. នរោ ទក្ខតិ ។

មហានិទ្ទេសសុត្តនិទ្ទេស ទី ១៣

[៣៥១] នរជនកាលឃើញ តែងឃើញនាមរូប លុះឃើញ
ហើយ រមែងដឹងនូវនាមរូបនោះឯង បុគ្គលឃើញកាមច្រើន
ក៏មាន ឃើញនាមរូបតិចក៏មាន ចំណែកអ្នកឈ្លាសទាំង-
ឡាយ មិនពោលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ ដោយការឃើញនោះទេ ។

[៣៥២] អធិប្បាយពាក្យថា នរជនកាលឃើញ តែងឃើញ
នាមរូប ត្រង់ពាក្យថា នរជនកាលឃើញ គឺ កាលឃើញ ដោយបរចិត្ត-
ញ្ញាណក្តី ឃើញដោយបុព្វេនិវាសានុស្សតិញ្ញាណក្តី ឃើញដោយមំស-
ចក្តក្តី ឃើញដោយទិព្វចក្តក្តី គឺតែងឃើញនូវនាមរូបនោះឯង ថាទៀង
ថាសុខ ថាខ្លួន តែមិនឃើញនូវការកើត ឬការរលត់ អានិសង្ស
ឬទោស ឬក៏ការរលាស់ចោល នូវធម៌ទាំងនោះទេ ហេតុនោះ (ទ្រង់
ត្រាស់ថា) នរជនកាលឃើញ តែងឃើញនាមរូប ។

[៣៥៣] ពាក្យថា លុះឃើញហើយតែងដឹងនូវនាមរូបនុ៎ះឯង ត្រង់
ពាក្យថា គឺលុះឃើញហើយ គឺលុះឃើញហើយ ដោយបរចិត្តញ្ញាណក្តី
លុះឃើញហើយ ដោយបុព្វេនិវាសានុស្សតិញ្ញាណក្តី លុះឃើញហើយ
ដោយមំសចក្តក្តី លុះឃើញហើយ ដោយទិព្វចក្តក្តី លុះឃើញហើយ
នូវនាមរូបនោះឯង តែងដឹងថាទៀង ថាសុខ ថាខ្លួន តែមិនដឹងនូវការកើត
ឬការរលត់ អានិសង្ស ឬទោស ឬក៏ការរលាស់ចោល នូវធម៌ទាំងនោះទេ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ញស្សតីតិ ទិស្វាន វាញ្ញស្សតិ តានិមេវ ។

[៣៥៤] កាមំ ពហំ បស្សតុ អប្បកំ វាតិ កាមំ
ពហុកំ វា បស្សន្តោ ធាមរូបំ អប្បកំ វា និច្ចតោ
សុខតោ អត្តតោតិ កាមំ ពហំ បស្សតុ អប្បកំ វា ។

[៣៥៥] ន ហិ តេន សុទ្ធិ កុសលា វេទន្តីតិ កុស-
លាតិ យេ តេ ខន្ធកុសលា ធាតុកុសលា អាយតន-
កុសលា បដិច្ចសមុប្បាទកុសលា សតិប្បដ្ឋានកុសលា
សម្មប្បធានកុសលា ឥទ្ធិបាទកុសលា ឥន្ទ្រិយកុស-
លា ពលកុសលា ពោជ្ឈង្គកុសលា មត្តកុសលា
ផលកុសលា និព្វានកុសលា តេ កុសលា បរចិត្ត-
ញ្ញាលោន វា បុព្វេនិវាសានុស្សតិញ្ញាលោន វា មំសចក្កុ-
នា វា ទិព្វេន វា ចក្កុនា ធាមរូបនស្សនេន សុទ្ធិ វិសុទ្ធិ
បរិសុទ្ធិ មុត្តិ វិមុត្តិ បរិមុត្តិ ន វេទន្តិ ន កកេន្តិ ន
ភណ្ឌន្តិ ន ទីបយន្តិ ន វោហារន្តិតិ ន ហិ តេន សុទ្ធិ
កុសលា វេទន្តិ ។ តេនាហា ភកវា

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) លុះឃើញហើយ តែងដឹងនូវនាមរូបនោះឯង ។

[៣៥៤] ពាក្យថា បុគ្គលឃើញកាមច្រើន ក៏មាន ឃើញនាម-
រូបតិច ក៏មាន គឺ ឃើញកាមច្រើនក្តី នាមរូបតិចក្តី ថាទៀង ថាសុខ
ថាខ្លួន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ឃើញកាមច្រើនក៏មាន ឃើញ
នាមរូបតិចក៏មាន ។

[៣៥៥] អធិប្បាយពាក្យថា ចំណែកជនអ្នកឈ្លាសទាំងឡាយ
មិនពោល នូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ ដោយការឃើញនោះទេ ត្រង់ពាក្យថា
ជនអ្នកឈ្លាស គឺជនណា ជាអ្នកឈ្លាសក្នុងខន្ធ អ្នកឈ្លាសក្នុងធាតុ
អ្នកឈ្លាសក្នុងអាយតនៈ អ្នកឈ្លាសក្នុងបដិច្ចសមុប្បាទ អ្នកឈ្លាសក្នុង
សតិប្បដ្ឋាន អ្នកឈ្លាសក្នុងសម្មប្បធាន អ្នកឈ្លាសក្នុងឥទ្ធិបាទ អ្នក
ឈ្លាសក្នុងឥន្ទ្រិយ អ្នកឈ្លាសក្នុងពលៈ អ្នកឈ្លាសក្នុងពោជ្ឈង្គៈ អ្នក
ឈ្លាសក្នុងមគ្គ អ្នកឈ្លាសក្នុងផល អ្នកឈ្លាសក្នុងព្រះនិព្វាន ជនអ្នក
ឈ្លាសទាំងនោះ រមែងមិនពោល មិនសម្តែង មិនពណ៌នា មិនបំភ្លឺ មិន
ថ្លែង នូវសេចក្តីស្អាត ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធ ការរួច រួចវិសេស រួចស្រ-
ឡះ ដោយការឃើញនាមរូប ដោយបរចិត្តញ្ញាណក្តី ដោយបុព្វនិវាសា-
នុស្សតិញ្ញាណក្តី ដោយមំសចក្កក្តី ដោយទិព្វចក្កក្តី ហេតុនោះ (ទ្រង់
ត្រាស់ថា) ចំណែកជនអ្នកឈ្លាសទាំងឡាយ មិនពោលនូវសេចក្តីបរិ-
សុទ្ធ ដោយការឃើញនោះទេ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

តេសមោ មហាវិយូហសុត្តនិទ្ទេសោ

បស្សំ នរោ ទក្ខតិ ជាមរុបំ
ទិស្វាន វាញ្ញស្សតិ តានិមេវ
កាមំ ពហំ បស្សតុ អប្បកំ វា
ន ហិ តេន សុទ្ធិ កុសលា វទន្តីតិ ។

[៣៥៦] និវិស្សវាទី ន ហិ សុត្វិណាយោ
បកប្បិតំ^(១) ទិដ្ឋិ បុរេក្ខរាណោ
យំ និស្សិតោ តត្ថ សុភំវទាណោ
សុទ្ធិវទោ^(២) តត្ថ តថទ្ធសា^(៣) សោ ។

[៣៥៧] និវិស្សវាទី ន ហិ សុត្វិណាយោតិ សស្សតោ
លោកោ ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញន្តិ និវិស្សវាទី ។
អសស្សតោ លោកោ ។ បេ ។ នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ
តថាគតោ បរម្មរណា ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញន្តិ
និវិស្សវាទី ។ ន ហិ សុត្វិណាយោតិ និវិស្សវាទី ទុត្វិ-
នយោ ទុញ្ញាបយោ^(៤) ទុទ្ធិជ្ឈាបយោ ទុប្បក្ខាបយោ
ទុប្បសាទយោតិ និវិស្សវាទី ន ហិ សុត្វិណាយោ ។

១ ម. បកប្បិតា ។ ២ ម. សុទ្ធិវទោ ។ ៣ ម. តថទ្ធសោ ។ ៤ ម. ទុប្បញ្ញាបយោ ។

មហានិទ្ទេសសុត្តនិទ្ទេស ទី ១៣

នរជនកាលឃើញ តែងឃើញនាមរូប លុះឃើញហើយ
រមែងដឹងនូវនាមរូបនោះឯង បុគ្គលឃើញកាមច្រើនក៏មាន
ឃើញនាមរូបតិចក៏មាន ចំណែកជនអ្នកឈ្លាសទាំងឡាយ
មិនពោលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ ដោយការឃើញនោះទេ ។

[៣៥៦] បុគ្គលណាជាអ្នកមានវាទៈតាំងនៅមាំ ដែលគេមិនអាច
ទូន្មានបានដោយ អ្នកធ្វើទិដ្ឋិដែលតែងតាំងហើយឲ្យជាប្រធាន
បុគ្គលនោះអាស្រ័យសភាវៈណា ជាអ្នកពោលថាល្អ ពោល
ថាបរិសុទ្ធ ក្នុងសភាវៈនោះ ឃើញថាពិតក្នុងសភាវៈនោះ ។

[៣៥៧] ពាក្យថា បុគ្គលណាជាអ្នកមានវាទៈតាំងនៅមាំ ដែលគេមិន
អាចទូន្មានបានដោយ គឺជាអ្នកមានវាទៈតាំងនៅមាំថា លោកទៀង
ពាក្យនេះជាពាក្យពិត ពាក្យដទៃជាមោឃៈ ។ ជាអ្នកមានវាទៈតាំង
នៅមាំថា លោកមិនទៀង ។ បេ ។ សត្វស្លាប់ហើយកើតទៀតក៏មិន
មែន មិនកើតទៀតក៏មិនមែន ពាក្យនេះជាពាក្យពិត ពាក្យដទៃជា
មោឃៈ ។ ពាក្យថា ដែលគេមិនអាចទូន្មានបានដោយ គឺបុគ្គល
អ្នកមានវាទៈតាំងនៅមាំ គេទូន្មានបានដោយក្រ ឲ្យដឹងបានដោយ
ក្រ ឲ្យយល់បានដោយក្រ ឲ្យឃើញបានដោយក្រ ឲ្យជ្រះថ្លាបាន
ដោយក្រ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលណាជាអ្នកមានវាទៈតាំង
នៅមាំ ដែលគេមិនអាចទូន្មានបានដោយ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

[៣៥៨] បកប្បិតំ ទិដ្ឋិ បុរេក្ខរាណោតិ បកប្បិតំ
 អភិសង្កតំ សណ្ឋាបិតំ^(១) ទិដ្ឋិ បុរេក្ខតោ បុរោ កត្វា
 ចរតិ ទិដ្ឋិទ្ធខណោ ទិដ្ឋិកេតុ ទិដ្ឋាធិបតេយ្យោ ទិដ្ឋិយា
 បរិវារិតោ ចរតីតិ បកប្បិតំ ទិដ្ឋិ បុរេក្ខរាណោ ។

[៣៥៩] យំ និស្សិតោ តត្ថ សុកំវទាណោតិ យំ
 និស្សិតោតិ យំ សត្តារំ ធម្មក្ខានំ កណំ ទិដ្ឋិ បដិបទំ
 មក្កំ និស្សិតោ សទ្ធិស្សិតោ^(២) អស្មីនោ ឧបកតោ អន្លោ-
 សិតោ អធិមុត្តោតិ យំ និស្សិតោ ។ តត្ថាតិ សកាយ
 ទិដ្ឋិយា សកាយ ខន្តិយា សកាយ រុចិយា សកាយ
 លទ្ធិយា ។ សុកំវទាណោតិ សុកវាទោ សោភនវាទោ
 បណ្ឌិតវាទោ ដីវវាទោ ញាណវាទោ^(៣) ហេតុវាទោ
 លក្ខណវាទោ ការណវាទោ ហានវាទោ សកាយ
 លទ្ធិយាតិ យំ និស្សិតោ តត្ថ សុកំវទាណោ ។

១ ម. កប្បិតាបកប្បិតា អភិសង្កតា សណ្ឋាបិតា ។ ២ ម. អានិស្សិតា ។ ៣ ម.
 ថិរវាទោ ញាយវាទោ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

[៣៥៨] ពាក្យថា អ្នកធ្វើទិដ្ឋិដែលតែងតាំងហើយឲ្យជាប្រធាន គឺប្រព្រឹត្តធ្វើឲ្យជាប្រមុខ ធ្វើឲ្យជាប្រធាន នូវទិដ្ឋិដែលតែងតាំងហើយ តាក់តែងហើយ តម្កល់ទុកហើយ គឺថា ជាអ្នកមានទិដ្ឋិជាទង់ជ័យ មាន ទិដ្ឋិជាទង់ មានទិដ្ឋិជាអធិបតី ត្រូវទិដ្ឋិរូបវិត ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ ថា) អ្នកធ្វើនូវទិដ្ឋិដែលតែងតាំងហើយឲ្យជាប្រធាន ។

[៣៥៩] អធិប្បាយពាក្យថា អាស្រ័យនូវសភាវៈណា ជាអ្នកពោល ថាល្អ ក្នុងសភាវៈនោះ ត្រង់ពាក្យថា អាស្រ័យនូវសភាវៈណា គឺអាស្រ័យ អាស្រ័យព្រម ជាប់ស្អិត ចូលទៅរក ជ្រុលជ្រប់ ឱនទៅរក នូវ សាស្តា នូវធម៌ដែលសាស្តាពោលហើយ នូវគណៈ នូវទិដ្ឋិ នូវបដិបទា នូវមគ្គ ណា ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អាស្រ័យនូវសភាវៈណា ។ ពាក្យថា ក្នុងសភាវៈនោះ គឺក្នុងទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន ក្នុងសេចក្តីចូលចិត្តរបស់ខ្លួន ក្នុងការពេញចិត្តរបស់ខ្លួន ក្នុងលទ្ធិរបស់ខ្លួន ។ ពាក្យថា ជាអ្នកពោល ថាល្អ គឺជាអ្នកពោលថាល្អ ពោលថាស្អាត ពោលថាជាបណ្ឌិត ពោល ថាជាអ្នកប្រាជ្ញ ពោលប្រកបដោយញាណ ពោលប្រកបដោយហេតុ ពោលប្រកបដោយលក្ខណៈ ពោលប្រកបដោយការណ៍ ពោលប្រកប ដោយឋានៈ ក្នុងលទ្ធិរបស់ខ្លួន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អាស្រ័យ នូវសភាវៈណា ជាអ្នកពោលថាល្អ ក្នុងសភាវៈនោះ ។

តេសមោ មហាយាយុហសុត្តនិទ្ទេសោ

[៣៦០] សុទ្ធិវោទោ តត្ថ តថទ្ធសា សោតិ សុទ្ធិវោទាតិ
 សុទ្ធិវោទោ វិសុទ្ធិវោទោ បរិសុទ្ធិវោទោ វោទាតវោទោ
 បរិយោទាតវោទោ ។ អថវា សុទ្ធិទស្សនោ វិសុទ្ធិ-
 ទស្សនោ បរិសុទ្ធិទស្សនោ វោទាតទស្សនោ បរិយោ-
 ទាតទស្សនោតិ សុទ្ធិវោទោ ។ តត្ថាតិ សកាយ ទិដ្ឋិយា
 សកាយ ខន្តិយា សកាយ រុចិយា សកាយ លទ្ធិយា ។
 តថទ្ធសា សោតិ តថំ តថ្មំ ភូតំ យាថារំ អរិបរិភត្តិ
 អទ្ធស អទ្ធកិ អបស្សិ បដិវិជ្ឈិ តិ សុទ្ធិវោទោ តត្ថ
 តថទ្ធសា សោ ។ តេនាហ ភកវា

និវិស្សវាទី ន ហិ សុត្វិណាយោ
 បកប្បិតំ ទិដ្ឋិ បុរេក្ខវោទោ
 យំ និស្សិតោ តត្ថ សុកំវោទោ
 សុទ្ធិវោទោ តត្ថ តថទ្ធសា សោតិ ។

មហានិទ្ទេសសុត្តនិទ្ទេស ទី ១៣

[៣៦០] អធិប្បាយពាក្យថា បុគ្គលនោះ ជាអ្នកពោលថាបរិសុទ្ធ
 ឃើញថាពិត ក្នុងសភាវៈនោះ ត្រង់ពាក្យថា ជាអ្នកពោលថាបរិសុទ្ធ
 គឺជាអ្នកពោលថាស្អាត ពោលថាស្អាតវិសេស ពោលថាបរិសុទ្ធ
 ពោលថាផ្លូវផង ពោលថាផ្លូវផងក្រែលែង ។ ឬថា ជាអ្នកឃើញ
 ថាស្អាត ឃើញថាស្អាតវិសេស ឃើញថាបរិសុទ្ធ ឃើញថាផ្លូវផង
 ឃើញថាផ្លូវផងក្រែលែង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ពោលថា
 បរិសុទ្ធ ។ ពាក្យថា ក្នុងសភាវៈនោះ គឺក្នុងទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន ក្នុងការ
 ចូលចិត្តរបស់ខ្លួន ក្នុងការពេញចិត្តរបស់ខ្លួន ក្នុងលទ្ធិរបស់ខ្លួន ។
 ពាក្យថា បុគ្គលនោះឃើញ ថាពិត គឺឃើញ មើលឃើញ យល់
 ចាក់ធ្លុះ ថាពិត មិនឃ្លៀងឃ្លាត ប្រាកដ ពិតប្រាកដ មិនប្រែ
 ប្រួល ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលនោះ ជាអ្នកពោលថា
 បរិសុទ្ធ ឃើញថាពិតក្នុងសភាវៈនោះ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ
 ត្រាស់ថា

បុគ្គលណាជាអ្នកមានវាទៈតាំងនៅមាំ ដែលគេមិនអាចទូន្មាន
 បានងាយ អ្នកធ្វើទិដ្ឋិដែលតែងតាំងហើយ ឲ្យជាប្រធាន
 បុគ្គលនោះអាស្រ័យសភាវៈណា ជាអ្នកពោលថាល្អ ពោល
 ថាបរិសុទ្ធ ក្នុងសភាវៈនោះ ឃើញថាពិតក្នុងសភាវៈនោះ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

[៣៦១] ន ព្រាហ្មណោ កប្បមុបេតិ សង្ខំ
 ន ទិដ្ឋិសារី នបិ ញ្ញាណាពន្ត
 ញត្វា ច សោ សម្មតិយោ^(១) បុប្ផា
 ឧបេក្ខតី ឧត្តហណានិ មញ្ញោ ។

[៣៦២] ន ព្រាហ្មណោ កប្បមុបេតិ សង្ខំនិ ជាតិ
 បដិក្ខេទោ ។ ព្រាហ្មណោតិ សត្តន្តំ ធម្មានំ ពាហិ-
 តត្តា ព្រាហ្មណោ ។ បេ ។ អនិស្សិតោ តាទិ បុច្ឆតេ
 ស ព្រហ្មា ។ កប្បាតិ ទ្វេ កប្បា តណ្ហាកប្បោ ច
 ទិដ្ឋិកប្បោ ច ។ បេ ។ អយំ តណ្ហាកប្បោ ។ បេ ។ អយំ
 ទិដ្ឋិកប្បោ ។ សង្ខំ វុច្ឆតិ ញ្ញាណំ យា បញ្ញា
 បដាននា ។ បេ ។ អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ ។
 ន ព្រាហ្មណោ កប្បមុបេតិ សង្ខំនិ ព្រាហ្មណោ
 សង្ខាយ ជានិត្វា តុលយិត្វា តិរយិត្វា វិការយិត្វា វិក្ខតំ
 កត្វា សព្វេ សង្ខារា អនិច្ចាតិ សព្វេ សង្ខារា ទុក្ខាតិ

១ ម. សម្មតិយោ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

[៣៦១] ព្រាហ្មណ៍ពិចារណាហើយ រមែងមិនដល់នូវការ
 កំណត់ មិនលុះក្នុងទិដ្ឋិ ទាំងមិនមានដៅពង្សដោយញ្ញាណ
 ព្រោះព្រាហ្មណ៍នោះ ដឹងសម្មតិទាំងឡាយ ដែលកើត
 អំពីបុប្ផជួន លោកព្រងើយកន្តើយ នឹងទិដ្ឋិដែលជនទាំង-
 ឡាយដទៃ កំពុងប្រកាន់ ។

[៣៦២] អធិប្បាយពាក្យថា ព្រាហ្មណ៍ពិចារណាហើយ រមែង
 មិនដល់នូវការកំណត់ ត្រង់ពាក្យថា មិន គឺជាពាក្យហាមឃាត់ ។ ពាក្យថា
 ព្រាហ្មណ៍ គឺបុគ្គលដែលឈ្មោះថាព្រាហ្មណ៍ ព្រោះបន្ទាត់បង្កនូវធម៌
 ទាំង ៧ ។ បេ ។ ជាអ្នកមិនអាស្រ័យតណ្ហា ជាបុគ្គលនឹងនួន បុគ្គល
 នោះ លោកហៅថា ព្រាហ្មណ៍ ។ ពាក្យថា ការកំណត់ បានដល់
 ការកំណត់ ២ ការកំណត់គឺតណ្ហា ១ ការកំណត់គឺទិដ្ឋិ ១ ។ បេ ។ នេះ
 ការកំណត់គឺតណ្ហា ។ បេ ។ នេះ ការកំណត់គឺទិដ្ឋិ ។ ញ្ញាណ
 លោកហៅថា ការពិចារណា បានដល់បញ្ញា ការដឹងច្បាស់ ។ បេ ។
 ការមិនវង្វេង ការពិចារណាធម៌ ការយល់ត្រូវ ។ ពាក្យថា ព្រាហ្មណ៍
 ពិចារណាហើយ រមែងមិនដល់នូវការកំណត់ គឺព្រាហ្មណ៍ពិចារណា
 ហើយ ដឹងហើយ ដឹងហើយ ត្រិះរិះហើយ ធ្វើឲ្យច្បាស់ហើយ ធ្វើ
 ឲ្យប្រាកដហើយ ថាសង្ខារទាំងពួងមិនទៀង ថាសង្ខារទាំងពួងជាទុក្ខ

តេសមោ មហាវិយ្យាហសុត្តនិទ្ទេសោ

។ បេ ។ យដ្ឋិញ្ចិ សមុទយធម្មំ សព្វន្តំ និរោធងម្មន្តិ
សដ្ឋាយ ជានិត្វា តុលយិត្វា តិរយិត្វា វិការយិត្វា វិក្ខតំ
កត្វា តណ្ហាកប្បំ វា ទិដ្ឋិកប្បំ វា^(១) ន ឧបេតិ ន
ឧបកច្ចតិ ន កណ្ហាតិ ន បរាមសតិ នាភិទិវិសតីតិ
ន ព្រាហ្មណោ កប្បមុបេតិ សដ្ឋំ ។

[៣៦៣] ន ទិដ្ឋិសារី នបិ ញ្ញាណាពន្ធតិ តស្ស
ទ្វាសដ្ឋិ ទិដ្ឋិកតានិ បហីនានិ សមុច្ឆិទ្ធានិ រូបសន្តានិ
បដិប្បស្សន្តានិ អភព្វប្បត្តិកានិ ញ្ញាណាត្តិណ ទន្សានិ
សោ ទិដ្ឋិយា ន យាយតិ ន និយ្យតិ ន រុយ្ហតិ ន
សំហារិយតិ នបិ តំ ទិដ្ឋិកតំ សារតោ បច្ចេតិ បច្ចា-
កច្ចតីតិ ន ទិដ្ឋិសារី ។ នបិ ញ្ញាណាពន្ធតិ អដ្ឋសមា-
បត្តិញ្ញាណោ វា បញ្ញាភិញ្ញាញ្ញាណោ វា មិច្ឆាញ្ញា-
ណោ វា តណ្ហាពន្ធា វា ទិដ្ឋិពន្ធា វា ន កហេតិ ន
ជនេតិ ន សញ្ញនេតិ ន និព្វត្តេតិ នាភិទិព្វត្តេតីតិ ន
ទិដ្ឋិសារី នបិ ញ្ញាណាពន្ធ ។

១ ម. ឯត្តន្តរេ នេតីតិ ទិស្សតិ ។

មហានិទ្ទេសសុត្តនិទ្ទេស ទី ១៣

។ បេ ។ ពិចារណាហើយ ដឹងហើយ ថ្លឹងហើយ ត្រិះរិះហើយ ធ្វើ
ឲ្យច្បាស់ហើយ ធ្វើឲ្យប្រាកដហើយថា របស់ណាមួយ មានកិរិយា
កើតឡើងជាធម្មតា របស់ទាំងអស់នោះ មានសេចក្តីរលត់ទៅវិញជា
ធម្មតា រមែងមិនដល់ មិនចូលទៅជិត មិនប្រកាន់ មិនស្ទាបអង្កែល
មិនប្រកាន់ស្អិត នូវការកំណត់គឺតណ្ហាក្តី នូវការកំណត់គឺទិដ្ឋិក្តី ហេតុនោះ
(ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រាហ្មណ៍ពិចារណាហើយ រមែងមិនដល់នូវការកំណត់ ។

[៣៦៣] ពាក្យថា មិនលុះក្នុងទិដ្ឋិ ទាំងមិនមានផៅពង្សដោយ
ញាណ សេចក្តីថាទិដ្ឋិ ៦២ បុគ្គលនោះ បានលះបង់ ផ្តាច់ផ្តិល ឲ្យស្ងប់
ឲ្យស្ងប់រម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ
បុគ្គលនោះ ទិដ្ឋិឲ្យទៅមិនបាន នាំទៅមិនបាន បន្យាត់ទៅមិនបាន ក្នុង
យកទៅមិនបាន មិនមក មិនត្រឡប់មក កាន់ទិដ្ឋិនោះថា មានខ្លឹម
ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនលុះក្នុងទិដ្ឋិ ។ ពាក្យថា ទាំងមិនមានផៅ-
ពង្សដោយញាណ គឺមិនធ្វើ មិនឲ្យកើត មិនឲ្យកើតព្រម មិនបង្កើត
មិនបង្កើតចំពោះ នូវផៅពង្សគឺតណ្ហាក្តី នូវផៅពង្សគឺទិដ្ឋិក្តី ដោយ
សមាបត្តិញាណ ៨ ក្តី ដោយអភិញាញាណ ៥ ក្តី ដោយមិច្ឆាញាណ
ក្តី ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនលុះក្នុងទិដ្ឋិ ទាំងមិនមានផៅពង្ស
ដោយញាណ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

[៣៦៤] ញត្វា ច សោ សម្មតិយោ បុថុជ្ជាតិ
 ញត្វាតិ ញត្វា ជានិត្វា តុលយិត្វា តិរយិត្វា វិការយិត្វា
 វិភូតំ កត្វា សព្វេ សង្ខារា អនិច្ចាតិ សព្វេ សង្ខារា
 ទុក្ខាតិ ។ បេ ។ យន្តិញ្ចិ សមុទយធម្មំ សព្វន្តំ និរោធម្មន្តិ
 ញត្វា ជានិត្វា តុលយិត្វា តិរយិត្វា វិការយិត្វា
 វិភូតំ កត្វាតិ ញត្វា ច សោ ។ សម្មតិយោតិ វុច្ចន្តិ
 ទ្វាសដ្ឋី ទិដ្ឋិកតានិ^(១) ។ បុថុជ្ជាតិ បុថុជ្ជនេហិ ជនិតា
 វា តា សម្មតិយោតិ បុថុជ្ជា ។ បុថុនាណាជនេហិ ជនិតា
 វា^(២) តា សម្មតិយោតិ បុថុជ្ជាតិ ញត្វា ច សោ
 សម្មតិយោ បុថុជ្ជា ។

[៣៦៥] ឧបេក្ខតី ឧក្កហណានិ មញ្ញេតិ អញ្ញេ តណ្ហា-
 វសេន ទិដ្ឋិវសេន កណ្ហានិ បរាមសន្តិ អភិជិវិសន្តិ អរហា
 ឧបេក្ខាតិ ន កណ្ហាតិ ន បរាមសតិ ជាកិជិវិសតីតិ

១ ម. ឯត្តន្តរេ ទិដ្ឋិសមុទយោតិ ទិស្សតិ ។ ២ ម. បុថុនាណាជាតិយា វា ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

[៣៦២] អធិប្បាយពាក្យថា ព្រាហ្មណ៍នោះ ដឹងសម្មតិទាំងឡាយ ដែលកើតអំពីបុប្ផជួន ត្រង់ពាក្យថា ដឹង គឺដឹង យល់ ថ្លឹង ត្រិះរិះ ធ្វើឲ្យច្បាស់ ធ្វើឲ្យប្រាកដហើយថា សង្ខារទាំងពួងមិនទៀង ថាសង្ខារទាំងពួងជាទុក្ខ ។ បេ ។ ដឹង យល់ ថ្លឹង ត្រិះរិះ ធ្វើឲ្យច្បាស់ ធ្វើឲ្យប្រាកដហើយថា របស់ណាមួយមានកិរិយាកើតឡើង ជាធម្មតា របស់ទាំងអស់នោះ មានកិរិយារលត់ទៅវិញ ជាធម្មតា ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រាហ្មណ៍នោះដឹង ។ ទិដ្ឋិ ៦២ លោកហៅថា សម្មតិ ។ ពាក្យថា ដែលកើតអំពីបុប្ផជួន គឺសម្មតិទាំងនោះកើតអំពី បុប្ផជួនទាំងឡាយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ដែលកើតអំពីបុប្ផជួន ។ ម្យ៉ាងទៀត សម្មតិទាំងនោះ កើតអំពីជនផ្សេងៗ ហេតុនោះ (ទ្រង់ ត្រាស់ថា) ដែលកើតអំពីបុប្ផជួន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រាហ្មណ៍ នោះដឹងថា សម្មតិទាំងឡាយ ដែលកើតអំពីបុប្ផជួន ។

[៣៦៥] ពាក្យថា រមែងព្រងើយកន្តើយ នឹងទិដ្ឋិដែលជន ទាំងឡាយដទៃ កំពុងប្រកាន់ គឺជនទាំងឡាយដទៃ ប្រកាន់ ស្ទាប អង្អែល ប្រកាន់ស្អិត ដោយអំណាចតណ្ហា ដោយអំណាចទិដ្ឋិ ព្រះអរហន្តព្រងើយកន្តើយ មិនប្រកាន់ មិនស្ទាបអង្អែល មិនប្រកាន់ស្អិត

តេសមោ មហាវិយ្យាសុត្តនិទ្ទេសោ

ឧបេក្ខតី ឧត្តហាលានិ មញ្ញោ ។ តេនាហា ភកា

ន ព្រាហ្មណោ កប្បមុបេតិ សង្ខំ

ន ទិដ្ឋិសារី នបិ ញ្ញាលាពន្ត

ញត្វា ច សោ សម្មតិយោ បុថុជ្ជា

ឧបេក្ខតី ឧត្តហាលានិ មញ្ញោតិ ។

[៣៦៦] វិសដ្ឋ កន្តានិ មុនីធិ លោកេ

វិវាទជាតេសុ ន វត្តសារី

សន្តោ អសន្តេសុ ឧបេក្ខកោ សោ

អនុត្តហោ ឧត្តហាលានិ មញ្ញោ ។

[៣៦៧] វិសដ្ឋ កន្តានិ មុនីធិ លោកេតិ កន្តាតិ ចត្តារោ

កន្តា អភិជ្ឈា កាយកន្តោ ព្យាទានោ កាយកន្តោ សីល-

ពូតបរាមាសោ កាយកន្តោ ឥទំសច្ចាភិទិវាសោ កាយ-

កន្តោ ។ អត្តនោ ទិដ្ឋិយា រាគោ អភិជ្ឈា កាយកន្តោ ។

មហារិយូហសុត្តនិទ្ទេស ទី ១៣

ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រងើយកន្តើយ នឹងទិដ្ឋិដែលជន
 ទាំងឡាយដទៃ កំពុងប្រកាន់ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា
 ព្រាហ្មណ៍ពិចារណាហើយ រមែងមិនដល់នូវការកំណត់ មិន
 លុះក្នុងទិដ្ឋិ ទាំងមិនមានដៅពង្សដោយញ្ញាណ ព្រោះ
 ព្រាហ្មណ៍នោះដឹងសម្មតិទាំងឡាយ ដែលកើតអំពីបុប្ផជន
 លោកព្រងើយកន្តើយនឹងទិដ្ឋិ ដែលជនទាំងឡាយដទៃ
 កំពុងប្រកាន់ ។

[៣៦៦] មុនិក្នុងលោកនេះ លះបង់នូវគន្លុះទាំងឡាយ កាល
 វិវាទទាំងឡាយកើតឡើងហើយ លោកជាអ្នកមិនលុះ ក្នុង
 ពួក កាលពួកជនមិនស្ងប់ លោកជាអ្នកស្ងប់ ជាអ្នក
 ព្រងើយ ជាអ្នកមិនប្រកាន់ នូវលទ្ធិដែលជនទាំងឡាយដទៃ
 កំពុងប្រកាន់ ។

[៣៦៧] អធិប្បាយពាក្យថា មុនិក្នុងលោកនេះ លះបង់នូវគន្លុះ
 ទាំងឡាយ ត្រង់ពាក្យថា គន្លុះ បានដល់គន្លុះ ៤ គឺ អភិជ្ឈាកាយ-
 គន្លុះ ព្យាបាទកាយគន្លុះ សីលពូតបរាមាសកាយគន្លុះ ឥទ្ធិសច្ចាភិនិវេស-
 កាយគន្លុះ ។ តម្រេកក្នុងទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន ហៅថា អភិជ្ឈាកាយគន្លុះ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

បរវាទេសុ អាឃាតោ អប្បច្ចយោ ព្យាទានោ កាយ-
 កន្តោ ។ អត្តនោ សីលំ វា វត្ថំ វា សីលព្វតំ វា បរាមសតិ
 សីលព្វតបរាមាសោ កាយកន្តោ ។ អត្តនោ ទិដ្ឋិ ឥទ្ធ-
 សច្ចាភិទិវេសោ កាយកន្តោ ។ វិសង្ខាតិ កន្តេ
 វោស្សទ្ធិត្វា វា វិសង្ខ ។ អថវា កន្តេ កថិតេ កន្តិតេ
 ពន្តេ វិពន្តេ អាពន្តេ លក្កេ លក្កិតេ បលិតុន្តេ ពន្តនេ
 ដោជយិត្វា វា វិសង្ខ ។ យថា វយ្ហំ វា រមំ វា សកដំ វា
 សន្ទមាទិកំ វា សង្ខំ វិសង្ខំ ករោន្តិ វិកោមេន្តិ ឯវមេ
 កន្តេ វោស្សទ្ធិត្វា វា វិសង្ខ អថវា កន្តេ កថិតេ កន្តិតេ
 ពន្តេ វិពន្តេ អាពន្តេ លក្កេ លក្កិតេ បលិតុន្តេ ពន្តនេ
 ដោជយិត្វា វា វិសង្ខ ។ មុនីតិ មោនំ វុច្ចតិ ញ្ញាលំ
 យា បញ្ញា បជាននា ។ បេ ។ សង្កជាលមតិច្ច សោ
 មុនិ ។ ឥនាតិ ឥមស្សា ទិដ្ឋិយា ។ បេ ។ ឥមស្មី
 មនុស្សលោកេតិ វិសង្ខ កន្តានិ មុនីជ លោកេ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ការគុំកូន ការអាក់អន់ ក្នុងវាទៈរបស់បុគ្គលដទៃ ហៅថា ព្យា-
 បាទកាយគន្លះ ។ បុគ្គលស្នាបអង្កែលសីលឬវត្ត ឬក៏សីលវត្តរបស់
 ខ្លួន ហៅថា សីលពូតបរាមាសកាយគន្លះ ។ សេចក្តីយល់ឃើញ
 របស់ខ្លួន ហៅថា ឥទ្ធិសច្ចាភិនិវេសកាយគន្លះ ។ ពាក្យថា លះបង់
 គឺបោះបង់ ឬលះចោលនូវគន្លះទាំងឡាយ ។ ឬថា ស្រាយ ឬត្រ-
 ដោះចេញ នូវគន្លះទាំងឡាយ ដែលចាក់ស្រែះ ក្រង ធ្លាក់ ពាក់
 ព័ន្ធ ពាក់មាំ ជាប់ ជំពាក់ ចងមាំ ចងជាប់ ។ ជនទាំងឡាយរុះ
 រើ ធ្វើឲ្យខ្ទេចខ្ទី នូវវត្ត រថក្តី រទេះក្តី រថទ្រង់គ្រឿងក្តី យ៉ាងណា
 មិញ មុនិបោះបង់ ឬលះចោលនូវគន្លះទាំងឡាយ ឬថាស្រាយ ឬ
 ត្រដោះចេញនូវគន្លះទាំងឡាយ ដែលចាក់ស្រែះ ក្រង ធ្លាក់ ពាក់ព័ន្ធ
 ជាប់មាំ ជាប់ ជំពាក់ ចងមាំ ចងជាប់ យ៉ាងនោះដែរ ។ ពាក្យថាមុនិ
 សេចក្តីថា ញាណ បញ្ញា ការដឹងច្បាស់ លោកហៅថា មោនៈ ។ បេ ។
 មុនិនោះ កន្លងនូវសំណាញ់ គឺកិលេសជាគ្រឿងចំពាក់ ។ ពាក្យ
 ថា ក្នុងលោកនេះ គឺក្នុងទិដ្ឋិនេះ ។ បេ ។ ក្នុងមនុស្សលោកនេះ ហេតុ
 នោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មុនិក្នុងលោកនេះ លះបង់នូវគន្លះទាំងឡាយ ។

តេសមោ មហាវិយ្យាហសុត្តនិទ្ទេសោ

[៣៦៨] វិវាទជាតេសុ ន វត្តសារីតិ វិវាទជាតេសុ
 សញ្ញាតេសុ និព្វត្តេសុ អភិនិព្វត្តេសុ ចាតុក្ខតេសុ ឆន្ទា-
 កតី កច្ឆន្តេសុ ទោសាកតី កច្ឆន្តេសុ មោហាកតី
 កច្ឆន្តេសុ ភយាកតី កច្ឆន្តេសុ ន ឆន្ទាកតី កច្ឆតិ ន
 ទោសាកតី កច្ឆតិ ន មោហាកតី កច្ឆតិ ន ភយាកតី
 កច្ឆតិ ន រាតវសេន កច្ឆតិ ន ទោសវសេន កច្ឆតិ ន
 មោហាវសេន កច្ឆតិ ន មាណវសេន កច្ឆតិ ន ទិដ្ឋិវសេន
 កច្ឆតិ ន ឧទ្ធច្ចវសេន កច្ឆតិ ន វិចិកិច្ចាវសេន កច្ឆតិ
 ន អនុសយវសេន កច្ឆតិ ន វត្តេហិ ធម្មេហិ យាយតិ
 និយ្យតិ វុយ្ហតិ សំហារិយតីតិ វិវាទជាតេសុ ន
 វត្តសារី ។

[៣៦៩] សន្តោ អសន្តេសុ ឧបេក្ខកោ សោតិ
 សន្តោតិ រាគស្សុ សន្តត្តា សន្តោ ទោសស្សុ សន្ត-
 ត្តា សន្តោ មោហាស្សុ សន្តត្តា សន្តោ ។ បេ ។ សញ្ញា-
 កុសលាភិសដ្ឋារាជំ សន្តត្តា សមិតត្តា រូបសមិតត្តា
 វិជ្ជាតត្តា និព្វតត្តា វិកតត្តា បដិប្បស្សន្តត្តា សន្តោ ឧប-
 សន្តោ រូបសន្តោ និព្វតោ បដិប្បស្សន្តោតិ សន្តោ ។

មហានិទ្ទេសសុត្តនិទ្ទេស ទី ១៣

[៣៦៨] ពាក្យថា កាលវិវាទទាំងឡាយ (កើតហើយ) លោកជាអ្នកមិនលុះក្នុងពួក គឺកាលវិវាទទាំងឡាយកើតព្រមហើយ លេចឡើងលេចឡើងចំពោះ កើតប្រាកដ កាលដល់នូវឆន្ទាគតិ ដល់នូវទោសាគតិ ដល់នូវមោហាគតិ ដល់នូវភយាគតិ លោកក៏មិនដល់នូវឆន្ទាគតិ មិនដល់នូវទោសាគតិ មិនដល់នូវមោហាគតិ មិនដល់នូវភយាគតិ មិនលុះដោយអំណាចរាគៈ មិនលុះដោយអំណាចទោសៈ មិនលុះដោយអំណាចមោហៈ មិនលុះដោយអំណាចមានៈ មិនលុះដោយអំណាចទិដ្ឋិ មិនលុះដោយអំណាចឧទ្ធច្ចៈ មិនលុះដោយអំណាចវិចិកិត្តា មិនលុះដោយអំណាចអនុស័យ គឺមិនត្រូវធម៌ជាពួក ឲ្យទៅ នាំទៅ បន្សាត់ទៅ ក្នុងយកទៅ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) កាលវិវាទទាំងឡាយ (កើតហើយ) លោកជាអ្នកមិនលុះក្នុងពួក ។

[៣៦៩] អធិប្បាយពាក្យថា កាលបើពួកជនមិនស្ងប់ លោកជាអ្នកស្ងប់ ជាអ្នកព្រងើយកន្តើយ ត្រង់ពាក្យថា ជាអ្នកស្ងប់ គឺជាអ្នកស្ងប់ព្រោះស្ងប់រាគៈ ជាអ្នកស្ងប់ ព្រោះស្ងប់ទោសៈ ជាអ្នកស្ងប់ ព្រោះស្ងប់មោហៈ ។ បេ ។ ជាអ្នកស្ងប់ រម្ងាប់ ស្ងប់ស្ងៀម រលត់ ស្ងប់រម្ងាប់ ព្រោះស្ងប់ រម្ងាប់ ស្ងប់ស្ងៀម រលាយ រលត់ ទៅប្រាស ស្ងប់រម្ងាប់នូវអកុសលភិសង្ខារទាំងពួង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជាអ្នកស្ងប់ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

អសន្តេសូតិ អសន្តេសុ អនុបសន្តេសុ អរូបសន្តេសុ
 អនិព្វតេសុ អប្បដិប្បស្សន្តេសូតិ សន្តោ អសន្តេសុ ។
 ឧបេក្ខកោ សោតិ អរហា ឆឡង្គុបេក្ខាយ សមដ្ឋា-
 តតោ ចក្កុនា រូបំ ទិស្វា នេវ សុមនោ ហោតិ ន ទុម្មនោ
 ឧបេក្ខកោ វិហារតិ សតោ សម្បជានោ ។ សោតេន
 សទ្ធិំ សុត្វា ។ បេ ។ កាលំ កដ្ឋតិ ភារិតោ សុទន្តោតិ
 សន្តោ អសន្តេសុ ឧបេក្ខកោ សោ ។

[៣៧០] អនុក្កហោ ឧក្កហណានិ មញ្ញេតិ អញ្ញេ
 តណ្ហារសេន ទិដ្ឋិវសេន កណ្ហានិ បរាមសនិ អភិជិវិសនិ
 អរហា ឧបេក្ខតិ ន កណ្ហាតិ ន បរាមសតិ នាភិជិវិសតិ
 អនុក្កហោ ឧក្កហណានិ មញ្ញេ ។ តេនាហា ភក្កវា

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ពាក្យថា កាលពួកជនមិនស្ងប់ គឺកាលពួកជនមិនស្ងប់ មិនរម្ងាប់ មិនស្ងប់
 ស្ងៀម មិនរលត់ មិនស្ងប់រម្ងាប់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) កាល
 ពួកជនមិនស្ងប់ លោកជាអ្នកស្ងប់ ។ ពាក្យថា លោកជាអ្នកព្រងើយ
 កន្តើយ សេចក្តីថា ព្រះអរហន្តប្រកបដោយឆឡង្គុបេក្ខា ឃើញរូប
 ដោយភ្នែក ជាអ្នកមានចិត្តមិនរីករាយ មានចិត្តមិនអាក់អន់ នៅព្រងើយ
 មានសតិសម្បជញ្ញៈ ។ ឮសំឡេងដោយត្រចៀក ។ បេ ។ ជាអ្នកអប់រំ
 ទូន្មានខ្លួនល្អ រង់ចាំតែមរណកាល ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
 កាលពួកជនមិនស្ងប់ លោកជាអ្នកស្ងប់ ជាអ្នកព្រងើយកន្តើយ ។

[៣៧០] ពាក្យថា ជាអ្នកមិនប្រកាន់ នូវលទ្ធិដែលជនទាំង-
 ឡាយដទៃ កំពុងប្រកាន់ គឺជនដទៃ រមែងប្រកាន់ ស្នាបអង្កែល
 ប្រកាន់ស្អិត ដោយអំណាចតណ្ហា ដោយអំណាចទិដ្ឋិ ព្រះអរហន្ត
 តែងព្រងើយ មិនប្រកាន់ មិនស្នាបអង្កែល មិនប្រកាន់ស្អិត ហេតុ
 នោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជាអ្នកមិនប្រកាន់ នូវលទ្ធិដែលជនទាំងឡាយ
 ដទៃ កំពុងប្រកាន់ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

គេសមេ មហាវិយ្យាហសុត្តនិទ្ទេសោ

វិសដ្ឋ កន្តានិ មុនីធិ លោកេ
វិវាទជាតេសុ ន វត្តសារី
សន្តោ អសន្តេសុ ឧបេក្ខកោ សោ
អនុត្តហោ ឧត្តហណាត្តិ មញ្ញតិ ។

[៣៧១] បុព្វាសវេ ហិត្វា នវេ អកុព្វំ^(១)
ន ធនុក្ខ ឆោបិ និវិស្សវាដី
ស វិប្បមុត្តោ ទិដ្ឋិកតេហិ ដីរោ
ន លិម្បតិ លោកេ អនត្តករហី ។

[៣៧២] បុព្វាសវេ ហិត្វា នវេ អកុព្វន្តិ បុព្វាសវា^(២)
វុច្ចន្តិ អតីតា រូបំ វេទនា សញ្ញា សង្ខារា វិញ្ញាណំ ។
អតីតេ សង្ខារា អារត្ត យេ កិលេសា ឧប្បដ្ឋេយ្យំ តេ
កិលេសេ ហិត្វា ចជិត្វា បរិច្ចជិត្វា បដហិត្វា វិនោទិត្វា
ព្យន្តិករិត្វា អនការដ្ឋមិត្វាតិ បុព្វាសវេ ហិត្វា ។

១ ម. អក្រុព្វំ ។ ២ ម. អក្រុព្វិន្តិ ។

មហាយាយុហសុត្តនិទ្ទេស ទី ១៣

មុនិ ក្នុងលោកនេះ លះបង់នូវគន្លុះទាំងឡាយ កាលវិវាទ
ទាំងឡាយ (កើតហើយ) លោកជាអ្នកមិនលុះក្នុងពួក កាល
ពួកជនមិនស្ងប់ លោកជាអ្នកស្ងប់ ជាអ្នកព្រងើយកន្តើយ
ជាអ្នកមិនប្រកាន់ នូវលទ្ធិដែលជនទាំងឡាយដទៃ កំពុង
ប្រកាន់ ។

[៣៧១] អ្នកប្រាជ្ញនោះ លះបង់អាសវៈខាងដើម មិនធ្វើ
អាសវៈថ្មី មិនដល់នូវឆន្ទាគតិ ជាអ្នកមិនមានវាទៈតាំងមាំ
រួចស្រឡះ ចាកទិដ្ឋិទាំងឡាយ ជាអ្នកមិនតិះដៀលខ្លួនឯង
មិនប្រឡាក់ក្នុងលោក ។

[៣៧២] ពាក្យថា លះបង់អាសវៈខាងដើម មិនធ្វើអាសវៈថ្មី
សេចក្តីថា រូប វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ ជាអតីត លោក
ហៅថា អាសវៈខាងដើម កិលេសណា ប្រារព្ធសង្ខារទាំងឡាយ ជា
អតីត ហើយកើតឡើង (អ្នកប្រាជ្ញ) លះបង់ លះចោល លះស្រឡះ
លះផ្តាច់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យកើតមាន នូវកិលេសទាំង
នោះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) លះបង់អាសវៈខាងដើម ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

នវេ អកុព្វន្តិ ន វា វុច្ចន្តិ បច្ចុប្បន្នា រូបំ វេទនា សញ្ញា
សង្ខារា វិញ្ញាណំ ។ បច្ចុប្បន្នេ សង្ខារេ អារត្ត ឆន្ទំ
អកុព្វមាណោ បេមំ អកុព្វមាណោ វាតំ អកុព្វមាណោ
អជនយមាណោ អសញ្ញនយមាណោ អនិព្វត្តយមាណោ
នាភិនិព្វត្តយមាណោតិ បុព្វាសវេ ហិត្វា នវេ អកុព្វំ ។

[៣៧៣] ន ឆន្ទក្ខ ដោមិ និវិស្សវាទីតិ ន ឆន្ទក្ខតិ^(១)
ន ឆន្ទាភតិ កច្ចតិ ន ដោសាភតិ កច្ចតិ ន មោហា-
ភតិ កច្ចតិ ន ភយាភតិ កច្ចតិ ន វាគវសេន កច្ចតិ
ន ដោសវសេន កច្ចតិ ន មោហវសេន កច្ចតិ ន
មាណវសេន កច្ចតិ ន ទិដ្ឋិវសេន កច្ចតិ ន ឧទ្ធច្ចវសេន
កច្ចតិ ន វិចិកិច្ចាវសេន កច្ចតិ ន អនុសយវសេន
កច្ចតិ ន វក្កេហិ ធម្មេហិ យាយតិ និយ្យតិ វុយ្ហតិ
សំហារិយតីតិ^(២) ន ឆន្ទក្ខ ។ ដោមិ និវិស្សវាទីតិ សស្ស-
តោ លោកោ ឥនមេវ សច្ចំ មោយមញ្ញន្តិ ន និវិស្សវាទី
អសស្សតោ លោកោ ឥនមេវ សច្ចំ មោយមញ្ញន្តិ
។ បេ ។ ដេវ ហោតិ ន ន ហោតិ តថាកតោ បរម្មរណា

១ ម. ឆន្ទក្ខតីតិ នត្តិ ។ ២ ម. នសំហារិយ្យតីតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ពាក្យថា មិនធ្វើអាសវៈថ្មី សេចក្តីថា រូប វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ ជាបច្ចុប្បន្ន លោកហៅថា អាសវៈថ្មី ។ លោកមិនធ្វើ ឆន្ទៈ មិនធ្វើសេចក្តីស្រឡាញ់ មិនធ្វើតម្រេក មិនឲ្យកើត មិនឲ្យកើតព្រម មិនឲ្យលេចឡើង មិនឲ្យលេចឡើងចំពោះ ព្រោះប្រារព្ធសង្ខារជាបច្ចុប្បន្ន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) លះបង់អាសវៈខាងដើម មិនធ្វើអាសវៈថ្មី ។

[៣៧៣] អធិប្បាយពាក្យថា មិនដល់នូវឆន្ទាគតិ មិនមានវាទៈ តាំងមាំ ត្រង់ពាក្យថា មិនដល់នូវឆន្ទាគតិ គឺមិនដល់នូវឆន្ទាគតិ មិនដល់ នូវទោសាគតិ មិនដល់នូវមោហាគតិ មិនដល់នូវភយាគតិ មិនលុះដោយ អំណាចរាគៈ មិនលុះដោយអំណាចទោសៈ មិនលុះដោយអំណាចមោហៈ មិនលុះដោយអំណាចមានៈ មិនលុះដោយអំណាចទិដ្ឋិ មិនលុះដោយ អំណាចឧទ្ធច្ចៈ មិនលុះដោយអំណាចវិចិកិច្ចា មិនលុះដោយអំណាច អនុស័យ មិនត្រូវធម៌ជាពួកឲ្យទៅ នាំទៅ បន្សាត់ទៅ ក្នុងយកទៅទេ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនដល់នូវឆន្ទាគតិ ។ ពាក្យថា ជាអ្នកមិន មានវាទៈតាំងមាំ គឺជាអ្នកមិនមានវាទៈតាំងមាំថា លោកទៀង ពាក្យនេះ ជាពាក្យពិត ពាក្យដទៃជាមោឃៈ ថាលោកមិនទៀង ពាក្យនេះ ជាពាក្យពិត ពាក្យដទៃជាមោឃៈ ។ បេ ។ ជាអ្នកមិនមានវាទៈតាំង មាំថា សត្វស្លាប់ហើយកើតទៀតក៏មិនមែន មិនកើតទៀត ក៏មិនមែន

តេរសមោ មហាវិយ្យាហសុត្តនិទ្ទេសោ

ឥនមេវ សច្ចំ មោយមញ្ញត្តិ ន និវិស្សវាទីតិ ន
ឆន្ទក្ខ ដោបិ និវិស្សវាទី ។

[៣៧៤] ស វិប្បមុត្តោ ទិដ្ឋិតតេហិ ដីរោតិ តស្ស
ទ្វាសដ្ឋី ទិដ្ឋិតតានិ បហីនានិ សមុច្ឆិទ្ធានិ រូបសន្តានិ
បដិប្បស្សន្តានិ អភពុប្បត្តិកានិ ញាណត្តិណ ទន្សានិ
សោ ទិដ្ឋិតតេហិ វិប្បមុត្តោ វិសញ្ញត្តោ វិមរិយាទិក-
តេន ចេតសា វិហារតីតិ ។ ដីរោតិ ដីរោ បណ្ឌិតោ
បញ្ញវា ពុទ្ធិមា ញាណំ វិការី មេធាវីតិ ស វិប្បមុត្តោ
ទិដ្ឋិតតេហិ ដីរោ ។

[៣៧៥] ន លិម្បតិ លោកេ អនត្តករហីតិ លេ-
ចាតិ ទ្វេ លេចា តណ្ហាលេចោ ច ទិដ្ឋិលេចោ ច
។ បេ ។ អយំ តណ្ហាលេចោ ។ បេ ។ អយំ ទិដ្ឋិលេចោ ។
តស្ស តណ្ហាលេចោ បហីនោ ទិដ្ឋិលេចោ បដិទិស្ស-
ដ្ឋោ តណ្ហាលេបស្ស^(១) បហីនត្តា ទិដ្ឋិលេបស្ស បដិទិ-
ស្សដ្ឋត្តា អនុបលិត្តោ អនាយលោកេ ន លិម្បតិ
មនុស្សលោកេ ន លិម្បតិ ទេវលោកេ ន លិម្បតិ
ខន្ធលោកេ ន លិម្បតិ ធាតុលោកេ ន លិម្បតិ

១ ម. តស្ស តណ្ហាលេបស្ស ។

មហានិទ្ទេសសុត្តនិទ្ទេស ទី ១៣

ពាក្យនេះ ជាពាក្យពិត ពាក្យដទៃជាមោឃៈ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជាអ្នកមិនដល់នូវឆន្ទាគតិ មិនមានវាទៈតាំងមាំ ។

[៣៧២] អ្នកប្រាជ្ញនោះ រួចស្រឡះចាកទិដ្ឋិទាំងឡាយ គឺទិដ្ឋិ ៦២ អ្នកប្រាជ្ញនោះ លះបង់ ផ្តាច់ផ្តិល ឲ្យស្ងប់ ឲ្យស្ងប់រម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ អ្នកប្រាជ្ញនោះ រួចស្រឡះ ប្រាសចាកទិដ្ឋិទាំងឡាយ មានចិត្តប្រាសចាកដែន គឺកិលេស ។ ពាក្យថា អ្នកប្រាជ្ញ គឺអ្នកប្រាជ្ញ បណ្ឌិត អ្នកមានប្រាជ្ញា មានកិរិយាដឹង មានញាណ មានប្រាជ្ញាច្នុះ មានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងទម្ងាយកិលេស ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកប្រាជ្ញនោះ រួចស្រឡះចាកទិដ្ឋិទាំងឡាយ ។

[៣៧៥] អធិប្បាយពាក្យថា ជាអ្នកមិនតិះដៀលខ្លួនឯង មិនប្រឡាក់ក្នុងលោក ត្រង់ពាក្យថា ប្រឡាក់ បានដល់ការប្រឡាក់ ២ គឺការប្រឡាក់គឺតណ្ហា ១ ការប្រឡាក់គឺទិដ្ឋិ ១ ។ បេ ។ នេះការប្រឡាក់គឺតណ្ហា ។ បេ ។ នេះការប្រឡាក់គឺទិដ្ឋិ ។ បុគ្គលនោះ លះបង់ការប្រឡាក់គឺតណ្ហា រលាស់ចោលការប្រឡាក់គឺទិដ្ឋិ បុគ្គលនោះ ជាអ្នកមិនប្រឡាក់ ព្រោះលះបង់ការប្រឡាក់គឺតណ្ហា រលាស់ចោលការប្រឡាក់គឺទិដ្ឋិ រមែងមិនប្រឡាក់ក្នុងអបាយលោក មិនប្រឡាក់ក្នុងមនុស្សលោក មិនប្រឡាក់ក្នុងទេវលោក មិនប្រឡាក់ក្នុងខន្ធលោក

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

អាយតនលោកេ ន លិម្បតិ ន សំលិម្បតិ នុបលិម្បតិ
 អលិត្តោ អសំលិត្តោ អនុបលិត្តោ និក្ខន្តោ និស្សន្តោ
 វិប្បមុត្តោ វិសញ្ញុត្តោ វិមរិយាទិកតេន ចេតសា វិហារតីតិ
 ន លិម្បតិ លោកេ ។ អនត្តករហិតិ ទ្វីហិ ការណេហិ
 អត្តានំ ករហតិ កតត្តា ច អកតត្តា ច ។ កតំ
 កតត្តា ច អកតត្តា ច អត្តានំ ករហតិ ។ កតំ មេ
 កាយទុច្ចរិតំ អកតំ មេ កាយសុចរិតន្តិ អត្តានំ ករ-
 ហតិ កតំ មេ វចីទុច្ចរិតំ កតំ មេ មនោទុច្ចរិតំ កតោ
 មេ ចាណាតិចាតោ ។ មេ ។ កតោ មេ មិច្ឆាទិដ្ឋិ
 អកតោ មេ សម្មាទិដ្ឋិតិ អត្តានំ ករហតិ ។ ឯវំ
 កតត្តា ច អកតត្តា ច អត្តានំ ករហតិ ។ អថវា
 សីលេសុម្ពិ ន បរិបូរិការីតិ អត្តានំ ករហតិ ឥន្ទ្រិយេ-
 សុម្ពិ អកុត្តទ្វាហេតិ កោជនេ អមត្តញ្ញម្ពីតិ ជាតិរិយ-
 មននុយុត្តោតិ ន សតិសម្បជញ្ញេន សមន្តាកតោតិ
 អភារីតា មេ ចត្តាហេ សតិប្បដ្ឋានាតិ អភារីតា មេ
 ចត្តាហេ សម្មប្បដ្ឋានាតិ អភារីតា មេ ចត្តាហេ ឥន្ទ្រិយា-
 នាតិ អភារីតានិ មេ បញ្ច្រិយានីតិ អភារីតានិ មេ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

មិនប្រឡាក់ក្នុងធាតុលោក មិនប្រឡាក់ មិនប្រឡាក់ព្រម មិនចូល
 ទៅប្រឡាក់ ក្នុងអាយតនលោក ជាអ្នកមិនប្រឡាក់ មិនប្រឡាក់ព្រម
 មិនចូលទៅជិតប្រឡាក់ ឃ្នាតចេញ រលាស់ចេញ រួចស្រឡះ មិនប្រកប
 សម្រេចនៅដោយចិត្តដែលប្រាសចាកដែនគឺកិលេស ហេតុនោះ (ទ្រង់
 ត្រាស់ថា) មិនប្រឡាក់ក្នុងលោក ។ ពាក្យថា ជាអ្នកមិនតិះដៀលខ្លួន
 ឯង សេចក្តីថា បុគ្គលរមែងតិះដៀលខ្លួនឯងដោយហេតុ ២ គឺ អំពើ
 ដែលខ្លួនធ្វើហើយ ១ មិនធ្វើហើយ ១ ។ តិះដៀលខ្លួនឯង ព្រោះអំពើ
 ដែលខ្លួនធ្វើហើយ និងមិនធ្វើហើយ តើដូចម្តេច ។ តិះដៀលខ្លួនឯងថា
 កាយទុច្ចរិតអញធ្វើហើយ កាយសុចរិតអញមិនបានធ្វើ តិះដៀលខ្លួនឯង
 ថា វចីទុច្ចរិតអញធ្វើហើយ មនោទុច្ចរិតអញធ្វើហើយ បាណាតិបាត
 អញធ្វើហើយ ។ បេ ។ មិច្ឆាទិដ្ឋិ អញធ្វើហើយ សម្មាទិដ្ឋិអញ
 មិនបានធ្វើ ។ តិះដៀលខ្លួនឯង ព្រោះអំពើដែលខ្លួនធ្វើហើយ និងមិន
 ធ្វើហើយយ៉ាងនេះឯង ។ ម្យ៉ាងទៀត តិះដៀលខ្លួនឯងថា អញមិនបាន
 បំពេញក្នុងសីលទាំងឡាយ តិះដៀលខ្លួនឯងថា អញមិនគ្រប់គ្រងទ្វារក្នុង
 ឥន្ទ្រិយទាំងឡាយ ថាអញមិនដឹងប្រមាណក្នុងភោជន ថាអញមិនប្រកប
 រឿយៗ នូវការភ្ញាក់រឭក ថាអញមិនប្រកបដោយសតិនិងសម្បជញ្ញៈ ថា
 សតិប្បដ្ឋានទាំង ៤ អញមិនបានចម្រើន ថាសម្មប្បធាន ៤ អញមិនបាន ច-
 ម្រើនថាឥន្ទិបាទ ៤ អញមិនបានចម្រើនថា ឥន្ទ្រិយ ៥ អញមិនបានចម្រើន

តេសមោ មហាវិយ្យាហសុត្តនិទ្ទេសោ

បញ្ច ពលានីតិ អភារិតា មេ សត្ត ពោជ្ឈង្គាតិ អភារិតោ
 មេ អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ មក្កោតិ ទុក្ខំ មេ អបរិញ្ញាតន្តិ
 ទុក្ខសមុទយោ មេ អប្បហីនោតិ មក្កោ មេ អភារិតោតិ
 និរោណោ មេ អសច្ចិកតោតិ អត្តានំ ករហតិ ។ ឯវំ
 កតត្តា ច អកតត្តា ច អត្តានំ ករហតិ ។ ឯវំ អត្តករ-
 ហិយំ កម្មំ^(១) អកុព្វមាណោ អជនយមាណោ អសញ្ញន-
 យមាណោ អនិព្វត្តយមាណោ ណាភិនិព្វត្តយមាណោ
 អនត្តករហិតិ ន លិម្បតិ លោកេ អនត្តករហិ ។
 តេនាហ ភក្កវា

បុញ្ញាសវេ ហិត្វា នវេ អកុព្វំ
 ន នន្ទក្ខ ឆោបិ និវិស្សវាទី
 ស វិប្បមុត្តោ ទិដ្ឋិកតេហិ ដីរោ
 ន លិម្បតិ លោកេ អនត្តករហិតិ ។

[៣៧៦] ស សព្វធម្មេសុ វិសេនិក្ខតោ
 យដ្ឋិត្វំ ទិដ្ឋិវ^(២) សុតំ មុតំ វា
 ស បន្ទុកាហោ មុនិ វិប្បមុត្តោ
 ន កប្បិយោ ជូហតោ ន បត្តិយោ(តិ ភក្កវា ។

១ ម. ឯវំ អត្តករហិ តយិនំ កម្មំ ។ ២ ម. ទិដ្ឋិត្វំ ។

មហានិទ្ទេសសុត្តនិទ្ទេស ទី ១៣

ថាពលៈ ៥ អញមិនបានចម្រើន ថាពោជ្ឈង្គ ៧ អញមិនបានចម្រើន ថា
អដ្ឋង្គិកមគ្គដ៏ប្រសើរ អញមិនបានចម្រើន ថាទុក្ខអញមិនបានកំណត់ដឹង ថា
ទុក្ខសមុទ័យ អញមិនបានលះបង់ ថាមគ្គ អញមិនបានចម្រើន ថានិរោធន
អញមិនបានធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ។ តិះដៀលខ្លួនឯង ព្រោះអំពើដែលខ្លួន
ធ្វើនិងមិនធ្វើហើយ យ៉ាងនេះឯង ។ មិនធ្វើ មិនឲ្យកើតព្រម មិន
ឲ្យលេចឡើង មិនឲ្យលេចឡើងចំពោះ នូវអំពើដែលគួរតិះដៀលខ្លួន
យ៉ាងនេះ ឈ្មោះថាជាអ្នកមិនតិះដៀលខ្លួនឯង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់
ថា) ជាអ្នកមិនតិះដៀលខ្លួន រមែងមិនប្រឡាក់ក្នុងលោក ។ ហេតុនោះ
ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

អ្នកប្រាជ្ញនោះ លះបង់អាសវៈខាងដើម មិនធ្វើអាសវៈថ្មី
មិនដល់នូវឆន្ទាគតិ ជាអ្នកមិនមានវាទៈតាំងមាំ រួចស្រឡះ
ចាកទិដ្ឋិទាំងឡាយ ជាអ្នកមិនតិះដៀលខ្លួនឯង មិនប្រឡាក់
ក្នុងលោក ។

[៣៧៦] (ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលនោះធ្វើ
សេនាណាមួយ ដែលខ្លួនឃើញ ឮ ឬប៉ះពាល់ហើយ ឲ្យ
វិនាសក្នុងធម៌ទាំងពួង បុគ្គលនោះមានការដាក់ចុះហើយ
ជាមុនិ រួចស្រឡះហើយ ជាអ្នកមិនមានការកំណត់ មិន
ត្រេកអរ មិនមានសេចក្តីប្រាថ្នា ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

[៣៧៧] ស សព្វធម្មេសុ វិសេនិក្ខតោ យដ្ឋិញ្ចិ
 ទិដ្ឋវ សុតំ មុតំ វាតិ សេនា វុច្ចតិ មារសេនា ។ កាយ-
 ទុច្ចរិតំ មារសេនា វចីទុច្ចរិតំ មារសេនា មនោទុច្ចរិតំ
 មារសេនា វាតោ ទោសោ មោហោ កោដោ ឧបនាហោ
 មក្ខោ បណ្ណាសោ ឥស្សា មច្ឆវិយំ មាយា សាបេយ្យំ
 ថម្ពោ សារម្ពោ មាណោ អតិមាណោ មនោ បមាណោ
 សព្វេ កិលេសា សព្វេ ទុច្ចរិតា សព្វេ ទរថា សព្វេ
 បរិទ្ធាហា សព្វេ សន្តាថា សព្វាកុសលាកិសដ្ឋិវា
 មារសេនា ។ វុត្តំ ហេតំ ភកវតា

កាមា តេ បឋមា សេនា ទុតិយារតិ វុច្ចតិ
 តតិយា ខុប្បិទាសា តេ ចតុតិ តណ្ហា បវុច្ចតិ
 បញ្ចមំ បីនមិទ្ធន្តេ ឆដ្ឋា ភិរ្យ^(១) បវុច្ចតិ
 សត្តមី វិចិកិច្ឆា តេ មក្ខោ ថម្ពោ តេ អដ្ឋមោ
 លាកោ សិលោកោ សក្កាវោ មិច្ឆាលទ្ធា ច យោ យសោ
 យោ ចត្តានំ សមុក្កិសេ បរេ ច អវជានតិ

១ ឱ. ម. ភិរ្យ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

[៣៧៧] ពាក្យថា បុគ្គលនោះធ្វើសេនាណាមួយ ដែលខ្លួនឃើញ
 ឮ ឬប៉ះពាល់ហើយ ឲ្យវិនាសក្នុងធម៌ទាំងពួង អធិប្បាយថា មារ-
 សេនា លោកហៅថា សេនា ។ កាយទុច្ចរិត ជាមារសេនា វចីទុច្ចរិត
 ជាមារសេនា មនោទុច្ចរិត ជាមារសេនា រាគៈ ទោសៈ មោហៈ
 កោធនៈ ឧបនាហៈ មក្ខៈ បឡាសៈ ឥស្សា មច្ចុរិយៈ មាយា សាបេយ្យៈ
 ថម្មៈ សារម្មៈ មានៈ អតិមានៈ មទៈ បមាទៈ កិលេសទាំងពួង ទុច្ចរិត
 ទាំងពួង សេចក្តីក្រវល់ក្រវាយទាំងពួង សេចក្តីក្តៅក្រហាយទាំងពួង
 ការអន្ទៈអន្ទែងទាំងពួង អកុសលភិសង្ខារទាំងពួង ជាមារសេនា ។
 សមដូចព្រះពុទ្ធដីកានេះ ដែលព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ថា

កាមទាំងឡាយ ជាសេនាទី ១ របស់អ្នក សេចក្តីមិន
 ត្រេកអរ គេហៅថា សេនាទី ២ សេចក្តីស្រេកឃ្មាន
 ជាសេនាទី ៣ របស់អ្នក តណ្ហា គេហៅថា សេនា ទី ៤
 ជិនមិទ្ធុៈ ជាសេនា ទី ៥ របស់អ្នក សេចក្តីខ្លាច គេ
 ហៅថា សេនាទី ៦ វិចិកិច្ចា ជាសេនាទី ៧ របស់អ្នក
 ការលុបគុណគេ ការរើងរូស ជាសេនាទី៨ របស់អ្នក
 លាភៈ សេចក្តីសរសើរ សក្ការៈ យស ដែលបុគ្គលបាន
 ខុសហើយក្តី បុគ្គលលើកខ្លួនក្តី បុគ្គលបង្គាប់អ្នកដទៃក្តី

តេសមោ មហាវិយ្យាហសុត្តនិទ្ទេសោ

ឯសា នមុចិ តេ សេនា កណ្ណាស្សាភិប្បហារិណី
 ន នំ អសូរោ ជិនាតិ ជេត្វា ច លភតេ សុខន្តិ ។
 យតោ ចត្វហិ អរិយមក្កេហិ សញ្ចា ច មារសេនា សព្វ
 ច បដិសេនិកា កិលេសា ជិតា ច បរាជិតា ច ភក្កា
 វិប្បលុត្តា បរមុខា សោ រុច្ឆតិ វិសេនិកូតោ ។ សោ ទិដ្ឋ
 វិសេនិកូតោ សុតេ មុតេ វិញ្ញាតេ វិសេនិកូតោតិ ស
 សព្វធម្មេសុ វិសេនិកូតោ យន្តិញ្ចិ ទិដ្ឋវ សុតំ មុតំ វា ។

[៣៧៨] ស បន្ទុកាវេ^(១) មុនិ វិប្បមុត្តោតិ កាវេតិ
 តយោ ភាវា ខន្ទុកាវេ កិលេសកាវេ អភិសង្ការកាវេ ។
 កតមោ ខន្ទុកាវេ ។ បដិសន្ធិយា រូបំ វេទនា សញ្ញា
 សង្ខារា វិញ្ញាណំ អយំ ខន្ទុកាវេ ។ កតមោ
 កិលេសកាវេ ។ វាតោ ទោសោ មោហោ ។ បេ ។

១ ម. សម្បន្តកាវេ ។

មហានិទ្ទេសសុត្តនិទ្ទេស ទី ១៣

ម្ចាស់មារ ភ្នំ៖ជាសេនារបស់អ្នក ដែលនាំមកនូវធម៌ខ្មៅ
បុគ្គលមិនក្លៀវក្លា មិនឈ្នះ នូវសេនានោះទេ បុគ្គលលុះ
ឈ្នះនូវសេនានោះ ទើបបានសុខ ។

មារសេនាទាំងអស់ផង កិលេសជាទីទំនាស់ទាំងអស់ផង ដែល
បុគ្គលផ្ទាញ់ហើយ ទាំងធ្វើឲ្យចាញ់ហើយ បំបាត់បង់ រំលត់រំលាយ
ក្នុងទីកំបាំងមុខ ដោយអរិយមគ្គ ៤ ក្នុងកាលណា ក្នុងកាលនោះ
បុគ្គលនោះ លោកហៅថា អ្នកធ្វើសេនាឲ្យវិនាស ។ បុគ្គលនោះជា
អ្នកធ្វើសេនាឲ្យវិនាស ក្នុងធម៌ដែលខ្លួនឃើញ ជាអ្នកធ្វើសេនាឲ្យវិនាស
ក្នុងធម៌ដែលខ្លួនឮ ដែលប៉ះពាល់ ដែលដឹងច្បាស់ ហេតុនោះ (ទ្រង់
ត្រាស់ថា) បុគ្គលនោះ ជាអ្នកធ្វើសេនាណាមួយទាំងពួង ដែលខ្លួន
ឃើញ ឮ ឬប៉ះពាល់ហើយ ឲ្យវិនាសក្នុងធម៌ទាំងពួង ។

[៣៧៨] អធិប្បាយពាក្យថា បុគ្គលនោះ មានភារៈដាក់ចុះ
ហើយ ជាមុនិ រួចស្រឡះហើយ ត្រង់ពាក្យថា ភារៈ បានដល់ភារៈ
៣ គឺខន្ធភារៈ ១ កិលេសភារៈ ១ អភិសង្ខារភារៈ ១ ។ ខន្ធភារៈ តើដូច
ម្តេច ។ រូប វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ អំពីបដិសន្ធិ នេះ ខន្ធភារៈ
ភារៈ ។ កិលេសភារៈ តើដូចម្តេច ។ ភគៈ ទោសៈ មោហៈ ។ បេ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

សញ្ញាកុសលាភិសង្ខារា អយំ កិលេសភារោ ។ កតមោ
 អភិសង្ខារភារោ ។ បុញ្ញាភិសង្ខារោ អបុញ្ញាភិសង្ខារោ
 អានេញ្ញាភិសង្ខារោ អយំ អភិសង្ខារភារោ ។ យតោ
 ខន្ធភារោ ច កិលេសភារោ ច អភិសង្ខារភារោ ច
 បហីនា ហោត្តិ ឧច្ឆិទ្ធមូលា តាលាវត្ថុកតា អនការដ្ឋតា
 អាយតី អនុប្បាទធម្មា សោ វុច្ចតិ បន្ទុការោ បតិភារោ
 ឱរោបិភារោ សមោរោបិភារោ និក្ខិត្តភារោ បដិ-
 ប្បស្សន្ធភារោ ។ មុនីតិ មោនំ វុច្ចតិ ញ្ញាលំ យា បញ្ញា
 បដាននា វិចយោ បរិចយោ ធម្មវិចយោ សលុក្ខណា
 ឧបលក្ខណា បច្ចុបលក្ខណា បណ្ឌិត្តំ កោសលំ នេ-
 បុញ្ញំ វេភព្យា ចិន្តា ឧបបរិក្ខា ភ្វី មេនា បរិណាយិកា
 វិបស្សនា សម្បជញ្ញំ បតោនោ បញ្ញា បញ្ញិទ្ធិយំ បញ្ញា-
 ពលំ បញ្ញាសត្តំ បញ្ញាចាសានោ បញ្ញាអាលោកោ
 បញ្ញាឱកាសោ បញ្ញាបដ្ឋោតោ បញ្ញាវតនំ អមោហោ
 ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ តេន ញ្ញាលោន សមដ្ឋាតតោ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

អភិសលាភិសង្ខារទាំងអស់ នេះ កិលេសការៈ ។ អភិសង្ខារការៈ
 តើដូចម្តេច ។ បុញ្ញាភិសង្ខារ អបុញ្ញាភិសង្ខារ អានេញ្ញាភិសង្ខារ
 នេះ អភិសង្ខារការៈ ។ ខន្ធការៈ កិលេសការៈ និងអភិសង្ខារ-
 ការៈ បុគ្គលលះបង់ហើយ ផ្តាច់បង់ឫសគល់ហើយ ធ្វើមិនឲ្យមានទីនៅ
 ដូចជាទីនៅនៃដើមឆ្នោត ដល់នូវការមិនមាន មានការមិនកើតទៅទៀត
 ជាធម្មតា ក្នុងកាលណា (ក្នុងកាលនោះ) បុគ្គលនោះ លោកហៅថា
 អ្នកមានភារៈដាក់ចុះហើយ ជាអ្នកមានភារៈធ្លាក់ចុះ ទម្លាក់ភារៈចោល
 ជម្រះភារៈចេញ ដាក់ភារៈចេញ មានភារៈស្ងប់រម្ងាប់ហើយ ។ ពាក្យថា
 ជាមុនិ សេចក្តីថា ញាណ លោកហៅថា មោនៈ បានដល់បញ្ញា ការដឹង
 ច្បាស់ ការសន្សំ ការជ្រើសរើស ការពិចារណាធម៌ ការកំណត់ព្រម ការ
 ចូលទៅកំណត់ ការកំណត់ចំពោះ ភាពជាអ្នកប្រាជ្ញ ភាពជាអ្នកឈ្លាស
 ភាពជាអ្នកមានប្រាជ្ញាល្អិត ភាពជាអ្នកចេះចែករំលែក ការគិត ការពិ-
 ចារណា ប្រាជ្ញាដូចផែនដី ប្រាជ្ញាអាចកម្ចាត់បង់កិលេស ប្រាជ្ញាជា
 គ្រឿងត្រួតត្រា ការឃើញច្បាស់ ការដឹងព្រម បញ្ញាដូចជាជន្លួញ
 បញ្ញាជាធំ បញ្ញាជាកម្លាំង បញ្ញាជាសស្រ្តារុំធំ បញ្ញាដូចប្រាសាទ
 បញ្ញាជាពន្លឺ បញ្ញាជារស្មី បញ្ញាជាគ្រឿងបំភ្លឺ បញ្ញាជាកែវ ការមិន
 រង្វេង ការសន្សំធម៌ ការយល់ត្រូវ បុគ្គលអ្នកប្រកបដោយញាណនោះ

តេសមោ មហាវិយ្យាសុត្តនិទ្ទេសោ

មុនិ មោនប្បត្តោតិ ។ តីណិ មោនេយ្យានិ កាយមោ-
នេយ្យំ វេទីមោនេយ្យំ មនោមោនេយ្យំ ។

កតមំ កាយមោនេយ្យំ ។ តិវិទានំ កាយទុច្ចរិតានំ
បហានំ កាយមោនេយ្យំ ។ តិវិទំ កាយសុចរិតំ
កាយមោនេយ្យំ ។ កាយារម្មណំ ញ្ញាណំ^(១) កាយ-
មោនេយ្យំ ។ កាយបរិញ្ញា កាយមោនេយ្យំ ។ បរិញ្ញា-
សហគតោ មក្កោ កាយមោនេយ្យំ ។ កាយេ ឆន្ទ-
រាគស្ស បហានំ កាយមោនេយ្យំ កាយសង្ខារនិរោធា
ចតុត្ថជ្ឈានសមាបត្តិ កាយមោនេយ្យំ ។ ឥទំ កាយ-
មោនេយ្យំ ។

កតមំ វេទីមោនេយ្យំ ។ ចតុត្ថិទានំ វេទីទុច្ចរិតានំ
បហានំ វេទីមោនេយ្យំ ។ ចតុត្ថិទំ វេទីសុចរិតំ វេទីមោ-
នេយ្យំ ។ វាចារម្មណំ ញ្ញាណំ វេទីមោនេយ្យំ ។
វាចាបរិញ្ញា វេទីមោនេយ្យំ ។ បរិញ្ញាសហគតោ មក្កោ
វេទីមោនេយ្យំ ។ វាចាយ ឆន្ទរាគស្ស បហានំ
វេទីមោនេយ្យំ ។ វេទីសង្ខារនិរោធា ទុតិយជ្ឈាន-
សមាបត្តិ វេទីមោនេយ្យំ ។ ឥទំ វេទីមោនេយ្យំ ។

១ ម. កាយារម្មណោ ។

មហានិទ្ទេសសុត្តនិទ្ទេស ទី ១៣

ឈ្មោះថា មុនិ ជាអ្នកដល់នូវមោនៈ ។ មោនេយ្យៈ មាន ៣ គឺ
កាយមោនេយ្យៈ ១ វចីមោនេយ្យៈ ១ មនោមោនេយ្យៈ ១ ។

កាយមោនេយ្យៈ តើដូចម្តេច ។ ការលះបង់កាយទុច្ចរិត ៣ ប្រការ
ឈ្មោះថា កាយមោនេយ្យៈ ។ កាយសុចរិត ៣ ប្រការ ឈ្មោះថា កាយ-
មោនេយ្យៈ ។ ញាណមានកាយជាអារម្មណ៍ ឈ្មោះថា កាយមោនេយ្យៈ
ការកំណត់ដឹងកាយ ឈ្មោះថា កាយមោនេយ្យៈ ។ មគ្គប្រកបដោយ
ការកំណត់ដឹង ឈ្មោះថា កាយមោនេយ្យៈ ។ ការលះបង់ឆន្ទរាគក្នុង
កាយ ឈ្មោះថា កាយមោនេយ្យៈ ។ ចតុត្ថជ្ឈានសមាបត្តិជាគ្រឿង
រលត់កាយសង្ខារ ឈ្មោះថា កាយមោនេយ្យៈ ។ នេះ កាយមោនេយ្យៈ ។

វចីមោនេយ្យៈ តើដូចម្តេច ។ ការលះវចីទុច្ចរិត ៤ ប្រការ
ឈ្មោះថា វចីមោនេយ្យៈ ។ វចីសុចរិត ៤ ប្រការឈ្មោះថា វចីមោនេយ្យៈ ។
ញាណមានវាចាជាអារម្មណ៍ ឈ្មោះថា វចីមោនេយ្យៈ ។ ការកំណត់
ដឹងដោយវាចា ឈ្មោះថា វចីមោនេយ្យៈ ។ មគ្គប្រកបដោយការ
កំណត់ដឹង ឈ្មោះថា វចីមោនេយ្យៈ ។ ការលះបង់ឆន្ទរាគក្នុងវាចា
ឈ្មោះថា វចីមោនេយ្យៈ ។ ទុតិយជ្ឈានសមាបត្តិ ជាគ្រឿងរលត់
វចីសង្ខារ ឈ្មោះថា វចីមោនេយ្យៈ ។ នេះ វចីមោនេយ្យៈ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

កតមំ មនោមោនេយ្យំ ។ វិតិណានំ មនោទុច្ឆរិតានំ
 បហានំ មនោមោនេយ្យំ ។ តិរិដំ មនោសុចរិតំ មនោ-
 មោនេយ្យំ ។ ចិត្តារម្មណំ ញ្ញាណំ មនោមោនេយ្យំ ។
 ចិត្តបរិញ្ញា មនោមោនេយ្យំ ។ បរិញ្ញាសហគតោ មក្កោ
 មនោមោនេយ្យំ ។ ចិត្តេ ឆន្ទរាគស្ស បហានំ មនោមោ-
 នេយ្យំ ។ ចិត្តសង្ខារនិរោដោ សញ្ញាវេទយិតនិរោធស-
 មាបត្តិ មនោមោនេយ្យំ ។ ឥទំ មនោមោនេយ្យំ
 កាយមុនី វាចាមុនី មនោមុនិមនាសវំ
 មុនី មោនេយ្យសម្មន្នំ អាហុ សព្វប្បហាយិនំ ។
 កាយមុនី វាចាមុនី មនោមុនិមនាសវំ
 មុនី មោនេយ្យសម្មន្នំ អាហុ និព្វាតចាបកំ ។
 ឥមេហិ មោនេយ្យេហិ ធម្មេហិ សមន្នាគតា ឆ មុនយោ
 អាភារមុនយោ អនាភារមុនយោ សេក្ខមុនយោ
 អសេក្ខមុនយោ បច្ចេកមុនយោ មុនិមុនយោ ។
 កតមេ អាភារមុនយោ ។ យេ តេ អាភារិកា
 ទិដ្ឋបទា វិញ្ញាតសាសនា ឥមេ អាភារមុនយោ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

មនោមោនេយ្យៈតើដូចម្តេច ។ ការលះបង់មនោទុច្ចរិត ៣ ប្រការ ឈ្មោះ
 ថា មនោមោនេយ្យៈ ។ មនោសុចរិត ៣ ប្រការ ឈ្មោះថា មនោ-
 មោនេយ្យៈ ។ ញ្ញាណមានចិត្តជាអារម្មណ៍ ឈ្មោះថា មនោមោនេយ្យៈ ។
 ការកំណត់ដោយចិត្ត ឈ្មោះថា មនោមោនេយ្យៈ ។ មគ្គប្រកបដោយ
 ការកំណត់ដឹង ឈ្មោះថា មនោមោនេយ្យៈ ។ ការលះចន្ទរាគក្នុងចិត្ត
 ឈ្មោះថា មនោមោនេយ្យៈ ។ សញ្ញាវេទយិតនិរោធសមាបត្តិជាគ្រឿង
 រលត់ចិត្តសង្ខារ ឈ្មោះថា មនោមោនេយ្យៈ ។ នេះ មនោមោនេយ្យៈ ។

បណ្ឌិតទាំងឡាយ ពោលនូវអ្នកប្រាជ្ញផ្លូវកាយ អ្នកប្រាជ្ញផ្លូវ
 វាចា អ្នកប្រាជ្ញផ្លូវចិត្ត អ្នកប្រាជ្ញមិនមានអាសវៈ ដែលបរិបូណ៌
 ដោយមោនេយ្យធម៌ ថាជាអ្នកលះបង់នូវបាបទាំងពួង ។

បណ្ឌិតទាំងឡាយ ពោលនូវអ្នកប្រាជ្ញផ្លូវកាយ អ្នកប្រាជ្ញផ្លូវ
 វាចា អ្នកប្រាជ្ញផ្លូវចិត្ត អ្នកប្រាជ្ញមិនមានអាសវៈ ដែលបរិ-
 បូណ៌ ដោយមោនេយ្យធម៌ ថាជាអ្នកលាងបាប ។

មុនិប្រកបដោយមោនេយ្យធម៌ទាំងនេះ មាន ៦ ពួក គឺ អាគារ-
 មុនិ អនាគារមុនិ សេក្ខមុនិ អសេក្ខមុនិ បច្ឆេកមុនិ មុនិមុនិ ។ ពួក
 អាគារមុនិ តើដូចម្តេច ។ ពួកគ្រហស្ថណា បានឃើញនូវបទ
 គឺព្រះនិព្វាន បានដឹងច្បាស់នូវសាសនា ពួកនេះ ឈ្មោះអាគារមុនិ ។

គេរសមេ មហាវិយ្យាហសុត្តនិទ្ទេសោ

កតមេ អនាគារមុនយោ ។ យេ តេ បព្វជិតា ទិដ្ឋបទា
 វិញ្ញាតសាសនា ឥមេ អនាគារមុនយោ ។ សត្ត សេក្ខា
 សេក្ខមុនយោ ។ អរហន្តោ អសេក្ខមុនយោ ។
 បច្ចេកពុទ្ធា បច្ចេកមុនយោ ។ មុនិមុនយោ តថាគតា
 អរហន្តោ សម្មាសម្ពុទ្ធា ។

ន មោនេន មុនិ ហោតិ មុន្យ្យោ អវិទូសុ
 យោ ច តុលំវ បក្កយ្ហ វរមាទាយ បណ្ឌិតោ
 ចាចានិ បរិវេដ្ឋតិ ស មុនិ តេន សោ មុនិ
 យោ មុនាតិ ឧភោ លោកេ មុនិ តេន បុច្ចតិ

អសតញ្ច សតញ្ច ញត្វា ធម្មំ
 អជ្ឈត្តំ ពហិទ្ធា ច សព្វលោកេ
 ទេវមនុស្សេហិ បូជិតោ

យោ សោ^(១) សន្តិជាលមតិច្ច សោ មុនិ ។

១ ម. សោតិ នត្តិ ។

មហារិយូហសុត្តនិទ្ទេស ទី ១៣

ពួកអនាគារមុនិ តើដូចម្តេច ។ ពួកបព្វជិតណា បានឃើញនូវបទ
 គឺព្រះនិព្វាន បានដឹងច្បាស់នូវសាសនា ពួកនេះ ឈ្មោះអនាគារមុនិ ។
 សេក្ខបុគ្គល ៧ ពួក ឈ្មោះសេក្ខមុនិ ។ ពួកព្រះអរហន្ត ឈ្មោះអសេក្ខ-
 មុនិ ។ ពួកព្រះបច្ចេកពុទ្ធ ឈ្មោះបច្ចេកមុនិ ។ ព្រះតថាគតទាំងឡាយ
 ជាអរហន្ត សម្មាសម្ពុទ្ធ ឈ្មោះមុនិមុនិ ។

បុគ្គលមានសភាពជាអ្នកវង្វេង មិនមានការចេះដឹង មិន
 មែនឈ្មោះថាមុនិ ដោយការស្ងៀមទេ លុះតែបុគ្គលណា
 ជាបណ្ឌិត កាន់យកធម៌ដ៏ប្រសើរ ហើយរៀបរយ នូវបាប
 ទាំងឡាយ ដូចបុគ្គល ផ្តង នូវជញ្ជឹង (ហើយថ្លឹង)
 បុគ្គលនោះ ឈ្មោះថាមុនិ បុគ្គលនោះ ឈ្មោះថាមុនិ ដោយ
 ហេតុនោះ បុគ្គលណា ដឹងនូវប្រយោជន៍ទាំងពីរក្នុងលោក
 បុគ្គលនោះ ទើបតថាគតហៅថា មុនិ ដោយហេតុនោះ
 បុគ្គលណា ដឹងធម៌របស់ពួកអសប្បុរសផង របស់ពួក
 សប្បុរសផង ទាំងខាងក្នុង ទាំងខាងក្រៅ ក្នុងលោក
 ទាំងអស់ ជាបុគ្គលដែលទេវតានិងមនុស្សទាំងឡាយបូជា
 ហើយ បានធ្វើនូវសំណាញ់ គឺកិលេសជាគ្រឿងចំពាក់
 បុគ្គលនោះ ឈ្មោះថា មុនិ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

វិប្បមុត្តោតិ មុនិដោ វាកា ចិត្តំ មុត្តំ វិមុត្តំ សុវិមុត្តំ
 ទោសា ចិត្តំ មោហា ចិត្តំ មុត្តំ វិមុត្តំ សុវិមុត្តំ ។ បេ ។
 សញ្ញាកុសលាភិសង្ខារេហិ ចិត្តំ មុត្តំ វិមុត្តំ សុវិមុត្តន្តិ
 ស បន្ទុកាពេ^(១) មុនិ វិប្បមុត្តោ ។

[៣៧៩] ន កហ្មិយោ នូបរតោ ន បត្តិយោតិ
 ភកវាតិ កហ្មោតិ ទ្វេ កហ្មា តណ្ហាកហ្មោ ច ទិដ្ឋិក-
 ហ្មោ ច ។ បេ ។ អយំ តណ្ហាកហ្មោ ។ បេ ។ អយំ ទិដ្ឋិ-
 កហ្មោ ។ តស្ស តណ្ហាកហ្មោ បហីនោ ទិដ្ឋិកហ្មោ
 បដិនិស្សដ្ឋោ តណ្ហាកហ្មស្ស បហីនត្តា ទិដ្ឋិកហ្មស្ស
 បដិនិស្សដ្ឋត្តា តណ្ហាកហ្មំ វា ទិដ្ឋិកហ្មំ វា ន កហ្មោតិ
 ន ជនេតិ ន សញ្ញានេតិ ន និព្វត្តេតិ នាភិនិព្វត្តេតិ
 ន កហ្មិយោ ។ នូបរតោតិ សព្វេ ពាលបុថុជ្ជនា
 រដ្ឋន្តិ កល្យាណបុថុជ្ជនំ ឧបាទាយ សត្តំ សេក្ខា

១ ម. សម្បន្តកាពេ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ពាក្យថា រួចស្រឡះ គឺ ចិត្តរបស់មុនិ រួច រួចវិសេស រួចស្រឡះ ចាករាគៈ ចិត្ត (រួចស្រឡះ) ចាកទោសៈ ចិត្ត រួច រួចវិសេស រួចស្រឡះ ចាកមោហាៈ ។ បេ ។ ចិត្ត រួច រួចវិសេស រួចស្រឡះ ចាកអកុសលភិសង្ខារទាំងអស់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលនោះ មានការដាក់ចុះហើយ ជាមុនិរួចស្រឡះហើយ ។

[៣៧៧] អធិប្បាយពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជាអ្នកមិនមានការកំណត់ មិនត្រេកអរ មិនមានសេចក្តីប្រាថ្នា ត្រង់ ពាក្យថា ការកំណត់ បានដល់ការកំណត់ ២ គឺ ការកំណត់គឺតណ្ហា ១ ការកំណត់គឺទិដ្ឋិ ១ ។ បេ ។ នេះ ការកំណត់គឺតណ្ហា ។ បេ ។ នេះ ការកំណត់គឺទិដ្ឋិ ។ បុគ្គលនោះ លះបង់នូវការកំណត់គឺតណ្ហា រលាស់ចោលនូវការកំណត់គឺទិដ្ឋិ ព្រោះបានលះបង់ការកំណត់គឺតណ្ហា រលាស់ចោលការកំណត់គឺទិដ្ឋិ បុគ្គលនោះ មិនកំណត់ មិនឲ្យកើត មិនឲ្យកើតព្រម មិនឲ្យលេចឡើង មិនឲ្យលេចឡើងចំពោះ នូវការកំណត់ គឺតណ្ហា ឬការកំណត់គឺទិដ្ឋិ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនមានការកំណត់ ។ ពាក្យថា ជាអ្នកមិនត្រេកអរ សេចក្តីថា ពាលបុប្ផជនទាំងអស់ រមែងត្រេកអរ សេក្ខបុគ្គលទាំង ៧ ពួក រាប់យកកល្យាណបុប្ផជនផង

តេសមោ មហាវិយ្យាសុត្តនិទ្ទេសោ

អបត្តស្ស បត្តិយា អនទិតតស្ស អទិតមាយ អសច្ឆិក-
 តស្ស សច្ឆិកិរិយាយ អារមន្តិ វិរមន្តិ បដិវិរមន្តិ អរហា
 អារតោ អស្ស វិរតោ បដិវិរតោ និក្ខន្តោ និស្សន្តោ វិប្ប-
 មុត្តោ វិសញ្ញត្តោ វិមរិយាទិកតេន ចេតសា វិហរេយ្យា-
 តិ^(១) ន កប្បិយោ នូបរតោ ។ ន បត្តិយោតិ បត្តនា
 វុច្ចតិ តណ្ហា យោ រាតោ សារាតោ ។ បេ ។ អភិជ្ឈា
 លោកោ អកុសលមូលំ ។ យស្សេសា បត្តនា បហីនា
 សមុច្ឆិដ្ឋា រូបសន្តា បដិប្បស្សន្តា អភព្វប្បត្តិកា ញា-
 ណក្កិណា ទឡា សោ វុច្ចតិ ន បត្តិយោ ។ ភកវាតិ
 ការវាជិវចនំ ។ អបិច ភក្ករាតោតិ ភកវា ។ ភក្ក-
 ទោសោតិ ភកវា ។ ភក្កមោហោតិ ភកវា ។
 ភក្កមាណោតិ ភកវា ។ ភក្កទិដ្ឋិតិ ភកវា ។

១ ម. វិហរតីតិ ។

មហាយាយុហសុត្តនិទ្ទេស ទី ១៣

រមែងត្រេកអរទៅ ត្រេកអរចំពោះ ដើម្បីដល់នូវគុណដែលខ្លួនមិនទាន់
 ដល់ ដើម្បីបាននូវគុណដែលខ្លួនមិនទាន់បាន ដើម្បីធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់នូវ
 គុណដែលខ្លួនមិនទាន់ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ឯព្រះអរហន្តជាអ្នកឆ្ងាយ រៀបរយ
 រៀបចំពោះ ឃ្នាតចេញ រលាស់ចោល រួចស្រឡះ មិនប្រកប មានចិត្ត
 ប្រាសចាកដែនគឺកិលេស ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនមានការកំណត់
 មិនត្រេកអរ ។ ពាក្យថា មិនមានសេចក្តីប្រាថ្នា សេចក្តីថា តណ្ហា លោក
 ហៅថា សេចក្តីប្រាថ្នា បានដល់សេចក្តីត្រេកអរ សេចក្តីត្រេកអរដ៏មាន
 កម្លាំង ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោភៈ អកុសលមូល ។ សេចក្តីប្រាថ្នានុ៎ះ
 បុគ្គលណា លះបង់ហើយ ផ្តាច់ផ្តិលហើយ ឲ្យស្ងប់ ឲ្យស្ងប់រម្ងាប់
 ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ បុគ្គលនោះ
 លោកហៅថា អ្នកមិនមានសេចក្តីប្រាថ្នា ។ ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគ
 ជាពាក្យពោលដោយគោរព ។ ម្យ៉ាងទៀត ឈ្មោះថាព្រះមានព្រះភាគ
 ព្រោះហេតុទ្រង់បំបាក់បង់រាគៈ ។ ឈ្មោះថាព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះហេតុ
 ទ្រង់បំបាក់បង់ទោសៈ ។ ឈ្មោះថាព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះហេតុទ្រង់បំ-
 បាក់បង់មោហៈ ។ ឈ្មោះថាព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះហេតុទ្រង់បំបាក់បង់
 មានៈ ។ ឈ្មោះថាព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះហេតុទ្រង់បំបាក់បង់ទិដ្ឋិ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ភក្កកណ្ណាកោតិ ភក្កវា ។ ភក្កកិលេសោតិ ភក្កវា ។
 ភជិ វិភជិ បជិវិភជិ ធម្មរតនន្តិ ភក្កវា ។ ភវានំ អន្តករោ-
 តិ ភក្កវា ។ ភាវិតកាយោតិ ភក្កវា ។ ភាវិតសីលោតិ
 ភាវិតចិត្តោតិ ភាវិតប្បញ្ញោតិ ភក្កវា ។ ភជិ វា ភក្កវា
 អញ្ញវេទបត្តានិ បដ្ឋានិ សេនាសនានិ អប្បសន្ទានិ
 អប្បនិក្ខេបសានិ វិជនវាតានិ មនុស្សរាហាសេយ្យកានិ
 បដិសល្លានសារូចានីតិ ភក្កវា ។ ភាគី វា ភក្កវា ចីវរ-
 បិណ្ណ ចាតសេនាសនតិលានប្បច្ចយកេសជ្ជបរិក្ខារានន្តិ
 ភក្កវា ។ ភាគី វា ភក្កវា អត្តរសស្ស ធម្មរសស្ស
 វិមុត្តិរសស្ស អធិសីលស្ស អធិចិត្តស្ស អធិប្បញ្ញា-
 យាតិ ភក្កវា ។ ភាគី វា ភក្កវា ចតុន្នំ ឈានានំ
 ចតុន្នំ អប្បមញ្ញានំ ចតុន្នំ អរូបសមាបត្តិនន្តិ ភក្កវា ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ឈ្មោះថាព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះហេតុទ្រង់បំបាក់បង់នូវចម្រូង ។ ឈ្មោះ
 ថាព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះហេតុទ្រង់បំបាក់បង់នូវកិលេស ។ ឈ្មោះ
 ថាព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះហេតុទ្រង់ចែក រំលែក ញែក នូវធម្មតនៈ ។
 ឈ្មោះថាព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះហេតុទ្រង់ធ្វើទីបំផុតនៃភពទាំងឡាយ ។
 ឈ្មោះថាព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះហេតុទ្រង់ចម្រើនព្រះកាយ ។ ឈ្មោះ
 ថា ព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះហេតុទ្រង់ចម្រើនសីល ចម្រើនចិត្ត ចម្រើន
 បញ្ញា ។ មួយទៀត ឈ្មោះថាព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះហេតុទ្រង់គប់
 រកនូវសេនាសនៈទាំងឡាយដ៏ស្ងាត់ គឺព្រៃតូចនិងព្រៃធំ ជាព្រៃមិនមាន
 សំឡេង មិនមានការគឺកកង ជាព្រៃប្រាសចាកខ្យល់កាយនៃជន ជា
 ព្រៃស្ងប់ស្ងាត់ចាកមនុស្ស សមគួរដល់ការព្រួនសម្លំ ។ មួយទៀត
 ឈ្មោះថាព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះហេតុព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មានភាគ
 នៃចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ និងគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ ។
 មួយទៀត ឈ្មោះថាព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះហេតុព្រះមានព្រះភាគ
 ទ្រង់មានភាគ នៃអត្តរស ធម្មរស វិមុត្តិរស អធិសីល អធិចិត្ត
 អធិប្បញ្ញា ។ មួយទៀត ឈ្មោះថាព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះហេតុព្រះ
 មានព្រះភាគ ទ្រង់មានភាគនៃឈាន ៤ អប្បមញ្ញា ៤ អរូបសមាបត្តិ ៤ ។

តេសមោ មហាវិយ្យាសុត្តនិទ្ទេសោ

ភាគី វា ភក្កវា អដ្ឋន្នំ វិមោក្ខានំ អដ្ឋន្នំ អភិកា-
 យតនានំ នវន្នំ អនុបុព្វវិហារសមាបត្តិនន្នំ ភក្កវា ។
 ភាគី វា ភក្កវា ទសន្នំ សញ្ញាការនានំ ទសន្នំ កសិ-
 លាសមាបត្តិនំ អនាចានស្សតិសមាទិស្ស អសុភស-
 មាបត្តិយាតិ ភក្កវា ។ ភាគី វា ភក្កវា ចតុន្នំ សតិប្ប-
 ដ្ឋានានំ ចតុន្នំ សម្មប្បធានានំ ចតុន្នំ ឥទ្ធិចានានំ
 បញ្ចន្នំ ឥន្ទ្រិយានំ បញ្ចន្នំ ពលានំ សត្តន្នំ ពោជ្ឈដ្ឋានំ
 អរិយស្ស អដ្ឋន្និកស្ស មគ្គស្សាតិ ភក្កវា ។ ភាគី វា
 ភក្កវា ទសន្នំ តថាកតពលានំ ចតុន្នំ វេសារដ្ឋានំ
 ចតុន្នំ បដិសម្ពិទានំ នន្នំ អភិញ្ញានំ នន្នំ ពុទ្ធជម្មានន្និ
 ភក្កវា ។ ភក្កវាតិ នេតំ នាមំ មាតវា កតំ ន បិតវា
 កតំ ន ភាតវា កតំ ន ភតិទិយា កតំ ន មិត្តា-
 មច្ចេហិ កតំ ន ញាតិសាលោហិតេហិ កតំ ន សមណ-
 ព្រាហ្មណេហិ កតំ ន ទេវតាហិ កតំ វិមោក្ខន្តិកមេតំ
 ពុទ្ធានំ ភក្កវន្តានំ ពោទិយា មូលេ សហា សព្វញ្ញត-
 ញ្ញាណស្ស បដិលាភា សន្និកា បញ្ញត្តិ យទិទំ ភក្កវាតិ
 ន កប្បិយោ នូបរតោ ន បត្តិយោតិ ភក្កវា ។
 តេនាហ ភក្កវា

មហានិទ្ទេសសុត្តនិទ្ទេស ទី ១៣

មួយទៀត ឈ្មោះថាព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះហេតុព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់
 មានភាគនៃវិមោក្ខ ៨ អភិកាយតនៈ ៨ អនុបុព្វវិហារសមាបត្តិ ៩ ។
 មួយទៀត ឈ្មោះថាព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះហេតុព្រះមានព្រះភាគទ្រង់
 មានភាគនៃសញ្ញាភាវនា ១០ កសិណសមាបត្តិ ១០ អានាបានស្សតិស-
 មាធិ អសុភសមាបត្តិ ។ មួយទៀត ឈ្មោះថាព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះ
 ហេតុព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មានភាគនៃសតិប្បដ្ឋាន ៤ សម្មប្បធាន ៤
 ឥទ្ធិបាទ ៤ ឥន្ទ្រិយ ៥ ពលៈ ៥ ពោជ្ឈង្គ ៧ មគ្គដ៏ប្រសើរប្រកប
 ដោយអង្គ ៨ ។ មួយវិញទៀត ឈ្មោះថាព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះហេតុ
 ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មានភាគនៃតថាគតពលៈ ១០ វេសារជ្ជៈ ៤ បដិ-
 សម្មិទា ៤ អភិញ្ញា ៦ ពុទ្ធជម៌ ៦ ។ ព្រះនាមថាព្រះមានព្រះភាគ នេះមិន
 មែនមាតាធ្វើ មិនមែនបិតាធ្វើ មិនមែនបងប្អូនប្រុសធ្វើ មិនមែនបងប្អូន
 ស្រីធ្វើ មិនមែនពួកមិត្តអាមាត្យធ្វើ មិនមែនពួកញាតិសាលោហិតធ្វើ មិន
 មែនពួកសមណព្រាហ្មណ៍ធ្វើ មិនមែនពួកទេវតាធ្វើទេ ព្រះនាមថាព្រះមាន
 ព្រះភាគនេះ របស់ព្រះពុទ្ធទាំងឡាយ ដ៏មានព្រះភាគ ជាព្រះនាមកើត
 ក្នុងទីបំផុតវិមោក្ខ ការបញ្ញត្តិថា មានព្រះភាគ នេះ(កើត) អំពីការត្រាស់
 ដឹង ព្រមដោយការបានចំពោះនូវសព្វញ្ញត្តញ្ញាណ ហេតុនោះ (មាន
 ពាក្យថា) ព្រះមានព្រះភាគ (ត្រាស់ថា) មិនមានការកំណត់ មិនត្រេក
 អរ មិនមានសេចក្តីប្រាថ្នា ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ស សព្វធម្មេសុ វិសេនិក្ខតោ
 យដ្ឋិតិ ទិដ្ឋវ សុតំ មុតំ វា
 ស បន្ទុកាហោ មុនិ វិប្បមុត្តោ
 ន កប្បិយោ នូបរតោ ន បត្តិយោតិ
 ភកវាតិ ។

តេសមោ មហាវិយូហសុត្តនិទ្ទេសោ និដ្ឋិតោ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ព្រះមានព្រះភាគ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលនោះ ធ្វើសេនា
ណាមួយ ដែលឃើញ ឮ ឬប៉ះពាល់ហើយ ឲ្យវិនាសក្នុង
ធម៌ទាំងពួង បុគ្គលនោះមានការដាក់ចុះហើយ ជាមុន រួច
ស្រឡះហើយ ជាអ្នកមិនមានការកំណត់ មិនត្រេកអរ មិន
មានសេចក្តីប្រាថ្នា ។

ចប់ មហានិទ្ទេសសុត្តនិទ្ទេស ទី ១៣ ។

សុត្តន្តបិដកេ

ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ទុតិយោ ភាគោ

មាតិកា

អង្កេ

មហានិទ្ទេសេ នវមោ មាគន្ធិយសុត្តនិទ្ទេសោ.....	១
ទសមោ បុរាភេទសុត្តនិទ្ទេសោ.....	៥១
ឯកាទសមោ កលហវិវាទសុត្តនិទ្ទេសោ.....	១៤២
ទ្វាទសមោ ចូឡវិយូហសុត្តនិទ្ទេសោ.....	២០៥
តេរសមោ មហាវិយូហសុត្តនិទ្ទេសោ.....	២៤៧

សុត្តន្តបិដក

ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ទុតិយភាគ

មាតិកា

ទំព័រ

មហានិទ្ទេស មាគន្ធិយសុត្តនិទ្ទេស ទី ៩.....	១
បុរាភេទសុត្តនិទ្ទេស ទី ១០.....	៥១
កលហវិវាទសុត្តនិទ្ទេស ទី ១១.....	១៤២
ចូឡវិយូហសុត្តនិទ្ទេស ទី ១២.....	២០៥
មហាវិយូហសុត្តនិទ្ទេស ទី ១៣.....	២៤៧

